1. számú melléklet:
Közismereti tantárgyak programjai

I. TANTÁRGYI PROGRAMOK 1

I.1. MŰVÉSZETEK – MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET .. 1

II. EMELT ÓRASZÁMÚ KERETTANTERVEK 7

II.1. MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 8
TÖRTÉNELEM 66
TESTNEVELÉS ÉS SPORT 72
TÁRSADALMI, ÁLLAMPOLGÁRI ÉS GAZDASÁGI ISMERETEK 190
IDEGEN NYELV 196
Angol nyelv 196
Spanyol nyelv 229
INFORMATIKA 253
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 268
TÖRTÉNELEM 285
TÁRSADALOMISMERET ÉS ETIKA 298
IDEGEN NYELV 302
MATEMATIKA 310
ÉNEK-ZENE 318
RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA 329
TESTNEVELÉS ÉS SPORT 336
FIZIKA 357
FÖLDRAJZ 365
BIOLÓGIA ÉS EGÉSZSÉGTAN 374
KÉMIA 386
INFORMATIKA 395
MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET 426
INFORMATIKAI RENDSZERGAZDA (54 481 04) SZAKKÉPESÍTÉS AZ ISKOLAI PEDAGÓGIAI PROGRAMBA VALÓ BEILLESZTÉSE 9-12 ÉVFOLYAMRA+ ÉRETTSÉGI UTÁN 1 ÉV (4+1 ÉVES KÉPZÉSBEN) 429

I. Tantárgyi programok

I.1. MŰVÉSZETEK – MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

A szakközépiskola 9-10. évfolyamán a művészetek műveltségterület tantárgyai közül (ének-zene, dráma és tánc, vizuális kultúra, mozgóképkultúra és médiaismeret) az iskola döntheti el,

hogy az adott órakeretből mely tantárgyat vagy tantárgyakat fogja tanítani. Tervezetünk szerint a 9. évfolyamon elmélet, a 10. évfolyamon gyakorlat szerepel.
A mozgóképkultúra és médiaismeret elsősorban a médiaszövegek szövegértési képességének fejlesztését szolgálja, hiszen a média rendkívüli hatással van korunk emberének tájékozottságára, személyiségére. Tömegek napirendjét osztja be a televízió, sugalmazza, hogyan gondolkodjunk a világ dolgairól, étkezési, vásárlási divatokat indít, hősöket, eszményeket, életcélokat teremt. Az internet virtuális közege nagyon sok fiatal második otthonaként funkcionál, ahol több időt töltenek el, mint bárhol másutt. Mivel a média képes arra, hogy átformálja a nyelvet, az értékrendet, a ritmusérzéket, az ízlést, a vágyakat, a hősöket, a tabukat, a művészetet és a műélvezetet, az alkotást és a befogadást egyaránt, a médianevelés a személyiségfejlesztés alapvető eszköze.
A médiaműveltség fejlesztése szoros kölcsönhatásban van a résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátításával, valamint a kritikai és kreatív képességek fejlesztésével. Ily módon hozzájárul a Nemzeti alaptantervben megjelenő kulcskompetenciák fejlesztése közül az anyanyelvi kommunikációs készség, a digitális, a szociális és állampolgári kompetenciák, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség fejlesztéséhez.
A sikeres mozgóképkultúra-médiaismeret oktatás kiemelten fejleszti a kommunikációs és együttműködési készséget, támogatja az alkotásra való beállítódást, fejleszti a problémamegoldó képességet, a megfigyelés, a tájékozódás, a rendszerezés képességét. Elemzéssel és az alkotói szerepek gyakoroltatásával fejleszti a reális énkép kialakítását.
A művészi alkotásokban feltáruló konfliktusok értelmezésével, a valós emberi sorsok átélhető megjelenítésével segíti a toleráns, másokkal szemben empatikus személyiség kialakítását, az életvezetés és az érvényesülés során adódó konfliktus- és krízishelyzetek humánus kezelését. Ily módon hozzájárul a kiemelt fejlesztési követelmények közül az erkölcsi neveléshez, a demokráciára neveléshez, az önismeret és társas kultúra fejlesztéséhez, a testi és lelki egészségre neveléshez és természetesen mindenekelőtt a médiatudatosságra neveléshez.
A tantárgy oktatásának elsődleges célja, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő felkészültséget szerezzenek a különböző médiaszövegekkel kapcsolatban az önálló és kritikus attitűd kialakítására, és nyitott szemlélettel használják a hagyományos és az új médiumokat – vagyis a mozgóképi írás-olvasástudás és a kritikai médiatudatosság fejlesztése. Ehhez az alsóbb iskolafokokon más tantárgyakban modulárisan megjelenített és elsajátított alapszintű mozgóképnyelvi és művelődéstörténeti tájékozottság áttekintésére, összekapcsolására, alkalmazására és továbbfejlesztésére, valamint a naiv fogyasztói szemlélet átformálására van szükség.
A mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása során tudatosítani kell, hogy a technikai képreprodukcióknak miféle viszonya van a valósághoz, a mozgóképi vagy internetes tartalmak mennyiben alkalmasak a tapasztalati világ reprodukálására, egyúttal a személyes közlésre. Tudatosítani kell, hogy a mediatizálódó kommunikációt miért és miképpen láttatják oly sokan a minőségi kultúra és egyúttal a személyiség autonómiája veszélyeztetőjének (pl. információfüggőség, kényszerfogyasztás), – de azt is, hogy a technikai képreprodukció és a hálózati kommunikáció egyidejűleg miféle esélyt hordoz a kulturális örökség védelmére, a kreatív önkifejezésre, a civil társadalom erősítésére, a választás képességének fejlesztésére.
Az audiovizuális szövegek szövegértési képességének fejlesztése során arra is törekedni kell, hogy a tanulók ismerjék fel a médiaszövegekben megjelenő kulturális mintákat. Az értelmezés egyik rétege tehát az ábrázolásban megmutatkozó szerzői vagy műfaji dominancia (személyesség, stílus, konvenció) és a befogadásban megmutatkozó nézői szerep (elvárás, azonosulás) felismerése, míg a másik meghatározó réteg a médiaszövegek befolyásoló, gyakran rejtett érték- és érdekrendszerének felismerését jelenti.
Ezért a tárgy oktatása során a tanulóknak lehetőséget kell kapniuk a tömegkommunikációs eszközök kritikus és szuverén használatára, történelmi, társadalmi és kulturális összefüggések

felismerésére, arra, hogy a megfelelő szövegek, mozgóképi alkotások tanulmányozása útján jobban megismerhessék saját személyiségüket.
A mozgóképkultúra és médiaismeret óráin a diákoknak lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy alkalmas kreatív gyakorlatokkal fejlesszék kifejezőképességüket és kifejező kedvüket. A digitális technológiák térnyerése megkerülhetetlenné teszi, hogy a tanulók aktív résztvevői, ne csupán passzív befogadói legyenek mediális kommunikációnak.
A szakközépiskolai tanulmányok célja az ismeretek alkalmazásának fejlesztése, valamint a személyes tapasztalat megszerzése a médiaszövegek útján történő kommunikációban, a médiajelenségek megfigyelésében, leírásában és elemzésében.
A szövegalkotás és -elemzés során kiemelt szempont a technikai képreprodukció és a valóság problematikus viszonyának megragadása, a szerzői és a műfaji beszédmódok különbségeinek megtapasztalása, az új médiumok sajátos szövegformáinak tanulmányozása saját munkák elkészítésének segítségével.
A mozgóképkultúra és médiaismeret óráin kiemelt szerepbe kerül az egyéni és kiscsoportos formában megszervezett projektmunka, melynek feltétele a megszerzett ismeretanyag és az életkori sajátosságokból következően már elvárható tanulás- és munkakultúra.
A kerettanterv tematikai egységekre bontva fogalmazza meg a fejlesztés követelményeit, amelyekhez ajánlott óraszámokat is feltüntet..

9-10. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média kifejezőeszközei Média-írástudás – mozgóképi szöveg – szövegértés	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	A tanuló felismeri és megnevezi a mozgóképi közlésmód, az írott sajtó és az online kommunikáció szövegszervező, formaképző alapeszközeit. Egyszerűbb mozgóképi szövegek értelmezése során alkalmazza az ábrázolás megismert eszközeit (cselekmény és történet megkülönböztetése, szemszög, nézőpont, képkivágás, kameramozgás jelentése az adott szövegben, a montázsfunkciók felismerése). Egyszerűbb médiaszövegek létrehozása, az ehhez szükséges eszközök alapszintű használata, képek szkennelése, digitális fotózás, DV-kamera használata, hang digitalizálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az előzőkben tanult formanyelvi, ábrázolási alapismeretek kreatív alkalmazási képességének fejlesztése – szövegalkotás egyénileg és projektmunkában. A médiaszövegek elkészítése során adódó egyes szerepkörökben történő munkavégzés alapjainak célszerű elsajátítása például a tervezés, a látványszervezés, a kamerahasználat, a szerkesztőprogramok használata során. A szövegalkotást segítő szövegelemzés gyakorlása, az ábrázolási konvenciók és az azoktól való eltérések megfigyelése, tudatosítása. A csoportmunkához szükséges együttműködési képesség fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A médiaszövegek – elsősorban a mozgóképes valamint az írott sajtóban és az online kommunikációban alkalmazott meghatározó szövegtípusok – formaalkotó eszközeire vonatkozó alapismeretek áttekintése, ismétlése, frissítése az életkornak megfelelő konkrét szövegpéldák alapján.		Magyar nyelv és irodalom: ábrák, képek, illusztrációk kapcsolata a szöveggel; az idő- és térmegjelöléseknek

A szerzői és a műfajfilm néhány meghatározó jellemzőjének felismerése, alkalmazása (a nézők számára ismerős témák, szériaszerű filmalkotások, könnyen befogadható ábrázolási konvenciók, illetve a személyesebb, a szerzővel azonosítható eredeti formanyelvhasználat) az életkornak megfelelő művek elemzésével. Választható tematikájú, rövid, 3-5 perces videoetűdök megtervezése (ötlet, szinopszis, helyszín és szereplőkeresés-kiválasztás, jelenetterv, story-board készítés, technikai előkészítés, forgatás, anyagok számítógépre vitele és szerkesztése, kiírás) csoportos projektmunkában. Választható, megadott témákban előzetes kutatómunkára építve fényképes riport készítése, megírása, tipográfia és tördelés, képaláírás elkészítése projektmunkában. Az elkészült anyagok elemzése (kiegészítése, korrekciója, újraszerkesztése).	vagy ezek hiányának értelmezése; elbeszélő, nézőpont, történetmondás, cselekmény, helyszín, szereplő, leírás, párbeszéd, jellemzés, jellem, hőstípus; helyzet, akció, dikció, konfliktus, monológ, dialógus, prológus, epilógus, késleltetés, jelenet; néhány alapvető emberi léthelyzet, motívum, metafora, toposz, archetípus. Vizuális kultúra: vizuális közlés szöveggel és képpel. Összetett vizuális kommunikációt szolgáló megjelenés tervezése.

Kulcsfogalmak/fogalmak	Látásmód, koncepció, ábrázolási konvenció, kifejezőeszköz, dokumentum, fikció, műfaj, western, sci-fi, melodráma, burleszk, thriller, szerzői mű, eredetiség, ábrázolási konvenció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média társadalmi szerepe, használata A média nyelve, a médiaszövegek értelmezése	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A médiaszövegek szövegalkotó kódtípusai, kifejezőeszközei. A médiaintézmény, a diskurzus, a sztereotípia és a reprezentáció fogalma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepének, működési módjának tisztázása. Alapszintű, a média művelődéstörténetére vonatkozó tájékozottság megszerzése, a naiv fogyasztói szemlélet átértékelése. Önálló és kritikus attitűd kialakítása, a kritikai médiatudatosság fejlesztése. A résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátítása, kritikai képességek fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Médiaszövegek eltérő értelmezése különböző szempontok alapján, kreatív gyakorlati feladatokban (pl. médianyelvtől, nyelvhasználattól, közönségtől, kontextustól függően). Aktuális médiaesemények feldolgozása és elemzése a médiában érvényesülő sztereotip megfogalmazások működésének és veszélyeinek megfigyelésével. A tapasztalati valóságtól eltérő médiamegjelenítés (reprezentáció) fogalmának ismerete és alkalmazása (pl. nemek, foglalkozások, életmódminták, kisebbségekkel kapcsolatban). A média által reprezentált és a tapasztalati valóság eltérésének tudatosítása.	Magyar nyelv és irodalom: A tömegkommunikáció médiumainak eltérő jelrendszere, kódjai. A média direkt értelmezési keretei. A médiaszövegek mint a közösség kulturális képviselői (reprezentánsai).

Azonos események eltérő megfogalmazásainak összehasonlítása a különböző reprezentációk okainak indoklásával (pl. érdekek, nézőpontok, politikai és gazdasági érintettség, illetve műfaji, nyelvi különbségek feltárása a hírműsorokban, hírportálokon, napisajtóban). Médiaszövegek feldolgozása egyéni vagy csoportos formában kreatív gyakorlati feladatokkal (pl. feltevések, állítások megfogalmazása a médiaszövegek keletkezésének hátteréről; élmények és tapasztalatok összehasonlítása a média által közvetített, megjelenített világokkal – pl. hírműsorok, talk-show-k, reality-show-k, életmódmagazinok, közösségi portálok alapján).	
Kulcsfogalmak/fogalmak	Értelmezési keret, sztereotípia, reprezentáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A média társadalmi szerepe, használata Médiahasználat, médiaetika	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A digitális médiaeszközök alapszintű felhasználói ismerete. A médiaszövegekben megjelenő információk kritikus szemlélete. Az életkorhoz igazodó biztonságos internet- és mobilhasználat, a hálózati kommunikációban való részvétel során fontos és szükséges viselkedési szabályok ismerete, alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepének, működési módjának tisztázása, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a kritikai médiatudatosság fejlesztése, a naiv fogyasztói szemlélet átértékelése. A résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátítása, kritikai képességek fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az internetes és mobilkommunikáció fontosabb sajátosságainak megfigyelése és jellemzése konkrét példákon keresztül (pl. interaktivitás, a kommunikáció térbeli és időbeli szabadsága, figyelemmegosztás, multitasking, virtuális kapcsolatok, konstruált személyiségek, anonimitás és annak korlátai, e-részvétel, e-demokrácia, amatőr és professzionális tartalomgyártás, médiahasználat más emberek jelenlétében és annak normái). Az internethasználat biztonsági problémáinak megfigyelése és jellemzése konkrét példákon keresztül (pl. személyes adatok védelme, hamis vagy megbízhatatlan oldalak, információk kiszűrése, ismerkedés veszélyei). A hálózati kommunikáció életmódra, életminőségre vonatkozó hatásainak értelmezése konkrét példákon keresztül (pl. a személyiség felbontása és megsokszorozása, a médiahasználat veszélyei: függőség, elmagányosodás, egészségkárosodás). A médiában megjelenő erőszakkal kapcsolatos problémák megfogalmazása (pl. az erőszak mint szórakoztató, stimuláló hatáselem, mint érdekérvényesítő és konfliktuskezelési eszköz). Az egyének és közösségek jogaival, a felhasználók felelősségével		Informatika: A hagyományos és információs technológián alapuló kommunikáció. Internetes és mobilkommunikáció fontosabb sajátosságai. Internethasználat biztonsága. Hálózati kommunikáció.

kapcsolatos ismeretek megértése az elektronikus és az online médiában.	
Kulcsfogalmak/fogalmak	Multitasking, anonimitás, e-demokrácia, virtuális személyiség, médiaerőszak, közösségi média, manipuláció.
A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén	A tanuló felismeri és megnevezi a mozgóképi közlésmód, az írott sajtó és az online kommunikáció szövegszervező alapeszközeit. Meg tudja különböztetni egymástól a fikció és a virtuális fogalmait. Tisztában van a média alapfunkcióival, meg tudja fogalmazni, milyen alapvető tényezőktől függ valamely kor és társadalom nyilvánossága. Tudja, melyek a kereskedelmi és közszolgálati médiaintézmények elsődleges céljai és eszközei a médiaipari versenyben. Meghatározza és alkalmas példákkal illusztrálja a sztereotípia és a reprezentáció fogalmát, ésszerűen indokolja az egyszerűbb reprezentációk különbözőségeit. Érvekkel támasztja alá álláspontját olyan vitában, amely a médiaszövegek (pl. reklám, hírműsor) valóságtartalmáról folynak. Jellemzi az internetes és mobilkommunikáció fontosabb sajátosságait, az internethasználat biztonságának problémáit. Képes a különböző médiumokból és médiumokról szóló ismeretek összegyűjtésére, azok rendszerezésére, az önálló megfigyelésekre. Alkalmazza a mozgóképi szövegekkel, a média működésével kapcsolatos ismereteit a műsorválasztás során is Képes médiaszövegek (mozgókép, sajtóriport) egyszerűbb, a korosztálynak megfelelő szintű megfogalmazására, a kifejezőeszközök tudatos alkalmazására. Képes a saját maga vagy másokkal közösen készített médiaszövegek önkritikus elemzésére, az alapvető fogalmazási hibák felismerésére.

I.2. A történelemi forráselemzés a kerettantervben

Fontosnak tartottuk a NAT-ban megfogalmazott modernizációs elemek átvitelét, megerősítését a kerettanterv segítségével. Ilyen elemek pl.: a koherens, átgondolt, korszerű fejlesztési követelmények, a társadalmi, állampolgári, gazdasági ismeretek, a képességfejlesztés hangsúlyozása, a kereszttantervi követelmények (hon- és népismeret, környezeti nevelés, kommunikációs kultúra, tanulás az Európához és a nagyvilághoz való kapcsolódás területén.)

Tájékozottság a történelmi ismeretek feldolgozásában

9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
Azonos eseményről, jelenségről készült különböző forrásrészletek összehasonlítása.	Írott források elemzése. az egyes szövegek forrásértékének megállapítása, ellentétes felfogású forrásrészletek összehasonlítása.	Írott források értelmezése, feldolgozása, különböző szemléletű források gyűjtése szöveggyűjtemények ből. A forrásokban	Különböző típusú források összevetése: filmek, filmhíradók, a média forrásértékének, manipulációs jellegének

		fellelhető leegyszerűsítések okainak feltárása. Eltérő jellegű források elemzése, az egyes forráscsoportok forrásértékének összehasonlítása.	felismerése, elemzése.

Az egymásra épülő tevékenységek markánsan jelzik azt a különbséget is, amelyben a középiskola túllép az általános iskolai forráskezelés szintjén. Ahogy a fejlesztési követelmények fogalmaznak: "Tanulmányaik végére a tanulóknak ismerniük kell a különböző fajtájú elsődleges és másodlagos források kezelésének, elemzésének alapszabályait, a tudományos anyaggyűjtés elemeit. Alapkövetelmény a tájékozódás készsége – könyvtárakban, kézikönyvekben, lexikonokban, atlaszokban, ismeretterjesztő folyóiratokban. Járatosnak kell lenniük internetes keresőprogramok és a történelem anyagát hordozó CD-ROM-ok kezelésében." A forrásokkal végzett szakirányú tevékenység a tanulók multiperspektivikus (több nézőpontú) szemléletének erősítését fejleszti. Csak a multiperspektivikus szemlélet segítségével tudnak majd indítékokat, lehetőségeket, alternatívákat és kényszereket megérteni tanulmányaik végére.

Tájékozottság történelmi ismeretek szerzésében	Tájékozottság történelmi ismeretek feldolgozásában, értékelésében	Tájékozottság a történelmi ismeretek kifejezésében	Tájékozottság a történelmi térben	Tájékozottság a történelmi időben
Információforrás	A feldolgozandó ismeretek jellege	A tevékenység jellege	A tevékenység jellege	A tevékenység jellege
képi, tárgyi, írásos, statisztikai, könyvtári, informatikai, szóbeli, komplex	vizuális és audiovizuális információk, tárgyi értékek, történelmi jelenségek, írásos források, adatok, adatsorok, történelmi személyek, korszakok, összevetés a jelennel	vizuális információk reprodukciója, előbeszéd, dramatizálás, vázlatkészítés	helyekhez események kapcsolása, történelmi és földrajzi térképek összehasonlítása, - változások megfigyelése, megértése, távolságbecslés, számítások, térképrajzolás, készítés	időrendbe állítás, időszámítás, kronologikus táblázatok, szinkrontáblázatok készítése, korszakok, eseményekhez időpontok kapcsolása, változások felismerése, összefüggések keresése

II. Emelt óraszámú kerettantervek

II.1. Magyar nyelv és irodalom

A magyar nyelv és irodalom tantárgy tanítás és tanulása különösen alkalmas a társadalom közösen vallott értékeinek közvetítésére. Tartalommal tölti meg és erősíti a nyelvi és kulturális identitást, a nemzeti önazonosságot, felkelti a megnyilatkozás iránti igényt, erősíti az etikai és erkölcsi ítélőképességet, elősegíti más kultúrák megismerését.
Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét. A tanuló folyamatosan fejlődő szövegértési és -alkotási tudása teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására. Mindezek birtokában alkalmassá válik a másodlagos, átvitt kifejezésmódból adódó jelentések felismerésére, reflexiójára és arra, hogy saját szövegek alkotása során maga is éljen velük. A szövegek önálló megalkotásában képes megfelelni a beszédhelyzetet, a hallgatóságot figyelembe vevő, az alkotói szándékból, az olvasók igényeiből, továbbá a különféle szövegműfajok normáiból fakadó erkölcsi, esztétikai és kulturális elvárásoknak.
Az anyanyelvi nevelés további feladata, hogy tudatosítsa a diákokban: a nyelv változó, fejlődő rendszer, eszközszerű használata elengedhetetlen a világról való tudás megszerzéséhez és a hatékony kifejezőképesség fejlesztéséhez. A nyelvi rendszer nem értelmezhető a beszélőtől független létező jelenségként, a nyelvi jelentés a nyelv szóbeli és írásos működése során jön létre. Feladata továbbá, hogy tudatosítsa és rendszerezze a korábban megszerzett tudást a nyelv társas, társadalmi szerepéről, a nyelv és gondolkodás viszonyáról, az anyanyelv jelenbeli és múltbeli változásairól, más nyelvekkel való azonosságairól és különbözőségeiről.
A magyar nyelv és irodalom tantárgy a tartósan elfogadott értékekkel szerves egységben, párhuzamosan közvetíti a jelenben alakuló, változó nyelvi és irodalmi kultúrát. Tartalommal tölti meg és erősíti a nyelvi és kulturális identitást, felkelti a minőségi megnyilatkozás iránti igényt, erősíti az etikai, erkölcsi ítélőképességet, elősegíti más kultúrák megismerését. E feladatát a magyar nyelv és irodalomtanítás akkor tölti be, ha hiteles kérdések és válaszok megfogalmazásával, motiváló befogadási, kifejezési helyzetek teremtésével reagál a diákok mindennapi életvilágára, önkifejezési, értelmezési problémáira és érzelmi-gondolati felismeréseire egyaránt.
A jelentős művek szembesítik a befogadót az élet alapvető kérdéseivel, biztosítva a kultúra folytonosságát, folyamatos megújulását. Segítenek az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és más kultúrák megismerésében, az én és a másik közötti különbség megfogalmazásában, tiszteletében. Az irodalmi alkotások fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjék a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.
A fenti célok mellett az irodalmi nevelés kitüntetett feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalomnak mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak élményteremtő megismertetése. Az így megszerzett tudás lehetőséget teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére, miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és többjelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és művészi konvenciókat. Az irodalomtanítás feladata, hogy a művészet hatása révén kreatív érzelmeket, gondolatokat,

intenzív élményeket közvetítsen, a megbeszélés, a szóbeli és írásbeli szövegalkotás révén pedig az önkifejezés és a másik meghallgatásának társas élményéhez juttassa a diákokat. Átélhetnek, megismerhetnek, sőt saját élményeiken, reflexióikon átszűrve meg is érthetnek olyan élethelyzeteket, érzelmeket, döntési szituációkat, erkölcsi dilemmákat, megoldási mintákat, magatartásformákat, értékeket, eszméket és gondolatokat, amelyek a saját életükben is érvényesíthetők. Együttérzővé válhatnak más magatartások, életformák, szociális helyzetek, gondolatmenetek, világlátások, meggyőződések iránt. Megszerezhetik azt a műveltségi anyagot, amely a magyar és az európai kultúra hivatkozási alapja.
A magyar nyelv és irodalom tantárgy révén közvetített tudás konstruálásában, a fogalmi műveltség felépítésében folyamatos tevékenység a fogalmi gondolkodás fejlesztése. (Ahogyan e kerettanterv részletes tartalmi kidolgozása is jelzi, a magyar nyelv és irodalom műveltségterület, tantárgy is – a témakörökhöz, témákhoz rendelt fogalmak közlésével – felépítette a maga sajátos fogalomrendszerét.) A fogalomrendszer lehetővé teszi, illetve alapul szolgál a nyelvi, irodalmi jelenségek, tények, mintázatba rendezéséhez. A fogalmakkal kapcsolatos tudás folyamatos bővítése és elmélyítése az értelmes tanulás egyik összetevője.
A magyar nyelv és irodalom műveltségterület tartalmai hozzájárulnak a tanulók lelki-érzelmi nevelődéshez. Ez pedig, különösen a pszichoszomatikus problémákra érzékeny serdülőkorban, támogatja a testi-lelki egészség megőrzését, fenntartását. Az irodalmi olvasmányok, élmények belső tartalékok is, fejlesztik az önismeretet, a valóságismeretet, összességükben az élet értékét sugallják.
A tantárgyunk tehát nem a kevésbé a konkrét egészségfejlesztési ismeretekkel, inkább az egészségmegőrzéshez szükséges attitűdök kialakításával járulhat hozzá a mindenkori ifjú nemzedékek jóllétéhez. Az emberi kapcsolatok mikrotörténéseinek, a kapcsolatok szociális tartalmainak érzékelése, felfogása, értékelése fejleszti a szociális érzékenységet, az irodalmi művek révén megismert különféle alkatok, magatartásformák pedig támogatják az erkölcsi ítélőképességet. Az értékkeresés az értékválság folyamatának megfigyelése, értelmezése módot az empátia, az önismeret és az erkölcsi tudatosság elmélyítéséhez. A nyelvi, irodalmi tanulmányaik révén a tanulók képessé válnak annak bemutatására, másokkal való megosztására, hogyan hordozzák és fejezik ki a magyar és a világirodalom alkotói különböző korok és emberek tapasztalatit, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait. Mindezzel hatékonyan támogatja nyelvi és kulturális identitásuk alakulását, megerősödését. Az irodalmi alkotásokban fölmutatott változatos emberi életsorsok növelik a valóságismeretet, több szempontból elemezhető modelleket mutatnak, hozzásegítve a diákokat sokféle emberi életút, életpálya megismeréséhez, ezáltal is támogatva a saját életükkel, további tanulmányaikkal, pályaválasztásukkal kapcsolatos felelős döntéseiket.
A magyar nyelv és irodalomtanítás sajátos célja természetesen az is, hogy a tanulók éljenek meg, szerezzenek tapasztalatot különböző tevékenységekben, az egyéni feladatvállalásban, anyaggyűjtésben és előadásban, a kooperatív tanulás helyzeteiben (pármunkában, csoportmunkában), dramatikus játékban, különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazásában. Mindez jelentősen fejleszti tanulási képességeiket, ezáltal támogatja középiskolai tanulmányaik sikerességét is. Szövegértési és szövegalkotási tudásuk alkalmazása minden tantárgyban érvényes és alkalmazható. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra nevelés természetes terepe a szövegértő olvasás fejlesztéséhez felkínált, ebben alkalmazott szöveganyag, elsősorban az ismeretterjesztő és a dokumentum típusú szövegek feldolgozása révén. Érdemes tehát e szövegtípusok közül a környezeti hatásokkal, az ökológiával, a környezet és a társadalom viszonyával foglalkozókat előnyben részesíteni. Az érvelés, a vita tanításában-tanulásában is van motiváló ereje, ha ilyen össztársadalmi érdekeltségű, ugyanakkor az egyén mindennapjaiban is releváns témákat érintünk. Az irodalmi olvasmányok ember és természet sokféle viszonyát mutatják fel, ezek megbeszélése, tanulmányozása hozzásegíthet a természeti és a teremtett környezethez való

tudatos viszony kialakításához. A kritikus fogyasztói magatartásra való nevelés természetes területe a szövegértés. Több nyelvi témakör kínál módot például a reklámnyelv, a reklámhatás kritikus nyelvi elemzésére, az információk helyes értékelésére, a manipuláció felismerésére. Mindebben számíthatunk a tanulók önálló anyaggyűjtésére, kiselőadásaira, prezentációira. A magyar nyelv és irodalom tantárgy alkalmas arra, hogy a kulturális fogyasztás területén is igényt teremtsen.
A tantárgy azzal is számol, hogy az elektronikus információhordozók, a világháló térhódításának és napi használatának közegében működik. E kihívás ugyanis jelentős erővel alakítja az anyanyelvi kultúrát és hat az irodalomolvasás szellemi jelentőségére. A digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejlesztik az önálló adatgyűjtés módszerei, a könyvtári szolgáltatások, katalógusok, bibliográfiák használata mellett az internet kínálta lehetőségek alkalmazása. A tantárgy kínálta lehetőség és feladat is egyúttal a megfelelő információk kiválasztása, rendszerezése, egyszerűbb bibliográfia, forrásjegyzék összeállítása, az információfeldolgozás, az idézés technikai szabályainak, etikai normáinak ismerete és alkalmazása.
A tanterv a vizsgakövetelmények témaköreit is figyelembe véve tartalmazza a tananyagot (Életművek, Portrék, Látásmódok, Világirodalom, Kortárs irodalom, Színház és dráma, Irodalom és kultúra) – a tanárnak szabad kezet biztosítva az egyes anyagrészek sorrendjének megállapításához.
A magyar nyelv és irodalom tantárgy rendelkezésére álló óraszám 90%-át a kerettanterv a következőképpen kezeli: 9. évfolyamon heti 1 nyelvtan és 3 irodalomórával, 10-12. évfolyamokon is heti 1 nyelvtan és 3 irodalomórával számol.

A szabadon tervezhető órakeret terhére heti egy 1 óra időtartamban kívánjuk megvalósítani a helyi irodalom- és művelődéstörténeti ismeretek oktatását, helyi színházlátogatások feldolgozását, a nyelvi és irodalmi készségfejlesztő foglalkozások megtartását, a helyismereti tájékoztatás és képzés feladatait.
A város és a megye irodalmi és tágabb kulturális vonatkozásai is részét képezik ennek a kerettantervnek. (A törzsanyagban szereplő szerzők helyi kötődésének erőteljesebb tárgyalása Bessenyei György, Kölcsey Ferenc, Móricz Zsigmond, Krúdy Gyula életében. A város és a megye életében jelentős életművek megismertetése tájékoztató jelleggel: Váci Mihály, Ratkó József, Kurucz Gyula. Képzőművészeti, zenei életünk kiválóságai, mint például Benczúr Gyula munkássága. A város és a megye kulturális-turisztikai nevezetességei, építészeti, néprajzi vonatkozások megismertetése.)

A magyar tanterv megvalósításához használt tankönyvek:
- magyar irodalom: Pethőné Nagy Csilla tankönyvei, Mozaik Kiadó
- magyar nyelv: Fráter Adrienne tankönyvei, Mozaik Kiadó

9–10. évfolyam

A magyar nyelvi tanulmányok, a nyelvvel és a nyelv megismerésével kapcsolatos tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Kiemelt cél továbbá az anyanyelvű írásbeliség normáinak alkalmazása, olvasható írás, biztos, problémaérzékeny helyesírás. Elvárt az olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése; az értő hangos és néma olvasás, amely magában foglalja a különféle nyelvi szintek jelenségeinek felismerését, azonosítását, jelentésadó és jelentésmódosító szerepükre való reflexiót, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazását az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig. Az anyanyelvi képzés kiemelt

területe különféle hosszúságú, bonyolultságú, műfajú, rendeltetésű (pl. szépirodalmi, dokumentum- és ismeretterjesztő) különféle hordozókon közzétett szövegek olvasása, illetve megértésének, értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő, azt megelőző, illetve kísérő feladat az önálló jegyzet és vázlatkészítés fejlesztése, az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény megfogalmaztatása szóban és írásban.
A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztését. Átfogó cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása, hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése és értelmezése, a hangzó szöveg különféle kommunikációs helyzetekben, beszédszándékokkal és célokkal, a beszédpartnerek kommunikációs szándékának, nem nyelvi jeleinek felismerése, azonosítása. Elvárt feladat a mai magyar nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvi, nyelvtani ismeret továbbépítése, fejlesztése; felkészítés a nyelvtani ismereteik önállóan alkalmazására a nyelvi-nyelvhasználati jelenségek megközelítésében. Cél az önálló kézikönyvhasználat mellett a biztos helyesírású szövegek megírása.
A nyelvi tudatosság fejlesztésének része, hogy a tanuló képessé váljon szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémák megnevezésére a hibák önálló javítására.
A magyar nyelvi fejlesztés és ismeretanyag tartalmazza szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti, szépirodalmi szövegek földolgozását, értelmezését, értékelését jelentéstani és stilisztikai szempontok érvényesítésével (pl. szinonimitás, többértelműség, konkrét és átvitt jelentés; szóképek, alakzatok, hangszimbolika, jóhangzás). A szövegek feldolgozásának célja az analizáló, jelentésfeltáró és a szöveget egybelátó (holisztikus) szövegelemzési eljárások alkalmazása, a fent mondottakkal egybehangzóan szakmai-tudományos, ismeretterjesztő, publicisztikai, közéleti szövegek jelentésének értelmezésében.

Cél: a szövegelemzés már ismert módszereinek gazdagítása a stilisztikai és szövegtani ismeretek alkalmazásával. E tevékenységekhez járul a szöveg vizuális összetevőinek értelmezése különféle digitális, informatikai alapú műfajokban. A szövegértés fejlesztése eljut oda, hogy a tanuló kritikai és kreatív olvasással képes szakmai-tudományos, publicisztikai – írott, audiovizuális, digitális környezetben megjelenő – szövegek, metaforikus, metonimikus jelentésének feltárására, értelmezésére, manipulációs szándékok, technikák felfedezésére, szépirodalmi, szakmai, publicisztikai szóbeli és írásos szövegek értékelésében a szerkezeti és stiláris egység, a vizuális megformáltság, a kifejtettség és információs gazdagság fölismerésére, értékelésére. Ismeri hivatalos írásművek (meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz) jellemzőit, és képes önálló (kézi és digitális) szövegalkotásra e műfajokban. Képes a konnotatív jelentések felfedezésével a szépirodalmi művek üzenetének teljesebb megértésére.
Az irodalomtanítás feladata – szoros együttműködésben az anyanyelvi képzéssel – az olvasott, feldolgozott irodalmi művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, a művek műfaji természetének megfelelő szöveg-feldolgozási eljárások megismerése, alkalmazása (pl. a kontextus, a téma, a műfaj megállapítása, jelentésrétegek feltárása). E szövegfeldolgozási eljárások keretében különböző műfajú és hangnemű lírai alkotások értelmezése, költői képek, alakzatok, szókincsbeli és mondattani jellegzetességek jelentésteremtő szerepének megértését elősegítő elemző-értelmező tevékenységek, a költői nyelvhasználat összetettségének felismertetése, a grammatikai eszközök funkciójának tudatosítása.
A 9–10. évfolyam továbbfejleszti a narratív és a dráma műneméhez tartozó művek megértését, melynek része az epikus és a drámai történetmondás, idő-, tér- és cselekményszervezés, illetve jellemalkotás közötti különbségek megfigyelése, a drámai közlésmód jellemző szövegtípusainak felismertetése különböző szövegfeldolgozási eljárásokkal, kreatív tevékenységekkel. Mind a művek hatásának, mind mélyebb

megértésének feltétele az előreutalások, késleltetések és az elbeszélő művek motivikus-metaforikus szintjének értelmezése, továbbá a művekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák megbeszélése, értelmezése, megvitatása.
Az irodalmi műveltség épüléséhez hozzájárul, ha a tanulók képessé válnak az olvasott, különböző korú és világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítására, megértésére, a megismert korszakok, művek máig tartó kulturális, irodalmi hatásának megértésére, konkrét példák felidézésére. Kívánatos, hogy tudásukat alkalmazni tudják, például szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésében, értelmezésében (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése. A gondolkodási képességet, az önkifejezést, a kreativitást fejlesztő feladathelyzet a megismert formák és stilisztikai, nyelvi sajátosságok alkalmazása a mindennapi történetmondásban, a kreatív írásban.

A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés egy-egy nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő, terjedelmesebb szöveg (pl. beszámoló, ismertetés, esszé, egyszerűbb értekezés) írására; verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk célszerű gyűjtésére, szelekciójára, rendszerezésére, kritikájára és felhasználására. Mind a magyar nyelv, mind az irodalomtanítás feladata az információ-felhasználás normáinak (pl. a források megjelölését, idézést) közvetítése. Elvárható önálló műelemzés készítése adott szempont/ok szerint.

Magyar nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kommunikáció, tömegkommunikáció	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. A beszéd zenei eszközei, nem verbális kommunikáció. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hallott szöveg megértésének fejlesztése (üzenet, szándék, hatás). A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése annak érdekében, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A beszédhelyzetnek megfelelő adekvát nyelvhasználat: szövegszerkesztés élőszóban, szó- és beszédfordulatok, kommunikációs helyzetek a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus) megfigyelése. A kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek lehetőségeinek és korlátainak megtapasztalása: az élőszó zenei kifejezőeszközei, nonverbális kommunikáció. A testbeszéd, a térközszabályozás szerepének ismerete, tudatos		Mozgóképkultúra és médiaismeret: médiaműfajok és jellemzőik; médiatudatosság. a média társadalmi hatása.

alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben; dekódolása a hétköznapi kommunikációs helyzetekben és a tömegkommunikációban. A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek manipulatív szándékának felismerése. A személyközi kommunikációs helyzetek megfigyelése, a kommunikáció folyamatának elemzése a tanult szakkifejezések alkalmazásával. A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció. A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái. Néhány tömegkommunikációs műfaj megismerése. Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői.	Dráma és tánc: beszédhelyzetek, dramatikus játékok. Vizuális kultúra: A vizuális kommunikáció különböző formái; megkülönböztetés, értelmezés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás). Kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai szerep, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák), tömegkommunikáció. Tájékoztató műfaj (hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú). Véleményközlő műfaj (kommentár, glossza, jegyzet, olvasói levél, ismertetés, ajánlás).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelvi szintek, a nyelv grammatikai jellemzői	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Hangtani, alaktani, szótani, szószerkezettani és mondattani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Hangtani ismeretek: a magyar hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői. A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. A magyar hangrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése, valamint egy tanult idegen nyelvi hangrendszerrel történő összehasonlítás. Alaktani sajátosságok: a szótő, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik. A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai, egy lehetséges szófaji rendszer megismerése. A szószerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat		Idegen nyelvek: a tanult idegen nyelv hangtana, alaktani szerkezete, szóalkotási módjai, mondatszerkezete.

felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok. A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében. A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban. A magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondatszerkezetével. A nyelvi szintek elemkészletéről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, fonéma, hangtörvény, szóelem (morféma): szabad és kötött morféma, szótő, képző, jel, rag. Szófaj: alapszófaj, viszonyszó, mondatszó. Szószerkezet (szintagma): alárendelő, mellérendelő szintagma. Mondatrész: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző. Vonzat. Mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szövegértés, szövegalkotás	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A tanult szóbeli, írott és elektronikus szövegtípusok és jellemzőik. Olvasási stratégiák és azok adekvát alkalmazása különböző típusú és műfajú szövegek feldolgozásában, nyomtatott és elektronikus adathordozókon. A szöveg információinak és gondolatainak értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései, az anyaggyűjtés technikák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technika kialakítása. A társalgás általános szerkezetének, szabályszerűségének megfigyelése. A leggyakoribb hivatalos szövegtípusok szerkezetének, formájának megismertetése, tárgyszerű és funkcionális hivatalos szövegek alkotásának képessége. Az esszéírás technikájának megismerése és alkalmazása különböző témájú és típusú esszé írásakor. A kritikai gondolkodás és a felelősségérzet fejlesztése elektronikus, internetes szövegtípusok hitelességének, megbízhatóságának vizsgálata, az internetes szövegek adta nyilvánosság etikai, jogi kérdéseinek értelmezése során.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Önálló szövegfeldolgozás a szövegbefogadás céljának megfelelő olvasási stratégia és szöveg-feldolgozási mód megválasztásával. A szöveg és kép összefüggése. Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák megismerése, adekvát alkalmazásuk. Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotásának képessége. Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti		Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: különböző típusú források feldolgozása; esszéírás. Valamennyi tantárgy: vázlatírás, jegyzetelés. Informatika: információkezelés,

szövegtömörítés, szövegbővítés. Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott források felhasználásával, az idézés szabályai. Önálló, több forrástípusra is kitérő könyvtári anyaggyűjtés (katalógus- és adatbázis-használat, forráskiválasztás, visszakeresést biztosító jegyzetelés) és az információknak a feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása. Pontos forrásmegjelölés. Az esszé típusai, jellemzői, az esszéírás folyamata. A tanulmány, az értekezés jellemzői, kidolgozásának állomásai. Néhány, gyakoribb internetes szöveg szerkezetének, megjelenésének, közlési szándékának megfigyelése, a tapasztalatok felhasználása a szövegbefogadáskor, az internetes szövegek nyilvánosságának kérdése, etikája. Internetes szövegalkotási gyakorlatok (pl. szöveges adatbázis, forrásjegyzék összeállítása, fórum, blogbejegyzés írása).	forrásfelhasználás, hivatkozás, szöveges adatbázis, az internethasználat jogi, etikai kérdései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hivatalos levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, meghatalmazás, elismervény. Esszé, értekezés, tanulmány.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Helyesírási ismeretek	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Helyesírási alapelvek felismerése, használata, írásjelek adekvát használata, helyesírási szótárak ismerete és használata a gyakorlatban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése. A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése. A hibajavítási képesség és az önkorrekció fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A helyesírás alapelvei, megismert főbb szabályszerűségei. A szöveg központozásának szabályai, használata, az írásjelek funkciója. Szövegelemzési gyakorlatok a központozás szerepének tanulmányozására. Helyesírási gyakorlatok az egybe- és különírás, a gyakoribb tulajdonnevek írására stb. Idegen szavak helyesírása, a latin betűs szavak átírása. Helyesírási szótárak, elektronikus helyesírás-ellenőrző programok szerkezetének és működésének megismerése, használatuk az iskolai és a mindennapi szövegalkotásban. Az internetes szövegek eltérő helyesírásának, jelhasználatának funkciója. A normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése, értelmezése.		Minden tantárgy: helyesírás. Informatika: helyesírás-ellenőrző programok ismerete, használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helyesírási alapelv, nyelvi norma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A szöveg	Órakeret 22 óra
Előzetes tudás	A szövegértési és szövegalkotási képesség megfelelő szintje: szövegértési, szöveg-feldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes	

	tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. Elbeszélő, magyarázó, dokumentum típusú szövegek kommunikációs funkcióinak, fő jellemzőinek ismerete. Beszélt és írott nyelvi, továbbá internetes szövegek eltéréseinek azonosítása. Rendszeres könyv- és könyvtárhasználat.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban. A szöveg általános szerkezetének, a szövegértelem összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése a legjellemzőbb szövegtípusokon. A valamilyen szempontból egymással összefüggő szövegek közötti értelemhálózat felismertetése. A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása a feladatnak megfelelő leghatékonyabb olvasástípus alkalmazásával.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szöveg fogalma, jellemzőinek megfigyelése, megnevezése, rendszerezése. A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra. A szóbeli és írott szövegek szerepe, eltérő jegyei. A szövegfonetikai eszközök és az írásjegyek szövegértelmező szerepe. A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek. A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje. Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati színterek szerint. A legjellegzetesebb szövegtípusok: a beszélt nyelvi társalgási és az írott monologikus szövegek. Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői. Az írott és internetes szövegek összehasonlítása, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése, megnevezése. Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás kezelése, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, kritikai következtetés levonása. Szövegek összefüggése, értelemhálózata; intertextualitás. A szövegértés, szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a forrásszövegek típusai. Idegen nyelvek: az idegen nyelvi szöveg/ek kultúrafüggő felépítése. Biológia-egészségtan; Fizika; Kémia; Földrajz: a természettudományos ismeretterjesztő, illetve szakszövegek témahálózata, szókincse, felépítése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet. Szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz. Szövegkohézió (témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím). Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv). Nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés). Intertextualitás. Szövegtípus (monologikus, dialogikus és polilogikus; beszélt, írott,

	elektronikus; spontán, tervezett). Szövegműfaj (elbeszélő, leíró, érvelő). Nyelvhasználati színterek szerinti szövegtípus (mindennapi, közéleti és hivatalos, tudományos, sajtó és média, szépirodalmi). Szövegfonetika (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Stilisztikai alapismeretek	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Befogadói és műelemzési tapasztalatok, alapvető szóképek és alakzatok, nyelvi játékok, kreatív írás. Stílusregiszterek, nyelvi magatartás, nyelvi norma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megtapasztalása, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét szövegben, nyelvhasználatban kap szerepet; a stílust befolyásolja a beszélő, a kommunikációs helyzet, a megnyilatkozás célja. A megismert jelentéstani, stilisztikai, a szövegtani jelenségek felismerése és alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stíluseszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A jellegzetes stílustípusok (stílusárnyalatok) megismerése (pl. a társalgás bizalmas vagy közömbös), felismerése, hatásának elemzése. A nyelvi szintek alkalmi és a szótárakban jelölt állandó stílusértékének megfigyelése, felismerésük, valamint alkalmazásuk a szövegalkotásban. A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani jellemzőkkel. A szövegek stílusának, jelentésének a befogadóra tett hatásának (stílushatás) megtapasztalása, vizsgálata; stílusgyakorlatok, szövegtranszformációk. A stíluselemek, stíluseszközök szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben (jelentésfeltáró, hatáselemző gyakorlatok). A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stíluseszközök tudatos használata a szövegalkotásban. A metafora funkciója és használata a mindennapi, továbbá a publicisztikai és a tudományos nyelvhasználatban.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: különböző forrásszövegek stílusjellemzői. Idegen nyelvek: beszélt nyelvi stílusregiszterek. Biológia-egészségtan; Fizika; Kémia; Földrajz: metaforák a természettudományos szövegekben. Dráma és tánc: drámajáték; társalgási stílusárnyalatok megjelenítése. Mozgóképkultúra és médiaismeret: nyilvános megnyilatkozások, különféle

		műsortípusok, illetve internetes felületek jellemző stílusregiszterei. Informatika, könyvtár: kézikönyvek, egynyelvű szótárak használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stílus, stilisztika, stílustípus (bizalmas, közömbös, választékos stb.). Stílusérték (alkalmi és állandó). Stílusréteg (társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi). Stílushatás. Szókép (metafora, hasonlat, szinesztézia, metonímia, szinekdoché, összetett költői kép, allegória, szimbólum). Alakzat (ellipszis, kötőszóhiány, ismétlődés, gondolatritmus, oximoron). Mondatstilisztikai eszköz (verbális stílus, nominális stílus, körmondat). Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció, áthajlás, figura etimologica, expresszivitás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, poétizáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jelentéstan	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Befogadói, jelentéselemzési tapasztalatok. Szókincs, világismeret. Az azonos alakú, többjelentésű és a rokon értelmű szavak, alkalmazásuk a beszélt és írott szövegalkotásban. Közmondások, szólások jelentésének és eredeti funkciójának ismerete, nyelvi és nem nyelvi kommunikációs üzenetek jelentése. Közismert egynyelvű szótárak önálló használata (pl. értelmező, szinonima).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangalak és jelentés viszonyának felismerése, értelmezése különböző beszédhelyzetekben. A mondat és szövegjelentést meghatározó tényezők felismerése. A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés felismerése mondat-átalakítási gyakorlatokkal. Nyelvünk gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése, értelmezése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek. A hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező. Motivált és motiválatlan szavak felismerése, használata. A metaforikus kifejezések szerkezete, jellemző típusai, használati köre. A mondat és szövegjelentés. A jelentés szerepe a nyelvi szerkezetek kialakításában. A jelentés és a nyelvi-grammatikai funkció összefüggése. A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése, hatásértelmezés. Egynyelvű szótárak használata.		Idegen nyelvek: motivált, motiválatlan szavak, szórend. Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Etika; Filozófia: kifejezések köznyelvi és tantárgyi jelentése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály. Denotatív, konnotatív jelentés. Metaforikus jelentés. Motivált és motiválatlan szó, hangutánzó, hangulatfestő szó. Egyjelentésű, többjelentésű szó, homonima, szinonima, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – görög mitológia, antik görög epika és líra	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Mitológiai ismeretek, műnemek, epika (elbeszélés, monda), líra (dal, elégia, epigramma, himnusz, óda), időmértékes verselés. Műfordítás. Epikai és lírai művek elemzése, értelmezése. Elbeszélés és történet. A kompozíció meghatározó elemei. Zeneiség, ritmus. Költői képek típusai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak felismerése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi és esztétikai élmények forrása. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése. Alapvető emberi magatartásformák felismertetése, megvitatása révén az erkölcsi és esztétikai érzék fejlesztése. Az irodalmi alapműveltség építése. Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése. Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik-görög és a mai kultúra nagy hagyományaival, kódjaival.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Mitológiai történetek és hősök különféle feldolgozásokban; történettípusok. Homérosz: Iliász, Odüsszeia (részletek). Egy szemelvény a görög lírából (pl. Anakreón, Szapphó, Alkaiosz, Szimónidész) és prózaepikából (Aiszóposz fabuláiból). A szerzőkhöz, illetve hősökhöz kapcsolódó toposzok. Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatása, továbbélése többféle értelmezésben az európai és a magyar irodalomban, képzőművészetben, filmen.	A tanuló felismer és azonosít alapvető emberi magatartásformákat mitológiai történetekben és eposzokban megismer irodalmi alapformákat, műfajokat és motívumokat; elemzi a történetmesélés formáit, az elbeszélői nézőpontokat és a narratív struktúra szerepét; felismeri a görög kultúra máig tartó hatását: pl. archetipikus helyzetek, mitológiai és irodalmi adaptációk, intertextualitás; mai magyar szókincs.	Vizuális kultúra: az antik-görög művészet néhány alkotása; illusztrációk és irodalmi művek párhuzamai, későbbi korok témafeldolgozásai. Földrajz: topológiai tájékozódás. Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: az antik világ nagy szónokai, történetírói. Matematika; fizika: tudománytörténet; az antik világ tudományosságának öröksége. Filozófia: antik filozófusok, filozófiai

		irányzatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szóbeliség, írásbeliség, antikvitás, mítosz, mitológia, eposz, eposzi konvenciók, kaland, utazás mint cselekményszervező elv; dal, elégia, epigramma, himnusz, hexameter, fabula, archetípus, toposz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház- és drámatörténet – az antik színház és dráma	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Dráma, tragédia, komédia, színház, előadás, párbeszéd, helyzet, jelenet, konfliktus.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alapvető erkölcsi értékek képviselete, azonosulás a példaadó emberi magatartásformákkal. Dialogikus művek befogadásának, értelmezésének képessége, az erkölcsi gondolkodás fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az antik görög színház jellemzői. Drámai előadások (tragédia és komédia), versenyjátékok. Szophoklész: Antigoné (és az Oidipusz király részlete). Az antik dráma hatása a drámatörténetre.	A tanuló képes dialogikus mű olvasására, befogadására, értelmezésére, egy drámarészlet előadására; felismer különféle magatartásformákat, konfliktusokat, értékeket és hibákat (harmónia, mértéktartás, hübrisz); ezek elemzésével, értékelésével fejlődik erkölcsi érzéke; pontosítja a katarzis fogalmát; felismeri, hogy a befogadóra tett hatások változatosak; képes a műről szóló vélemények kritikus befogadására.	Vizuális kultúra; Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: görög és római színházépítészet. Földrajz: egy-két fennmaradt antik színház topológiája. Etika; filozófia: Arisztotelész Poétikájának néhány alapvetése. Dráma és tánc: színházművészet, színháztörténet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Színház, esztétikai minőség, tragikum, komikum, tragédia, komédia, dialógus, akció, dikció, alapszituáció, konfliktus, drámai szerkezet, kar, katarzis.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – antik római irodalom	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Antik görög irodalom, homéroszi eposzok, műnemek, műfajok, időmértékes verselés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző magatartásformák megértésének és értékelésének képessége, azonosulás a példaadó erkölcsi értékekkel. Műfajok, versformák szervezői elveinek felismerése, befogadása. Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik római és a mai kultúra nagy hagyományaival, kódjaival.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Szemelvények a római lírából és epikából, Horatius és Vergilius egy műve, továbbá például	A tanuló azonosít, értékel emberi magatartásformákat a művek,	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Földrajz: az

Catullus, Ovidius, Phaedrus – művek vagy részletek. A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése.	illetve a szerzők portréi alapján; véleményezi a horatiusi életelvek érvényességét; megismer irodalmi műfajokat, versformákat; értelmezi a görög és római kultúra viszonyát; felismeri a római kultúra máig tartó hatását (mitológiai és irodalmi adaptációk, intertextualitás; Catullus / Horatius noster; latinizmusok a mai magyar szókincsben).	antik római kultúra topológiája. Vizuális kultúra: korabeli művek és későbbi feldolgozások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dal, óda, strófaszerkezet, elégia, ekloga, episztola, ars poetica, átváltozás-történet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – Biblia	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Bibliai történetek, az Ó- és Újszövetség néhány szereplője.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bibliai történetek etikai vonatkozásainak tudatosítása. Bibliai élethelyzetek, magatartásformák, témák, motívumok megismertetése, befogadásának képessége, továbbélő hatásuk tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Szemelvények az Ószövetségből (pl. Teremtéstörténet, Káin és Ábel; A vízözön, Bábel tornya, József története, Mózes és a tízparancsolat, próféták, Jónás története, zsoltárok). Szemelvények az Újszövetségből (pl. Máté evangéliuma; példabeszédek, pl. A tékozló fiú, Az irgalmas szamaritánus; a passió, Pál apostol „szeretethimnusza”; az Apokalipszis egy részlete). A bibliai hagyomány továbbélése az európai és a magyar szóbeli és írásos kultúrában (pl. szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban).	A tanuló megismer/felismer bibliai élethelyzeteket, magatartásformákat, témákat, motívumokat; tudja néhány közkeletű bibliai szólás, állandósult kifejezés eredetét és jelentését; ismeri a Bibliához kapcsolódó ünnepek, hagyományok (karácsony, húsvét, pünkösd, vízkereszt stb.) eredetét, tartalmát; tudatosítja a bibliai motívumok, témák, műfajok továbbélését a kultúrában; ismeri a Biblia máig tartó hatását az európai irodalomra és művészetre (zene, képzőművészet, film; dramatikus hagyomány; parafrázisok, adaptációk többféle művészeti ágból).	Vizuális kultúra; Ének-zene: a Biblia hatása más művészeti ágakra; különböző korok bibliai témafeldolgozásai, különféle művészeti ágak példáival.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Biblia, Ószövetség, Újszövetség, kánon, teremtéstörténet, pusztulástörténet, zsoltár, próféta, evangélium, apostol, példabeszéd, apokalipszis.	

Tematikai egység/	Világirodalom – az európai irodalom a 4–15. században	Órakeret

Fejlesztési cél	(középkor)	6 óra
Előzetes tudás	Himnusz, verses epika, rím, középkor.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. A történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáinak (ókor- középkor- reneszánsz fogalmak koordinátái) megértetése, érzékenyítés a középkori irodalom sajátosságaira, műfajok, világkép, értékrend, néhány alkotás befogadásának támogatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Szemelvények a 4–14. századi európai irodalomból, példák, jellemző rövid részletek a különféle irodalomtípusokra, pl. himnuszköltészet, vallomás, legendák; hősi ének, trubadúr- és lovagi költészet,vágánsdalok. Dante: Isteni színjáték (részlet/ek a Pokolból). Villon művei (pl. egy-két részlet a Nagy testamentumból, 15. sz.).	A tanuló megérti a történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáit (ókor- középkor- reneszánsz fogalmak koordinátái; megismerkedik a középkori irodalom jellegével az ókeresztény és középkori szakaszban; a vallásos és világi irodalom együtthatásával; felismeri az antikvitás hatását a középkorra (pl. Vergilius-Dante); néhány szemelvény alapján értékeli Dante és Villon életművének jelentőségét.	Vizuális kultúra; Ének-zene: a középkori építészet, képzőművészet, zene néhány alkotása. Informatika, könyvtár: tájékozódás a Villon-fordításokról.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Középkori irodalom, himnusz, legenda, vallomás, trubadúr, lovagi költészet, vágánslíra, nyugat-európai verselés, rím, tercina, testamentum, balladaforma, refrén.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – az európai irodalom a 14–16. században (reneszánsz)	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Szerkesztett ciklus, kötet, versszerkezet, rím, rímképlet, lírai én, novella, reneszánsz.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eszménykép és műalkotás helyének tudatosítása a hétköznapi életben. A reneszánsz eszmények, értékek, témák, alkotások, alkotói magatartások befogadása révén az azonosulás és kritikai érzék fejlesztése. Művelődéstörténeti és stílustörténeti korszakolás problémáinak tudatosítása. A poétikai műveltség továbbépítése (novella, szonettforma, versciklus).	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Szemelvények a 14–16. századi európai reneszánsz irodalomból. Az itáliai kora reneszánsz irodalomból: Petrarca: Daloskönyv (egy-két szonett), Boccaccio: Dekameron (egy novella).	A tanuló tudatosítja a legfontosabb reneszánsz eszményeket, értékeket, tárgyakat, témákat; Petrarca és Boccaccio néhány műve alapján megismerkedik a kor lehetséges/sajátos alkotói magatartásaival (kettősségek: tudós humanizmus és személyes élményanyag, illetve a	Vizuális kultúra; Ének-zene: a reneszánsz építészet, képzőművészet, zene néhány alkotása.

	szórakoztatás szándéka); pontosítja ismereteit műelemzés alapján a novella műfajáról; felismeri a szonettformát.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Reneszánsz, humanizmus, humanista, novella, szonett, versciklus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház- és drámatörténet – drámajátékos tevékenységgel	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Dramatikus megjelenítés, előadási formák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyzetfelismerés és rögtönzés szerepe hétköznapi szituációkban, váratlan helyzetek kezelése. A megismert emberi magatartásformák mérlegelő megítélése. Színház- és drámatörténeti ismeretek drámajátékos tevékenységgel történő megközelítése. A dráma és a színjáték műfaji sajátosságainak vizsgálata, és elhelyezése a dráma- és színháztörténet korszakaiban.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Néhány sajátos színjátéktípus a 10–16. században (a középkor és reneszánsz vallásos és világi előadási formái). Rögtönzés cselekményváz alapján.	A tanuló részt vesz a témakörhöz kapcsolódó drámajáték előkészítésében és előadásában; képes rögtönzésre (cselekményváz és adott állandó típusok alapján); megismer néhányat az európai színjátszás máig élő hagyományaiból; felismeri az előadásmódok és színpadformák sokféleségét a középkori játéktípusokban.	Dráma és tánc: dráma és színháztörténet, játéktípusok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Commedia dell'arte, farce, misztériumjáték, moralitás, passió, rögtönzés, állandó típusok, színpadformák.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Középkori nyelvemlékek	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Nyelvtörténeti alapismeretek, szórványemlék, szövegemlék, kódex, legenda, himnusz.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi és irodalmi hagyomány megbecsülése. Az anyanyelvi kultúra építése: a magyar kultúra legkorábbi emlékeinek megértése, értelmezése – összefüggésben a középkori írásbeliség szerepének, a nyelvemlékek jelentőségének tudatosításával. Művelődéstörténeti összefüggések megértése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Középkori írásbeliség, műfajok, nyelvemlékek. Halotti beszéd és könyörgés; Ómagyar Mária-siralom.	A tanuló értelmezi a magyar nyelvű kultúra legkorábbi írásos emlékeit (kötelező művek: HB; ÓMS); megismeri a középkori írásbeliség sajátosságait;	Történelem és állampolgári ismeretek: a könyvnyomtatás történetéről; könyvtártörténet.

	tudatosítja a nyelvemlékek szerepét, jelentőségét és továbbélésüket későbbi korokban (l. „Halotti beszéd”-ek)	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írásbeliség, szóbeliség, nyelvemlék, szövegemlék, kódex, prédikáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Janus Pannonius portréja	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Időmértékes verselés, disztichon, epigramma, elégia, ars poetica. Humanizmus, humanista. Pannónia dicsérete	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy humanista alkotó portréjának megismertetése. Az életmű néhány fontos témájának tudatosítása, értékelése. Az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megvitatása, test és lélek viszonyának értelmezési lehetőségei. A történeti és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: fogalmak változó jelentésének megértése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Janus Pannonius lírája, jellemző témái (pl. öntudat, békevágy, betegség). Epigrammák és elégiák (pl. Egy dunántúli mandulafáról, Búcsú Váradtól, Saját lelkéhez).	A tanuló megismeri egy humanista alkotó portréját, költői és emberi szerepvállalását; személyes élményanyagának költészetformáló szerepét; tudatosítja, értékeli az életmű néhány fontos témáját, a lírai alany magatartását (pl. költői öntudat, művészi becsvágy, búcsúzás, betegség, katonáskodás, test és lélek); megismeri néhány fogalom változó jelentését (pl. elégia, epigramma); elemzési minimuma: Pannónia dicsérete és Janus Pannonius még egy műve.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a 15. sz. kulturális élete Magyarországon. Vizuális kultúra; Ének-zene: a reneszánsz kultúra Magyarországon.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elégia, epigramma, búcsúzásvers, refrén, disztichon, költői magatartás, irónia, gúny, interkulturalitás, újplatonizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Balassi Bálint portréja	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Reneszánsz, kompozíció, ütemhangsúlyos verselés, lírai én, téma, motívum.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Balassi-versekben megjelenített magatartásformák és értékek felismerése. A szövegvers és dallamra írott énekvers megkülönböztetésének kérdései. Életformák találkozásai, értelmezései: végvári élet, költő lét. Az életmű megközelítési problémáinak (kötetkompozíció; kéziratos énekeskönyv; különféle felfogások: kompozíció / tematika, dallamvers,	

	szövegvers) megértését támogató Balassi Bálint portré közvetítése. Szövegbefogadási képességek, ritmusérzék fejlesztése: ütemhangsúlyos formák ritmizálása, a Balassi-strófa azonosítása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Balassi Bálint lírája; költői tudatosság; az életmű néhány tematikus és formai jellemzője. Egy katonaének (kompozíció, értékrend). Legalább további két mű értelmezése (szerelmi tematika, pl. Júlia-vers / Célia-vers; istenes tematika, zsoltárparafrázis vagy könyörgésvers, pl. Adj már csendességet) Megformáltság, szerkezet (pl. aranymetszés, hárompillérű kompozíció).	A tanuló megismeri az alkotó költői portréját és magatartását (az életmű 3-4 darabja nyomán); tudatosítja az életmű megközelítési problémáit (kötetkompozíció; kéziratos énekeskönyv; különféle felfogások: kompozíció / tematika); megkülönbözteti a dallamvers és szövegvers fogalmát; tud ritmizálni ütemhangsúlyos formákat, felismeri a Balassi-strófát; elemzési minimuma: Egy katonaének és még egy-két mű.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a 16. sz. kulturális élete Magyarországon. Vizuális kultúra: a reneszánsz kultúra Magyarországon; az aranymetszés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kötetkompozíció, dallamvers, szövegvers, ütemhangsúlyos verselés, rímelhelyezkedés, Balassi-strófa.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – késő reneszánsz, barokk, klasszicizmus (16–17. század)	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Reneszánsz, humanizmus, reformáció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A reneszánsz, barokk, klasszicista életeszmény mai tanulságai. A kronológiai tájékozottság, a fogalmi műveltség, a történeti érzék továbbfejlesztése (pl. művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat, irányzatok egymás mellett élése); képesség a reneszánsz és a barokk/klasszicizmus alapvető formai és stílusjegyeinek azonosítására, megnevezésére.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A reneszánsz kései szakasza (manierizmus). Szemelvény a korszakból: Cervantes: Don Quijote (részlet). Barokk és klasszicizmus a 17. században (háttér, tematika, stílus- és formajegyek). Szemelvényrészletek az irányzatokról, szerzőkről, művekről.	A tanuló ismeri a fogalomhasználati problémákat (művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat); tisztában van irányzatok egymás mellett élésével; meg tudja különböztetni a reneszánsz / barokk / klasszicizmus alapvető formai és stílusjegyeit, ismeri ezek esztétikai hátterét; műismereti minimuma: Cervantes: Don Quijote (részlet).	Vizuális kultúra; Ének-zene: az irányzatokhoz kapcsolódó, jellemző alkotások formajegyei (minden művészeti ágból).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Barokk, klasszicizmus; korstílus, stílusirányzat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház- és drámatörténet – az angol színház a 16–17. században és Shakespeare	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A drámai műnem. A tragédia műfaja, alapfogalmai. Drámai szövegek olvasása, elemzése, előadása, egy dráma ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A végzetszerűség és az egyéni felelős cselekvés dilemmája. A szeretetteljes kapcsolat próbái. Konfliktushelyzetek kezelésének módjai. A művekben felvetett erkölcsi problémák mérlegelő megítélése. A műismereti tájékozottság, a kulturális emlékezet növelése (Shakespeare-szállóigék felidézése); az angol reneszánsz színház és dráma jellemzői, a shakespeare-i dramaturgia és nyelvezet befogadása, a dráma létformájának, a dramaturgiai jellemzőknek a megértetése drámajátékkal. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményének megbeszélése. Reflektálás Shakespeare drámairói életművének, művészetének mai hatására.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az angol színház a 16–17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása). Shakespeare egy drámája (Hamlet / esetleg Romeo és Júlia vagy más, választott mű).	A tanuló ismer néhány Shakespeare-témát, szállóigét; képes egy mű részletes elemzése kapcsán a hősök jellemzésére, magatartásuk, konfliktusaik értékelésére; megérti a befogadói elvárások (korabeli közönség) és a dramaturgia összefüggését; részt vesz egy jelenet kidolgozásában és előadásában; felismeri a dráma másik létformáját (aktuális színházi előadások, rendezői értelmezések hatásával); értékeli az újrafordítások, filmes feldolgozások szerepét; lehetőség szerint megtekint egy színházi előadást (vagy felvételét); műismereti minimuma: egy Shakespeare-dráma elemző feldolgozása és memoriter: egy monológ/részlete; alkalmassá válik az adott műről szóló vélemények kritikus befogadására; egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban	Vizuális kultúra; Ének-zene; Mozgóképkultúra és médiaismeret: illusztrációk, zenei és filmes feldolgozások Shakespeare-művekből. Dráma és tánc: színháztörténet, színházművészet, színpadi hatás.

	megjelölt feladat kifejtésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Drámai műfajok, drámai szerkezet, drámai nyelv, drámai jellem, blank verse.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház- és drámatörténet – a francia klasszicista színház (17. század)	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Barokk és klasszicizmus a 17. században. Ars poetica. Drámatörténeti és drámaelméleti ismeretek. Komikum és tragikum. Lehetséges: Fösvény vagy más Molière-mű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az emberi magatartások sokféleségének belátása és felelős megítélése. Kötelesség és szenvedély, egyén és közösség viszonya. A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok); a korabeli elvárások és a dramaturgia összefüggésének felismertetése. A komikum műfajformáló minőségének és változatainak megértése pl. drámajátékban való részvétel révén. Műelemző képesség fejlesztése: egy mű részletes elemzése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik értékelése. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményének megbeszélése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A klasszicizmus elvárásai. Tragédia és komédia. A francia színház a 17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása). Molière: Tartuffe (vagy más műve). A komikum megjelenési formái.	A tanuló felismeri a klasszicista normatív esztétika sajátosságait (műfaji hierarchia, szabályok); a korabeli elvárások és a dramaturgia összefüggését; megérti a komikum műfajformáló minőségét és változatait (helyzet- és jellemkomikum); képes egy mű részletes elemzése kapcsán a hősök jellemzésére, magatartásuk, konfliktusaik értékelésére; részt vesz egy jelenet kidolgozásában és előadásában; lehetőség szerint megtekint egy színházi előadást (vagy felvételét); műismereti minimuma: egy Molière-mű elemző feldolgozása és memoriter: egy részlet; alkalmassá válik az adott műről szóló vélemények kritikus befogadására; egy szóbeli	Dráma és tánc: színháztörténet, a színpadi kísérő zene, a koreográfia.

	érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Felvonás, jelenet, díszlet, jelmez, szerzői utasítás, hármas egység, mértéktartás, helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi komikum, jellemtípus, bizalmas, rezonőr.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Látásmód – Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Barokk, eposz, eposzi konvenciók (kellékek).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok megértése, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra való képesség fejlesztése. A hazához való kötődés erősítése, a Zrínyi által képviselt értékek elfogadása. Tájékozottság a stíluskorszakokban, a stílus-és formaérzék fejlesztése: a barokk formajegyeinek, a világkép és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggéseinek megismertetése (az irodalmi művekben és más művészeti ágakban). A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Magyar barokk irodalom. Szemelvény: Pázmány Péter értekező prózájából (hitvita, prédikáció). Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek); a barokk eposz (szerkezet; koncepció; embereszmény /a főhős mint Krisztus katonája; értékrend).	A tanuló felismeri a barokk formajegyeit az irodalmi művekben és más művészeti ágakban is, összhangban az irodalommal; megismeri világkép és műfajok, poétikai / retorikai megoldások összefüggését; tisztában van az eposzi kellékek hagyományozódásával, az antik és barokk eposzok különbségével (koncepció, szerkezet, értékrend, embereszmény); műismereti minimuma: Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részlete).	Vizuális kultúra; Ének-zene: a barokk formajegyei a festészetben, építészetben, a zenében.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Barokk eposz, eposzi konvenciók a barokkban, erkölcsi érték, heroizmus, körmondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – az európai irodalom a 18. században	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Felvilágosodás, klasszicizmus, regény, regényműfaji változatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző világlátású művek megjelenített témáinak, élethelyzeteknek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban; az erkölcsi és esztétikai ítélőképesség fejlesztése. A felvilágosodás eszmerendszerében felvetett erkölcsi problémák. A szabadság eszményének különböző megközelítései. Összehasonlítás és megkülönböztetés: az eszmetörténeti korszak, filozófiai irányzat és	

	stílusirányzat kategóriáinak megkülönböztetése, összefüggések megvilágítása. Szemelvények, művek értelmezése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A felvilágosodás irodalmának jellemző műfajai és stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus (érzékenység), rokokó. Művek, szemelvények az angol, francia és német irodalomból, pl. Defoe, Swift, Jane Austen; Voltaire, Rousseau; Goethe, Schiller különféle műfajú alkotásaiból. A választott szerzőkhöz, művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló megkülönbözteti az eszmetörténeti korszak, filozófiai irányzat és stílusirányzat kategóriáit; megismeri a bölcseleti háttér és a stílusirányzat, műfaj, tematika néhány összefüggését, az egyes irányzatok jellemző tendenciáit, irodalmi műfajait, máig ható kérdésfeltevéseit az európai irodalmakból vett egyes szemelvények alapján; választható beszámolót készíthet olvasmányélménye vagy látott színházi élménye alapján (pl. Defoe, Jane Austen, Schiller művei); műismereti minimuma: Swift, Voltaire, Goethe egy-egy művének /részletének ismerete.	Vizuális kultúra; Ének-zene: klasszicizmus, rokokó más művészeti ágakban; megzenésített irodalmi művek (pl. Goethe, Schiller alkotásai). Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Filozófia; Etika: a felvilágosodás korának bölcselete; értekezések a kor szerzőitől.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, rokokó, valóság és fikció, elbeszélői nézőpont, kalandregény, robinzonád, fejlődésregény, énregény, levélregény, tézisregény, ellenutópia, szatíra (szatirikus hangnem).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyar irodalom a 18. században – portrék: Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Barokk és felvilágosodás. Anakreón és Horatius életművének néhány jellemzője. Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Az egyén és közösség problémáinak európai és hazai dimenziói: polgárosodás, parlagiasság. Az anyanyelv és az anyanyelvi kultúra fejlesztésére irányuló törekvések megbecsülése. A magyar nyelv ügyében született legfontosabb programok, értekezések gondolatainak; Kazinczy tevékenységének; a magyar felvilágosodás időszakának, irodalmi életének, néhány sajátosságának megismertetése; a nyelvújítási mozgalom jelentőségének tudatosítása. Jellemző stílusirányzatok, műfajok, verstípusok és versformák felismertetése, összefüggésben Csokonai és Berzsenyi életművének jellegével.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A 18. század irodalma a felvilágosodás előtt (a kuruc költészethez kapcsolódó	A tanuló ismeri a magyar nyelv ügyében született legfontosabb programok,	Vizuális kultúra; ének-zene: stílusirányzatok

irodalmi formák; Mikes Kelemen: Törökországi levelek részlete). A felvilágosodás korának irodalma. Művelődési programok. Bessenyei György értekező prózai művének részlete (pl. Magyarság). Alkotói csoportok, irodalmi központok, sajátos életutak (pl. Batsányi János, Kármán József). Kazinczy Ferenc irodalomszervező tevékenysége és írói munkássága (legalább egy epigrammája). Csokonai Vitéz Mihály portréja; életművének műfaji, formai és stiláris sokszínűsége A Reményhez, A tihanyi Ekhóhoz és még legalább egy mű (pl. Az estve, Tartózkodó kérelem, A Magánossághoz) alapján. Berzsenyi Dániel portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. A közelítő tél, A magyarokhoz I. és legalább még egy mű (pl. Levéltöredék barátnémhoz, Osztályrészem) értelmezése. Csokonai és Berzsenyi hatása, továbbélése a későbbi magyar költészetben.	értekezések gondolatait; Kazinczy tevékenységét; a magyar felvilágosodás időszakának, irodalmi életének néhány sajátosságát; tudatosítja a nyelvújítási mozgalom jelentőségét; tisztában van Csokonai és Berzsenyi életművének jellegével, az alkotók helyével, szerepével a magyar irodalom történetében; felismer jellemző stílusirányzatokat, műfajokat, verstípusokat és versformákat; műismereti minimuma: Mikes Kelemen: Törökországi levelek (részlet), Kazinczy Ferenc egy epigrammája; Bessenyei György egy értekező prózai részlete; Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez; A tihanyi Ekhóhoz és egy mű; Berzsenyi Dániel: A közelítő tél, A magyarokhoz I. és egy mű. Csokonai és Berzsenyi kapcsán alkalmassá válik legalább 3-4 alkotásuk és a műveikről szóló vélemények, elemzések értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére; memoriterek tolmácsolására.	egymásmellettisége a 18. században. Földrajz: a témakörhöz, az alkotókhoz kapcsolódó topológia.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvújítás, irodalmi élet, művelődési program, értekezés, szentencia, szimultán ritmus, bölcseleti óda, elégiko-óda, elégia, dal, episztola, létösszegzés, időszembesítő verstípus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – az európai irodalom a 19. század első felében (romantika, romantika és realizmus)	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Romantika, a romantikus korstílus néhány alapvető jellemzője.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti és az európai identitás erősítése. Eszmény és valóság viszonyának értelmezése. Embertípusok, életvezetési stratégiák, eszmei és erkölcsi törekvések értékelése. A romantika korstílus jellegének, jelentőségének, a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatásának megértetése. Felkészítés a stiláris és hangnemi összetettség, az irónia és a groteszk befogadására.	

	Információgyűjtés- és feldolgozás, szövegalkotás, értelmező képességek: házi olvasmány önálló feldolgozása, beszámoló készítése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A romantika irodalmának jellemzői (esztétikai elvek, művészi szabadság, stílus- és formajegyek; ironikus látásmód, groteszk minőség). Új műfajok, formák (pl. történelmi regény, bűnügyi történet, drámai költemény, verses regény). Társadalmi típusok (felesleges és karrierista hősök, hivatalnokok) megjelenése a romantikával egyidejű, realista szemléletű művekben. Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból, pl. Byron, Shelley, Keats; Poe; Victor Hugo, E. T. A. Hoffmann, Puskin vagy mások alkotásaiból; illetve Balzac, Stendhal, Gogol műveiből. A választott szerzőkhöz, művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló felismeri az életművek egymásmellettiségét az 1830-as években (klasszika, romantika, realizmus tendenciái, l. Goethe/Hugo/Stendhal, Balzac) és a romantika korstílus-jellegét, jelentőségét; a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatását; megismeri az irodalmi liberalizmus szerepét és hatását az esztétikára (új műfaji változatok; stiláris és hangnemi összetettség, irónia és groteszk); műismerete: Shelley, Keats, Poe, V. Hugo, E. T. A. Hoffmann, Puskin, illetve Balzac, Stendhal, Gogol egy-egy művének / részletének ismerete; képes egy választott/kijelölt epikai alkotás (házi olvasmány) elemző bemutatására a közös értelmezés után; beszámolót/könyvajánlót készíthet egyéni olvasmányélménye alapján a korszak műveiből; alkalmassá válik a korszakról, a szerzőkről, művekről szóló vélemények kritikus befogadására, egy lehetséges szóbeli tétel kifejtésére.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Vizuális kultúra; Ének-zene: a romantika művészete. Mozgóképkultúra és médiaismeret: a romantika, romantikus mai médiaértelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műfajkeveredés, hangnemi kevertség, groteszk, irónia, bűnügyi történet, történelmi regény, verses regény, regényciklus, analitikus regény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház- és drámatörténet – Katona József: Bánk bán	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Klasszicizmus és romantika. Tragédia, drámai szerkezet. A tragikus hős összeomlása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Élet-választutak a különböző helyzetekben. A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése. A „nemzeti dráma” mint közös ismeret. A tragédiában megjelenített magánéleti és közéleti konfliktus értékelése. Felkészítés a Bánk bán olvasására, befogadására, értelmezésére (problematika, drámai szerkezet és nyelv, sajátos lezárás, „megoldás”).	

	Érvelő képesség: álláspontok megismerése, összevetése, értékelése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Katona József: Bánk bán – sok szempontú műértelmezés. Pl. magánéleti és közéleti konfliktus, alapkérdések; a szereplők körei, Bánk összeomlása; a címszereplő megítélésének változatai; felépítés, szerkezeti megoldások (az V. felvonás szerepe).	A tanuló ismeri a magyar színház történetének néhány sajátosságát (az állandó magyar színház hiányát, törekvéseket a létrehozására); képes elemezni nemzeti tragédiánk sajátosságait (problematika, drámai szerkezet és nyelv, sajátos lezárás, „megoldás) megismer néhány álláspontot a műértelmezéshez; lehetőség szerint megtekint egy színházi előadást (vagy felvételét), és közös elemzéssel értékelik az adott interpretációt; műismereti minimuma: a tragédia (házi olvasmány) elemző feldolgozása és memoriter: részlet(ek) a műből; alkalmassá válik a mű értelmezéseinek kritikus befogadására; egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	Ének-zene: operafeldolgozás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vándorszínház, állandó színház, szerepkör, intrikus, naiva, késleltetés, drámai nyelv, klasszicizmus és romantika.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyar irodalom a 19. század első felében – portrék: Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály	Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	Romantika; néhány népdal; ismeretek Kölcseyről, Vörösmartyról. Kölcsey Ferenc: Hymnus, Huszt ; Vörösmarty Mihály: Szózat	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Törekvés a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. Az alkotók műveiben megjelenített egyéni és nemzeti sorsproblémák megértése és értékelése. A reformkor–nemzeti romantika–népiesség fogalmak tartalmának, szerepének és jelentőségének felismertetése. Kölcsey- és Vörösmarty-művek befogadásának, értelmezésének elősegítése, jelentőségük megértése, elfogadása. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Magyar irodalmi élet a 19. század első felében; orgánumok, folyóiratok, alkotói csoportok. A	A tanuló ismeri a magyar irodalom néhány sajátosságát a 19. század első	Vizuális kultúra; Ének-zene: a magyar romantika más

reformkori nemzeti romantika. A népiesség programjai. Kölcsey Ferenc alkotói portréja; közéleti szerep, egyéni és közösségi sors. Hymnus és még egy lírai alkotása (pl. Elfojtódás; Vanitatum vanitas; Zrínyi dala; Zrínyi második éneke). Értekező prózája (pl. Nemzeti hagyományok és / vagy a Parainesis részlete). Vörösmarty Mihály portréja. Romantikus világlátás, tematika és képalkotás lírában és drámában a Szózat; Előszó és még egy-két lírai alkotás (pl. Késő vágy; Gondolatok a könyvtárban; Az emberek, A vén cigány) alapján, illetve a Csongor és Tünde értelmezésével (pl. alapkérdések, értékszerkezet, motívumok, műfaji sajátosságok: mesejáték/drámai költemény).	felében; felismeri a reformkor-nemzeti romantika-népiesség fogalmak tartalmát, szerepét és jelentőségét; tisztában van Kölcsey és Vörösmarty életművének jellegével, az alkotók helyével, szerepével a magyar irodalom történetében; műismereti minimuma: Kölcsey: Hymnus, Huszt és még egy lírai mű, egy értekező prózai részlet; Vörösmarty: Szózat, Előszó és még egy-két lírai mű, valamint a Csongor és Tünde; memoriterek; Kölcsey és Vörösmarty kapcsán alkalmassá válik legalább négy alkotásuk és a műveikről szóló vélemények, elemzések értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére; memoriterek tolmácsolására.	művészeti ágakban. Földrajz: az alkotókhoz kapcsolódó topológia. Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a reformkori művelődés és társadalmi élet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Irodalmi élet, népköltészet, népdalgyűjtés; nemzeti himnusz, értekezés, intelem, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, rapszódia, romantikus irónia, drámai költemény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Petőfi Sándor	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Romantika, népiesség, népdal, dal, helyzetdal, elbeszélő költemény, életkép, episztola, felező tizenkettes versforma. Ismeretek Petőfi életútjáról, műveiről. Anyám tyúkja; Füstbe ment terv; János vitéz; Az Alföld; Nemzeti dal és más lírai alkotások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lírai beszédmód változatainak értelmezése; Petőfi jellemző témáinak, műfajainak, poétikai megoldásainak, versformáinak megkülönböztetése, jellemző hangnemeinek (pl. humor és irónia) befogadása. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Felkészítés önálló műértelmezés megfogalmazására. Petőfi műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Petőfi Sándor életműve. Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartás) és jellemző alkotások. A népi szemléletmód hatása;	A tanuló ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Petőfi helyét, szerepét a magyar irodalom történetében; költészetének jellegét;	Hon és népismeret: Petőfi emlékhelyek. Földrajz: Petőfi életútjának

romantika és népiesség. Témák (pl. szerelem, táj, ars poetica), versciklusok; lírai műfajok és líratípusok (pl. dalok, helyzetdalok, ódák, elégiák, rapszódiák; tájlíra, forradalmi látomásvers) és versformák változatossága; A puszta, télen; A XIX. század költői; Európa csendes, újra csendes…; Szeptember végén, és még legalább három-négy lírai alkotás elemző feldolgozása. Verses epika (pl. A helység kalapácsa mint eposzparódia; és/vagy Az apostol. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.	tisztában van a romantikus korstílus és a népiesség stílustendenciájának együtthatásával; műelemzések során megismeri Petőfi jellemző témáit, műfajait, poétikai megoldásait, versformáit; megkülönbözteti jellemző hangnemeit (pl. humor és irónia); képes önálló műértelmezés megfogalmazására; műismereti minimuma: Az Alföld; Nemzeti dal ; János vitéz; A puszta, télen; A XIX. század költői; Európa csendes, újra csendes…; Szeptember végén és még három-négy mű és memoriterek; képessé válik Petőfi életművének bemutatására (legalább 10–12 lírai és 1–2 verses epikai alkotás alapján); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	topológiája. Vizuális kultúra; Ének-zene: a romantika művészete, Petőfi művek feldolgozásai (hangoskönyv, színház, rajzfilm, dal).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népiesség, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, tájlíra, látomásköltészet, ars poetica, komikus eposz, költői szerep, váteszköltő.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Látásmód – Jókai Mór	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Romantika, romantikus ábrázolásmód, romantika és népiesség, heroizmus és humor, regényműfaji változatok, történelmi regény, anekdota, anekdotikusság. A kőszívű ember fiai vagy más regénye.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Jókai-regényekben fölmutatott erkölcsi, egyéni és nemzeti-közösségi problémakörök felismerése. Értékek és szerepek konfliktusai. Jókai művének/műveinek ismeretében, azok olvasására építve beszélgetés, vita a korabeli és a mai olvasóközönség befogói elvárásainak különbségéről, a különbség megértése. A befogadói horizont tágítása: Jókai alkotásmódjának jellemzői, a romantikus ábrázolásmód sajátosságai és a romantikus regény jellemző műfaji változatai. Felkészítés egy regény sokoldalú megközelítésére, önálló véleménykifejtésre. A történetmondás képességének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Jókai alkotásainak jellemzői, műfaji változatok az életművében; regényírói művészetének sajátosságai a romantikus prózaepika jegyében. Jókai Mór: Az arany ember (esetleg más regényének) elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel, pl.: a romantika megjelenési formái; műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák; hangnemi és motivikus összetettség. Problematika (az adott műhöz pl. természet és civilizáció, bűn és büntetés, kettős jellem).	A tanuló tisztában van a korabeli és a mai olvasóközönség befogadói elvárásainak különbségével; ismeri Jókai helyét a magyar regényirodalom történetében, alkotásmódjának jellemzőit; felismeri a romantikus ábrázolásmód sajátosságait és a romantikus regény jellemző műfaji változatait; képes egy regény sok szempontú megközelítésére, saját álláspont kifejtésére; műismereti minimuma: egy regénye: Az arany ember (vagy más, pl. Egy magyar nábob, Fekete gyémántok) egy regényelemzés kapcsán képes önálló szóbeli tétel keretében egy elemzési feladat kifejtő megoldására.	Hon és népismeret; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; vizuális kultúra; ének-zene: a romantika művészete. Mozgóképkultúra és médiaismeret: Jókai-művek filmes feldolgozásai. Földrajz: a regény/ek topológiája.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történelmi regény, vallomásregény, epizód, leírás, utópia, humor, anekdota.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit. Képes a beszédhelyzetnek, témának, célnak, közönségnek megfelelő szóbeli és írásbeli megnyilatkozásra.

	Képes szöveghű, értelmező felolvasásra, olvasható, rendezett írásra. Rendszeresen használja a könyvtárat, ide értve a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozók használatát is. Képes arra, hogy önállóan eligazodjon az információk világában; értelmesen tudj élni az önképzés lehetőségeivel. Értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, digitális szövegeket. Bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos véleményét szóban és írásban megfogalmazni, indokolni. Képes szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére és értelmezésére, e képesség alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, motivációkat, magatartásformákat. Ismeri a hivatalos írásművek jellemzőit, képes önálló szövegalkotásra ezek gyakori műfajaiban. Képes definíció, magyarázat, prezentáció, egyszerűbb értekezés (kisértekezés) készítésére az olvasmányaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat. Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit. Ismeri a magyar nyelv rendszerét, képes a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, helyesírási jelenségek önálló fölismerésére, a tanultak tudatos alkalmazására. Tudja alkalmazni irodalmi alkotások műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Képes órai eszmecserében, vitában, érvelésben az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, saját véleménye újrafogalmazására. Képes tudásanyagának megfogalmazására, előadására a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról, az olvasott, feldolgozott művekről. Be tudja mutatni a tanult stíluskorszakok, irányzatok sajátosságait. Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek főbb jellemzőinek bemutatásra, a művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyszer, lényegre törő ismertetésére, értelmezésére. Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással.

11–12. évfolyam

A magyar nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése különféle műfajú és témájú és megjelenésű (pl. multimédiás-digitális, audiovizuális) szövegek értelmezésében, szerkezeti és stiláris minőségének értékelésében, saját szövegek alkotásában. A tevékenységek iránya kiterjed a nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálatára, a saját nyelvhasználat kontrollja; a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok szókincsének, elem- és szabálykészletének tudatos használata. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek kibővítése. A tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

A nyelvi képzés életszerű, gyakorlati tudásösszetevője a kommunikációs zavarok felfedezése, értelmezése, kezelési módok keresése.

A nyelvi magatartás és az általános nyelvi kultúra részeként cél a retorikai tudás növelése, ennek keretében néhány klasszikus és mai szónoki beszéd, értekezés műfaji jellemzőinek megfigyelése (szerkesztésmód, nyelvi kifejezésmód, retorikai eszközök használata); az érvelés technikájának megismerése és alkalmazása: érvek, ellenérvek felsorakoztatása. Mind a problémamegoldó gondolkodást, mind a kreativitást növeli, ha a tanuló ismeri a deduktív vagy induktív érvelést, a cáfolat módszereit; képes szónoklatnak, alkalmi beszédnek vagy ezek egyes részleteinek önálló kidolgozására. Retorikai tudását megfelelően képes használni a tanulásban és a társadalmi nyilvánosságban.

Elvárt a kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között, továbbá a legfontosabb nyelvemlékeink (A Tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom) megismerése.

A nyelvi tanulmányok eredményeképpen a tanuló képes hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítésére.

A nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában kész felelős magatartásra a magyar nyelv értékeinek őrzésében. A magyar nyelv rendszeréről, a beszédnek a társadalomban és az egyén életében betöltött szerepéről tanultak áttekintésével fölkészül az érettségire és a továbbtanulásra.

Az irodalomtanítás alapvető célja irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása. A műveltségépítés szempontja a hagyományos műnemi és műfaji keretek átalakulásának, megszűnésének megfigyelése, megnevezése és értelmezése: új regénytípusok és regényszerkezetek, a tárgyias líra, az összetett hangneműség, a groteszk és az irónia szerepének megértése.

Az irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a magyar és az európai hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban; stílusirányzatok jellemző, esetleg mozgalomszerű vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban;a tárgyalt korszak stílusirányzati sokszínűségének megismerése, az egyes irányzatok egymás mellett éléséből néhány következtetés megfogalmazása.

Az irodalomértést elmélyítő, az önkifejezést, a gondolkodást támogató tevékenység művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempont követésével szóban és írásban; nagyepikai és drámai művek szóbeli és írásbeli (pl. prezentáció) bemutatása különböző nézőpontból, illetve különféle címzetteknek, önálló műelemzés készítése közösen fel nem dolgozott kisepikai és lírai alkotásról többféle elemzési szempont alkalmazásával.

Mind az érvelő lépességet, mind a szociális kompetenciák, mind az erkölcsi gondolkodás fejlesztését támogatja a jellemző hőstípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek

(pl. szerelem, megbocsátás, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, hazugság, kiszolgáltatottság), személyiségdilemmák felfogása, értelmezése, megvitatása.
Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztését célozza néhány szerző és mű utóéletének, hatásának megfigyelése az irodalmi hagyományban, a kortárs irodalomban, más művészeti ágakban.
Alapvető irodalomszemlélet az irodalmi művek egymásra utaltságának megértése és ennek példáiként az irodalmi szövegek összekapcsolódását bizonyító szövegek gyűjtése, megfigyelése, a rájátszás, az evokáció, intertextualitás, reflexió példáinak elemzése, végül annak néhány példával való bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány. E témakörbe tartozó tevékenység műfaji, poétikai fogalmak változó jelentésének megfigyelése, bizonyítása, a szépirodalom nyelvének megváltozását jelző jelenségek megfigyelése. Az önálló ismeretszerzés elengedhetetlen feltétele a rendszeres könyvtárhasználat (ide értve az internet adta lehetőségeket is), azaz az ismeretterjesztő (például műelemző, művelődéstörténeti, művészettörténeti, nyelvészeti) irodalom – audiovizuális, digitális források – alkotó felhasználása feljegyzés, beszámoló, értekezés, kiselőadás, hozzászólás, prezentáció formájában. E tevékenység része a hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítése.
Az önálló tájékozódás igényével is összefügg a nyitottság a jelenkori irodalmi szövegek befogadásában, megértésében a szokatlan szerkezetű, nyelvhasználatú művek, a magyar és az európai szöveghagyományt újraíró, újraértelmező művek befogadása iránt. E témakörben is kívánatos a tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban, például antológiákban, az irodalmi ismeretterjesztés (könyvajánlás, könyvismertetés) műfajaiban, a televíziós, a filmes adaptáció néhány kérdésében.
Cél az irodalom határterületeihez tartozó modern kori alkotások feldolgozása, egy-két tipikus írott, digitális és filmes-audiovizuális műfaj megismerése. A kortárs irodalmi élethez tartozik az irodalom megjelenéseinek kutatása, felismerése más közegekben (pl. filmen, rajzfilmen, televízióban, képregényben, hangzó közegben – pl. hangoskönyv, rádiójáték, megzenésített vers –, digitális közegben – pl. internetes közlés, multimédiás kiadás –); az adaptáció, a műfajcsere jelensége, jellegzetes megoldásai a posztmodern, kortárs magas művészeti és szórakoztató művekben. Fontos feladat a szórakoztató irodalom hatásának, vonzerejének és csapdáinak értelmezése (pl. tipikus műfajainak, helyzeteinek, motívumainak bemutatása, kultuszalkotások megismerése).
A továbbtanulásra való fölkészülésként feladattá tehető egyéni „kutatómunka” alapján nagyobb lélegzetű dolgozat megírása, prezentáció készítése a könyvtárhasználat, digitális források alkalmazása, szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, forrásjelölés tudásanyagának hasznosításával; tematikus tájékozódás nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (például irodalmi adatbázisok, CD-ROM, magyar elektronikus könyvtár), irodalmi és más kérdések megvitatásához információk kiválasztása és újrarendezése.
A szűkebb régióhoz, településhez, a hazához való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban a helyi kultúraközvetítő intézmények körében.

Magyar nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kommunikáció	Órakeret 4 óra

Előzetes tudás	Gyakorlott, tudatos szóbeli kommunikáció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használata. Az egyes helyzetek által megkívánt formák megsértésének dekódolása, a szándék felismerése, megfelelő kezelése. A kommunikációs zavarok felismerésére és feloldására néhány taktika elsajátítása. A manipulációs szándékok felismerése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Tájékozottság különféle beszédhelyzetek megítélésében; megfelelő stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetben is. Kommunikációs zavarok felfedezése, elhárítása. A mindennapi társalgásban, a nyilvános kommunikációs színtereken, valamint az internetes felületeken előforduló manipulációs szándékok, hibás következtetések felismerése. A reklámok, internetes felületek verbális és nem verbális közlési szándékának felismerése.		Mozgóképkultúra és médiaismeret: reklám, meggyőzés, manipuláció. Vizuális kultúra: képi közlés. Dráma és tánc: szituációk, dialógusok értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs zavar. Manipuláció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Retorika	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A kommunikációs funkciók ismerete, alkalmazása. Érvelő szövegek értelmezése és alkotása. Stilisztikai és jelentéstani ismeretek. Kulturált véleménynyilvánítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A klasszikus retorika alapfogalmainak megismertetése, ezek alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban. A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése. Önálló beszéd megírásához, annak a hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása. A szónok tulajdonságai, feladatai. A szónoki beszéd kommunikációs funkciói. A beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig. Az érv felépítése. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése. Az érvelési hibák. A cáfolat módszerei. A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése. A hatásos előadásmód eszközei. Az előadás szemléltetésének módjai: bemutatás, prezentáció stb. A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi (mondat- és		Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: antik szónokok, neves magyar szónoklatok (pl. Kölcsey, Kossuth, Deák). Közéleti megnyilatkozások retorikája. Mozgóképkultúra és médiaismeret: a

szövegfonetikai eszközök) és nem nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban, az audiovizuális és multimédiás közlés különböző formáiban. A hivatalos felszólalás, hozzászólás gyakorlása különböző helyzetekben. Monologikus szöveg (előadás, beszéd) és memoriter kifejező tolmácsolása.	meggyőzés, befolyásolás, a hatás eszközei. Dráma és tánc: a színpadi beszéd retorikai elemei, klasszikus monológok értelmezése. Matematika: bizonyítás, érvelés, cáfolat. Filozófia: Érvelési szerkezetek tudatosítása
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Retorika, szónok, szónoklat, beszédfajta (bemutató, tanácsadó, törvényszéki), alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfaj (vita, ajánlás). Szónoklat, bevezetés (az érdeklődés felkeltése, a jóindulat megnyerése, témamegjelölés), elbeszélés, érv, cáfolat, befejezés (összefoglalás, kitekintés). Érv, tétel, bizonyítás, összekötőelem. Érvelés, indukció, dedukció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Általános nyelvészeti ismeretek	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Kommunikáció, jelentéstan.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: általános, összefoglaló ismeretek a nyelvről, a nyelv és az ember viszonyáról.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az ember mint nyelvhasználó lény; a nyelv, a kommunikáció és az ember elválaszthatatlan egysége. A nyelv mint jelrendszer, a nyelv mint a gondolkodás része. A nyelvek egyező és eltérő tulajdonságai, nyelvtipológia, főbb nyelvtípusok és jellemzőik (az anyanyelvhez és más, tanult, ismert nyelvek jellemző tulajdonságainak összehasonlító megfigyelése). Nyelvi identitás. Korlátozott kódú nyelvek: gesztusnyelvek, jelnyelvek.		Idegen nyelvek: nyelvtípus, kommunikáció, nyelvi tolerancia. Vizuális kultúra: a vizuális nyelv összetevői.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvtípus (agglutináló, izoláló, flektáló). Korlátozott kód, gesztusnyelv, jelnyelv.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Pragmatikai ismeretek	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Szövegtani, jelentéstani és stilisztikai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A nyelv működésének, a nyelvhasználatnak a megfigyelése különböző kontextusokban, különböző cél elérésére.	

céljai	Annak megtapasztalása, hogy az emberek hogyan képesek a nyelvi szöveg által közvetített jelentésen túl is hatni, befolyásolni partnerüket, hogyan képesek megnyilatkozásaikkal akár cselekvéseket is végrehajtani. A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése: a magyar nyelv leggyakoribb udvariassági formái használati körének, nyelvi formáinak megfigyelése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A nyelvhasználat a beszélgetés, a társalgás főbb összetevőinek a különféle beszédaktusok szerepének, megnyilvánulási formáinak megfigyelése, az együttműködési elvek tudatos használata, illetve megsértésük következményeinek megtapasztalása. A társalgásban előforduló néhány jellemző deixis forma szerepe. Az udvariassági formák használata.	Idegen nyelvek: idegen nyelvi kommunikáció, udvariassági formák.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Megnyilatkozás. Társalgás, társalgási forduló, szóátvétel, szóátadás. Beszédaktus (lokúció, illokúció, perlokúció). Deixis. Együttműködési elv (mennyiségi, minőségi, mód, kapcsolódási).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szövegalkotás	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegalkotás. A papíralapú és számítógépes jegyzetelés technikájának, módjainak ismerete. Az elbeszélés, jellemzés, vélemény, esszé formai és tartalmi jellemzőinek ismerete. A kommunikációs célnak, műfajnak, címzettnek, kontextusnak megfelelő stíluseszközök. alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolkodásfejlesztés, az önkifejezés fejlesztése: a papíralapú és elektronikus szövegek eltérő és hasonló jellemzőinek megfigyelése. A szövegalkotási képesség fejlesztése: a megismert szövegtípusokban a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban történő szövegalkotás. Esszéírási gyakorlatok.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Lényegre törő, világos fölépítésű, információban gazdag, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák valamelyikében (pl. digitális formában, multimédiás kiegészítésekkel). Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet stiláris lehetőségeinek, a szavak hangulatának, stílusértékének, nyelvrétegbeli stiláris különbségének figyelembevételével. Az érvelő esszé szerkezete.	Informatika: szövegszerkesztési, könyvtárhasználati, információkeresési ismeretek. Filozófia: A globális világ kihívásaira kínált erkölcsfilozófiai válaszok megfogalmazása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegalkotás, szövegszerkesztés, érvelő esszé.

Tematikai egység/	Nyelv és társadalom	Órakeret 9

Fejlesztési cél		óra
Előzetes tudás	A személyes és a tömegkommunikációval kapcsolatos ismeretek, nyelvi tudatosság, egyéni nyelvhasználat, stílusrétegek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemlélete. A vitakészség, a meggyőző érvelés fejlesztése: ismeret és véleményalkotás a nyelvtervezés néhány alapvető kérdéséről (nyelvvédelem és nyelvművelés). Nyelvi tudatosság növelése: a saját és a közvetlen környezet nyelvhasználatának azonos és eltérő vonásainak, valamint nyelvjárási szövegek jellemzőinek megfigyelése. Rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: a tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom nyelvhasználatra gyakorolt hatásának megfigyelése, érvek, adatok értelmezése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Fejlődési irányok, változások a mai magyar nyelvben. Nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia. Nyelvünk helyzete a határon túl. Hazánkban élő nemzetiségiek nyelvhasználata. A nyelvi tervezés elvei és feladatai. A nyelvművelés fogalma, kérdései, feladata, színterei; a nyelvi norma. A nyelvváltozatok rendszere, a vízszintes és függőleges tagolódásuk. A köznyelv jellemzői, használati területe. A nyelv társadalmi tagolódása szerinti csoportnyelvek, azok jellemző használati köre, szókincse. A szleng és az argó fogalma, kialakulásuk, jellemző előfordulásuk, funkciójuk. A nyelv területi tagolódása: a leggyakoribb nyelvjárásaink jellemzői, területi megjelenésük, a regionális köznyelv jellemzői. A határon túli magyar nyelvhasználat főbb adatai, tendenciái, a kétnyelvűség, kettősnyelvűség, kevert nyelvűség kérdései. A nyelvváltozatot bemutató nyomtatott és elektronikus források (pl. szótárak, kézikönyvek, adatbázisok, honlapok) tanulmányozása. A tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: történelmi nemzetiségek, bevándorló magyarság, szórványmagyarság kialakulásának történelmi, társadalmi okai, tendenciái. Mozgóképkultúra és médiaismeret: az információs társadalom, mediatizált nyelvhasználat. Földrajz: a magyar nyelvhasználat területi tagolódása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés, nyelvtörvény, norma. Nyelvváltozat. Vízszintes és függőleges tagolódás (standard köznyelv, társalgási nyelv, irodalmi nyelv, dialektus, szociolektus). Nyelvjárás, regionális köznyelv, tájszó. Csoportnyelv, szaknyelv, hobbinyelv, rétegnyelv. Szleng, argó. Kettősnyelvűség, kétnyelvűség, kevert nyelvűség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelvtörténet	Órakeret 8 óra

Előzetes tudás	A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemlélete, néhány alapvető kérdése, a történetiség fogalma, a nyelv területi tagolódása, nyelvjárások.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szinkrón és diakrón nyelvszemlélet fejlesztése. Kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között. A magyar nyelv történeti korszakairól szerezett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: a magyar nyelv eredetéről kialakított elméletek ismeretében elhatárolódás a tudománytalan nyelvrokonítástól, de nyitottság az újabb tudományos kutatások irányában.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Változás és állandóság a nyelvben. Nyelvtípusok és nyelvcsaládok, a magyar nyelv jellemzői. A magyar nyelv eredete, finnugor rokonságának bizonyítékai, története, kutatói. A nyelvrokonság bizonyítékainak tudományos eszközei. A nyelvtörténeti kutatások forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvemlékek. A magyar nyelv történetének főbb korszakai, a legfontosabb nyelvemlékeink (A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom) megismerése. Nyelvtörténeti-nyelvtudományi kézikönyvek (pl. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára – TESZ) megismerése, használata. Az összehasonlító nyelvtudomány módszerei. A szókincs jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái. A nyelvújítás története, hatása, értékelése, ortológus-neológus vita főbb állomásai és szereplői, a magyar nyelv sztenderdizációja. A mai nyelvállapot néhány jellemzője.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a magyar nép vándorlásának története, nyelvemlékek, kódexek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvtípus, nyelvcsalád. Uráli nyelvcsalád, finnugor rokonság. Ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor, újmagyar kor, újabb magyar kor. Nyelvemlék (szórványemlék, vendégszöveg, kódex, ősnyomtatvány). Ősi szó, belső keletkezésű szó, jövevény- és idegen szó. Nyelvújítás, ortológus, neológus. Szinkrón és diakrón nyelvszemlélet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ismeretek a nyelvről	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A tanult anyanyelvi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Rendszerező képesség, önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási, nyelvi ismeretek rendszerező áttekintése.	Történelem,társadalmi és állampolgári ismeretek; Etika; Filozófia; Idegen nyelvek: a nyelvről, a

	nyelvhasználatról szerzett ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelv, beszéd, kommunikáció, szöveg, nyelvi szint, retorika, stílus, jelentés, nyelv és társadalom, magyar nyelv, nyelvtörténet, nyelvi változás.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Arany János	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A bűn és bűnhődés erkölcsi kérdései. Romantika, népiesség, elbeszélő költemény, életkép, episztola, ballada, ütemhangsúlyos és időmértékes verselési formák, felező tizenkettes versforma. Ismeretek Arany életútjáról, műveiről; kapcsolat Petőfivel. Arany: A walesi bárdok, Rege a csodaszarvasról, Toldi, Családi kör.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az Arany-életműben felvetett erkölcsi, magatartásbeli kérdések felvetése és értelmezése. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemző beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése, az életmű főbb alkotói korszakainak, Arany költői szerepének, költészete jellegének megismertetése. Műelemzés, értelmezés: Arany jellemző lírai témái, műfajai, poétikai megoldásai, versformái és néhány verses epikai alkotása. Felkészítés lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására, a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Arany János életműve. Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartások) és jellemző alkotások. A romantika utáni költőszerep-lehetőségek és lírai tendenciák. Jellemző lírai tematika (pl. ars poeticák), hangnemek, műfajok (pl. elégiko-óda, elégia) és szerkesztésmód, verstípusok (pl. idő- és értékszembesítés, létösszegzés) a nagykőrösi és a kései költészetben (Letészem a lantot, Epilogus és legalább még két-három lírai alkotás). A ballada műfaji sajátosságai; tematikus és szerkesztésmódbeli különbségek a két balladakorszak alkotásaiban (A walesi bárdok és még legalább 1–2 ballada). A Toldi estéje elemző	A tanuló ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Arany költői szerepét a magyar irodalom történetében; költészetének jellegét; műelemzések során megismeri Arany jellemző lírai témáit, műfajait, poétikai megoldásait, versformáit és néhány verses epikai alkotását; megismeri a lírikus és epikus költőszerep szembeállítását, változó megítélését; képes lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására; a Toldi és a Toldi estéje néhány szempontú összevetésére; műismereti minimuma: A walesi bárdok, Rege a csodaszarvasról, Toldi, Családi kör, további egy-két ballada; Toldi estéje; Letészem a lantot, Epilogus és még két-három lírai alkotás	Informatika: könyvtári és internetes tájékozódás. Etika: bűn, bűnhődés, testvérféltékenység.

bemutatása. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.	(memoriterek is); képessé válik Arany életművének bemutatására (legalább 5-6 lírai alkotás, 2-3 ballada és a Toldi és a Toldi estéje alapján); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélő költemény és verses regény, ballada, ütemhangsúlyos- és időmértékes formák (és együtthatásuk), verstípusok (idő- és értékszembesítés, létösszegzés).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház– és drámatörténet – Madách Imre: Az ember tragédiája	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A magyar színház történetének néhány sajátossága. Alapvető drámai műfajok és formák. A romantika műfaji kevertsége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az emberi létezés alapkérdéseinek értelmezése. Annak belátása, hogy a küzdés és a ráhagyatkozó hit egymás erősítői az ember életében. Olvasás, szövegelemzés, beszélgetés révén a mű megértésének támogatása (a tragédia műfaji változatának jellemzői, filozófiai, bölcseleti tartalmak), sajátos drámai hősei; többféle világfelfogás egyidejű létezése; a drámai költemény mibenléte). Műértelmezés többféle megközelítésből.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Madách Imre: Az ember tragédiája – sok szempontú műértelmezés. A drámai költemény műfajának következménye a szerkezetre és hősökre. Felépítés (cselekmény-szerkezet: keret- és történeti színek, személyiségközpontúan / lírai szerkezet: tematikus, szétválás-sorozat). Problematika, történelemszemlélet, bölcseleti háttér (szabadelvűség és pozitivizmus). Az idő, tér, anyag szerepe az emberiség és különböző szellemi irányok történetében.	A tanuló megismeri a drámai költemény műfaji változatának jellemzőit (filozófiai, bölcseleti tartalmak), sajátos drámai hőseit; többféle világfelfogás egyidejű létezését; - értelmezi a művet (lehetőleg többféle megközelítésből); megismerkedik néhány műértelmezéssel, állásponttal; lehetőség szerint megtekint egy színházi előadást (vagy felvételét), és közös elemzéssel értékelik az adott interpretációt és a mű színpadra állításának lehetőségeit; műismereti minimuma: a Tragédia (házi olvasmány) elemző feldolgozása és memoriter: részlet(ek) a műből, valamint szállóigévé vált sorok;	Etika; Filozófia: filozófiai irányzatok a 19. században. Dráma és tánc: színházművészet, a mű színrevitele különböző felfogásokban. Informatika, könyvtár: tájékozódás a Tragédia hazai és nemzetközi színházi előadásairól, fordításairól, adaptációiról.

	alkalmassá válik a mű értelmezéseinek kritikus befogadására; egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Drámai költemény, lírai dráma, bölcseleti mondanivaló, falanszter, ellenutópia, pozitivizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – az európai epika és líra a romantika után (19. sz. második fele)	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Romantika és realizmus, hőstípusok (pl. karrierista hős, a felesleges ember, a hivatalnok), regényciklus, analitikus regény; impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió; a műfordítások szerepe.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A környezet és származás hatása a hősök karakterére. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek értelmezése, a megjelenített erkölcsi, világképi és esztétikai problémák mérlegelése és értékelése. Az epikában a romantika és realizmus együtthatásának, folytonosságának felismertetése, a realista és naturalista stílusirányzat jellemzőinek értelmezése. Felkészítés világirodalmi alkotások önálló értelmezésére, stílusirányzatok jellemzői jegyeinek felkutatására.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, tematika, látásmód, stílus- és formajegyek) a 19. század közepétől; a prózaepika újításai (nézőpontok, síkváltások, időszerkezet, polifónia; új műfaji változatok) a kis- és nagyepikában. Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújítása (pl. a személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása, objektivizálódás). Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból (pl. Emily Brontë, Dickens, Flaubert, Zola, Lev Tolsztoj, Dosztojevszkij alkotásaiból, illetve Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rilke, Whitman) műveiből. A választott szerzőkhöz,	A tanuló felismeri a romantika és realizmus együtthatását, folytonosságát az epikában; értelmezi a realista és naturalista stílusirányzat jellemzőit; megismeri az impresszionista és (pre)szimbolista európai líra néhány sajátosságát; képes egy választott/kijelölt epikai alkotás (házi olvasmány) elemző bemutatására a közös értelmezés után; néhány lírai alkotás értelmezésére; beszámolót / könyvajánlót készíthet egyéni olvasmányélménye alapján a korszak szerzőinek műveiből; műismeret: néhány mű / részlet pl. Emily Brontë, Dickens, Flaubert, Lev Tolsztoj, Dosztojevszkij alkotásaiból, illetve Baudelaire, Rimbaud, Rilke, Whitman műveiből; alkalmassá válik a korszakról, a szerzőkről, művekről szóló	Vizuális kultúra; Ének-zene: impresszionizmus, szimbolizmus más művészeti ágakban.

művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.	vélemények kritikus befogadására, egy lehetséges szóbeli tétel kifejtésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Realizmus, naturalizmus, impresszionizmus, szimbolizmus; eszmeregény, polifonikus regény, tolsztojizmus, regényciklus, l'art pour l'art, tiszta költészet, kötetkompozíció, hangulatlíra, prózavers, szabad vers, objektív líra, tárgyvers.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház- és drámatörténet – az európai dráma és színház a 19. sz. második felében	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Az európai dráma és színház néhány megelőző nagy korszaka (antikvitás, középkor, reneszánsz, klasszicizmus) és szerzője (Szophoklész, Shakespeare, Molière). A drámai műnem alapfogalmai (drámai szerkezet, jellem, nyelv). Arisztotelészi dramaturgia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A személyiség tisztelete. A megjelenített élethelyzetek, konfliktusok értő és felelős megítélése, például az élethazugság témakörének morális vonatkozásai különböző művekben. A férfi-női társadalmi szerepek megértése. A romantika utáni drámatörténet néhány jellemző tendenciájának megvitatása, két jelentős szerző egy-egy alkotásának, figyelembevételével, újításaik, dramaturgiai sajátosságaik bemutatása. A művekről, színházi előadásokról alkotott álláspontok értelmezése. Dramatikus játékok.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az európai dráma és színház a 19. sz. második felében – a korszak drámairodalmának újdonságai és két drámai alkotás, két szerző dramaturgiája. Egy drámai mű elemzése a 19. század második feléből (pl. Ibsen: Babaszoba/Nóra vagy A vadkacsa – az ibseni dramaturgia sajátosságai, pl. az analitikus szerkesztésmód felújítása, középponti szimbólumok alkalmazása, reformátorok és rezonőrök, hangnemkeveredés stb.; a szerző problémafelvetése, pl. házassági válság, élethazugság). Egy Csehov-mű elemző bemutatása (pl. Ványa bácsi, Három nővér). A csehovi dramaturgia sajátosságai (pl. a drámaiság fogalmi változása;	A tanuló megismeri a romantika utáni drámatörténet néhány jellemző tendenciáját; elemzi két jelentős szerző egy-egy alkotását, újításaik figyelembevételével, bemutatja dramaturgiájuk sajátosságait; megismer néhány álláspontot a művek értelmezéséhez; lehetőség szerint megtekint egy színházi előadást (vagy felvételét), és közös elemzéssel értékelik az adott interpretációt; lehetőség szerint kidolgoznak egy-egy jelenetet az elemzett művekből; műismereti minimuma: egy dráma a 19. század második feléből és Csehov egy drámája; alkalmassá válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására; egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására	Dráma és tánc: színháztörténet. Etika: a szerzői problémafelvetések etikai szempontú megvitatása, értékelése.

drámaiatlan/lírai dráma; főszereplő-, konfliktusok és cselekmény-nélküliség; csoportképek/cselekvés-képtelenség; párhuzamos monológok/fedett dialógusok, ironikus látásmód); új műfaji változatok, új játékstílus.	és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Drámaiatlan dráma, analitikus drámai szerkezet, párhuzamos monológ, élethazugság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyar irodalom a 19. század második felében – portré: Mikszáth Kálmán	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Mikszáth Kálmán egy novellája, esetleg egy (kis)regénye (pl. Szent Péter esernyője), novellaelemzések.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Néhány alapvető emberi léthelyzet megismerése (élet és halál, család, férfi–nő, szerelem, gyermek, szülőföld, haza, törvény, bűn és bűnhődés). Az elbeszélő és állásfoglalásának viszonya az elbeszélő művekben. Annak belátása, hogy a régióhoz kötődés egyetemes emberi kérdések felvetését is jelentheti. A 19. sz. második fele magyar irodalmának áttekintő megismertetése: sajátosságok, néhány jellemző tendencia. (Petőfi és a népiesség továbbhatása, a líra alakulása, a századvég novellisztikájának néhány darabja). Mikszáth alkotói portréjának közvetítése, alkotásmódjának jellemzői, a novellaelemző készség fejlesztése, a mikszáthi történetszövés megfigyelése, egy regény sok szempontú megközelítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A 19. század második felének magyar irodalmából néhány szerző és mű(részlet) ismerete. Vajda János alkotói helyzete, költészetének jellemzői (legalább. egy műve, pl. Húsz év múlva, A vaáli erdőben, Az üstökös). A századvég és századelő novellisztikája (műelemzési lehetőségek, pl. Gozsdu, Petelei, Gárdonyi, Tömörkény, Bródy Sándor műveiből). Mikszáth alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai, stílusszintézise. A jó palócok novelláinak világa	A tanuló tisztában van a 19. sz. második fele magyar irodalmának sajátosságaival, ismeri a korszak néhány jellemző tendenciáját; megismeri a Petőfi és Ady közti, Arannyal részben párhuzamos líra helyzetét; Vajda és az Ady fellépése előtti költők (pl. Reviczky, Komjáthy) szerepét; a századvég novellisztikájának néhány darabját értelmezve fejleszti novellaelemzési készségét; ismeri Mikszáth helyét a magyar regényirodalom történetében, alkotásmódjának jellemzőit; képes egy regényének sok szempontú megközelítésére, saját álláspont kifejtésére és adott	Etika: Mikszáth műveiben felvetett erkölcsi kérdések megvitatása, pl. a kapcsolatok világa, törvény és lelkiismeret. Filozófia: a létre vonatkozó kérdések, etika, erkölcsfilozófia. Földrajz: a földrajzi tér regionális szerveződése, a Mikszáth-regény/ek topológiája.

(legalább két mű elemzése). Egy Mikszáth-regény (pl. Beszterce ostroma, A Noszty fiú esete...) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (pl. megkésettség, dzsentriábrázolás).	szempontú, önálló novellaértelmezésre; lehetőséget kap beszámoló / könyvajánló készítésére egyéni olvasmányélménye alapján; műismereti minimuma: Vajda János egy műve; Mikszáth egy regénye (házi olvasmány) és két novellája; alkalmassá válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására; egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangulatlíra, filozófiai dal, anekdotikusság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyar irodalom – a Nyugat és első nemzedéke	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A klasszikus modernség néhány irányzata és alkotója, a századvég magyar irodalma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az európai és magyar irodalmi hagyományok és modernség irányainak összevetése, konfliktusai. A kozmopolitizmus és patriotizmus kérdésfelvetései. Annak felismerése, hogy a magyar kultúra sokszínű törekvések együttese. Érvelő bemutatás: a Nyugat jelentősége a magyar kultúrtörténetben; a korban megismertetett stílusirányzatok, filozófiai, lélektani iskolák (Freud, Bergson) néhány jellemzőjének azonosítása. Értse egy folyóirat felépítését, tudjon benne tájékozódni.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A Nyugat mint folyóirat és mozgalom; szerkesztési elvek, szerkesztők, kritikusok, nemzedékek; célkitűzések; filozófiai és stílusirányzatok hatása, megismertetése. Juhász Gyula költészetének sajátosságai (pl. impresszionizmus, nosztalgia, emlékezés, legalább egy műve, pl. Tiszai csönd, Milyen volt; életképszerűség, leíró jelleg, pl. Tápai lagzi). Tóth Árpád lírájának jellemzői; tematikája, hangnemei, formái (magányélmény, elégikusság, impresszionizmus stb., legalább	A tanuló felismeri a Nyugat jelentőségét a magyar kultúrtörténetben; alkalmazza a nemzedék-korszakolást későbbi tanulmányai során; tudja a korban megismert stílusirányzatok, filozófiai, lélektani iskolák (Freud, Bergson) néhány jellemzőjét; műismereti minimuma: Juhász Gyula egy műve, Tóth Árpád egy-két műve.	Vizuális kultúra; ének-zene: impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió más művészeti ágakban. Filozófia: életfilozófiák, időproblémák.

egy-két műve, pl. Hajnali szerenád, Esti sugárkoszorú, Elégia egy rekettyebokorhoz, Lélektől lélekig, Jó éjszakát!). Egy folyóirat (időszaki kiadvány) periodicitása, felépítése, folyóiratcikkek visszakeresése, hivatkozása. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Ady Endre	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A Nyugat; stílusirányzatok a századelőn	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértése, hogy a kulturális hagyományhoz, a nemzethez kötődés, a sorsvállalás sokféle hangon és módon jelentkezhet. A hazaszeretet és haladás kérdései. Ady költészetének befogadása: főbb alkotói korszakai, költői szerepe, költészetének jellege. Műelemzések, összpontosítva Ady jellemző köteteire, szerkesztési módszereire, lírai témáira, poétikai megoldásaira. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Önálló, több szempontú műértelmezések megfogalmazása a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésével is.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Ady Endre életműve. Kötet- és cikluskompozíció; költői szerepvállalás, az innováció szándéka. Klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód; a versritmus megújítása. Meghatározó korszakok (pl. költői indulás, világháború), kötetek (pl. Új versek, A halottak élén), témák, motívumok (pl. magyarság, istenes, létharc, látomásszerű tájvers, ars poetica; élet-halál, hajó, ugar) alapján jellemző alkotásainak értelmezése A Sion-hegy alatt;	A tanuló ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Ady helyét, költői szerepét a magyar irodalom történetében; költészetének jellegét; tisztában van a 20. eleji magyar irodalom sajátosságaival és a megújítás szándékával; műelemzések során megismeri Ady jellemző köteteit, szerkesztési módszereit, lírai témáit, motívumait, poétikai megoldásait; képes önálló versértelmezések megfogalmazására; műismereti minimuma: A Sion-hegy alatt; Góg és Magóg fia	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: társadalmi modernizáció, városiasodás, a modern újságírás. Vizuális kultúra: Ady-illusztrációk. Földrajz: Ady-emlékhelyek topológiája. Informatika: tájékozódás a Nyugat digitalizált változatában.

Góg és Magóg fia vagyok én...; Kocsi-út az éjszakában és még 4-5 mű (memoriterek is), pl. Párisban járt az Ősz; A magyar ugaron; Harc a Nagyúrral; Hunn, új legenda; Bujdosó kuruc rigmusa; Az eltévedt lovas; Emlékezés egy nyár-éjszakára stb., esetleg egy-egy részlet publicisztikájából is). Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.	vagyok én...; Kocsi-út az éjszakában és még 4-5 mű; képessé válik az Ady-életmű jellemzőinek bemutatására (legalább 10 lírai alkotás alapján); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód, tagoló vers, kötetkompozíció, ciklikus szerkesztés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portré – Móricz Zsigmond	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Realista és naturalista epika, Móricz egy műve, pl. Hét krajcár vagy Légy jó mindhalálig/Pillangó/Árvácska	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Móricz helyének, látásmódjának, kérdésfeltevéseinek, alkotásmódja jellemzőinek megismerése, alkotásainak több szempontú megközelítése; felkészítés önálló novellaelemzések megfogalmazására, megvitatására. A megjelenített létformák morális és társadalmi kérdései.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Móricz alkotásainak jellemzői, írásművészetének sajátosságai; naturalista és realista ábrázolásmódja. Tárgykörök, témák (pl. paraszti, dzsentri; szegénység) és műfaji változatok (novella, elbeszélés, történeti példázat, idill-típusú regény stb.). Novelláinak világa (legalább két mű elemzése, pl. Tragédia, Szegény emberek, Barbárok). Egy Móricz-regény (pl. Úri muri, Rokonok, Sárarany, Az Isten háta mögött) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói	A tanuló ismeri Móricz helyét a magyar epika történetében (Nyugat; népi írók mozgalma, Kelet Népe); alkotásmódjának jellemzőit; képes néhány alkotásának sok szempontú megközelítésére, saját álláspont kifejtésére és adott szempontú, önálló műértelmezésre (novellaelemzések megfogalmazására); lehetőséget kap beszámoló / könyvajánló készítésére egyéni olvasmányélménye alapján; műismereti minimuma: Móricz egy regénye (házi olvasmány) és egy novellája; alkalmassá válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására; egy szóbeli	Mozgóképkultúra és médiaismeret: Móricz-művek filmes, televíziós adaptációi (pl. Pillangó, Égi madár, Rokonok, Barbárok, Árvácska).

előadásmód; problematika (pl. vívódó hősök, dzsentri-ábrázolás).	érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Realista és naturalista ábrázolásmód, népi írók mozgalma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – avantgárd irányzatok; a magyar avantgárd	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Stílusirányzatok a századfordulón.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Modernség és hagyomány kérdésfelvetései a magyar avantgárd irodalomban. A 20. sz. eleji stílusirányzatok létrejöttének, a csoportok, programok szándékainak, esztétikai elveinek, poétikai megoldásainak feltárása. Dokumentumok megvitatása a magyar avantgárd sajátos helyzetéről, Kassák szerepéről.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Világirodalom – avantgárd irányzatok. Formabontás és formaépítés (közös tendenciák a stílusirányzatokban). Futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus: néhány szemelvény az egyes irányzatok dokumentumaiból, illetve néhány irodalmi alkotás (pl. Marinetti, Majakovszkij; Trakl, G. Benn; Apollinaire, Éluard műveiből). A jellemzően nem irodalmi irányzatok (kubizmus, konstruktivizmus, dada, stb.) néhány célkitűzése, formajegye. A magyar avantgárd sajátosságai, az aktivizmus programja; Kassák Lajos szerepe (egy-két művének ismerete, pl. Mesteremberek; A ló meghal...).	A tanuló megismeri a 20. sz. eleji stílusirányzatok létrejöttét, a csoportok, programok szándékait, esztétikai elveit, poétikai megoldásait; a magyar avantgárd sajátos helyzetét, Kassák szerepét.	Vizuális kultúra; Mozgóképkultúra és médiaismeret: az avantgárd a képzőművészetekben (futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, kubizmus, konstruktivizmus, dada); az expresszionista és szürrealista filmművészet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, aktivizmus, szabad vers, szimultanizmus, önműködő írás, képvers.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Kosztolányi Dezső	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Kosztolányi egy novellája és lírai alkotása(i), memoriterek.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Törekvés a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok szellemi hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. A személyiség, az egyediség tisztelete, a közös emberi sorsból fakadó szolidaritás. Kosztolányi jellegzetes lírai témáira, poétikai megoldásaira összpontosító műelemzések. Kis- és nagyepikájából néhány jelentős darab értelmezése. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Kosztolányi Dezső életműve. Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák; világkép, művészetfelfogás (homo aestheticus); stílusirányzatok (pl. impresszionizmus, expresszionizmus); viszonya az anyanyelvhez. Jellemző lírai tematika; hangnemek, műfajok, versciklusok (pl. A szegény kisgyermek panaszai); Számadás-kötet; kis- és nagyszerkezetek; ars poeticák;legalább 4 lírai alkotás, köztük: Hajnali részegség, Halotti beszéd. Novellák (pl. A kulcs, Fürdés stb.) és novellaciklusok (Esti Kornél-novellák). Egy Kosztolányi-regény (pl. Édes Anna, Pacsirta) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.	A tanuló ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Kosztolányi helyét, szerepét a magyar irodalom történetében; írásművészetének jellegét; tisztában van a Nyugat első nemzedéke tevékenységével, jelentőségével; műelemzések során megismeri Kosztolányi jellemző lírai témáit, poétikai megoldásait; kis- és nagyepikájának néhány jelentős darabját; képes lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására; műismereti minimuma: Kosztolányi egy regénye és két novellája; lírai alkotásai, Hajnali részegség, Halotti beszéd és még egy-két műve (memoriter is); képessé válik a Kosztolányi-életmű jellemzőinek bemutatására (legalább 4 lírai alkotás, egy regény, két novella alapján); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: urbanizáció, kulturális élet, sajtó. Mozgóképkultúra és médiaismeret: Kosztolányi-művek filmes feldolgozásai. Etika; Filozófia: filozófiai, lélektani irányzatok, pl. a freudizmus és hatása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Versciklus, novellaciklus, példázat, lélektan.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Látásmódok: Karinthy Frigyes, Krúdy Gyula	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem, részlet; karcolat, paródia; esetleg: Ezeregyéjszaka és Szindbád alakja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nosztalgia és humor szerepe a műalkotásban és az ember önértelmezésében. Az alkotói életútra összpontosító bemutatás: Karinthy és Krúdy helye a korszakban; alkotás- és látásmódjuk jellemzői. Önálló tájékozódás, műválasztás, műértelmezések, összehasonlító elemzések.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Karinthy kisepikájának jellemzői választott novella (pl. A cirkusz; Találkozás egy fiatalemberrel; Barabbás) és a Tanár úr kérem karcolatgyűjtemény darabjai alapján. Humorfelfogása (humoreszkjei). Irodalmi karikatúrák (néhány, már megismert szerző /mű és paródiája) az Így írtok ti szemelvényei alapján. Krúdy Gyula írói világa, egyéni hangja legalább egy Szindbád-novella alapján (pl. Negyedik út, Ötödik út); anekdotikusság, az idő és az emlékezés formaalkotó szerepe. A Krúdy-művek atmoszférájának, témáinak, alakjainak, motívumainak megidézése (stílusimitációk, pl. Márai Sándor: Szindbád hazamegy; Huszárik Zoltán: Szindbád).	A tanuló kijelöli Karinthy és Krúdy helyét a korszakban (újságírás; Nyugat, illetve csoporthoz nem tartozás); ismeri alkotás- és látásmódjuk jellemzőit; képes néhány alkotás értelmezésére, műelemzések kritikus befogadására, saját álláspont kifejtésére és adott szempontú, önálló műmegközelítésre (pl. novellaelemzések megfogalmazására); képessé válik összehasonlító elemzésekre (párnovellák, pl. A jó tanuló felel / A rossz tanuló felel; ellentétesek, pl. Magyar dolgozat / Röhög az egész osztály); mű és paródiája összevetésére); novellaciklus és film összehasonlító elemzésére; műismeret: Karinthy (választható valamely műve); Krúdy egy novellája.	Mozgóképkultúra és médiaismeret: Huszárik Zoltán Szindbádja. Karinthy műveinek filmes adaptációi, műveinek előadó-művészeti példái. Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: urbanizáció, városi élet Budapesten.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Humor, paródia, karcolat, novellaciklus, hasonmásalak, nosztalgia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Babits Mihály	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A Nyugat mint folyóirat és mozgalom.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lét erkölcsi aspektusai a háború, világégés idején. Betegség és prófétai küldetés értelmezési lehetőségei. A vívódó, az örök értékeket védő, a magyarság sorsát egyetemes horizontba helyező művek megismerése. Babits főbb alkotói korszakainak, helyének, szerepének megismertetése, műértelmezések: jellemző témák, hangnemek, motívumok, poétikai megoldások feltárása. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival.	

	A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Babits Mihály életműve. Pályaszakaszok, kötetek, költői magatartásformák (pl. pályakezdés; világháborúk ideje; kései költészet); életérzések, világkép, értékrend, művészetfelfogás (homo moralis); a bölcseleti, filozófiai érdeklődés hatásai. Magyarság és európaiság. Szerepe a Nyugat mozgalmában; irodalmi kapcsolatai; esszé- és irodalomtörténet-írói, műfordító tevékenysége. Stílusirányzati sokszínűsége (pl. impresszionizmus, szecesszió, szimbolizmus); klasszicizálás, antikizálás; hagyomány és modernség egysége. Jellemző lírai tematika, költői magatartás (békevers, pl. Húsvét előtt; a prófétaszerep elutasítása vagy vállalása, pl. Mint különös hírmondó); versszerkezetek, hangnemek, formák, motívumok gazdagsága (pl. Esti kérdés, Ősz és tavasz között); ars poeticus alkotások (pl. A lírikus epilógja; Cigány a siralomházban; Csak posta voltál). A választott művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek (pl. gyászdal, tárgyias költészet, ditirambus, könyörgésvers). A Jónás könyve, mint az ószövetségi példázat parafrázisa. Jónás és az Úr magatartása. Nyelvhasználati és hangnemi összetettség. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás	A tanuló ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Babits helyét, szerepét a magyar irodalom és a Nyugat történetében; írásművészetének jellegét; tisztában van a Nyugat első nemzedéke tevékenységével, jelentőségével; műelemzések során megismeri Babits jellemző lírai témáit, poétikai megoldásait és a Jónás könyvét; képes Babits-művek önálló értelmezésének megfogalmazására; műismereti minimuma: Esti kérdés, Ősz és tavasz között és még egy-két műve (memoriter is) és a Jónás könyve; képessé válik a Babits-életmű jellemzőinek bemutatására (legalább négy lírai alkotás); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	Vizuális kultúra: Babits- portrék. Informatika: adattárak internetes közlések (pl. a Nyugat), hanganyagok. Etika; Filozófia: filozófiai, etikai irányzatok és hatásuk.

néhány példája.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bergsoni időszemlélet, ditirambus, prófétaság, küldetéstudat, rájátszás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – József Attila	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	József Attila: Altató; Betlehemi királyok; Mama; művek az 5–8. évfolyamról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az esztétikai élmény hatása az önismeretre, a világismeretre. Igény és képesség az ízlés önálló fejlesztésére. Egyén és közösség viszonyrendszerének ellentmondásossága. Annak felismerése, hogy a társadalmi-szociális elkötelezettség és az egyéni lét értelmezése egyszerre van jelen az életműben. Az életmű főbb alkotói korszakainak többféle megközelítésmódot alkalmazó megismertetése. József Attila helye, szerepe a magyar irodalom történetében; írásművészetének jellege. A komplex képek elemzése révén (is) a kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Műelemzések: jellemző lírai témák, stílusirányzati jellemzők, poétikai megoldások feltárása. Felkészítés önálló versértelmezések megfogalmazására, vélemények, interpretációk befogadására.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
József Attila életműve. Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák (pl. Tiszta szívvel; Tudod, hogy nincs bocsánat); világkép, költészetfelfogás (pl. Ars poetica; Thomas Mann üdvözlése). Stílusirányzatok (pl. expresszionizmus, szürrealizmus, Medáliák) és stílustendenciák (pl. újnépiesség) hatása. Jellemző lírai tematika (pl. Külvárosi éj; Óda; Nem emel föl); gondolati költészet 1932-1934 között (pl. Téli éjszaka, Reménytelenül; A város peremén); kései költészet (közéleti, pl. Levegőt; A Dunánál; Hazám; szerelmi, pl. Nagyon fáj; tragikus önsors versek, pl. Karóval jöttél; Talán eltűnök hirtelen...). Versszerkezetek, verstípusok, hangnemek, formák, témák, motívumok (pl. gyermek, éjszaka, külváros, bűntudat) gazdagsága. Komplex költői képek (síkváltások).	A tanuló ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; József Attila helyét, szerepét a magyar irodalom történetében; írásművészetének jellegét; műelemzések során megismeri József Attila jellemző lírai témáit, motívumait, poétikai megoldásait; képes önálló versértelmezések megfogalmazására; műismereti minimuma: Külvárosi éj; Óda; Tudod, hogy nincs bocsánat és még 4-5 műve (memoriter is); képessé válik az életmű jellemzőinek bemutatására (legalább 12 lírai alkotás alapján); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	Informatika: könyvtári és internetes tájékozódás József Attila dokumentumokról. Ének-zene: megzenésített költemények. Etika; Filozófia: korabeli irányzatok és hatásuk; filozófiai kérdésfelvetések.

Hatása a későbbi költészetre (pl. Pilinszky, Nagy László). A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. freudizmus, agitatív vers, szegényember-vers, szonettkoszorú). Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Komplex kép, síkváltás, szabad vers, létösszegzés, időszembesítés, önmegszólítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – epikai és lírai törekvések a 20. században és a kortárs irodalomban	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Avantgárd irányzatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Valóság és fikció, a bűntelenség és bűnösség, létbe vetettség filozófiai kérdéseinek értelmezése A 20. századi irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák, történeti, kulturális kontextusok megvitatása. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Epikus művek (szemelvények, részletek a kis- és nagyepikából) pl. Kafka (pl. Az átváltozás); Thomas Mann (pl. Tonio Kröger / Mario és a varázsló; Bulgakov: A Mester és Margaríta; Camus (pl.: Közöny); Orwell (pl. Állatfarm / 1984); Faulkner, Hemingway, Hrabal, I. B. Singer, Szolzsenyicin alkotásaiból és kortárs művekből. A választott szerzők jellemző tematikája, kérdésfelvetése; formanyelvi, szóhasználati sajátosságai. Művek és adaptációik összevetése. Lírai alkotások (szemelvények, részletek). Legalább egy lírikus látásmódja egy-két művének elemző megközelítésével (pl. T. S.	A tanuló megismeri a 20. századi irodalom néhány meghatározó tendenciáját; ismer néhány jellemző, jelentős 20. századi epikus művet, részletet (pl. Bulgakov, Camus, Faulkner, Hemingway, Hrabal, Kafka, Thomas Mann, Orwell, I. B. Singer, Szolzsenyicin alkotásaiból) és kortárs szerzők epikai és lírai alkotásait; ismeri egy kiemelkedő lírikus portréját, egy-két művét (pl. T. S. Eliot); képes önálló műértelmezések megfogalmazására; lehetőséget kap saját olvasmányélményeinek előadására (műbemutatás / ajánlás).	Mozgóképkultúra és médiaismeret: filmes feldolgozások, pl. Kafka, Orwell, Hrabal műveiből.

Eliot). A választott szerzőkhöz, művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek (pl. intellektuális költészet, mitologizálás, mitoszregény, dokumentum-irodalom, parabola, egzisztencializmus).		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Neoavantgárd, posztmodern, családregény, objektív líra, vezérmotívum, montázstechnika, abszurd.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház- és drámatörténet – a 20. századi és a kortárs drámairodalom néhány törekvése	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Csehov és még egy 19. század végi szerző dramaturgiája.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A színházi hatásrendszer befogadása; a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértése. Annak megélése, hogy a művekben megjelenített konfliktusok átélése, megértése segítséget ad a saját életproblémák felismerésében, értelmezésében. A színház és a dráma alakulása, jellegzetes tendenciák. A drámai történetmondás sajátosságai. Színház és dráma kapcsolata.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A 20. századi és/vagy a kortárs drámairodalom egy-két jellemző tendenciája (pl. az epikus dráma, abszurd dráma, egzisztencialista dráma, groteszk színház, amerikai drámairodalom köréből). Szemelvények, részletek drámai művekből, pl. Brecht (pl. Koldusopera/Kurázsi mama; Beckett: Godot-ra várva; Ionesco: A kopasz énekesnő; Dürrenmatt (pl. Az öreg hölgy látogatása/A fizikusok); egy szerző, mű középpontba állítása. A választott szerzőkhöz, művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek (pl. epikus színház, elidegenítő effektusok, song, tézisdráma, abszurd dráma, példázatosság, groteszk komédia, paradoxon).	A tanuló megismeri a 20. századi és/vagy kortárs dráma és színház néhány jellemző tendenciáját; elemez egy-két jelentős 20. századi vagy kortárs alkotást, újításaiknak (vagy a hagyomány és újítás kettősségének) figyelembevételével; bemutatja dramaturgiájuk sajátosságait; megismer néhány álláspontot a művek értelmezéséhez; lehetőség szerint megtekint egy színházi előadást (vagy felvételét), és közös elemzéssel értékelik az adott interpretációt; lehetőség szerint kidolgoznak egy-egy jelenetet az elemzett művekből; alkalmassá válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására.	Dráma és tánc: színháztörténet, színházművészet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Epikus színház, abszurd dráma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portré – Radnóti Miklós	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Radnóti egy-két műve, köztük: Nem tudhatom (memoriter is). Klasszicizálás, antikvitás; idill, tragikum; az ekloga műfajának története.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A költői és prófétai hivatás a világháború küszöbén és a II. világháború alatt. Költői magatartásformák, jellemző műfajok, témák több szempontú megközelítése. A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Versszervező elvek felismerése és értelmezése. Az esztétikai érzék, a formaérzék fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Radnóti Miklós portréja. Életút és életmű egysége (haláltudat, munkaszolgálat, lágervers; idill és tragikum). A kor jellemzői (pl. Töredék), Radnóti tragédiája és költői magatartásformái (jóság, tiltakozás, lázadás, emlékezés, emberség, hazaszeretet, pl. Nem tudhatom, hitvesi költészet, pl. Tétova óda, Levél a hitveshez). Jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében; műveinek formai és stiláris sajátosságai (avantgárd, szabad vers, klasszicizálás stb.). Eklogaciklusa (a Hetedik ecloga és legalább még egy mű alapján, pl. Negyedik ecloga). A Tajtékos ég és a bori notesz (pl. Erőltetett menet, Razglednicák). Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.	A tanuló tisztában van Radnóti életművének jellegével; a költő helyével, szerepével a magyar irodalom történetében; Vergilius rá tett hatásával; felismeri jellemző műfajait, versformáit; műismereti minimuma: Nem tudhatom, Hetedik ecloga és még két műve; Radnóti kapcsán alkalmassá válik legalább 4 alkotásának és a műveiről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére; memoriterek tolmácsolására.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: munkaszolgálat, munkatábor. Földrajz: emlékhelyek, Radnóti életének, sorsának topológiája.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Eklogaciklus, idill és tragikum, razglednica.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portrék – Szabó Lőrinc, Márai Sándor, Pilinszky János, Weöres Sándor, Ottlik Géza	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A 20. századi magyar irodalom néhány jelentős szerzőjének már megismert életműve vagy portréja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az erkölcs, egyén és közösség viszonyának kérdései lírai és prózai alkotásokban. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás	

	összevetése. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Szabó Lőrinc költészetének jellege, pl. a Lóci-versek, Az Egy álmai; a Semmiért egészen és versciklusainak (pl. a Tücsökzene) néhány darabja alapján. Weöres Sándor költészetének tematikus és formai változatossága (pl. a Rongyszőnyeg; Magyar etüdök alapján); gondolati költészete; szerepversei, stílusutánzatai (pl. a Psyché szemelvényei). Pilinszky János világlátásának tükröződése költészetében; alkotásmódjának, poétikai megoldásainak, motívumainak sajátosságai (a Harmadnapon és még egy műve alapján, pl. Négysoros, Francia fogoly, Harbach 1944, Apokrif stb.). Márai Sándor életműve néhány epikus szemelvény alapján (pl. Egy polgár vallomásai; A gyertyák csonkig égnek; Napló); esszérészlet (pl. Füves könyv) és lírai alkotás (Halotti beszéd) alapján; az emigráns léthelyzet hatása. Ady Endre publicisztikájából részlet (pl. Ismeretlen Korvin-kódex margójára, Kosztolányi Dezső esszérészlet (pl. Ábécé a fordításról és ferdítésről), Illyés Gyula esszérészlet (pl. Hajszálgyökerek) Ottlik Géza: Iskola a határon - sok szempontú regényértelmezés. A választott szerzőkhöz,	A tanuló tisztában van az adott 20. századi szerzők életművének jellegével; az alkotók helyével, szerepével a magyar irodalom történetében; műismereti minimum: Szabó Lőrinc egy-két műve, Weöres Sándor egy-két műve; Pilinszky János Harmadnapon és még egy műve; választhat: Márai Sándor egy-két alkotása; Ottlik Géza egyik műve; a szerzők kapcsán alkalmassá válik a műveikről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére; memoriterek tolmácsolására.	Mozgóképkultúra és médiaismeret: Bódy Gábor: Psyché. Informatika: adattárak, honlapok, önálló tájékozódás pl. a Márai- és az Ottlik- kultuszról.

művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerepvers, stílusutánzás, négysoros.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Látásmódok – Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Képesség lírai, epikai művek, drámák értelmezésére, önálló feldolgozására.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények megosztására. Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg. Szerzők több szempontú bemutatása, életművük jellege, szerepük a magyar irodalomban. Téma, hangnem, beszédhelyzet és műfaj összefüggéseinek megfogalmazása néhány jellegzetes példán. Egy-egy mű korabeli és mai hatása (pl. Egy mondat a zsarnokságról; egyperces novellák).	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Illyés Gyula lírájának sajátosságai az Egy mondat a zsarnokságról és más műve alapján (pl. Bartók, Koszorú); az irodalmi szociográfia műfaja, l. Puszták népe (vagy részletek). Németh László egy regénye (pl. Iszony) vagy egy drámája (pl. II. József; A két Bolyai). Nagy László költői világa, alkotásmódja (pl. népiesség, hosszúénekek, montázstechnika, képrendszer, portrévers, képvers) egy-két műve alapján (pl. Himnusz minden időben, Ki viszi át a szerelmet; József Attila!; Menyegző). Örkény István groteszk látásmódja néhány egyperces novella és / vagy a Tóték alapján.	A tanuló tisztában van az adott 20. századi szerzők életművének jellegével; az alkotók helyével, szerepével a magyar irodalom történetében; műismereti minimuma: Illyés Gyula egy műve; továbbá választhat: Németh László egy műve; Örkény István néhány műve; Nagy László egy-két műve; esszérészlet Illyés Gyula, Németh László műveiből; a szerzők kapcsán alkalmassá válik a műveikről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére; memoriterek tolmácsolására.	Mozgóképkultúra és médiaismeret: Örkény műveinek filmes adaptációi. Informatika: internetes közlés, adattárak – önálló tájékozódás.

A választott szerzőkhöz, művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népi írók mozgalma, irodalmi szociográfia, hosszúének, portrévers, képvers, groteszk látásmód, egyperces novella.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Művelődéstörténeti, irodalomtörténeti tájékozódás – Portrék, látásmódok a 20. század magyar irodalmából (választható szerzők, művek)	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A 20. századi magyar irodalom jellemzői (életművek, portrék, látásmódok).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények megosztására. A magyar irodalom sokféleségének, határokon átnyúló egységének megbecsülése. Művelődéstörténeti és irodalomtörténeti tájékozódás, irányzatok, csoportok, szerzők sajátosságai. A 20. század különböző korszakainak kulturális, irodalmi törekvései. Különböző típusú, terjedelmű és műfajú epikai, lírai művek, továbbá esszék elemzése, értelmezése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Választás alapján művek, szemelvények 20. századi: széppróza alkotásokból, pl. Gion Nándor, Mészöly Miklós, Nyirő József (pl. Úz Bence, Kopjafák), Szabó Magda (pl. Abigél), Sánta Ferenc (pl. Sokan voltunk), Sütő András műveiből; lírikusok munkásságából, pl. Áprily Lajos, Dsida Jenő, Nemes Nagy Ágnes, Orbán Ottó, Sinka István, Szilágyi Domokos egy-két műve; értekező prózai művekből, esszékből, pl. Nemes Nagy Ágnes, Szerb Antal és mások műveiből, például Szabó Dezső Adyról írt esszéiből. Művelődés- és irodalomtörténeti tájékozódás: a nemzeti konzervatív irodalom, a népi írók mozgalma, a határon túli és emigráns irodalom. A választott szerzőkhöz, művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló tisztában van a választott 20. századi szerzők életművének jellegével; az alkotók helyével, szerepével a magyar irodalom történetében; megismeri a század irodalmának néhány törekvését, sajátosságát (nemzeti konzervatív irodalom, népi írók mozgalma, határon túli magyar és emigráns irodalom); választhat műelemzést / műajánlást egyéni olvasmányélményei alapján; a szerzők kapcsán alkalmassá válik a műveikről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	Informatika: internetes közlés, irodalmi adattárak és honlapok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Művelődéstörténet, irodalomtörténet, nézőpont, nézőpontváltás, nemzeti konzervatív irodalom, parabola, intertextualitás; költői attitűd, költői szerep; Kárpát-medencei, erdélyi irodalom; emigráns irodalom; „ötágú síp”.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portrék, látásmódok a kortárs irodalomból (választható szerzők, művek)	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A 20. és 21. századi magyar irodalom tendenciái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények megosztására. Annak a belátása, hogy a kortárs törekvések megismerése segíti a körülöttünk levő világ megértését. Kortárs irodalom: a tájékozottság növelése, az eligazodás támogatása; a fogalmi műveltség bővítése. Kortárs alkotások értelmezése, a művekről szóló vélemények, elemzések mérlegelése. A kortárs irodalmi élet több szempontú bemutatása. Kertész Imre Sorstalanság című regényének feldolgozása. Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségei.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Szemelvények a kortárs szépprózai alkotásokból, lírai művekből, esszéirodalomból. A kortárs dráma és színház világa (egy választott mű elemzése). Irodalmi díjak és díjazottak (a Nobel-díjas: Kertész Imre Sorstalanság című regénye). Kortárs irodalmi élet. A választott szerzőkhöz, művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek. Tájékozódás az irodalmi és könyvtári adatbázisok, blogok, kritikai folyóiratok, internetes folyóiratok között. Önálló olvasmányválasztás szempontjai, indoklása, értékelése, mások szempontjainak értelmezése.	A tanuló tisztában van a kortárs irodalomból választott szerzők életművének jellegével; az alkotók helyével, szerepével; megismeri a kortárs irodalom néhány törekvését, sajátosságát, a posztmodern, digitális irodalom, hangoskönyv fogalmát; választhat műelemzést/műajánlást egyéni olvasmányélményei alapján; értelmez egy kortárs drámai alkotást (lehetőleg megtekinti színházban/felvételről); információkat szerez a kortárs irodalmi életről (könyvünnepek, sikerkönyvek); irodalmi díjakról (pl. Kertész Imre Nobel-díjas Sorstalanság című regényéről); a szerzők kapcsán alkalmassá válik a műveikről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	Dráma és tánc: a kortárs színház irányzatai, példái. Mozgóképkultúra és médiaismeret: az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségei. Informatika: a digitális közlés példái.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kortárs nyilvánosság, nyomtatott és internetes folyóiratok, hangoskönyv, digitális közlés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Regionális kultúra	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	A választott tárgyhoz kapcsolódó irodalmi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Azonosulás a szűkebb-tágabb tájegység történeti és jelenkori értékeivel, a regionális kötődés erősítése. Irodalmi emlékhelyek, nemzeti identitás. Eligazodás, tudás- és tapasztalatszerzés a tájegység/település/kerület/iskola stb. kulturális, irodalmi hagyományairól, irodalmi emlékhelyeiről.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A régió, tájegység, település, kerület, iskola kulturális, irodalmi, múltbeli és jelen hagyományai (pl. kisebbségi irodalom, folklór, múzeum, színház stb.); az ide kötődő, ehhez kapcsolódó szerző(k) irodalmi műve(i). Irodalmi emlékhelyek (szülőház, emlékszoba, kiállítás, múzeum, temető, színház stb.). A választott tárgyhoz kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló tisztában van a tájegység / település / kerület / iskola stb. kulturális, irodalmi hagyományaival, ismer irodalmi emlékhelyeket; a tematika kapcsán alkalmassá válik egy szóbeli témakör kifejtésére (érettségi követelményrendszer).	Vizuális kultúra; Hon és népismeret; Földrajz; Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: régió, tájegység, történelmi emlékezet, emlékhely, hagyomány. Társadalomismeret: civil társadalom, a lokális kulturális szerveződések jelentősége.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Régió, regionalitás, hagyomány, kisebbség, nemzetiség, folklór, az irodalom „földrajza”, interkulturalitás, kulturális emlékezet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az irodalom határterületei	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Népköltészet, műköltészet, alkalmi költészet. Szórakoztató irodalom, slágerszöveg.	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Igény és képesség erősítése az ízlés önálló, tudatos fejlesztésére. Az esztétikai és művészeti tudatosság alakítása, fejlesztése. Az irodalmiság változó fogalmának áttekintése, példákkal. Több szempontot érintő megbeszélés az ízlésről, annak kontextusairól, alakulásáról. A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése. Más kultúrák megismerésének igénye. Az érvelő képesség, a retorikai tudás továbbfejlesztése. Példával való bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A szórakoztató irodalom típusai, hatáskeltő eszközei és sajátos műfajainak jellemzői (pl. fantasy-irodalom, detektívregény, sci-fi, lektűr; dalszöveg).	A tanuló tisztában van az irodalmiság változó fogalmával; megérti az ízlés kontextuális függőségét; alakul igénye és képessége az	Vizuális kultúra: kortárs művészet. Mozgóképkultúra és médiaismeret: filmes feldolgozások,

Az irodalom filmen; filmes feldolgozások. Film- és könyvsikerek, divatjelenségek. Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai. A választott témához kapcsolódó fogalmi ismeretek.	ízlés önálló fejlesztésére; fejlődik médiatudatossága, esztétikai és művészeti tudatossága; választhat műelemzést/műajánlást egyéni olvasmány-élményei/filmélményei alapján; a tárgykör kapcsán alkalmassá válik a jelenségekről/művekről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére.	mediatizált kultúra. Ének-zene: a zene fogyasztásának jelenségei, zenei szubkultúrák. Társadalomismeret: a kulturális fogyasztás társadalmi jellemzői; értékviták.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ízlés, értelmezés, szórakoztatás, populáris kultúra, kultusz, divat, irodalmi ismeretterjesztés, digitális kultúra, (filmes) adaptáció.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat. Értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, digitális szövegeket. Az értő, kritikus befogadásra is alapozva képes önálló szövegalkotásra néhány publicisztikai, audiovizuális és informatikai hátterű műfajban, a képi elemek, lehetőségek és a szöveg összekapcsolásában rejlő közlési lehetőségek kihasználásával. Rendszeresen használja a könyvtárat, ide értve a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozók használatát is. Képes arra, hogy kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodjon el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tudjon élni az önképzés lehetőségeivel. Bizonyítja szövegelemzési, szövegértelmezési jártasságát a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásával; a szépirodalmi szövegek mellett képes szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is. Bizonyítja különféle szövegek megértését, a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel. A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, motivációs levél). Képes olvasható, rendezett írásra. Képes szövegek kapcsolatainak és különbségeinek felismerésére, értelmezésére (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése), e képességek alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban. Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit. Képes definíció,

	magyarázat, prezentáció, értekezés (kisértekezés) készítésére az olvasmányaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat. Bizonyítja a magyar nyelv rendszerének és történetének ismeretét, a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását. Átfogó ismerettel bír a nyelv és társadalom viszonyáról, illetve a nyelvi állandóság és változás folyamatáról. Anyanyelvi műveltségének fontos összetevője a tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, rokonságáról, történetének főbb korszakairól; a magyar nyelv és a magyar művelődés kapcsolatának tudatosítása. Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének, poétikai jellemzőinek megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére. Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példával történő bemutatására, következtetések megfogalmazására. Részt vesz elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével. Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására. Tájékozott az olvasott, feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban. Képes tudásanyagának többféle szempontot követő megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról. Meggyőzően be tudja mutatni a tanult stíluskorszakok, irányzatok sajátosságait. Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyszerű ismertetésére. Be tud mutatni műveket, alkotókat a magyar és világirodalom korszakaiból, továbbá a kortárs irodalomból. Képes művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése, az evokáció, az intertextualitás példáinak bemutatására. Képes különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú értelmezésére, összevetésére. Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására, kifejező szövegmondásra.

Történelem

A történelem tantárgy révén közvetített tudás konstruálásában, a fogalmi műveltség felépítésében folyamatos tevékenység a fogalmi gondolkodás fejlesztése. Ahogyan e keret-tanterv részletes tartalmi kidolgozása is jelzi, az ember és társadalom műveltségterület, és

ezen belül a történelem tantárgy is – a témakörökhöz, témákhoz rendelt fogalmak közlésével – felépítette a maga sajátos fogalomrendszerét. E fogalomrendszerben azonosíthatjuk a kulcsfogalmakat, amelyek lehetővé teszik, illetve alapul szolgálnak az emberi és társadalmi jelenségek, tények, mintázatba rendezéséhez. A kulcsfogalmakkal kapcsolatos tudás folyamatos bővítése és elmélyítése az értelmes tanulás egyik összetevője. Az egyedi fogalmi ismeretek, az egy-egy konkrét történelmi témához kötődő fogalomhasználat jelentőségét is elsősorban az határozza meg, hogy elősegítik-e a kulcsfogalmak megértését, illetve megfelelő élmény- és ismeretanyagot biztosítanak-e az adaptív tudást hordozó kulcsfogalmak alkalmazni tudásához. A kulcsfogalmak tehát az adott ismeretrendszer fogalmi hálójának csomópontjait jelentik, amelyek sok más fogalommal kapcsolatba hozhatóak. A kulcsfogalmak más és más kontextusban szükségszerűen újra és újra megjelennek irodalmi alkotások, szövegek, nyelvi jelenségek, poétikai, nyelvtani és más ismeretek értelmezésekor. Képesek a tanulásban, a jelenségek leírásában először rendezetlen halmazként megjelenő konkrét fogalmakat, tényeket struktúrákká, fogalmi hálókká rendezni, így alkalmazásuk révén könnyebb értelmezni és befogadni az új információkat és tapasztalatokat is. A tantárgy kulcsfogalmai tehát átfogó, a tanítási-tanulási folyamatban szükségszerűen ismétlődő fogalmak. E gazdag jelentésmezővel rendelkező fogalmak jellegüknél fogva, tartalmi összetevőik révén érintkeznek is egymással. A kulcsfogalmak természetesen fokozatosan telítődnek konkrét tartalmakkal, azaz fokozatosan épül fel az a fogalmi háló, ami végül is a fogalmi műveltségben ölt(het) testet.

A történelmi kulcsfogalmak (történelmi idő, változás és folyamatosság, okok és következmények, történelmi források, tények és bizonyítékok, interpretáció, jelentőség, történelmi nézőpont) segítik a tanulókat a múltra vonatkozó magyarázatok, következtetések és értékelések megértésében, a történelmi ismeretek rendszerezésében, a múlttal és a múlt megismerésével kapcsolatos kérdések egyre árnyaltabb megválaszolásában, a különböző korok és események összehasonlításában, az összefüggések azonosításában, valamint az önálló következtetések és vélemények megfogalmazásában.

A tartalmak értelmezését lehetővé tevő kulcsfogalmak mellett léteznek a történelmi tartalmakat kifejező kulcsfogalmak (pl. társadalom, társadalmi osztály, réteg, állam, államforma, államtípus, kultúra, birodalom), amelyek az egyes jelenségek közös sajátosságainak fogalmi megragadásával segítik a múlt folyamatainak, eseményeinek megértését, rendszerezését, összehasonlítását és értékelését.

A tartalmak értelmezését szolgáló és a tartalmakat kifejező kulcsfogalmakkal kapcsolatos tudás folyamatos bővítése, elmélyítése, valamint újabb és újabb kontextusokban történő gyakoroltatása az értelmes történelemtanulás egyik legfontosabb összetevője.

A 9–12. évfolyamokon a tanítás a forrás- és tevékenység-központú tananyag-feldolgozásra épül. Ennek keretében a diákoknak meg kell ismerkedniük a történelmi múlt különböző forrásainak (szöveges, képi, audiovizuális) általános jellemzőivel, feldolgozási szempontjaival, továbbá képesnek kell lenniük arra, hogy a különböző típusú forrásokban meglássák a szerzők nézőpontját. Kiemelt szerephez jut a problémaközpontú és elemző tanítás is, amely a történelmi helyzetek, illetve a napjainkban felmerülő problémák, jelenségek történeti gyökereinek megértését segíti.

Az Ember és társadalom műveltségterület kulcsfogalmainak kiválasztásánál az alábbi szempontok érvényesülése kiemelt szerepű:

– A kulcsfogalmak összességükben alkalmasak legyenek a középiskolai történelem, társadalomismeret, állampolgári ismeretek, etika, jelenismeret vizsgakövetelményekben rögzített tartalmak feldolgozására.

– Egyszerre épüljenek az 1–8. évfolyam számára elkészített kulcsfogalmakra illetve jelentsék annak továbbgondolását, továbbbontását.

– Összességükben lefedjék a történelmi múlt feldolgozásának legelterjedtebb nézőpontjait (pl. társadalom, gazdaság, politika, eszme).

– Magukba foglalják a történelmi feldolgozás építőkockáit, illetve alapvető struktúráit, melyek a történelmi gondolkodás kialakulásához elengedhetetlenek.

– A kiválasztott kulcsfogalmak egyszerre legyenek általánosak és speciálisak, hogy a történelem azon sajátosságát meg tudják jeleníteni, miszerint az egyedi események, jelenségek kapcsán általánosítások fogalmazhatók meg.

– Alkalmasak legyenek a több nézőpontú, multiperspektivikus és kontroverzív történelem-szemlélet gyakorlati alkalmazására.

A kerettanterv által alkalmazott kulcsfogalmak a következők: változás–folyamatosság; történelmi források; kronológia; történelmi tér; település, életmód, életviszony, életminőség; történelmi személyiség; ellentét – összefüggés, kölcsönhatás; ok, cél, következmény; analógia; társadalmi helyzet (státusz); szabadság, alávetettség (emancipáció, diszkrimináció); erőszak, terror, népirtás; gazdaság, technika, technológia; hit, vallás, egyház; eszmék, ideológiák; birodalom, ország; identitás, nép, nemzet, nemzetiség; demográfiai változások, népmozgások; állam, hatalom, politika; konfrontáció és kompromisszum; nemzetközi kapcsolatok, integráció, globalizáció; hadseregek, hadviselés, háborúk.

A 9–12. évfolyamra kiválasztott kulcsfogalmak felosztása

Nézőpontok, dimenziók	Feldolgozási struktúrák	Egyedi és általános
gazdaság, technika, technológia	változás, folyamatosság	történelmi személyiség
település, életmód, életviszony, életminőség	történelmi forrás	szabadság, alávetettség
társadalmi helyzet (státusz)	kronológia	erőszak, terror, népirtás
állam, hatalom, politika	történelmi tér	birodalom, ország
konfrontáció és kompromisszum	ellentét, összefüggés, kölcsönhatás	identitás, nép, nemzet, nemzetiség
hit, vallás, egyház	ok, cél, következmény	demográfiai változások, népmozgások
eszmék, ideológiák	analógia	nemzetközi kapcsolatok, integráció, globalizáció
		hadseregek, hadviselés, háborúk

Az érettségi témakörök és a hozzájuk rendelt óraszámok ennek alapján a következőképpen alakulnak:

9. évfolyam

Az őskor és az ókori Kelet (8 óra)

Az ókori Hellász (11 óra)

Az ókori Róma (12 óra)

A középkor (18 óra)

A magyarság története a kezdetektől 1490-ig (16 óra)

10. évfolyam

A világ és Európa a kora újkorban (12 óra)

Magyarország a kora újkorban (1490-1711) (14 óra)

Felvilágosodás, forradalmak és a polgárosodás kora (15 óra)

Az újjáépítés kora Magyarországon (9 óra)

Reformkor, forradalom és szabadságharc Magyarországon (15 óra)

11. évfolyam

Nemzetállamok és birodalmi politika kora (16 óra)

A kiegyezéshez vezető út és a dualizmus kora (16 óra)

Az első világháború és következményei (16 óra)

Európa és a világ a két világháború között (18 óra)

Magyarország a két világháború között (16 óra)
A második világháború (15 óra)
12. évfolyam
Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése (8 óra)
Magyarország 1945–1956 között (10 óra)
A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása (8 óra)
A Kádár-korszak (10 óra)
Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése (8 óra)
A demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon (6 óra)
Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek (18 óra)
Rendszerező ismétlés (18 óra)
Az érettségi évében tehát az 1945 utáni korszakok kerülnek feldolgozásra egészen Magyarország uniós csatlakozásáig.
A kerettanterv a tanulók törvényben rögzített heti kötelező óraszámainak nem az egészét, hanem 90%-át szabályozza. A történelem tantárgy órakerete 9-10. évfolyamon évi 72 óra (a kerettantervben felhasznált 65 óra), 11. évfolyamon évi 108 óra (ebből felhasznált 97 óra12. évfolyamon évi 76 óra (ebből felhasznált 68 óra), a maradék 10% helytörténet, honismeret.

A követelmények markánsan két részre bomlanak: ismeretekre (témák) és fejlesztési követelményekre, feladatokra. Az ismeretek (témák, közműveltségi tartalmak) a tematikai egységhez kapcsolódó tananyagrészeket tartalmazzák, amelyek nem szükségszerűen tanórákra bontást jelentenek. A fejlesztési követelmények feladatok formájában a konkrét ismeretanyaghoz és az egyes NAT-os fejlesztési területekhez (ismeretszerzés és tanulás, kommunikáció, kritikai gondolkodás, tájékozódás időben és térben) kapcsolva ad ötleteket a tanulói képességfejlesztéséhez.

Évtizedek óta fontos része a történelemtanterveknek a fogalmak és adatok/lexikák (személyek, helynevek/topográfia, évszámok/kronológia). Már a NAT különválasztotta a tartalom értelmezését lehetővé tevő kulcsfogalmakat (történelmi idő, változás és folyamatosság, okok és következmények, történelmi források, tények és bizonyítékok, interpretáció, jelentőség, történelmi nézőpont) a tartalmakat kifejező kulcsfogalmaktól (pl. társadalom, társadalmi osztály, réteg, állam, államforma, államtípus, kultúra, birodalom). Ezek jelennek meg most témakörönként értelmező és tartalmi kulcsfogalmak formájában. A kulcsfogalmak a fogalmak azon körét jelentik, melyek összességükben alkalmasak a történelem tantárgy tartalmai feldolgozására, lefedik a történelmi múlt legjellemzőbb nézőpontjait (pl. társadalom, gazdaság, politika, eszme).

Nagyon fontos az ismeretszerzés, tanulás. Ezért az ismereteket ne „nyújtsuk” csupán, hanem tegyünk meg mindent annak érdekében, hogy a tanulók maguk szerezzék meg őket, „harcoljanak” meg érte. Ez adott esetben időigényesebb ugyan, de köztudottan „jobban tapadnak”, mint egy „előadás” közlései. Tehát alkalmaztassuk is a megszerzett ismereteket (pl. értékeltessük a görög-perzsa háborúk hőseinek áldozatvállalását).
A kritikai gondolkodás fejlesztése kezdettől feladat. Ügyeljünk arra azonban, hogy mindig a korosztálynak megfelelő feladatokat adjunk, hogy a tanulónak „lábujjhegyre kelljen állni” (Németh László) a teljesítéséhez. De ne legyen elérhetetlen, teljesíthetetlen sem a számukra, mint a gyakran játszott reklámban a jóval a feje fölött lévő léc előtt aggodalmaskodó gyermek számára a magasság átugrása.
Fontos, hogy a tanuló ne csak a feleléskor szerepeljen. Ehhez a kommunikációs lehetőségek széles tárházát kínálja a kerettanterv megfelelő része. Messze nem csak a szóbeliség lehet a kommunikáció eszköze. Írással, rajzzal, tabló készítésével, dramatikus játékkal stb. azokat is sikerélményhez juttathatjuk, akiknek a szóbeliség nem erősségük.

Végezetül, de nem utolsósorban, soha ne feledkezzünk meg a történelemtanítás két bázisáról: a kronológiáról és a topográfiáról. Pedagógiai gyakorlatunk már régen tudja, hogy nem pusztán az időadatok rögzítése és a helynevek térképen való megmutatása jelenti az időben és térben való tájékozódást. Ehhez kínál színes feladatanyagot a kerettanterv megfelelő része, sokirányú fejlesztési lehetőséget kínálva, itt például időszalag használatával, különböző időszakok történelmi térképeinek az összehasonlításával, ill. egyszerű térképvázlat rajzoltatásával.

Az ismeretszerzés eszközei, formái

A történelmi-társadalmi jelenségek és az eseményeket alakító okok föltárása a középiskolai oktatás egyik kiemelt feladata, hiszen alapvetően ennek révén lehet felébreszteni az igényt a történelmi jelenségek rendszerezésére, valamint kialakítani azokat a feldolgozási algoritmusokat, amelyek a történelmi gondolkodási sémák és szövegalkotási standardok (pl. hipotézisek és igazolásuk, nézőpontok és értelmezésük) kialakulását eredményezik, és ezáltal az egész életen át tartó tanulás feltételeit teremtik meg. Az okok keresése kapcsán szembesülhetnek a diákok azzal, hogy meghatározó jelentőségű a lényeges és lényegtelen elemek elhatárolása, az oksági hierarchia feltérképezése, illetve okok és következmények bonyolult koordinátainak beazonosítása. Ennek kapcsán lehetséges csak bemutatniuk és értelmezniük az egyének és csoportok indítékait, választási lehetőségeiket, illetve szerepüket az események alakulásában. Ez a szemlélet alakíthatja ki azt, hogy a felnőtté váló fiatal felelősséggel viszonyuljon a közügyekhez.

Az ismeretszerzési, feldolgozási képességek szorosan összefüggnek a kommunikációs képességek fejlesztésével, a kritikai gondolkodásmód kialakításának szándékával. A kommunikációs képességek fejlesztése során a diákoknak el kell jutniuk az események elbeszélésétől, az elsődleges és másodlagos források pontos tartalmi ismertetésétől, a beszámolók és kiselőadás, könyvtári és internetes információkeresés,ok megtartásáig, a problémafelvetés, magyarázat, fejtegetés, következtetés, érvelés szóbeli és írásbeli formáinak gyakorlati alkalmazásáig. Ennek keretében megfelelően alkalmazzák a történelem és a társtudományok legfontosabb fogalmait és szakkifejezéseit. Fontos szempontként rögzíthető, hogy a tanulóknak törekedniük kell a szóbeli vagy írásbeli feladatok elvégzésekor a téma, a probléma megértésére, a lényeg kiemelésére, az árnyalt és szakszerű magyarázatok, következtetések alkalmazására. Ennek feltételeként ismerniük kell a vázlat- és a feleletterv-készítés, a kivonatolás és jegyzetelés (élőszóban vagy hangfelvételről elhangzó előadásról, magyarázatról, fejtegetésről), a táblázatkészítés technikáit, illetve a szövegszerkesztő programok alkalmazását.

Kiemelt feladatnak tekinthető az időben való tájékozódás képességének és készségének folyamatos fejlesztése. Ennek kapcsán elvárható, hogy a tanulók képesek legyenek a nagyobb történelmi korszakokon belül a kisebbeket elkülöníteni, illetve a feldolgozott események sorrendjét meg tudják határozni, valamint fel kell ismerniük az egy időben zajló eseményeket. Ehhez tudniuk kell a legfontosabb évszámokat és eredményesen kell használniuk a kronológiai munkákat. Nem okozhat nehézséget számukra az egyszerű kronológiai táblázatok elkészítése.

Fontos elvárás a történelmi térben való tájékozódás képességeinek továbbfejlesztése is. Ennek keretében arra kell felkészíteni a diákokat, hogy egységben lássák a kronológiai és a topográfiai adatokat, és a legfontosabb történelmi helyeket el tudják helyezni vaktérképen is. A diákoknak arra is lehetőséget kell teremteni, hogy adott témáknál érzékeljék a történelmi tér változásait, a különböző tájegységek, régiók összetartó, illetve elválasztó elemeinek földrajzi és történelmi nézőpontjait, a történelem eseményeinek és a természeti feltételek viszonyának összefüggéseit. Gyakorlati elvárásként rögzíthető a történelmi térképek olvasása, a terület és a

távolság kiszámítása és becslése, egyszerűbb térképvázlat önálló megrajzolása. Alkalmat kell teremteni a történelmi jelenségek értelmezésében az ökológiai szemléletmód kialakítására is. Az ismeretforrásokkal (például szöveg, ábra, kép, térkép) való tananyag-feldolgozás, a kritikai gondolkodás kialakításának igénye, a kommunikáció fejlesztése a tanulók aktív, valamint egyéni, páros és csoportos feladatmegoldó munkáján alapul, vagyis alapvetően tanulócentrikus és tevékenységközpontú tanítási gyakorlatot feltételez, ahol a hangsúly a tanulói képességfejlesztésre helyeződik.
A történelem tantárgy – a lehetőségekhez igazodva – támogatja a korszerű informatikai eszközök, médiák, a könyvtárak, múzeumok és az elektronikus eszközök (kalkulátor, számítógép, internet stb.), információhordozók célszerű felhasználásának megismerését, alkalmazásukat az ismeretszerzésben. A középiskolai történelemtanítás során ki kell alakítani az ismeretforrásokkal való tevékenységek különböző formáit, és a tanulóknak ismerniük kell a különböző típusú elsődleges és másodlagos források kezelésének, elemzésének módszereit, a tudományos anyaggyűjtés alapelemeit. Alapkövetelmény a tájékozódás készsége könyvtárakban, kézikönyvekben, lexikonokban, atlaszokban, ismeretterjesztő folyóiratokban. Járatosnak kell lenniük az internetes keresőprogramok és a történelem, továbbá a társadalomtudományok anyagát hordozó CD-ROM-ok kezelésében.
A tanulók értékelése
Az egyéni értékelés különböző formái:

- Önálló, produktív írásbeli munka (pl. problémamegoldó vagy elemző esszé írása, házi dolgozat, projektmunka, elektronikus anyag, portfolió) készítése.
- Önálló szóbeli felelet (pl. tétel kifejtése, kiselőadás, könyvtári és internetes információkeresés, tartása).
- Pár- és csoportmunkában való részvétel (pl. disputa, vetélkedő, szerepjáték).
- Félévente legalább két témazáró feladatlap megírása.
- Évenként egy összegző, rendszerző feladatlap és esszé megírása.

A tanulók értékelésének főbb szempontjai:

- Aktivitás és részvétel a tanulói tevékenységek során.
- Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók esetében az összefüggő, követhető, logikus gondolatmenetre és árnyalt fogalmazásra való törekvés.
- Képes-e önállóan felépíteni feleletét? Képes-e kérdéseket, releváns megállapításokat, következtetéseket megfogalmazni?
- Az általános és adott korszakhoz kapcsolódó történelmi fogalmak szakszerű és helyes használata.
- Történelmi események, jelenségek, folyamatok, személyek elhelyezése időben és térben, tájékozódás a történelmi térképen.
- Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok (pl. szöveges forrás-, kép-, film-, ábra-, grafikon-, diagramelemzés) megoldása.
- Projektek (pl. tablók, házi dolgozatok, színielőadások, kiadványok, makettek, filmek, egyéb digitális anyagok) egyéni vagy csoportos elkészítése.
- Tanórán kívüli információszerzés, pl. kutató- és gyűjtőmunka produktumainak bemutatása, tanulmányi kirándulásokról, múzeum-látogatásokról készült jegyzőkönyvek, élménybeszámolók tartása.

A tankönyvválasztás szempontjai

A szakmai munkaközösségek a tankönyvek, taneszközök kiválasztásánál a következő szempontokat veszik figyelembe:

– a taneszköz feleljen meg az iskola helyi tantervének;
– a taneszköz legyen jól tanítható a helyi tantervben meghatározott, a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek tantárgy tanítására rendelkezésre álló órakeretben;
– a taneszköz segítségével a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek tantárgy kerettantervében megadott fogalomrendszer jól megtanulható, elsajátítható legyen
– a taneszköz minősége, megjelenése legyen alkalmas a diákok esztétikai érzékének fejlesztésére, nevelje a diákokat igényességre, precíz munkavégzésre, a taneszköz állapotának megóvására;
– a taneszköz segítséget nyújtson a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek tantárgy tanulásához megfelelő szemlélet kialakításához, ábraanyagával támogassa, segítse a tanári magyarázatot és az önálló tanulást;

Előnyben kell részesíteni azokat a taneszközöket:

– amelyek több éven keresztül használhatók;
– amelyek egymásra épülő tantárgyi rendszerek, tankönyvcsaládok, sorozatok tagjai;
– amelyekhez megfelelő nyomtatott kiegészítő taneszközök állnak rendelkezésre (pl. atlasz);
– amelyekhez rendelkezésre áll olyan digitális tananyag, amely interaktív táblán segíti az órai munkát feladatokkal, videókkal és egyéb kiegészítő oktatási segédletekkel;
– amelyekhez biztosított a lehetőség olyan digitális hozzáférésre, amely segíti a diákok otthoni tanulását az interneten elérhető tartalmakkal;

Javasolt taneszközök :
Száray Miklós: Történelem I – IV Nemzeti Tankönyvkiadó + munkafüzet
Interaktív Flipbook
Történelmi Atlasz középiskolásoknak

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

A testnevelés és sport műveltségtartalma - már a kritikus gondolkodásra alapozva – ezen az iskolafokon tovább mélyíti és bővíti a sportolás, aktív pihenés alkalmazásához szükséges ismereteket és mozgásos tevékenységeket és az ehhez tartozó kompetenciákat. Ebben a szakaszban a munkaerőpiac kompetenciaelvárásainak és a Nemzeti alaptanterv kulcskompetenciáinak tudatosítására és a NAT-nak megfelelő sportműveltség, sportágismeret elsajátítására kell elsősorban törekedni. További cél az önálló felelősségvállalás, a munkavállalásra alkalmazhatóság, a munkabírás, a tanulás és mozgás helyes aránya, a választás a saját előnyben részesített rekreációs terület irányába kialakítása, és az azokkal kapcsolatos tudás összefoglalása, továbbfejlesztése. A műveltségterület ebben az életszakaszban közvetíti a civilizációs betegségek ismeretét, felismerési módjait, az ezek elleni küzdelem lehetőségét, módját.
A diák alapvetően képessé válik az eddig megszerzett tudás, kompetenciák birtokában a tárgyi és eszköztudását fejleszteni, valamint felelősen végig tudja gondolni a jövőjét sarkalatosan befolyásoló események fontosságát, azok szerepét. A kerettantervben megjelenő mozgásos és kognitív tartalmak sikeres akkomodációjának érdekében inkább a tanuló változó körülményekhez kapcsolódó alkalmazkodóképessége és nem a mozgásreprodukáló képessége kerül fejlesztésre. A különböző testgyakorlási formák hozzájárulnak az általános értékteremtés mellett a közös és az egyéni érdekek képviseletéhez, valamint erősítik a

tantárgy alapvető és aktuális motivációs tényezőit, pl. ötletszerzés, élményszerzés, jókedv, kaland, testformálás, fogyókúra, párválasztás, kikapcsolódás, feszültséglevezetés, örömszerzés, baráti kör, önmegvalósítás, teljesítménykontroll, sportolási divatok.
A kívánt célállapotban a közoktatási tanulmányait befejező fiatal képes a mozgáskommunikáció sokoldalú felhasználására, az iskolai testnevelésben tanult testgyakorlati ágak technikájának teljesítményhez kötött bemutatására, a testi képességekhez, az egészséges életmódhoz kapcsolódó ismeretek alkotó felhasználására, az egyéni és társas játékok, sporttevékenységek szervezéséhez szükséges ismeretek átadására és bemutatására.
A kerettanterv minden tanuló számára biztosítani kívánja a hatékony és élményszerű motoros tanulást. Módszereiben döntően a játékos cselekvéstanulást, az adekvát játékok és versengések alkalmazását helyezi előtérbe. Az egységesség és differenciálás elvét az általa vezérelt gyakorlatok során a legfőbb értékek közé sorolja. Ebben az oktatási szakaszban is megkülönböztetett figyelmet fordít a belső, didaktikai differenciálásra. Ez a záloga annak, hogy minden tanuló eljusson a megszerezhető tudás legmagasabb szintjére és megvalósulhassanak a társadalmi érdekeket is kifejező tantárgyi célok. A differenciálás alappillérei a tanulói képességek különbözősége, a motivációs háttér és a testneveléshez kapcsolódó egyéni célok. A fejlesztő munka igazodik a tanulásban mutatkozó alapvető tendenciákhoz, de az oktatási-nevelési folyamatban bekövetkező változásokhoz is. A belső didaktikai differenciálás emeli a motoros tanulás, de egyúttal a személyiségfejlesztés egyéb dimenzióiban bekövetkező fejlesztés hatásfokát is. A motoros tanulás sajátossága ugyanis, hogy a tudáshoz, a teljesítményhez vezető úton formálódnak az értelmi, érzelmi-akarati, szociális képességek és tulajdonságok. A fejlesztés várt eredményei ennek megfelelően a készségekben, a képességekben, az ismeretekben és az attitűdökben megfogalmazható követelményeket is tartalmaznak.
A közoktatási folyamat kimeneti szakaszához közeledve a tudatosan tervezett, rendszeres képzésben megjelenik a testkultúrához tartozó, a sportkultúrát és sportműveltséget fejlesztő szabály-, élettani, anatómiai, illetve sporttörténeti oktatás, megteremtve a szükséges alapot és lehetőséget a közép- és emelt szintű érettségi vizsga sikeres teljesítéséhez, valamint a demokráciára nevelés és az erkölcsi nevelés segítéséhez. Az évfolyamszakasz vége az általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakasznak tekinthető – előtérbe lép a pályaorientáció, a saját életút iránti felelősségvállalás. A tanulók értik, tudják a kultúra és a testkultúra kapcsolatrendszerét, a mozgásigény és mozgásszükséglet alakulását a biológiai fejlődéssel összhangban, az önálló testedzés elméleti és gyakorlati alapjait, a testi képességek és a mozgásműveltség sokoldalú fejlesztésének módozatait, a testi és a lelki egészség megőrzésére vonatkozó lehetőségeket. Az alternatív, szabadtéri sportok kapcsán hangsúlyt kap a környezettudatos nevelés is.
Mindezek adják az egészségtudatos, sportos felnőtt élet megélésének bázisát. Megteremtik az élethosszig tartó mozgásos tevékenységekhez szükséges felelős döntések elegendő és rugalmasan bővíthető információs készletét – kiteljesedik az önértékelés. Kialakítják a társas viszonyokba ágyazott személyes identitást, és képessé teszik a fiatalt arra, hogy a sportban átélt konkrét élményeket szimbolikus síkon értelmezze, az élet más területén szerzett tapasztalataival összevesse, és az összefüggéseket megértse – ezáltal erősödik a nemzeti öntudat, a hazafias nevelés.
Ebben a szakaszban célként jelenik meg az iskolai műveltség differenciált megszilárdítása, amelyben már feltűnnek a szakképzés előkészítéséhez, a pályaválasztáshoz, a munkavállalói szerepekhez szükséges kompetenciák. Ez a szakasz a tudás alapvető tényezőit és összetevőit a tartalomba ágyazott képességfejlesztés elvének a szem előtt tartásával szilárdítja meg. Ebben az életkorban már kiemelten valósulhat meg – a kognitív fejlesztési oldal figyelembevételével – a testnevelés és sport oktatásában az alapvető egészséggel és önismerettel kapcsolatos értékek elsajátítása.

A tantárgy tanításának alapja a szaknyelv fejlődését biztosító anyanyelvi kommunikáció. Célja, hogy a tanulók képesek legyenek objektív módon elemezni saját egészségi állapotukat, ismerjék az egészségkárosító tényezőket, azok hatását, elkerülésük módját. Mindezek mellett tudatosan és minden tekintetben kielégítő módon kommunikáljanak, és saját véleményüket artikuláltan, határozottan fejtsék ki az egészségtudatos életvitellel kapcsolatban és a társaknak nyújtott segítségadás során.
A sikeres interperszonális részvétel érdekében elengedhetetlen a viselkedési szabályok és az általánosan elfogadott magatartás megértése, ezáltal fejlődik a szociális és állampolgári kompetencia. E kompetencia alapját az a készség képezi, hogy építő módon tudjanak tanulók kommunikálni, nézőpontokat kifejezni és megérteni, bizalmat keltő módon tárgyalni, és képesek legyenek az együttérzésre. Az egyénnek tudnia kell kezelni a stresszt és a frusztrációt, és építő módon kell ezeket kifejezésre juttatnia, továbbá különbséget kell tudnia tenni a személyes és a szakmai szféra között.
A hatékony tanulás kompetencia segítségével a tanulók egyénileg és csoportban is meg tudják szervezni saját edzettségük eléréséhez szükséges tevékenységüket, ideértve az idővel és információval való hatékony bánásmódot. A kompetencia magában foglalja az egyén tanulási folyamatának és szükségleteinek ismeretét, az elérhető lehetőségek felismerését, és az akadályok megszüntetésének képességét az eredményes edzettség és teherbírás érdekében. Ez az új tudás és készségek megszerzését, feldolgozását és asszimilálását, továbbá útmutatások keresését és alkalmazását jelenti. Ennek birtokában fejlesztik a tanulók azon képességeiket, ami rávezeti őket arra, hogy a feladatok végrehajtásában az előzetesen tanultakra és az élettapasztalatra építsenek, annak érdekében, hogy a tudást és készségeket helyzetek sokaságában tudják használni.
A sport- és mozgáskultúra bázisára építve fejlődik a vállalkozói kompetencia, miszerint egyénileg s csapatban is képesek a személyek dolgozni. Kialakul az egyén saját erős és gyenge pontjai megítélésének képessége, valamint az a képesség, hogy az egyén a kockázatokat értékelni és adott esetben vállalni tudja. A mozgásminőség és mozgáskivitelezés elemzésén keresztül fejlődik az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség.

9-10. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Sportjátékok	Órakeret 70 óra
Előzetes tudás	Életkornak megfelelő technikai és taktikai, elméleti és gyakorlati tudás. Aktív részvétel az előkészítő játékokban, sportjátékokban. Figyelmes és hatékony munkavégzés a gyakorlásban. Csapatjátékos tulajdonságok ismerete. Sportszerűség, a szabálykövető magatartás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A választott legalább két labdajátékra vonatkozóan: Az új játékfeladatokban, játékszituációkban a technikai, taktikai és szabályismeret tudatos és felelős alkalmazása, bővítése. A sportjáték-specifikus képességek megerősítése. A játékszituációk, játékfeladatok magasabb gondolkodási, motoros szinten történő megoldása a szabálykövetés, a csoportkonszenzus és az ellenfél tisztelete szempontjából is.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Legalább két labdajáték választása kötelező. MOZGÁSMŰVELTSÉG	Matematika: logika, valószínűségszámítás, térbeli alakzatok,

A labdajátékokra felkészítő mozgásfeladatok Speciálisan előkészítő, rávezető, képességfejlesztő feladatok és testnevelési játékok A labda nélkül végzett mozgások – szlalom futások (változó irányokba), vágták, irányváltások, taposások helyben, súlypontemelkedések, ugrások páros és egy lábbal, váltott lábbal – gyakorlási hatékonyságának, játékban való eredményes használatának továbbfejlesztése. Az alapmozgások nagyszámú variációja irányban, sebességnöveléssel. A reakcióidő és a társ mozdulatára reagálás optimumának elérése. A helyezkedés, helyzetfelismerés továbbfejlesztése a labdáért való harcban, cselek labdával és labda nélkül, küzdések váll-váll érintéssel a labda megszerzéséhez. Labdás ügyességfejlesztés egy-két labdával, a labdás ügyességfejlesztés összetettebb játékai: a labda fogadása, kezelése fokozódó lendületben, magasságban, távolságban, a labda továbbítása gyorsabban, lendületesebb, változó magasságokban, futás közben, labdavezetés, haladás a labdával gyors irányváltásokkal és ritmusváltásokkal. Az adott sportjáték technikái gyakorlása testnevelési játékokban, kidobós, fogójátékok labdával, labdaszerző és -védő játékok, cicajátékok, pontszerzők, stilizált játékok, szabadon alkalmazott technikai-taktikai elemek és szabályismeretek mellett is. A mozgástanulást segítő eszközök használata (szemüveg, célkeret stb.). Bonyolultabb - kooperatív, kreatív - testnevelési és sportjátékok (pl. játékszabályok dinamikus változtatása, esélykiegyenlítő játékok, fordított eredményszámítás). A sportjátékokra való előkészítésen túlmutató, stratégiai jellegű, az életszerepekre felkészítő és inklúzióra érzékenyítő játékok. Bemelegítés labdajáték foglalkozásra – részleges tanári irányítással A bemelegítési modell ismételt gyakorlása és az önálló bemelegítésre való felkészítés. A modell minimális tartalma: sportjáték-specifikus futó-ugrómozgások, labda nélküli és labdás gyakorlatok az ízületek átmozgatására, labdavezetések variációi helyben és haladással, páros, mikrocsoportos labdás gyakorlatok, bemelegítő testnevelési játékok labda nélkül és labdával, az adott labdajáték specifikus technikai és taktikai előkészítő gyakorlatai. A választott labdajátékok technikai és taktikai elemeinek gyakorlása, tökéletesítése, alkalmazása új variációkban, szituációkban.	tájékozódás. Vizuális kultúra: tárgy- és környezetkultúra, vizuális kommunikáció.
Kosárlabdázás Technikai elemek Fokozódó lendületben, magasságban, távolságban csökkenő hibaszázalékkal végrehajtott technikai elemek. Taktikai elemek Kisebb csapatrészekben azonos létszámmal egymás elleni játék teljes anyagának beépítése az 5:5 elleni játékba, félpályás és egészpályás gyakorlatokkal. Emberfölényes helyzetek támadásban, védekezésben. Emberfogás, területvédekezés. Ötletjáték támadásban. A speciális feladatok megoldása (feldobás, alap- és oldalvonal-bedobás, büntetődobás utáni támadás és védekezés).	Fizika: mozgások, ütközések, erő, energia. Biológia-egészségtan: az emberi szervezet működése, energianyerési folyamatok.

Kézilabdázás Technikai elemek végrehajtása fokozódó lendülettel, erőközléssel, magasabban és távolabbra, csökkenő hibaszázalékkal Labda nélkül: Gyorsfutások közben, a társ futómozgásának követése. Térnyerésre törekvés indulócselekkel mindkét irányba. A kapus mozgástechnikája. Labdával: Alaphelyzetek, alapmozgások, támadó, illetve védő játékos esetén. Labdakezelési gyakorlatok 2–3–4-es csoportokban, 1–2 kézzel. Átadások talajról és felugrásból cselezés után. Indulócsel, átadócsel, lövőcsel, cselkapcsolatok alkalmazása mindkét oldalra. Kapura lövések bevetődésből is. Taktikai elemek növekvő együttműködéssel és eredményességgel Támadó taktika: Zárás, leválás alkalmazása. Támadásbefejezések lerohanásból rendezetlen védelem elleni játékból. Szélsőbefutások. Beállós játék. A test-test elleni játék a támadásban. Védekező taktika: Vegyes védekezés alkalmazása a játékban. Ütközés talajon és levegőben. 4:2 elleni védekezési rendszer. A test-test elleni játék a védelemben. Labdarúgás Technikai elemek fokozódó kitartással, variációban, lendületben, magasságban, távolságban, csökkenő hibaszázalékkal A labdás koordináció minőségi fejlesztése. Labdakezelések mozgás közben és irányváltoztatással, átadások különböző mértani alakzatokban. Rövid és hosszú labdaátadások talajon vagy levegőben. Átadások, átvételek mélységi, szélességi játékhelyzetek kialakításával. Induló-, futó-, átadási és lövőcselek védővel szemben. Fejelések technikái levegőből, társnak vagy kapura. Taktikai elemek a variációk növelésével és végrehajtási minőség emelésével Posztok betöltése: kapus, védő, középpályás, támadó. Rombuszban 4 játékos feladatmegoldása mélységben, szélességben, folyamatos helycserékkel. Röplabda Technikai elemek optimális erőközléssel, fokozódó magasságban, pontossággal, folyamatossággal, csökkenő hibaszázalékkal A mélységlátást, labdához való igazodást elősegítő gyakorlatok, társtól dobott vagy falra feljátszott labdával. Gurulások, vetődések. Célba ütések és érintő labdatovábbítások mozdulatlan majd mozgó céltárgyra vagy társhoz. A sáncolás technikája egyénileg és párban. Támadás és védekezés alapvető megoldásai 2–3 fős támadási technikák védelem nélkül és védelem ellen, védekező feladatok, biztosítás, változatos támadás befejezések (erő, ív, elhelyezés stb. szempontjából). Kooperativitás és versengés a labdajátékokban, a szabályok – játékszabályok begyakorlása – játékvezetési gyakorlat. Az elsajátított játéktudásnak megfelelő színvonalú játékszabályok alkalmazása, betartatása növekvő tudatossággal és önállósággal az	

osztályszintű gyakorlások és mérkőzések során. Játékszituációk előidézése egy-egy szabály begyakorlására, a játékszituáció megállítása, elemenkénti ismétlése a szabálytalanság korrekciója érdekében. Játék egyszerűsített és fokozatosan bővülő szabályokkal.	
Rövidített játékidővel gyakorlás, osztálymeccsek, villámtornák a diákolimpiáknak megfelelő versenyszerű körülmények és a helyi szabályozás szerint. Differenciált mennyiségű és minőségű játéklehetőség biztosítása. Rövid játékvezetői gyakorlás a tanárral együtt, rögzített, változtatható, egyszerűsített játékvezetésben. ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Játéktípusok, szabályok, stratégiák működtetése. A tanult játékstratégiák (támadó és védő alaptaktika, emberelőnyös-emberhátrányos játékszituációk) felhasználása a taktikai magyarázatok, beszélgetések és játékszervezés során. Az animáció alkalmazása a játékok továbbfejlesztésében. Különböző életkorra, az egyénre és a helyzetre jellemző érzelmi önkontroll. A siker egyéni és csoportos átélése, a kudarc elfogadás, mint a tevékenység természete velejárója. Az alkotó, kooperatív mozgásos tevékenységek kezdeményezése, az ötletek kulturált megfogalmazása és megvalósítása. Az együttjátszás előnyeinek, jelentőségének képviselete.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Játékrendszer, taktika, támadási rend, védelmi rend, önszerveződés, problémaorientált taktikai megoldás, támadási stratégia, védekezési stratégia, megegyezésen alapuló játék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Torna jellegű feladatok és táncos mozgásformák	Órakeret 54 óra
Előzetes tudás	Részlegesen önálló, balesetmentes gyakorlás. Az alapvető torna mozgáselemek önálló bemutatása. Az aerobik kargyakorlatokat és lépésgyakorlatok, alaplépések, haladások összehangolása a zenével. A kötél biztonságos mozgatása. A szabályok érthető megfogalmazása. A gyengébbeknek, a segítségre szorulóknak feltétel nélküli segítségadás. Sportágak versenyrendszeréről alapismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az iskolai tornajellegű feladatok, táncos mozgásformák során a reális énkép további alakítása. A gyakorlás során segítség adása és elfogadása, mások bátorítása révén a tevékenységek állandó motivációs hátterének biztosítása. Szabadabb és differenciáltabb önálló részvétel, az alkotókészség, kreativitás fejlesztése a gimnasztika, torna, esztétikai sportok, és a helyi tantervben választott sporttáncok, történelmi és néptáncok mozgásrendszerén belül. Az esztétikus mozgás, a feszes, megtartott testmozgás további javítása. A test térbeli, időbeli és dinamikai érzékelésének, valamint a koordinált mozgás és az erőközlés összhangjának továbbfejlesztése. A táncmotívumok ritmikailag, plasztikailag pontosabbá, az újabb	

	koreográfiák, művészeti előadások tudatosabbá tétele. A saját kultúra újrateremtése iránti igény erősítése, a más népek kultúrája iránti tisztelet erősítése. Az ismeretek körének bővítése az adott versenysportágak hazai élvonaláról, ennek révén a nemzeti öntudat fejlesztése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG Gimnasztika Térbeli alakzatok – rendgyakorlatok Alakzatok, mozgások zárt rendben, alakzatváltozások. Variációk a ritmusban, a tempóban történő változtatással, rendgyakorlatok zene nélkül és zenére is. Szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok 8–16 ütemű gimnasztikai gyakorlatok egyidejű fejlesztő hatásokkal, kiemelten a mély hát- és hasizmok, a függesztő öv, a lábboltozat izomzatának optimális és precíz működése által. Gimnasztikai gyakorlatok alkalmazása az izommunka jellege szerint (nyújtó, erősítő, ernyesztő-lazító) arányosan, minden testrész mozgásaira kiterjedően, növekvő önállósággal a gyakorlatok kiválasztásában, növekvő önállósággal a gyakorlatsorok összeállításában. A gyakorlatok variálása szempontjai szerinti változatok a mozgásütem változtatásával, a kiinduló helyzet és kartartás változtatásával, a kéziszerek – súlyzó, bordásfal, pad, medicinlabda – alkalmazásával. A dinamikus és statikus erőkifejtés megkülönböztetése. A különböző erőadagolás változatos gyakorlatai alkalmazása. Összetett, komplex, fizikai képességeket fejlesztő gyakorlatok Szabadgyakorlati alapformájú és természetes gyakorlatok differenciáltan, egyénre szabottan, állandó gyakorlási jelleggel. Erőgyakorlatok az egyén számára optimális ellenállás leküzdésével. Aerob állóképesség-fejlesztő eljárások a gimnasztika eszközeivel. Az elrugaszkodás (dobbantás) gyorsaságának fejlesztése. Az egyensúlyozás továbbfejlesztésére a statikus helyzetek időtartamának és bonyolultságának növelése. Az esztétikus mozgások előadásmódja segítésére a testtartást biztosító kondicionális és koordinációs képességfejlesztő eljárások gyakorlása. Mászások, függeszkedések differenciált követelménnyel, az 1–8. osztályban elért egyéni szint szerinti fejlődést követő rendszeres kontrollal.	Fizika: egyenes vonalú mozgás, periodikus mozgás, gravitáció, tömegvonzás, hatás-ellenhatás törvénye.
Torna – iskolai sporttorna Célirányos előkészítő és rávezető gyakorlatok, mozgásszabályozó, mozgásalkalmazó, átállító és mozgástanuló jelleggel. Talajon és a helyi tanterv szerint választott legalább egy szeren a korábbi követelményeken nehézségben túlmutató mozgásanyag tanulása, gyakorlása egységesen és differenciáltan. Akrobatikus gyakorlatok – talajtorna, Tartásos gyakorlatelemek végzése: tarkóállás, fejállás, kézállás, mérlegek kéztámasszal, mérlegállások, spárgák, hidak. Mozgásos gyakorlatelemek végzése: gurulóátfordulások különböző irányokba, tarkóbillenés, fejenátfordulás, cigánykerék, vetődések, átguggolások, átterpesztések, lábkörzések, dőlések, felállások, egységesen az alapformában és differenciáltan a variációkban. Az esztétikus és harmonikus előadásmód rávezető eljárásai (feszítések, fejtartás, válltartás, spicc kidolgozása). Az elemek mennyiségének és nehézségi fokának továbbfejlesztése -	

differenciáltan. Az egyéni optimum, az önálló bővítés lehetőségének megjelenítése az elemkapcsolatokban, gyakorlatokban. A gyakorlatbemutatás rítusa minőségi paraméterek hozzáadásával történik az ellenőrzések során. Szertorna A helyi tanterv által meghatározott szeren vagy szereken történik: egységesen az alapformában, differenciáltan a variációkban és az elemek mennyiségében és nehézségi fokában, egyénre szabott segítségadással társak és/vagy tanár közreműködésével, önálló tervezéssel és gyakorlással.	
Szertorna fiúk számára Korláton gyakorlás – terpeszülés, harántülés, nyújtott támasz, hajlított támasz, oldaltámaszok, lebegőtámasz, lebegő-felkartámasz, felkarfüggés, alaplendületek támaszban és felkarfüggésben, beterpesztések, terpeszpedzés, támlázás, szökkenés, fellendülés előre terpeszülésbe, felkarállás, felugrás beterpesztéssel támasz ülőtartásba, vetődési leugrás, kanyarlati leugrás. Nyújtón gyakorlás – kelepfelhúzódás támaszba, alaplendület, lendület előre 180 fokos fordulattal, ellendülés, alálendülés, kelepforgások, térdfellendülés, billenés, támaszból homorított leugrás hátra, alugrás, nyílugrás. Gyűrűn gyakorlás – kéz- és lábfüggések, függések, lefüggések, mellső függőmérleg, hajlított támasz, nyújtott támasz, alaplendület, lendületvétel, húzódás-tolódás támaszba, vállátfordulás előre, homorított leugrás, leterpesztés hátra. Szertorna lányok számára Gerendán gyakorlás – állások, térdelések, ülések, fekvések, térdelőtámaszok, mérlegek, guggolótámaszok, fekvőtámaszok, támaszban átlendítés, belendítés, hasonfekvésből emelés fekvőtámaszba, térdelőtámaszba, fordulatok állásban, guggolásban. Szökdelések, lábtartás-cserék, felugrás egy láb át- és belendítéssel, homorított leugrás, terpesz csukaugrás. Felemáskorláton gyakorlás – támaszok, harántülés, térdfüggés, fekvőfüggés, függőtámasz, függésből lendítés, átguggolás, átterpesztés fekvőfüggésbe, pedzés, lendület előre-hátra függésben, támaszban lendület lebegőtámaszba, kelepfellendülés támaszba, fordulat fekvőfüggésben, térdfellendülés, guggoló függőállásból fellendülés támaszba, támaszból átfordulás előre fekvőfüggésbe, felugrás támaszba, felugrás függésbe, leugrás támaszból, alugrás, nyílugrás. Szertorna – szerugrás, ugrószekrényen gyakorlás Gyakorlás és kontroll a tanuló előzetes tudása és testalkata figyelembevételével. Az 5–8. osztályban tanultak továbbfejlesztése, az első és második ív növelése. Felguggolások – homorított ugrások, vetődések, kanyarlatok, bukfencek, guggoló átugrások, terpeszátugrások, lebegőtámasz. Bemelegítés a torna gyakorlásához, egy specifikus jellegű mozgássor megtanulása. Célszerű gyakorlási és gyakorlásszervezési formációk működtetése	Fizika: az egyszerű gépek működési törvényszerűségei, forgatónyomaték, reakcióerő, egyensúly, tömegközéppont. Biológia-egészségtan: egyensúlyérzékelés, izomérzékelés, elsősegély.

növekvő tanulói önállósággal. A segítségadás technikái, felelős külső kontrollal – a hibajavítás beépítése a mindennapi gyakorlási szokásokba. Versenyszituációkon keresztül a szabályok – pontozási hierarchia és szemlélet – gyakorlása, az 5–8. osztályban tanultak továbbfejlesztése.	
Ritmikus gimnasztika lányok számára Az 5–8. osztályokban megfogalmazott követelményeken nehézségben túlmutató követelmény mozgásanyagának tanulása, gyakorlása. Az esztétikus, szép és nőies mozgások előadásmódját segítő kondicionális és koordinációs képességfejlesztő eljárások. Célirányos előkészítő és rávezető gyakorlatok, mozgásszabályozó, mozgásalkalmazó, átállító és mozgástanuló jelleggel (testtartás, tágasság, forgásbiztonság stb.). A ritmusérzék fejlesztése, önálló zeneválasztásra lehetőség a szélsőségektől való elhatárolódás mellett. Szabadgyakorlatok Előkészítő tartásos és mozgásos elemek alapformái ismétlése, és új, összetett formák gyakorlása: lábujjállások, terpeszállások, hajlított- és guggolóállások, lépő és kilépő állások, támadó- és védőállások, lebegő- és mérlegállások, nyújtott és hajlított ülések, lebegő ülések, térdelések, térdelőmérlegek, fekvések, kéz és lábtámaszok, ujj- és kartartások és mozgások (lebegtetések, ejtések, fordítások, hullámok), statikus és dinamikus törzsmozgások és lábmozgások. Fő mozgások alapformái ismétlése, és új, összetett formák gyakorlása: Testsúlyáthelyezések, járások, futások, szökdelések, ugrások (öt alapforma megkülönböztetése), egyensúlyhelyzetek, forgások, hullámok. Önálló bővítési lehetőség, önálló gyakorlatrészek hozzáadása a minimumhoz. Labdagyakorlatok Fogások végzése, gurítások talajon és testen, labdavezetések változatos vonalon a levegőben, átadások, leütések, dobások, elkapások, labdatartások (kézzel, lábbal, térddel, nyakkal stb.) változatos szabadgyakorlati formák felhasználásával. Önálló bővítési lehetőség, önálló gyakorlatrészek hozzáadása a minimumhoz tanári irányítással (1 perc). Aerobik mindkét nem számára, a helyi tantervben szabályozott nehézséggel. A sportági jelleg – dinamikus, statikus erő, egyensúlyozás, lazaság, ruganyosság és ritmusérzék – megvalósításához szükséges előkészítő és rávezető gyakorlatok. Az aerobik kritériumainak való megfelelés fejlesztése a gyakorlás által: testtartás, mozdulatok precíz végrehajtása, szinkron a zenével és egymással. Az 5–8. osztályban tanult alaplépések összetett kombinációi 4–8 ütemben, aszimmetrikus elemkapcsolatok. Rövid elemkapcsolatok ismétlése magas cselekvésbiztonsággal (20–30 mp folyamatosan). Egyéni és páros koreográfiák gyakorlása, differenciált bővítése önállóságra törekedve, a szükséges minimálisan követelt elemek felhasználásával, bővítésével.	Ének-zene: ritmus és tempó.

Aerobik bemutatók az osztályon belül. Táncos mozgásformák A helyi tantervben rögzített választás szerint legalább egy, a helyi személyi és tárgyi körülményekhez, feltételekhez igazodó tánc, amely mozgásanyaga a Tánc és dráma kerettanterv mozgásanyagával összekapcsolható. Történelmi táncok gyakorlása: Előkészítéskor kiemelt jellemző a tánc során a páros viszony, az alkalmazott fogások, testtartás és a nő és a férfi szerep jellegzetessége. A helyi tantervben szabályozottan a kiválasztott tánc motívumai és motívumfüzérei.	
Sporttáncok gyakorlása: Csoportos táncformák – helyi tanterv szerint szabad választásban, pl. a Magyar Majorette Szövetség gyakorlatanyaga és egyszerűsített szabályai alapján; alacsony feldobások, twirling 1–2. szint, botok cseréje. Néptánc gyakorlása: A magyar néptánckincs egyszerűbb motívumai és azok kapcsolatai (alkalmazhatók a Dráma és tánc kerettantervben kidolgozottak is). Egy dunántúli és/vagy alföldi tánctípus motívumai és rövid táncfolyamata megtanulása, gyakorlása, előadása. Dunántúli ugrós és csárdás – dudálás, cifra és variációi, lengetők, bokázók, csárdás lépések, ridák, lezárók. Kalocsai mars – fareör lépés, fércelés, lenthangsúlyos rida, keresztlengető, ugrós motívumok páros és négyes forgással. Egyéb tornajellegű mozgásformák: A tornajellegű kondicionális és koordinációs képességek és készségek alkalmazása más – az helyi lehetőségek szerint a helyi tantervben rögzített – mozgásrendszerekben. Gúlatorna, falmászás, gumiasztal, eszközös táncok stb. ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A szakkifejezések és vezényszavak ismerete, a legismertebbek önálló használata a tervezésben, segítségadásban és a hibajavítás értelmezésében. A saját test szemlélése, elfogadása, változásainak követése, és az ezzel kapcsolatos félelmek, szorongások, frusztrációk megfogalmazásának képessége (önreflexió), átélése és tudatos felvállalása. A nemnek megfelelő mozgás dinamikájának és/vagy esztétikájának ismerete. A saját és társ testi épsége iránti felelősségvállalás. A társak gyenge, esetleg sérült oldalának segítése, az erősségek elismerése, támogatása. A divat és a média testkultúrára ható kedvező és kedvezőtlen tényezőinek szétválasztása (értékfelismerés, önértékelés). Tájékozottság a tanult versenysportágak versenyrendszeréről, a magyar élsportolók eredményeinek ismerete.	Vizuális kultúra: reneszánsz, barokk. Földrajz: Magyarország tájegységei. Etika: társas viselkedés, önismeret, énkép, jellem, önreflexió, kooperatív munka.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szaknyelvi kifejezés, elem, vezényszó, RG-motívum, táncmotívum.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Atlétika jellegű feladatok	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	A térdelő- és állórajt technikája, a fokozó- és repülőfutás összehangolt kar- és lábmunkája. A rövid- és hosszú távú futásnál irambeosztási tapasztalat. Váltás alsó botátadással. Távolugrás guggoló technikája. Kislabdahajítás beszökkenéssel. Lökőmozdulat oldal felállásból, dobások lendületvétellel is.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az atlétikai mozgásokat befolyásoló jellegzetes biomechanikai törvényszerűségek megismerése, egyre tudatosabb alkalmazása. Jártasság kialakítása az egyes szakági technikákban. Az emberi teljesítőképesség jelenlegi határainak viszonyítása a saját teljesítményhez, ennek révén az önismeret fejlesztése. Az egyéni teljesítmény túlszárnyalására ösztönzés. Az általános atlétikus képességek továbbfejlesztése, a más sportágakban történő alkalmazhatóság érdekében is.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG Futások, rajtok A képességfejlesztés gyakorlatai Az 5-8. osztályban végzett futóiskolai feladatok gyorsabban, erősebben és tudatosabban. Futóiskolai és futófeladatok bemutatás nélküli végrehajtása. Iramfutások. Aerob állóképesség fejlesztése, a kitartó futás távjának további növelésével, az önismeretre, a korábbi tapasztalatokra épített, a távnak megfelelő egyéni iram kialakításával. Akadályok felett 5–4–3 lépéses ritmusfutások könnyített magasságon és távolságon. Tartós és résztávos állóképesség-fejlesztő módszerek gyakorlása. A sportági technika gyakorlása Futások 30-60 m-en. A térdelőrajt szabályos végrehajtása a rövid és hosszú sprintszámokban. A váltófutás botátadási technikáinak a váltótávolság kialakításának (segédjelek alkalmazásával), és a váltás szabályainak gyakorlása. A gátfutás lendítő és elrugaszkodó lábmozgásának ismerete. A rövid, közép- és hosszú távok közötti futótechnika megkülönböztetése. A tartós futás technikájának kontrollja, az egyéni tartós futás sebességének kialakítása az önálló gyakorlás elősegítése érdekében. Játékok és versenyek Rajtversenyek, sprintversenyek. Fogójátékok. Egyéni, sor- és váltóversenyek gyors-, akadály- és váltófutással. Egyéb testnevelési játékok futófeladatokkal. Ugrások, szökdelések A képességfejlesztés gyakorlatai az 5-8. osztályban végzett ugróiskolai feladatok továbbfejlesztése, koordináltabban, nagyobb kiterjedéssel, erővel és tudatosabban, egylépéses sorozatelugrás, illetve kétlépéses sorozat felugrás. A sportági technika gyakorlása Az ugrás előtti utolsó három lépés ritmusának kialakítása. Az elrugaszkodó láb és a lendítő láb, kar megfelelő mozgásának	Ének-zene: ritmus-gyakorlatok. Biológia-egészségtan: aerob, anaerob energia-nyerés, szénhidrátok, zsírok bontása, hipoxia, VO2 max., állóképesség, erő, gyorsaság. Földrajz: térképismeret. Ének-zene: ritmusok. Informatika: táblázatok, grafikonok.

összehangolása. A lépő távolugró technika végrehajtása, aktív leérkezéssel. Az egyéni nekifutás próbái nagyobb elugró terület kijelölése mellett. Az átlépő technika végrehajtása 5-7 lépéses íven történő nekifutás. A flop-technika gyakorlása, s az egyéni nekifutó távolság kimérése és rögzítése. Az egyéni magasugró technikák megismerése, mozgástapasztalat szerzése növekvő teljesítményre törekvés nélkül. Játékok és versenyek Távolugróversenyek helyből és egyéni nekifutással. Magasugróversenyek egyéni nekifutással. (érintő ugrások) Egyéni, sor- és váltóversenyek ugró és szökdelő feladatokkal. Egyéb testnevelési játékok ugrásokkal és szökdelésekkel. Dobások A képességfejlesztés gyakorlatai Különböző szerekkel, változatos dobásformák végrehajtása egy és két kézzel, különböző kiinduló helyzetekből. Speciális erősítés kézisúlyzókkal, súlyzókkal, erőgépekkel. A sportági technika gyakorlása Célba és távolságra dobások hajító, lökő és vető mozdulattal Hajítás nekifutással, öt lépéses dobóritmusban. A lekészítés technikájának és az impulzus lépés, beszökkenés szerepének ismerete. A háttal felállásból történő lökés technikájának ismerete. Szabályos lökés végrehajtása oldal vagy háttal felállásból súlygolyóval vagy medicinlabdával. Az egy- és kétkezes vetések technikái. Az ideális kirepülési szög elérése a különböző dobásoknál. szerepük a jobb eredmény elérésében. Játékok és versenyek Kislabdahajító és szabadon választható egyéb dobószerrel versenyek helyből és lendületszerzéssel. Súlylökő versenyek. Célbadobó versenyek. Dobóiskolai versengések. Bemelegítési modellek gyakorlása a kocogások, futások, ugrások, dobások végzése és a versenyek előtt. ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A futóversenyek, a váltás szabályainak ismerete. A középtávok állórajtra vonatkozó szabályainak, a köríven futás szabályszerűségeinek, a repülőrajt előnyeinek ismerete. A savasodás jellegzetes hatásainak és annak teljesítőképességre gyakorolt hatásának ismerete. Az állóképesség-fejlesztő módszerek ismerete. A nekifutás jellemzőinek ismerete távol- és magasugrásnál.	

Az ugrószámok főbb szabályainak és a sérülések megelőzésének ismerete. Az ideális kirepülési szög szerepe a jobb eredmény elérésében. A dobások főbb versenyszabályainak és balesetvédelmi, biztonsági rendjének ismerete. A magyar olimpiai futó-, ugró- és dobóeredmények ismerete.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Reakcióidő, mozdulat- és mozgásgyorsaság; lépéshossz, lépésfrekvencia; irambeosztás, pihenőidő; ugróláb, lendítőláb, felugrás, elugrás; optimális sebesség, maximális sebesség; súlypont, szögsebesség, pördület, fordulat, hatás-ellenhatás, belső ritmus, dinamizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek	Órakeret 60 óra
Előzetes tudás	Motorikus képességek, mozgástapasztalatok. Balesetmentesen végzett, kevéssé ismert, szokatlan sportmozgások. A természetben űzhető sportok alapszabályai. A legfőbb balesetvédelmi és biztonsági szabályok alkalmazás szintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyi tárgyi feltételek függvényében legalább négy választott sportági mozgással a kívánt edzéshatás és élményszerzés elérése. Felkészítés az önálló vagy önszerveződő sporttevékenységek űzésére. A szervezet edzettségének, ellenállásának növelése a tudatosan szabadtéren tartott foglalkozásokkal. A testneveléssel és a sporttal kapcsolatos pozitív beállítódás, elköteleződés kialakítása az élményszerű, változatos és kötetlen foglalkozások által.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG A helyi tárgyi feltételek függvényében legalább négy választott sportági mozgás mozgásműveltségének fejlesztése. Az 5-8. osztályban felsorolt lehetséges sportok, vagy/és a helyi lehetőségek adta egyéb alternatív, szabadidős sportok. Az egyén által előnyben részesített, élethossziglan űzhető sportok alternatíváinak bővítése. Előkészítés, felkészítés, képességfejlesztés Az élményszerű, természetben végzett előkészítő és rávezető gyakorlatokkal, a természeti erők felhasználásával a szervezet alkalmazkodóképességének, az edzettségnek, fittségnek a fejlesztése. A természetben végzett önálló bemelegítés, gyakorlás - laza tanári kontrollal. A környezettudatos viselkedés alapelveinek megismerése. Közlekedésbiztonsági szabályok elsajátítása és betartása. Felkészülés és együttműködés a különböző tábori lehetőségek, speciális, túra jellegű terhelések előtt és alatt. Technika és taktika gyakorlása Minimális helyigényű vagy kis eszközigényű sportmozgások megismerése. Az adott sportmozgás lehetőségekhez képest minél sokoldalúbb, balesetmentes elsajátítása, élményszerű gyakorlása. Játékok, versengések, akadályok legyőzése a választott sportban, fizikai aktivitásban. A fair play szellemének és a személyes biztonságnak a szem előtt tartása minden mozgásos tevékenységben. ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az élethosszig tartó mozgásos tevékenységek számára felelős döntésekhez szükséges képességek fejlesztése. Az egyéni képességek kibontakoztatása közösségi tevékenységek során. Transzferáló képesség fejlesztése a sportban átélt élményeknek az élet más területén, a saját és a környezet javára történő fordítására. Információk átadása, mások tanítása a megélt élmények, tábori	Földrajz: időjárási ismeretek, tájékozódás, térképhasználat.

tapasztalatok átadása. Prevenciós és rekreációs tevékenységformák elsajátítása, kreatív alkalmazása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kooperáció, önkéntesség, szabálykövető magatartás, segítségadás, környezettudatosság, edzettség, fittség, zene, ritmusérzék, egyensúlyérzék, bátorság-vakmerőség, közlekedési szabály.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önvédelem és küzdősportok	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	A páros és küzdőjátékok, test-test elleni küzdelmek fajtái. A grundbirkózás mozgástechnikái, alapvető szabályai. A dzsúdóval kapcsolatos technikák fajtái és alkalmazhatóságuk a küzdelmekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az egyén (ön)védelmét szolgáló egyszerűbb technikákban, küzdelmekben magas fokú jártasság elérése. A küzdő típusú sportágak, játékok tudatos alkalmazása során az önuralom erősítésére, a társak tiszteletére és a szabályok elfogadására szoktatás.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG A test-test elleni feladatokat csak és kizárólag azonos nemű és közel azonos testalkatú tanulókkal végeztetjük. Előkészítő és rávezető gyakorlatok, játékok a küzdésekhez Az 5-8. osztályos mozgásfeladatok variációinak gyakorlása, továbbfejlesztésük. Azon testi és pszichés képességek megerősítése, amik alkalmassá teszik a tanulót a bonyolultabb gyakorlatok végrehajtására. Alap kézgyakorlatok, húzó-taszító gyakorlatok, lenyomó-emelő gyakorlatok, esések-zuhanások sérülésmentes elsajátítása, egészségi és élettani szabályok betartása. Küzdőgyakorlatok szerrel, szer nélkül társakkal vagy önállóan. Alapvető önvédelmi technikákat elsajátító gyakorlatok játékos és változó körülmények között. A gyakorlatok tanulása saját képességek figyelembevétele mellett történik. Grundbirkózás A 7-8. osztályos kerettantervben felsorolt fogások, kitolások, kihúzások, emelések, szabadulások gyakorlása, cselekvésbiztos végrehajtása. Újabb elemkapcsolatok megismerése, megoldása. Az egyensúlyhelyzetek tudatos kihasználása, mögékerülések, kiemelések állásból, térdelésből, földharcban. Dzsúdó Eséstechnikák, földharctechnikák, állástechnikák, önvédelmi fogások a 7-8. osztályban felsoroltak szerint. A technikák alkalmazása új variációkban, fokozódó erőkifejtéssel és bővülő szabályismerettel, önfegyelemmel. A tanult variációk mellett – a szabályok adta kereteken		Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: keleti kultúra. Biológia-egészségtan: izmok, ízületek mozgékonysága, anatómiai ismeretek, testi és lelki harmónia. Etika: a másik ember tiszteletben tartása.

belül – önálló megoldások, kreatív alkalmazások támogatása a küzdelmek során, az állásharcban, földharcban. ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az általános és küzdőjellegű sportágak gyakorlását megelőző specifikus bemelegítő mozgások ismerete. Az eszközökkel végrehajtható küzdőfeladatok ismerete (tornabot, súlyzó, gumikötél, medicinlabda). A balesetveszélyes helyzetek felismerése, megelőzése. A küzdőfeladatok közben felmerülő saját és társas problémák konstruktív megoldása, és az ellentmondásos helyzetek szabálytudatos kezelése. A sportszerűség, sikerorientáltság, kudarctűrés megfogalmazásának képessége. A felmerülő vitákban érvelés a sportszerű magatartás mellett.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Páros és csapat küzdőjáték, tiszta győzelem, pontozásos győzelem, önismeret, tisztelet, tus, ippon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Úszás és úszó jellegű feladatok	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Biztonságos mozgás és tájékozódás a vízen, víz alatt. 25 m mellúszás, 150 m hátúszás és/vagy gyorsúszás, egyszerű rajttal, fordulóval. A saját teljesítményre vonatkozó önértékelés. Vízből mentés passzív társsal kis távolságon. Az úszással összefüggő balesetvédelmi utasítások és az uszoda, fürdő viselkedési szabályai ismerete, betartása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az úszóerő és az állóképesség fejlesztése, ennek során a monotóniatűrés erősítése, a vízben történő tájékozódás javítása. Az erőközlés gazdaságosabbá tétele vízen és a víz alatti úszások során, a pihenés nélkül megtett táv növelése legalább két úszásnemben. A vízben mozgások során a levegővétel automatikussá és optimálissá tétele a bonyolultabb mozgásvariációk elvégzése során is. Az úszás prevenciós és rekreációs előnyeinek tudatosítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az úszásoktatás helyi döntésen alapuló választás. Amennyiben a helyi tantervben nem szerepel, a többi tematikus terület óraszámait az úszás óraszámával meg kell növelni. MOZGÁSMŰVELTSÉG Természetes mozgások, szervezett játékok végzése vízben. Vízbe és vízben ugrások egyénileg, párban, csoportban, változó kiinduló helyzetből. Járások, futások, forgások, irányváltások egyénileg, párban és csoportosban. Ugrások társ(ak) segítségével. Egyénileg, párban és csoportban, szerrel és szer nélkül végezhető, nagy vízbiztonságot igénylő játékok. Alkotó játékok (gúlaépítés). Sor- és váltóversenyek szerrel és szer nélkül az úszótechnika részleges (pl. csak lábmunka) vagy teljes alkalmazásával.		Fizika: Közegellenállás, a víz tulajdonágai, felhajtóerő, és vízszennyezés. Newton és Arkhimédész törvényei. Biológia-egészségtan: személyi higiénia, testápolás.

Képességfejlesztés Gyakorlatok a medencén kívül – a technikát előkészítő izomfejlesztő gyakorlatok eszközzel és eszköz nélkül. Fittségnövelő gyakorlatok eszköz nélkül vagy különböző eszközök segítségével (aquafitness). Magasabb szintű kondicionális képzés – az 1–8. osztályban begyakorolt úszómozgás terhelést növelő eszközökkel. Az úszás technikája Gyakorlás három úszásnemben, a technika csiszolása a gazdaságosabb erőközlés érdekében. Az úszás távjának növelése, a haladás és pihenő arányának javítása, az úszás adta monotónia tűrése. Úszások 800–1000–1200 m-en választott technikával. A szabályos rajtok (fejesugrás, vízből indulás) és az úszás összekötése optimális sebességmegtartással. Az úszásnemnek megfelelő és szabályos fordulók (bukó, átcsapós) és a célbaérés elsajátítása.	
Úszóversenyek Bemelegítés az úszásra – szárazföldi és vizes gyakorlatok. Egyszerűsített versenyek edzésen (pl. fejesugrás nélkül). Iskolai versenyek – könnyített versenyszabályokkal. Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés, életvédelem Úszó-gyógyúszó gyakorlatok testtartásjavító jelleggel. Relaxációs gyakorlatok vízben (lebegés stb.). Tájékozódás a vízben – vízből mentés. Víz alatti gyakorlatok – tárgyak felhozása, növekvő távolságról. Tárgyak „vonszolása”, húzása a vízben. Mentőugrások elsajátítása. Sérült megközelítésének és megragadásának szabályai. Továbbhaladás passzív társsal a vízben, növekvő távolságon. A vízből mentés technikájának csiszolása. ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az egyén számára legmegfelelőbb úszásnem gyakorlása eredményeképp a pozitív fizikai, szellemi és érzelmi hatás lehetőségeinek, cselekvései motívumának széles körű ismerete. Az egyéni teljesítőképesség határai átlépésének lehetősége (önismeret, önfejlesztés) – élethossziglan fenntartható attitűd tudatosulása. Az úszás preventív, rekreációs előnyeinek ismerete, és az élethossziglan fenntartható rutin megértése. A vízből mentés felelősségének, veszélyeinek és szabályainak, pontos menetének ismerete. A szakkifejezések és vezényszavak ismerete, a legismertebbek önálló használata, a hibajavítás megértése. A saját test mozgatása a vízben és víz alatt, és az ezzel kapcsolatos félelmek megfogalmazása, átélése és leküzdése. Vizes vetélkedőkben, játékokban – a társak és a csoport irányítása a csoport közös érdekeinek figyelembe vételével – asszertív, aktív részvétel.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Versenytechnika, szabályos levegővétel, fejesugrás, bukóforduló, átcsapós forduló, vízből mentés, mentőugrás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Egészségkultúra – prevenció	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	Légző, relaxációs és testtartásjavító gyakorlatok, alapvető gerinctorna-gyakorlatok, törzsizom-erősítő gyakorlatok és ellenjavallt gyakorlatok. Az autogén tréning és a progresszív relaxáció felismerése. Önfejlesztő mozgás, egészségtudatos szokás fogalma, gyakorlata. A prevenció tágabb értelmezése. A bemelegítés, a levezetés, a szervezet lecsillapítása jelentősége, szerepe. Tudatos baleset-megelőzés, a veszélyes helyzetek és a fenyegetettség elkerülése. A téli időjárás jótékony hatása az egészségvédelemre. A fájdalmak tűrése (oxigénadósság, savasodás).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A testkultúrához tartozó, az általános műveltséget fejlesztő élettani, anatómiai – elméleti és gyakorlati – tudás megalapozottá tétele. Az egészséges életvitel szükségleteivel kapcsolatos értékek és az egészségmegőrző szokásrendszer megerősítése. Az élethosszig tartó sportoláshoz szükséges felelős döntések rugalmasan bővíthető információs készletének rendszerezése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG Bemelegítés Általános bemelegítő mozgássor gyakorlása (futás, hajlítások, nyújtások, lendítések stb.). Fizikai felkészülés a sérülésmentes sporttevékenységre. Stretching gyakorlatok bemelegítő és levezető jelleggel. A sportági területeken tanult speciális bemelegítések ismétlése. Edzés, terhelés A keringési rendszer terhelése megfelelő munkapulzusérték mellett, és a pulzus idősoros mérése (nyugalmi pulzus, munkapulzus, felső érték stb.). Az intenzitás, ismétlésszám és a pihenőidő változtatása, hatása a terhelésre. A fizikai fittség típusai, fejlesztési lehetőségei. A fizikai aktivitás szintjének becslése, követése. Részben önálló mozgásprogram-tervezés. Testépítés – a főbb izomcsoportok izolált hatású gyakorlatai. Gyakorlás az állapotfelmérés adataira épített célokért az edzettség fejlesztése, megőrzése érdekében – egyszerű edzéstervek a gyengeségek felszámolására. Edzés korszerű (alternatív) eszközökkel, erőgépekkel, fitneszgépekkel. Nemek közötti eltérések megjelenítése az edzésaktivitásban. Gyakorlás az állapotfelmérés adataira épített célokért az edzettség fejlesztése, megőrzése érdekében. Köredzésváltozatos mintákkal, 4–6 feladattal.	Biológia-egészségtan: ismeretek az emberi test működéséről, aerobterhelés, gerinc-ferdülés.
Motoros tesztek – központi előírás szerint.	

Az egészséges test és lélek megóvása. A testsúly, testtömeg, illetve lehetőség szerint a testösszetétel mérése – összehasonlító idősoros adatrögzítés. Stresszoldó és relaxációs gyakorlatok: Képesség a fizikai és lelki egyensúly önellenőrzésen alapuló fenntartására. A technikák használata a saját tanulási technikáinak tökéletesítésében. A komputerhasználat ellensúlyozására megoldási minták gyakorlása. A biomechanikailag helyes testtartás kialakítását és fenntartását szolgáló gyakorlatanyag: a biomechanikailag helyes testtartás megőrzésének gyakorlatai – állandó gyakorlás a tanár és a társak kontrollja, hibajavítása mellett. ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A testtartásért felelős izmok erősítését és nyújtását szolgáló gyakorlatok megfogalmazása, felismerése, helyes kivitelezése, a helytelen kijavítása. A gerinckímélet lényegének ismerete a testnevelési és sportmozgásokban. A házi és kerti munkák gerinckímélő módjainak ismerete. A gerincsérülések leggyakoribb fajtáinak ismerete. Törekvés az önmagához képest a legjobb teljesítmény elérésére, a siker átélésére, a kudarc elfogadására és az azzal való megküzdés a teljesítmény részeként értelmezése. A saját test szemlélése, elfogadása, változásainak követése, kommunikációja mint a műveltségterületi kommunikáció része. A serdülőkor specifikus feszültségei és érzelmi hullámzásai felismerése, és a sport általi oldás elfogadása. Felelősségvállalás kimutatása a társak egészséges életmódja iránt.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stretching, nyugalmi pulzus, munkapulzus, testépítés, köredzés, intenzitás, ismétlésszám, testtömegindex, biomechanikailag helyes testtartás, megküzdési stratégia, gerincvédelem.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Sportjátékok Az adott iskolában a helyi tanterv szerinti technikai, taktikai és egyéb játékfeladatok ismerete és aktív, kooperatív gyakorlás. Komplex szabályismeret, sportszerű alkalmazás és a játékok önálló továbbfejlesztése. Játék lényeges versenyszabályokkal. A technikák és taktikai megoldások többnyire tudatos, a játékszerepnek megfelelő megválasztása. A játékfolyamat, a taktikai megoldások szóbeli elemzése, a fair és a csapatelkötelezett játék melletti állásfoglalás. Tapasztalat a játékvezetői gyakorlatban. Játéktapasztalat a társas kapcsolatok ápolásában, a bármilyen képességű társakat elfogadó, bevonó játékok játszásában, megválasztásában. Torna jellegű feladatok és táncos mozgásformák A mozgáselemek mozgásbiztonságának és a gyakorlás mennyiségének, minőségének oksági viszonyai megértése és érvényesítése a gyakorlatban. A javító kritika elfogadása és a mozdulatok kivitelezésének javítása.

	Esztétikus és harmonikus előadásmód. Önálló talaj és/vagy szergyakorlat, egyszerű aerobik elemkapcsolat, táncmotívumfüzér összeállítása. Célszerű gyakorlási és gyakorlásszervezési formációk, versenyszituációk, versenyszabályok ismerete. A tanult mozgások versenysportja területén, a magyar sportolók sikereiről elemi tájékozottság. Atlétika jellegű feladatok Egy kijelölt táv megtételéhez szükséges idő és sebesség helyes becslésére, illetve a becsült értékek alapján a feladat pontos végrehajtása. Évfolyamonként önmagához mérten javuló futó-, ugró-, dobóteljesítmény. A tempóérzék és odafigyelési képesség fejlődése a váltófutás gyakorlásában. A transzferhatás érvényesülése, más mozgásformák teljesítményének javulása az atlétikai képességek fejlődésének hatására. Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek Az adott sportmozgás technikájának elfogadható cselekvésbiztonságú végrehajtása. A sebesség, gyorsulás és a tempóváltások uralása guruláskor, csúszáskor, gördüléskor. Tapasztalat a sportolás során használt különféle anyagok, felületek tulajdonságairól és a baleseti kockázatokról. Feladatok tervezése és megoldása alternatív sporteszközökkel. Az adott alternatív sportmozgáshoz szükséges edzés és balesetvédelmi alapfogalmak ismerete, és azok alkalmazása a gyakorlatban. Önvédelem és küzdősportok Az önvédelmi és küzdőgyakorlatokban, harcokban a közös szabályok, biztonsági követelmények és a küzdésekkel kapcsolatos rituálé betartása. A veszélyhelyzetek kerülése, az indulatok, agresszív magatartásformák feletti uralom. Néhány támadási és védekezési megoldás, kombináció ismerete, eredményes önvédelem, és szabadulás a fogásból. Úszás és úszó jellegű feladatok 1000 m-en a választott technikával, egyéni tempóban, szabályos fordulóval úszás. Jelentős fejlődés az úszóerő és állóképesség területén. Egy választott úszásnemhez tartozó 5 szárazföldi képességfejlesztő gyakorlat bemutatása. Az amatőr versenyekhez elegendő versenyszabályok ismerete. Fejlődő saját teljesítmény a víz alatti úszásban. Egyszerűbb feladatok, ugrások során másokkal szinkronban mozgás a vízbe és vízben. Passzív társ vonszolása kisebb távon (4–5 m) és a vízből mentés veszélyeinek, pontos menetének felsorolása. Egészségkultúra és prevenció Bemelegítés, fizikai felkészülés a sérülésmentes sporttevékenységre.

	A biomechanikailag helyes testtartás jellemzőinek és néhány jellemző deformitás kockázatanak értelmezése, a megőrzés néhány gyakorlatának ismerete és felelős alkalmazása. A gerinc sérüléseinek leggyakoribb fajtái, és a gerinc és az ízületek védelemének legfontosabb szempontjainak ismerete. A preventív relaxációs gyakorlatok tudatos alkalmazása. A fittségi paraméterek ismerete, mérésük tesztek segítségével, ezzel kapcsolatosan önfejlesztő célok megfogalmazása az egészség-edzettség érdekében. A szükséges táplálkozási ismeretek alkalmazása a testsúly, testtömeg ismeretében. A rendszeres testmozgás pozitív hatásainak ismerete a káros szenvedélyek leküzdésében, az érzelem- és a feszültségszabályozásban.

11-12. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Sportjátékok	Órakeret 80 óra
Előzetes tudás	A helyi tanterv szerint választott labdajátékokban a 9–10. osztályos technikai, taktikai és egyéb játékfeladatok, lényeges versenyszabályok ismerete és alkalmazásuk. Megfelelés a játékszerepnek, sportszerű és csapatelkötelezett viselkedés. Tapasztalat a játékvezetői gyakorlatban. Empátia és tolerancia a társak elfogadásában. Önfejlesztő és társas kapcsolatépítő játékok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A választott legalább két labdajátékra vonatkozóan: A megoldások sokféleségének, sikerességének bővítése. Az önálló játékhoz szükséges technikai és taktikai tudás mennyiségi és minőségi növelése. Az egyéni fizikai adottságok és jellemvonások fejlesztése, a csapatok eredményességéhez szükséges képességek, attitűdök erősítése. A többféle labdajáték során a mozgástanulás folyamatában működő transzferhatás kihasználása. Megküzdés a feszültségekkel.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Lánycsoportok esetében 20 óra a Torna jellegű feladatok és táncos mozgásformák tematikai egységre átcsoportosítható. Legalább két labdajáték választása kötelező. MOZGÁSMŰVELTSÉG Általános feladatok Az önszervezés gyakorlása Önálló csapatalakítás, bemelegítés, gyakorlás és játékszervezés. A közvetlen tanári irányítást többnyire nélkülöző, a támadás és védekezés megszervezésére, a csapatösszeállításra és az értékelésre vonatkozó megbeszélések a gyakorlásokba építve. Szituációk, feladatok megoldása, melyek során önálló az egyéni és/vagy társas döntéshozatal - a sportszerűség, tolerancia és empátia szem előtt tartásával. A tevékenységekhez tartozó felszerelések, berendezések önálló használata, rendben tartása, megóvása.	Fizika: mozgások, ütközések, gravitáció, forgatónyomaték, pályavonal, hatás-ellenhatás.

Lényeges játékszabályok készség szintű alkalmazása – játékvezetési gyakorlat A labdával vagy labda nélküli mozgások közben elkövethető, direkt vagy indirekt személyre irányuló szabálytalanságok elkerülését elősegítő gyakorlatok, megerősítések, megbeszélések. A kosárlabdában, kézilabdában és labdarúgásban szabályok engedte test-test elleni játék több lehetőségének modellálása, gyakorlása. Kézilabdában és labdarúgásban a mezőnyjátékosra és a kapusra vonatkozó szabályok ismerete, betartása. Röplabdában a forgásszabály, az első és második sorra vonatkozó főbb megkötéseknek való megfelelés, a háló és a labda hibás érintése szabályai és a labdára, emberre vonatkozó területelhagyás értelmezése. Az labdajáték-specifikus időhatárok betartásának gyakorlatai. A szabályok a képzettségnek megfelelő önkontrollos betartása, játék az elkövetett vétség önálló jelzésének elvárásával. Játékfolyamatok „belső” játékvezetéssel, megegyezéssel. A játékvezetés gyakorlása laza tanári kontrollal, önállóan, a lényeges játékszabályok alkalmazásával, néhány játékvezetői non-verbális jel használatával is. Az eredmény jelzésében és egyszerűsített jegyzőkönyvvezetésben szerzett gyakorlat. Versenyhelyzetek Az labdajátékok alap- és játékismereteinek alkalmazása, megmérettetése osztályszintű mérkőzéseken, házibajnokságokon, a tehetségesebb tanulók számára a korosztályos diákolimpiai és egyéb versenyeken. Kosárlabdázás Technikai elemek tökéletesítése, alkalmazása Új variációk a már megtanult technikákkal kisebb taktikai egységekbe ágyazottan - mindenféle cselezés, ritmusváltás, biztonságos labdabirtoklás, kidobott labda elfogása, labdavezetés különböző testhelyzetekben, támadó, védő láb- és karmozgások, összetettebb átadások, kötetlen átadási formák, lepattanó labda megszerzése, ebből indulás, átadás vagy kosárra dobás. A technikákat alkalmazó játékok párban, csoportban a variációk önálló és kreatív felhasználásával. Taktikai továbbfejlesztés A lényeges védekezési formák - terület védelem, emberfogásos védekezés, vegyes védekezés – gyakorlása és önálló alkalmazása. Formációk begyakorlása két vagy több ember kapcsolatára támadásban és védekezésben.). Játék minden összetételű, emberhátrányos, emberelőnyös és azonos létszámú taktikai szituációban. Önálló játék (streetball, illetve egész pályás 5:5 elleni játék).	
Kézilabdázás Technikai elemek tökéletesítése, alkalmazása Változatos variációk megoldása már megtanult technikákkal kisebb taktikai egységekbe ágyazottan. Taktika előkészítő futó- és fogójátékok, test-test elleni küzdelmek. Labdatechnikák összetett és bonyolultabb alapformái cselekvésbiztosan végrehajtva	Matematika: térgeometria – gömbtérfogat; valószínűségszámítás.

Szélsők, átlövők, beállók kapura lövéseinek gyakorlása, alkalmazása rövidebb akciók befejezéseként, kapusmozgások átismétlése. Taktikai továbbfejlesztés Gyors indítások gyakorlása, létszámbeli előnyből, illetve hátrányból való támadások. A támadó taktika posztonként történő alkalmazása, játékszituációk ismétlése 1–2 beállóval, lerohanás rendezetlen védelem ellen. Védekezés irányítása gyorsindítás esetén. Védekezési taktika végrehajtása 6:0, 5:1, 4:2 védekezési rendszerek esetén.	
Labdarúgás Technikai elemek tökéletesítése, alkalmazása A tanult elemek összetett variációkban alkalmazott megoldásai csökkenő hibaszázalékkal, labdakezelési cselekvés biztonsággal, eredményes befejezésekkel. Pozícióváltások szélességben és mélységben zavaró ellenféllel szemben is, felívelés, beadások, letámadás, visszatámadás. Pontos cselezések, szerelések alkalmazása a játékban. Változatos kapura lövések, ívelések, rúgásfajták alkalmazás, a labda céltudatos irányításával. Fejelések különböző fajtái dobott vagy rúgott labdából. Szögletrúgás, bedobás eredményes technikája, büntetőrúgások különböző távolságból. Gólszerzés különféle testrésszel a szabályok betartása mellett. Taktikai továbbfejlesztés A területvédekezésben szerzett tapasztalatok, megoldások bővítése. A szoros és követő emberfogás gyakorlása kisebb és nagyobb egységekben. Védelmi rendszerek ismerete és gyakorlása. Támadási variációk felépítése a különböző védekezési formák ellen. Csapatrészeken belüli koordinált együttműködés, és csapatrészek összjátékának megvalósítása a kötött játékfolyamatok és ötletjáték során.	Biológia-egészségtan: érzékszervek külön-külön és együttes működése.
Röplabdázás A röplabda sajátossága kettős: egyrészt a játékos nem birtokolhatja a labdát, így a döntési idő igen-igen rövid és a cselekvés pillanata elé helyeződik, másrészt a játék szabályai szerint a játékosok között nincs testi kontaktus. E két szempont alapvetően meghatározza az oktatás menetét. Technikai elemek tökéletesítése, alkalmazása A labdaérintés biztonságának, a labda tudatos és pontos helyezésének gyakorlása, a hibaszázalék csökkentése, az élvezhető, folyamatos játék elérése érdekében. Tanult támadási technikák gyakorlása, a felső egyenes nyitás elsajátítása helyes technikával talajról, tehetségesebbek felugrásból. A feladás technikájának biztonságos alkalmazása alkar és kosárérintéssel egyaránt. A háló felett érkezett nyitásfogadások gyakorlása változó irányú és erejű labdákkal, technikai kombinációkkal. Az eredményes sáncolás elsajátítása, sáncolás párban is. Gurulások, labdamentések technikájának továbbfejlesztése. „Röptenisz”, szabadon választott vagy megkötött érintéssel csak meghatározott érintéssel. Taktikai továbbfejlesztés	

Védekezések különböző állásrendek szerint, a csillagalakzat, alapvédekezési forma megtanítása. 4:2-es és az 5:1-es védekezési és támadási játékelemek elsajátítása. Ütő és sáncoló játékosok melletti védekezés, sánc mögötti ütött vagy ejtett labdához való elhelyezkedés, támadás közbeni helycserék megtanítása, helytartási szabály betartása.	
ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A sportági ismeretek magasabb szintű, kreatív alkalmazása az alkotó, kooperatív feladatokban, játékokban, sportjátékokban. A testnevelési és sportjátékok mozgásai, szabályrendszere egymásra épülésének megértése. A játékszabályok, játéktípusok tudatos alkalmazása. A legfontosabb játékvezetői jelzések ismerete. A sportjátékok transzferhatásának felismerése és a lehetséges összefüggések értelmezése az egyéni fejlődés szempontjából. A páros és társas kapcsolatokban konstruktív konfliktusmegoldás. Sportjáték-történeti ismeretek, érdekességek iránti érdeklődés, tájékozottság a témában. A személyes biztonság és társak biztonságának védelme a játékszituációkban, a döntésekben pedig a baleset-megelőzés fontosságának tudatos képviselete. A sport és környezettudatosság értő összekapcsolása, a sportolási felszerelés és sportolási környezet felelős, jövőorientált használata, kímélete.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Játékrendszer, taktika, támadási rend, védelmi rend, önszerveződés, problémaorientált taktikai megoldás, támadási stratégia, védekezési stratégia, megegyezésen alapuló játék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Torna jellegű feladatok és táncos mozgásformák	Órakeret 51 óra
Előzetes tudás	A differenciáltan összeállított gyakorlatok bemutatása átlagos mozgásbiztonsággal, szükség esetén segítő biztosítással. Esztétikus, fegyelmezett, feszes testtartású végrehajtás. Differenciált gyakorlási mennyiség és minőség okai, következményei. Gyengeségek ellensúlyozása képességfejlesztéssel, gyakorlással. Kis tanári segítséggel, aktív tevékenykedés gyakorlási és versenyszituációban. Részleges önállóság és segítségadás az egyéni, páros és társas feladatokban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A koordináció, a cselekvésbiztonság, a zenéhez illeszkedő mozgásritmus továbbfejlesztése a tornajellegű és táncos sorozatok során a már ismert és új elem- és motívumkapcsolatokkal is. Az önállóság és kooperativitás növelése a mozgásrendszer működtetésének minden területén: bemelegítésben, képességfejlesztésben, gyakorlásban, versenyzésben, versenyrendezésben. Az erősségek és gyengeségek figyelembevétele. A közös tervezés, kivitelezés során a kellő határozottságú és öntudatú kommunikáció fejlesztése. A produktumok jó tartással, biztos kiállással történő, gördülékeny,	

	könnyed, plasztikus, esztétikus végrehajtásának elérése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG Gimnasztika Rendgyakorlatok gyakorlása A korábbi évfolyamokon gyakoroltak bővített elemkapcsolatokkal történő ismétlése. Alkalmazásuk az óraszervezés funkcióinak megfelelően. Szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok végzése A gyakorlatok variálása szempontjai szerinti változatok: pl. mozgásütem változtatása, kiinduló helyzet és kartartás változtatása. Az agonista és antagonista izmok arányos, harmonikus fejlesztése. Az aktív és passzív izomnyújtás – a hatás elkülönítése. Kéziszerek – thera band, gyógylabda, homokzsák stb. – alkalmazása. 8-16 ütemű gimnasztikai gyakorlatok, egyidejű mozgáskapcsolatok, aszimmetrikus sorozatok. Önállóság a gyakorlatok kiválasztásában, gyakorlatsorok összeállításában. Összetett, komplex, fizikai képességeket fejlesztő gyakorlatok végzése Szabadgyakorlati alapformájú és természetes gyakorlatok differenciáltan, egyénre szabottan. Az ízületi lazaság megtartása, fokozása gimnasztikai és stretching gyakorlatokkal. Erőgyakorlatok az egyén számára optimális ellenállás leküzdésével. Anaerob állóképesség-fejlesztő eljárások a gimnasztika eszközeivel. Az egyensúly gyakorlatai: dinamikus gyakorlatok guggolásban, ülésben, fekvésben, forgómozgásokkal sorozatban. Az esztétikus mozgások előadásmódját segítő kondicionális és koordinációs képességfejlesztő eljárások. Mászások, függeszkedések differenciált követelménnyel, az egyéni fejlődést követő rendszeres kontrollal. Torna, sporttorna Talajon és a helyi tanterv szerint 9-10. osztályban választott egy szeren a korábbi követelményeken nehézségben túlmutató, vagy egy másik választott szeren a minimumkövetelmény mozgásanyagának tanulása, gyakorlása. Akrobatikus gyakorlatok – talajtorna Tartásos gyakorlatelemek, elemkapcsolatok gyakorlása: tarkóállás, fejállás, kézállás, mérlegek kéztámasszal, mérlegállások, spárgák, hidak mozgásos gyakorlatelemek gyakorlása: gurulóátfordulások különböző irányokba, gurulóátfordulás hátra-tolódás kézállásba, tarkóbillenés, fejenátfordulás, kézenátfordulás oldalt, kézentfordulás, vetődések, átguggolások, átterpesztések, lábkörzések, dőlések, felállások egységesen az alapformában és differenciáltan a variációkban, az elemek mennyiségének és nehézségi fokának továbbfejlesztése differenciáltan. Akrobatikus gyakorlatok – össszefüggő gyakorlatsorok Gyakorlás során az egyéni optimum, önálló bővítés megjelenítése az elemkapcsolatokban, sorozatokban. Az esztétikus és harmonikus előadásmód igénye (feszítések, fejtartás, válltartás, spicc) mint minőségi elvárás megjelenik a hibajavítás,	Fizika: egyensúly, mozgások, gravitáció, szabadesés, szögelfordulás. Biológia-egészségtan: az izomműködés élettana.

ismétlések során. Akrobatikus gyakorlatok – társas talajtorna Páros és mikrocsoportos gyakorlatok önálló összeállítása cselekvésbiztos szinten elsajátított talajtorna-elemek kreatív felhasználásával, a szükség szerint beépített segítségadást tartalmazva. Szertorna-gyakorlatok A gyakoroltatás során egységesen az alapformában és differenciáltan a variációkban, az elemek mennyiségének és nehézségi fokának továbbfejlesztése differenciáltan, egyénre szabottan történik.	
Szertorna, gyakorlás tornaszereken fiúk számára Korláton – terpeszülés, harántülés, nyújtott támasz, hajlított támasz, oldaltámaszok, lebegőtámasz, lebegő-felkartámasz, felkarfüggés, alaplendületek támaszban és felkarfüggésben, beterpesztések, terpeszpedzés, támlázás, szökkenés, fellendülés előre terpeszülésbe, felkarállás, felugrás beterpesztéssel támasz ülőtartásba, vetődési leugrás, kanyarlati leugrás. Nyújtón – kelepfelhúzódás támaszba, alaplendület, lendület előre 180 fokos fordulattal, ellendülés, alálendülés, kelepforgások, térdfellendülés, billenés, támaszból homorított leugrás hátra, alugrás, nyílugrás. Gyűrűn – kéz- és lábfüggések, függések, lefüggések, mellső függőmérleg, hajlított támasz, nyújtott támasz, alaplendület, lendületvétel, húzódás-tolódás támaszba, vállátfordulás előre, homorított leugrás, leterpesztés hátra.	
Szertorna, gyakorlás tornaszereken lányok számára Gerendán – állások, térdelések, ülések, fekvések, térdelőtámaszok, mérlegek, guggolótámaszok, fekvőtámaszok, támaszban átlendítés, belendítés, hasonfekvésből emelés fekvőtámaszba, térdelőtámaszba, fordulatok állásban, guggolásban. Szökdelések, lábtartás cserék, felugrás egy láb át- és belendítéssel, homorított leugrás, terpesz csukaugrás. Felemáskorláton – támaszok, harántülés, térdfüggés, fekvőfüggés, függőtámasz, függésből lendítés, átguggolás, átterpesztés fekvőfüggésbe, pedzés, lendület előre-hátra függésben, támaszban lendület lebegőtámaszba, kelepfellendülés támaszba, fordulat fekvőfüggésben, térdfellendülés, guggoló függőállásból fellendülés támaszba, támaszból átfordulás előre fekvőfüggésbe, felugrás támaszba, felugrás függésbe, leugrás támaszból, alugrás, nyílugrás. Bemelegítés a torna gyakorlásához, egyénileg összeállított mozgássor, együttes bemelegítés az önálló mozgássorral. Célszerű gyakorlási és gyakorlásszervezési formációk működtetése önállóan. A segítségadás technikái, felelős külső kontrollal – a tudatos hibajavítás beépítése a mindennapi gyakorlási szokásokba. Versenyszituációkon keresztül egyszerű szabályok alkalmazása. Ritmikus gimnasztika Az esztétikus, szép és nőies mozgásokat, alakformálást, minőségi interpretálást segítő kondicionális és koordinációs képességfejlesztő eljárások megismerése, gyakorlása. A testtartás, tágasság, forgásbiztonság kiemelt továbbfejlesztése. A ritmusérzék továbbfejlesztése, önálló zeneválasztásra lehetőség a szélsőségektől való	Művészetek: az esztétika fogalma.

elhatárolódás mellett. Önálló bővítési lehetőség, önálló gyakorlatrészek hozzáadása a minimumhoz, páros és csoportos interpretációk támogatása. Szabadgyakorlatok gyakorlása A 9–10. osztályban begyakorolt, előkészítő tartásos és mozgásos elemek és fő mozgások alapformái ismétlése és új, összetett formák gyakorlása. Kötélgyakorlatok gyakorlása Egyszerű és keresztezett áthajtások, ugrások és fordulatok áthajtások közben, kötélforgatások, test körül és köré, kötélmozgatások egy kézzel, kötéldobások és -elkapások, kötélkörzések függőleges és vízszintes síkban. Karikagyakorlatok gyakorlása Ugrások és fordulatok karikamozgatás közben, karikaforgatások és átadások egyik kézből a másikba test körül és köré, karikadobások és -elkapások, karikaáthajtások, karikapörgetések talajon és levegőben, karikakörzések függőleges és vízszintes síkban. Minimumkövetelmény: 10-12 elemből álló elemkapcsolat begyakorlása zenével – a zene ritmusának, dinamikájának megfelelve, ideje 35-45 mp.	
Aerobik A sportági jelleg – dinamikus, statikus erő, egyensúlyozás, lazaság, ruganyosság és ritmusérzék – megvalósításához szükséges előkészítő és rávezető gyakorlatok. Az aerobik kritériumainak való megfelelés fejlesztése a gyakorlás által: testtartás, mozdulatok precíz végrehajtása, szinkron a zenével és egymással. Rövid koreográfiák ismétlése magas cselekvésbiztonsággal (30-40 mp). Páros, mikrocsoportos koreográfiák önállóságra törekedve, a szükséges optimális tanári irányítással (1 perc). Aerobik bemutatók az osztályon belül és iskolai szinten egyszerűsített szabályokkal. Részvétel egy csoportos aerobikgyakorlatban az egyszerűsített szabályoknak megfelelően. Táncos mozgásformák A helyi tantervben rögzített választás szerint legalább egy, a helyi személyi és tárgyi körülményekhez, feltételekhez igazodó tánc. Sporttáncok gyakorlása A Magyar Divat- és Sporttánc Szövetség rendszeréhez tartozó, illetve ehhez a rendszerhez rokon táncok (sztepp, show, akrobatikus, electric boogie, salsa, diszkó, hip-hop, break, mambo, bugg, blues, modern, swing stb.) mozgásrendszerének iskolai alkalmazása a helyi lehetőségek szerint a helyi tantervben rögzítetten - előkészítő tréning, motívumok, motívumkapcsolatok, koreográfiák tanulásának, gyakorlásának rendszere. Történelmi táncok gyakorlása Palotás és/vagy keringő – 5–6 motívumból álló rövid koreográfia megtanulása és ismétlése, bemutatása. Néptánc gyakorlása	Ének-zene: tempó, ritmus. Művészetek: romantika, modernitás.

A magyar néptánckincs egyszerűbb motívumai és azok kapcsolatai a Tánc és dráma kerettantervben kidolgozottak szerint. Egy dunántúli és/vagy alföldi és/vagy erdélyi tánctípus motívumai és rövid táncfolyamata megtanulása, gyakorlása, előadása. Egyéb tornajellegű és táncos mozgásformák: A tornajellegű kondicionális és koordinációs képességek és készségek alkalmazása más – a helyi lehetőségek szerint a helyi tantervben rögzített – mozgásrendszerekben. Gúlatorna, falmászás, gumiasztal, eszközös táncok, utcai táncok stb.	
ISMERETEK – SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A hibajavítás megértése, kétirányú kommunikáció, tudásátadás, mások tanítása. Változtatási hajlandóság az egyéni hibás rutinokban. A nemnek megfelelő mozgás dinamikájának és/vagy harmonikus esztétikájának átélése és tudatos felvállalása. A divat és a média testkultúrára ható kedvező és kedvezőtlen tényezőinek szétválasztása (értékfelismerés, önértékelés). A saját és társ testi épsége iránti felelősségvállalás a társak gyenge, esetleg sérült oldalának segítése, az erősségek elismerése, támogatása, egyéni és helyzetből adódó sajátosságok mérlegelése, az objektív megoldások keresése. A társak és a csoport irányítása a csoport közös érdekeinek figyelembevételével, a stratégiák egyeztetése. Alkotó, kooperatív feladatok, mozgásos tevékenységek – aktív részvétel a sportrendezvények, bemutatók szervezésében. Tornasport és tánctörténeti ismeretek, érdekességek.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Agonista, antagonista izmok, aktív és passzív nyújtás, dinamikus egyensúly, társas talajtorna, forgásbiztonság, táncstílus, divattánc, sporttánc.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Atlétikai jelegű feladatok	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	Térdelő-, álló- és repülőrajt versenyhelyzetekben. Iramszakasz, egyéni irambeosztás. Különféle bottechnikák a váltófutásban. Optimális lendületszerzés, elrugaszkodás, repülőfázis, biztonságos leérkezés az ugrásokban. A hajítás, lökés és vetőmozgás biomechanikai különbözőségei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása a biomechanikai törvényszerűségek alkalmazásában. Az önismeret fejlesztése a kedvező atlétikai mozgásformák kiválasztása és önálló gyakorlása révén. A már elsajátított atlétikai futó-, ugró-, dobószámok versenyszabályai a korosztályos előírások szerinti alkalmazása és betartása. Motiváló eljárások az egyéni eredmény, teljesítmény javítására. A mérhető teljesítményeken alapuló objektív ellenőrzés elfogadtatása, beépítése a döntéshozatalba. A folyamatos és visszatérő gyakorlás szerepének, jelentőségének, hatásának tudatosítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG		Biológia-egészségtan:

Futások Rövidtáv, váltófutás, gátfutás A gyorsfutás technikáját javító gyakorlatok változatos végrehajtása. A kedvező rajthelyzet kialakítása, segédvonalak kijelölése. Versenyszerű végrehajtás, eredményorientált együttműködés váltófutásban. Csapatban 4x50-100 m-es váltók alakítása, versenyzés. A gátvételi technika alkalmazása magasabb akadályon, gáton 3–4 lépéses ritmusban. Középtáv, folyamatos futás, tájékozódási futás Választás a távok közül. A különböző távokhoz illeszkedő futótechnika kiválasztása. Jártasság az adott távhoz szükséges versenytempó és irambeosztás megválasztásában. Állóképesség-fejlesztő módszerek rendszeres alkalmazása és teljesítményének nyomon követése. Az állóképesség-fejlesztő módszerek önálló gyakorlása. Folyamatos futás közbeni tájékozódás, kisebb területen célállomások megtalálása. Ugrások A homorító és távolugrás jellemzőinek ismerete, gyakorlati alkalmazása. Választás a magasugró technikák közül. 5–7 lépéses egyénileg kialakított nekifutással versenyszerű végrehajtás. Közreműködés versenyek lebonyolításában. Kondicionális jelleggel sorozat szökdelések végrehajtása. 1–3 lépéses sorozat elugrás, illetve 2–4 lépéses sorozat felugrások technikajavító végrehajtása. Gyorsuló nekifutás optimális távolságról. Dobások A különböző dobásformákkal a törzsizom sokoldalú erősítése. Teljes lendületből történő hajítás. Választás az egyes lökő mozdulatok közül. Lendületvétellel egykezes vetés végrehajtása. Az optimális kidobási szögre, sebességre és magasságra törekvés. ISMERETEK – SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az iram és tempó megválasztása szempontjainak ismerete. A nekifutás módosítása szükségszerűségének ismerete. Az atlétikai ugrások és dobások technikatörténeti, a technikák változásai teljesítménynövelő hatásainak ismerete. Az olimpiákon szereplő atlétikai versenyszámok ismerete. „A gyorsabban, magasabbra, erősebben” jelmondat értelmezése. Önmagához képest a legjobb teljesítmény elérésére, a siker átélése, a kudarc elfogadása és az azzal való megküzdés. Az élettani különbözőségek ismerete. Tájékozódási futás alapjainak ismerete.	szénhidrátlebontás. Fizika: hajítások, energia. Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: Az olimpiai eszme. Az újkori olimpiák története
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyéni reakcióidő, mozdulat- és mozgásgyorsaság, váltás közbeni alkalmazkodás, korrekció, holtpont, lépő, homorító és ollózó technika, átlépő, guruló, hasmánt- és floptechnika, ötlépéses hajító ritmus, lökés, vetés, jegyzőkönyvvezetés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek	Órakeret 60 óra

Előzetes tudás	Az adott sportmozgás technikájának ismerete. A test feletti uralom szokatlan, új mozgásszituációkban. A baleseti kockázatok mérlegelése. Az adott alternatív sportmozgáshoz szükséges edzésmódszertani és balesetvédelmi alapfogalmak, eljárások. Szabadban, teremben, spontán helyzetben végezhető egyéni, társas, csoportos mozgásformák. Az edzéshatáshoz szükséges ingerek nagysága és gyakorisága, a pihenő idő jelentősége.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A rekreációs életviteléhez szükséges sportági, élettani, edzéselméleti ismeretek megszerzése. Az önállóan kezdeményezett társas vagy csoportos sportolás szervezési és lebonyolítási ismeretek, jártasságok megszerzése. A testnevelés újszerű tartalmakkal történő gazdagítása, az iskolai létesítményen belüli és tágabb környezetében lévő lehetőségek kihasználása sportolásra. A felnőtt kor sportos életviteléhez újabb sportágak megismerése, családi és csoportos öntevékeny sportoláshoz szükséges szervezési és rendezési ismeretek megszerzése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG A helyi tárgyi feltételek függvényében legalább négy választott sportági mozgás mozgásműveltségének fejlesztése. A szabadidő, ill. alternatív sportok rendszerben kezelése. A helyi tantervben választott alternatív sport technikai, taktikai, gyakorlási, edzési és versenyzési rutinjának kialakítása, a hozzátartozó eszközök, technikák és veszélyek kezelése. A szabadtéri formák hangsúlyának megerősítése. Edzés a természet erőivel - játszóterek, szabadidő-központok bevonása, az adottságok kihasználásával jégpálya készítése. Újszerű mozgásfeladatok kihívásainak való megfelelés, pl. a közlekedés-biztonság területén a kerékpározás kultúráját szem előtt tartva. Sportolás közben a rutinok megerősítése a zöldfelület megóvásában, a tájhasználatban, az épületek megóvásában és az energia, a vízhasználat, a dohányzás elleni küzdelem és a hulladékgyűjtés, újrahasznosítás területén. A családi, baráti, munkahelyi csoportos és öntevékeny sportolásra való felkészítés, az önszerveződéshez szükséges ismeretek, jártasságok megszerzése. Társaságban is jól alkalmazható mozgásos kreatív, kommunikációs és kooperációs játékok tárházának bővítése. A többfunkciós helyi lehetőségek, eszközök bevonása a tartalmi változatosság biztosításához (természetes akadályok, ügyességi versenyek a környezet adta kihívások legyőzése). Egyszerű (akár saját készítésű) eszközökkel szerény térigényű mozgásformák elsajátítása (ugrókötelezés, asztalitenisz, lengőteke, tollaslabda, minitrambulin, gúlagyakorlatok stb.) ISMERETEK – SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Szabályismeret és baleset-megelőzési információk a helyi tantervben kidolgozott alternatív sportok területén. A helyes öltözködés és folyadékfogyasztás a szabadtéren végzett sportolás során.	Biológia-egészségtan: élettan.

A környezettudatos magatartás, a testmozgások során az egyénnek önmagával, társaival és a természettel való harmonikus kapcsolata kialakítása. A táborozási eszközrendszer megismerése, használatában jártasság szerzése (tájfutás, tájoló és térkép használata, sátorverés, vízitúra, vándortábor stb.). Egy választott alternatív sportágban a világ-elit teljesítményének ismerete.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rekreáció, edzettség, fittség, jó közérzet, teljesítőképesség, újrahasznosítás, példamutatás; környezettudatos természet- és építettkörnyezet-használat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önvédelem és küzdősportok	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Biztonsági követelmények és a küzdésekkel kapcsolatos rituálé. Az indulatok feletti uralom. Néhány önvédelmi megoldás, szabadulás a fogásból. A dzsúdó, illetve grundbirkózás alaptechnikái, szabályai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az akaraterő, a kitartás, a küzdőképesség, az önbizalom fejlesztése, a félelem leküzdése és a sportszerűség (fair play) szemléletének kiteljesítése. Küzdő típusú játékok tudatos alkalmazása a személyiségfejlesztésben, különös tekintettel az önuralomra, a társak tiszteletére és a szabályok elfogadására. A közösségben előforduló veszélyhelyzetek felismerése és kezelése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG A küzdéseket előkészítő és rávezető gyakorlatok, játékok: Tolások-húzások, változatos testrészekkel, testhelyzetekben. Grundbirkózás cselekvésbiztos gyakorlása: Alapállás, alaphelyzetek stabil alkalmazása, szabályos és erős fogások csuklóra, karra, nyakra, derékra, rögzített kilendítések, keresztfogások. Emelések hónaljfogással, derékfogással, kevert fogással. A mögékerülések és kiemelések különböző változatai, dobástechnikák, leszorítások alkalmazása. Az eredményes földharc technikájának elsajátítása. Egyéni és csapatversenyek, küzdési taktikát igénylő feladatok játékos formában és páros küzdelmek. Dzsúdó sportági készségfejlesztés: A 9-10. osztályban tanult technikák és taktikák továbbfejlesztése. Az egyensúlyt stabilizáló és ezt kibillentő gyakorlatok, testsúlyáthelyezések, irányváltoztatások, előre, hátra, oldalra gurulások. Szabadulás különböző fogásokból (karfogás, ölelőfogás, fojtás). Támadáselhárítási módszerek (ütés, szúrás, rúgás, fejelés elhárításai). ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Önmaga megvédésének ismerete, néhány támadáselhárítási eljárás ismerete, megértése és alkalmazása. Az érzelem- és feszültségszabályozás, az agresszió megelőzése a		Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: ókori olimpiák, hősök, távol-keleti kultúrák.

küzdőjellegű sporttevékenységek révén, az előnyök megfogalmazásának képessége. A sportszerű küzdések jellemformáló hatásának ismerete, elismerése. A megegyezésre készenlét képessége, a szabályok időleges, társ által megerősített felfüggesztésének, módosításának lehetősége.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Viszonylagos erőkifejtés, fokozatosan növekvő erőkifejtés, sérülésmentes küzdelem, agresszió, önuralom, sportszerűség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Egészségkultúra és prevenció	Órakeret 50 óra
Előzetes tudás	Rendeződő egészségtudatosság, döntésképesség az egészséges, aktív életmód érdekében. Relaxációs, terhelési, edzési és a test épségét, egészségét megőrző eljárásokból egy-két megoldás ismerete, alkalmazása. Jártasság a gerincvédelmet érintő minden tanult feladat megoldásában. A terhelés igazítása a tesztek eredményeihez. A testmozgás szerepének ismerete a káros szenvedélyek elleni küzdelemben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az élethosszig tartó optimális, életkornak és testalkatnak megfelelő prevenciós és rekreációs mozgásos tevékenységek önálló működtetéséhez, bővítéséhez és szükség esetén gyógyászati céllal történő gyakorlásához szükséges készségek és kompetenciák továbbfejlesztése. Az edzésre, a teljesítmény növelésére és mérésére, a prevencióra, rekreációra kész fizikai és mentális állapot állandósítása, a stressz kezelése. A fenntartásához szükséges elméleti és gyakorlati tudás rendszerré szervezése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG Bemelegítés Általános és sportágspecifikus bemelegítő mozgásanyag feladatmegoldásai, kezdetben egyénileg, párban a tervezés, szervezés, levezetés, értékelés megvalósítása. A labdajátékhoz, tornához, futáshoz, ugráshoz, dobáshoz, küzdéshez kapcsolódó bemelegítések általános és speciális jellemzőinek, mozgásainak elkülönítése szóban és gyakorlatban egyaránt. Edzés, terhelés A fejlődés, a megfelelő hatékonyság alapfeltételeinek biztosítása: jól szervezettség, a felesleges állásidők kiküszöbölése, szükséges mozgásterjedelem (idő, ismétlésszám), szükséges intenzitás (sebesség, gyakorlatsűrűség, megfelelő ellenállás), terhelés-pihenés egyensúlya. Főbb témák: Kondicionális és koordinációs képességfejlesztés tervezése és megvalósítása a gyakorlatban egyénileg, párban, csoportban eszközök nélkül és különböző eszközök segítségével. A fizikai fittség típusai, fejlesztési lehetőségei. A fizikai fittség típusai, fejlesztési lehetőségei. A fizikai aktivitás szintjének becslése, követése. Önálló mozgásprogram-tervezés. Lehetséges hagyományos és alternatív eszközök: pulzusmérő,		Biológia-egészségtan: anaerob terhelés, az idegrendszer működése, a keringési rendszer működése, glikolízis, terminális oxidáció. Fizika: egyszerű gépek, erő, munka.

mozgásszenzorok, medicinlabda, súlyzó, ugrókötél, erősítő gumiszalag, gimnasztikai labda, pilates roller, TRX, erőgépek. A képességfejlesztő módszertani eljárások bemutatása: intervallumos, ismétléses, tartós és ellenőrző módszerekkel edzésfolyamatok. A koordinációt javító eljárások bemutatása: a végrehajtás megváltoztatása és a végrehajtás feltételeinek megváltoztatása. A rendelkezésre álló szabadidő megtervezésének eljárásai. Egyéni rekreációs megoldások bemutatása, foglalkozásrészlet vezetése. Konkrét sportági tevékenységre és mozgásanyagra fejlesztett kondicionális és koordinációs képességfejlesztés. Motoros tesztek lebonyolítása – központi előírás szerint.	
Az egészséges test és lélek megóvása A munkahelyi és egyéb ártalmak elleni védekezésre való felkészítés: a biomechanikailag helyes testtartás és az egészséges lábboltozat kialakításának és fenntartásának, a helyes légzésnek a gyakorlatai, az ülőmunka és a zárt tér ellensúlyozására szolgáló tevékenységek, a sportolás kedvező hatása a szenvedélyek megelőzésében. A stresszoldás gyakorlatai és a relaxáció. A „tudatos jelenlét” (mind fullness) módszerének elsajátítása és integrálása az eddig megtanult relaxációs technikái közé, és mindezek használata a mindennapi élet helyzeteiben. A megtanult és folyamatosan használt relaxációs módszerek tudatos alkalmazása a pályaorientációt és jövőképet építő lelki munkában, és a feszültségek szabályozása és az élet stresszhelyzeteivel való autogén megküzdés. A test-lelki harmónia fejlesztésének egyéb, alternatív megközelítése a helyi lehetőségek és programok szerint. A testtartásért felelős izmok kellő erejének és nyújthatóságának fejlesztése a helyesen végzett tartásjavító tornával (általános és konkrét sportági jelleggel). ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A sport által a pillanatnyi kiteljesedés (flow) élményének megélése. A sportágak gyakorlásához megfelelően illeszkedő bemelegítő eljárások ismerete. A terhelésfokozás paramétereinek ismerete. Az alvás és ébrenlét megfelelő arányai, a sport szerepe az egészséges alvásban. A gerincsérülések, ártalmak elkerülési módozatainak ismerete. A sérült gerinc esetén az elsősegély ellátása és/vagy a sérülttel való helyes bánásmód ismerete. A stresszes állapot elleni tudatos védekezés ismerete. A helyes gerinctorna kivitelezésével kapcsolatos fogalmak, a gerinckímélet lényegének ismerete. A növekvő teljesítmény, sporteredmény objektív elismerése, öröm a másik ember teljesítménye felett, pozitív megerősítés. Az öröm mint pozitív életérzés melletti tudatos döntés, közös élmény, az egészség és a mozgásra fordított szabadidő megteremtésének egymást erősítő igénye (motiváció). A tudatos terhelésen, méréseken, önkontrollon alapuló	

teljesítményfejlesztés. Felelősségvállalás társak egészséges életmódja iránt.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Sportágspecifikus bemelegítés, mozgásterjedelem, intervallumos, ismétléses, tartós és ellenőrző módszer, terhelés-pihenés egyensúlya, progresszív relaxáció, ingernagyság, ingergyakoriság, gerinckímélet, relaxáció, tudatos jelenlét.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Sportjátékok A helyi tanterv szerint tanított két labdajátékra vonatkozóan: Önállóság és önszervezés a bemelegítésben, a gyakorlásban, az edzésben és a játékban, játékvezetésben. Az adott labdajáték főbb versenykörülményeinek ismerete. Erős figyelemmel végrehajtott technikai elemek, taktikai megoldások, szimulálva a valódi játékszituációkat. Ötletjáték és 2–3 tudatosan alkalmazott formáció, a csapaton belüli szerepnek való megfelelés. A csapat taktikai tervének, teljesítményének szakszerű és objektív megfogalmazása. A másik személy különféle szintű játéktudásának elfogadása. Kreativitást, együttműködést, tartalmas, asszertív társas kapcsolatokat szolgáló mozgásos játéktípusok ismerete és célszerű használata. Torna jellegű feladatok és táncos mozgásformák A torna mozgásanyagában az optimális végrehajtására jellemző téri, időbeli és dinamikai sajátosságok megjelenítése. Bonyolult gyakorlatelem sorok, folyamatok végrehajtása közben a mozgás koordinált irányítása. Önállóan összeállított összefüggő gyakorlatok tervezése, gyakorolása, bemutatása. Önálló zeneválasztás, a mozdulatok a zene időbeli rendjéhez illesztése. Könnyed, plasztikus, esztétikus végrehajtás a táncos mozgásformákban. A torna versenysport előnyei, veszélyei, a hozzá kapcsolódó testi képességek fejlesztésének lehetőségei ismerete. Bemelegítő és képességfejlesztő gyakorlatok ismerete, a célnak megfelelő kiválasztása. Optimális segítségadás, biztosítás, bíztatás. Hibajavítás és annak asszertív kommunikációja. Az izmok mozgáshatárát bővítő aktív és passzív eljárások ismerete. Atlétika jellegű feladatok A futások, ugrások és dobások képességfejlesztő hatásának felhasználása más mozgásrendszerekben. Az atlétikai versenyszámok biomechanikai alapjainak ismerete. Az állóképesség fejlesztésével, a lendületszerzés az izom-előfeszítések begyakorlásával a futó-, az ugró- és a dobóteljesítmények növelése. Az alapvető atlétikai versenyszabályok ismerete. Bemelegítés az atlétikai mozgásokhoz illeszkedően. Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek Az helyi tantervben kiválasztott sportmozgás végzése elfogadható cselekvésbiztonsággal. Uralom a test felett a sebesség, gyorsulás, tempóváltás, gurulás, csúszás, gördülés esetén.

	Feladatok önálló tervezése és megoldása alternatív sporteszközökkel. Az adott alternatív sportmozgáshoz szükséges edzés és balesetvédelmi alapfogalmak ismerete. Az ismeretek alkalmazása az új sporttevékenységek során. Önvédelem és küzdősportok A szabályok és rituálék betartása. Önfegyelem, az indulatok és agresszivitás kezelése. Több támadási és védekezési megoldás, kombináció ismerete az álló és földharcban. Egészségkultúra és prevenció A bemelegítés szükségessége élettani okainak ismerete. Az egészségük fenntartásához szükséges edzés, terhelés megtervezése. Relaxációs gyakorlatkészlettel tudatos védekezés a stresszes állapot ellen. A feszültségek szabályozása és az élet stresszhelyzeteivel való autogén megküzdés. A testtartásért felelős izmok erősítését és nyújtását szolgáló gyakorlatok ismerete, pontos gyakorlása, értő kontrollja. A gerinckímélet alkalmazása a testnevelési és sportmozgásokban, kerti és házimunkákban, az esetleges sérüléses szituációk megfelelő kezelése.

A NAT műveltségterületeinek megjelenése a szakközépiskola 10–11-12. évfolyam tantárgyi rendszerében

A Nat műveltségi területei	Tantárgyak
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom (dráma)
Élő idegen nyelv	Idegen nyelv
Matematika	Matematika
Ember és társadalom	Történelem Társadalomismeret és etika
Ember a természetben	Fizika Biológia és egészségtan Kémia
Földünk – környezetünk	Földrajz
Művészetek	Magyar nyelv és irodalom (dráma) Ének-zene Rajz és vizuális kultúra Testnevelés és sport
Informatika	Informatika
Életvitel és gyakorlati ismeretek	Fizika Kémia Biológia és egészségtan Osztályfőnöki

	Testnevelés és sport
Testnevelés és sport	Testnevelés és sport

	10. évfolyam		11. évfolyam		12. évfolyam	
	heti	éves	heti	éves	heti	éves
Magyar nyelv és irod.	4	148	4 +1	148	4+1	128
Tört. és társ. ismeretek	2 +1	111	2 +1	111	3+1	128
Társadalom ism. és etika	-		1	37		
Idegen nyelv (angol, spanyol)	3	111	3	111	3	111
Matematika	3	111	3	111	3+1	111
Ének-zene	1	37	-		-	
Rajz és vizuális kultúra	-		1	37	1	32
Osztályfőnöki	1	37	1	37	1	32
Testnevelés és sport	5	185	5	185	5	185
Fizika	2	74	-		-	
Földrajz	1,5	55,5	-		-	
Biológia	-		2	74	2	64
Kémia	1,5	55,5				
Informatika	1	37	2	74	2	64
Szakmai orientáció	5	185	-		-	
Szakmacsoportos alapozó oktatás	-		8	296	8	256
Szabadon tervezhető						
Kötelez óraszám a törvény alapján	30	1100	30	1110	30	1110
Szabadon tervezhető óraszám spanyol 2, forráselemzés 1óra	3	111	3	111	3	111

9–10. évfolyam

A középiskolai történelemtanítás első két éve koncentrikusan bővíti az általános iskolában tanultakat, ugyanakkor a korábbiaktól eltérő feladatokat is ró a tanulókra. Mivel a forráskezelés készségeinek fejlesztésében jelentősen túl kell lépniük az általános iskolai szinten, e két évfolyam feladata a forráskezelés és -elemzés elemi szabályainak, illetve a tudományos anyaggyűjtés alapjainak elsajátítása. A korábbi, történetek feldolgozásán alapuló, képszerű történelemtanítást felváltja az elemző, az oksági viszonyokat kutató jellegű munka, mely – az általános iskolai történelemtanításhoz hasonlóan – csak a tanulók fokozott tevékenykedtetése révén érhető el. Kiemelt szerepe van a problémaközpontú történelemtanításnak, amely adott esetben teljesen eltérő nézőpontok ütköztetését is szükségessé teszi. A kulcskompetenciák közül a hatékony és önálló tanulás készsége szintjének emelése a legfontosabb feladat.
A történelem tantárgy kiválóan alkalmas az önálló ismeretszerzés és -feldolgozás képességének kialakítására. A tanulóknak meg kell ismerniük az elsődleges és másodlagos források kezelésének szabályait. Az anyaggyűjtéshez nélkülözhetetlen a könyvtárakban, illetve azok anyagában (kézikönyvek, lexikonok, atlaszok, ismeretterjesztő folyóiratok stb.), valamint az elektronikus adatbázisokban való tájékozódás készségének kialakítása és fejlesztése. A diákoknak ezen a képzési és életkori szinten el kell jutni az események elbeszélésétől, a források tartalmi ismertetésétől a problémafelvetés, magyarázat, fejtegetés, következtetés és érvelés alkalmazásáig, felhasználva a szaknyelvet. Fontos feladat a grafikus kifejezések (diagramok, grafikonok) elemzése, majd készítése, képi információhordozók gyűjtése, válogatása, készítése, valamint az időben és térben való tájékozódás fejlesztése.

9. évfolyam

Tematikai egység címe	órakeret	
	általános tanterv	emelt
Az őskor és az ókori Kelet	8 óra	12 óra
Az ókori Hellász	11 óra	17 óra
Az ókori Róma	12 óra	17 óra
A középkor	18 óra	27 óra
A magyarság története a kezdetektől 1490-ig	16 óra	24 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret(a kerettantervben ún. szabad órakeret, az éves óraszám 10%-a)	7 óra	11 óra
Az össz. óraszám	72 óra	108 óra

Javasolt órabeosztás

Tematikai egység címe	órakeret	
	általános tanterv	emelt
Az őskor és az ókori Kelet	8 óra	12 óra
A történelem forrásai	1	2
Az emberré válás folyamata	1	1
Az első társadalmak.	1	1
A folyamvölgyi kultúrák	1	2
A Közel-Keletet egyesítő birodalmak	1	2
Az ókori Kelet kulturális öröksége	1	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró dolgozat	1	1
Az ókori Hellász	11 óra	17 óra
A görög történelem kezdetei. A polisz kialakulása.	1	2
Az athéni demokrácia kialakulása és működése. Görög-perzsa háború	2	2
Spárta.	1	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
A görög hitvilág, művészet és tudomány.	2	2
Görög mindennapok	1	2
Nagy Sándor birodalma és a hellenizmus.	1	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Az ókori Róma	12 óra	17 óra
Róma útja a köztársaságtól a császárságig.	3	3
A köztársaság és a császárság államszervezete és intézményei.	2	3
Gazdaság, gazdálkodás, az életmód változásai.	2	2
A római hitvilág, művészet, a tudomány és a jog.	1	1
A kereszténység kialakulása, tanításai és elterjedése.	1	2
Pannónia provincia.	1	1
A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása.	1	1
Összefoglalás és forráselemzés gyakorlása	1	2

Témazáró	1	2
A középkor	18 óra	27 óra
Róma örökösei: a Bizánci Birodalom, a Frank Birodalom, és a Német-római Birodalom létrejötte	2	2
A nyugati és keleti kereszténység. A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában.	2	3
Nyugat-Európa társadalma és gazdasága a kora középkorban.	1	2
Az iszlám és az arab hódítás.	1	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
Gazdasági fellendülés és a középkori városok születése.	1	2
A rendiség kialakulása.	2	2
Nyugat-Európa válsága és fellendülése a XIV–XV. században.	1	1
A közép- és kelet-európai régió államai.	1	1
Az Oszmán (Török) Birodalom terjeszkedése.	1	2
Egyházi és világi kultúra a középkorban.	1	2
Itália, a humanizmus és a reneszánsz.	1	1
Hétköznapi élet a középkorban.	1	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
A magyarság története a kezdetektől 1490-ig	16 óra	24 óra
A magyar nép eredete, vándorlása, a honfoglalás és a kalandozások kora.	2	3
Árpád-házi uralkodók politikai életpályája (Géza és Szent István, Szent László, Könyves Kálmán, I. András, IV. Béla).	4	6
A társadalom és a gazdaság változásai a honfoglalástól a XIII. század végéig.	1	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
A Magyar Királyság, mint jelentős európai hatalom, az Anjouk, Luxemburgi Zsigmond és Hunyadi Mátyás korában.	3	4
A magyar rendi állam és az Oszmán (Török) Birodalom párharca.	1	1
Társadalmi és gazdasági változások a XIV–XV. század folyamán.	1	2
A középkori magyar kultúra és művelődés emlékei.	1	1
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret(a kerettantervben ún. szabad órakeret, az éves óraszám 10%-a)	7 óra	11 óra
Az össz. óraszám	72 óra	108 óra

Tematikai egység	Az őskor és az ókori Kelet	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Az őskori ember világa. Ószövetségi történetek. Ókori keleti örökségünk (időszámítás, írás, tudományos ismeretek, vallások, építmények).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀1 A tanuló felismeri, hogy a történelem különböző szaktudományok módszereit és eredményeit hívja segítségül a múlt rekonstruálásához, mivel a történelmi források sokszínűek. Tudatosul benne, hogy az emberi történelem korai időszakára vonatkozó eltérő tudományos megközelítések alapvetően a forrásanyag hiányosságából fakadnak. Felismeri, hogy a közösségek vallási törvényekkel, szokásokkal, szabályokkal, az államok jogrenddel teremtik meg az együttélés szükséges feltételeit. Belátja, hogy az emberi faj fennmaradása a természet és a társadalom szerves összefüggésében lehetséges. Megérti, hogy az ember az alkotó munka során állandóan felhasználja tapasztalatait, ismereteit. Felismeri, hogy a közösség teremti meg az embert, az ember viszont létrehozza és fenntartja közösséget. Felismeri, hogy minden társadalomnak megvannak a maga szabályai, s maga kormányzata, amelyek az emberek életét irányítják, s fordítva, a kormányzás is hat a társadalomra. A források önmagukban nem adnak válaszokat a kérdéseinkre. Elemzésre és a forrásokból kiolvasható információk megszólaltatására van szükség ehhez. Felismeri a természeti adottságok meghatározó szerepét az első államok, birodalmak keletkezésében és felbomlásában. Megismeri az ókori keleti vallások szellemi, társadalmi gyökereit, megérti az emberi kultúra fejlődésére gyakorolt hatásukat. Belátja, hogy a társadalom az ókori Keleten tagolt, melyben az engedelmesség, az emberek közötti kölcsönös függés és hierarchia egyaránt fontos. Képes ismereteket meríteni különböző információforrásokból, és azokat rendszerezni. Képes időmeghatározásra történelmi időszakokhoz kapcsolódva és konkrét eseményekhez kapcsolódva egyaránt.	

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák2	Fejlesztési követelmények3	

1 A tematikai egységekhez rendelt nevelési-fejlesztési célok az iskolaszakaszok között egymásra épülnek, ezért az 5–8. évfolyamra megfogalmazottak a 9–12. évfolyamon is elvárásként jelennek meg. (Ezt jelzi a minden tematikai egységnél megjelenő ”◀” jel.)
2 Dőlt betűvel a NAT azon feldolgozható ismétlődő és hosszmetszeti témáit jelöltük, melyek illeszkednek az adott ismeretanyaghoz.
3 A tantervi táblázatok fejlesztési követelmények oszlopában a Nat-ban rögzített négy fejlesztési feladattípusra lehet példákat találni. Az elvárás az, hogy a kétéves ciklusok során, a Nat-ban a megfelelő évfolyamokhoz kötött fejlesztési feladatok megvalósítását segítő adott tevékenységek mindegyike legalább egyszer megjelenjen. A szaktanár döntheti el, hogy melyik témánál mely fejlesztési feladatokat vagy tevékenységeket, milyen konkrét formában dolgozza fel. A táblázatok ismeretek rovatában dőlt betűvel jelöltek a tájékoztató jellegű, csupán javasolt

A történelem forrásai. Az első társadalmak. Nők, férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák. A folyamvölgyi kultúrák. Erőforrások és termelési kultúrák A Közel-Keletet egyesítő birodalmak. Kisállamok, nagyhatalmak Az ókori Kelet kulturális öröksége. Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai. Korok, korstílusok	Ismeretszerzés, tanulás: Forrástípusok felismerése, információgyűjtés és azok rendszerezése. (Pl. az első civilizációkról fennmaradt források csoportosítása különböző szempontok szerint.) A földrajzi környezet szerepe az egyes civilizációk életében. (pl. nagy folyók, tagolt partvidék). Egy történelmi oknyomozás megtervezése (pl. a piramisépítéshez kapcsolódó hipotézisek). A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Kritikai gondolkodás: Lényeg kiemelése írott szövegből, ismeretek problémaközpontú elrendezése. (Pl. egy folyamvölgyi kultúra sajátosságainak bemutatása Hammurapi törvényei alapján.) Társadalmi csoportok, intézmények működésének összehasonlítása. (Pl. eltérő és hasonló vonások az ókori Kelet civilizációinak társadalmi szerkezetében, államszervezetében.) Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. (Pl. az újraelosztási rendszerek kialakulása az ókori keleti államokban) Kommunikáció: Szóbeli beszámoló, kiselőadás tartása gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján. (Pl. az ókori	Biológia-egészségtan: a homo sapiens egységes faj. Földrajz: kontinensek, rasszok, térképolvasás. Magyar nyelv és irodalom: Bibliai történetek, az írás kialakulása, jelentősége, nyelvcsaládok. Vizuális kultúra: Az ókori Kelet művészeti emlékei (pl. Willendorfi Vénusz, II. Ramszesz sziklatemploma, Echnaton fáraó családjával, a gízai piramisok). Matematika: a számegyenes, az idő mértékegységei (nap, hónap, év, évtized, évszázad). Informatika: Glog (interaktív tabló) készítése az ókori Egyiptom témájában.

ismétlődő és hosszmetszeti témák, a fejlesztési követelmények példaként szolgáló feladatai, valamint a kapcsolódási pontok ajánlott anyagai.

	keleti civilizációk jellegzetes tárgyi emlékeinek és kulturális örökségének feldolgozása.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás térben és időben Megismert történelmi események időrendbe állítása. (Pl. ókori keleti civilizációk ábrázolása idővonalon.) A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. (Pl. Mezopotámia államainak elhelyezkedése, Egyiptom területi változásai.)	

Értelmező kulcsfogalmak	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték.
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, népességrobbanás, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, politika, állam, államforma, egyeduralom, államszervezet, birodalom, monoteizmus, politeizmus.
Fogalmak, adatok	Fogalmak: régészet, homo sapiens, őskőkor, újkőkor, zsákmányoló életmód, mágia, bronzkor, vaskor, nemzetség, despotizmus, városállam, öntözéses földművelés, buddhizmus, brahmanizmus. Személyek: Kheopsz, Hammurapi, Salamon, I. Dareiosz, Mózes, Buddha, Konfuciusz. Topográfia: „termékeny félhold”, Mezopotámia, Egyiptom, Palesztina, Perzsia, India, Kína, Babilon, Jeruzsálem. Kronológia: Kr. e. 8000 körül (az újkőkor kezdete), Kr. e. 3000 körül (az első államok kialakulása), Kr. e. XVIII. sz. (Hammurapi uralkodása), Kr. e. X. sz. (a zsidó állam fénykora).

Tematikai egység	Az ókori Hellász	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Görög istenek, hősök, tudósok, művészek, olimpia, görög-perzsa háborúk. A demokrácia alapelvei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀. A tanuló képes jellemezni a különböző államformákat (királyság, köztársaság) és a hatalomgyakorlás eltérő formáit (demokrácia, diktatúra). Megismeri az ókori demokrácia alapelveit, vázlatosan összehasonlítja a modern demokrácia alapelveivel. Áttekinti a háborúk – történelmi, politikai, gazdasági, vallási, etnikai, hatalmi – okait, különválasztva az ürügyektől.	

	Azonosítja a háborúk egyénekre és közösségekre gyakorolt hatásait. Elfogadja a közügyekben való részvétel fontosságát. Belátja a humánum, a szépség és jóság antik eszméje megbecsülésének és a művészi értékek megóvásának szükségességét. Felismeri, hogy túlnépesedő területekről általában a népesség kiáramlásra kerül sor. Érzékeli, hogy a gazdaságilag fejletlen és fejlett területek közötti kereskedelem meglehetősen élénk lehet: nyersanyagokat, élelmiszereket ad az egyik oldal, míg iparcikkeket a másik. Átlátja, hogy európai civilizáció gyökerei az antikvitásból erednek. Képes az európai civilizáció gyökereinek feltárására, az ókori demokrácia alapelveinek vázlatos összehasonlítására a modern demokrácia alapelveivel. Képes a szerzett információk rendezésére és értelmezésére, kiselőadás tartására. Képes különböző időszakok történelmi térképeinek az összehasonlítására.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
A polisz kialakulása. A földrajzi környezet. Az athéni demokrácia kialakulása és működése. Államformák, államszervezet. A hatalommegosztás formái, szintjei. Spárta. Kisebbség, többség. Államformák, államszervezet A görög hitvilág, művészet és tudomány. Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai; Korok, korstílusok Nagy Sándor birodalma és a hellenizmus. Birodalmak. Korok, korstílusok	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés különböző médiumok anyagából, szaktudományi munkákból. (Pl. a görög művészet témájában.) Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. a görög-perzsa háborúk hőseinek áldozatvállalása.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Kritikai gondolkodás: Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására. (Pl. az arisztokratikus és a demokratikus kormányzás előnyeiről, hátrányairól.) Történelmi-társadalmi adatok, modellek és elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. (Pl. Spártáról a történetírásban kialakult hagyományos kép árnyalása.)	Földrajz: a Balkán-félsziget déli részének természeti adottságai. Testnevelés és sport: a sport- és olimpiatörténet alapjai. Magyar nyelv és irodalom: görög mitológia, homéroszi eposzok, az antik görög színház és dráma, Szophoklész: Antigoné. Dráma és tánc: az ókori színház és dráma. Vizuális kultúra: az antik görög képzőművészet. (pl. a Dárdavivő, a Delphoi kocsihajtó, a Laokoón-csoport) Matematika: Pitagorasz-tétel, Thalész-tétel, Eukleidész (euklideszi geometria), görög ábécé betűinek használata a matematikában. Pi szám jelölése [π]. Fizika: Arkhimédész, ptolemaioszi világkép, Arisztotelész természetfilozófiája.

	Különböző szövegek, hanganyagok, filmek stb. vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. (Pl. Hellász történelmét feldolgozó hollywoodi filmek.) Tételmondat meghatározása, szövegtömörítés. (Pl. a demokrácia megítélésére vonatkozó források lényegi elemeinek kiemelése.) Kommunikáció: Folyamatábra, diagram elemzése/ készítése. (Pl. az athéni demokrácia kialakulása.) Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. gyarmatváros és anyaváros kapcsolata.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás időben és térben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal Különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítása, a változások hátterének feltárása. (Pl. Nagy Sándor birodalmának kialakulása térképek alapján.) Egyszerű térképvázlatok rajzolása különböző információforrások alapján. (Pl. a görög gyarmatosítás fő irányai.)	
Értelmező kulcsfogalmak	Változás és folyamatosság, ok és következmény, interpretáció, jelentőség.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági kapcsolat, gyarmatosítás, árutermelés, pénzgazdálkodás, kereskedelem, politika, állam, államforma, hatalmi ág, egyeduralom, köztársaság, demokrácia, polgárjog, államszervezet, birodalom, szuverenitás, politeizmus.	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: polisz, mitológia, arisztokrácia, démosz, türannisz, népgyűlés, esküdtbíróság, demagógia, sztratégosz, cserépszavazás, helóta, filozófia, hellenizmus.	

	Személyek: Szolón, Kleiszthenész, Periklész, Pheidiász, Hérodotosz, Thuküdidész, Platón, Arisztotelész, Nagy Sándor, a legfontosabb görög istenek. Topográfia: Athén, Spárta, Olümpia, Peloponnészosz, Makedónia, Alexandria. Kronológia: Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpiai játékok), Kr. e. 594 (Szolón reformjai), Kr. e. 508 (Kleiszthenész reformjai), Kr.e. V. század közepe (Periklész kora), Kr. e. 336–323 (Nagy Sándor uralkodása).

Tematikai egység	Az ókori Róma	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Az ókori Róma alapítása. Hadvezérek, csaták, uralkodók az ókori Rómában. Újszövetségi történetek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló felismeri, hogy egy több évszázadon keresztül fennálló állam felemelkedésében és hanyatlásában több tényező együttes hatása játszik szerepet, valamint, hogy a hosszú életű birodalmak társadalma, gazdasági élete, politikai berendezkedése folyamatosan változik. Megismeri a birodalomszervezési elveket, valamint azt, hogy a kormányzati hatalom sokféle tényezőn nyugodhat: anyagi tényezők – tulajdon, jövedelem; politikai tényezők – legitimáció, jogok, jogkörök; társadalmi tényezők - társadalmi támogatottság; kulturális tényezők – ideológia; egyéb tényezők – erőszak. Látja, hogy a kormányzati hatalom általában egyének és testületek között oszlik meg. Megérti, hogy a gazdasági és katonai hatalom birtoklása alapja lehet egy-egy személy vagy csoport politikai befolyásának, de a politikai befolyás is gazdasági hatalomhoz juttathat embereket. Érzékeli a zsidó gyökerekből is táplálkozó kereszténység kialakulásának és egyházzá szerveződésének hatását a későbbi korok fejlődésére, valamint felismeri annak civilizációformáló szerepét. Belátja, hogy az ókori Római Birodalmat a katonai erő, fejlett jogrendszer és államszervezet jellemezte. Tudja, hogy az antik kultúra a görög és a római kultúra kölcsönhatása során alakult ki, látja ennek az európai civilizációra gyakorolt hatását. Képes források megbízhatóságára vonatkozó kérdések megfogalmazására, valamint feltevéseket megfogalmazni, közben vitában tárgyilagosan érvelni. Képes történelmi témákat vizuálisan ábrázolni (folyamatábra, diagram, vizuális rendező stb.).	

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Róma útja a köztársaságtól a császárságig. Békék, háborúk, hadviselés, Uralkodók és	Ismeretszerzés, tanulás: A rendelkezésre álló ismeretforrások értelmezése. (Pl. a köztársaság államszervezeti ábrái.) Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból,	Földrajz: az Appennini-félsziget természeti adottságai. Magyar nyelv és irodalom: Bibliai történetek, Vergilius, Horatius.

államférfiak A köztársaság és a császárság államszervezete és intézményei. Államformák, államszervezet. Kisállamok, nagyhatalmak Gazdaság, gazdálkodás, az életmód változásai. Erőforrások és termelési kultúrák Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák A római hitvilág, művészet, a tudomány és a jog. Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai Korok, korstílusok A kereszténység kialakulása, tanításai és elterjedése. A világvallások alapvető tanításai, vallásalapítók, vallásújítók. Pannónia provincia. Család, lakóhely A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása. Népesség, demográfia (vándorlás, migráció)	diagramokból. (Pl. gazdaság, gazdálkodás a császárkorban.) A tanultak felhasználása új feladathelyzetben. (Pl. a görög és a római mindennapi élet összevetése.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Kritikai gondolkodás: Különböző szövegek, hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hiteleség szempontjából. (Pl. Róma alapítása, Jézus élete.) Feltevések megfogalmazása történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. Caesar és Augustus intézkedései, Constantinus reformjai.) Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. (Pl. ifj. Plinius jelentései a keresztényekről. Az emberi (történelmi) cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. (pl. reformtörekvések céljai és következményei a római köztársaság válsága idején) Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan. (Pl. a népvándorlás megítélése a római források alapján) Kommunikáció: Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése. (Pl. a római kultúra emlékei napjainkban.) Beszámoló készítése népszerű tudományos irodalomból, szépirodalomból, rádió- és tévéműsorokból. (Pl. a gladiátorok élete.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése.	Az írás kialakulása, jelentősége, nyelvcsaládok. Matematika: a római számok. Vizuális kultúra: Pantheon, Colosseum, Augusztus szobra. Etika; filozófia: A kereszténység története. Az európai civilizáció és kultúra zsidó-keresztény gyökerei. Informatika: Multimédia CD-ROM használatával Pannónia földrajzi, közigazgatási, társadalom- és hadtörténeti emlékeinek bemutatása. Virtuális utazás az ókori Rómában.

	Tájékozódás térben és időben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal Történelmi időszakok jellegzetességeinek megragadása és összehasonlítása. (Pl. hasonló tartalmú görög és római események kronológiai párba állítása.) Különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítása, a változások hátterének feltárása. (Pl. a kereszténység terjedése.)	
Értelmező kulcsfogalmak	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, kereskedelmi mérleg, piaci egyensúly, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, hatalmi ág, egyeduralom, köztársaság, önkényuralom, diktatúra, politikai párt, polgárjog, államszervezet, birodalom, szuverenitás, vallás, politeizmus, monoteizmus, vallásüldözés, vallásszabadság.	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, rabszolga, provincia, triumvirátus, principatus, limes, dominatus, diaszpóra, apostol, Biblia, egyház, püspök, zsinat, barbár, népvándorlás. Személyek: Hannibal, a Gracchus-testvérek, Marius, Caesar, Antonius, Augustus, Názáreti Jézus, Péter apostol, Pál apostol, Constantinus, Attila. Topográfia: Róma, Karthágó, Actium, Pannónia, Konstantinápoly, Aquincum, Sopianae, Savaria. Kronológia: Kr. e. 753 (Róma hagyomány szerinti alapítása), Kr.e. 510 (a köztársaság létrejötte), Kr. e. 264–146 (a pun háborúk), Kr. e. 44 (Caesar halála), Kr. e. 31 (az actiumi csata), Kr. u. 70 (Jeruzsálem lerombolása), 313 (a milánói ediktum) 325 (a niceai zsinat), 395 (a Római Birodalom felosztása), 476 (a Nyugatrómai Birodalom bukása).	

Tematikai egység	A középkor	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A középkori élet színterei és szereplői. A lovagi életmód és a keresztes hadjáratok; új mezőgazdasági eszközök és módszerek; a céhek. A középkori járványok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló látja, hogy a felszínen változatlannak tűnő korokban végbemenetnek olyan változások, amelyek csak később és hosszabb távon fejtik ki hatásukat jelentősen az emberek életviszonyaira és életmódjára. Nyomon követi a középkori keresztény vallásos világkép módosulását a történelem során. Meghatározó európai fejlődési mozgatórugókként értékeli az egyéni érdekeltség kiterjedését, a	

	hatalommegosztás elvének megjelenését az egyházi és világi, illetve a központi és helyi hatalom között. Érti a keresztény vallás szerepét az európai szellemi és hatalmi expanzióban, azonosítja az egyház társadalomépítő és -szabályozó tevékenységét, megérti távlatos jelentőségét. Tudatosítja az iszlám vallás civilizációformáló szerepét. Nyomon követi a középkori keresztény vallásos világkép módosulását a történelem során. Kimutatja a humanizmus örökségét a modern ember gondolkodásmódjában. Felismeri a könyvnyomtatás kulturális és politikai szerepének, jelentőségét. Azonosítja a rendiséget mint a modern állam középkori gyökerét. Kimutatja a középkori város továbbélését a modern európai civilizációban, felméri a városokat megillető közösségi szabadságjogok és önkormányzatiság értékét. Feltárja a középkori keresztény civilizáció örökségét és kimutatja a középkori városi civilizáció továbbélését a modern európai civilizációban. Felismeri a termelés új szervezeti formáinak társadalomformáló hatását. Különböző szempontok alapján összehasonlítja Európa eltérő gazdasági fejlődésű régióit. Tudja, hogy a népsűrűség eloszlásából egy területen sokféle következtetést le lehet vonni (pl. a gazdaság fejlettségről, a városiasodás mértékéről, háborús pusztításokról). Képes írott és hallott szövegekből tételmondatokat kiemelni, szövegeket tömöríteni és átfogalmazni. Képes többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek a feltárására. Képes történelmi helyzetek dramatizálására.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Róma örökösei: a Bizánci Birodalom, a Frank Birodalom, és a Német-római Birodalom létrejötte. Birodalmak. Államformák, államszervezet; Uralkodók, államférfiak; A nyugati és keleti kereszténység. A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában. Világkép, eszmék, ideológiák, Uralkodók és államférfiak. Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai Nyugat-Európa gazdasága és társadalma. Erőforrások és termelési kultúrák. A technikai fejlődés feltételei és	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés szaktudományi munkákból. (Pl. a feudalizmus terminológiája.) Információk önálló rendszerezése, értelmezése és következtetések levonása. (Pl. a keresztes hadjáratok európai anyagi és szellemi kultúrára, életmódra gyakorolt hatásainak összegzése.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. az iszlám mindennapi életet szabályozó	Földrajz: Európa természeti adottságai, az arab világ földrajzi jellemzői, világvallások, arab földrajz (tájolás, útleírások), az ún. kis jégkorszak Európában. Magyar nyelv és irodalom: lovagi költészet, vágánsköltészet, Boccaccio, Petrarca. Etika: hit és vallás, a világvallások emberképe és erkölcsi tanításai, az intolerancia, mint erkölcsi dilemma.

következményei Az iszlám és az arab hódítás. Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatása. Gazdasági fellendülés és a középkori városok születése. A technikai fejlődés feltételei és következményei. A rendiség kialakulása. Államformák, államszervezet; A hatalommegosztás formái, szintjei Nyugat-Európa válsága és fellendülése a XIV–XV. században. A földrajzi környezet; Népesség, demográfia; Békék, háborúk, hadviselés A közép- és kelet-európai régió államai. Fölzárkózás, lemaradás; Kisállamok, nagyhatalmak Az Oszmán (Török) Birodalom terjeszkedése. Államformák, államszervezet; Békék, háborúk, hadviselés, Birodalmak; A fanatizmus jellemzői és formái Egyházi és világi kultúra a középkorban. Korok, korstílusok; Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai Itália, a humanizmus és a reneszánsz. Világkép, eszmék, ideológiák. Korok, korstílusok. Hétköznapi élet a középkorban. Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák; Szegények és gazdagok világa	előírásainak betartása.) Ismeretszerzés grafikonokból, diagramokból. (Pl. Európa lakosságának becsült növekedését bemutató diagram kapcsán.) Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (Pl. Jeanne d'Arc életútja és halála.) Az internet felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. (Pl. államalapító uralkodó Közép-és Kelet-Európában) Kritikai gondolkodás: Kérdések önálló megfogalmazása. (Pl. az uradalom felépítésével és működésével kapcsolatban.) Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. Nagy Károly portréja krónikarészlet alapján.) Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek hátteréről, feltételeiről, okairól. (Pl. a mezőgazdaság fellendülésében szerepet játszó tényezők elemzése.) Különféle értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása. (Pl. a középkori ember gondolkodásának átélése és megértése; a zsidóság szerepe az európai városiasodásban, antijudaista törekvések az egyház részéről.) Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, meghatározott álláspontok cáfolására. (Pl. Jan Hus vagy Jeanne d'Arc pere) Kommunikáció:	Vizuális kultúra: bizánci művészet, román stílus, gótika, reneszánsz (Leonardo, Michelangelo, Raffaello). Matematika: arab számok (hindu eredetű, helyi értékes, 10-es alapú, arab közvetítéssel világszerte elterjedt számírás), arab algebra. Fizika: Arab csillagászat (arab eredetű csillagászati elnevezések, csillagnevek, iszlám naptár stb.). Középkori technikai találmányok, a gótikus stílus technikai alapjai (támív, támpillér); tudománytörténet, asztrológia és asztronómia. Biológia-egészségtan: az arab orvostudomány eredményei. Ének-zene: a középkor zenéje; a reneszánsz zenéje. Informatika: Internetes gyűjtőmunka és feladatlap megoldása (pl. a keresztes hadjáratok témájában).

	Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. a hűbéri viszony és hűbéri lánc bemutatását szolgáló ábra.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. Saját vélemény érthető megfogalmazása, a tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése. (Pl. valóban nevezhetőek-e a Nyugatrómai Birodalom bukása utáni évszázadok sötét középkornak.) Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. (Pl. egy középkori vár lakóinak egy napja.) Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. (Pl. a város, mint az egyik legsajátosabb európai intézmény.) Tájékozódás időben és térben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. összehasonlító időrendi táblázat a XIV–XV. sz.-i Nyugat-, Közép- és Kelet-Európa legfontosabb politikai eseményeiről.) A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (Pl. az arab hódítás fontosabb szakaszainak bemutatása.) Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások	

	alapján. (Pl. Európa három régiójának bejelölése a vaktérképen.)	
Értelmező kulcsfogalmak	Történelmi idő, változás és folyamatosság, történelmi forrás, ok és következmény.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, termelési egység, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, hatalmi ágak, egyeduralom, monarchia, államszervezet, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, vallás, monoteizmus, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: ortodox egyház, római katolikus egyház, pápa, szerzetes, kolostor, bencés rend, kódex, feudalizmus, hűbériség, jobbágy, robot, majorság, uradalom, önellátás, nyomásos gazdálkodás, iszlám, Korán, kalifa, inkvizíció, invesztitúra, eretnekség, antijudaizmus, kolduló rend, rendi monarchia, városi önkormányzat, hospes, céh, levantei kereskedelem, Hanza, skolasztika, egyetem, lovag, román stílus, gótika, reneszánsz, humanizmus, szultán, szpáhi, janicsár. Személyek: Karolingok, Nagy Károly, Justinianus, Mohamed próféta, Aquinói Szent Tamás, IV. Henrik, VII. Gergely,Gutenberg. Topográfia: Egyházi (Pápai) Állam, Bizánci Birodalom, Mekka, Német-római Birodalom, Szentföld, Velence, Firenze. Kronológia: 622 (Mohamed futása, a muszlim időszámítás kezdete), 732 (a frankok győzelme az arabok felett), 800 (Nagy Károly császárrá koronázása), 843 (a verduni szerződés), 1054 (az egyházszakadás), 1215 (a Magna Charta kiadása), 1453 (Konstantinápoly elfoglalása).	

Tematikai egység	A magyarság története a kezdetektől 1490-ig	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Mondák a magyarság vándorlásáról, mondák és történetek a honfoglalásról, kalandozásokról és az államalapításról. Géza fejedelem és (Szent) István király műve. Az Árpád-ház uralkodói, szentjei. Nagy Lajos, a hódító és törvényhozó. Hunyadi János a törökellenes küzdelmek élén. Hunyadi Mátyás portréja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló felismeri és tudatosul benne, hogy a magyarság eredetére vonatkozó álláspontok különbözősége a források rendkívüli hiányosságából és az egyes szaktudományok (történettudomány, régészet, nyelvészet) kutatási eredményeinek egymásnak olykor ellentmondó adataiból fakad. Felismeri azt is, hogy egy régió vagy ország gazdasági és demográfiai megerősödése növeli a katonai potenciált, s ez felerősíti az expanzív törekvéseket, illetve a politikai megosztottság meggyengíti egy régió vagy egy ország katonai ellenálló erejét és agresszióra csábítja a szomszédokat. Látja, hogy a külső agresszió egységbe forrasztja a megtámadott ország politikai erőit és	

	lakosságát. A magyarság korai történetének tanulmányozása során belátja, hogy az új tudás elsajátítása, a környező népektől való tanulás, az alkalmazkodási képesség fontos feltétele volt népünk fennmaradásának. Megérti, hogy a kereszténység felvétele és az erre épülő államalapítás teremtette meg a magyar állam megerősödésének és fejlődésének feltételeit. Felismeri, hogy az Árpád-korban megszilárdult a keresztény magyar állam. A korszak jelentős uralkodói politikai életpályájának megismerésén keresztül belátja, hogy Magyarország a közép-európai régió egyik legerősebb államaként fejlődött, sorsa több ponton összekapcsolódott a környező államok és Nyugat-Európa fejlődésével. Tudja, hogy az ország fejlődésének lehetőségeit lényegesen befolyásolta a tatárokkal és az oszmán törökökkel folytatott küzdelem. Képes többféleképpen értelmezhető szövegek eltérő jelentésrétegeinek a feltárására. Álláspontját tárgyilagos érveléssel tudja előadni.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
A magyar nép eredete, vándorlása, a honfoglalás és a kalandozások kora. Népesség, demográfia (vándorlás, migráció). Árpád-házi uralkodók politikai életpályája (Géza és Szent István, Szent László, Könyves Kálmán, I. András, IV. Béla). Államformák, államszervezet; Uralkodók és államférfiak; Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai A társadalom és a gazdaság változásai a honfoglalástól a XIII. század végéig. A földrajzi környezet; Erőforrások és termelési kultúrák A Magyar Királyság, mint jelentős európai hatalom, az Anjouk, Luxemburgi Zsigmond és Hunyadi Mátyás korában. Fölzárkózás, lemaradás. Uralkodók és államférfiak A magyar rendi állam és az Oszmán (Török) Birodalom	Ismeretszerzés, tanulás: Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegben. (Pl. Szent István törvényeiben.) Információk gyűjtése és önálló rendszerezése, értelmezése. (Pl. az Aranybulla elemzése, korabeli törvényi előírások az idegenekről; középkori városaink jellemzőinek, a lakosság összetételének, rétegződésének kutatása.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Tanultak felhasználása új feladathelyzetben. (Pl. korstílusok azonosítása magyarországi műemlékeken.) Kritikai gondolkodás: Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenvélemények cáfolására. (Pl. a magyar honfoglalás lefolyása.) Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan.	Magyar nyelv és irodalom: a magyar nyelv rokonsága, története, nyelvcsaládok, régi magyar nyelvemlékek: a Tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd és könyörgés, Ómagyar Mária-siralom. Eredetmondák (pl. Arany János: Rege a csodaszarvasról). Janus Pannonius: Pannónia dicsérete, Katona József: Bánk Bán, Arany János: Toldi. Vizuális kultúra: A nagyszentmiklósi kincs, a honfoglalás korát feldolgozó képzőművészeti alkotások megfigyelése, elemzése. Román, gótikus és

párharca. Békék, háborúk, hadviselés; Társadalmi és gazdasági változások a XIV–XV. század folyamán. Erőforrások és termelési kultúrák A középkori magyar kultúra és művelődés emlékei. Korok, korstílusok; Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai	(Pl. korabeli utazók, krónikaírók leírásainak elemzése.) Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. (Pl. a jobbágy fogalom jelentésváltozása.) Híres emberek, történelmi személyek jellemzése, feltevések megfogalmazása a cselekedeteinek mozgatórugóiról. (Pl. Hunyadi Mátyás külpolitikája.) Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból. Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek megismerése és bemutatása. (Pl. Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása magyar és török korabeli források alapján.) Különböző szövegek, kép- és hanganyagok stb. vizsgálata történelmi hitelesség szempontjából. (Pl. a XIX. századi historizáló festészet alkotásai [pl. Feszty-körkép].) Kommunikáció: Esszé írása történelmi-társadalmi témákról. (Pl. I. Károly gazdasági reformjainak okai.) Történelmi, társadalmi témák vizuális ábrázolása. (Pl. a magyar társadalom változásai az Árpád-korban.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás térben és időben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal Tanult események, jelenségek topográfiai helyének meghatározása térképen. (Pl. a magyarság vándorlásának fő állomásai.) Az európai és a magyar	reneszánsz emlékek Magyarországon. (pl. a jáki templom) Ének-zene: reneszánsz zene: Bakfark Bálint. Matematika: térbeli modellek készítése valaminek a demonstrálásához. Informatika, könyvtárhasználat: A Magyar Nemzeti Múzeum Magyarország története az államalapítástól 1990-ig c. állandó kiállítása középkori része Hunyadi Mátyás kori anyagának feldolgozása sétálófüzet kitöltésével. Internetes gyűjtőmunka a magyarok eredetével kapcsolatos elméletek témájában.

	történelem eltérő időbeli ritmusának elemzése. (Pl. A kereszténység felvétele, államok alapítása.) Egyszerű térképvázlatok rajzolása információforrások alapján. (Pl. a tatárjárás.)	
Értelmező kulcsfogalmak	Változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, népességfogyás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, államszervezet, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, vallás, monoteizmus, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: nyelvrokonság, őstörténet, őshaza, törzsszövetség, kettős fejedelemség, honfoglalás, kalandozás, királyi vármegye, ispán, nádor, egyházmegye, királyi tanács, tized, szerviens, várjobbágy, vajda, Aranybulla, nemesi vármegye, székely, szász, kun, bandérium, aranyforint, regálé, harmincad, kapuadó, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, úriszék, báró, köznemes, kilenced, ősiség, perszonálunió, végvári rendszer, rendi országgyűlés, rendkívüli hadiadó, füstpénz, fekete sereg, corvina Személyek: Árpád, Géza fejedelem, I. (Szent) István, Koppány, I. (Szent) László, Könyves Kálmán, Anonymus, II. András, IV. Béla, I. Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás. Topográfia: Magna Hungaria, Kazár Birodalom, Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Augsburg, Pannonhalma, Esztergom, Székesfehérvár, Pozsony, Horvátország, Erdély, Dalmácia, Muhi, Buda, Visegrád, Nándorfehérvár, Kronológia: 895 táján (a honfoglalás), 955 (az augsburgi csata), 972–997 (Géza fejedelemsége), 997/1000–1038 (I. /Szent/ István uralkodása), 1077–1095 (I. /Szent/ László), 1095–1116 (Könyves Kálmán), 1205–1235 (II. András), 1222 (az Aranybulla kiadása), 1235–1270 (IV. Béla), 1241–1242 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása), 1308–1342 (I. Károly), 1342–1382 (I. /Nagy/ Lajos), 1351 (I. /Nagy/ Lajos törvényei), 1387–1437 (Luxemburgi Zsigmond), 1444 (a várnai csata), 1456 (a nándorfehérvári diadal), 1458–1490 (I. /Hunyadi/ Mátyás).	

10. évfolyam

Tematikai egység címe	órakeret	
	általános tanterv	emelt
A világ és Európa a kora újkorban	12 óra	18 óra
Magyarország a kora újkorban	14 óra	21 óra
Felvilágosodás, forradalmak és a polgárosodás kora	15 óra	22 óra
Az újjáépítés kora Magyarországon	9 óra	13 óra
Reformkor, forradalom és szabadságharc Magyarországon	15 óra	22 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret(a kerettantervben ún. szabad órakeret, az éves óraszám 10%-a)	7 óra	12 óra
Az össz óraszám	72 óra	108 óra

Javasolt órabeosztás

Tematikai egység címe	órakeret	
	általános tanterv	emelt
A világ és Európa a kora újkorban	12 óra	18 óra
Amerika ősi kultúrái, a nagy földrajzi felfedezések és következményeik.	1	2
Reformáció és katolikus megújulás.	1	2
Az atlanti hatalmak (Hollandia és Anglia) felemelkedése.	1	2
Nagyhatalmi küzdelmek a XVII. században és a XVIII. század elején.	1	1
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	1
Az angol polgárháború és a parlamentáris monarchia kialakulása.	2	2
A francia abszolutizmus és hatalmi törekvések.	1	1
Közép- és Kelet-Európa a XVI–XVII. században.	1	2
A tudományos világkép átalakulása.	1	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Magyarország a kora újkorban	14 óra	21 óra
A Jagelló-kor.	1	1
Az ország három részre szakadása.	1	2
Várháborúk kora.	1	1
A három országrész berendezkedése, mindennapjai.	1	2
A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon.	1	2
Az Erdélyi Fejedelemség.	1	1
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
A magyar rendek és a Habsburg-udvar konfliktusai.	1	2
A török kiűzése Magyarországról.	1	1
Népesség, társadalom, gazdaság és természeti	1	2

környezet a XVI–XVII. századi Magyarországon.		
A Rákóczi-szabadságharc.	2	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Felvilágosodás, forradalmak és a polgárosodás kora	15 óra	22 óra
A felvilágosodás.	2	2
A felvilágosult abszolutizmus.	1	1
Hatalmi átrendeződés a XVIII. századi Európában.	1	1
Az Egyesült Államok létrejötte és alkotmánya.	1	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
A francia forradalom eszméi, irányzatai, hatása.	2	3
A napóleoni háborúk Európája és a Szent Szövetség rendszere.	1	2
Az ipari forradalom és hatásai.	2	3
A XIX. század eszméi.	2	3
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Az újjáépítés kora Magyarországon	9 óra	13 óra
Népesség és környezet: demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása.	2	2
A Magyar Királyság újjászervezése és helye a Habsburg Birodalomban	1	2
A felvilágosult abszolutizmus a Habsburg Birodalomban.	2	3
Társadalmi és gazdasági viszonyok változásai a XVIII. században.	1	2
A nemzeti ébredés: a kultúra és művelődés változásai.	1	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	1
Reformkor, forradalom és szabadságharc Magyarországon	15 óra	22 óra
Az átalakuló társadalom és gazdaság.	1	2
A reformeszmék kialakulása és terjedése: Széchenyi István programja.	2	3
A reformmozgalom kibontakozása.	2	2
A nemzeti ébredés és a nemzetiségi kérdés.	1	2
A reformkori művelődés, kultúra.	1	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
A forradalom és szabadságharc nemzetközi keretei.	1	1
Az 1848-as forradalom és vívmányai, az áprilisi törvények.	2	3
A szabadságharc története.	2	2

Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret(a kerettantervben ún. szabad órakeret, az éves óraszám 10%-a)	7 óra	12 óra
Az össz óraszám	72 óra	108 óra

Tematikai egység	A világ és Európa a kora újkorban	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Felfedezők, utazók, reformátorok, a Napkirály udvara, a felvilágosodás eszméi.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló érzékeli, hogy az emberek a maguk által leghelyesebbnek gondolt módon cselekszenek. Az azonban, hogy a különböző korokban mit tartottak helyesnek vagy helytelennek jelentős mértékben eltért egymástól. Ahhoz, hogy az emberek tetteit és döntéseit helyesen tudjuk megítélni, először meg kell érteni a helyzetet, amelyben éltek. Belátja, hogy a világ különböző civilizációit összeköti az emberi alapszükségletek biztosításának igénye (élelem, biztonság, világ megértésének igénye stb.). Megérti, hogy a kultúrák találkozása milyen esélyeket és/vagy veszélyeket hordoz magában. Képes empatikusan, a leigázottak szempontjából is értékelni a földrajzi felfedezéseket és az azt követő gyarmatosítást. A tanuló belátja, hogy Amerika felfedezése gyökeresen megváltoztatta a világ képét. Felismeri, hogy a kereskedelmi utak feletti ellenőrzés általában jelentős hatalmi pozíciót is jelent, valamint hogy a kereskedelemi utak terén lezajló változások átrendezik a régiók közötti gazdasági erőviszonyokat, hosszú távon jelentős gazdasági, társadalmi és politikai következményekkel járnak. Átlátja a tőkés gazdaság működési mechanizmusát, felismeri a termelés új szervezeti formáinak társadalomformáló hatását. Tudja, hogy a reformáció a katolikus egyház világi hatalmával való szembefordulás nyomán jött létre, és érti, hogy a hitélet megújítása mellett a protestáns gondolkodásmód (önkormányzatiság, hivatásetika) terjesztésével jelentős eszmei és társadalmi hatást gyakorolt Európára. Megismeri az európai régiók eltérő fejlődését és egymásra hatását. Képes összehasonlítani történelmi időszakokat, egybevetni eltérő emberi sorsokat. Képes a történelmi tér változásainak leolvasására, az adott témához leginkább megfelelő térkép kiválasztására.	

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Amerika ősi kultúrái, a nagy földrajzi felfedezések és következményeik.	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés különböző típusú forrásokból. (Pl. a 95 pontból a	Földrajz: földrajzi felfedezések topográfiai

Függetlenség és alávetettség; Felfedezők, feltalálók; A fanatizmus jellemzői és formái; Népesség, demográfia Reformáció és katolikus megújulás. Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai. Az atlanti hatalmak (Hollandia és Anglia) felemelkedése. Erőforrások és termelési kultúrák. Nagyhatalmi küzdelmek a XVII. században és a XVIII. század elején. Kisállamok, nagyhatalmak; Békék, háborúk, hadviselés; Egyezmények, szövetségek Az angol polgárháború és a parlamentáris monarchia kialakulása. A hatalommegosztás formái, szintjei. Államformák, államszervezet; A francia abszolutizmus és hatalmi törekvések. Államformák, államszervezet; Uralkodók és államférfiak Közép- és Kelet-Európa a XVI–XVII. században. Fölzárkózás, lemaradás; Erőforrások és termelési kultúrák A tudományos világkép átalakulása. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika	lutheri tanok kimutatása; a barokk stílusjegyeinek felismerése képek alapján.) Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. a polgárosult angol nemesség és a francia nemesség összehasonlítása.) Információk önálló rendszerezése és értelmezése. (Pl. a harmincéves háború okainak csoportosítása.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Kritikai gondolkodás: Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására. (Pl. forradalom volt-e a XVII. századi angliai átalakulás?) A különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. (Pl. az ipari termelési keretek – céh, kiadási, felvásárlási rendszer, manufaktúra – összehasonlítása.) Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. (Pl. a gyarmatosítás ideológiája) Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, meghatározott álláspontok cáfolására. (Pl. egy hitvita rekonstrukciója) Kommunikáció: Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a XVI. századi világkereskedelem működése.) Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. az angol polgárháború szakaszairól.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-	vonatkozásai, a holland mélyföld, a Naprendszer. Magyar nyelv és irodalom: Shakespeare, Molière. Dráma és tánc: az angol reneszánsz színház és dráma, a francia klasszicista színház és dráma. Vizuális kultúra: a barokk stílus. Ének-zene: a barokk zene. Fizika: A földközéppontú és a napközéppontú világkép jellemzői. A Föld, a Naprendszer és a Kozmosz fejlődéséről alkotott csillagászati elképzelések. Kepler törvényei, Newton. Filozófia: Descartes, Bacon, Locke.

	történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás időben és térben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. (Pl. a reformáció egyes irányzatainak a térhódítása.)	
Értelmező kulcsfogalmak	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, interpretáció, jelentőség.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, népesedés, népességgrobbanás, népességfogyás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, termelési egység, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, köztársaság, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás, monoteizmus, vallásüldözés, antijudaizmus	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: ültetvény, tőke, kapitalizmus, világkereskedelem, abszolutizmus, reformáció, protestáns, evangélikus, református, ellenreformáció, jezsuita, barokk, manufaktúra, vetésforgó, anglikán, puritán, Jognyilatkozat, alkotmányos monarchia, merkantilizmus. Személyek: Kolumbusz, Magellán, Vasco da Gama, V. Károly, Luther, Kálvin, Kopernikusz, I. Erzsébet, Cromwell, XIV. Lajos, I. (Nagy) Péter. Topográfia: Németalföld, London, Versailles, Szentpétervár. Kronológia: 1492 (Amerika felfedezése), 1517 (Luther fellépése, a reformáció kezdete), 1618–1648 (a harmincéves háború), 1642–1649 (az angol polgárháború), 1689 (a Jognyilatkozat kiadása).	

Tematikai egység	Magyarország a kora újkorban	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	A mohácsi csata, a végvári harcok hősei, a hadvezér Zrínyi Miklós, kuruc mondák és történetek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló tudja, hogy a sorsfordító történelmi események nem kizárólag egy kiváltó okra vezethetők vissza, és következményeik döntően befolyásolhatják egy adott állam/közösség fejlődésének lehetőségeit. Értékeli a Rákóczi-szabadságharc idején létrejött széles társadalmi összefogás mozgósító erejét és a kölcsönös engedményeken alapuló	

	megállapodás hosszú távú jelentőségét. Felismeri a kiemelkedő történelmi személyek közösségformáló és társadalom-átalakító szerepét. Megérti, hogy a reformáció a bibliafordítás, a magyar nyelvű hitélet és a magyar írásbeliség fellendülése révén formálta jelentősen a magyar művelődéstörténetet, a katolicizmus megújulása során kialakított hagyományok a magyar nemzettudat fontos részévé váltak. Belátja, hogy az oszmán-török katonai fölény mellett a politikai megosztottság is hozzájárult az ország három részre szakadásához. Megérti a részekre szakadt ország helyzetét a két nagyhatalom ütközőzónájában, és belátja, hogy a török kiűzését a hatalmi erőegyensúly felbomlása tette lehetővé. Átlátja a másfél évszázados török uralom rövid és hosszú távú következményeit. Képes elemezni az egyetemes és magyar történelem eltérő időbeli ritmusát, és ezek kölcsönhatásait. Képes különböző információforrásokból egyszerű önálló térképvázlatok rajzolására.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
A Jagelló-kor. Fölzárkózás, lemaradás Az ország három részre szakadása. Függetlenség és alávetettség; Várháborúk kora. Békék, háború, hadviselés. A három országrész berendezkedése, mindennapjai. Erőforrások és termelési kultúrák; Államformák, államszervezet A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon. Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai Az Erdélyi Fejedelemség. Kisállamok, nagyhatalmak; Függetlenség és alávetettség A magyar rendek és a Habsburg-udvar konfliktusai. A hatalommegosztás formái, szintjei A török kiűzése Magyarországról.	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés szaktudományi munkákból (pl. Erdély aranykoráról). A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Az internet kritikus felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. (Pl. a magyarországi oszmán – török építészeti emlékekről.) Kritikai gondolkodás: Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján.(Pl. Brodarics István és Szulejmán a mohácsi csatáról.) Feltevések megfogalmazása egyes történelmi jelenségek hátteréről, feltételeiről, okairól. (Pl. Szapolyai királyságának szerepe az önálló Erdélyi Fejedelemség későbbi létrejöttében.) Tételmondat meghatározása, szövegtömörítés. (Pl. Habsburg-magyar viszony alakulására	Magyar nyelv és irodalom: A reformáció kulturális hatása; Pázmány Péter; Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem, kuruc költészet, Mikes Kelemen. Ének-zene: Szegénylegény katonaénekek (pl. Csinom Palkó). Földrajz: a természeti környezet változása a török korban. Matematika: képzeletben történő mozgatás (pl. átdarabolás elképzelése; testháló összehajtásának, szétvágásoknak az elképzelése; testek különféle síkmetszetének

Békék, háborúk, hadviselés; Egyezmények, szövetségek Népesség, társadalom, gazdaság és természeti környezet a XVI–XVII. századi Magyarországon. Erőforrások és termelési kultúrák; Népesség, demográfia (vándorlás, migráció); A földrajzi környezet A Rákóczi-szabadságharc. Egyezmények, szövetségek. Békék, háborúk, hadviselés; Függetlenség és alávetettség		vonatkozó források kritikus értelmezése.) Történelmi – társadalmi adatok, modellek és elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. (Pl. a magyar önállóság realitása és korlátai) Kommunikáció: Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. kép alapján váralaprajz elkészítése.) Mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. Saját vélemény érthető megfogalmazása, a tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése. (Pl. az ország előtt 1526-ban álló alternatívák megvitatása.) Esszé írása történelmi témákról. (Pl. a török uralom hatása Magyarország fejlődésére címmel. valamint Schulhof Izsák beszámolója Buda visszavívásáról c. forrás elemzése.) Tájékozódás időben és térben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal Az egyetemes és a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. a Rákóczi-szabadságharc és a spanyol örökösödési háború eseményei között.) A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (Pl. az ellenreformáció térnyerésének nyomon követése.)	elképzelése – váralaprajz készítése). Informatika: Törökországi magyar emlékhelyek keresése az interneten, virtuális séta.
Értelmező	Változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték,		

kulcsfogalmak	interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességfogyás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	Fogalmak: örökös jobbágyság, hajdú, vitézlő rend, unitárius, kuruc, labanc, trónfosztás. Személyek: II. Lajos, Szapolyai János, I. Ferdinánd, I. Szulejmán, Dobó István, Zrínyi Miklós, Károli Gáspár, Bocskai István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő, II. Rákóczi Ferenc. Topográfia: Mohács, Kőszeg, Buda, Hódoltság, Eger, Szigetvár, Sárospatak, Ónod, Nagyszombat, Bécs. Kronológia: 1526 (a mohácsi csata, a kettős királyválasztás), 1541 (Buda elfoglalása, az ország tényleges három részre szakadása), 1552 (Eger sikertelen török ostroma), 1566 (Szigetvár eleste), 1591–1606 (a tizenöt éves háború), 1664 (Zrínyi Miklós téli hadjárata, a vasvári béke), 1686 (Buda visszafoglalása), 1699 (a karlócai béke), 1703–1711 (a Rákóczi-szabadságharc), 1707 (az ónodi országgyűlés), 1711 (a szatmári béke).

Tematikai egység	Felvilágosodás, forradalmak és a polgárosodás kora	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A felvilágosodás eszméi; az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca; a francia forradalom vívmányai; a terror; Napóleon; az ipari forradalom találmányai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló megérti, hogy a korszakban a társadalmi és gazdasági átalakulás egymást erősítve bontakozott ki, valamint, hogy az ipari forradalom máig ható gazdasági, társadalmi folyamatok elindítója volt. Látja, hogy a felvilágosodás állította középpontba a világmindenség megértésének igényét, a tudományos megismerés elsőbbrendűségét állította, és hogy ezzel a tudományok fejlődésének új korszaka kezdődött. Belátja, hogy a hatalommegosztás és a képviseleti elv általánossá válása a polgári államokban a demokratikus jogok gyakorlásának kiterjesztését eredményezte. Tudja, hogy a felvilágosodás során fogalmazódtak meg a máig is érvényes demokratikus eszmék és elidegeníthetetlen emberi jogok, amelyek mind a mai napig a nyugati típusú demokráciák jogrendjének alapját képezik. Megszületik az állam és egyház szétválasztásának gondolata. Látja, hogy a korszak forradalmi eszméi – szabadság, egyenlőség, testvériség – nem egyszer egymást	

	kizáró módon valósultak meg. Érzékeli, hogy a hatalmi harcot, harcokat konfliktusok és kompromisszumok egymást váltó sorozataként lehet leírni. Felismeri, hogy az ipari forradalom, amely új energiaforrások hasznosítása mellett új technikai eszközök alkalmazásával és a termelési formák átalakításával létrehozta az ipari társadalmat, a népesség számszerű gyarapodását, urbanizációt és az ipari munkásság létszámának növekedését eredményezte. Ismeri a korszakban kialakult politikai ideológiák – liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus, szocializmus – jellemzőit, és átlátja, hogy ezek átalakult formában ma is léteznek. Látja, hogy a korszak tette az uralkodók és hatalmon levők feladatává a közjó szolgálatát, amely szélsőséges formájában zsarnoki, terrorisztikus eszközökkel történő „népboldogításhoz” vezetett. Tudja az egyes történelmi korszakokat komplex módon elemezni és bemutatni. Képes a változások megkülönböztetésére.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
A felvilágosodás. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika. A felvilágosult abszolutizmus. Államformák, államszervezet; A hatalommegosztás formái, szintjei Hatalmi átrendeződés a XVIII. századi Európában. Egyezmények, szövetségek. Fölzárkózás, lemaradás; Kisállamok, nagyhatalmak Az Egyesült Államok létrejötte és alkotmánya. A hatalommegosztás formái, szintjei. Államformák, államszervezet; A francia forradalom eszméi, irányzatai, hatása. Forradalom, reform és kompromisszum. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika A napóleoni háborúk Európája és a Szent Szövetség rendszere.	Ismeretszerzés, tanulás: Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. a tömegek bekerülése a politizálásba.) Információk önálló rendszerezése és értelmezése. (Pl. az ipari forradalom találmányai és jelentőségük.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Kritikai gondolkodás: Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. (Pl. a forradalmi terror és szükségessége.) Történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. (Pl. Robespierre, Napóleon.) Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására,	Magyar nyelv és irodalom: A felvilágosodás és a romantika, a francia Enciklopédia, Voltaire: Candide. Vizuális kultúra: Klasszicizmus és romantika. Ének-zene: , A klasszika zenéje (pl. Haydn, Mozart, Beethoven), Marseillaise. Fizika: Hőerőgépek, a teljesítmény mértékegysége (watt). Erkölcstan; etika: Állampolgárság és nemzeti érzés. A szabadság rendje: jogok és kötelességek. Magánérdek és közjó. Részvétel a

Békék, háborúk, hadviselés; Egyezmények, szövetségek Az ipari forradalom és hatásai. A technikai fejlődés feltételei és következményei. Népesség, demográfia (vándorlás, migráció) A XIX. század eszméi. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika; Egyenlőség, emancipáció	meghatározott álláspontok cáfolására. (Pl. XVI. Lajos pere) Kommunikáció: Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. (Pl. a Függetlenségi nyilatkozat elemzése és a felvilágosodás hatásának kimutatása.) Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a hatalommegosztás elvének ábrája.) Beszámoló, kiselőadás tartása népszerű tudományos irodalomból, (Pl. a szabadkőművesség témájában.) Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. a francia forradalom korszakai.) Események, történetek dramatikus megjelenítése. (Pl. XVI. Lajos pere.) Esszé írása történelmi, filozófiai kérdésekről (Pl. a „Mi viszi előre a világot? Forradalom vagy szerves fejlődés” témájában.) Tájékozódás időben és térben: Események időrendbe állítása. (Pl. a 1848-as forradalmak.) A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (Pl. Lengyelország felosztása.)	közéletben. A társadalmi igazságosság kérdése. Földrajz: Urbanizációs folyamatok és hatásaik. Filozófia: A felvilágosodás filozófusai (pl. Diderot, Voltaire, Rousseau), a német idealizmus (pl. Kant, Hegel), Marx. Biológia-egészségtan: Védőoltások (az immunológia tudományának kezdetei). Mozgóképkultúra és médiaismeret: A modern nyilvánosság kialakulása. Informatika: Prezentáció készítése pl. az ipari forradalom témájában.
Értelmező kulcsfogalmak	Ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, jelentőség.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, népesedés, népességrobbanás, népességfogyás, migráció, életmód, város, nemzet, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, köztársaság, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, emberi jog, állampolgári jog, népképviselet, vallás, vallásüldözés, vallásszabadság, lelkiismereti szabadság.	

Fogalmak, adatok	Fogalmak: felvilágosodás, racionalizmus, a hatalmi ágak megosztása, természetjog, társadalmi szerződés, népszuverenitás, szabad verseny, felvilágosult abszolutizmus, Emberi és polgári jogok nyilatkozata, alkotmány, jakobinus, terror, nacionalizmus, emancipáció, antiszemitizmus, liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus, Szent Szövetség, urbanizáció. Személyek: Montesquieu, Voltaire, Rousseau, Adam Smith, II. (Nagy) Frigyes, Washington, XVI. Lajos, Danton, Robespierre, Napóleon, Metternich, Watt, Stephenson, Marx. Topográfia: Párizs, Poroszország, Szilézia, Lengyelország, gyarmatok Észak-Amerikában, Waterloo. Kronológia: 1776. július 4. (az amerikai Függetlenségi nyilatkozat kiadása, az Amerikai Egyesült Államok létrejötte), 1789. július 14. (a Bastille ostroma, a francia forradalom kitörése), 1793–1794 (a jakobinus diktatúra), 1804–1814/15 (Napóleon császársága), 1848 (forradalmak Európában).

Tematikai egység	Az újjáépítés kora Magyarországon	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Magyarország újjáépítése a Habsburg Birodalom keretei között. Nemzetiségi viszonyok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló felismeri, hogy az uralkodó és a rendek egymásra utaltsága, a központi és a helyi hatalom egyensúlya jelentett garanciát a békés építőmunkára, ugyanakkor ahhoz, hogy a változások mértékét és jelentőségét helyesen meg tudjuk ítélni, fontos, hogy jól ismerjük a változások előtti és utáni helyzetet, és ezt össze tudjuk hasonlítani egymással. Átlátja, hogy a modernizációs kényszer nyomán alakult ki közéletünkben a ma is meglévő „magyar gondolat” és „szabad gondolat” szembenállása. Látja, hogy mindez egy soknemzetiségű államot eredményezett, amely később nemzetiségi ellentétek és konfliktusok alapjául szolgált. Ugyanakkor e nemzetiségek/etnikumok előbb a gazdasági fejlődésben, majd a politikai életben is fontos szerepet játszottak. A tanuló tudja, hogy az ország újjáépítése együtt járt más népek, nemzetiségek befogadásával/betelepülésével/betelepítésével. Megérti a gazdasági, kereskedelmi, kulturális fejlődést. Tudatosul benne, hogy Magyarország a Habsburg Birodalom részét képezte, megérti a birodalmiságból fakadó problémák lényegét, és reális képet alkot Magyarország birodalmon belüli helyzetéről. Érti a vármegyerendszer szerepét a függetlenség bizonyos elemeinek a megőrzésében. Látja, hogy a változások kedvezően érintették a mezőgazdaság helyzetét, de bizonyos értelemben gátját jelentették a hazai ipari termelés	

	kibontakozásának. Képes statisztikai, demográfiai adatok komplex elemzésére. Ismereteket tud meríteni szakmunkákból is.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Népesség és környezet: demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása. Népesség, demográfia (vándorlás, migráció). Kisebbség, többség, nemzetiségek. A Magyar Királyság újjászervezése és helye a Habsburg Birodalomban. A hatalommegosztás formái, szintjei A felvilágosult abszolutizmus a Habsburg Birodalomban. Fölzárkózás, lemaradás; Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika Társadalmi és gazdasági viszonyok változásai a XVIII. században. Erőforrások és termelési kultúrák; Fölzárkózás, lemaradás A nemzeti ébredés: a kultúra és művelődés változásai. Korok, korstílusok; Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. (Pl. a korszakra vonatkozó demográfiai adatok elemzése, értékelése.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. A tanultak felhasználása új feladathelyzetben. (Pl. a felvilágosodás fogalmainak azonosítása a korszak uralkodói intézkedéseiben.) Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (Pl. Martinovics Ignác perújrafelvétele.) Kritikai gondolkodás: Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. II. József politikai életpályájának elemzése.) Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése. (Pl. a felvilágosodás tanainak megjelenési sajátosságai a Habsburg Birodalomban) Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. (Pl. Napóleon magyar rendekhez szóló kiáltványának elemzése.) Kommunikáció: Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tabló készítése. (Pl.	Földrajz: Magyarország természeti adottságai. Magyar nyelv és irodalom: Nyelvújítás: Kazinczy Ferenc. A magyar felvilágosodás irodalma: Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály. Ének-zene: a barokk zene (pl. J. S. Bach, Händel), a klasszikus zene (pl. Haydn). Vizuális kultúra: barokk stílusú épületek (pl. a fertődi Esterházy-kastély) freskók, szobrok és táblaképek Magyarországon. Informatika: könyvtártípusok, könyvtártörténet. Grafikonok, diagramok készítése a demográfiai adatok szemléltetésére.

	nemzetiségek Magyarországon.) Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. jobbágyterheket szemléltető ábra készítése.) Tájékozódás térben és időben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (Pl. Magyarország etnikai összetételének, elemzése.) Egyszerű térképvázlatok rajzolása különböző információforrások alapján. (Pl. a népességmozgások irányainak megjelenítése.)	

Értelmező kulcsfogalmak	Ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás.
Fogalmak, adatok	Fogalmak: betelepítés, betelepülés, Pragmatica Sanctio, Helytartótanács, felső tábla, alsó tábla, vámrendelet, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, türelmi rendelet, jobbágyrendelet. Személyek: III. Károly, Mária Terézia, II. József, Kazinczy Ferenc. Topográfia: Határőrvidék, Bácska, Bánát. Kronológia: 1723 (Pragmatica Sanctio), 1740–1780 (Mária Terézia), 1780–1790 (II. József).

Tematikai egység	Reformkor, forradalom és szabadságharc Magyarországon	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A magyar reformkor képviselői, március 15. mint iskolai ünnepély, a forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló tudja megkülönböztetni egymástól azokat az okokat, amelyek már jóval a vizsgált esemény előtt léteztek azoktól, amelyek az esemény közvetlen kiváltó okaiként értékelhetők. Látja, hogy az események bekövetkeztének vannak közvetett és közvetlen okai, ezt úgy is értelmezhetjük, hogy a dolgok bekövetkeztének mindig vannak közvetett feltételei és vannak közvetlen kiváltó okai.	

	Megérti, hogy a közös cél eredményezte a forradalom és szabadságharc idején létrejövő nemzeti egységet és összefogást, amely számos politikai, társadalmi és katonai eredménnyel járt, és hogy mindezt csak két nagyhatalom külső katonai agressziója volt képes leverni. Érti, hogy a korszakot a nemzeti és a liberális eszme megerősödése, valamint az európai centrumhoz való fölzárkózás kényszere határozza meg. Belátja, hogy ezek nyomán fogalmazódott meg a jobbágyi és rendi viszonyok megszüntetésének, az érdekegyesítés, a köztherviselés, valamint a nemzeti nyelv és kultúra megteremtésének szükségessége, amelyek a polgári viszonyok és a nemzeti önállóság megteremtését célozzák. Tudja, hogy e célok megvalósítása állította középpontba azokat a nagyformátumú politikusokat, akik túllépve egyéni érdekeiken, egymást kiegészítve a közösség hosszú távú érdekeit szolgáló reformprogramok mellé állították a közvéleményt. Képes felidézni a polgárosodó Magyarország kiépülésének meghatározó gondolatait, megidézni annak kulcsszereplőit, egyszerűbb biográfiákat összeállítani.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Az átalakuló társadalom és gazdaság. Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák. A reformeszmék kialakulása és terjedése: Széchenyi István programja. Fölzárkózás, lemaradás; államférfiak A reformmozgalom kibontakozása. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika; államférfiak A nemzeti ébredés és a nemzetiségi kérdés. Kisebbség, többség, nemzetiségek A reformkori művelődés, kultúra.	Ismeretszerzés, tanulás: A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. a nemesi életszemlélet megismerése Pulszky Ferenc műve alapján.) Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (Pl. Petőfi Sándor halála.) Kritikai gondolkodás: Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása viselkedésük mozgatórugóiról. (Pl. Széchenyi István, Görgey Artúr; az érdekegyesítéssel és a törvény előtti egyenlőséggel kapcsolatos viták bemutatása.) Különböző szövegek, hanganyagok, filmek stb. vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. (Pl. Németh László Az áruló című történeti drámája.) Az emberi (történelmi) cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. (pl. Széchenyi-	Magyar nyelv és irodalom: A felvilágosodás és a reformkor irodalma. Nemzeti dráma, nemzeti színjátszás kezdetei. Dráma és tánc: a XIX. századi magyar színház és dráma néhány alkotása: Katona József: Bánk bán, Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde. Vizuális kultúra: klasszicizmus és romantika. (pl. Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum). Ének-zene: Himnusz, Szózat, Erkel Ferenc: Hunyadi László – a nemzeti opera

Korok, korstílusok A forradalom és szabadságharc nemzetközi keretei. Forradalom, reform és kompromisszum; Fölzárkózás, lemaradás Az 1848-as forradalom és vívmányai, az áprilisi törvények. Forradalom, reform és kompromisszum; A hatalommegosztás formái, szintjei A szabadságharc története. Békék, háború, hadviselés; Függetlenség és alávetettség	Kossuth vita hatása a reformkorban és a forradalom idején) Értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása. (Pl. Széchenyi és Wesselényi vitája) Kommunikáció: Elsődleges történelmi források elemzése, összefüggések felderítése. (Pl. Széchenyi programja a Stádium 12 pontja alapján.) Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a reformkori rendi országgyűlés felépítése és a törvényhozás menete.) Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. (Pl. Széchenyi és Kossuth vitája.) Tájékozódás időben és térben: Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. az 1848-as forradalmak kölcsönhatásai.) Események időrendbe állítása. (Pl. a pesti forradalom eseményei.)	születése, Liszt Ferenc. Földrajz: Magyarország természeti adottságai, folyamszabályozás. Informatika: Glog (interaktív tabló) készítése Széchenyi István gyakorlati újításairól. Az 1848-49-es szabadságharc számítógépes stratégiai játék alkalmazása
Értelmező kulcsfogalmak	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, jelentőség, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria.	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: reform, polgári átalakulás, liberális nemesség, centralista, cenzúra, államnyelv, önkéntes örökváltság, kötelező örökváltság, közteherviselés, érdekegyesítés, védővám, márciusi ifjak, nemzetőrség, áprilisi törvények, felelős kormány, népképviselet, cenzusos választójog, jobbágyfelszabadítás, tavaszi hadjárat, Függetlenségi nyilatkozat. Személyek: Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Kölcsey Ferenc, Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Eötvös József, Metternich, Batthyány Lajos, Szemere Bertalan, Petőfi Sándor, Jellasics, Görgei Artúr, I. Ferenc József, Windischgrätz, Bem József. Topográfia: Pest-Buda, Vaskapu, Pákozd, Isaszeg, Debrecen, Világos. Kronológia: 1830 (Széchenyi István: Hitel című művének megjelenése, a reformkor kezdete), 1832–1836 (rendi országgyűlés),	

	1844 (a magyar nyelv államnyelvvé nyilvánítása), 1848. március 15. (forradalom Pesten), 1848. április 11. (az áprilisi törvények), 1848. szeptember 29. (a pákozdi csata), 1849. április 6. (az isaszegi csata), 1849. április 14. (a függetlenség kimondása), 1849. május 21. (Buda felszabadítása), 1849. augusztus 13. (a világosi fegyverletétel).

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Az ókori, középkori és kora újkori egyetemes és magyar kultúrkincs rendszerező megismerésével az egyetemes emberi értékek tudatos vállalása, családhoz, lakóhelyhez, nemzethez, Európához való tartozás fontosságának felismerése, elfogadása. A múltat és a történelmet formáló, összetett folyamatok, látható és háttérben meghúzódó összefüggések felismerése, és ezek erkölcsi-etikai aspektusainak azonosítása. A korábbi korokban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása, a különböző államformák működési jellemzőinek felismerése. Ismerje fel a tanuló a civilizációk történetének jellegzetes sémáját (kialakulás, virágzás, hanyatlás). Ismerje és mind szélesebb körben alkalmazza a történelem értelmezését segítő kulcsfogalmakat és egyedi fogalmakat, az árnyalt történelmi tájékozódás és gondolkodás érdekében. Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli, tudjon példákat mondani különböző korok eltérő értékítéleteiről egy-egy történelmi személyiség kapcsán. Tudja, hogy az egyes népeket vallásuk és kultúrájuk, életmódjuk alapján azonosítani és megismerni. Ismerje fel, hogy a vallási előírások, valamint az államok által megfogalmazott szabályok döntő mértékben befolyásolhatják a társadalmi viszonyokat és a mindennapokat. Tudja, hogy a történelmi jelenségeket, folyamatokat társadalmi, gazdasági, szellemi tényezők együttesen befolyásolják. Ismerje a világ és az európai kontinens eltérő fejlődési irányait, ezek társadalmi, gazdasági és szellemi hátterét. Tudja azonosítani Európa különböző régióinak eltérő fejlődési útjait. Ismerje fel a meghatározó vallási, társadalmi, gazdasági, szellemi összetevőket egy-egy történelmi jelenség, folyamat értelmezésénél. Tudja értelmezni az eltérő uralkodási formák és társadalmi, gazdasági viszonyok közötti összefüggéseket. Ismerje a keresztény Magyar Királyság létrejöttének, virágzásának és hanyatlásának főbb állomásait, a kora újkor békés építőmunkájának eredményeit, valamint a polgári Magyarország kiépülésének meghatározó gondolatait és kulcsszereplőit. Legyen képes a tanuló ismereteket meríteni, beszámolót, kiselőadást készíteni és tartani különböző írott forrásokból, történelmi kézikönyvekből, atlaszokból/szakmunkákból, statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból és internetről. Legyen képes a szerzett információk rendezésére/értelmezésére, és tudja a rendelkezésre álló információforrásokat áttekinteni/értékelni is. Tudjon kérdéseket megfogalmazni a forrás megbízhatóságára és a szerző esetleges elfogultságára vonatkozóan. Legyen képes különböző magatartástípusok és élethelyzetek megfigyelésére, ezekből következtetések levonására. Tudja írott és hallott szövegből a lényeget kiemelni tételmondatok

	meghatározásával, szövegek tömörítésével és átfogalmazásával egyaránt. Legyen képes a többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárására. Legyen képes feltevéseket megfogalmazni történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. Legyen képes történelmi helyzeteket elbeszélni, eljátszani a különböző szereplők nézőpontjából. Legyen képes saját véleményét megfogalmazni, közben legyen képes vitában a tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetésére. Legyen képes folyamatábrát, diagramot, vizuális rendezőt (táblázatot, ábrát) készíteni, történelmi témákat vizuálisan ábrázolni. Legyen képes az időmeghatározásra konkrét kronológiai adatokkal, valamint történelmi időszakokhoz kapcsolódóan egyaránt, és tudjon kronológiai adatokat rendszerezni. Használja a történelmi korszakok és periódusok nevét. Legyen képes összehasonlítani történelmi időszakokat, egybevetni eltérő korszakok emberi sorsait a változások szempontjából, és legyen képes a változások megkülönböztetésére is. Legyen képes érzékelni és elemezni az egyetemes és a magyar történelem eltérő időbeli ritmusát, illetve ezek kölcsönhatásait. Tudja az egyes korszakokat komplex módon jellemezni és bemutatni. Legyen képes különböző információforrásokból önálló térképvázlatok rajzolására, különböző időszakok történelmi térképeinek az összehasonlítására, a történelmi tér változásainak leolvasására, az adott témához leginkább megfelelő térkép kiválasztására.

11–12. évfolyam

A középiskolai történelemtanítás második két éve részben már az érettségire való felkészülés/felkészítés jegyében telik el. Mindazon fejlesztési területeket és kulcskompetenciákat kiemeljük és elmélyítjük, amelyek a történelemtanítás során szerepet játszanak. Ezek közül a legfontosabb a nemzeti azonosságtudat kialakítása és a hazafias nevelés, valamint az aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés. Fontos, hogy tanulóink hazájukhoz hű, nemzeti, népi kultúránk értékeit ismerő és becsülő, a demokratikus jogállam iránt elkötelezett, a közügyekben aktívan részt vevő, a társadalmi és etnikai sokszínűséget értékként kezelő, a kisebbségi kultúrákat ismerő, el- és befogadó állampolgárokká váljanak. Ehhez használjuk fel és tudatosítsuk a közelmúlt történelmének értékeit (jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát), közös társadalmi és állami sikereinket (pl. a rendszerváltozás, a demokratikus jogállam kiépítése, békés nemzetegyesítés, csatlakozásunk az európai közösséghez és az atlanti katonai szövetséghez), kitérve történelmünk árnyoldalainak bemutatására, feldolgozására is. Lényeges az is, hogy a XX. századi népirtások (pl. örmény népirtás, holokauszt, délszláv háború), a tömegméretű tragédiák és mögöttük rejlő egyéni sorsok feldolgozása megtörténjen, a történelmi átélhetőség és kritikai gondolkodás fejlesztése érdekében. Fontos a népirtások, háborúk és diktatúrák során az egyéni és szervezett ellenállás különböző formáinak megismerése, a személyes magatartásformák megítélése.

A kulcskompetenciák közül a szociális és állampolgári kompetencia játszik szerepet a demokrácia iránti végső elköteleződésben, valamint nemzeti értékeinken túl a közös európai gondolat melletti egyértelmű állásfoglalásban is. A tanulói kompetencia fejlesztésének területei közül első helyen a 11–12. évfolyamokon is a források használata és értékelése említhető. A forrásokból történő önálló adatgyűjtés mellett elvárt a történelmi háttér ismeretében következtetések levonása is. Mindehhez nemcsak a szakszókincs alapos ismerete szükséges, hanem az egyes történelmi fogalmak meghatározása is, annak tudatában, hogy azok a különböző történelmi korokban változó jelentésűek lehetnek. A történelemtanítás fontos eleme a középiskolai oktatás záró szakaszában is a tanulók történelmi időben és térben való tájékozódó-képességének fejlesztése. Ez a kronológiai és topográfiai adatok megismerésén és megtanulásán túl azok egységben látását, az események sorrendjének (diakrónia) és az egy időben zajló történéseknek (szinkrónia) a felismerését is célozza. Ezen a szinten már elvárt egyszerű kronológiai táblázatok önálló készítése, valamint kronológiai munkák használata is. Fontos a történelmi tér változásainak felismerése, a történelmi és földrajzi térképek összekapcsolása, valamint az ökológiai szemlélet kialakítása a történelmi jelenségek értelmezésében.

A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek – mint közvetlen szocializációs hatású témaköröket átfogó tartalmi terület – természetes módon kapcsolódik a NAT-ban megfogalmazott valamennyi általános fejlesztési feladathoz. Ez a lehetősége abból adódik, hogy a jelenben való eligazodásra igyekszik felkészíteni a tanulókat. Olyan tartalmakat visz be az oktatásba, amelyek a hétköznapokban közvetlenül hasznosítható tudást eredményeznek. Olyan készségek fejlesztését célozza, amelyek – miként az összes kulcskompetencia –, széles körben hasznosíthatók az iskolán kívüli életben. A témakörök feldolgozása közvetlen módon járul hozzá a szociális és állampolgári, valamint a kezdeményezőkészség és vállalkozási kompetencia fejlesztéséhez. Mindez az általános célok közül jelentős mértékben segíti az állampolgárságra és demokráciára nevelést, a másokért való felelősségvállalás és az önkéntesség gondolatának elmélyülését a fiatalokban, a gazdasági és a pénzügyi nevelést, valamint kisebb mértékben a pályaorientációt is.

A társadalmi, állampolgári és gazdasági témakörök feldolgozása fontos szerepet játszik az önálló és kritikai gondolkodás fejlesztésében, valamint a médiahasználat tudatosságának kialakításában, ami középiskolában a következő tevékenységi típusokra épülhet: írott és

audiovizuális szövegek önálló gyűjtése, szóban vagy írásban történő feldolgozása, valamint tudatos és kritikus kezelése, a tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése, a többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása, különféle értékrendek összehasonlítása, saját értékek és vélemények tisztázása.
A középiskola utolsó évfolyamán megjelenő társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek témakörei a történelem tantárgy keretében szintetizálják a diákok társadalomtudományi ismereteit. Mivel végzős diákokról van szó, fontos, hogy az iskola közvetlen módon is előkészítse őket a tényleges gazdasági és politikai szerepvállalásra: az állampolgári jogok és kötelességek felelősségteljes gyakorlására, a munkavállalói, illetve a vállalkozói szerepre, valamint az országgyűlési és helyhatósági választásokon való részvételre.
E témakörök szemlélete szorosan kötődik az aktuális társadalmi gyakorlathoz, illetve a diákok társadalmi tapasztalataihoz. Legfontosabb módszertani sajátossága az induktivitás, amely a tanulási folyamat gyakorlat közeli jellegében gyökerezik. Ez azért fontos, mert a diákok társadalmi tapasztalatai sok esetben ellentmondanak az iskolában tanult eszményeknek, elveknek és fogalmi általánosításoknak. Így mind a tanár, mind a tananyag könnyen hiteltelenné válhat. Az ismeretek puszta átadása mellett ezért mindenképp szükség van olyan, személyes élményekre építő, készségfejlesztő módszerekre, amelyek megalapozzák, illetve erősítik a diákok szociális, erkölcsi és jogi érzékét. A tananyag tehát nem egyszerűen ismereteket közvetít, hanem viselkedési mintákat, szemléletet is, egyfajta problémamegoldó „társadalmi gyakorlótérnek” tekintve a tanórákat, ahol szimulációs helyzetekben erősödhet a diákok döntési és problémamegoldó képessége, empátiája, toleranciája és együttműködési készsége.

11. évfolyam

Tematikai egység címe	órakeret	
	általános tanterv	emelt
A nemzetállamok és a birodalmi politika kora	16 óra	22 óra
A kiegyezéshez vezető út és a dualizmus kora Magyarországon	16 óra	21 óra
Az első világháború és következményei	16 óra	21 óra
Európa és a világ a két világháború között	18 óra	23 óra
Magyarország a két világháború között	16 óra	22 óra
A második világháború	15 óra	21 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret(a kerettantervben ún. szabad órakeret, az éves óraszám 10%-a)	11 óra	14 óra
Az össz óraszám	108 óra	144 óra

Javasolt órabeosztás

Tematikai egység címe	órakeret	
	általános tanterv	emelt
A nemzetállamok és a birodalmi politika kora	16 óra	22 óra
Nemzetállami törekvések Európában (Olaszország, Németország, a balkáni államok)..	3	4
Az Amerikai Egyesült Államok polgárháborúja és nagyhatalommá válása.	2	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
Társadalmi és gazdasági változások a centrum országaiban.	2	3
Az iparosodás új szakaszának hatásai (társadalom, gondolkodás, életmód, épített és természetes környezet).	1	2
A munkásság érdekképviseleti és politikai mozgalmai, szervezetei.	1	1
A modern polgári állam jellegzetességei.	2	2
Az Európán kívüli világ változásai a XIX. század második felében: gyarmati függés, a birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért.	2	3
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
A kiegyezéshez vezető út és a dualizmus kora Magyarországon	16 óra	21 óra
Önkényuralom Magyarországon.	1	2
A kiegyezés létrejötte és tartalma.	2	2
A kiegyezéshez fűződő viták, a kiegyezés alternatívái.	1	1
Társadalmi változások és gazdasági fejlődés a dualizmus korában.	2	2
Budapest világvárossá válása.	1	1
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
A nemzetiségi kérdés alakulása, a zsidó emancipáció.	1	2

A dualizmus válságjelei.	2	2
A tudomány és művészet a dualizmus korában.	1	2
Életmód a századfordulón.	2	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Az első világháború és következményei	16 óra	21 óra
Az első világháború.	3	4
Magyarország az első világháborúban.	2	2
A februári forradalom és a bolsevik hatalomátvétel. A diktatúra kiépülése Szovjet-Oroszországban.	2	2
A háborús vereség következményei Magyarországon: az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása, Az őszirózsás forradalom, a tanácsköztársaság.	2	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
Az első világháborút lezáró békerendszer.	2	2
A trianoni békediktátum. Kisebbség, többség, nemzetiségek;	1	2
Új államok Közép-Európában. A határon túli magyarság sorsa.	1	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Európa és a világ a két világháború között	18 óra	23 óra
Az 1920-as évek politikai és gazdasági viszonyai.	1	2
Demokráciák és tekintélyuralmi rendszerek Európában a két világháború között. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika.	1	2
Az olasz fasiszta állam és ideológia jellemzői.	1	1
A kommunista diktatúra a Szovjetunióban.	2	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
Az 1929-33-as világgazdasági válság jellemzői és következményei. Az Amerikai Egyesült Államok válasza a válságra: a New Deal.	2	2
A nemzeti szocialista ideológia és a náci diktatúra jellemzői.	2	2
Nemzetközi viszonyok a két világháború között.	2	2
A gyarmatok helyzete.	1	1
Tudomány és művészet a két világháború között.	1	2
Életmód és mindennapok a két világháború között.	2	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Magyarország a két világháború között	16 óra	22 óra
A konszolidáció kezdete folyamata, jellemzői,	4	4

eredményei és válsága.		
A válság és hatása: a belpolitikai élet változásai az 1930-as években.	2	2
A magyar külpolitika céljai és lehetőségei a két világháború között.	2	3
A revízió lépései és politikai következményei Magyarországon.	1	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
Társadalom és életmód Magyarországon a két világháború között.	2	2
Tudomány és művészet a két világháború között.	1	2
Tömegkultúra és -sport.	1	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
A második világháború	15 óra	21 óra
A második világháború kitörése. Hadi és diplomáciai eseményei a Szovjetunió elleni német támadásig.	2	2
A fordulat a háború menetében.	1	1
A szövetségesek együttműködése és győzelme.	2	2
A második világháború jellemzői. A holokauszt.	2	2
Forráselemzés és részösszefoglalás (gyakorlás)	1	2
Magyarország háborúba lépése és részvétele a keleti fronton..	1	2
Kállay Miklós miniszterelnöksége.	1	2
A német megszállás és nyilas uralom. Felszabadulás és szovjet megszállás.	2	3
Háborús veszteségeink. A zsidóüldözés társadalmi, eszmei háttere és holokauszt Magyarországon.	1	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	2
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret(a kerettantervben ún. szabad órakeret, az éves óraszám 10%-a)	11 óra	14 óra
Az össz óraszám	108 óra	144 óra

Tematikai egység	A nemzetállamok és a birodalmi politika kora	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Az egységes Olaszország és Németország létrejötte. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért, élet a gyarmatokon.	
A tematikai egység	◀ A tanuló látja, hogy az okok közötti összefüggések vizsgálata segít	

nevelési-fejlesztési céljai	annak a megállapításában, hogy mely tényezők játszották a legfontosabb szerepet az események bekövetkeztében. Felismeri, hogy a történelmi események magyarázata nagyon sok esetben az egyének és csoportok személyes indítékainak feltárásán és bemutatásán alapul. mely állami keretként. Tudja, hogy a modern polgári államszervezet új funkciói kiterjedtek az oktatásra, az egészségügyre és a szociálpolitikára. Megérti azokat a régi fejlődési kereteket szétfeszítő törekvéseket, amelyek szükségszerűen vezettek el egy olyan mértékű hatalmi versengéshez, amely beletorkollott az első világháborúba. Felismeri, hogy a nemzetállami keret képes hatékonyan megjeleníteni, megvédeni egy nemzet érdekeit, melynek tagjainak jogai ekkor számos, a közösséget összetartó elemmel bővültek. Érti, hogy a nacionalista eszme terjedése, az ipari forradalom belső piacteremtő képessége együttesen segítették elő a nemzetállamok létrejöttét. Felismeri, hogy a különböző nemzetállamok megteremtésének igénye és a tőkés termelés állandó bővítésének kényszere magában hordozta a nemzetek közötti versengés kiéleződését, amely többek között a gyarmatosítás új szakaszának megjelenését eredményezte. Belátja, hogy az ipari forradalom újabb szakaszának eredményei (új iparágak, találmányok stb.) számos árnyoldallal (környezetkárosítás, társadalmi egyenlőtlenségek növekedése) jártak. Képes saját ismeretforrások segítségével történelmi oknyomozásra, ehhez önálló jegyzetelésre, tudatos és kritikus internethasználatra

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Nemzetállami törekvések Európában (Olaszország, Németország, a balkáni államok). Kisállamok, nagyhatalmak. Az Amerikai Egyesült Államok polgárháborúja és nagyhatalommá válása. Kisállamok, nagyhatalmak. Társadalmi és gazdasági változások a centrum országaiban. Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák; Szegények és gazdagok világa Az iparosodás új szakaszának hatásai (társadalom, gondolkodás, életmód, épített és természetes környezet). Technikai fejlődés feltételei és	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. (Pl. az egyenlőtlen fejlődés fogalmának értelmezése.) Önálló információgyűjtés különböző médiumokból. (Pl. az ipari forradalom második szakaszának találmányai; a Dreyfus-ügy.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Kritikai gondolkodás: Különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. (Pl. szövetségi rendszerek.)	Földrajz: kontinensek földrajza, Európa országai, Balkán, a városfejlődés szakaszai. Magyar nyelv és irodalom: Stendhal, Balzac, Victor Hugo, Puskin, Zola, Dosztojevszkij, Verlaine, Rimbaud, Baudelaire, Keats. Vizuális kultúra: eklektika, szecesszió és az izmusok meghatározó alkotói és művei. Ének-zene: Verdi, Puccini, Wagner,

következményei; Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda A munkásság érdekképviseleti és politikai mozgalmai, szervezetei. Hatalommegosztás formái, színterei.; Egyenlőség, emancipáció A modern polgári állam jellegzetességei. Hatalommegosztás formái, színterei.; Egyenlőség, emancipáció Az Európán kívüli világ változásai a XIX. század második felében: gyarmati függés, a birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért. Függetlenség, alávetettség, kisállamok, nagyhatalmak.	Híres emberek, történelmi személyek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. Bismarck politikai pályája.) Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. (Pl. a gyarmatosítás ideológiája.) Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan. (Pl. a gyarmatosítás megítélése a hódítók és a meghódítottak szempontjából) Kommunikáció: Esszé írása történelmi – társadalmi témákról. (Pl. a technikai fejlődés hatása a környezetre és az életmódra.) Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése. Saját vélemény érthető megfogalmazása, a tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése. (Pl. rabszolgakérdés, női emancipáció.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás térben és időben: Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. (Pl. gyarmatbirodalmak kiterjedése a XIX. század elején és végén.) Események, jelenségek, tárgyak, személyek időrendbe állítása. (Pl.	Debussy. Fizika: tudósok, feltalálók: Faraday, Helmholz. Kémia: Meyer, Mengyelejev, Curie házaspár. Biológia-egészségtan: Pasteur, Darwin: evolúcióelmélet. Testnevelés és sport: újkori olimpiák.

	az olasz és a német egység megvalósulásának fő lépései.)	
Értelmező kulcsfogalmak	Változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, köztársaság, parlamentarizmus, demokrácia, népképviselet, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás, vallásüldözés, jogegyenlőség, emancipáció.	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: monopólium, futószalagos termelés, polgári állam, középosztály, városiasodás, emancipáció, antiszemitizmus, cionizmus, szakszervezet, kereszténységszocializmus, szociáldemokrácia, egyenlőtlen fejlődés, nagyhatalom, hármas szövetség, antant, keleti kérdés. Személyek: III. Napóleon, Garibaldi, Bismarck, II. Vilmos, Lincoln, Rotschildok,Viktória királynő, XIII. Leó. Topográfia: Piemont, Olaszország, Német Császárság, Szuezi-csatorna, Elzász-Lotaringia, Balkán. Kronológia: 1853–1856 (a krími háború), 1859 (a solferinoi ütközet), 1861–1865 (az Egyesült Államok polgárháborúja), 1866 (a königgrätzi csata), 1871 (a Német Császárság létrejötte), 1882 (a hármas szövetség megalakulása), 1907 (a hármas antant létrejötte).	

Tematikai egység	A kiegyezéshez vezető út és a dualizmus kora Magyarországon	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Megtorlás, önkényuralom és kiegyezés. Magyarország fejlődése a dualizmus korában, a Monarchia együtt élő népei, a nemzetiségek helyzete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló megérti, hogy a szabadságharc idegen katonai erővel történt leverése nem járt együtt az összes vívmány megsemmisítésével, hiszen azok egy részére (pl. jobbágyfelszabadítás) az új hatalomnak is szüksége van saját helyzete stabilizálásához. Átlátja, hogy az új polgári világ kiépülése Magyarországon számos vonatkozásban értékteremtéssel és értékvesztéssel járt, így az európai élmezőnyhöz való felzárkózási kísérlete az eredmények mellett számos – akár máig ható – társadalmi, gazdasági és szellemi, ideológiai ellentmondást is magában hordozott. Belátja, hogy Magyarországon a dualizmus korában következett be a – máig meglévő – szakadás az elit- és a tömegkultúra között. Megérti, hogy a kiegyezés reális kompromisszum volt, amely megfelelt a kor erőviszonyainak. Látja a kiegyezés hosszú távú hatásait Magyarország fejlődésére, mely folyamatban a hazai zsidó polgárság kiemelkedő szerepet játszott. Felismeri, hogy a dualizmus korában a	

	magyar sajtó a modernizálódó magyar állam negyedik hatalmi ágává alakult. Képes különböző történelmi elbeszéléseket egybevetni egymással. Tud jeleneteket elbeszélni, erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzeteket felismerni és bemutatni.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
A szabadságharcot követő megtorlás és önkényuralom Függetlenség és alávetettség A kiegyezés létrejötte és tartalma. Államformák, államszervezet. A kiegyezéshez fűződő viták, a kiegyezés alternatívái. Forradalom, reform és kompromisszum Politikai élet, társadalmi változások és gazdasági fejlődés a dualizmus korában. Fölzárkózás, lemaradás; Népesség, demográfia. A technikai fejlődés feltételei és következményei; Budapest világvárossá válása. Falvak és városok, urbanizáció; Népesség, demográfia A nemzetiségi kérdés alakulása, a zsidó emancipáció. Kisebbség, többség, nemzetiségek A dualizmus válságjelei.	Ismeretszerzés, tanulás: Példák gyűjtése a szabadságharcot követő megtorlás és üldöztetés magyar, valamint más nemzetiségű áldozatairól, formáiról, eszközeiről, méretéről. (Pl. a lengyel, olasz és német származású honvéd tisztek kivégzése, a hazai zsidó közösségekre kirótt hadisarc.) Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, statisztikai táblázatokból. (Pl. a dualizmuskori gyáripar.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (Pl. egy nagypolgári család élete, mindennapjai) Kritikai gondolkodás: Erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzetek felismerése, bemutatása. (Pl. az aradi vértanúk búcsúlevelei alapján; a tiszaeszlári vérvád képtelensége..) Különböző történelmi elbeszélések összehasonlítása a narráció módja alapján. (Pl. a kiegyezés mérlege Eötvös József és Kossuth Lajos írásai alapján.) Feltevések megfogalmazása egyes jelenségek hátteréről, feltételeiről, okairól. (Pl. a zsidó emancipáció okai, a zsidóság részvétele a modernizációban.) Tételmondat meghatározása, szövegtömörítés. (Pl. az életmód sajátosságainak kiemelése visszaemlékezések alapján.) Az emberi (történelmi) cselekvés és	Magyar nyelv és irodalom: Arany János: A walesi bárdok, a századforduló irodalmi élete (pl. a Nyugat). Vizuális kultúra: a szecesszió és eklektika jellemzői. Ének-zene: Liszt Ferenc, az operett születése, Bartók Béla, Kodály Zoltán. Földrajz: folyamszabályozás, természetkárosítás, árvizek kiváltó okai. Fizika: az elektrifikáció, a transzformátor, a villamos mozdony, a karburátor. Testnevelés és sport: Magyar olimpiai részvétel – Hajós Alfréd, magyar sikersportágak (pl. úszás, vívás).

Fölzárkózás, lemaradás A tudomány és művészet a dualizmus korában. Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda Korok, korstílusok Életmód a századfordulón. Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák; Szegények és gazdagok világa	annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. (Pl. Teleki László élete és halála) Kommunikáció: Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a dualizmus pártviszonyai.) Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) készítése. (Pl. a dualista állam.) Beszámoló, kiselőadás tartása történelmi forrásszövegek alapján. (Pl. dualizmuskori színházkultúra.) Események, történetek, jelenségek mozgásos, táncos, dramatikus megjelenítése. (Pl. jelenetek egy pesti kávéház mindennapjaiból.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás időben és térben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal Az európai történelem és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. a kiegyezés létrejöttét elősegítő külpolitikai tényezők számbavétele.) A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (Pl. a magyarországi vasúthálózat fejlődése.)	
Értelmező kulcsfogalmak	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, jelentőség.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, korfa, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, önkényuralom, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, népképviselet, vallás, jogegyenlőség, emancipáció	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: emigráció, passzív ellenállás, húsvéti cikk, kiegyezés, dualista monarchia, közös ügy, gazdasági kiegyezés, Dunai Konföderáció, nemzetiségi törvény, horvát-magyar kiegyezés, Szabadelvű Párt, Szociáldemokrata Párt, választójog, torlódó társadalom, úri középosztály, dzsentri, kivándorlás, asszimiláció, zsidó emancipáció, állami	

	anyakönyvezés, polgári házasság, népoktatás, millennium. Személyek: Haynau, Alexander Bach, Deák Ferenc, Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, Baross Gábor, Wekerle Sándor, Tisza István, Jászi Oszkár, Kandó Kálmán, Puskás Tivadar, Ganz Ábrahám. Topográfia: Arad, Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest, Bécs, Fiume, Bosznia-Hercegovina. Kronológia: 1849. október 6. (az aradi vértanúk kivégzése), 1865 (Deák Ferenc húsvéti cikke, 1867 (a kiegyezés, Ferenc József megkoronázása), 1868 (a nemzetiségi és népiskolai törvény, a horvát-magyar kiegyezés), 1875–1890 (Tisza Kálmán miniszterelnöksége), 1873 (Budapest létrejötte), 1896 (a millennium), 1905 (a Szabadelvű Párt választási veresége, belpolitikai válság).

Tematikai egység	Az első világháború és következményei	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	A tudomány és technika fejlődésének új szakasza. Nagyhatalmi konfliktusok és a szövetségi rendszerek kialakulása. A keleti kérdés. A dualista monarchia válsága.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló megérti, hogy ugyanazzal a történelmi eseménnyel kapcsolatban az okok és a következmények kiválasztása és logikai összerendezése között jelentős különbségek lehetnek. Érzékeli, hogy az okozati összefüggések feltárása közötti különbségek miatt lényeges eltérések lehetnek ugyanazon történelmi esemény bemutatása, értelmezése és értékelése között. Látja az első világháború kirobbanásához vezető okokat, és azok komplex jellegét. Felismeri, hogy a korábban kialakult nagyhatalmi egyensúly felbomlása, a gyarmatokért való versengés, a létrejövő katonai szövetségek, a fegyverkezési verseny és a megoldatlan balkáni helyzet együttesen vezetett a háborúhoz. Érti, hogy az új hadászati eszközök és módszerek alkalmazása elhúzódó harcokkal és óriási ember- és anyagi veszteséggel jártak, és minden állampolgárt érintettek. Felismeri a háború sajátos, az emberi történelemben ez idáig nem létező új vonásait. Tisztában van a háború emberiségre gyakorolt romboló morális hatásaival. Ismeri és érti a trianoni trauma lényegét, máig tartó hatásainak mozgatórugóit. Megérti, hogy a későbbi győztesek olyan – sok tekintetben irracionális, megalázó – békeszerződéseket kényszerítettek rá a legyőzöttekre, melyekkel igazolni lehetett a háborús társadalmi áldozatvállalás értelmét, ugyanakkor ezek magukban hordozták egy újabb fegyveres konfliktus kényszerét. Reálisan értékeli a történelmi tényeket, figyelembe véve a háborút lezáró békerendszert. Felismeri a békerendszer keltette új ellentmondásokat, különös tekintettel a kelet-közép-európai régióra. Érti az oroszországi események társadalmi, gazdasági, ideológiai hátterét és az emberi történelem további alakulására gyakorolt hatásait. Látja, hogy a világháború Európa hatalmi pozícióvesztését, az Egyesült Államok centrális helyzetbe kerülését, a bolsevizmus hatalomra jutását, a tömegdemokráciák kialakulását, valamint a korábban egységesülő	

	világpiac felbomlását eredményezte. Képes különböző szövegek, hanganyagok, filmek stb. vizsgálatára és megítélésére a történelmi hitelesség szempontjából. Önálló véleményt tud megfogalmazni történelmi eseményekről.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Az első világháború. Békék, háborúk, Hadviselés. Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda; Egyezmények, szövetségek Magyarország az első világháborúban. Kisállamok, nagyhatalmak A februári forradalom és a bolsevik hatalomátvétel. A diktatúra kiépülése Szovjet-Oroszországban. Forradalom, reform és kompromisszum A háborús vereség következményei Magyarországon: az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása, Az őszirózsás forradalom, a tanácsköztársaság. Forradalom, reform és kompromisszum; Függetlenség és alávetettség Az első világháborút lezáró békerendszer. Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda; Békék, háborúk, hadviselés; Egyezmények, szövetségek A trianoni békediktátum. Kisebbség, többség, nemzetiségek; Fölzárkózás, lemaradás Új államok Közép-Európában. A határon túli magyarság sorsa. Kisállamok, nagyhatalmak. Függetlenség és alávetettség; Kisebbség, többség,	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. (Pl. háborús veszteségek.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Önálló információgyűjtés adott témához különböző médiumokból. Az internet felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. (Pl. haditudósítások, plakátok.) Információk gyűjtése múzeumokban. (Pl. a korszak helytörténeti vonatkozásai.) Kritikai gondolkodás: Különböző szövegek, képek, plakátok, karikatúrák vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. (Pl. Ferenc József korának plakátjai, karikatúrái.) Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése. (Pl. hadicélok, haditervek – békecélok, békeelvek, és ezek megvalósulása.) Kommunikáció: Esszé írása történelmi-társadalmi témákról (Pl. a trianoni békediktátum hatásai.) Mások érvelésének összefoglalása és figyelembe vétele. A véleménykülönbségek tisztázása. Saját vélemény érthető megfogalmazása, a tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése. (Pl. Magyarország részvétele a világháborúban.)	Földrajz: Európa domborzata és vízrajza. Magyar nyelv és irodalom: Móricz Zsigmond: Barbárok, Ady Endre, Babits Mihály háborús versei. Kémia: hadászatban hasznosítható vegyi anyagok. Mozgóképkultúra és médiaismeret: tömegkommunikáció, médiumok hatása a mindennapi életre.

nemzetiségek.		Történetek dramatikus megjelenítése. (Pl. a magyar delegáció részvétele a béketárgyalásokon.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás térben és időben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal Kronológiai adatok rendezése. (Pl. a háború kiemelkedő eseményeinek időrendje.) Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai adatainak elhelyezése vaktérképen. (Pl. a békeszerződések területi vonatkozásai.)	
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, jelentőség, történelmi nézőpont.		
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, demokrácia, monarchia, köztársaság, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, vallás, monoteizmus, vallásüldözés, antiklerikalizmus		
Fogalmak, adatok	Fogalmak: villámháború – állóháború/állásháború, központi hatalmak, frontvonal, hátország, antant, jóvátétel, Népszövetség, revízió, reváns, bolsevik, szovjet, kommunizmus, őszirózsás forradalom, Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP), egypártrendszer, proletárdiktatúra, ellenforradalom, kormányzó, vörösterror, fehérterror. Személyek: Lenin, Trockij, Wilson, Clemenceau, IV. Károly, Károlyi Mihály, Jászi Oszkár, Garami Ernő, Kun Béla, Apponyi Albert, Horthy Miklós. Topográfia: Szarajevó, Doberdó, Szentpétervár, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Csehszlovákia, a balti államok, Lengyelország, a trianoni Magyarország. Kronológia: 1914–1918 (az első világháború), 1914. június 28. (a szarajevói merénylet) 1914. július 28. (az Osztrák-Magyar Monarchia hadat üzen Szerbiának, a világháború kirobbanása), 1917 (a februári forradalom és a bolsevikok hatalomátvétele Oroszországban), 1918. október 31. (az őszirózsás forradalom győzelme), 1918. november 3. (a padovai fegyverszünet), 1919 (a békekonferencia kezdete, a versailles-i béke), 1919. március 21. – 1919. augusztus 1. (a proletárdiktatúra		

	időszaka), 1920. június 4.(a trianoni békediktátum aláírása).

Tematikai egység	Európa és a világ a két világháború között	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A gazdasági világválság és következményei az Egyesült Államokban és Európában, diktatúrák és diktátorok földrészünkön.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló átlátja, hogy a politikai jogok kiterjesztése több országban a szociális demagógia felerősödésével járt, így utat nyitott a szélsőséges elemek hatalomra kerülésének, akik diktatórikus rendszereket vezettek be. Ismeri a diktatúrák működési mechanizmusát; tudja, hogy faji vagy osztályalapon, a bűnbakképzés eszköztárát alkalmazva embercsoportokat bélyegeztek meg, telepítettek ki, vagy gyilkoltak meg, és a társadalmat „fenyegető veszélyre” való tekintettel mindenkinek korlátozták a szabadságjogait. Érti, hogy az emberek élete még akkor is különböző, ha ugyanabban a korban és ugyanabban az országban éltek, hiszen az adott korban is különböző gondolkodású emberek léteztek, ezért a korszakra jellemző általános dolgok nem mindig igazak mindenkire. A tanuló érti, hogy az Egyesült Államokban az 1920-as évek nagy gazdasági fejlődést és lényeges életmódbeli átalakulást hoztak (pl. az autók elterjedése), amelyet az évtized végi nagy válság követett. Látja, hogy a válságból való kilábalást különbözőképpen találták meg a világ vezető hatalmai és országai. Felismeri, hogy a háborús pusztítás, különösen a vereség és a gazdasági válságok egyik következménye a szélsőségek térnyerése. Belátja, hogy a korszakban megtörtént az elitkultúra és a tömegkultúra végérvényes szétválása. Tudja, hogy a korszakban hatalmas lépés történt a női emancipáció felé. Képes társadalmi-történelmi események összehasonlítására, értékrendek egybevetésére, azok értékelésére, saját álláspont megfogalmazására.	

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Az 1920-as évek politikai és gazdasági viszonyai. Egyezmények, szövetségek Demokráciák és tekintélyuralmi rendszerek Európában a két világháború között. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika. Az olasz fasiszta állam és ideológia jellemzői. A	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés különböző statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. (Pl. a német választások eredményei 1928–1933 között; munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929–1937.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás	Magyar nyelv és irodalom: az avantgárd (pl. Apollinaire, Borges, Bulgakov, Faulkner, Thomas Mann, Orwell, Szolzsenyicin, Iszaak Babel.) Vizuális kultúra: A technikai képalkotás: fényképezés, film jelentősége.

hatalommegosztás formái, szintjei; A kommunista diktatúra a Szovjetunióban. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika; A fanatizmus jellemzői és formái; Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda; Az 1929-33-as világgazdasági válság jellemzői és következményei. Az Amerikai Egyesült Államok válasza a válságra: a New Deal. Erőforrások és termelési kultúrák; Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda A nemzeti szocialista ideológia és a náci diktatúra jellemzői. A fanatizmus jellemzői és formái; Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda; Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika; Nemzetközi viszonyok a két világháború között. Egyezmények, szövetségek; Kisállamok, nagyhatalmak A gyarmatok helyzete. Függetlenség és alávetettség Tudomány és művészet a két világháború között. Korok, korstílusok. A technikai fejlődés feltételei és következményei. Életmód és mindennapok a két világháború között. Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák. Szegények és gazdagok világa; Egyenlőség, emancipáció.	önálló jegyzetelése. Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. a GULAG élete Szolzsenyicin: Ivan Gyenyiszovics egy napja című műve alapján.) Kritikai gondolkodás: Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek okairól. (Pl. az antiszemitizmus okai.) Különböző szövegek, hanganyagok stb. vizsgálata a hitelesség szempontjából. (Pl. különböző propagandafilmek elemzése.) Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. Gandhi és a polgári engedetlenségi mozgalom.) Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. (Pl. a német terjeszkedést előkészítő diplomáciai iratok elemzése) Kommunikáció: Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a világgazdasági válság jelenségei.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás időben és térben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal A történelmi tér változásainak leolvasása különböző térképekről. (Pl. Köztes-Európa nemzetiségi térképének összevetése az első világháború	Az avantgárd: Picasso: Guernica. Fényképek értelmezése. Ének-zene: az avantgárd zene, a dzsessz. Biológia-egészségtan: vitaminok, penicillin – antibiotikumok, védőoltások. Mozgóképkultúra és médiaismeret: A média kifejező eszközei és ezek hatásmechanizmusa. A korszak stílusirányzatai. Testnevelés és sport: olimpiatörténet – a berlini olimpia (1936). Informatika: Archív filmfelvételek keresése az interneten és elemzésük

	előtti és utáni államhatárokkal.) Történelmi időszakok összehasonlítása a változások mennyisége és gyorsasága szempontjából. (Pl. a hagyományos női szerep megváltozása fél évszázad alatt.)	

Értelmező kulcsfogalmak	Változás és folyamatosság, ok és következmény, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ág, egyeduralom, monarchia, demokrácia, parlamentarizmus, diktatúra, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, népképviselet, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	Fogalmak: általános választójog, tömegpárt, fasizmus, korporatív állam, kisantant, Dawes-terv, pártállam, államosítás, kollektivizálás, tervutasításos rendszer, GULAG, személyi kultusz, koncepciós per, tőzsde, túltermelési válság, New Deal, totális diktatúra, tömeg propaganda, nemzetiszocializmus, fajelmélet, zsidóüldözés, Führer, SS, Berlin-Róma tengely, Anschluss, tekintélyelvű állam, erőszakmentes ellenállás, magaskultúra (elitkultúra), tömegkultúra. Személyek: Mussolini, Sztálin, Roosevelt, Keynes, Hitler, Goebbels, Gandhi. Topográfia: Köztes-Európa, Szovjetunió, Brit Nemzetközösség, Berlin, weimari köztársaság, Moszkva, Saar-vidék, Rajna-vidék, Szudéta-vidék. Kronológia: 1922 (fasiszta hatalomátvétel Olaszországban, a Szovjetunió létrehozása), 1924 (a Dawes-terv), 1925 (a locarnói egyezmény), 1929–1933 (a világgazdasági válság), 1933 (Hitler hatalomra kerülése), 1936 (Berlin-Róma tengely), 1938 (Anschluss, a müncheni konferencia).

Tematikai egység	Magyarország a két világháború között	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Politikusportrék a két világháború közötti Magyarországon. Trianon és következményei – a nemzeti összetartozás napja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló felismeri, hogy önmagában az a tény, hogy egy történelmi beszámolóban nincsenek valótlan tények és hamis állítások, nem biztosítja azt, hogy a beszámoló hiteles és megbízható képet ad az eseményekről. Félrevezető lehet például az, ha bizonyos tényeket nem említ, vagy olyan összefüggéseket sugall az események között, amelyek valójában nem léteztek. Érti a kisebbségi lét problémáit, átérzi a határok által elszakított területeken kisebbségi sorba kényszerített magyarság helyzetét.	

	Szélsőségektől mentesen értékeli az adott történelmi időszakot, annak eseményeit és személyiségeit. Tisztában van a külpolitikai alternatívákkal és képes azonosítani azok mozgatórugóit. Érti, hogy a két világháború közötti magyar fejlődés legfontosabb mozgatórugója a trianoni békeszerződés és annak hatásaira való reflektálás volt. Tudatosulnak benne a trianoni békeszerződés politikai életre, gazdaságra, társadalomra és közgondolkodásra gyakorolt hatásai. Képes különböző időszakokat bemutató történelmi térképek összehasonlítására, a különböző változások (területi, etnikai, demográfiai stb.) hátterének a feltárására.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
A konszolidáció kezdete, folyamata, jellemzői, eredményei és válsága. Államformák, államszervezet. A hatalommegosztás formái, szintjei; Fölzárkózás, lemaradás A válság és hatása: a belpolitikai élet változásai az 1930-as években. Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda; Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika A magyar külpolitika céljai és lehetőségei a két világháború között. Kisállamok, nagyhatalmak. Függetlenség és alávetettség A revízió lépései és politikai következményei Magyarországon. Függetlenség és alávetettség; Egyezmények, szövetségek Társadalom és életmód Magyarországon a két világháború között. Szegények és gazdagok világa. Egyenlőség, emancipáció. Tudomány és művészet a két világháború között. Korok, korstílusok. A technikai fejlődés feltételei és	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. (Pl. magyar gazdaság a két világháború között.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Különböző emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. az egyes társadalmi csoportok életkörülményei.) Kritikai gondolkodás: Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. (Pl. Horthy Miklós politikai életpályája.) Történelmi – társadalmi adatok, modellek és elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. (Pl. a magyar külpolitika mozgástere, alternatívái.) Különböző hanganyagok, filmek vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából. (Pl. a korabeli játékfilmekből kirajzolódó mindennapi élet és társadalomkép összevetése a történeti valósággal).	Földrajz: Magyarország és Közép-Európa természeti adottságai. Magyar nyelv és irodalom: a Nyugat, mint folyóirat és mint mozgalom; József Attila; a népi írók; a határon túli irodalom. Mozgóképkultúra és médiaismeret: tömegkommunikáció, médiumok hatása a mindennapi életre, a magyar hangosfilmgyártás kezdetei, propaganda-eszközök. Biológia-egészségtan: Szent-Györgyi Albert. Vizuális kultúra: avantgárd – Kassák Lajos. Informatika: Anyaggyűjtés tudatos és kritikus internethasználattal a revízió, irredentizmus témájában.

következményei. Tömegkultúra és -sport. Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda.	Értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása. (Pl. az ún. népies-urbánus vita) Kommunikáció: Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tabló készítése. (Pl. a korszak helytörténeti vonatkozásai.) Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény érthető megfogalmazása. (Pl. az antiszemitizmus témában.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás térben és időben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. a német befolyás erősödése és hatásai.) Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai helyének elhelyezése vaktérképen. (Pl. a revíziós politika eredményei 1938–39.)	

Értelmező kulcsfogalmak	Ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, monarchia, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, centrum, periféria, választójog, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	Fogalmak: konszolidáció, antiszemitizmus, numerus clausus, földreform, népszövetségi kölcsön, pengő, Magyar Nemzeti Bank, revízió, irredentizmus, kultúrfölény, társadalombiztosítás, agrárolló, a népi mozgalom, a nyilas mozgalom, nyílt és titkos szavazás, zsidótörvény, győri program, első bécsi döntés.

	Személyek: Teleki Pál, Bethlen István, Klebelsberg Kunó, Gömbös Gyula, Imrédy Béla, Szent-Györgyi Albert Topográfia: Felvidék, Kárpátalja. Kronológia: 1920 (a numerus clausus, földreform) 1921–1931 (Bethlen István miniszterelnöksége, a konszolidáció időszaka), 1927 (a pengő bevezetése), 1932–1936 (Gömbös Gyula miniszterelnöksége), 1938. november 2. (az első bécsi döntés), 1939. március (Kárpátalja visszacsatolása).

Tematikai egység	A második világháború	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A második világháború jellemzői és következményei. Magyarország a második világháborúban. A holokauszt Európában és Magyarországon.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló ismeri az újfajta hadviselés jellegzetességeit és azok hatásait, a hátországot, a civil lakosságot sem kímélő modern totális háború jellemzőit és a tömegpusztító hadászati eszközök használatát. Feltárja a politikai antiszemitizmus megnyilvánulásai megerősödésének mozgatórugóit, azonosítja veszélyeit, Elítéli a diszkriminációt, és elutasítja az ún. fajelmélet következményeit (megkülönböztetés, jogfosztás, elkülönítés, deportálás, megsemmisítés). Tudja, hogy mennyi áldozattal, pusztítással járt a második világháború, és hogy a holokauszt az emberiség, valamint az egész magyarság tragédiája. Belátja, hogy az ország számára veszteségként értelmezhető a hazai zsidó származású művészek, tudósok, feltalálók emigrációba kényszerülése (pl. Bartók, Neumann, Teller). Megismer olyan történelmi helyzeteket, amelyek a háborús viszonyok közötti népek, népcsoportok vagy személyek megmentését eredményezték. Megérti, miként került a háború során Magyarország kényszerpályára és ez milyen következményekkel járt az ország sorsát illetően. Képes önálló véleményt megfogalmazni társadalmi-történelmi eseményekről, azok főbb szereplőiről. Képes erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzeteket felismerni és megvitatni, valamint a hatalmon lévők és a társadalom felelősségének mérlegelésére a hazánkat érintő alapvető tragédiákban (pl. a doni katasztrófa, a holokauszt).	

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
A második világháború kitörése. Hadi és diplomáciai eseményei a Szovjetunió elleni német támadásig. Békék, háború, hadviselés. A fordulat a háború menetében. Békék, háború, hadviselés.	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés szaktudományi munkákból. (Pl. Magyarország háborús veszteségeiről.) Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból. (Pl. az első és második zsidótörvény.) A legfontosabb történelmi	Fizika: nukleáris energia, atombomba. Etika: az intolerancia, a gyűlölet, a kirekesztés, a rasszizmus.

A szövetségesek együttműködése és győzelme. Egyezmények, szövetségek. A második világháború jellemzői. A holokauszt. A technikai fejlődés feltételei és következményei; Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda;A fanatizmus jellemzői és formái Magyarország háborúba lépése és részvétele a keleti fronton. Békék, háború, hadviselés. Kállay Miklós miniszterelnöksége. Függetlenség és alávetettség A német megszállás és nyilas uralom. Felszabadulás és szovjet megszállás. Függetlenség és alávetettség Háborús veszteségeink. A zsidóüldözés társadalmi, eszmei háttere és holokauszt Magyarországon. A fanatizmus jellemzői és formái; Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda;	kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. kollaboránsok, ellenállók, embermentők a második világháborúban.) Kritikai gondolkodás: Híres emberek jellemzése (Pl. Churchill, a brit elszántság jelképe.) Értékrendek összehasonlítása, saját értékek tisztázása. (Pl. Göring-, Höss-idézetek alapján a náci gondolkodásról.) Történelmi-társadalmi jelenségek értékelése a saját értékrend alapján. (Pl. holokauszt.) Filmek a történelmi hitelességének vizsgálata. (Pl. A halál ötven órája [1965].) Kérdések megfogalmazása a forrás megbízhatóságára vonatkozóan. (Pl. Horthy Miklós emlékiratai kapcsán.) A zsidótörvények változásainak felismerése, az okok megkeresése. (Pl. Szabó István: A napfény íze c. filmjének vonatkozó részei) Kommunikáció: Események dramatikus megjelenítése. (Pl. Churchill és Sztálin vitája a második front megnyitásának helyszínéről.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Érvelés: (pl A náci fajelmélet tarthatatlansága.) Tájékozódás időben és térben: A történelmi tér változásainak leolvasása térképekről. (Pl. a náci Németország és a Szovjetunió	Magyar nyelv és irodalom: Radnóti Miklós, Semprun: A nagy utazás, Kertész Imre: Sorstalanság. Személyes történetek, naplók, memoárok Vizuális kultúra: A technikai képalkotás: fényképezés, a film jelentősége. Fényképek értelmezése (pl. Capa: A normandiai partraszállás fényképei). Mozgóképkultúra és médiaismeret: Videó-interjúk, visszaemlékezések, a videó-interjú, mint műfaj elemzése Informatika: Archív filmfelvételek keresése az interneten, és elemzésük.

	terjeszkedése 1939–1941.) Kronológiai adatok rendezése.	
Értelmező kulcsfogalmak	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, népesedés, népességfogyás, migráció, életmód, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, parlamentarizmus, diktatúra, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, emberi jog, állampolgári jog, vallás, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: háromhatalmi egyezmény, tengelyhatalmak, koncentrációs tábor, megsemmisítő tábor, népirtás, emberirtás, holokauszt, partizán, totális háború, furcsa háború, hadigazdaság, Vörös Hadsereg, antifasiszta koalíció, fegyveres semlegesség, második bécsi döntés, „hintapolitika”, gettó, deportálás, munkaszolgálat, hadifogság, kiugrási kísérlet, malenkij robot. Személyek: Hitler, Churchill, Sztálin, Roosevelt, Rommel, Montgomery, Zsukov, Eisenhower, De Gaulle, Bárdossy László, Kállay Miklós, Szálasi Ferenc, Wallenberg. Topográfia: Leningrád, Pearl Harbor, Midway, El-Alamein, Sztálingrád, Kurszk, Auschwitz, Jalta, Potsdam, Hirosima, Normandia, Újvidék, Kamenyec-podolszki, Voronyezs, Don-kanyar, Délvidék és Észak-Erdély Kronológia: 1939. augusztus 23. (a szovjet-német megnemtámadási egyezmény), 1939. szeptember 1. (Németország megtámadja Lengyelországot, kitör a második világháború), 1941. június 22. (Németország megtámadja a Szovjetuniót), 1942 (Midway-szigeteknél lezajlott ütközet, el-alameini csata), 1943 (véget ér a sztálingrádi csata, a kurszki csata), 1944. június 6. (megkezdődik a szövetségesek normandiai partraszállása), 1945. február (a jaltai konferencia), 1945. május 9. (az európai háború befejeződése), 1945. augusztus 6. (atomtámadás Hirosima ellen), 1945. szeptember 2. (Japán fegyverletételével véget ér a második világháború), 1940. augusztus 30. (a második bécsi döntés), 1941. április (magyar támadás Jugoszlávia ellen), 1941. június 26. (Kassa bombázása), 1942–1944 tavasza (Kállay Miklós miniszterelnöksége), 1943. január (a doni katasztrófa), 1944. március 19. (a németek megszállják Magyarországot), 1944. október 15. (Horthy Miklós sikertelen kiugrási kísérlete, nyilas hatalomátvétel), 1944. december 21. (Debrecenben összeül az Ideiglenes Nemzetgyűlés), 1945. április (Magyarország felszabadítása a náci uralom alól, a szovjet megszállás kezdete, a háború vége Magyarországon).	

12. évfolyam

Tematikai egység címe	órakeret	
	általános tanterv	emelt
Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése	8 óra	11 óra
Magyarország 1945–1956 között	10 óra	13 óra
A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása	8 óra	11 óra
A Kádár-korszak jellemzői	10	13 óra
Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése	8	10 óra
A demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon	6	8 óra
Társadalmi ismeretek	4	5 óra
Állampolgári ismeretek	4	6 óra
Pénzügyi és gazdasági kultúra	5	7 óra
Munkavállalás	5	6 óra
Rendszerező áttekintés társadalomismeretből	2	2 óra
Rendszerező ismétlés az érettségire	26	36 óra
Az össz óraszám	96 óra	128 óra

Javasolt órabeosztás

Tematikai egység címe	órakeret	
	általános tanterv	emelt
Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése	8 óra	11 óra
A nyugati országok gazdasági és katonai integrációja. Az új világgazdasági rendszer kialakulása.	1	2
A szovjet tömb kialakulása, jellemzői.	1	2
A hidegháborús szembenállás, a kétpólusú világ, a megosztott Európa.	2	2
A gyarmati rendszer felbomlása (India, Kína), a „harmadik világ”.	1	2
A közel-keleti konfliktusok. Az arab világ átalakulása.	1	1
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	1
Magyarország 1945–1956 között	10 óra	13 óra
Magyarország szovjetizálása, a kommunista diktatúra kiépítése, jellemzői.	2	3
Az egypárti diktatúra működése a Rákosi-korszakban, valamint a gazdasági élet jellegzetességei.	2	3
Életmód, életviszonyok, munka, sport, kultúra, szórakozás.	1	1
Az 1956-os forradalom és szabadságharc okai, háttere, főbb eseményei, jellemzői, szereplői.	3	4
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	1

A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása	8 óra	11 óra
Szovjet-amerikai konfliktusok, a versengés és együttműködés formái, területei.	1	2
Demokrácia és a fogyasztói társadalom nyugaton – diktatúra és hiánygazdaság keleten.	2	3
A vallások, az életmód (szabadidő, sport, turizmus) és a kulturális szokások (divat, zene) változásai a korszakban.	1	2
A kétpólusú világrend megszűnése: Németország egyesítése, a Szovjetunió és Jugoszlávia szétesése.	2	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	1
A Kádár-korszak jellemzői	10 óra	13 óra
Megtorlás és a konszolidáció.	1	1
Gazdasági reformok a Kádár-korszakban.	1	2
Életmód és mindennapok, a szellemi- és sportélet a Kádár-korszakban.	2	3
A Kádár-rendszer válsága, a külpolitikai változások és az ellenzéki mozgalmak.	1	2
A rendszerváltozás „forgatókönyve”, mérlege, nyertesek és vesztesek.	1	1
Nemzeti és etnikai kisebbségek Magyarországon a kétpólusú világ időszakában.	1	1
A határon túli és a világban szétszóródott magyarság helyzete a kétpólusú világ időszakában	1	1
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	1
Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése	8 óra	10 óra
Az információs – technikai forradalom és a tudásipar. A globális világgazdaság új kihívásai és ellenmondásai.	1	1
A fenntarthatóság dilemmái. A civilizációk, kultúrák közötti ellentétek kiéleződése.	1	2
Az egypólusútól a többpólusú világrend felé.	1	1
A mediatizált világ. A tömegkultúra új jelenségei napjainkban.	1	2
Az Európai Unió intézményei, működése és problémái.	2	2
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	1
A demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon	6 óra	8 óra
A posztszocialista régió és Magyarország	1	2

helyzete, problémái 1990 után. A közjogi rendszer jogállami átalakítása és intézményrendszere 1990 után.		
A piacgazdaságra való áttérés és az átalakulás ellentmondásai, regionális gazdasági különbségek. A társadalmi egyenlőtlenségek és a mobilitás problémái. A magyarországi cigányok (romák)	1	2
Magyarország euroatlanti csatlakozásának folyamata	1	1
A határon túli magyarság helyzete. Magyarok a nagyvilágban.	1	1
Összefoglalás	1	1
Témazáró	1	1
Társadalmi ismeretek	4 óra	5 óra
Családformák a mai világban.	1	1
Kortárscsoport és ifjúsági szubkultúrák. A helyi társadalom, a civil társadalom és az önkéntesség.	1	2
Nemzet és nemzetiség. Kulturális és etnikai kisebbségek Magyarországon	1	1
Esélyegyenlőtlenség és hátrányos társadalmi helyzet. Társadalmi felelősségvállalás és szolidaritás.	1	1
Állampolgári ismeretek	4 óra	6 óra
Állampolgári jogok és kötelességek.	1	2
Magyarország és az Európai Unió politikai intézményrendszere.	1	1
A magyar és az európai állampolgárság legfontosabb ismérvei.	1	1
A magyar választási rendszer (országgyűlési és helyhatósági választások). A politikai részvétel formái. A közvetett és a közvetlen demokrácia eszköztára.	1	2
Pénzügyi és gazdasági kultúra	5 óra	7 óra
Az állam gazdasági szerepvállalása és kapcsolata a gazdaság különböző szereplőivel. Az állam bevételei. Az állam stabilizációs, redisztribúciós és tőkeallokációs feladatai.	1	2
A költségvetési és a monetáris politika eszköztára, szerepe a gazdaságpolitikai célok megvalósításában.	1	1
A pénzpiac működése, megtakarítók és forrásigénylők. A pénzügyi közvetítők helye a nemzetgazdaságban.	1	2
A vállalkozások helye a nemzetgazdaságban, szerepük a GDP megtermelésében. Vállalkozási formák. Vállalkozások létrehozása és működtetése. A vállalkozások	2	2

és a piac kapcsolata. Az üzleti terv.		
Munkavállalás	5 óra	6 óra
A munkaerő és a piac kapcsolata. Munkaerőpiaci elvárások itthon és külföldön.	1	1
Szakképzettség. Álláskeresési technikák. Pályakezdés, beilleszkedés a munkahelyi közösségbe.	1	1
Munkajogi alapok. Foglalkoztatási formák. A munkaszerződés tartalma.	1	1
A munkaviszonyhoz kapcsolódó jogok és kötelezettségek (munkaszerződés, bérszámítás, adózás, egészségbiztosítás és nyugdíjbiztosítás, kollektív szerződés).	1	2
A munkaviszony megszűnése, munkanélküli ellátás, álláskeresési támogatás, visszatérés a foglalkoztatásba.	1	1
Társadalomismeret összegzés, rendszerezés	2 óra	2 óra
Rendszerező ismétlés	26 óra	36 óra
Az össz óraszám	96 óra	128 óra

Tematikai egység	Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A második világháború eseményei, a sztálinizmus jellemzői, az Amerikai Egyesült Államok politikai és gazdasági viszonyai, a gyarmatok helyzete a két világháború között.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló felismeri, hogy a katonai és a gazdasági erőviszonyok között lehetnek összefüggések. A katonai fölény azonban nem jelent feltétlenül gazdasági és kulturális fölényt. Felismeri és elítéli a diktatórikus rendszerek szabadságot korlátozó és versenyképtelen vonásait. Belátja, hogy a demokrácia a közös döntés intézményrendszerének az emberi jogokat leginkább biztosító formája. A tanuló értelmezi a háború utáni helyzetet és a megosztott világ kialakulásának folyamatát. Felismeri a hidegháború keltette helyi háborúk máig ható következményeit. Hiteles kép alakul ki benne a két tömbben élők különböző helyzetéről, mindennapjairól. Képes társadalmi-történelmi jelenségeket értékrendek alapján mérlegelni, társadalmi-történelmi témákat vizuálisan ábrázolni, valamint a történelmi időben történő sokoldalú tájékozódásra.	

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
A nyugati országok gazdasági és katonai integrációja. Az új világgazdasági rendszer kialakulása.	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, vizuális rendezők készítése. (Pl. a két szuperhatalom jellemzőinek összegyűjtése.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek,	Magyar nyelv és irodalom: Orwell, Szolzsenyicin, Hrabal, Camus,

Erőforrások és termelési kultúrák Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika. A szovjet tömb kialakulása, jellemzői. Kisállamok, nagyhatalmak; Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika A hidegháborús szembenállás, a kétpólusú világ, a megosztott Európa. Egyezmények, szövetségek. Függetlenség és alávetettség A gyarmati rendszer felbomlása (India, Kína), a „harmadik világ”. Függetlenség és alávetettség A közel-keleti konfliktusok. Az arab világ átalakulása. Kisebbség, többség; Függetlenség és alávetettség	atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben. (Pl. Kelet-Közép-Európa országainak szovjetizálása.) Kritikai gondolkodás Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. (Pl. a gyarmatosítás ideológiája, a gyarmati rendszerek felbomlása) Kérdések megfogalmazása a források megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, rejtett szándékaira vonatkozóan. (Pl. propaganda a hidegháború idején) Kommunikáció: Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a két szuperhatalom katonai kiadásai.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Beszélgetés egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény megfogalmazása. (Pl. az iszlám fundamentalizmus okai, hatásai.) Tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése. (Pl. a szovjetizálódás sajátosságai a keleti tömb országaiban) Tájékozódás térben és időben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal Múltban élt emberek életének összehasonlítása a jelennel. (Pl. Közép-Európa államai a szocializmus időszakában és napjainkban.) Tanult helyek megkeresése a térképen. (Pl. a két tömb meghatározó államai.)	Garcia Marquez. Kémia: hidrogénbomba, nukleáris fegyverek. Vizuális kultúra: a posztmodern, intermediális művészet. Testnevelés és sport: Olimpiatörténet.
Értelmező kulcsfogalmak	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, piacgazdaság, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, parlamentarizmus, emberi jog,	

	állampolgári jog, diktatúra, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, népképviselet, demokrácia, diktatúra, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	Fogalmak: Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), szuperhatalom, vasfüggöny, hidegháború, fegyverkezési verseny, kétpólusú világ, NATO, Varsói Szerződés, KGST, Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac), berlini fal, harmadik világ, el nem kötelezettek mozgalma, újantiszemitizmus. Személyek: Sztálin, Mao Ce-tung, Truman, Adenauer, Hruscsov, Kennedy, Ben Gurion Topográfia: NSZK, NDK, Izrael, Kuba, Korea, Vietnam. Kronológia: 1945 (az ENSZ létrejötte), 1947 (a Truman-elv, a párizsi béke, India függetlensége), 1948 („a fordulat éve”, Izrael létrejötte), 1949 (az NSZK, az NDK, a NATO, a KGST, a Kínai Népköztársaság létrejötte, a szovjet atombomba), 1950–1953 (a koreai háború), 1956 (az SZKP XX. kongresszusa, a szuezi válság,), 1957 (a római szerződések), 1959 (a kubai forradalom), 1961 (a berlini fal építése, Gagarin űrrepülése), 1962 (a kubai rakétaválság), 1962–1965 (a második vatikáni zsinat),

Tematikai egység	Magyarország 1945–1956 között	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A szovjet megszállás és a kommunista diktatúra jellemzői. Az 1956-os forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei és céljai. A határon túli magyarság sorsa. Október 23. mint iskolai ünnepély.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló felismeri, hogy amikor egy esemény bekövetkeztének az okait kutatjuk, nemcsak azt a kérdést kell feltenni magunknak, hogy miért következett be az az esemény, hanem azt is, hogy miért nem valami más történt helyette. Látja a magyar és az egyetemes történelem összefüggéseit. Átlátja, hogy nehéz történelmi helyzetben az emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolja. Megismeri és elítéli a totális kommunista diktatúra emberiség elleni bűneit. Átérzi a szabadságharc hőseinek és áldozatainak a sorsát, szolidáris velük. Belátja, hogy a szovjet megszállás és a kommunista diktatúra a lakosságot szabadságjogaiban korlátozta. A jogfosztások következményeként számosan emigrációba kényszerültek, amely az ország szempontjából veszteségként értelmezhető. Felismeri a szovjet megszállás és az ebből fakadó korlátozott állami szuverenitás következményeit. Megérti, hogy Magyarországnak 1956-ban a rendkívül kedvezőtlen nemzetközi helyzetben, az erőegyensúlyra épülő politikai viszonyrendszerben nem sikerült kiszakadnia a szovjet tömbből. Felismeri, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc jelenlegi demokratikus rendünk egyik talpköve. Képes felhasználni különböző visszaemlékezők adatközléseit, kiszűrve azok szubjektív elemeit, objektív történelmi kép kialakítása céljából az adott korról.	

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Az ország szovjetizálása, a kommunista diktatúra kiépítésének folyamata, jellemzői. Függetlenség és alávetettség. Az egypárti diktatúra működése a Rákosi-korszakban, valamint a gazdasági élet jellegzetességei. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika. Életmód, életviszonyok, munka, sport, kultúra, szórakozás. Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda Az 1956-os forradalom és szabadságharc okai, háttere, főbb eseményei, jellemzői, szereplői. Forradalom, reform és kompromisszum.	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből és megfigyeléséből. (Pl. az 1956-os események résztvevőinek visszaemlékezéseiből.) A tanultak felhasználása új helyzetekben. (Pl. Magyarország szovjetizálása.) Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (Pl. Tóth Ilona ügye.) Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, vizuális rendezők készítése. (Pl. Magyar lakosság kivándorlásának és emigrációjának irányai, célállomásai [pl. Nyugat Európa országai, USA, Izrael] létszámadatai, és következményei.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Kritikai gondolkodás: Feltételezések megfogalmazása híres emberek viselkedésének mozgatórugóiról. (Pl. Nagy Imre/Kádár János 1956-os szerepvállalása.) Érvek gyűjtése feltevések mellett és ellen, az érvek kritikai értékelése. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, meghatározott álláspontok cáfolására. (Pl. koncepciós perek.) Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. (Pl. a Rákosi-korszak viccei.) Kommunikáció: Beszélgetés egy történelmi témáról. (Pl. a Nyugat magatartása 1956-ban.) Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. az 1945. és 1947. évi választások eredményei.) Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tájékozódás időben és térben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl.	Magyar nyelv és irodalom: Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról. Mozgóképkultúra és médiaismeret: Dokumentumfilmek, híradók elemzése. Testnevelés és sport: Olimpiatörténet, magyar részvétel és sikerek a korszak olimpiáin. Informatika: Multimédia CD-ROM használatával Magyarország XX. századi eseményeinek és azok hátterének megismerése.

	az 1956-os forradalom és környezete.)	
Értelmező kulcsfogalmak	Ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselet, demokrácia, diktatúra, emberi jog, állampolgári jog, vallás, vallásüldözés, egyházüldözés,vallásszabadság.	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: Szövetséges Ellenőrző Bizottság, földosztás, Független Kisgazdapárt, Nemzeti Parasztpárt, Magyar Kommunista Párt, Szociáldemokrata Párt, háborús bűnös, népbíróság, kitelepítés, lakosságcsere, Magyar Dolgozók Pártja (MDP), államosítás, népköztársaság, internálás, osztályharc, ÁVH, besúgó hálózat, ügynök, egypártrendszer, pártállam, reakciós, koncepciós perek, kulák, szövetkezet, beszolgáltatás, iparosítás, kétkeresős családmodell, aranycsapat, Petőfi Kör, MEFESZ, intervenció. Személyek: Mindszenty József, Tildy Zoltán, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Kéthly Anna, Esterházy János, Márton Áron, Rákosi Mátyás, Rajk László, Kádár János, Nagy Imre, Maléter Pál, Bibó István. Topográfia: Recsk, Hortobágy, Sztálinváros (Dunaújváros), az 1956-os forradalom főbb fővárosi helyszínei, Mosonmagyaróvár. Kronológia: 1945. március (földosztás), 1946 (a forint bevezetése), 1947. február 10. (a párizsi béke), 1947 (kékcédulás választások), 1948 (a Magyar Dolgozók Pártjának megalakulása, a nyílt kommunista diktatúra kezdete, az iskolák államosítása), 1949 (a kommunista alkotmány, a Mindszenty- és a Rajk-per), 1950 (a szerzetesrendek feloszlatása, a tanácsrendszer létrejötte), 1953–1955 (Nagy Imre első miniszterelnöksége), 1956. október 23. (a forradalom kirobbanása), 1956. október 28. (a forradalom győzelme), 1956. november 4. (szovjet támadás indul Magyarország ellen).	

Tematikai egység	A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A kétpólusú világ kialakulása a második világháborút követő években. A szovjet tömb és a nyugati integráció legfontosabb jellemzői. A hidegháborús szembenállás. A gyarmati rendszer felbomlása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló érti és tudja, hogy milyen tényezők vezettek a kétpólusú világrend megszűnéséhez. Felismeri a kommunista társadalmi-gazdasági berendezkedés fejlődésképtelenségét. Érti a két világrendszer közötti versengés legfontosabb	

	mozgatórugóit, ismeri annak legfontosabb állomásait. Átlátja a leglényegesebb különbségeket a két szembenálló tömb országai között a politikai rendszer működése, a gazdaság, a társadalom és az életmód terén. Felismeri, hogy a modern technológia, a globalizációs folyamatok, a szabadság ideológiája és a kommunikációs rendszerek milyen szerepet töltöttek be a szovjet típusú rendszerek bukásában. Képes ismereteket meríteni különböző történelmi, társadalomtudományi, filozófiai és etikai kézikönyvekből, atlaszokból. Ezek tanulmányozását követően kialakult álláspontját képes vitában megvédeni.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Szovjet-amerikai konfliktusok, a versengés és együttműködés formái, területei. Kisállamok, nagyhatalmak; Fölzárkózás, lemaradás Demokrácia és a fogyasztói társadalom nyugaton – diktatúra és hiánygazdaság keleten. Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika A vallások, az életmód (szabadidő, sport, turizmus) és a kulturális szokások (divat, zene) változásai a korszakban. Korok, korstílusok; Egyenlőség, emancipáció; Életformák A kétpólusú világrend megszűnése: Németország egyesítése, a Szovjetunió és Jugoszlávia szétesése. Függetlenség és alávetettség	Ismeretszerzés, tanulás: A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Különböző élethelyzetek megfigyelése. (Pl. mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán.) Egy történelmi oknyomozás megtervezése. (Pl. az SZKP XX. kongresszusa.) Kritikai gondolkodás: Feltevések történelmi személyiségek cselekedeteinek mozgatórugóiról. (Pl. szovjet és amerikai politikusok szerepe a korszakban.) Elbeszélések, filmek vizsgálata a hitelesség szempontjából. (Pl. A mások élete [2006].) Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása a különböző szereplők nézőpontjából. (Pl. a hippi-mozgalom.) Kommunikáció: Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Képi és egyéb információk elemzése. (Pl. szovjet és amerikai karikatúrák elemzése.) Tájékozódás térben és időben: Kronológiai adatok rendezése. (Pl. a hidegháború, enyhülés, kis hidegháború.) Egyszerű térképvázlatok készítése.	Mozgóképkultúra és médiaismeret: tömegkommunikáció, a média és a mindennapi élet. Informatika: Neumann János és a modern számítógépek. Az internet. Biológia-egészségtan: a DNS és a géntechnológia. Fizika: az űrkutatás. Ének-zene: A beat és a rock. Szórakoztató zenei műfajok.
Értelmező kulcsfogalmak	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi források, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség,	

	gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, piacgazdaság, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, parlamentarizmus, emberi jog, állampolgári jog, diktatúra, birodalom, szuverenitás, centrum, periféria, népképviselet, demokrácia, diktatúra, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	Fogalmak: fegyverkezési verseny, enyhülési politika, szociális piacgazdaság, ökumené, harmadik világ, beat korszak, hippi mozgalom, olajválság, iszlám fundamentalizmus, terrorizmus, Cartha ’77 mozgalom, prágai tavasz, diáklázadások, szolidaritás, Európai Unió, PC, mobiltelefon. Személyek: Tito, De Gaulle, Brezsnyev, Ceauşescu, Willy Brandt, Thatcher, Reagan, Gorbacsov, Helmuth Kohl, Lech Wałősa, Václav Havel, II. János Pál. Topográfia: Berlin, Helsinki, Prága, Gdańsk, Csernobil, Temesvár. Kronológia: 1964–1973 (a vietnami háború), 1967 (a „hatnapos háború”),.1968 (a prágai tavasz, a Brezsnyev-doktrína, párizsi diáklázadások), 1969 (az első Holdra szállás), 1972 (SALT-1 szerződés), 1975 (a helsinki értekezlet), 1979 (SALT-2 szerződés, szovjet csapatok Afganisztánban),), 1989 (a kelet-közép-európai rendszerváltások, a berlini fal lebontása), 1991 (a Szovjetunió szétesése, a délszláv válság és az Öböl-háború kirobbanása).

Tematikai egység	A Kádár-korszak jellemzői	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A Kádár-korszak legfontosabb politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzői. A szocialista rendszer válságának okai. A magyar rendszerváltozás fordulópontjai és főszereplői.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A tanuló családtagjain keresztül tájékozódik a megélt és megírt történelem különbözőségeiről. Tudatosítja a hatalom által a társadalomra kényszerített kompromisszum jellemzőit és hatásait. Átlátja a szocialista időszak Magyarország további történelmére és jelenére gyakorolt hatásait. Megérti, hogy Kádár János személye és a nevével fémjelzett korszak miért osztja meg ma is a közvéleményt. A tanuló megismeri az 1956-os forradalom és szabadságharcot követő kegyetlen megtorlás tényeit, a törvénytelen bírósági tárgyalások, ítéletek jellemzőit. Ismeri a Kádár-rendszer jellegét és tisztában van annak mozgásterével. Képes sokoldalúan elemezni a Kádár-rendszer válságának és bukásának okait, körülményeit, felismeri a rendszer lényegi reformálhatatlanságát. Ismeri a békés rendszerváltozás menetét. Képes mások érvelésének összefoglalására, értékelésére és figyelembe vételére, meghatározott álláspontok cáfolására, véleménykülönbségek tisztázására, valamint a saját álláspont gazdagítására.	

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Megtorlás és a konszolidáció. Függetlenség és alávetettség Gazdasági reformok a Kádár-korszakban. Erőforrások és termelési kultúrák Életmód és mindennapok, a szellemi- és sportélet a Kádár-korszakban. Korok, korstílusok; Életformák A Kádár-rendszer válsága, a külpolitikai változások és az ellenzéki mozgalmak. A hatalommegosztás formái, szintjei; Kisállamok, nagyhatalmak; Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika A rendszerváltozás „forgatókönyve”, mérlege, nyertesek és vesztesek. Forradalom, reform és kompromisszum; Fölzárkózás, lemaradás Nemzeti és etnikai kisebbségek Magyarországon a kétpólusú világ időszakában. Népesség, demográfia; Kisebbség, többség, nemzetiségek A határon túli és a világban szétszóródott magyarság helyzete a kétpólusú világ időszakában. Kisebbség, többség, nemzetiségek	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, diagramokból. (Pl. a földterületük nagyságának változása 1956–1980 között.) Ismeretszerzés írásos forrásokból. (Pl. a gazdasági mechanizmus reformja.) Emberi magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. a Kádár-korszak besúgói; ellenzéke.) Ismeretszerzés szaktudományi munkákból (pl. a Kádár-korszak megítélése korabeli dokumentumok alapján) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Kritikai gondolkodás: Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek hátteréről. (Pl. a magyar társadalom megbékélése a kádári hatalommal.) Tételmondat meghatározása, szövegtömörítés. (Pl. a rendszerváltó pártok programjai.) Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. (Pl. a Kádár-korszak viccei.) Az emberi (történelmi) cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. (pl. rendszerváltás megítélése személyes történeteken keresztül) Kommunikáció: Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Folyamatábra, diagram készítése. (Pl. a parlamenti patkó az 1990-es választás után.)	Magyar nyelv és irodalom: Németh László, Nagy László, Sütő András, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Örkény István. Mozgóképkultúra és médiaismeret: dokumentumfilmek, híradók elemzése; stílusirányzatok: budapesti iskola. Testnevelés és sport: Olimpiatörténet, magyar részvétel és sikerek a korszak olimpiáin.

	Beszámoló, kiselőadás tartása (Pl. ifjúsági szubkultúrák a Kádár-korszakban címmel.) Tájékozódás időben és térben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal A világtörténet, az európai és a magyar történelem kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. összehasonlító kronológiai táblázat készítése.)	
Értelmező kulcsfogalmak	Ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrások, gazdasági szereplők, gazdasági kapcsolatok, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselet, demokrácia, diktatúra, emberi jog, állampolgári jog, vallás, vallásüldözés, vallásszabadság.	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), disszidens, amnesztia, új gazdasági mechanizmus, háztáji, második gazdaság, „három T”, lakótelep, televízió, Rubik kocka, ellenzéki mozgalmak, szamizdat, besúgó, ügynök, monori találkozó, lakiteleki találkozó, ellenzéki kerekasztal, spontán privatizáció, falurombolás, MDF, SZDSZ, FIDESZ, FKgP, KDNP, MSZP, többpártrendszer, gyülekezési jog, pluralizmus, jogállam, nemzeti kerekasztal, sarkalatos törvények, Alkotmánybíróság. Személyek: Kádár János, Nagy Imre, Pozsgay Imre, Tőkés László, Antall József, Göncz Árpád, , Sólyom László, Teller Ede. Topográfia: Salgótarján, Százhalombatta, Monor, Lakitelek, Bős-Nagymaros Kronológia: 1958 (Nagy Imre kivégzése), 1963 (részleges amnesztia), 1968 (az új gazdasági mechanizmus bevezetése), 1971 (magyar-vatikáni megállapodás, Mindszenty József elhagyja Magyarországot), 1978 (az Egyesült Államok visszaadja a Szent Koronát), 1980 (Farkas Bertalan a világűrben), 1985 (a monori találkozó), 1987 (a lakiteleki találkozó), 1989. június 16. (Nagy Imre és társainak újratemetése), 1989. október 23. (a harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása), 1989 (társasági és egyesülési törvény), 1990 (szabad országgyűlési és önkormányzati választások), 1991 (a szovjet csapatok kivonása Magyarországról).	

Tematikai egység	Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése	Órakeret 8 óra

Előzetes tudás	Az Európai Unió létrejötte és az európai polgárok alapvető jogai. A vasfüggöny lebontása és következményei a keleti blokk országaiban. Globális problémák: urbanizáció, környezetszennyezés, terrorizmus, migráció, klímaváltozás.
Tantárgyi fejlesztési célok	◀ A tanuló tisztázza álláspontját a globalizációval kapcsolatban, annak előnyei és hátrányai ismeretében. Azonosul a fő morális célokkal (demokrácia, antirasszizmus, háborúellenesség), felismerve azok esetenkénti ellentmondásait is. Képes a demokratikus értékek ismeretében a történelmi-társadalmi kérdések, folyamatok árnyalt megítélésére, érti a felelős állampolgári magatartás lényegét. Kialakul benne a környezettudatos magatartás, ismeri az ehhez kapcsolódó egyéni feladatokat, valamint felismeri a társadalom egészének érdekeit. Megismeri a globalizáció fő mozgatórugóit, és tisztában vannak a világ fejlődésére gyakorolt hatásaival. Képes a globalizációs folyamatok, kihívások és az egységesülő Európa előnyeinek és hátrányainak sokoldalú feldolgozására. Képes önálló esszé készítéséhez önálló kérdések világos megfogalmazására, és magának az esszének a megírására is. Képes más iskolai tantárgyak ismeretanyagának a felhasználására is.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
Az információs – technikai forradalom és a tudásipar. A globális világgazdaság új kihívásai és ellenmondásai. Technikai fejlődés feltételei és következményei. Erőforrások és termelési kultúrák. A fenntarthatóság dilemmái. A civilizációk, kultúrák közötti ellentétek kiéleződése. Erőforrások és termelési kultúrák; Hasonlóságok és különbségek Az egypólusútól a többpólusú világrend felé. Függetlenség és alávetettség A mediatizált világ. A tömegkultúra új jelenségei	Ismeretszerzés, tanulás: Az internet felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. (Pl. atomfegyverrel rendelkező országok az ezredforduló után.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. (Pl. a mai hatalmi viszonyokat bemutató ábra.) Kritikai gondolkodás: Adatok, modellek, elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. (Pl. globális világ fejlődésének határai.) Erkölcsi kérdéseket felvető helyzetek felismerése, bemutatása. (Pl. klónozás) Kommunikáció: Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Tabló készítése önállóan gyűjtött képekből. (Pl. globális környezeti	Földrajz: az EU kialakulása, jellemzői, tagállamai; globális világgazdaság napjainkban, globális környezeti problémák; népesség, népesedés, urbanizáció; fejlődő és fejlett országok gazdaságának jellemzői; Kína. Informatika: Információk gyűjtése az internetről. Bemutatók, dokumentumok készítése. Információs társadalom. Információkeresés, információ-felhasználás.

napjainkban. Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda. Az Európai Unió intézményei, működése és problémái. Fölzárkózás, lemaradás; A hatalommegosztás formái, szintjei	problémák.) Beszélgetés (vita) társadalmi, történelmi témákról. (Pl. Brazília, Oroszország, India, Kína megnövekedett szerepe.) Tájékozódás térben és időben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése. (Pl. centrumok és perifériák napjainkban.)	Etika; filozófia: korunk erkölcsi kihívásai. Ének-zene: világzene.

Értelmező kulcsfogalmak	Történelmi idő, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, centrum, periféria, politika, állam, államforma, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, önkormányzat, szuverenitás, népképviselet, demokrácia, diktatúra, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	Fogalmak: globalizáció, multikulturalizmus, nemzetközi terrorizmus, vallási fanatizmus, fogyasztói társadalom, adósságspirál, globális felmelegedés, ökológiai katasztrófa, fenntarthatóság, környezetvédelem, fiatalodó és öregedő társadalom, migráció, foglalkozási szerkezet, diszkrimináció, integráció, euró, internet, tömegkommunikáció. Személyek: George Bush, Borisz Jelcin, Bill Clinton, Tony Blair, George W. Bush. Topográfia: az EU tagállamai. Kronológia: 1992 (a maastrichti szerződés aláírása), 1993 (Csehország és Szlovákia szétválása), 1995 (a schengeni egyezmény életbe lépése), 1999 (a NATO bombázza Szerbiát), 2001 (terrortámadás az Egyesült Államok ellen), 2002 (az euró bevezetése), 2004 (tíz új tagállam csatlakozik az EU-hoz, köztük Magyarország is).

Tematikai egység	A demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A magyar rendszerváltozás fordulópontjai és főszereplői. A demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon. A szomszédos országokban élő magyarság sorsa.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	◀ A tanuló híve és őrzője demokratikus rendszerünk vívmányainak, elkötelezettje a továbbfejlesztésének.	

céljai	Felismeri a közösségi és egyéni érdekek ütközését, kiegyenlítési törekvéseit a társadalomban. Megérti a kisebbségi lét problémáit a Magyarországon élő etnikai és kulturális kisebbségek, illetve a határokon túl élő magyar kisebbség szempontjából egyaránt. A tanuló átlátja a békés rendszerváltás jelentőségét és tudatosulnak benne annak árnyoldalai, ellentmondásai (pl. forradalomszerű átalakulások társadalmi egyeztetés nélkül). Belátja, hogy a rendszerváltozásnak nyertesei és vesztesei egyaránt voltak, nem mindig a társadalmi igazságosságnak megfelelően. Tisztában van a rendszerváltozás előtti és az azt követő időszak politikai és gazdasági rendszere közötti legfontosabb különbségekkel. Reális kép alakul ki benne Magyarország szerepéről és lehetőségeiről az európai integráción belül, továbbá ismeri fontosabb külkapcsolatait, és tudatosul benne a jelentősebb nemzetiségi és emigráns közösségek híd-szerepe. Képes a nemzet, kisebbség és a helyi társadalmak fogalmak szakszerű használatára. Érvekkel is alátámasztott véleményt tud megfogalmazni az elmúlt évtizedek hazai gazdasági-társadalmi folyamatairól.

Követelmények		Kapcsolódási pontok
Témák	Fejlesztési követelmények	
A posztszocialista régió és Magyarország helyzete, problémái 1990 után. Fölzárkózás, lemaradás. A közjogi rendszer jogállami átalakítása és intézményrendszere 1990 után. Hatalommegosztás formái, színterei. A piacgazdaságra való áttérés és az átalakulás ellentmondásai, regionális gazdasági különbségek. Erőforrások és termelési kultúrák Magyarország euroatlanti csatlakozásának folyamata Fölzárkózás, lemaradás. A társadalmi egyenlőtlenségek és a mobilitás problémái. A magyarországi cigányok	Ismeretszerzés, tanulás: Ismeretszerzés statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. (Pl. Magyarország demográfiai helyzete.) A legfontosabb történelmi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata. Előadás önálló jegyzetelése. Magatartástípusok, élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása. (Pl. kisebbségek határon innen és túl.) Az internet felhasználása történelmi ismeretek szerzésére. (Pl. Magyarország és az Európai Unió kapcsolata.) Kritikai gondolkodás: Különbségek felismerése, a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán. (Pl. Magyarország államberendezkedésének változásai a XX. század folyamán.) Kommunikáció: Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi-történelmi összefüggések felderítése. Beszélgetés (vita) egy társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény megfogalmazása. (Pl. cigányság romák	Informatika: információkeresés, információ-felhasználás. Matematika: diagramok, táblázatok, grafikonok – adatleolvasás, készítés, értelmezés, statisztikai fogalmak ismerete. Etika; filozófia: korunk erkölcsi kihívásai.

(romák). Nők, férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák, szegények és gazdagok világa. A határon túli magyarság helyzete. Magyarok a nagyvilágban. Kisebbség, többség, nemzetiségek.	integrációja.) Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése. (Pl. hajléktalansors, munkanélküliség, a mélyszegénység problémái.) Tájékozódás térben és időben: Időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal Az adott téma tanulmányozásához leginkább megfelelő térkép kiválasztása különféle atlaszokból. (Pl. Magyarország népesedési viszonyainak, az életkörülmények változásainak bemutatása.)	

Értelmező kulcsfogalmak	Történelmi idő, változás és folyamatosság, tények és bizonyítékok, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalmak	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, népesedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, centrum, periféria, politika, állam, államforma, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, önkormányzat, szuverenitás, népképviselet, demokrácia, diktatúra, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	Fogalmak: privatizáció, kárpótlás, migráció, mobilitás, foglalkozási szerkezet, munkanélküliség, diszkrimináció, szegregáció, integráció, népszavazás. ombudsman, autonómia, magyar igazolvány, kettős állampolgárság. Személyek: Horn Gyula, Orbán Viktor, Mádl Ferenc, Medgyessy Péter Topográfia: a határon túli magyarlakta területek. Kronológia: 1996 (a magyar honfoglalás millecentenáriuma), 1999 (Magyarország a NATO tagjává válik), 2000 (a magyar államalapítás millenniuma), 2004 Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz).

Tematikai egység	Társadalmi ismeretek	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A társadalmi tagozódással kapcsolatos korábbi történelmi és földrajzi ismeretek, valamint személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ A társadalom makro- és mikrostruktúráját alkotó elemek azonosítása. A társadalom tagoltságából eredő egyenlőtlenségek felismertetése, ezek okainak azonosítása.	

	A társadalmi felelősségvállalás elvi szükségességének megértetése és néhány gyakorlati módjának megismertetése. A kisközösségek szerepe a helyi, lokális és országos ügyek alakításában.

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Családformák a mai világban. Kortárscsoport és ifjúsági szubkultúrák. A helyi társadalom, a civil társadalom és az önkéntesség. Nemzet és nemzetiség. Kulturális és etnikai kisebbségek Magyarországon. Esélyegyenlőtlenség és hátrányos társadalmi helyzet. Társadalmi felelősségvállalás és szolidaritás. A nagy ellátórendszerek (egészségügy, társadalom-biztosítás, oktatás) megismerése.	Ismeretszerzés, tanulás: Családtípusok azonosítása és jellemzése személyes tapasztalatok és a médiából vett példák alapján. Kritikai gondolkodás: A nemzeti-, a közép-európai-, valamint az európai identitás értelmezése. Kommunikáció: Aktuális szocializációs kérdések, dilemmák és problémák megvitatása. A többes identitás fogalmának és gyakorlati érvényesülésének megvitatása. Egy nemzeti kisebbség, valamint egy hátrányos helyzetű társadalmi csoport életének bemutatása szóban vagy írásban.	Földrajz: Magyarország régiói; demográfiai mutatók; a magyar tájak kulturális, néprajzi értékei. Etika: Társadalmi szolidaritás. Többség és kisebbség.
Kulcsfogalmak	Család, társadalom, szocializáció, kultúra, etnikum, nemzet, nemzetiség.	
Fogalmak	Szubkultúra, kortárscsoport, helyi társadalom, civil társadalom, kisebbség, többség, érdekképviselet, érdekegyeztetés, identitás, hátrányos helyzet, felelősségvállalás, szolidaritás, önkéntesség.	

Tematikai egység	Állampolgári ismeretek	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A politikai rendszerek és az állampolgárok közötti viszony történelmi formáinak ismerete. Az iskolai diákönkormányzat működésével kapcsolatos tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	◀ Az aktív és felelős állampolgársághoz szükséges ismeretek és készségek megerősítése. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának	

céljai	megismerése. Az alapvető állampolgári jogok és kötelességek tudatosítása. Az ezek gyakorlásához kapcsolódó legfontosabb tevékenységi formák azonosítása. A magyarországi és az uniós politikai rendszer legfőbb elemeinek megismertetése, a politikai részvétel jelentőségének tudatosítása. Az új Alaptörvény szellemiségének és fontosabb pontjainak feldolgozása.

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Állampolgári jogok és kötelességek. Magyarország és az Európai Unió politikai intézményrendszere. A magyar és az európai állampolgárság legfontosabb ismérvei. A magyar választási rendszer (országgyűlési és helyhatósági választások). A politikai részvétel formái. A közvetett és a közvetlen demokrácia eszköztára.	Ismeretszerzés, tanulás: A magyarországi országgyűlési választások modellezése. A hazai helyhatósági választások működési mechanizmusának modellezése. Kritikai gondolkodás: Az állampolgári jogok és kötelességek kölcsönös viszonyrendszerének elemzése. A felelősségteljes választói magatartás értelmezése. A többes állampolgárság fogalmának értelmezése.	Földrajz: Az Európai Unió kialakulása és működésének jellemzői. Etika: Törvény és lelkiismeret.
Kulcsfogalmak	Állam, állampolgár, politika, intézmény.	
Fogalmak	Állampolgári jog, állampolgári kötelesség, politikai intézményrendszer, választás, választási rendszer, unió, országgyűlés, helyhatóság, politikai részvétel, közvetett demokrácia, közvetlen demokrácia, önkormányzat, párt, parlamenti küszöb, állampolgári jogok biztosa, Állami Számvevőszék.	

Tematikai egység	Pénzügyi és gazdasági kultúra	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A bankok működésével kapcsolatos gazdaságföldrajzi ismeretek. A gazdálkodással és a pénzkezeléssel kapcsolatos személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	◀ Az alapvető pénzügyi és gazdasági fogalmak megismertetése, a gazdasági folyamatok fő hatótényezőinek megértetése.	

céljai	A tudatos és felelős állampolgári gazdálkodás elveinek megismerése, elfogadása.

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Az állam gazdasági szerepvállalása és kapcsolata a gazdaság különböző szereplőivel. Az állam bevételei. Az állam stabilizációs, redisztribúciós és tőkeallokációs feladatai. A költségvetési és a monetáris politika eszköztára, szerepe a gazdaságpolitikai célok megvalósításában. A pénzpiac működése, megtakarítók és forrásigénylők. A pénzügyi közvetítők helye a nemzetgazdaságban. A vállalkozások helye a nemzetgazdaságban, szerepük a GDP megtermelésében. Vállalkozási formák. Vállalkozások létrehozása és működtetése. A vállalkozások és a piac kapcsolata. Az üzleti terv.	Ismeretszerzés, tanulás: Az adók és járulékok szerepének megértése a modern nemzetgazdaságok működésében. A vállalkozási formák különbségeinek megértése, különféle példák elemzése révén. A banki és a nem banki pénzügyi közvetítők sajátos gazdasági szerepeinek azonosítása. Néhány hazai vállalkozás és a vállalkozói életforma megismerése példákon keresztül. Kritikai gondolkodás: A tőkeszerzés különféle lehetőségeinek (tőzsde, értékpapírok, lízing) összehasonlítása. Az állami szerepvállalás és az adózás közötti kapcsolatok feltárása. A pénzügyekkel, gazdasággal foglalkozó írott, vagy audiovizuális médiaszövegek elemzése és feldolgozása. Vázlatos üzleti terv készítése szituációs gyakorlat keretében. Vita az adózási morállal kapcsolatos kérdésekről.	Földrajz: A modern pénzügyi közvetítőrendszer a világgazdaságban (pénzügyi piacok, nemzetközi monetáris intézmények, nemzetközi tőkeáramlás, környezeti problémák, fenntarthatóság és az állam). Etika: A felelősség új dimenziói a globalizáció korában.
Kulcsfogalmak	Állam, gazdaság, piac, pénz.	
Fogalmak	Költségvetés, adó, járulék, vállalkozás, személyi jövedelemadó, áfa, juttatások, társadalombiztosítás, nyugdíjjárulék, költségvetési intézmény, költségvetési egyenleg, deficit, pénzpiac, monetáris politika, jegybank, bankrendszer, kereskedelemi bank, megtakarítás, forrás, tőzsde, értékpapír, rt, kft, kkt, bt, egyéni vállalkozás, szövetkezet, korlátlan felelősség, korlátolt felelősség, egyetemleges felelősség, biztosító társaság, lízingtársaságok, pénzügyi közvetítő rendszer.	

Tematikai egység	Munkavállalás	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Diákmunka során szerzett személyes tapasztalatok. A környezet munkával kapcsolatos mintáinak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	◀ Az alapvető munkavállalói jogok és kötelezettségek tudatosítása. A munkába állás folyamatának és az alkalmazotti lét néhány fontos jellemzőjének megismertetése. A munkatevékenység emberformáló és értékteremtő erejének felismerése, elfogadása.	

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
A munkaerő és a piac kapcsolata. Munkaerőpiaci elvárások itthon és külföldön. Szakképzettség. Álláskeresési technikák. Pályakezdés, beilleszkedés a munkahelyi közösségbe. Munkajogi alapok. Foglalkoztatási formák. A munkaszerződés tartalma. A munkaviszonyhoz kapcsolódó jogok és kötelezettségek (munkaszerződés, bérszámítás, adózás, egészségbiztosítás és nyugdíjbiztosítás, kollektív szerződés). A munkaviszony megszűnése, munkanélküli ellátás, álláskeresési támogatás, visszatérés a foglalkoztatásba.	Ismeretszerzés, tanulás: Munkaerőpiaci információk gyűjtése, a magyarországi és az uniós lehetőségek feltérképezése (állások és elvárások). Egy állás elnyeréséhez kapcsolódó lépések megismerése, tapasztalatok szerzése a dokumentumok kezelésével kapcsolatban (álláshirdetés, tájékozódás, önéletrajz, motivációs levél, interjú, munkaszerződés). A munkaviszonyhoz kapcsolódó adózási, egészség- és társadalombiztosítási teendők modellezése. Saját bankszámla nyitásának, bankkártya kiváltásának és az internetes bankfiók használatának modellezése. Tájékozódás a munkanélküliek ellátásáról, átképzési és visszatérési lehetőségekről a területileg illetékes hivatalokon keresztül. Kommunikáció: A munkahelyi közösségbe való beilleszkedés	Magyar nyelv és irodalom: Tájékozódás listaszerű, nem folyamatos szövegekben. Ismerkedés az olyan, végrehajtásra szánt, aktusszerű szövegekkel, mint a számla, az önéletrajz, a szerződés és az adóbevallás. Informatika: Információk gyűjtése az internetről. Bemutatók, dokumentumok készítése.

	problémáinak modellezése szerepjáték keretében. Az egyéni és a vállalati érdek ütközését megjelenítő viták szervezése.	
Kulcsfogalmak	Gazdaság, piac, munka.	
Fogalmak	Állás, adó, biztosítás, szerződés, munkaerőpiac, munkaadó, munkavállaló, foglalkoztatás, munkaviszony, önéletrajz, motivációs levél, munkajog, munkaszerződés, munkaidő, munkabér, adózás, adóbevallás, személyi jövedelemadó, egészségbiztosítás, társadalombiztosítás, munkanélküliség, munkanélküli ellátás, álláskeresési támogatás.	
Tematikai egység	Rendszerező ismétlés	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A középiskolai történelem, társadalom és állampolgári ismeretanyag.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az érettségi témakörök rendszerező ismétlése során felkészülés az érettségi vizsgára.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Az újkori és modernkori egyetemes és magyar történelmi jelenségek, események rendszerező feldolgozásával a jelenben zajló folyamatok előzményeinek felismerése, a nemzeti öntudat és aktív állampolgárságra nevelés. A múltat és a történelmet formáló, alapvető folyamatok, ok-okozati összefüggések felismerése (pl. a globalizáció felerősödése és a lokális közösségek megerősödése) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulságok (pl. társadalmi kirekesztés) azonosítása, ezeknek jelenre vonatkoztatása, megítélése. Az új- és modernkorban élt emberek, közösségek sokoldalú élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása, a hasonlóságok és különbségek árnyalt felismerése, több szempontú értékelése. A civilizációk története jellegzetes sémájának alkalmazása újkori és modernkori egyetemes történelemre. A történelem értelmezését segítő kulcsfogalmak és egyéb egyedi fogalmak rendszeres és szakszerű alkalmazása révén, többoldalú történelmi tájékozódás és árnyalt gondolkodás. Ismerje fel a tanuló, hogy az utókor, a történelmi emlékezet a nagy történelmi személyiségek tevékenységét többféle módon és szempont szerint értékeli, egyben legyen képes saját értékítélete megfogalmazásakor a közösség hosszú távú nézőpontját alkalmazni. Ismerje a XIX-XX. század kisebb korszakainak megnevezését, illetve egy-egy korszak főbb jelenségeit, jellemzőit, szereplőit, összefüggéseit. Ismerje a magyar történelem főbb csomópontjait az 1848–1849-es szabadságharc leverésétől az Európai Unióhoz való csatlakozásunkig. Legyen képes e bonyolult történelmi folyamat meghatározó összefüggéseit, szereplőit beazonosítani, valamint legyen képes egy-egy korszak főbb kérdéseinek problémaközpontú bemutatására, elemzésére. Ismerje az új- és modernkorban meghatározó egyetemes és magyar történelem eseményeit, évszámait, történelmi helyszíneit. Legyen képes összefüggéseket találni a térben és időben eltérő történelmi események között, különös tekintettel azokra, melyek a magyarságot közvetlenül vagy közvetetten érintik. Tudja, hogy a XIX–XX. században lényegesen átalakult Európa társadalma és gazdasága (polgárosodás, iparosodás) és ezzel párhuzamosan új eszmeáramlatok, politikai mozgalmak, pártok jelennek meg. Ismerje fel, hogy az Egyesült Államok milyen körülmények között vált a mai világ vezető hatalmává és mutasson rá az ebből fakadó ellentmondásokra. Tudja a trianoni békediktátum máig tartó hatását, következményeit értékelni és legyen képes a határon túli magyarság sorskérdéseit felismerni. Tudja a demokratikus és diktatórikus államberendezkedések közötti különbségeket, legyen képes a demokratikus berendezkedés előnyeit és működési nehézségeit egyaránt felismerni és azokat elemezni. Ismerje fel a tanuló a világot – és benne hazánkat is – fenyegető veszélyeket (pl. túlnépesedés, betegségek, elszegényesedés, munkanélküliség, élelmiszerválság, tömeges migráció). Tudjon élni a globalizáció előnyeivel, benne az európai állampolgársággal.

	Ismerje az alapvető emberi jogokat, valamint állampolgári jogokat és kötelezettségeket, Magyarország politikai rendszerének legfontosabb intézményeit, értse a választási rendszer működését. Legyen képes ismereteket meríteni különböző ismeretforrásokból, történelmi, társadalomtudományi, filozófiai és etikai kézikönyvekből, atlaszokból, szaktudományi munkákból, legyen képes ezek segítségével történelmi oknyomozásra. Jusson el kiselőadások, beszámolók önálló jegyzetelése szintjére. Legyen képes az internetet kritikus és tudatos használatára történelmi, filozófia- és etikatörténeti ismeretek megszerzése érdekében. Legyen képes különböző történelmi elbeszéléseket (pl. emlékiratok) összehasonlítani a narráció módja alapján. Legyen képes a különböző szövegek, hanganyagok, filmek stb. vizsgálatára és megítélésére a történelmi hitelesség szempontjából. Legyen képes történelmi jeleneteket elbeszélni, adott esetben eljátszani különböző szempontokból. Legyen képes erkölcsi kérdéseket felvető élethelyzeteket felismerni és bemutatni. Fogalmazzon meg önálló véleményt társadalmi, történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről, filozófiai kérdésekről. Legyen képes mások érvelésének összefoglalására, értékelésére és figyelembe vételére, a meghatározott álláspontok cáfolására, a véleménykülönbségek tisztázására, valamint a saját álláspont gazdagítására is. Legyen képes történelmi-társadalmi adatokat, modelleket és elbeszéléseket elemezni a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából. Legyen képes összehasonlítani társadalmi-történelmi jelenségeket strukturális és funkcionális szempontok alapján. Legyen képes értékrendek összehasonlítására, saját értékek tisztázására. Értékelje a társadalmi-történelmi jelenségeket az értékrendek alapján. Legyen képes történelmi-társadalmi témákat vizuálisan ábrázolni, esszét írni (filozófiai kérdésekről is), ennek kapcsán kérdéseket világosan megfogalmazni. Legyen képes a történelmi időben történő sokoldalú tájékozódásra. Legyen képes a különböző időszakot bemutató történelmi térképek összehasonlítása során a változások (pl. területi változások, népsűrűség, vallási megosztottság stb.) hátterének feltárására. Legyen képes a nemzet, a kisebbség fogalmának és a helyi társadalom fogalmának szakszerű használatára, tudjon érvelni a társadalmi felelősségvállalás, illetve a szolidaritás fontossága mellett. Legyen képes átlátni a nemzetgazdaság, a bankrendszer, a vállalkozási formák működésének legfontosabb szabályait. Legyen képes munkavállalással összefüggő, a munkaviszonyhoz kapcsolódó adózási, egészség- és társadalombiztosítási kötelezettségek, illetve szolgáltatások rendszerét átlátni.

Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek

11–12. évfolyam

A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek tantárgy sokoldalú társadalomtudományi műveltséget közvetít, és komplex módon segíti a diákok állampolgári szocializációját. Alapvető feladata, hogy felkészítse a tanulókat arra, hogy felelős társadalmi, politikai és gazdasági szerepet tudjanak vállalni a demokratikus közéletben, valamint a munka és az üzleti élet területén. Mindez több, a diákok számára szervesen összetartozó területen fogalmazódik meg, amelyekhez nagyon okféle pedagógiai megközelítés és módszer társulhat.
A tantárgy bemutatja a különböző társadalomtudományok – szociológia, szociálpszichológia, politológia, jogtudomány, közgazdaságtudomány – fogalomrendszerét és megközelítési módjait, amelyek révén a diákok képesek lesznek tudatosabban értelmezni társadalmi tapasztalataikat, és könnyebben eligazodnak majd az egyre bonyolultabbá váló társadalmi viszonyok között. Demokratikus gondolkodási és cselekvési mintákat és szerepeket közvetít.
Kiemelt szerepet vállal a diákok szociális kompetenciáinak – beszéd-, vita- és döntési készségek, együttműködési készségek – erősítésében. A tárgy fontos sajátossága a tapasztalati tanulás, amelynek keretében a tanulók aktív módon tevékenykedhetnek a diákönkormányzatokban, önkéntes feladatokat vállalhatnak társadalmi és karitatív szervezetekben, diákvállalkozásokat hozhatnak létre, és közreműködhetnek különböző iskolai és iskolán kívüli projektekben.
A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek tantárgy sajátos nevelési-fejlesztési céljai és követelményei, amelyek minden tematikai egységben érvényesíthetők, a következők:
A társadalmi együttélés és együttműködés írott és íratlan szabályainak – szokás, illem, erkölcs, jog – értő ismerete, az erre irányuló készségek fejlesztése és a társadalmi gyakorlatban történő alkalmazása.
Az emberi kapcsolatok és a társas viselkedés alapvető sajátosságainak megismerése és személyes példák segítségével történő bemutatása.
Az alapvető közösségi viszonyok – család, kortárscsoport, helyi társadalom, nemzet – megismerése és saját élményű értelmezése.
A szocializáció folyamatának tudatosítása, reflektálás a személyes tapasztalatokra.
A társadalmi viszonyok működésével foglalkozó társadalomtudományok – antropológia, szociológia, szociálpszichológia, szociálpolitika, politológia, közgazdaságtan – alapvető szemléletének és módszertanának megismerése.
Korunk szellemi körképének közös értelmezése.
Egyes tematikai egységekhez kapcsolható (a tartalmi elemekhez szorosabban kötődő) nevelési-fejlesztési célok, követelmények:
A mai magyar társadalom alapvető struktúrájának értelmezése.
A társadalmi kisebbségek és hátrányos helyzetű csoportok eltérő léthelyzetének tudatosítása.
A társadalmi felelősségvállalás értelmezése és megtapasztalása.
Hivatalos ügyek intézési módjainak megismerése.
Magyarország és az Európai Unió politikai intézményrendszerének megismerése.
A magyar és az európai állampolgárok jogainak és kötelességeinek tudatosítása.
A politikai részvétel formáinak értelmezése és különböző szintű gyakorlása.
Felkészítés az országgyűlési és a helyhatósági választásokra.
Az állam gazdasági szerepvállalásának megismerése.
Pénzügy-politikai és pénzügyi alapfogalmak értelmezése.
Pénzügyi tapasztalatok értelmezése.
A vállalkozások és a piac kapcsolatának vizsgálata.
Vállalkozási formák megismerése.

Munkajogi esetek értelmezése.
A munkavállaláshoz szükséges dokumentumok ismerete és készségek gyakorlása.
Az életmód ezredforduló utáni változásainak értelmezése.
Napjaink globális kihívásainak tudatosítása.
A lokalitás és globalitás összefüggéseinek megismerése.
A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek módszertani sajátossága az induktivitás, amely a tanítás személyességében és a társadalmi gyakorlathoz való közelségben jelenik meg. Szemlélete szorosan kötődik az aktuális társadalmi gyakorlathoz, illetve a diákok társadalmi tapasztalataihoz. Ebből következően számtalan életszerű kompetenciafejlesztő feladat, esetelemzés, gyűjtés, projekt kapcsolódik a tárgy tanításához.
A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek kerettantervi tananyaga kiemelten ajánlható azoknak az iskoláknak, amelyekben a diákok társadalomtudományi szakokra kívánnak felvételizni. A rendelkezésre álló óraszám lehetővé teszi a tárgy két évfolyamon, heti egy órában történő tanítását. Természetesen az iskola választhatja azt a formát is, hogy a tárgyat egy évig heti két órában tanítja.

Tematikai egység	Egyén és közösség	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Korábbi történelmi, földrajzi, irodalmi és művészettörténeti ismeretek különböző kultúrák emberképéről és társadalmi viszonyairól. A tradicionális és a modern társadalom fogalmának ismerete és példák segítségével történő jellemzése. Személyes tapasztalatok egyén és közösség viszonyrendszeréről.	

Ismeretek/fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Emberképek Az ember biológiai és társadalmi meghatározottsága. Különböző kultúrák emberképe. Az antropológia tudománya. Résztvevő megfigyelés. Beilleszkedés a társadalomba Szocializáció és identitás. Társadalmi szerepek. A szocializáció alapvető közegei: család, iskola, kortárscsoport, média. Emberi kapcsolatok A hatékony társadalmi kommunikáció. Sztereotípia és előítélet. Konfliktus és konfliktuskezelés. Szerepjátékok. Kultúrák és közösségek Társadalmi értékrendek. Kulturális sokféleség. Hagyományok és szokások. Történelmi közösségtípusok működésének elemzése. Társadalmi együttélési szabályok A társadalmi szerződés elve és működése. A társadalmi norma és normaátadás. Az anómia fogalma. Az illem. Az erkölcsi szabályok és társadalmi érvényesülésük. Jogok és kötelességek	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: társadalomtörténeti részek a magyar és a világtörténelemben. Földrajz: Magyarország és a Kárpát-medence földrajza; a magyarság által lakott területek. Etika: Felelősség a társakért. Családi élet. Hátrányos élethelyzetek. Társadalmi igazságosság és/vagy kölcsönös segítség. A betegekkel és szegényekkel való törődés mint erkölcsi kötelesség. Mozgóképkultúra és

A jogrend fogalma. Az alapvető jogágak. A jogviszony. A gyermekek jogai, diákjogok és kötelességek. Esettanulmány készítése: diákjogi eset.	médiaismeret: a média társadalmi szerepe.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Identitás, szocializáció, társadalmi szerep, kultúra, hagyomány, szabály, törvény, társadalmi szerződés, anómia, Polgári Törvénykönyv, Büntető Törvénykönyv, sztereotípia, előítélet, konfliktus.

Tematikai egység	Társadalmi viszonyok	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Történelmi és irodalmi példák a mikro- és makrotársadalom működéséről. A társadalmi tagoltság történelmi formájának ismerete. A polgári nemzetek és nemzeti kisebbségek kialakulásának tudása. Ismeretek a magyarországi társadalomfejlődés főbb vonásairól, a nemzeti kisebbségek kialakulásáról, a romák helyzetéről, a szegénység társadalomtörténeti okairól. Személyes tapasztalatok a mai magyar társadalomról.	

Ismeretek/fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Életmód Az életmód fogalma és elemei. Néhány történelmi életmódtípus elemzése. Fogyasztói magatartások gyűjtése: lakóhely, étkezési és öltözködési szokások. Munkaidő, szabadidő. Esetelemzés: ünnepek és hétköznapok a mai Magyarországon. Család és iskola A család fogalma és funkciói. Családi szerepek. Nemzedékek együttélése. A tekintélyelvű és a demokratikus családmodell. Nők és férfiak a társadalomban: a két nem viszonyának változásai. Az iskola társadalmi szerepe. Az iskolai tudás jellegének átalakulása: az élethosszig tartó tanulás fogalma. Az iskola közösségteremtő és szocializációs funkciói. A helyi társadalom. Nemzet, nemzeti közösségek A nemzet politikai és kulturális fogalmai. A magyar nemzettudat sajátosságai. A hazafiság néhány történelmi példája. Jellegzetes hungarikumok. A nemzeti kisebbség fogalma. Roma kisebbség Magyarországon. Projektmunka: a határainkon túl élő magyar közösségek, a magyarországi nemzeti kisebbségek. A társadalmi tagoltság A társadalom rétegződése életkor, nemek, műveltség, vagyoni helyzet, foglalkozás, településformák, vallás és etnikum szerint. Multikulturális társadalomszemlélet. Demográfiai viszonyok. Korfa. Statisztikai adatok elemzése. Hátrányos helyzet és deviáns viselkedés A hátrányos helyzet fogalma. A hátrányos helyzet főbb típusai: szegénység, testi és szellemi fogyatékosság. Esettanulmány vagy	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: A XVIII–XX. századi társadalomtörténet; demográfiai változások. Kisebbség, többség, nemzetiségek. Az átalakuló társadalom és gazdaság a XIX–XX. században. A nők és a férfiak életmódja. A társadalmi mobilitás problémái; a cigány (roma) társadalom története, helyzete és integrációjának folyamata. Szegények és gazdagok világa. A határon túli magyarság helyzete. Magyarok a nagyvilágban. Etika: az etnokulturális csoportok, nemzeti és vallási kisebbségek, illetve a többségi társadalom közti konfliktusok, az együttélés erkölcsi problémái.

projekt készítése. A szociálpolitika tudománya. Karitatív tevékenység. A szociológia tudománya A szociológiai kutatás alapvető kérdései és módszertani sajátosságai. Időmérleg készítése. A szociálpszichológia tudománya A szociálpszichológiai kutatás alapvető kérdései és főbb módszerei. Tömegjelenségek. A média hatása. Esetelemzés: tömeglélektani helyzetek.	Földrajz: a magyarországi társadalmi-gazdasági fejlődés jellemzői a XX. században. A magyarországi régiók földrajzi jellemzői. Mozgóképkultúra és médiaismeret: a mediatizált világ; tömegkultúra új jelenségei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Antropológia, szociológia, szociálpszichológia, szociálpolitika, multikulturális társadalom, korfa, demográfia, életmód, család, nemzet, nemzetiség, kisebbség, többség, szolidaritás, önkéntesség, karitatív tevékenység, szubkultúra, kortárscsoport, média, helyi társadalom, hátrányos helyzet, deviancia, tömegjelenség.

Tematikai egység	Állampolgári ismeretek	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Történelmi és irodalmi példák a nemzeti és az európai kultúra értékeiről, a politikai rendszer működéséről, valamint a felelős állampolgári magatartásformákról. Személyes tapasztalatok az iskolai közélet, illetve diákönkormányzat működéséről, valamint a regionális és az országos politika aktuális kérdéseinek ismerete a médiából vett példák alapján.	

Ismeretek/fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Mi a politika? Magánérdek és közérdek. A politika fogalma. A demokratikus társadalmi és állami berendezkedés fő sajátosságai, a demokratikus közélet fő jellemzői. A hatalommegosztás elve. Írásos vagy szóbeli elemzés készítése. Állampolgári jogok és kötelességek Az állampolgárság fogalma. Az alapvető emberi jogok. Egyéni és közösségi jogok. Állampolgári kötelességek. Esetelemzés: a jogok és kötelezettségek érvényesülése egy konkrét eset alapján. A törvényhozó és a végrehajtó hatalom a mai Magyarországon. Az Alkotmány szerepe. A törvényhozó hatalom rendszere. A végrehajtó hatalom rendszere. A köztársasági elnök szerepe. Politikai pártok. Szimulációs gyakorlat: felkészülés az országgyűlési és a helyhatósági választásokra. A bíráskodás és az erőszakszervezetek A bíráskodás rendszere Magyarországon. Látogatás, vagy szimulációs gyakorlat: egy bírósági tárgyalás. Jogi alapismeretek:	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a politikai hatalom és a politikai ideológiák történelmi formái. Földrajz: az EU kialakulása, jellemzői, tagállamai. Mozgóképkultúra és médiaismeret: A modern nyilvánosság kialakulása. A mediatizált világ. A tömegkultúra új jelenségei, hálózati kommunikáció. Etika: Jogok és kötelességek. Erkölcs és politika. Lelkiismeret és véleménynyilvánítás

jogsérelem, jogorvoslat. A rendőrség jogai és kötelezettségei. Önkormányzatiság és a helyi társadalom szervezetei Az önkormányzatiság fogalma. A helyi önkormányzatok szervezete és működése. A közigazgatás rendszere. Esetelemzés: helyi társadalmi konfliktusok keletkezése és kezelése. A civil társadalom szervezetei. Projektmunka: egy civil szervezet bemutatása. Hivatalos dokumentumok – hivatalos ügyek Állampolgári dokumentumok: személyi igazolvány, lakcímkártya, diákigazolvány, útlevél, adóazonosító, TAJ kártya, jogosítvány. Hivatalos ügy intézése vagy szimulációs gyakorlat. Az Európai Unió és az európai polgárok Az Európai Unió kialakulása és céljai. Az Európai Unió alapvető intézményrendszere. Az európai polgárság jogai és kötelességei.	szabadsága. Nyilvános beszéd a tömegmédiumokban; médiaetika. Állampolgárság és nemzeti érzés. Nemzeti szolidaritás. Áldozat a hazáért; az együttélés erkölcsi problémái. Mozgókép és médiaismeret: A mediatizált világ. A tömegkultúra új jelenségei; hálózati kommunikáció.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Alkotmány, köztársasági elnök, miniszterelnök, magánérdek, közérdek, politika, állampolgári jogok és kötelességek, a demokratikus politikai rendszer, parlamenti és helyhatósági választás, politikai pártok, állampolgári kötelesség, kormányablak, járás, önkormányzat, helyi társadalom, Európai Unió, európai polgár.

Tematikai egység	Gazdasági és pénzügyi ismeretek	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Történelmi, földrajzi, gazdasági ismeretek a termelés és fogyasztás rendszeréről, illetve a bankok működéséről, valamint irodalmi példák a munkaadók és munkavállalók világáról. A fogyasztással, termeléssel, munkavállalással és a pénzkezeléssel kapcsolatos személyes tapasztalatok.	
Ismeretek/fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok
Az állam gazdasági szerepvállalása Állami költségvetés. Adópolitika: adók és járulékok. Az állam piaci és nem piaci feladatai. Az állami redisztribúció. Információgyűjtés vagy esetelemzés: a mai magyar gazdaság a számok tükrében. Vállalkozások és vállalkozók Vállalkozási formák. Vállalkozások létrehozásának és működtetésének módja. A vállalkozások és a piac kapcsolata. Projektmunka: üzleti terv. Esettanulmány készítése: a vállalkozói gondolkodásmód és életforma. A pénzpiac működése Monetáris politika. A nemzetközi és a hazai bankrendszer működésének alapja. Pénzügyi tranzakciók fő típusai. A megfontolt hitelfelvétel. A pénzügyi közvetítők. A pénzügyi rendszerrel foglalkozó írott vagy audiovizuális		Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a gazdasági viszonyok magyar és világtörténelmi megjelenései. Földrajz: A magyar gazdaság jellemzői. A globális világgazdaság napjainkban. A nemzetgazdaságok és a világgazdaság; gazdasági integrációs folyamatok napjainkban, gazdasági globalizációs folyamatok. A monetáris világrendszer működése.

médiaszövegek feldolgozása. Munkaadók és munkavállalók A munkaviszony. Munkaadók és munkavállalók jogai és kötelezettségei. Hazai és nemzetközi munkaerő-piaci elvárások. Felkészülés a munkaerő-piacra való kilépésre: önéletrajz, motivációs levél írása. Szimulációs gyakorlat: az állásinterjú.	Etika: Önmegvalósítás, önkorlátozás, önismeret, önértékelés. A jólét és a jó élet fogalmának megkülönböztetése. Mozgókép és médiaismeret: A mediatizált világ. A tömegkultúra új jelenségei; hálózati kommunikáció.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Monetáris rendszer, IMF, költségvetés, adó, biztosítás, járulék, személyi jövedelemadó, áfa, juttatások, társadalombiztosítás, nyugdíjjárulék, költségvetési intézmény, költségvetési egyenleg, deficit, infláció, pénzpiac, monetáris politika, jegybank, kereskedelemi bank, megtakarítás, forrás, tőzsde, értékpapír, rt., kft., kkt., bt., egyéni vállalkozás, szövetkezet, üzleti terv, biztosító társaság, pénzügyi közvetítő rendszer, munkaerőpiac, munkaadó, munkavállaló, foglalkoztatás, munkaviszony, önéletrajz, motivációs levél, munkajog, munkaszerződés, társadalombiztosítás, munkanélküliség, munkanélküli ellátás, álláskeresési támogatás.

Tematikai egység	Jelenismeret	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Történelmi és földrajzi ismeretek a társadalmi-gazdasági makrofolyamatok jellegéről. A globalizáció fogalmának és folyamatainak ismerete: személyes és médiából vett példák alapján.	
Ismeretek/fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok
Gazdasági és társadalmi világrend az ezredforduló után A gazdasági növekedés dilemmái. A demográfiai folyamatok ellentmondásai. A multinacionális és nemzeti gazdaságok ellentmondásai, illetve az állami és nemzetközi politikai szerepvállalás ellentmondásai. Biztonságpolitika: terrorizmus, migráció. Az európai integráció kérdései. Civilizációs konfliktusok: etnikai, környezeti, vallási, gazdasági kérdések. Esetelemzés: a fejlett világ elöregedése – fiatalodó fejlett államok. Az életmód átalakulása A globalizáció folyamata. A fogyasztói társadalom válsága. A munka világának átalakulása. Az információs társadalom kialakulása. Az élethosszig tartó tanulás szükségessége. A hálózati kultúrák növekvő szerepe. A nemek közötti viszony és a család kulturális, gazdasági és társadalmi funkcióinak átalakulása. Felelősség a jövőért A fenntartható fejlődés elvei. Szellemi és vallási körkép az ezredfordulón. „Gondolkodj globálisan – cselekedj lokálisan”. Vita vagy esetelemzés: személyes jövőképek.		Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: Az információs-technikai forradalom és a tudásipar. A globális világgazdaság új kihívásai és ellenmondásai. A technikai fejlődés feltételei és következményei. A fenntarthatóság dilemmái. A civilizációk, kultúrák közötti ellentétek kiéleződése. Mozgóképkultúra és médiaismeret: a mediatizált világ. A tömegkultúra új jelenségei. A hálózati

		kommunikáció. Földrajz: a globális világgazdaság napjainkban, globális környezeti problémák; népesség, népesedés, urbanizáció; fejlődő és fejlett országok gazdaságának jellemzői. Biológia-egészségtan: Környezet és fenntarthatóság. Etika; filozófia: A fenntarthatóság fogalma. Bioetikai állásfoglalások napjainkban. Lokalizáció és önrendelkezés: az emberi lépték helyreállítása. Az emberiség közös öröksége. A jövő nemzedékek jogai.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Globális felelősség, környezettudatosság, fenntarthatóság, terrorizmus, migráció, információs társadalom, élethosszig tartó tanulás, hálózati kultúra, lokalitás.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók ismerik az alapvető társadalomtudományi megközelítéseket, a társadalmi viszonyok legfontosabb elemeit, s e tudás birtokában képesek a mindennapi életben felmerülő erkölcsi problémák felismerésére és kezelésére. Értékítéleteiket ésszerű érvekkel tudják alátámasztani, képesek a felelős mérlegelésen alapuló döntésre. Rendelkeznek az etikai és közéleti vitákban való részvételhez, saját álláspontjuk megvédéséhez, illetve továbbfejlesztéséhez szükséges készségekkel és képességekkel. Képesek elfogadni, megérteni és tisztelni a magukétól eltérő nézeteket. Ismerik azokat az értékelveket, magatartásszabályokat és beállítódásokat, amelyeknek a közmegegyezés kitüntetett erkölcsi jelentőséget tulajdonít.

IDEGEN NYELV

Angol nyelv

Célok és feladatok

A 9. évfolyam megkezdésekor a tanulók már 4-5 év nyelvtanulási tapasztalattal rendelkeznek. Ezalatt az idő alatt megismerkedtek az idegen nyelvi foglalkozások feladat- és szövegtípusaival, szókincsük bővült, megértik a tanár célnyelvi óravezetését, önbizalmuk lehetővé teszi számukra, hogy az órai munkában egyénileg, párban és csoportban is eredményesen vegyenek részt, órán kívüli feladataikat önállóan megoldják. Önértékelésük fejlett és reális: ismerik saját erős és gyenge pontjaikat.
Az 9–10. évfolyam céljai között első helyen áll a tanulók motivációjának fenntartása és fejlesztése, folyamatos sikerélmény biztosítása. Cél, hogy a 10. évfolyam végére a diákok eljussanak az A2-B1 közötti szintre, amelyen számukra ismert témakörökben, életszerű helyzetekben képesek információt kérni és kapni. Megértik hosszabb terjedelmű, autentikus hallott vagy olvasott szöveg lényegét, abból ki tudják szűrni a lényeges információt. Képesek több mondatból álló szöveget szóban és írásban létrehozni. Szókincsük elég fejlett ahhoz, hogy az ismert témakörökhöz kapcsolódó témákról szóban és írásban információt tudjanak cserélni.
A 12. évfolyam végére a diákoknak B1-B2 közötti szintű nyelvtudást kell szerezniük, az előző szintnél fejlettebb szókinccsel, szélesebb skálán mozgó, de ismert témákról kell képesnek lenniük szóban és írásban információt cserélni, hosszabb szövegeket megérteni és létrehozni.
A témakörök felölelik a tanterv egyéb tantárgyi tartalmait, hiszen a nyelvet nem önmagáért használjuk, hanem információszerzésre, illetve az információ feldolgozására. A kereszttantervi törekvések hozzájárulnak az idegen nyelvi tananyag érthetővé tételéhez, de a tartalmakat más szempontból, másképp csoportosítva dolgozzuk fel, nehogy unalmassá váljanak. Fontos, hogy az önálló olvasás és az osztálytermen kívüli nyelvi hatások az előző évekhez hasonlóan segítsék a nyelvtanulást.
Ebben az életkorban a diákokat már nagymértékben segíti a szabályszerűségek felismerése és alkalmazása, de a hangsúly továbbra is a jelentésen, kontextuson és kommunikáción van. A középiskolában egyensúlyt kell teremteni a folyamatos beszéd és a nyelvhelyesség között.
A 12. osztály végére a diákoknak el kell sajátítaniuk az önálló nyelvfejlesztéshez elengedhetetlen nyelvtanulási stratégiákat.

Fejlesztési követelmények
A tanuló ismert témakörben szóban és írásban tud információt cserélni, szöveget megérteni és létrehozni. Tisztában van a nyelvtanulás részterületeivel (hallott szöveg értése, beszédkészség, olvasásértés, szókincs, fogalmazás stb.), kialakult és továbbfejleszthető nyelvtanulási stratégiái vannak. Nyelvtudását önállóan szinten tartja, illetve szakmai érdeklődésének megfelelően fejleszti, az osztálytermen kívüli idegen nyelvi hatásokat (tévéműsorok, újságok, internet stb.) is hasznosítja önálló haladása érdekében. Nyelvtudása segítségével más országok népeiről és kultúrájáról is képet tud alkotni.
A fejlesztés várható eredménye, hogy a tanulók a 10. évfolyam végén elérik vagy megközelítik a KER szerinti B1 szintet, a 12. évfolyam végén pedig a B2 szintet.

Értékelés
Az eredményes tanulás-tanítás folyamat alapfeltétele a folyamatos és rendszeres értékelés, melynek során képet kapunk arról, hogy tanulóink milyen fejlettségi fokot értek el a négy alapkészség területén, milyen mértékig sajátították el a tanított anyagot, és, hogy mennyire tudják teljesíteni a tantervben megfogalmazott követelményeket. A reális alapokra épülő értékelés a tanulót további munkára ösztönzi, és erősíti a motivációját.
Az értékelés során a tanár a tanórai és a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket egyaránt értékeli. Az értékelés nem a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentrál. A célirányos számonkérés a tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája, a hangsúly sokkal inkább az idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítésén van.

Az MM Publications tananyagaihoz készített tanári kézikönyvek tartalmi és módszertani segítséget nyújtanak az értékeléshez. A tanítási folyamat különböző szakaszaihoz ellenőrző feladatokat, előre elkészített felmérőket javasolnak: vagy a kézikönyv függelékeként, vagy különálló, ingyenes füzetben. Ezek mindegyike korlátlan számban fénymásolható. Fontos, azonban, hogy a tanulói teljesítmény ellenőrzése ne csupán feladatlapon történjen, hiszen a négy alapkészség mindegyikében mérni kell a fejlődést. A tankönyv, a munkafüzet és a hanganyag minden fejezete különböző lehetőségeket ajánl fel a tanulói teljesítmény értékelésére.

Az alkalmazott tankönyv kiválasztásának elvi szempontjai

A kerettanterv alapvető célkitűzéseinek 100%-ban feleljen meg: motiválja a tanulót a nyelvtanulásra, fejlessze mindazokat a készségeket, amelyek a nyelvtudáshoz szükségesek, használjon olyan munkáltató és gyakorlati feladattípusokat, amelyek megkönnyítik a nyelv elsajátítását.
A tankönyvsorozat a középiskolai angol nyelvi tanterv követelményeit 100%-ban fedje.
A tananyag illeszthető legyen a tantervben megadott éves óraszámokhoz.

A kiválasztott tankönyvsorozat: Traveller

Évfolyamonkénti tanterv
9. évfolyam
Évi óraszám: 111
Tankönyv: Traveller Elemntary
Tartalom
Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Köszönés, elköszönés:	How do you do? Good morning/afternoon/evening. Hello Rick. Hello, how are you? Hi! Goodbye. Bye-bye! See you tomorrow. Good night. Have a nice day.	How do you do? Good morning. Hello Bill. Very well, thank you. Hi! Goodbye. Bye! See you. Good night. Thanks.
Bemutatkozás, bemutatás:	My name is… This is my friend, …	Hello, I'm … Hi. Nice to meet you.
Email- és képeslapírás:	Dear John, Dear Mr/Ms… Best wishes, Love, I look forward to hearing from you. Yours sincerely	

Köszönetnyilvánítás és arra reagálás:	Thanks. Thank you very much. Thanks a lot.	Not at all. That’s all right.. You're welcome.
Bocsánatkérés és arra reagálás:	I’m sorry. I’m very sorry.	That’s all right.
Gratulációk, jókívánságok és azokra reagálás:	Happy Christmas / New year / Birthday! Have a nice holiday.	Happy Christmas / New Year / Birthday! Thank you.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Sajnálkozás, együttérzés:	I’m sorry. Sorry to hear that. Sorry I’m late.	
Öröm, szomorúság:	Are you happy about that? I’m happy to see you. What do you think?	Great! I’m so happy. I’m happy to hear that. That’s good news. I’m sorry to hear that.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Érdeklődés:	Are you interested in music? How do you spell it?	I love rock music.
Tetszés, nemtetszés:	Do you like … ? I like … . She loves listening to music. Do you like the new teacher?	I think it’s great. I don’t like it. He's nice, I like him.
Akarat, kívánság:	Would you like a sandwich? I want to do this work later..	I’d like a hamburger
Képesség:	Can you speak French? Can you play football?	I can understand French I can’t play tennis.
Szándék, kívánság:	What would you like to do?	I’d like to go out today.
Terv:	What are you going to do?	I’m going to make a party.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása:	What is that? What is it like? What’s it in English? There is a blue pen on the table in the corner.	It’s… / That’s…
Események leírása:	We went to the cinema first, then we had dinner in a Chinese restaurant.	

Információkérés, -adás:	Did you see him at the party? When does the last bus leave? Where do you go to school? Can you tell me the way to the station, please? How do you spell it?	Yes, I did, he was there. At 11 p.m. I go to technical college. Go along this road, then take the second street on the right.
Tudás, nemtudás:	Do you know what's on TV tonight?	I don't know. I have no idea.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés:	Can I use your pen, please? Could you repeat that, please? Can you help me?	Of course. Yes, of course. Certainly. I'm afraid I can't.
Felszólítás:	Stop at the corner.	
Javaslat és arra reagálás:	Let's go to the cinema tonight.	Good idea.
Kínálás és arra reagálás:	Would you like a drink? What would you like? Have an apple. Here you are.	That's very kind of you. I'm sorry, I can't. Orange juice, please. Thank you. No, thank you. / Yes, please. Thanks.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása:	Visszakérdezés, ismétléskérés Betűzés kérése, betűzés Nem értés, magyarázatkérés, magyarázat értés ellenőrzése	Pardon? Sorry, what did you say? How do you spell it? Sorry, I don't understand. Could you understand?

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség	present simple present continuous present perfect simple	He comes from New Zealand. When do you usully go to sleep? Shes wearing blue jeans. What are you doing now? She' travelled to most prts of the world. Have you ever been in a car accident?

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
	Múltidejűség	past simple	We had lunch in pub yesterday. How much money did you get?
	Jövőidejűség	going to future simple	What are you going to do on Sunday? I'll have a cheese sandwich. When will you finish school?
Birtoklás kifejezése		have (got) possessive adj. possessive pronouns genitive 's of	I don't have / haven't got too many books. She's got beautiful clothes. my, your, his/her/its,our, their room mine, yours,…theirs Claudia's mother the door of the classroom whose?
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	prepositions, prepositional phrases, adverbs	here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, in front of, behind, inside, outside, above
Időbeli viszonyok	Gyakoriság Időpont Óra	how often? when? what time? what's the time?	always, often, sometimes, never, once/twice a week, every day … now, in the morning yesterday, last week, two years ago, tomorrow, next week in 2002, in August, at 2 o'clock, on Friday It's quarter past five.
Mennyiségi viszonyok		singular and plural cardinal numbers ordinal numbers countable nouns uncountable nouns some, any quantifiers	children, people, men, women … one, two, three., … first, second, … How many friends have you got? How much milk have we got? I haven't got any time now. a lot, not much, little, few I've got a lot of/little money. a cup of tea, a piece of cake
Minőségi viszonyok		comparative sentences (short, long adjectives) irregular adjectives what … like what colour	London is bigger than Paris. She is as old as me. This is the best restaurant in the world good, bad …(better, worse) What's it like? What colour is it?

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Modalitás		can could	She can dance very well. Can I open the window? I couldn't drive when I was younger. Could you find it?
Logikai viszonyok		linking words	and, or, but, because
Szövegösszetartó eszközök		articles, determiners some+plural noun any+plural noun some +singular noun any + singular noun nominative and accusative of personal pronouns demonstrative pronouns indefinite pronouns	a, an, the, some, any There are some eggs in the friddge. Have you got any sisters? I haven't got any brothers. There's some tea in the cup. There isn't any juice in my glass. I, he, they… me, him, them… this, that, these, those somebody, anybody,nobody, everybody …

c) Témakörök

Témakör	Kapcsolódási pont
Ismerkedés, bemutatkozás, iskoltársak, barátok, család, rokonság, személyleírás, jellemzés	önismeret, illemtan, országismeret, földrajz, kommunikáció
Közvetlen környezetünk, lakás, tanterem, tantárgyak, város/falu, épületek, közlekedés, tájékozódás	oktatás, hon- és népismeret, brit civilizációs ismeretek, illemtan
Mindennapi életünk, napirend, szokásos tevékenységek, házimunka, tanulás, szabadidő, étkezés, vendégség	gasztronómia, hon- és népismeret, egészségtan, brit civilizációs ismeretek, illemtan
Munka, állás, foglalkozások, karrier, kommunikáció, email	önismeret, hon- és népismeret, kommunikáció, brit civilizációs ismeretek
Időjárás, évszakok, ruha, öltözködés, divat, sport	természetismeret, hon- és népismeret, brit civilizációs ismeretek, földrajz, meteorológia, egészségtan, divattörténet
Szórakozás, kikapcsolódás, zene, utazás	kultúra, média, hon- és népismeret, brit civilizáció, földrajz

A továbbhaladás feltételei
Hallott szöveg értése

A tanuló képes
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megérteni;
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
köznyelvi beszélgetés vagy monologikus szöveg lényegét megérteni.

Beszédkészség
A tanuló képes
köznyelven megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákban rendezett válaszokat adni;
egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni;
megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni;
beszélgetésben részt venni;
társalgást követni.

Olvasott szöveg értése
A tanuló képes
kb. 150 szavas, köznyelven megírt szöveget elolvasni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelentől megkülönböztetni;
ismert nyelvi elemek segítségével kb. 150 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni;
kb. 150 szavas köznyelven megírt szövegben fontos információt megtalálni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 150 szavas köznyelven megírt szöveg lényegét megérteni;
egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai illetve irodalmi szöveget követni.

Íráskészség
A tanuló képes
kb. 100 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló, szöveget írni;
gondolatait változatos kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával, logikai összefüggések alapján szöveggé rendezni, egyszerű közléseket írásban megfogalmazni;
különböző szövegfajtákat létrehozni;
változatos közlésformákat (leírás, elbeszélés, jellemzés) használni.

10. évfolyam
Évi óraszám: 111
Tankönyv: Traveller Pre-Intermediate
Tartalom
Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Kezdeményezés és válasz		
Megszólítás:	Excuse me.	Yes? Can I help you?

Köszönés:	How do you do? Good morning / afternoon / evening. . Hello Jane. Hello, how are you? Hi!	How do you do? Good morning / afternoon / evening. Hello Jim. Fine, thanks. And you? Hi!
Elköszönés:	Goodbye. Bye-bye! See you later. See you tomorrow. Good night. Have a nice day.	Goodbye. Bye! See you. Good night. Thanks, bye.
Bemutatkozás, bemutatás:	My name is… How do you do? This is my friend, … . This is …	Hello. How do you do? Nice to meet you. Pleased to meet you.
Telefonálás:	Hello, is that Peter? This is John. Can I speak to Jane, please?	 Yes, just a minute, please.
Levéírás, email, képeslap:	Dear/Hi Peter, Dear Mr/Ms … Best wishes, Love, By for now, Looking forward to hearing from you. Yours sincerely, Greetings from …	
Érdeklődés mások hogyléte felől és reagálás:	How are you? Are you fine?	Fine. / OK / All right. Not very well, I’m afraid.
Engedélykérés és reagálás:	Can I sit here? Could I open the window?	Yes, of course. Certainly.
Köszönetnyilvánítás és arra reagálás:	Thanks. Thank you very much. Thanks a lot. It’s very kind of you.	Not at all. That's all right. You're welcome.
Bocsánkérés és arra reagálás:	I’m sorry. I’m very sorry.	That’s all right. It doesn’t matter. Never mind.
Gratulációk, jókívánságok és azokra reagálás:	Happy Christmas / New Year / birthday! Congratulations! Have a nice holiday. Cheers!	Happy Christmas / New Year / birthday! Thank you. Thank you, the same to you. Cheers!

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Sajnálkozás, együttérzés:	I'm sorry. I'm sorry to hear that. Oh, dear.	
Öröm, szomorúság:	Great! I'm so glad / happy. I'm happy to hear that. I'm sorry to hear that. I'm saad about it. I'm so sorry for…	
Elégedettség, elégedetlenség, bosszúság:	What do you think of…? Are you happy with…?	That's fine/nice/not bad. That was fine/good/ nice It wasn't very good.
Remény:	I hope we'll get there in time.	

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés, véleménynyilvánítás és arra reagálás:	What do you think? What do you think of it?	I think it's terrible. It's fine/nice/not bad. It's OK.
Érdeklődés, érdektelenség, tetszés, nemtetszés:	Are you interested in music? What are you interested in? Do you like Italian food? How do you like it? What do you think of … ?	Yes, I love it. I enjoy music, but I don't care for films. I think it's great. I really like it. I don't like it. It looks nice.
Dicséret, kritika:	You're really kind.	
Akarat, kívánság:	Would you like some coffee? We want to travel to France this year.	I'd like some tea.
Képesség:	Can you help me with this exercise? We can't finish this work by tomorrow.	I think I can help you. I think I can do it.
Kötelezettség:	Do you have to work hard? I had to get up early this morning. You must work harder.	
Javaslat:	You must see this film, it's very good. She shouldn't drink so much coffee.	
Terv:	I'm going to see the doctor tomorrow. I want to improve my English. We're planning a trip to France. I'm thinking of moving house.	

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása:	What is it? What is it like? What does she look like?	It's…/ That's… It's small and ugly. She looks pretty. She's tall, and she's got long hair.
Események leírása:	We put everything in the car and left for Paris. On the way…	
Információkérés, -adás:	Did you see Jim in the pub? Can you tell me the way to the post office?	Yes, he was there. Take the second street on the right, and go down King Street.
Tudás, nemtudás:	Do you know when the last bu leaves?	I have no idea.
Ismerés, nem ismerés:	Do you know Peter?	Yes, we have already met.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés:	Could you do me a favour? Could you give me your phone number?	Yes, sure. Of course.
Tiltás, felszólítás:	Please don't smoke here. Don't worry.	
Segítségkérés és arra való reagálás:	Can you help me with this exercise?	Certainly, what's the problem? I'm afraid I can't.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása:	Visszakérdezés, ismétléskérés Betűzés kérése, betűzés Nem értés, magyarázatkérés, magyarázat értés ellenőrzése	Pardon? Sorry, what did you say? How do you spell it? Sorry, I don't understand. Could you understand?
Párbeszéd strukturálása:	Beszédszándék jelzése, beszélgetés kezdése Elemek összekapcsolása	Guess what! Can I talk to you a little? And then… So… because…

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök	Fogalomkörök nyelvi kifejezései

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség	present simple present simple passive present continuous present perfect simple present perfect continuous present perfect passive	She likes going to the cinema. She swims well. English is spoken all over the world. What are the two men at the back doing? Have you been to a fashion show? She's written twenty books so far. How long have you been working in this office? They haven't been invited to the party.
	Múltidejűség	past simple past simple passive past continuous past perfect	We decided to go to the seaside last week. What did you do there? My car was stolen last night. When I phoned her, she was having a shower. What were you doing at ten last night? He said he had been ill for two days.
	Jövőidejűség	going to future simple future simple passive	What are you going to do after college? Jane will be eighteen next year. I'll make chicken for dinner. His new book will be published next month.
Birtoklás kifejezése		have possessive adj. possessive pronouns genitive 's of	I haven't got a brother, but I have two sisters. my, your, his/her/its, our, their mine, yours,…theirs Jim's uncle the windows of the house Whose?
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	prepositions, prepositional phrases, adverbs picture location geographical location	here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, in front of, behind, inside, outside, above, etc. at the top / bottom, on the left/right, at the back, in the background along the street, down the road, past the park, opposite the station, etc.

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Időbeli viszonyok	Gyakoriság Időpont Időtartam	adverbs of time how often? when? what time? what's the time? when perfect simple	already, yet, just always, often, sometimes, never, once/twice a week, every day … yesterday, last week, two years ago, tomorrow, next week in 2011, in May, at 2 o'clock, on Wednesday It's a quarter past four. I was sleeping when the phone rang. I've lived here for seven years now.
Mennyiségi viszonyok		singulars and plurals cardinal numbers ordinal numbers countable nouns uncountable nouns quantifiers	children, people, men, women … one, two, three… a hundred and… first, second… twentieth… How many books have you got? I've got a lot of/few books. How much money have you got? I've got a lot of/little money. much, many, (a) few, (a) little, a lot of, lots of a cup of tea, a piece of cake, a glass of water, a kilo of potatoes, a bunch of flowers, etc.
Minőségi viszonyok		comparative sentences (short, long adjectives) irregular adjectives	She"s much nicer than her sister. Jane is the most beautiful girl I've ever seen.. better, worse, farther, etc.
Modalitás		should/shouldn't can/ could (ability) can/could (permission) might (possibility) must (obligation) have to (obligation)	What should I do? You should do more work. She can swim very well. We couldn't finish it last night. Can/could I open the window? I might go out, or I might stay at home. You must read this book. Did you have to work last week?
Logikai viszonyok		linking words first conditional second conditional time clauses with future meaning	and, or, but, because, so, although I'd buy a new computer if I had more money. If I had the time, I'd travel the world. I'll give her a call when I get home.
Szövegösszetartó eszközök		articles some, any, many, much countability	a, an, the There isn't much juice in the fridge, but there are some apples

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
		indefinite pronouns	there. somebody, anybody, nobody, everybody, something, etc.

c) Témakörök

Témakör	Kapcsolódási pont
Család, barátok, ismerkedés, társas kapcsolatok, házasság, élettörténet, iskola, napi tevékenységek	önismeret, illemtan, kommunikáció, hon- és népismeret
Emberi tulajdonságok, érzelmek, személyleírás, tervek, vágyak	önismeret, kommunikáció, kultúra, természetismeret
Étkezés, étterem, étrend, vásárlás, vendéglátás	természetismeret, gasztronómia, hon- és népismeret, brit civilizációs ismeretek
Egészséges életmód, betegség, orvos, öltözködés	egészségtan, természetismeret, hon- és népismeret, divattörténet
Kikapcsolódás, könyv, film, történetmesélés és írás	kultúra, hon- és népismeret, brit civilizáció,s ismeretek, irodalom
Levélírás, email, internet, űrlapkitöltés, telefon, kommunikáció, hírek, média	illemtan, kommunikáció, hon- és népismeret, brit civilizációs ismeretek

A továbbhaladás feltételei
Hallott szöveg értése
A tanuló képes
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megérteni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
köznyelvi beszélgetés vagy monologikus szöveg lényeges pontjait megérteni.

Beszédkészség
A tanuló képes
árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni;
választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni;
megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni;
beszélgetésben részt venni;
társalgásba bekapcsolódni, álláspontot, véleményt kifejteni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló képes
kb. 200 szavas, köznyelven megírt szöveget elolvasni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelentől megkülönböztetni;
ismert nyelvi elemek segítségével kb. 200 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 200 szavas köznyelven megírt szöveg felépítését megérteni;
egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai vagy irodalmi szöveg lényeges pontjait megérteni.

Íráskészség
A tanuló képes
kb. 150 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló, szöveget írni;
gondolatait változatos kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával, logikai összefüggések alapján bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni;
különböző szövegfajtákat létrehozni;
változatos közlésformákat használni

11. évfolyam
Évi óraszám: 111
Tankönyv: Traveller Intermediate
Tartalom
Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Megszólítás:	Excuse me. Hi.	Yes? Can I help you? What can I do for you?
Köszönés:	Good morning / afternoon / evening Hello Jane. Hello, how are you? Hi!	Good morning / afternoon / evening Hello Peter. Very well, thank you. And how about you? Hi!
Elköszönés:	Goodbye. Bye-bye! See you later. See you tomorrow. Good night. Take care. Have a good day. Keep in touch.	Goodbye. Bye! See you. Good night. Thanks. Bye! Thanks. OK, bye.

Bemutatkozás, bemutatás:	My name is… This is Mr/Mrs/Miss… How do you do? This is my friend …	Hello. Nice to meet you. Pleased to meet you. How do you do?
Személyes és hivatalos levél:	Dear Jane, Hi Peter, Dear Mr/Mrs/Ms … , Kind regards, Best wishes, Write soon, Love, I'm looking forward to hearing from you soon. Yours sincerely,	
Érdeklődés mások hogyléte felől és reagálás:	How are you? How are you feeling today? How are you doing? What's the matter?	Fine. / OK / All right. Much better, thanks. Not too bad. Not very well, I'm afraid. Actually, I feel ill.
Engedélykérés és reagálás:	May I use your telephone? Do you mind if I open the window?	Yes, go ahead. Not at all.
Köszönetnyilvánítás és arra reagálás:	Thanks. Thank you very much. Thanks a lot. It's very kind of you. I'd like to thank you for your help.	Not at all. You are welcome. That's all right. Don't mention it. My pleasure.
Bocsánat kérése és arra reagálás:	I'm sorry. I'm very sorry. Please forgive me.	That's all right. It doesn't matter. Never mind. No problem.
Gratulációk, jókívánságok és azokra reagálás:	Merry Christmas. Happy New Year! Happy birthday! Congratulations! Have a nice holiday. All the best. Cheers!	Merry Christmas. Happy New Year! Happy birthday! Thank you. Thank you, the same to you. Cheers!

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Sajnálkozás, együttérzés:	I'm sorry about it. I'm sorry to hear that. Oh, dear.	

Öröm, szomorúság:	Are you happy about that? What do you think of it? How do you feel about … ?	Yes, it's great. I'm very happy/glad about it. I'm glad to hear that. I'm so pleased that… I feel so happy for… I'm sorry to hear that. What a pity. Oh, no! Oh, dear! I feel so sorry for…
Elégedettség, elégedetlenség, bosszúság:	What do you think of…? Are you pleased with…? Are you happy with…?	That's fine/nice/not bad. That was fine/good/ nice I'm happy with… I'm quite pleased with… It's not very good. That wasn't very good. I'm tired of…
Csodálkozás:	Jim was caught cheating in his exam.	Was he? Really? I can't believe that.
Remény:	What are you hoping for? What are you looking forward?	I'm looking forward to… I hope you'll have time to join us for lunch.
Aggodalom, félelem:	What's the matter? Are you afraid of … ?	I'm frightened by the news. I'm afraid … .

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés, véleménynyilvánítás és arra reagálás:	What do you think? What do you think of … ?	I don't think it's good. I think it's terrible.
Valaki igazának elismerése és el nem ismerése:	You're right. You're wrong.	
Érdeklődés, tetszés, nemtetszés:	Are you interested in … ? Do you like … ? You like golf, don't you?	I'm interested in … . It doesn't really interest me. I think it's great.
Dicséret, kritika:	You're really kind.	
Akarat, kívánság:	Would you like a drink? I'd like to leave now. She wants to talk to you.	I'd like some juice.
Képesség:	Can you ride a motorbike? I just wasn't able to do it.	I couldn't ride a motorbike.
Kötelezettség:	I have to go to the office by 8 every day. When do we have to finish this work?	

Szükségesség:	I need two eggs to make breakfast. You must work faster if you want to fiinsh soon.	
Lehetőség:	She may be late for the meeting. I might see you tomorrow. I could be a champion if I trained hard.	
Szándék, kívánság:	What do you want to do? Would you like to leave now?	I'd like to go out tonight. I don't want to stay long.
Terv:	What are you planning? What are you going to do?	I'm planning to go to college. I'm going to find a new job.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása:	What is it? What does she look like? What is … like? How was the traffic this morning?	It's… / That's… / It's a kind of… / It's used for… / It's made of … Your sister looks like a film star. She is in her twenties, she looks pretty, etc.
Események leírása:	What happened?	She walked into the room and stopped. She listened carefully. Then she…
Információkérés, -adás:	How many bananas did you eat? When will the train arrive? How do I get to the station? Who was this book written by?	There weren't too many. At ten in the morning. Take a number 6 bus.
Tudás, nemtudás:	Do you know if there's a train from here to London?	I'm not sure about this. I have no idea.
Bizonyosság, bizonytalanság:	Are you sure you want to go there? Do you think there ia enough food left?	I'm not sure. Maybe. I don't think so.
Ismerés, nem ismerés:	Do you know Peter?	Yes, he's a friend of mine..

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés:	Could you do me a favour? Can you lend me yout phone? Would you pass me the waater please? Would you mind opening the window?	Yes, of course. Sorry, I can't at the moment. I'm afraid I can't. Certainly, here you are. Yes, if you please.
Tiltás, felszólítás:	You mustn't smoke here. Don't do this.	OK, I won't. All right.
Segítségkérés és arra való reagálás:	I need help with my homework. Could you translate a few words for me?	Certainly. Yes, of course.
Javaslat és arra reagálás:	Let's go swimming at the weekend. How about having lunch in a pub?	I'd prefer to go cycling. Good idea.
Meghívás és arra	Would you like to come to the cinema?	Yes, I'd love to.

reagálás:		No, I'm afraid I can't. I'm sorry, I can't.
Tanács és arra reagálás:	What shall I do? What do you think I should do? What would you recommend?	Why don't you…? I think you should… I don't think you should…

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása:	Visszakérdezés, ismétléskérés	Pardon? Could you repeat it? Where did you say you wanted to go? Sorry, did you say she lived in Central Park?
	Nem értés, magyarázatkérés, magyarázat értés ellenőrzése	I don't think I understand. Could you understand? Sorry, what does that mean?
Párbeszéd strukturálása:	Beszédszándék jelzése, beszélgetés kezdése Elemek összekapcsolása Beszélgetés lezárása	Can I ask you a few questions? Imagine… And then… so… Well, thank you for listening, it's been nice talking to you.

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség	present simple	She works from 9 to 5
		present simple passive	My car is serviced every year.
		present continuous	Which project are you working on?
		present continuous passive	The road is being widened. Are you being served?
		present perfect simple	I've never seen such a good film before.
		present perfect continuous	They've been staying in the hotel for more than a week.
		present perfect passive	I've been invited to a wedding.
	Múltidejűség	past simple	I stayed at home and watched the football.
		past simple passive	The museum was opened fifteen years ago.
		past continuous	What were you doing when the accident happened?
		past perfect	I didn't go to the cinema because I'd seen the film before.
		past perfect passive	The house had been redecorated.

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
	Jövőidejűség	going to present continuous future simple	We're going to stay in a hotel. I'm seeing a doctor tomorrow. I'll see you later.
Birtoklás kifejezése		Have (got) possessive adj. possessive pronouns genitive ’s of	I have two brothers and a sister. my, your, etc. the manager’s daughter the door of the car Whose umbrella is this?
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	prepositions, prepositional phrases, adverbs location	under, opposite, next to, between, in front of, behind, inside, outside, above, etc. in the east/west, by the station, near the pub, opposite the school, along the river, past the museum, etc.
Időbeli viszonyok	Gyakoriság Időpont Időtartam	adverbs of time how often? when? what time? how long?	already, yet, just, before always, often, sometimes, never, once/twice a week, every day, etc. yesterday, last week, two years ago, tomorrow, next week, in 1990, in March, at 7 o’clock, on Monday, for a week, since January, etc.
Mennyiségi viszonyok		cardinal /ordinal numbers, decimal numbers, fractions, percentages, money	two hundred and second nine hundred and forty-five thousand eight hundred and twenty-two pounds 30 per cent, etc.
Minőségi viszonyok		comparative sentences	Tom works harder than Peter. This is the most interesting book I've ever read.
Modalitás		should, ought to, can/could be able to, must, have to, need, may, might, used to modals + perfect infinitive	Do you think I should see a doctor? You ought to be more careful with your money I couldn’t get there on time. She could have married anyone she wanted. We weren’t able to solve the problem. It was so late that we had to take a taxi. I don't think it's true, but it might be. They used to be friends when they were young. They may/might have been at home last night.

Fogalomkörök	Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Logikai viszonyok	linking words	and, or, but, because, although, that's why, however, etc.
	first conditional	If I see Dave, I'll tell him to call you.
	second conditional	I'd buy a new car if I had money.
	third conditional	If I'd known you were coming, I'd have cooked you a meal.
	zero conditional	If I get a headache, I take an aspirin.
Függő beszéd	reported speech	He told me she had passed her test. I hoped you would call. He asked me to open my suitcase. She asked me why I had come. She complained that she never had free time.
Szövegösszetartó eszközök	articles, determiners, indefinite pronouns, etc.	a, an, the, no article some, any, every, all, no, none, somewhere, no-one, etc.
	relative pronouns, relative clauses	The boy who lives next door has gone to the beach. That's the woman whose dog ran away.

c) Témakörök

Témakör	Kapcsolódási pont
Mindennapi helyzetek, hétköznapi események, találkozás, beszélgetés, ügyintézés	önismeret, kommunikáció, illemtan, kultúra, hon- és népismeret
Munka, munkahely, napi tevékenységek, család, lakás személyleírás, emberek jellemzése	önismeret, kommunikáció, népismeret, civilizációs ismeretek
Életmód, öltözködés, divat, vásárlás, étterem, étkezés	hon- és népismeret, brit civilizáció, illemtan, egészségtan, divattörténet, természetismeret
Érzelmek, vágyak, félelmek, érzelmi kapcsolatok, belső világunk	önismeret, hon- és népismeret, természetismeret, pszichológia
Kapcsolatunk a világgal, tágabb környezetünk, kultúra, híres emberek	földrajz, hon- és népismeret, brit civilizációs ismeretek, kommunikáció, média
Technika, internet, kommunikáció, különleges események, történetek	technológia, kommunikáció, hon- és népismeret, kultúra, brit civilizációs ismeretek, földrajz, természetismeret

A továbbhaladás feltételei
Hallott szöveg értése
A tanuló képes
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megérteni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
köznyelvi beszélgetést vagy monologikus szöveget különösebb nehézség nélkül megérteni.

Beszédkészség
A tanuló képes
árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni;
választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni;
megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni;
beszélgetésben részt venni;
társalgásban véleményt kikérni, álláspontot megvédeni.

Olvasott szöveg értése
A tanuló képes
kb. 250 szavas, köznyelven megírt szöveget elolvasni;
kb. 250 szavas szövegben lényeges információt a lényegtől megkülönböztetni;
ismert nyelvi elemek segítségével kb. 250 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni;
kb. 250 szavas szövegben fontos információt megtalálni;
kb. 250 szavas szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 250 szavas köznyelven megírt szöveget anyanyelven és/vagy célnyelven összefoglalni;
egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai vagy irodalmi szöveg különösebb nehézség nélkül megérteni.

Íráskészség
A tanuló képes
kb. 200 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló, szöveget írni;
gondolatait és érzelmeit változatos kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával, logikai összefüggések alapján bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni;
különböző szövegfajtákat létrehozni;
változatos közlésformákat használni.
12. évfolyam
Évi óraszám: 128
Tananyag: Traveller Upper-intermediate

Tartalom

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Kezdeményezés és válasz		
Köszönés, megszólítás, elköszönés	Excuse me. How do you do? Good morning / afternoon / evening. Hello Max. Hello, how are you? Hi! Goodbye. See you later. Good night. Take care. Have a good trip.	Yes, can I help you? What can I do for you? How do you do? Good morning / afternoon / evening. Hello Tom. Fine, thanks. And how about you? Hi! Goodbye. See you. Good night, have a nice sleep. Thanks. Bye! Thanks.
Bemutatkozás, bemutatás	My name is… This is… How do you do?	Hello. / Hi! How do you do? Pleased to meet you. Nice to meet you.
Levél, email, üzleti kifejezések használata	Dear James, Dear Sir / Madam, Dear Mr/Mrs/Miss/Ms … Looking forward to hearing from you soon. Kind regards, Can you confirm it in writing? I'll email the details to you as an attachment. I can't wait to hear from you.	
Telefonbeszélgetés	Hello. … speaking. How can I help you? What can I do for you? I'm afraid the line's busy. Will you hold?	This is … . I'd like to speak to … . Could I speak to … ?
Érdeklődés mások hogyléte felől és arra reagálás	How are you? How are you feeling today? What's the matter?	Fine, thanks. Not too bad. Fine. / OK / All right. Much better, thanks. Not very well, I'm afraid. Actually, I'm suffering from…
Engedélykérés és arra reagálás	May I use your mobile? Do you mind if I open the window?	Yes, go ahead. Not at all.
Köszönet és arra reagálás	Thanks. Thank you. Thank you very much. Thanks a lot.	That's all right. Not at all. You are welcome. No problem.

	It’s very kind of you. I’d like to thank you for your help.	Don't mention it. My pleasure.
Bocsánat kérése és arra reagálás:	I’m sorry. I’m terribly sorry. I must apologise for coming late. I beg your pardon. Please forgive me.	That’s all right. It doesn’t matter. Never mind. No problem.
Együttérzés	I’m sorry about it. I’m sorry to hear that. What a shame! Oh, dear.	

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Öröm, szomorúság	Are you happy about that? What do you think of that? How do you feel about that?	It's great. / Fantastic. / Terrific. I’m very happy about it. I’m glad to hear that. I’m so pleased that… I feel so happy for… I’m sorry to hear that. What a pity. Oh, no! Oh, dear! I feel so sorry for…
Hála	It was most kind of you. I’m very grateful to you.	
Remény	What are you hoping for? What are you looking forward? What are your hopes for the new job?	I’m looking forward to… I can hardly wait for… I hope you’ll have time to join us.
Aggodalom, félelem	What’s the matter? You look worried. Are you worried about…? Are you afraid of what might happen?	I’m worried about the news. It was really frightening.
Bánat, elkeseredés	Are you disappointed with your results?	I’m very disappointed. I’m sorry to hear that.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés, véleménynyilvánítás és arra reagálás	What do you think? What's your opinion? What do you think of it? Do you? I don’t.	I don’t think it’s fair/good. I think it’s horrible/terrible. It’s a pity we couldn’t do it.
Valaki igazának az elismerése és el nem ismerése	You're right. You're wrong. She was wrong to say so.	I don’t think she was right. I admit I made a mistake.

Egyetértés, egyet nem értés	Do you agree? What's your opinion? How do you feel about it?	OK / All right. I think he's wrong/right. I'm afraid I don't agree.
Dicséret, kritika	Oh, what a good idea! What a pleasant surprise! That was a nice presentation. It's rather boring/awful/dispointing.	Oh, do you like it? I'm glad you like it. Oh, do you think so? Thanks. I'm sorry you don't like it.
Bizonyosság, bizonytalanság	Are you sure you want to go there? I don't know if it's a good idea.	She must/may/might be wrong. I'm not sure. Perhaps. / Maybe.
Képesség	Can you speak German? Are you able to repair this machine?	I can speak a little French I'm not able to cope with this problem.
Preferenciák:	What would you rather do? What do you prefer? Would you rather leave now?	I'd rather have a rest. I prefer tea to coffee.
Érdektelenség, közömbösség	Do you mind? What do you think of it?	It doesn't matter. It's all the same for me.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása	What is it? What does he/she/it look like?	It's… / That's… / It's a kind of… / It's used for … It's made of … She looks only twenty.
Események leírása	What happened?	We arrived at the retaurant and went in, then we sat down at a table, and … .
Információkérés, -adás	When will the train arrive? How much will I have to work? What do I need for the application?	At 7.30. Working hours are from 9 to 5.
Feltételezés, kétely	I doubt if he can do it. I don't suppose they can come any earlier. I suppose we'll arrive a bit late.	
Ok, okozat	Why is that? What's the reason for that? She was crying because she'd been reading a very sad book.	Well, because his train was late. He forgot to lock the door; this is how it happened.
Cél, magyarázat	What's this used for? What's the point of that? We took a taxi so as not to arrive late.	It's used for cooking. It's to make our products cheaper.
Emlékezés, nem emlékezés	Do you remember seeiing her for the first time? Did you remember to lock the door?	I can't remember when we first met. I've forgotten to lock it.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	Could you do me a great favour? Could you lend me your bike for tomorrow?	Yes, sure. Of course. Yes, of course. I'm afraid I can't.
Segítség felajánlása	I'll help with your presentation. I'm going to the shops. Shall I bring you something?	Oh, you're very kind, thank you.
Javaslat és arra reagálás	Why don't we hve lunch I a pub? Let's go to the cinema tonight.	Good idea. I'd rather not.
Reklamálás, panasz	It was terrible. It's too cold. I have a complaint. This doesn't work.	
Tanácskérés, tanácsadás	What would you recommend? What shall I do? What do you think I should do? What advice would you give?	Why don't you…? I think you should… I don't think you should… You ought to… You'd better…

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása	Visszakérdezés, ismétléskérés	Could you repeat it, please? What time did you say they were to arrive?
Párbeszéd strukturálása	Beszélgetés kezdése Elemek összekapcsolása Beszélgetés lezárása	Listen, I have a little problem. I'll tell you what; I've just had an idea. Imagine… The first thing I would suggest is… Then we could… Well, it's been nice talking to you. Thank you for listening to me.
Beszélgetésbe be- és kilépés	Beszédszándék jelzése Félbeszakítás Folytatás szándékának jelzése Befejezési szándék jelzése A partner mondanivalójának követése	Can I say something? I'm sorry, but… Just let me finish what I was going to say… Just one more thing, Finally… To sum up… Do go on. Don't let me interrupt you.

Saját szöveg strukturálása	Példák megnevezése Témaváltás Visszatérés a témához Összefoglalás Helyesbítés Kiemelés, hangsúlyozás	Talking of films, I would… But there's also another thing… Going back to the subject… Well, to sum it up… No, I mean…. The only problem is…

Fogalomkörök

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség	present simple present continuous present perfect simple present perfect continuous	The sun rises in the east. You're lying. Have you ever been to America? I haven't been sleeping well recently.
	Múltidejűség	past simple past continuous past perfect	Hakespeare wrote plays. What were you doig at seven? She said she hd clened the flat.
	Jövőidejűség	going to future simple future continuous future perfect	I'm not going to listen to you any more. I don't think she'll arrive on time. This time tomorrow we'll be travelling to Paris. I'll have finished the letter by the time you do the cleaning.
Birtoklás kifejezése		have, possessive adj. possesive pronouns genitive 's of belong to	We've had a cat for two years.. mine, yours, etc. the secretary's notebook the processor of the computer Whose plate is this? Who does this mobile belong to?
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	prepositions, prepositional phrases, adverbs picture location geographical location	here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, in front of, behind, inside, outside, above, at the top/ bottom, down the street, through the park, etc.

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Időbeli viszonyok	Gyakoriság Időpont Időtartam	adverbs of time with present perfect how often? when? what time? how long? while	already, yet, just, so far, recently, lately, etc. always, often, sometimes, never, once a week, occasionally, etc. I slept four hours last night. I was sleeping at 2 at night. He’s been sleeping for four hours. She was watching TV while we were working.
Mennyiségi viszonyok		plurals, countables, uncountables, numbers, pronouns, etc.	time, information, clothes, news, work, data, etc. all, every, both, etc.
Minőségi viszonyok		comparative sentences (short, long adjectives) irregular adjectives too / enough like (preposition)	I'm more interested in sports than literature. This story is the most interesting of all. This girl is very young, just like the other.
Modalitás		should, ought to, can, must, may, might, need, have to, used to, etc. modals + perfect infinitive passive modals	Our guests should be here soon. You could be right, I'm not sure.. They must be coming soon. I used to ride a motorbike, but now I only drive. They can’t have got up yet, it’s too early. She must have printed the letter, I saw her turn on the printer. You should have been here yesterday. The letters can't have been posted yet.
Logikai viszonyok		linking words first conditional second conditional third conditional I wish, if only, would rather	and, or, but, because, although, that’s why, etc. If you pass your exam, I'll take you to a restaurant. What would you do if you won the lottery? I wouldn't have met my wife if I hadn't gone to France. I wish I could do it. I wish you’d stop smoking. If only you hadn’t said that. I’d rather you didn’t leave now.
Függő beszéd		reported speech	She asked where the keys were. Jim said he had served in the army.

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Szövegösszetartó eszközök		articles, determiners, indefinite pronouns, quantifiers, etc. relative pronouns, relative clauses	a, an, the, no article some, any, no, none, somewhere, no-one, all, every, each, both, etc. She likes people who are good fun to be with. His last book, which I couldn't understand at all, was a great success.

c) Témakörök

Témakör	Kapcsolódási pont
Otthonunk, szűkebb környezetünk, lakásváltoztatás, költözés, az otthon hiánya, helyleírás	önismeret, civilizációs ismeretek, hon- és népismeret
Tágabb környezetünk,utazás, világjárás, élmények a világban, külföldi tartózkodás	hon- és népismeret, brit civilizációs ismeretek, földrajz, illemtan
Munka, állás, álláspályázat, karrier, sikeres emberek, vágyak, jövőkép	önismeret, illemtan, hon- és népismeret, brit civilizációs ismeretek, kultúra
Társas kapcsolatok, barátság, házasság, emberi viszonyok és személyiségek leírása	önismeret, hon- és népismeret, kommunikáció, pszichológia
Időbeosztás, mindennapi és különleges tevékenységek, szórakozás, kultúra, utazás, étkezés	kultúra, önismeret, hon- és népismeret, civilizációs ismeretek, gasztronómia
Kommunikáció levélben, emailben és telefonon, önéletrajz írása	kommunikáció, brit civilizációs ismeretek, önismeret

A továbbhaladás feltételei
Hallott szöveg értése
A tanuló
kb. 200 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
kb. 200 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 200 szavas szövegben fontos információt megérteni;
kb. 200 szavas szövegben specifikus információt azonosítani;
köznyelvi beszélgetést vagy monologikus szöveget anyanyelvén és/vagy célnyelven összefoglalni.

Beszédkészség
A tanuló
árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni;
választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni;
gondolatait megfelelő logikai sorrendben, választékos mondatokban előadni;
megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni;

beszélgetésben részt venni;
társalgásban részt venni.

Olvasott szöveg értése
A tanuló
kb. 250 szavas szöveget elolvasni;
kb. 250 szavas szövegben lényeges információt a lényegtelentől megkülönböztetni;
ismert nyelvi elemek segítségével kb. 250 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni;
kb. 250 szavas szövegben fontos információt megtalálni;
kb. 250 szavas szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 250 szavas köznyelven megírt szöveget anyanyelvén összefoglalni;
egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai vagy irodalmi szöveget anyanyelvén és/vagy célnyelven összefoglalni.

Íráskészség
A tanuló
kb. 200 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló, szöveget írni;
gondolatait, érzelmeit, érvekkel alátámasztott véleményét változatos kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikai összefüggések alapján, bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni;
különböző szövegtípusokat létrehozni;
változatos közlésformákat használni.

SZÓBELI ÉRETTSÉGI TÉMAKÖRÖK IDEGEN (ANGOL, SPANYOL) NYELVBŐL

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik, azaz a feladatok minden vizsgarészben tematikusan ezekre épülnek. Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre. A lista nem tartalmaz külön országismereti témakört, mert ennek elemei a többi témakörben előfordulnak.

A középszinten felsorolt témakörök az emelt szintre is érvényesek.

1. Személyes vonatkozások, család

Középszint

A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai)
Családi élet, családi kapcsolatok
A családi élet mindennapjai, otthoni teendők
Személyes tervek

Emelt szint

A család szerepe az egyén és a társadalom életében
Családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése

2. Ember és társadalom

Középszint

A másik ember külső és belső jellemzése
Baráti kör
A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel
Női és férfi szerepek
Ünnepek, családi ünnepek
Öltözködés, divat
Vásárlás, szolgáltatások (posta)
Hasonlóságok és különbségek az emberek között

Emelt szint

Az emberi kapcsolatok minősége, fontossága (barátság, szerelem, házasság)
Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése
Előítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése
Az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében
Az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése
A fogyasztói társadalom, reklámok
Társadalmi viselkedésformák

3. Környezetünk

Középszint

Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása)
A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek
A városi és vidéki élet összehasonlítása
Növények és állatok a környezetünkben
Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért?
Időjárás

Emelt szint

A lakóhely és környéke fejlődésének problémái
A természet és az ember harmóniája
A környezetvédelem lehetőségei és problémái

4. AZ ISKOLA

Középszint

Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat)
Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka
A nyelvtanulás, a nyelvtudás, szerepe, fontossága
Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok

Emelt szint

Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban
Hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban

5. A MUNKA VILÁGA

Középszint

Diákmunka, nyári munkavállalás
Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás

Emelt szint

A munkavállalás körülményei, lehetőségei itthon és más országokban, divatszakmák

6. ÉLETMÓD

Középszint

Napirend, időbeosztás
Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás)
Étkezési szokások a családban
Ételek, kedvenc ételek
Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben
Gyakori betegségek, sérülések, baleset
Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak)

Emelt szint

Az étkezési szokások hazánkban és más országokban
Ételspecialitások hazánkban és más országokban
A kulturált étkezés feltételei, fontossága
A szenvedélybetegségek
A gyógyítás egyéb módjai

7. Szabadidő, művelődés, szórakozás

Középszint

Szabadidős elfoglaltságok, hobbik
Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.
Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport
Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet

Kulturális események

Emelt szint

A szabadidő jelentősége az ember életében
A művészet szerepe a mindennapokban
Szabadidősport, élsport, veszélyes sportok
A könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai

8. UTAZÁS, TURIZMUS

Középszint

A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés
Nyaralás itthon, illetve külföldön
Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése
Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai

Emelt szint

A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra
Az idegenforgalom jelentősége

9. TUDOMÁNY ÉS TECHNIKA

Középszint

Népszerű tudományok, ismeretterjesztés
A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben

Emelt szint

A tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre

KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban mindkét szinten.

Helyzet	Szerep
Áruházban, üzletben, piacon	vevő
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendőrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég

Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérő
Szolgáltatóegységekben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülőn, hajón)	utas, útitárs

Spanyol nyelv

9 – 12. évfolyam

Célok és feladatok

Az általános bevezetőben megfogalmazottakon túl a második idegen nyelv tanulásának célja, hogy a diákokat a négy tanév során alapszintű nyelvtudáshoz juttassa. A második nyelv tanulását megkönnyítheti az első nyelv elsajátítása során nyert tapasztalat, hiszen a célnyelvű óravezetés, a feladat- és szövegtípusok, munkaformák és követelmények már ismertek. A diákok nyelvtanulási stratégiái és önbizalma szintén támogathatják az újabb nyelv tanulását. A második idegen nyelvből a 10. tanév végére az A1–A2 közötti szintet, a 12. évfolyam befejezésére pedig az A2–B1 közötti szintet elérjék a diákok. A célok és feladatok egybeesnek az első idegen nyelvnél kifejtettekkel.

Fejlesztési követelmények

A tanuló ismert témakörben, szóban és írásban tud néhány mondatos információt cserélni, rövidebb szöveget megérteni és létrehozni. Nyelvtudását önállóan szinten tartja, illetve szakmai érdeklődésének megfelelően továbbfejleszti. Nyelvtudása segítségével képes képet alkotni más országok népeiről és kultúrájáról.

Témalista (ajánlás)

Én és a családom: személyi adatok; foglalkozások; otthoni teendők, kötelességek; családi ünnepek.

Az otthon. A szűkebb környezet: a lakás bemutatása; a lakószoba bemutatása. Emberi kapcsolatok: barátság; emberek külső és belső jellemzése.

Tágabb környezetünk: falu, kisváros, világváros; a lakóhely bemutatása; idegenvezetés a lakóhelyen; növények és állatok.

Az iskola világa: az iskola bemutatása; az ideális órarend; az ideális iskola; egy célnyelvi iskola összehasonlítása az itthonival.

Egészség és betegség: a leggyakoribb betegségek; a leggyakoribb sérülések.

Étkezés: étkezési szokások nálunk és más országokban; ételek és ételreceptek; éttermek és gyorséttermek.

Utazás: utazási előkészületek; nyaralás itthon és külföldön.

Szabadidő és szórakozás: kedvenc sport; gyűjtemények; sport az iskolában és az iskolán kívül; videó, számítógép és olvasás; kulturális események; a színház és a mozi világa; a modern és a klasszikus zene; az internet világa.

A munka világa: munkavállalás nyáron, pályaválasztás.

Országismeret: találkozások a célország(ok) kultúrájával, tájékozódás a célország(ok) politikai, gazdasági és társadalmi életéről.
Tudományos és technikai műveltség: a tudomány és technikai eszközök szerepe mindennapjainkban; a célország(ok) közismert technikai és tudományos csúcsteljesítményei.
Aktuális témák.

9. évfolyam
Évi 111 óra
Tananyag
Az újonnan belépő kommunikációs szándékokat, fogalomköröket és az új példákat dőlt betűvel jelezzük.

a) Kommunikációs szándékok

Megszólítás	Señor / Señora / Señorita, por favor / perdona / perdone. Mira /mire, oye /oiga
Köszönés, elköszönés	Hola. Buenos días, buenas tardes, buenas noches señor /señora /señorita. ¿Cómo estás / está usted? Hola, ¿qué tal? ¿Qué tal? Adiós. Hasta luego. Hasta pronto. Hasta el lunes.
Bemutatkozás	¿Cómo te llamas? – Me llamo … ¿Y tú? Yo soy … ¿Y tú /usted? Mi nombre es …Mucho gusto. Hola, yo soy …
Érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás	¿Qué tal? ¿Cómo estás? ¿Estás bien? - Bien, gracias. Sí, sí, muy bien.
Köszönet és arra reagálás	Gracias. Muchas gracias. Eres muy amable. – No hay de qué.
Bocsánatkérés és arra reagálás	Perdona /Perdone … - No hay de qué. Nada.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Sajnálkozás	¡Qué lástima que....! ¡Qué pena! Lo siento.
Öröm	¡Estoy contento ...! ¡Qué bien!

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

valaki igazának az elismerése /tévedése	Tienes razón. Estás equivocado.
egyetértés, egyet nem értés	Sí, No. De acuerdo. Sí, pero …Vale, está bien. Está bien, pero …
tetszés, nem tetszés	¿Te gusta? – Me gusta. Está bien. Muy bien. ¿Qué te parece? Prefiero … Me gusta más … Me cae bien /mal. No lo aguanto, No lo soporto.
akarat, kívánság, képesség,	quisiera, querría, deseo (no) puedo, (no)

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

dolgok, személyek megnevezése, leírása	¿Qué es ….? – (Él) Es profesor. ¿Qué es esto? Esto /Éste es ... Es una(a) … Son unos (unas) … Él es .... ¿Es el chico moreno? ¿Es el / la del pelo corto?
információkérés, információadás	¿Qué es esto? ¿Quién es? ¿Qué son estos?– Este es

	un....., Es..... Estos /éstas son … ¿Cómo es? - Es bonito, hermoso....., ¿De qué color es? Es blanco /a Perdone … Gracias. De nada. ¿Cómo voy a …? ¿Sabes si …?
igenlő vagy nemleges válasz	Sí. - No. Nada. Nadie. Nunca. En ningún lugar. Con nadie.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

kérés	Te pido … Por favor … Me puede ..... Podría ..... ¿Me permite?¿Me dejas …? – Sí, cómo no.
tiltás, felszólítás	
kínálás és arra reagálás	¿Te apetece? ¿Quieres un …? Sí, gracias. /No, gracias. ¿Qué tomas?¿Tomas algo?

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

betűzés kérése, betűzés	¿Pued(es) deletrear?
felkérés lassabb, hangosabb beszédre	¿Podría hablar más despacio, por favor? Hable un poco más fuerte, por favor.

Fogalomkörök:

Létezés kifejezése	(no) ser, estar, tener, hay
Cselekvés kifejezése	¿Qué hace? (presente), estar – gerundio me levanto, viviré, hablé,
Birtoklás kifejezése	(no) tener, mi libro,
Térbeli viszonyok	¿Dónde estás? – aquí, allí; en, cerca, de … preposiciones y adverbios de lugar: de /desde … a /hasta ¿De dónde eres? – Soy de …
Időbeli viszonyok mikor, hánykor	 ¿Cuándo? ¿A qué hora? ¿Qué hora es? Es / Son la(s) … mañana, hoy, por la mañana, el lunes, a las 5 los meses, el año, la fecha, la una y media /menos 10 antes, después, mientras, ayer, la semana pasada ya – aun, todavía, esta semana, cuando, entonces, en aquella época, cada día, nunca
Mennyiségi viszonyok	¿Cuánto? – dos … algunos, mucho(s), poco(s), bastante, un poco más, unos, , suficiente, dos veces al año, cada tres días, la mitad, el doble, el triple, más de, menos de
Minőségi viszonyok alak, forma, tulajdonság szín - esetleges tulajdonság - életkor	¿Te gusta? Me encanta. ¿Cómo es? – hermoso/a, grande es rojo está bueno, estoy mal / bien. Me duele … Está frío. ¿Cuántos años tiene? Es viejo.
Modalitás – tagadás	abre, abrid, cierra, cerrad, escucha, escuchad poder, querer, tengo que, quisiera nunca, nada, nadie

Fejlesztési követelmények
Tudjon köszönni, elköszönni
Tudjon bemutatkozni
Legyen képes érdeklődni hogylét iránt
Tudjon köszönetet mondani és arra reagálni
Tudjon bocsánatot kérni és arra reagálni
Tudjon kifejezni sajnálkozást, örömet, kívánságot
Tudjon egyetérteni az elhangzottakkal
Tudja kifejezni tetszését
Legyen képes dolgokat, személyeket megnevezni, leírni
Tudjon alapvető információt kérni és adni
Tudjon igenlő és nemleges választ adni
Legyen képes kérni
Tudjon felszólítani valakit valamire
Ismerje a kínálás kifejezéseit-
Legyen képes lassabb beszédre kérni partnerét.
Ismerje a ser, estar, hay ige jelentését és ragozását
Legyen képes a birtoklás kifejezéseit
Ismerje a legfontosabb prepozíciókat.
Ismerje az óra kifejezését
Ismerje a legalapvetőbb időhatározókat.
Ismerje a számokat
Ismerje a melléknév használatának szabályait
Tudjon kéréseket követni
Tudjon kérdezni.
Tudjon információt kiszűrni olvasott és hallott szövegből
Tudjon egyszerű közléseket megfogalmazni
Tudjon segítséget kérni megértési problémák esetén
Legyen képes egyszerű közléseket tanult minta alapján írásban megfogalmazni;
A továbbhaladás feltételei
Hallott szöveg értése - A tanuló legyen képes
kéréseket és utasításokat követni;
ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket és közléseket megérteni;
ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni;
jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni.
Beszédkészség - A tanuló legyen képes
ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett válaszokat adni;
egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni;
megértési problémák esetén segítséget kérni;
egyszerű párbeszédben részt venni.
Olvasott szöveg értése - A tanuló legyen képes
ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni;
jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni, azt felolvasni;
egyszerű, képpel illusztrált történetet követni.
Íráskészség - A tanuló legyen képes
ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szavas mondatokat helyesen leírni;
egyszerű közléseket tanult minta alapján írásban megfogalmazni;
egyszerű, strukturált szöveget (pl. baráti üzenet, üdvözlet) létrehozni.

10. évfolyam
Évi 111 óra
Tananyag
Az újonnan belépő kommunikációs szándékokat, fogalomköröket és az új példákat dőlt betűvel jelezzük.

a) Kommunikációs szándékok

Bemutatás,	Encantado/a Te presento a … Ëste es …
engedélykérés és arra reagálás	¿Me permite?¿Me dejas …? – Sí, cómo no.
gratuláció, jókívánságok és arra reagálás	¡Felicidades! Mis mejores deseos. ¡Que lo pases bien! – Gracias.
személyes levélben megszólítás	¡Hola Pablo! Mi querido … Querido …
személyes levélben elbúcsúzás	Un abrazo. ¡Hasta pronto! Besos. Tu amigo

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

elégedettség, elégedetlenség	¡Estoy contento de ...!
csodálkozás	¡Qué sorpresa! ¡Qué raro! , ¡Qué extraño!
remény / közömbösség	Espero que, ¡Ojalá! / Me da igual. No me importa. Da igual. A lo mejor.
bánat	¡Qué lástima! Es muy triste.
bosszúság	¡Qué mala suerte! ¡Caramba!

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

véleménykérés és arra reagálás	¿Qué piensas? ¿Cómo me queda?- Bien /Mal. ¿Es así? ¿Qué te parece? ¿Qué piensa Ud. de …?
dicséret, kritika	¡Muy bien! No está bien. No es así.
, lehetőség szükségesség	(no) es posible es necesario, hay que
ígéret	prometo, trato de

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

események leírása	ocurrió que, tiene lugar
tudás, nem tudás	¿Sabes ? – Sí. / No. Ya lo sé. Creo que .. Pienso que … No sé. Creo que sí. ¿Te has enterado de …?¿Estás al corriente de que …?
bizonyosság, bizonytalanság	Es cierto. Seguro. No estoy seguro.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

javaslat és arra reagálás	¿Piensas que …? ¿Puedes …? ¿Podrías …? ¿Me harías el favor de ? Tengo una idea. Yo puedo … Quisiera … ¿Te apatecería?¿Te interesaría?
meghívás és arra reagálás	¿Vienes? ¿Vamos a …? ¿Quieres venir? – Vale, de acuerdo. Sí. ¿Podrías venir?

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

visszakérdezés, ismétléskérés	¿De verdad? ¿Qué dices? ¿Estás seguro? – Sí, sí. Claro que sí. ¿Puedes repetir? Repite /Repita, por favor.
nem értés	No comprendo. No escucho.

Fogalomkörök:

Létezés kifejezése	exisitir,
Cselekvés kifejezése	estaba, llevaba – gerundio
Birtoklás kifejezése	cuyo, el mío
Térbeli viszonyok	se halla, se encuentra
Időbeli viszonyok mióta, meddig	 ¿Desde /Hasta cuándo? ir a – infin.
Minőségi viszonyok hasonlítás	 más hermoso que, menos bonito que
Modalitás – tiltás	 no lo cierres
Esetviszonyok	me, te, lo /la – le, conmigo
Szövegösszetartó eszközök	un(a) … el/la/los/las … interrogativos: quién, dónde, cuándo y, o, porque, por eso, ni … ni, pero, pues, también, tampoco, es que, así que, ya que el que, cuál
Logikai viszonyok	ya que, de ahí que, en consecuencia, debido a…

Fejlesztési követelmények
Tudjon jókívánságokat kifejezni
Tudjon engedélyt kérni
Tudjon személyes levél megszólítást és elbűcsűzást megfogalmazni
Legyen képes csodálkozást, reményt, bosszúságot kifejezni
Legyen képes lehetőséget, szükségességet, bizonyosságot kifejezni
Tudja kifejezni, ha nem tud valamit
Legyen képes udvariasan meghívást megfogamazni
Legyen képes visszakérdezni
Ismerje a mettől meddig időhatározó kifejezéseket
Ismerje a hasonlító szerkezeteket
Ismerje a szövegösszetartó eszközöket
Ismerjen a logikai viszonyok kifejezésére szolgáló nyelvi eszközöket-
Legyen képes az alábbi, a tovább haladás feltételeiben megfogalmazott követelményeket teljesíteni.

A továbbhaladás feltételei
Hallott szöveg értése - A tanuló legyen képes
jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megérteni;
jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni;
ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott;
szövegből kikövetkeztetni;

kb. 100 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni;
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni.
Beszédkészség - A tanuló legyen képes
jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett válaszokat adni;
egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni;
megértési problémák esetén segítséget kérni;
egyszerű párbeszédben részt venni;
beszélgetést kezdeményezni, befejezni.
Olvasott szöveg értése - A tanuló legyen képes
jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni;
ismeretlen nyelvi elem jelentését jó részt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkeztetni;
kb. 100 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni, azt felolvasni;
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
egyszerű, képpel illusztrált történetet megérteni.
Íráskészség - A tanuló legyen képes
ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget helyesen leírni;
ismert struktúrák felhasználásával kb. 10 mondatos tényszerű információt közvetítő szöveget írni;
különböző szövegfajtákat (üzenet, üdvözlet, baráti levél) létrehozni.

11. évfolyam
Az évi óraszám: 111

Tananyag
Az újonnan belépő kommunikációs szándékokat, fogalomköröket és az új példákat dőlt betűvel jelezzük.

a) Kommunikációs szándékok
Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Megszólítás	Señor / Señora / Señorita, por favor / perdona / perdone, Don, Doña … Mira /mire, ¡Oye /oiga! Perdone por molestarle.
Köszönés, elköszönés	¿Cómo te llamas? – Me llamo … ¿Y tú? Yo soy … ¿Y tú /usted? Mi nombre es …Mucho gusto. Hola, yo soy … - Encantado/a. Adiós. Hasta luego. Hasta pronto. Hasta el lunes. Hasta la próxima. Hasta lunes. Que lo pases bien. Llámame. ¡Cuídate! Saludos a … de mi parte
Bemutatás, bemutatkozás	Permítame presentarle … Te presento a ... Éste es ... Tengo el gusto de presentarle - Tenía ganas de conocerle
Telefonálásnál bemutatkozás	¿Dígame? ¡Oiga! Aquí habla … Soy …
Telefonálásnál elköszönés	¡Hasta luego! ¡Hasta pronto!
Érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás	¿Qué tal? ¿Cómo estás? – Muy bien, gracias. Nada particular. ¿Qué tal estás? – Bien. regular. ¿Qué te pasa? – Nada importante.

	¿Cómo te encuentras? ¡Estupendo! /Fatal. Voy tirando.
Engedélykérés és arra reagálás	¿Me permite?¿Me dejas …? – Sí, cómo no. Con permiso. ¿Le molesta que ..? Adelante. Claro que puede. / De ninguna manera. No, no está permitido. Está prohibido
köszönet és arra reagálás	Gracias. Muchas gracias. Le agradezco. Te lo agradezco. Le estoy muy agradecido. Gracias por todo. - ¡De nada! Nada, nada. No tiene importancia. No hay de qué.
bocsánatkérés és arra reagálás	Perdona /Perdone … - No hay de qué. Nada. Disculpa / disculpe … - No pasó nada. – No importa. No es nada. No se preocupe.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

öröm	¡Estoy contento ...! ¡Qué bien! ¡Qué alegría que …! Me agrada que – subj.
félelem, aggodalom	Me temo que …Tengo miedo de que … Estoy preocupado. Esto me preocupa. No estoy tranquilo.
bánat	¡Qué lástima! Lo siento mucho. ¡Qué pena! Es una pena que …

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

véleménykérés és arra reagálás	¿Qué piensas? ¿Cómo me queda?- Bien /Mal. ¿Es así? ¿Qué te parece? ¿Qué piensa Ud. de …? ¿Vale la pena? ¿Es conveniente?En mi opinión …
valaki igazának az elismerése	(No) Tienes razón.. Estás equivocado.
egyetértés, egyet nem értés	Sí, No. De acuerdo. Sí, pero …Vale, está bien. Está bien, pero … Tienes razón. Estás equivocado/a. No tienes razón. ¡Ni hablar! Me sabe mal, pero … ¡Cómo no! ¡No faltaría más
tetszés, nem tetszés	!¿Te gusta? – Me gusta. Está bien. Muy bien. Prefiero … Me gusta más … Me encanta. Eres un loco. No vuelvas a … ¡Ni hablar!
dicséret, kritika, szemrehányás	Muy bien. No está bien. No está muy bien.
akarat, kívánság, képesség, szükségesség, lehetőség, bizonytalanság, kötelezettség	quisiera, deseo, tengo el deseo de … (no) puedo, (no) es posible es necesario, hay que, Sí, seguro que … (No) Estoy seguro de que … …
ígéret	prometo, trato de, ¡Prometido!
érdeklődés értékítélet, kívánság, preferencia, érdeklődési kör iránt	¿Es conveniente? En mi opinión … Desde mi punto de vista … Yo pienso que … Me parece que ¿Qué prefieres? ¿Qué te gustaría? ¿Qué te interesa?

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

dolgok, személyek megnevezése, leírása	¿Qué es ….? – (Él) Es profesor. ¿Qué es esto? Esto /Éste es ... Es una(a) … Son unos (unas) … Él es .... ¿Es el chico moreno? ¿Es el / la del pelo corto?
információkérés, információadás	¿Qué es esto? ¿Quién es? ¿Qué son estos?– Este es

	un....., Es..... Estos /éstas son … ¿Cómo es? - Es bonito, hermoso....., ¿De qué color es? Es blanco /a Perdone, dónde está la …? ¿Cómo voy a …? – Gracias. – De nada. ¿Sabes si …? ¿Podría decirme …?¿Dónde está? - Está en / a la derecha / enfrente ... ¿Cuánto es / Cuántos son? – Es … Son .... ¿Qué hora es? – Es la … Son las .... ¿Me haría el favor de decirme … - ¡Sí, como no! Lo siento, pero no lo sé.
igenlő vagy nemleges válasz	Sí. - No. Nada. Nadie. Nunca. En ningún lugar. Con nadie. Claro que sí. Como no.
tudás, nem tudás	¿Sabes ? – Sí. / No. No comprendo. Ya lo sé. Creo que .. Pienso que … No sé. Creo que sí. No puedo. ¿Te has enterado de …? ¿Sabes si…? – Sé. / No (lo) sé. ¿Qué sabes de ..? – Sé que …. / Nada. ¿Ha oído?
bizonyosság, bizonytalanság	Es cierto. Seguro. No estoy seguro. Quizás. Tal vez. No creo que … A no ser que …Es posible que
ismerés, nem ismerés	(No) conozco.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés, udvarias kérés engedély kérés engedély megadása engedély visszautasítása	Te pido … Por favor … Me puede ..... Podría ..... ¿Puedes …? ¿Podrías …? ¿Me harías el favor de¿Me permite?¿Me dejas …? – Sí, cómo no. Con permiso. ¿Le molesta que ..? Adelante. Claro que puede. / De ninguna manera. No, no está permitido. Está prohibido
Tiltás, felszólítás Figyelmeztetés	Imperativo,....Tiene que ... ¡A salir! Quiero que … Quisiera que …Deseo que ¡Cuidado! ¡Ojo! Escucha, Mira. ¡Ten cuidado! ¡Oiga, oiga!
segítségkérés és arra reagálás	¿Podría ayudarme? ¿Me ayudas? Necesito ayuda. ¡Ayuda/, ¡Socorro! ¿Te ayudo?¿Puedo ayudarle?- Sí, gracias por hacerlo.
kínálás és arra reagálás	¿Te apetece? ¿Tomas algo? Te invito. Me gustaría ofrecerte .. Con mucho gusto.
segítség felajánlása és arra reagálás	¿Podría ayudarme? ¿Me ayudas? Necesito ayuda. ¡Ayuda/, ¡Socorro! ¿Te ayudo?¿Puedo ayudarle?- Sí, gracias por hacerlo.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

visszakérdezés, ismétléskérés	¿De verdad? ¿Qué dices? ¿Estás seguro? – Sí, sí. Claro que sí. ¡No puede ser! ¡Es imposible! ¿Podría repetir?
nem értés	No comprendo. No escucho bien.
betűzés kérése, betűzés	¿Cómo se escribe?¿Podría deletrear?
felkérés lassabb, hangosabb beszédre	¿Podría hablar más despacio, por favor? ¡Más despacito, por favor! Hable un poco más fuerte, por favor. Habla más alto.
megerősítés	Sí, sí. Claro que sí.

	Has bien comprendido. Esto es.

Fogalomkörök:

Létezés kifejezése características permanentes estado temporal ¿dónde?	(no) ser, exisitir, hay ser bonito estar abierto está aquí
Cselekvés kifejezése	¿Qué hace? (presente), estar – gerundio me levanto, viviré, hablé, estaba, llevaba – gerundio
Birtoklás kifejezése	(no) tener, mi libro, cuyo, el mío, poseer, ser dueño de, ser proprietario de, el libro es de …
Térbeli viszonyok	¿Dónde estás? – aquí, allí; en, cerca, de … preposiciones y adverbios de lugar: de /desde … a /hasta ¿De dónde eres? – Soy de …
Időbeli viszonyok gyakoriság időtartam időpont	¿Cuándo? ¿A qué hora? ¿Qué hora es? Es / Son la(s) … mañana, hoy, por la mañana, el lunes, a las 5 los meses, el año, la fecha, la una y media /menos 10
Mennyiségi viszonyok hány, mennyi hasonlítás, fokozás milyen gyakran	¿Cuánto? – dos … algunos, mucho(s), poco(s), bastante, un poco más, unos, suficiente, apenas, más de, menos de, tanto … como, más, menos, tan inteligente que, la misma cantidad que dos veces al año, cada tres días,
Minőségi viszonyok alak, forma, tulajdonság szín esetleges tulajdonság életkor hasonlítás	¿Te gusta? Me encanta. ¿Cómo es? – hermoso/a, grande es rojo está bueno, estoy mal / bien. Me duele … Está frío. ¿Cuántos años tiene? Es viejo. mayor, menor más hermoso que, menos bonito que, tan … como, el más hermoso, mejor, peor, superior, inferior
Modalitás – felszólítás akarat, kívánság, szándék képesség, lehetőség szükségesség – terv – tiltás tagadás személytelen szenvedő	 abre, abrid, cierra, cerrad, escucha, escuchad querer, tengo que, quisiera, deseo poder, es posible es necesario voy a no lo cierres nunca, nada, nadie se come, se bebe, no se hace está construido, se construye

Fejlesztési követelmények
Ismerjen több kifejezést a bemutatkozásra és megszólításra
Legyen képes telefonon bemutatkozni
Ismerje a választékosabb kifejezéseket a köszönet és engedélykérés formáira
Ismerjen több kifejezést a bocsánatkérésre

Tudjon örömet, aggodalmat kifejezni
Tudja partnere igazát elismerni
Tudja tetszését, nem tetszését kifejezni
Tudjon ígéretet tenni
Tudja érdeklődését kifejezni
Tudjon udvarias kérést megfogalmazni
Tudjon megfogalmazni segítségkérést
Tudja felajánlani segítségét
Ismerje a térbeli viszonyok kifejezéseit
Tudja elmondani az alak, forma, szín stb jellemzőit
Ismerje a fokozás kifejezéseit
Ismerje a felszólítómód kifejezéseit
Legyen képes a továbbhaladás feltételeiben megfogalmazott követelményeket teljesíteni

A továbbhaladás feltételei
Hallott szöveg értése - A tanuló legyen képes
kb. 100 szavas köznyelvi szövegből fontos információt kiszűrni;
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 150 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
jórészt ismert nyelvi eszközöket használó beszélgetés vagy monologikus szöveg lényegét megérteni.
Beszédkészség - A tanuló legyen képes
köznyelven megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákba rendezett válaszokat adni;
egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni;
megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni;
beszélgetésben részt venni;
társalgásba bekapcsolódni.
Olvasott szöveg értése - A tanuló legyen képes
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni;
kb. 100 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 100 szavas szövegből ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 150 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni, azt felolvasni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
egyszerű történetet megérteni.
Íráskészség - A tanuló legyen képes
gondolatait egyszerű kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikus összefüggések alapján kb. 100 szavas szöveggé rendezni;
különböző szövegfajtákat (üzenet, üdvözlet, baráti levél) létrehozni;
különböző közlésformákat (elbeszélés, jellemzés) használni.

Tananyag a középszinten érettségizni szándékozóknak
Nyelvtan
Melléknévi igenév
Főnévi igenév

Határozói igenév
Igeidők - kijelentő mód (elbeszélő régmúlt, folyamatos régmúlt, befejezett jövő)
kötőmód használata
kötőmód alakjainak képzése, használata (jelen, közelmúlt, folyamatos múlt, régmúlt)
A kötőmód jelen ideje és a 3 múlt idő összevetése
A visszaható igék rendszere
A határozószók, kötőszók, módosítószók áttekintése, összefoglalása

Témakörök
Tágabb környezetünk (település típusok, fővárosunk bemutatása)
Környezetvédelem
Utazás: Kresz, városi közlekedés, utazási lehetőségek és módok,
Idegenforgalom: hazánk megismertetése külföldiekkel
Ember és társadalom: mindennapi élethelyzetek, fiatalok kapcsolatai, értékek és konfliktusok
Életmód, egészség, betegség: az orvosnál, gyógyszertárban, kórházban, lelki egészség,
Iskola és életpálya? A saját iskola
Egyén és család: személyes vonatkozások
Étkezések: főzés, vendéglő, rendelés, fizetés, reklamáció, étkezési szokások
Levelezés: címzés, formulák, posta
Szabadidő: művészet, színház, mozi, TV, film, sport, szórakozás, hobbi, érdeklődés, önkifejezés
Környezetünk: lakóhelyünk. városi-vidéki élet, városi közlekedés, természeti világ,
Országismeret – Spanyolország, dél-amerikai országok
A spanyol nyelv helyzete a világban.
Találkozás a spanyol és dél-amerikai irodalommal és művészettel.
Tájékozódás a spanyol és a dél-amerikai politikai, társadalmi és gazdasági életről.
Tudományos és technikai műveltség
A tudomány és a technikai eszközök szerepe mindennapjainkban.
Aktuális témák

Beszédértés
Nyelvtanításhoz készített hétköznapi témájú eredeti nyelvi környezetben készített, életköri és érdeklődésének megfelelő oktató anyagok használata
Információ megtalálása hallott szövegből
Szituációs gyakorlatok
Spanyolul folyó óravezetés
Szöveg összefoglalása magyarul
Memoriter megtanulása meghallgatott szöveg alapján /intonáció gyakorlása/
Zenehallgatás, dalszövegek megértése
A tananyaggal kapcsolatos spanyol tanári magyarázatok alkalmazása
A tanterv témáival kapcsolatos beszéd, hanganyag megértése, ha az a tanult kiejtéstől nem tér el lényegesen, és nem gyorsabb a megszokott tempónál
Összefoglaló kérdésekre való válaszadás spanyolul
Lényegkeresés nyelvileg hiteles idegen nyelvű anyagból
Információkeresés hallott autentikus szövegből

Beszédkészség
Szituációs gyakorlatok
Történetek visszamondása spanyolul
Beszámolók készítése (esetleg más tárgyakhoz kapcsolódóan)

Történetek összefoglalása
Beszélgetés egy témáról felkészülés után
Képleírás
Vita
Szerepjáték
Intonációs gyakorlatok
Figyelmeztetés
Bizonyosság, bizonytalanság kifejezése
Kíváncsiság, meglepetés, remény, félelem kifejezése
Utasítások, figyelmeztetés megfogalmazása,
Magyarázatot kérése és adása
Rövid szövegek megtanulása
Egyszerű helyzetgyakorlatok
Memoriterek, mondatpanelek tanulása

Íráskészség
Irányított és szabad fogalmazások írása
Fordítás magyarról spanyolra
A szótár, leíró nyelvtankönyv használata
Napló
Üzenetek írása
Képleírás
Történetek megfogalmazása
Önéletrajz
Levélírás

Olvasáskészség
Rövid eredeti spanyol nyelvű olvasnivalók (újságok, reklámok, magazinok, hirdetések,)
Szövegértési gyakorlatok
Információgyűjtés írott szövegből
Fordítás spanyolról magyarra
Írott szöveg összefoglalása magyarul vagy spanyolul
Szótár használat
Szavak gyűjtése
Ellenőrző kérdések megválaszolása
Összefoglalás spanyolul vagy magyarul
Hangos olvasás
Eredeti irodalmi szemelvények (versek, novellák, viccek, Internet stb.)
Tudásszintjének megfelelő szöveg hangos és értő olvasása
A tanult anyaghoz tartozó egyszerű feladatokat elvégzése
Ismeretlen szöveg néma olvasása
Ismeretlen autentikus szöveg néma olvasása
Ismeretlen szöveg közvetlenül olvasás utáni rövid összefoglalása magyarul

Fejlesztési követelmények a középszinten érettségini széndékozóknak
Ismerje fel és tudja képezni az igeneveket
Tudja képezni, és helyesen használni a kijelentő mód elbeszélő régmúltját, folyamatos régmúltját, befejezett jövőjét, a kötőmód közelmúltját és régmúltját
Ismerje és tudja használni a kötőmód használatának rendszerét.
Tudja összevetni a kötőmód jelen idejét és a 3 múlt időt.

Ismerje a visszaható igék rendszerét
Tudja helyesen használni a melléknév megrövidült alakjait, tudja ezeket fokozni, összehasonlítani
Tudjon felkiáltó mondatokat létrehozni,
Tudja képezni, és helyesen használni a kötőmód közelmúltját és régmúltját
Ismerje az haber segédige valamennyi alakját és tudja azokat helyesen használni
Ismerje a legfontosabb rendhagyóságokat, rendhagyó igék alakjait
Ismerje a legfontosabb elöljárószavak jelentését
Beszédértés (hallás)
A tanuló értse meg a hétköznapi témájú rövidebb beszélgetések, interjúk lényeges információit, alapvető kommunikációs szándékát.
Legyen képes egy hallott szövegből az adott helyzetben szükséges információkat megérteni.
Értse meg az egyszerű, életszerű helyzetekben feltett, ill. a tananyagra vonatkozó kérdéseket és tudjon ezekre válaszolni
Értse meg a tanult szókincset és nyelvtani anyagot nem túllépő spanyol szöveget hallás útján
Tudja követni az idegen nyelvi óravezetést,
Értse meg a tanterv témáival kapcsolatos autentikus beszédet, ha az a tanult kiejtéstől nem tér el jelentősen
Beszédkészség
Legyen képes részt venni saját érdeklődési körébe eső, tanulmányaiban előforduló vagy általános érdeklődésre számot tartó témákról szóló beszélgetésekben.
Legyen képes megoldani a mindennapi élet feladatait (pl. vásárlás, útbaigazítás).
Fejezze ki magát pontosan, egyszerű, világos stílusban.
Tudjon felismerhető, követhető kiejtéssel és hanglejtéssel beszélni.
A gyakorolt szociális helyzetekben megfelelően reagálni segítséget, utasítást kérni és adni
Tudja a tanultakat saját életére vonatkozóan alkalmazni
Tudjon a vele, családjával történtekről beszélni
Tudja a tanult kommunikációs helyzetekben a számára fontos közlendőket mások számára érthetően kommunikálni,
Tudjon rövid párbeszédeket előadni
Tanuljon memoritereket
Tudjon embereket, tárgyakat, egyszerű helyzeteket jellemezni
A gyakorolt szociális helyzetekben megfelelően reagálni segítséget, utasítást kérni és adni
Tudjon beszélgetést kezdeményezni és fenntartani ismert mindennapi témákról
Fejlődjön tudásában a nyelvhelyesség és beszédfolyamatosság közötti egyensúly
Tudjon a tanult témákban képekről beszélni
Szövegértés (olvasás)
Legyen képes megérteni a széles olvasóközönségnek szóló, választékos köznyelven íródott, változatos típusú szövegeket, amelyek témája közel áll mindennapi tapasztalataihoz.
A szövegek és a feladatok tegyék lehetővé, hogy a tanulónak alkalmaznia kelljen az életben általában használatos olvasási módokat (globális, szelektív, részletes értés).
Legyen képes szöveg értelmezéséhez felhasználni a szöveg szerkezeti sajátosságait és a szövegösszefüggést.
Igyekezzen rövid ismeretlen szöveget önállóan feldolgozni
Igyekezzen a szövegkörnyezetből megérteni az ismeretlen nyelvi elemek jelentését
Ismerjen meg autentikus spanyol szövegeket (menetrend, étlap stb.)
Tudjon érthetően felolvasni ismeretlen spanyol szöveget.
Értse meg az összefoglaló kérdéseket, tudjon azokra válaszolni spanyolul
Igyekezzen rövid ismeretlen szöveget önállóan feldolgozni
Tudja kiszűrni a lényeget nyelvileg hiteles idegen nyelvű anyagból

Ismerjen meg egy-egy verset, novellát eredeti formában
Tudjon spanyol szöveget feldolgozni, válaszolni a szövegértési feladatokra
Tudjon egyszerűbb szövegeket magyarra fordítani
Íráskészség
Legyen képes érthetően kifejezni magát a mindennapi élet általánosan használt szövegfajtáiban.
Tudjon felismerhető központozást és helyesírást használni.
Tudja megoldani tankönyvének feladatait
Tanult anyagot meg nem haladó nyelvtani mondatokat spanyolra fordítani
Nyelvi eszköztár
Legyen képes a tudásszintjének megfelelő szövegfajtákban előforduló lexikai elemek és nyelvi struktúrák felismerésére
Legyen képes az írott és a beszélt nyelvet legfontosabb céljainak elérésére használni
Legyen képes a különböző kommunikációs szándékok kifejezésekor a nyelvi eszközöket is alkalmazni
Tudja tudásszintjének megfelelő, ismert szöveg tartalmát id. nyelven, az ismeretlen szöveget magyarul röviden összefoglalni
Bővüljön szókincse napi életének, környezetének, közlekedési ismereteinek területén
Kulturális ismeretek és interkulturális készségek
Országismeret - Rendelkezzék a Spanyolországra vonatkozó a legfontosabb földrajzi, történelmi, gazdasági, kultúrtörténeti és politikai ismeretekkel.
Társadalomismeret - Rendelkezzék ismeretekkel a spanyol és dél-amerikai emberek mindennapi életéről, a társadalmi érintkezés szokásairól.
Interkulturális tudatosság és készségek
Legyen tudatában hazája és a spanyol kultúra közötti hasonlóságoknak és különbözőségeknek.
Tudjon élni azokkal a lehetőségekkel, melyek révén személyes életútja során kapcsolatba kerülhet a spanyol nyelv használóival.
Egyéb készségek
Rendelkezzék azokkal a készségekkel és technikákkal, amelyek lehetővé teszik, hogy olyan helyzetekben is tudjon kommunikálni, amikor nyelvismerete kevésnek bizonyul.
Tudjon a szövegkörnyezetből ismeretlen nyelvi elemekre következtetni;
Tudjon körülírást alkalmazni;
Legyen képes önállóan használni néhány megismert szótárt, az általa használt leíró nyelvtant
Ismerjen olyan módszereket és segédeszközöket, amelyek lehetővé teszik nyelvtanulási céljainak elérését.

A továbbhaladás feltételei a középszinten érettsgizni szándékozóknak
Tudja képezni, és helyesen használni a kijelentő mód elbeszélő régmúltját, folyamatos régmúltját, a kötőmód közelmúltját és régmúltját
Ismerje a visszaható igék rendszerét
Tudja helyesen használni a melléknév megrövidült alakjait, tudja ezeket fokozni, összehasonlítani
Ismerje az haber segédige valamennyi alakját
Értse meg a hétköznapi témájú rövidebb beszélgetések, interjúk lényeges információit, alapvető kommunikációs szándékát.
Legyen képes részt venni saját érdeklődési körébe eső, tanulmányaiban előforduló témákról szóló beszélgetésekben.
Legyen képes megoldani a mindennapi élet feladatait (pl. vásárlás, útbaigazítás).
Legyen képes megérteni a széles olvasóközönségnek szóló, választékos köznyelven íródott, változatos típusú szövegeket, amelyek témája közel áll mindennapi tapasztalataihoz.
Legyen képes érthetően kifejezni magát a mindennapi élet általánosan használt szövegfajtáiban.

Legyen képes a kommunikációs szándékok kifejezésekor a nyelvi eszközöket is alkalmazni.
Rendelkezzék a Spanyolországra vonatkozó a legfontosabb földrajzi, történelmi, gazdasági, kultúrtörténeti és politikai ismeretekkel.
Rendelkezzék ismeretekkel a spanyol emberek mindennapi életéről, a társadalmi érintkezés szokásairól.
Legyen képes önállóan használni néhány megismert szótárt, az általa használt leíró nyelvtant
A gyakorolt szociális helyzetekben megfelelően reagálni segítséget, utasítást kérni és adni
Értse meg az egyszerű, életszerű helyzetekben feltett, ill. a tananyagra vonatkozó kérdéseket és tudjon ezekre válaszolni
Tudja a tanult kommunikációs helyzetekben a számára fontos közlendőket mások számára érthetően kommunikálni,
Találja meg a szintjének megfelelő hallott szövegben a keresett információt
Tudja a tanultakat saját életére vonatkozóan alkalmazni
Tudjon embereket, tárgyakat, egyszerű helyzeteket jellemezni
Tudja megoldani tankönyvének feladatait
Igyekezzen a szövegkörnyezetből megérteni az ismeretlen nyelvi elemek jelentését
Tudjon érthetően felolvasni ismeretlen spanyol szöveget.
Tudja követni a spanyol nyelvű óravezetést.
Ismerjen meg egy-egy verset, novellát eredeti formában
Tudjon egyszerűbb szövegeket magyarra fordítani

12. évfolyam
Az évi óraszám: 96
Tananyag
Az újonnan belépő kommunikációs szándékokat, fogalomköröket és az új példákat dőlt betűvel jelezzük.

a) Kommunikációs szándékok
Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

szóbeli üdvözletküldés	Recuerdos a … Saludos a …
személyes és hivatalos levélben megszólítás	¡Hola Pablo! Mi querido …: Querido …: Muy señor mío: …. Señor: …Estimado señor: …
személyes és hivatalos levélben elbúcsúzás	Un abrazo. ¡Hasta pronto! Besos. Tu amigo Le saluda atentamente, Atentamente,
gratuláció, jókívánságok és arra reagálás	¡Felicidades! Mis mejores deseos. ¡Que lo pases bien! ¡Enhorabuena! ¡Que te vaya bien! ¡Que todo salga bien! ¡Sueña con los angelitos! ¡Que aproveche! Buen apetito.
együttérzés és arra reagálás	Lo siento mucho. Gracias.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

öröm	¡Estoy contento ...! ¡Qué bien! ¡Qué alegría que …! Me agrada que – subj.
félelem, aggodalom	Me temo que …Tengo miedo de que … Estoy preocupado. Esto me preocupa. No estoy tranquilo.
bánat	¡Qué lástima! Lo siento mucho. ¡Qué pena! Es una pena que …

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

véleménykérés és arra reagálás	Desde mi punto de vista … Yo pienso que … Me

	parece que … ¿Me aconsejas – infin.? ¡Y según tu parecer?
érdeklődés, érdektelenség	
tetszés, nem tetszés	¿Qué te parece? Prefiero … Me cae bien /mal. No lo aguanto, No lo soporto. Me encanta. Me hace ilusión. Me gusta que Eres un loco. No vuelvas a … ¡Ni hablar!
ellenvetés	
ellenvetés visszautasítása	
akarat, kívánság, képesség, szükségesség, lehetőség, bizonytalanság, kötelezettség	querría, tengo el deseo de … tengo previsto, yo iría a … ¿No piensas …?con tal de que …, en caso de que…, siempre que…, a menos que …

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

események leírása	ocurrió que, tiene lugar, transcurre
igenlő vagy nemleges válasz	Sí. - No. Nada. Nadie. Nunca. En ningún lugar. Con nadie. Claro que sí. Como no.
válasz elutasítása	
tudás, nem tudás	No llego a saber … No lograr, no conseguir .. Que lo sepa …
bizonyosság, bizonytalanság	A lo mejor… Posiblemente, Seguramente Ya habrá llegado, Estará en su cuarto, Serían las dos

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

tiltás, felszólítás	subjuntivo, Ud debe.
javaslat és arra reagálás	Tengo una idea. Yo puedo … Quisiera … Deberías ¿Te apatecería?¿Te interesaría? ¿Te molestaría que? ¿Te importaría que …? Sería tan amable de - Muy bien. ¿Por qué no?
meghívás és arra reagálás	.¿Vienes? ¿Vamos a …? ¿Quieres venir? – Vale, de acuerdo. Sí. ¿Podrías venir? ¿Te apetece …? ¿Estás libre....? Te invito a .... - Encantado. – De acuerdo, es una buena idea. ¿Qué vas a hacer ..? ¿Por qué no vienes a …? ¿Y qué dices si vamos a …?
reklamálás	
tanácskérés, tanácsadás	¿Qué harías tú? Yo en tu lugar …¿Qué me aconsejas?
ajánlat és arra reagálás	

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

beszélési szándék jelzése, téma bevezetése, félbeszakítás	En cuanto a mí…Yo, por ejemplo… Quisiera decir que …oye, escucha, mira… Yo añadiría que … Espera un momento. Escúchame. Párate un momento. Imagínate que, Según yo …, perdóneme que le interrumpa, pero …
körülírás	Es un …Es que … No sé si … ¿me explico?No sé

	exactamente, pero …
példa megnevezése	por ejemplo, como ejemplo, es el caso de …, para dar un ejemplo
témaváltás	por otra parte, ¿Y qué dices de …?

Fogalomkörök:

Létezés kifejezése definir, materia circunstancias contenido	(no) ser, exisitir, hay (no) ser ingeniero, un libro, de madera hay niebla, hace oscuro, hace sol, consta de, es de 5 personas
Cselekvés kifejezése	suelo – infin. seguir, continuar – gerund., dejar de, empezar a, comenzar a si / en caso de que – imperf. del subj. viajaríamos estamos para /por salir
Térbeli viszonyok	se halla, se encuentra ir – venir, subir – bajar, llevar – traer, entrar – salir
Időbeli viszonyok időpont – igeidők	antes, después, mientras, ayer, la semana pasada ir a – infin., iré, habré preparado ya – aun, todavía, esta semana, cuando, entonces, en aquella época, cada día, nunca, de vez en cuando, rara vez, cuando – subj. antes siempre, - imperfecto, perfecto, pluscuamperfecto ¿desde /hasta cuándo?¿cuánto tiempo?¿desde …hasta, de … a, siempre, dos veces a la semana, a menudo, actualmente, pronto, dentro de poco előidejűség, egyidejűség, utóidejűség todos los tiempos del pasado – contraste, valores temporales objetivos y relativos
Függő beszéd	Dice que tuvo / tiene / tendrá dijo que había tenido / tenía / tendría Pregunta si …., cuándo, por qué Me pide que cante … Me pidió que cantara Me gustaría que vinieras
Mennyiségi viszonyok hányadik – hányad rész, hányszorosa	primero, Carlos Quinto, piso cuatro, cuarto piso la mitad, una cuarta parte, diez por cien(to), el doble, el triple, cien veces más
Esetviszonyok – visszaható névmások	me, te, lo /la – le, para mí, conmigo me levanto, yo mismo
Szövegösszetartó eszközök	un(a) … el/la/los/las … interrogativos: quién, dónde, cuándo y, o, porque, por eso, ni … ni, pero, pues, también, tampoco, es que, así que, ya que el que, cuál, luego, además, de modo que, por tanto, total que, en primer lugar, sin embargo, incluso, por supuesto
Logikai viszonyok	ya que, de ahí que, en consecuencia, debido a…, como, puesto que, con lo cual, por culpa de, gracias a, dado que, para que, por qué, porque, estar a favor de / en contra de, ser partidario de

	el que, quien, cuando, por que, ya que,puesto que, como, entonces, desde luego, por una parte – por otra parte, primero, después, luego, finalmente

Fejlesztési követelmények
Tudjon üdvözletet küldeni
Tudjon megszólítást megfogamazni hivatalos levélben is
Tudjon változatos kifejezéseket érzelmeinek megfogalmazására
Tudjon ellenvetést tenni
Tudjon ellenvetést visszautasítani
Tudjon kötelezettséget megfogalmazni
Tudja kifejezni bizonyosságát és bizonytalanságát
Tudjon tiltást megfogalmazni
Tudjon reklamációt megfogalmazni
Tudjon ajánlatoikat tenni
Legyen képes udvariasan félbeszakítani partnerét
Legyen képes körülírást megfogalmazni
Legyen képes a témaváltásra
Tudjon leírásokat megfogalmazni
Ismerje a függőbeszéd kifejezéseit
Ismerje a visszaható névmások szabályszerűségeit
Ismerjen meg új szövegösszetartó erőket és logikai viszonyt kifejező nyelvi elemeket
Legyen képes teljesíteni a tovább haladás feltételeiként megfogalmazottakat

A továbbhaladás feltételei
Hallott szöveg értése - A tanuló legyen képes
kb. 150 szavas köznyelvi szövegből fontos információt kiszűrni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 200 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
köznyelvi eszközöket használó társalgás, beszélgetés vagy monologikus szöveg lényegét megérteni.
Beszédkészség - A tanuló legyen képes
árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákba rendezett válaszokat adni;
változatos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni;
megértési illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni;
beszélgetésben részt venni;
társalgásban álláspontot, véleményt kifejteni.
Olvasott szöveg értése - A tanuló legyen képes
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 150 szavas szövegből ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 200 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni, azt felolvasni;

kb. 200 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai, illetve irodalmi szöveg lényeges pontjait megérteni.
Íráskészség - A tanuló legyen képes
gondolatait változatos kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával, logikus összefüggések alapján kb. 150 szavas bekezdésekbe rendezett szövegben megfogalmazni;
különböző szövegfajtákat (üzenet, üdvözlet, baráti levél) létrehozni;
változatos közlésformákat (leírás, elbeszélés, jellemzés) használni.

Tananyag a középszinten érettségizni szándékozóknak
Nyelvtan
Alaktan- Az haber segédige alakjainak összefoglalása
A feltételes mód – jelen időben, múlt időben
A műveltető szerkezet
A szenvedő szerkezet
Igék és melléknevek vonzatai
Mondattan – Összetett mondatok
Az állítmányról tudottak összefoglalása
Szóképzés – igeképzők, névszóképzők, előképzők
A magyar és spanyol nyelv közötti nyelvhasználati különbségek

Témakörök
Közvetlen környezetünk technikai rendszereinek használata, gépek
Környezetvédelem
Egyén és család
Családi élet és ünnepek.
Ember és társadalom
A társadalmi érintkezés formái, szokásrendszere
Tágabb közösségekhez tartozás, szokások, ünnepek és hagyományok.
Emberi kapcsolatok, közösségek, nemzeti szokások
Idegenforgalom, országok közötti kapcsolatok
Spanyolország és a dél-amerikai országok nevezetességei és szokásai.
Az Európai Közösség.
Egy spanyol város bemutatása,
Környezetünk
Magyarország, Budapest, célnyelvi országok, földrajzi, társadalmi viszonyok
Természeti környezetünk.
Városi és vidéki élet
Iskola és életpálya
Felsőoktatás és munkába állás.
Az - iskola összehasonlítás a célnyelvi országokkal
Pályaválasztás
Megélhetés és jövedelmi viszonyok.
Életmód, egészség és betegség
Az egészséges életmód.
Lelki egészség.
A munka: pénz, árak, megélhetés,
Szabadidő, művelődés
Hobbi, érdeklődés, önkifejezés.
Sportolási lehetőségek.
Szórakozás.
Országismeret
A spanyol nyelv helyzete a világban.
Találkozás a spanyol és dél-amerikai irodalommal és művészettel.
Tájékozódás a spanyol és dél-amerikai politikai, társadalmi és gazdasági életről.
Híres emberek
A spanyol nyelvű kultúrák közismert technikai és tudományos csúcsteljesítményei.
Aktuális témák

Beszédértés
Autentikus spanyol nyelvű anyagok használata (TV és rádióműsorok)
Szituációs gyakorlatok
Spanyolul folyó óravezetés
Szöveg összefoglalása spanyolul
Zenehallgatás, dalszövegek megértése
A tanterv témáival kapcsolatos beszéd, hanganyag megértése, ha az a tanult kiejtéstől nem tér el lényegesen, és nem gyorsabb a megszokott tempónál
Lényegkeresés nyelvileg hiteles idegen nyelvű anyagból

Beszédkészség
Valószínűséget, valószínűtlenség kifejezése

Érvelés, javaslat, tanácsi, egyetértés, egyet nem értés kifejezése
Emlékezés, emlékeztetés
Rövid szövegek megtanulása
Egyszerű helyzetgyakorlatok
Memoriterek, mondatpanelek tanulása
Helyzetgyakorlatok
Történetek visszamondása spanyolul
Beszélgetés egy témáról felkészülés nélkül
Előadás egy témáról.
Képleírás
Vita
Spontán monológ
Szerepjáték

Íráskészség
Irányított és szabad fogalmazások írása
Fordítás magyarról spanyolra
Hosszabb, bonyolultabb üzenetek írása
Képleírás
Történetek átírása (l rövidítés, tömörítés)
Történet írása
Életrajzok írása
Magyarról id. nyelvre és id. nyelvről magyarra történő rövid szövegek fordítása
Levélírás
Nyelvtani mondatokat spanyolra fordítása

Olvasáskészség
Eredeti spanyol nyelvű olvasnivalók (újságok, reklámok, magazinok, hirdetések, könyvek)
Szövegértési gyakorlatok
Fordítás spanyolról magyarra
Eredeti irodalmi szemelvények (versek, novellák, egyszerűsített regények)
Ismert spanyol nyelvű szöveg felolvasása
Ismeretlen autentikus szöveg néma olvasása
Ismeretlen szöveg közvetlenül olvasás utáni rövid összefoglalása magyarul
Ismert szöveg tartalmának id. nyelven történő összefoglalása,

Fejlesztési követelmények a középszinten érettségizni szándékozóknak

Nyelvtan
Ismerje az haber segédige valamennyi alakját és tudja azokat helyesen használni
Ismerje a legfontosabb rendhagyóságokat, rendhagyó igék alakjait
Ismerje a legfontosabb elöljárószavak jelentését
Legyen képes a kötőmód jelen idejének és a 3 múlt időnek az összevetésére
Ismerje a feltételes mód képzését jelen és múlt időben egyaránt
Tudjon műveltető szerkezetet létrehozni
Ismerje a szenvedő szerkezet képzésének módját
Ismerje a legfontosabb ige és melléknév vonzatokat
Ismerje a legfontosabb ige-, névszó- és előképzőket

Beszédértés (hallás)
A tanuló legyen képes a hosszabb, nyelvileg bonyolultabb közlésformák gondolatmenetének követésére, kommunikációs szándékának megértésére több beszélő esetén is.
Találja meg a szintjének megfelelő hallott szövegben a keresett információt
Tudja kiszűrni a lényeget nyelvileg hiteles idegen nyelvű anyagból
Értse meg a tanterv témáival kapcsolatos autentikus beszédet, ha az a tanult kiejtéstől nem tér el jelentősen

Beszédkészség
Legyen képes beszélgetést folytatni az általánosabb, összetettebb témákban, álláspontját, véleményét szabatosan, összefüggően kifejteni.
Legyen képes a mindennapi élet feladataiban árnyaltabb kommunikációra is.
Beszéde legyen összefüggő, és tartsa be a nyelvhelyesség szabályait.
Tudja a tanult kommunikációs helyzetekben a számára fontos közlendőket mások számára érthetően kommunikálni,
A gyakorolt szociális helyzetekben megfelelően reagálni segítséget, utasítást kérni és adni
Tudja a tanultakat saját életére vonatkozóan alkalmazni
Tanuljon memoritereket
Tudja követni a spanyol nyelvű óravezetést,
Szövegértés (olvasás)
Legyen képes megérteni általánosabb jellegű, mindennapi tapasztalataihoz nem feltétlenül közel álló, elvontabb témájú szövegeket.
Legyen képes értelmezni a szövegben megjelenő szándékokat, véleményeket, elkülöníteni érveket és ellenérveket, tényeket és véleményeket.
Legyen képes olyan szépirodalmi szövegek megértésére, amelyek témájuknál, nyelvi megformáltságuknál fogva, széles olvasóréteg számára hozzáférhetőek.
Ismerjen meg verseket, novellákat eredeti formában
Tudja megoldani tankönyvének feladatait
Igyekezzen rövid ismeretlen szöveget önállóan feldolgozni
Ismerjen meg autentikus spanyol szövegeket (menetrend, étlap stb.)
Tudja kiszűrni a lényeget nyelvileg hiteles idegen nyelvű anyagból

Íráskészség
Legyen képes árnyaltan, gondolatai elrendezésére fokozottan ügyelve kifejezni magát a mindennapi tapasztalati világától távolabb eső, általánosabb, összetettebb témákban.
Használjon változatos szókincset, mondanivalójának megfelelően komplex mondatszerkezeteket, írásművét logikusan szerkessze és tagolja. Írásaiban vegye figyelembe a mindennapi élet feladataihoz használt szövegtípusok műfaji jellemzőit és a különböző közlésformák (pl. elbeszélés, leírás, érvelés) sajátosságait.
Tudjon a tanult anyagot meg nem haladó nyelvtani mondatokat spanyolra fordítani
Nyelvi eszköztár
A tanuló legyen képes tudásszintjének megfelelő szövegfajtákban előforduló lexikai elemek és nyelvi struktúrák felismerésére;
Az írott és a beszélt nyelv funkcionális használatára;
A különböző kommunikációs szándékok kifejezésekor a megfelelő nyelvi eszközök alkalmazására.
Kulturális ismeretek és interkulturális készségek

Ország ismeret
- Rendelkezzen ismeretekkel spanyol nyelvű országok történelemi, gazdasági, kulturális, politikai jellemzőiről.
Társadalomismeret - Rendelkezzék ismeretekkel a spanyol és dél-amerikai társadalom alapértékeiről, életkörülményeiről, az ünnepekről és rítusokról.
Interkulturális tudatosság és készségek - Tudja közvetíteni saját kultúrája értékeit. Tudjon élni azokkal a lehetőségekkel, melyek révén személyes és szakmai életútja során kapcsolatba kerülhet a spanyol nyelv használóival.

Egyéb készségek
A tanuló rendelkezzék azokkal a készségekkel és technikákkal, amelyek lehetővé teszik, hogy olyan helyzetekben is tudjon kommunikálni, amikor nyelvismerete kevésnek bizonyul.
Tudjon a szövegkörnyezetből ismeretlen nyelvi elemekre következtetni.
Tudjon körülírást és elkerülési stratégiákat alkalmazni.
Legyen képes önállóan használni különféle szótárakat, tanulóknak készült leíró nyelvtant és egyéb segédeszközöket.
A tanuló legyen tisztában azokkal a stratégiákkal, módszerekkel és segédeszközökkel, amelyek lehetővé teszik nyelvtanulási céljainak elérését.
A tanuló idegen nyelvű kommunikációjának váljon részévé az egyéb műveltségi területekhez kapcsolódó többi ismeret és készség is.

A továbbhaladás feltételei a középszinten érettségizni szándékozóknak

Tudja képezni, és helyesen használni a kijelentő mód befejezett jövő idejét
Ismerje a legfontosabb rendhagyóságokat, rendhagyó igék alakjait
Ismerje a szenvedő és a műveltető szerkezet használatát, képzését
Ismerje a legfontosabb ige és melléknév vonzatokat
Tudja a tanult kommunikációs helyzetekben a számára fontos közlendőket mások számára érthetően kommunikálni,
A gyakorolt szociális helyzetekben megfelelően reagálni segítséget, utasítást kérni és adni
Tudja megoldani tankönyvének feladatait
Igyekezzen rövid ismeretlen szöveget önállóan feldolgozni
Tudja kiszűrni a lényeget nyelvileg hiteles idegen nyelvű anyagból
Ismerjen meg verseket, novellákat eredeti formában
Tudjon a tanult anyagot meg nem haladó nyelvtani mondatokat spanyolra fordítani
A tanuló legyen képes a hosszabb, nyelvileg bonyolultabb közlésformák kommunikációs szándékának megértésére több beszélő esetén is.
Legyen képes beszélgetést folytatni az általánosabb, összetettebb témákban, véleményét kifejteni.
Legyen képes a mindennapi élet feladataiban árnyaltabb kommunikációra is.
Legyen képes értelmezni a szövegben megjelenő szándékokat, véleményeket, elkülöníteni érveket és ellenérveket.
Legyen képes a különböző kommunikációs szándékok kifejezésekor a megfelelő nyelvi eszközök alkalmazására.
A tanuló rendelkezzék ismeretekkel a spanyol és dél-amerikai társadalom alapértékeiről, életkörülményeiről, az ünnepekről és rítusokról.
Tudjon élni azokkal a lehetőségekkel, melyek révén személyes és szakmai életútja során kapcsolatba kerülhet a célnyelv használóival. (a szövegkörnyezetből ismeretlen nyelvi elemekre következtetni; tudjon körülírást alkalmazni.)

Értékelés
Lásd a Pedagógiai Program „Értékelés” című fejezetében leírtakat.

Módszerek

A spanyol nyelvet, mint második idegen nyelvet kezdő szintről oktatjuk
A spanyol nyelvi órák csoportbontásban folynak.
Tankönyvek, taneszközök
A Colores 1.2.3.tankönyvet használjuk.
Egyéb használatos tankönyvek
Martínez Ágnes: Mosaico
Székácsné László Éva:888 kérdés és válasz spanyol nyelvből
Spanyol-Magyar szótanuló kártya

A taneszközök tekintetében lásd a mellékelt taneszköz listát.

Források
A tanterv a szakközépiskolai kerettanterv és az érettségi vizsgaszabályzat alapján készült

Szakmai orientáció – szakmacsoportos alapozó oktatás:
Informatika

A szakmai orientáció, előkészítő, szakmai alapozó oktatás lehetőséget nyújt a kiválasztott szakmacsoport közös szakmai elméleti és gyakorlati ismereteinek elsajátítására, készségek, képességek fejlesztésére, az érettségire való felkészülésre, a pályaválasztási döntés, illetve a szakirányú felsőfokú továbbtanulás előkészítésére és az érettségi utáni szakképzés megalapozására.

Az oktatás a szaktanárok által készített tanmenet alapján történik, amelyek a fentebb megjelölt szakmacsoport szakmai programja alapján az érettségi követelmények figyelembevételével készülnek, igazodva a szakmai orientáció és a szakmacsoportos alapozó oktatás kerettantervi programjaihoz, illetve azok követelményeihez.

Óraszámok(heti):

9-10. évfolyam:	11-12. évfolyam:
Informatika (közismereti): 1óra csoportbontásban	2 óra
Informatikai szakmacsoportos alapozó ismeretek, anyag-és eszközismeret: 2 óra	3 óra
Informatikai szakmacsoportos alapozó gyakorlat: 3óra csoportbontásban	5 óra

A tanulók három osztályzatot kapnak a fenti megosztásnak megfelelően.

INFORMATIKA

Célok és feladatok

A társadalom minden szférájában megjelenő számítástechnika és az IKT gyors fejlődése olyan infrastruktúrát eredményez, amely lehetővé teszi a társadalom szerkezetének az átalakítását. Az

információs társadalom az emberi együttélés új módja, ahol az információ hálózatba szervezett előállítása, tárolása, forgalmazása, fogyasztása fontos szerepet játszik, kialakul a hálózati gazdaság. A társadalom régi alrendszerei is új módon kezdenek működni. Folyamatosan nő az információs termékek és szolgáltatások gazdasága, az információ árúvá válik. Az információs szektor egyre több számítógépet és munkaerőt alkalmaz. Kialakul a globális hálózati gazdaság.

Napjainkban a tudás reformációja is zajlik, az egyén és a tudás viszonya megváltozik. Az interneten lényegében az egész emberi kultúra, a társadalom minden szférája reprezentálódik. Az internet nyújtotta lehetőségeket felhasználva az egyén és az információ (az egyén és a tudás) közvetlenebb kapcsolatba kerül. A kommunikáció sebessége radikálisan felgyorsul. Megváltozik az egyén magatartása is, kritikus és értő módon kell közölnie, fogadnia és kezelnie az információt.

A mai iskolának is meg kell változnia az információs társadalom igényeinek megfelelően. Nevelni kell a tanulókat az információs termékek és szolgáltatások kritikus, etikus és értő befogadására (fogyasztására), hogy az IKT használatával tudjanak tanulni, alkotni, dolgozni, művelődni, kapcsolatot, közösséget teremteni és szórakozni.

Törekedni kell az érdeklődés felkeltésére a kreativitás és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére, hogy az informatika iránt különösen fogékony fiatalok – megfelelő továbbtanulás után – később az információs gazdaságban, mint alkotó munkaerő dolgozhassanak.

Az információs és kommunikációs kultúrát minden tanuló számára hozzáférhetővé kell tenni. Az informatikai nevelésnek meg kell mutatnia, hogy a természetes és a technikai környezet mellett létezik a jelek, kódok, szoftverek virtuális környezete is (program, szöveg, kép, mozgókép, hang …), amely az emberiség praktikus, műszaki, tudományos, művészi és sok másféle információit „hordozza” és megjeleníti. Az informatikaoktatás célja, hogy a tanuló mozogjon otthonosan ebben a környezetben. Képes legyen a különféle alkalmazások kezelésének elsajátítására, együttműködésre és a problémák, feladatok megoldására IKT eszközökkel.

Megváltozik a pedagógus szerepe is: előtérbe kerül az információk közötti eligazodást segítő, tanácsadó szerepe, az ismeretek birtokosából és átadójából a tudás navigátorává és a kompetenciák fejlesztőjévé kell válnia. Az informatikai eszközök lehetőséget teremtenek az egyéni ütemű tanulásra is, a tehetségekkel és a lemaradókkal való speciális foglalkozásra. Ennek leghatékonyabb módját a több éven keresztül tanult informatika tantárgy és az iskolai élet egészében jelen lévő informatikai nevelés biztosíthatja.

Az informatikaoktatás célrendszere összhangban van a Nemzeti alaptantervben is megjelenő kulcskompetenciákkal. Ezeket a célokat és feladatokat differenciáltan és az életkori sajátosságoknak megfelelően kell értelmezni. Az informatikaoktatás alapfeladata a tanulók digitális kompetenciájának fejlesztése.

Fejleszteni kell a tanulók digitális kompetenciáját. A társadalom információs technológiáinak magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: az információ felismerése, keresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje, továbbá kommunikáció és hálózati együttműködés az interneten.

A digitális kompetencia magában foglalja az információs technológiák lehetőségeinek értését és használatukhoz szükséges képességet, készséget a szövegszerkesztés, táblázatkezelés,

képszerkesztés, prezentáció, adatbázisok, adattárolás, Internet-szolgáltatások, elektronikus kommunikáció terén, a személyes és társadalmi életben a tanulásban, a munkában, a kutatásban és a szabadidőben. Az egyénnek ismernie kell az információ hitelességével, megbízhatóságával és kritikus értékelésével kapcsolatos kérdéseket, az etikai és jogi vonatkozások alapjait.

A digitális kommunikáció az anyanyelvi és idegen nyelvi (szóban és írásban történő) kommunikáció kiterjesztésének tekinthető, – gyakran „digitális írástudásnak" is nevezik – amennyiben magában foglalja a multimédiás, hipermédiás kommunikációt és azt az „alkalmazói vizuális-manuális nyelvtudást", amellyel, a számítógéppel, illetve a számítógépet használva kommunikálunk. Az anyanyelvi kommunikáció kompetenciaelemeit ki kell egészíteni a digitális médiumok rutinos használatának kompetenciáival: adatok, szövegek, táblázatok, diagramok, hangok és mozgóképek szerkesztése, értelmezése, prezentálása, különféle alkalmazásokban és az interneten.

A számítógépeket eredetileg nagy mennyiségű matematikai számítás gyors elvégzésére fejlesztették ki, ezért nem meglepő a matematikai és az informatikai kompetenciák rokonsága. Az informatikában fontos szerepet kap a matematikai kompetencia fejlesztése, azaz a matematikai gondolkodás és problémamegoldás fejlesztése, az algoritmusok alkalmazásának képessége, mindennapi problémák megoldása és a világ rendszereinek, folyamatainak informatikai (számítástechnikai) modellezése során. Mindezeken túlmenően a tevékenység-algoritmusok nagy szerepet játszanak a számítógépes kommunikációban, az alkalmazások és az információk kezelésében is.

A természettudományos kompetencia készséget és képességet jelent arra, hogy ismeretek és módszerek sokaságának felhasználásával magyarázzuk, és előre jelezzük a természeti folyamatokat, illetve a rendszerek mozgását, tulajdonságait. A korszerű számítógépek és modellek alkalmazásával korábban elképzelhetetlen mennyiségű számítást lehet rövid idő alatt elvégezni. Ezzel a természettudományos és műszaki modellezés
– praktikus szempontból – magasabb szintre lépett. Az informatikai-számítástechnikai kompetencia itt kapcsolódik szorosan a matematikai és a természettudományos kompetenciához. A természettudományos és műszaki-technikai kompetencia magában foglalja a kételkedő, kritikus és kíváncsi attitűdöt, a megismerés és konstruálás iránti vágyat, valamint a biztonsággal és fenntarthatósággal kapcsolatos etikai kérdések iránti érdeklődést is. Ezen a ponton szintén kapcsolódik az informatikához.

A hatékony és önálló tanulást nagymértékben segítheti az informatika azzal, hogy új eszközöket ad a kezünkbe: általános és speciális alkalmazások, elektronikus tananyagok, e-könyvek, internetes adatbázisok, multimédia oktatóprogramok, valamint elektronikus oktatástechnikai eszközök (projektor, interaktív tábla …). A hatékony tanulás fel is tételezi, hogy rendelkezünk megfelelő digitális kompetenciával, ismerjük és tudjuk használni a fenti eszközöket. Az informatikai eszközök segítik a motiváció és az összpontosított figyelem folyamatos fenntartását, ezért is alkalmasak a legtöbb tantárgy tanulására. Az informatika tantárgy egyik célja, hogy a fenti eszközöket és módszereket megismertesse a tanulókkal.

Az informatika gyakorlatorientált tantárgy, ami nem csak azt jelenti, hogy jelentős a számítógépes gyakorlati tevékenység, hanem azt is, hogy a feladatok zöme a hétköznapi élettel, a közösségi, iskolai és családi életvitellel, a munkával, alkotással és tanulással kapcsolatos. Mindez kitűnő lehetőséget teremt a szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztésére. Az IKT eszközök gyakori használata megköveteli, hogy az egyén rendelkezzen a biológiai és mentális egészség megőrzésének képességével, ugyanis a túlzott informatikai eszközhasználat

egészségkárosító és függőséget okozhat. Az internet soha nem látott mértékben lehetővé teszi más társadalmak és kultúrák megismerését és elismerését, ezzel hozzájárul a globalizációhoz és az állampolgári kompetencia fejlesztéséhez. Az információ nyilvánossá válása lehetőséget ad a demokrácia erősítésére.

Az informatikaoktatás hozzájárul az állampolgári kompetencia fejlesztéséhez, amennyiben külön foglalkozik az informatika kultúrtörténetével és az információs társadalommal, kiemelve az informatika jogi és etikai vonatkozásait. Az informatikai kompetenciák szükségesek a munka világának szinte minden információkezelést és szellemi tevékenységet igénylő területén.

Az informatikaoktatás elősegíti a kezdeményezőképesség és a vállalkozói kompetencia tudatos fejlesztését is. A gyakorlati feladatok megoldása során olyan készségeket és képességeket fejleszt, mint a tervezés, szervezés, irányítás, elemzés, kommunikálás, a tapasztalatok értékelése, egyénileg és csapatban történő munkavégzés. Az informatikaoktatás tág lehetőségeket teremt az innovatív és kreatív problémamegoldásra.

Az információs termékek alkotása, tervezése és gyártása során fontos szempont a mű, illetve a dokumentum esztétikai megjelenése és kifejezőképessége. (Gondoljunk a könyvkiadásra, a multimédiára vagy a webhelyekre.) Rohamosan fejlődik a digitális vagy digitalizált műalkotások, illetve művészetek száma is. Az informatikaoktatás az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciafejlesztésének egyik korszerű területe.
Az iskolai számítógépes hálózat, az internet és a könyvtár forrásközpontként történő felhasználásával fejleszteni kell az önműveléshez szükséges attitűdöket, képességeket és tanulási technikákat. A könyvtári informatikának fel kell készítenie a tanulókat az információk elérésére, kritikus kiválasztására, feldolgozására és közlésére. Cél az iskolai és más típusú könyvtárakban a könyvtári eszközökkel végzett tevékenységek gyakoroltatása, tudatos és biztos használói magatartás kialakítása is. Mindehhez azonban nem elég az informatika tantárgy. A tanulóknak ismerniük és használniuk kell az informatikai eszközöket a különböző órákon és a felkészülésük során is.

A Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek. Egyes kulcskompetenciák meghatározó szerepe különösen megfigyelhető az aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés, a gazdasági nevelés, a környezettudatosságra nevelés, a tanulás tanítása, a felkészülés a felnőtt lét szerepeire, kiemelt fejlesztési feladataiban. Az informatikaoktatás és nevelés részben az ismeretek szintjén, nagyrészt azonban a feladatmegoldások, problémamegoldások, alkalmazások szintjén építi be a kiemelt fejlesztési feladatokat napi gyakorlatába.

Az informatikaoktatásban a differenciálás azt a célt szolgálja, hogy a tanulók érdeklődésüknek megfelelően, minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket. Ennek érdekében olyan differenciálást kell alkalmazni, amely optimálisan alkalmazkodik az egyének tudásához, kompetenciáihoz, olyan szervezési irányítási és értékelési módokat kell alkalmazni, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációinak kialakulását és fejlesztését. Az egyéni és a kooperatív tanulási technikák, valamint az IKT alkalmazása erre különösen tág teret nyújt az informatikában.

A tantárgy célja hogy megismertesse az informatika eszközeit, módszereit és fogalmait, amelyek lehetővé teszik a tanulók helyes informatikai szemléletének kialakítását, tudásuknak, digitális kompetenciájuk fejlesztését, alkalmazását más tantárgyakban, későbbi tanulmányaikban, a mindennapi életben, a szórakozásban és a munkában. Fontos, hogy a

tanulóknak sikerélményük legyen az informatikaórákon, és megfelelő motiváltsággal törekedjenek ismereteik folyamatos megújítására. Cél olyan attitűd kialakítása, hogy az egyén érezze, képes tevékenyen bekapcsolódni az egész világra kiterjedő információs társadalomba.
Fejlesztési követelmények

A tanuló ismerje meg és tartsa be a számítógépes és az oktatásban előforduló más intelligens informatikai eszközökkel végzendő munka szabályait, különös tekintettel a balesetek megelőzésére. Sajátítsa el a számítógép-kezelés alapjait, felhasználói szinten tudja kezelni a számítógépet és perifériáit. Legyen képes a számítógéppel és más intelligens informatikai eszközökkel való kommunikációra (interaktív kapcsolat tartására). Tudja alkalmazni az operációs rendszer és a segédprogramok szolgáltatásait. Tartsa be a program- és adatvédelem szabályait. Szerezzen jártasságot az informatikai eszközök és információhordozók használatában. Ismerje a használt informatikai eszközök működési elveit.

Legyen képes a különböző formákban megjelenő adatokat felismerni; tudjon adatot különféle formákban megjeleníteni, szemléltetni, vizsgálni. Ismerje az alapvető dokumentumformákat, ezeket legyen képes megvalósítani, legyen igénye a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására, különböző formában való megjelenítésére. Tudjon kezelni és szerkeszteni multimédiás dokumentumokat. Szerezzen tapasztalatokat az adatok különféle formáinak (szöveges, hangzó, képi) együttes kezelésében, tudjon adatokat megkeresni, elérni adatbázisból, számítógépes hálózatból. Tudjon oktatóprogramokat használni.

Legyen képes egy probléma megoldásához kiválasztani az általa ismert eszközök, programok, alkalmazások és módszerek közül a megfelelőt. Legyen tudomása az intelligens eszközökről és növekvő jelentőségükről.

Legyen képes különféle formákban megfogalmazni a környezetében, az iskolában előforduló tevékenységek algoritmizálható részeit. Helyesen használja a logika bizonyos elemeit (és, vagy, nem, ha … akkor …). A problémamegoldás során ismerje fel az adatok közötti összefüggéseket. Ismerje fel az adatok és az eredmények kapcsolatát. Egyszerű feladat megoldásához legyen képes algoritmust készíteni, és az algoritmust megvalósítani számítógépen (a használt fejlesztő rendszerrel). Legyen képes értelmezni a programok által szolgáltatott válaszokat.

Kísérletezzen egyszerű folyamatok számítógépes modelljeivel, figyelje meg a paraméterek módosításának hatását.

A tanuló ismerje a közvetett (technikai) kommunikáció modelljét és néhány eszközét. Legyen jártas a hálózat alapszolgáltatásainak önálló használatában. Tudjon adatokat megkeresni, letölteni és elhelyezni az interneten. Tudjon kapcsolatot teremteni másokkal a hálózat révén: csoportos kommunikációs formák, elektronikus levelezés. Tudja használni a mobilkommunikáció lehetőségeit.

Legyen tájékozott a média (internet, televízió, rádió) szerepéről. Ismerje a hagyományos médiumok elektronikus megfelelőit (például elektronikus könyv, folyóirat, zene). Ismerje és használja az internetes portálokat, digitális fényképezést, a multimédiát. Ismerkedjen az új médiumokkal (virtuális valóság, interaktív média). Tudjon használni médiainformatikai eszközöket a tanulási folyamatban és a szabadidős tevékenységben.

A tanuló ismerkedjen meg a számítástechnika történetével, a mai informatika alkalmazásaival és fejlődési irányaival. Ismerje meg és értékelje a magyar tudósok szerepét, tevékenységét a világ informatikai kultúrájának fejlődésében.

Tanulmányozza az informatika társadalmi szerepét, az információs társadalom főbb jellemzőit, az újonnan felmerülő pszichológiai és szociális kérdéseket. Ismerje a programok és adatok használatának jogi és etikai alapjait (szerzői jog, személyes adatok, hitelesség). Legyen tudatában a túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító és a személyiségre káros hatásainak (pl. játék-függőség, gerinc vagy a szem károsodása). Legyen tájékozott az e-kereskedelemről. Tudjon terméket és szolgáltatást interneten rendelni, illetve vásárolni.

A tanuló rendszeresen használja az iskolai könyvtárat, ismeretei bővítéséhez, tanulási feladataihoz szerezzen jártasságot a könyv- és médiatár, az internet és az elektronikus könyvtár használatában. Feladatai megoldásához rendszeresen használja a folyóiratokat, lexikonokat, szótárakat, kézikönyveket, az ismeretterjesztő irodalmat, a különböző médiumokat, valamint az interaktív multimédiát. A dokumentumtípusok ismeretében legyen képes azok önálló használatára. Ismerje a könyvtártípusokat, a kézikönyvtár informálódásban betöltött szerepét. Tudjon különböző szempontok szerint dokumentumokat keresni nyilvántartásokban, a könyvtár adatbázisaiban, katalógusaiban. Tudjon forrást és információt keresni a tájékoztató eszköznek megfelelő keresési módszerek alkalmazásával. Tudjon a dokumentumokból idézni, és a forrásokra szabályosan, etikusan hivatkozni. Tudjon feladata megoldásáról beszámolni a különböző forrásokból szerzett információk elemzése és feldolgozása alapján.

9. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az informatikai eszközök használata		
Hardver- és szoftverkörnyezet	Ergonómiailag megfelelő számítógépes munkakörnyezet. A Neumann-elvű számítógépek felépítése. A számítógép és különféle perifériái. Egyes informatikai eszközök működésének fizikai, elektronikai alapjai.	A számítógépterem rendjének, a gépek balesetmentes használatának megismerése. A perifériák helyes használata. Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása. Az informatikai környezet tudatos alakítása. Az eszközök működési elvének megértése. Például, gyűjtsünk információkat korszerű IKT eszközökről kiscsoportokban és számoljunk be róluk.
Az operációs rendszer és környezete	Az operációs rendszer, a számítógépes hálózat és a segédprogramok szolgáltatásai. A hálózatok felépítése. Adatbiztonság és a kártékony programok.	Be- és kilépés az iskolai hálózatba. A helyi rendszer, illetve a számítógépes hálózat szolgáltatásainak használata. Szoftverek, adatok etikus használata.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
	Szervizműveletek.	Problémamegoldáshoz a hardver- és a szoftvereszköz tudatos választása. Például, rendezzünk „vadászatot” kártékony programok és kéretlen levelek ellen. Rendezzünk „nagytakarítást”: törlés, tömörítés, biztonsági másolat, töredezettségmentesítés.
Infokommunikáció		
Kommunikáció az interneten	Az elektronikus levelezés fejlett szolgáltatásai. Levelezőlisták. Közhasznú adatbázisok az interneten. Hasznos webhelyek. Céltudatos információkeresés az interneten, részletes keresés, szűrők. Térképek az interneten. Multimédiás anyagok keresése és alkalmazása. Csoportos kommunikációs formák az interneten (fórum, csevegés telefonálás…).	Levelező program speciális beállításainak alkalmazása. Levelezőlisták használata. Keresés az adatbázisokban. Böngészés és összetett keresés az interneten. Képek és multimédiás anyagok keresése és felhasználása. Térképek használata a világhálón. Fórumok használata. Csevegés, telefonálás az interneten.
Tranzakciók az interneten	Vásárlás, rendelés, ügyintézés az interneten és/vagy mobilon, telefonon.	Ügyintézés interneten. Webáruházak keresése. Termékek és szolgáltatások rendelése és vásárlása.
Médiainformatika		
	A hagyományos médiák digitális változatai az interneten. E-könyvek, portálok. Virtuális valóság alkalmazások.	Internetes portálok látogatása: tévé, rádió, újság. Elektronikus könyv kezelése, olvasása. Virtuális valóság használata.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Képszerkesztés és grafika	Képszerkesztők fontosabb szolgáltatásai. A digitális színes képek felépítése és formátumai, típusai. A rajzolás eszközei. Képek vágása és retusálása. Fények és színek módosítása. Transzformálás. Feliratok.	Rajzoló és képszerkesztő alkalmazások használata. Konvertálás a különböző képformátumok között. A megfelelő rajzeszköz kiválasztása. A rajzeszközök és a színek kezelése. Rajzok, ábrák készítése. Digitális fényképek alakítása

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
	Képek nyomtatása.	retusálása, nyomtatása. Például képgaléria készítése iskolai eseményekről, rendezvényekről vagy szép épületekről vagy híres és elismert emberekről. Rajzos-szöveges dokumentumok tervezése, az elkészítés szokásos menete.
Multimédiás elemek szerkesztése	A multimédia elemei: szöveg, rajz, fénykép, videó, hang, animáció.	Multimédia dokumentumok készítése, szerkesztése. Hanganyagok és mozgóképek lejátszása multimédia számítógéppel. Például, szerkesszük a kiránduláson felvett videókat és mutassuk be az osztálynak.

Továbbhaladás feltételei

A tanuló tudjon alapvető könyvtár és állományműveleteket végezni a számítógépen. Ismerje a számítógép gyakori perifériáinak funkcióit, tudja használni azokat. Használja a leggyakoribb helyi és távhálózati kommunikációs lehetőségeket: e-mail, böngészés, keresés. Tudjon adatbázisban keresni az interneten. Ismerjen rajzoló-képszerkesztő alkalmazást. Tudjon rajzolni, képet módosítani, dokumentumban felhasználni. Tudjon multimédia hanganyagot, mozgóképet lejátszani.

10. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Szövegszerkesztés	Egy szövegszerkesztő szolgáltatásai. Szövegbevitel, javítás, módosítás. Mentés és nyomtatás. Dokumentumok formátumai. Karakterformázás. Bekezdésformázás, oldalformázás. Képek, objektumok beillesztése és formázásuk.	Szövegbevitel, gépelés, javítás, korrektúra. A szöveg karakter szintű formázása. Bekezdések formázása: igazítások, behúzások, listák. Képek beillesztése, másolása, formázása. Tabulátorok alkalmazása a dokumentumban. Táblázatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
	Tabulátorok, hasábok. Táblázatok formázása. Stílusok, sablonok használata. Körlevél. Dokumentumtípusok.	bevitele, formázása. Bekezdésstílus készítése. Körlevél szerkesztése. Meghívó, kérvény, levél, meghatalmazás, szerződés, névjegy … készítése. Összetett dokumentumok alkotása leírás és minta után vagy szabadon. Kész dokumentum mentése, nyomtatása. Például, készítsük el kiscsoportban egy osztálykirándulás szépen formázott beszámolóját. A látott nevezetességeket bemutató, az átélt eseményeket leíró formázott szövegeket, képeket és rajzokat.
Weblapok szerkesztése	A web felépítése. Egy weblapszerkesztő szolgáltatásai. Célszerű és esztétikus webhelyek. Weblapok tulajdonságai. Szövegformázás. Képek tulajdonságai és formázásuk. Hivatkozások létrehozása a weblapon. Táblázatok tulajdonságai. Táblázatok készítése, formázása. Dinamikus információk.	Hipertext dokumentumok létrehozása és használata. Szöveget, képet tartalmazó esztétikus weblapok készítése, formázása. Hivatkozások rendszerének létrehozása. Táblázatok készítése weblapon. Dinamikus objektumok elhelyezése a weboldalon (animációk, hangok, mozgóképek). Például, készítsünk saját vagy osztály honlapot. Készítsünk honlapot egy tetszőleges (képzeletbeli) vállalkozásnak, alapítványnak, intézménynek
Infokommunikáció		
Publikáció az interneten	Adatok, dokumentumok elhelyezése megfelelő formátumban az interneten.	Weboldalak, kisebb webhelyek publikálása az interneten, webfejlesztő vagy ftp. program alkalmazásával.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Prezentációkészítés	Prezentációs dokumentumok felépítése, sablonok. Szövegbevitel. Képek, mozgóképek. Rajzok. Animációk. Táblázatok, diagramok. Vetítés, interaktivitás.	Esztétikus, dinamikus és interaktív bemutató tervezése a tartalom, forma és működés szempontjából. Bemutatók, elektronikus faliújságok létrehozása. Bemutatók szerkesztése. Bemutatók vetítése és kiselőadások megtartása. Például, készítsünk reklámot, kirakati bemutatót egy vagy több

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
		termék részletes bemutatásához. Készítsünk interaktív bemutatót egy utazásról.
Könyvtári informatika		
	Könyvtárak története. Könyvtárak típusai és szolgáltatásaik. A könyvtári médiumok, dokumentumok csoportosítása. Katalógusok és tájékoztató eszközök. Forrás- és információkeresés. Könyvtári médiumok használata a tanulásban.	Kutatások és kiselőadások, bemutatók a könyvtárak kultúrtörténetéből. A könyvtári szolgáltatások megismerése. Megadott művek keresése és tematikus gyűjtőmunka a könyvtár állományában. Forrás- és információkeresés. A médiumok megkülönböztetése formai és használati jellemzőik, információs értékük alapján. Különféle könyvtári médiumok használata. Például, keressünk szövegeket és oktatási anyagokat a „hatékony és önálló tanulás” témakörben, a könyvtárban és az interneten. Elemezzük a talált anyagokat és állítsunk össze 1–3 oldalas ajánlást, különféle hivatkozásokkal „Hogyan tanuljunk?” címmel.

Továbbhaladás feltételei

Önállóan tudjon minta és leírás alapján szöveges dokumentumot szerkeszteni. A tanuló tudjon egyszerű weboldalt szerkeszteni webszerkesztő alkalmazással. Tudjon hiperhivatkozást elhelyezni weblapon. Tudjon néhány diából álló esztétikus és tartalmas bemutatót készíteni és levetíteni.
Ismerje a könyvtártípusokat. Ismerje a könyvtári médiumokat, dokumentumokat és használja az iskolai könyvtár alapvető szolgáltatásait. Legyen képes tájékozódni a könyvtár tér- és állományszerkezetében. Tudjon forrásokat keresni a könyvtár katalógusaiban.

11. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Infokommunikáció		

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az információ és az adat	Az információ és az adat. Az analóg és a digitális jel. Titkosírás és a kód. Kettes számrendszer. Számok és karakterek kódolása. Kép- és hangkódolás. Logikai műveletek. Információátvitel modellje. A mobil korszerű szolgáltatásai.	Az információ, az adat, az adatmennyiség fogalmak helyes használata. Az analóg és a digitális jel egymásba alakíthatóságának megértése. Titkosírások készítése, megfejtése, kódolás. Számok átváltása a kettes, tízes és tizenhatos számrendszerek között a kalkulátor használatával. Karakterek kódolása. Logikai műveletek végzése. Logikai feladatok, rejtvények megoldása. A mobiltelefon korszerű szolgáltatásainak használata.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Táblázatkezelés	A táblázatkezelők szolgáltatásai. A táblázatok felépítése, alapfogalmak. Adattípusok és formátumok. Hivatkozások, műveletek, képletek. Képletek és adatok másolása, hivatkozások. Rendezés. Táblázat formázása. Különféle függvények használata. Diagramkészítés, grafikonkészítés. Logikai műveletek és függvények. Keresőfüggvények.	Táblázatkezelővel megoldható feladatok áttekintése. Adatok csoportosítása, értelmezése. A feladatmegoldáshoz szükséges táblázatok, adattípusok tervezése. Adatok bevitele a táblázatba. Műveletek, képletek, függvények alkalmazása. Táblázatok formázása, diagramok készítése. Tantárgyi feladatok megoldása. Például, oldjunk meg a szakmai irányultságnak megfelelő feladatokat táblázatkezelővel. Végezzünk gazdaságossági számításokat, az egyéni életvitelt érintő problémák kapcsán (biztosítás, mobil tarifák …) Függvények ábrázolása. Adatok grafikus ábrázolása, statisztikai jellemzők kiszámolása, következtetések levonása. Táblázat önálló megtervezése szöveges feladat alapján. Esztétikus táblázatok készítése.
Adatbázis-kezelés	Adatbázismodellek, alapfogalmak. Az adatbázis-kezelő szolgáltatásai. Adatbázis	Adattábla, mező, rekord, kulcsmező, állomány fogalmak értése, helyes használata. Adattípusok használata.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
	tervezése. Táblák létrehozása. Űrlapok, interaktív adatkezelés. Adattáblák közötti kapcsolatok. Szűrés, keresés, rendezés, összesítés. Lekérdezések. Jelentés készítése, nyomtatása.	Adatok tárolásához egyszerű adatbázis tervezése és kialakítása. Adattáblák létrehozása. Űrlapok használata. Kapcsolatok kialakítása. Lekérdezések. Jelentés készítése. Relációs adatbázis alapszintű kezelése. Használjunk a szakmai irányultságnak megfelelő adatbázisokat. Használjunk adatbázisokat hétköznapi problémák (kérdések) megoldására! Például: hány kalóriát tartalmaz egy étel, hol és mikor játszanak egy filmet, színdarabot, milyen tömegközlekedési eszközzel és mikor juthatunk el A városból B-be?
	Térinformatikai adatbázisok.	Térinformatikai adatbázisok: térképek, térképi keresők, útvonalkeresők használata a gyakorlatban.

Továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje az adat, információ és kód fogalmát. Képes legyen egyszerű logikai feladatokat megoldani. Ismerje a táblázatkezelés alapfogalmait és tudjon egyszerű táblázatokat szerkeszteni, benne egyszerű képletekkel számításokat végezni. Tudjon műveleteket táblázatban végezni, és összefüggéseket diagramon megjeleníteni.
A tanuló tudjon információt keresni, megjeleníteni adatbázisban. Tudjon adattáblát feltölteni megfelelő adatokkal. Képes legyen adatbázisban egyszerű lekérdezést végrehajtani.

12. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Infotechnológia		
Algoritmizálás, adatmodellezés	Algoritmusok a gyakorlatban. Algoritmusok leírása általános eszközökkel. Programozási nyelvek és a programok.	Hétköznapi tevékenységsorok, algoritmusok leírása. Adott feladat megoldásához algoritmus tervezése. A szükséges adatok és eredmények megtervezése.
Algoritmizálás, adatmodellezés	Egy fejlesztő rendszer használata. Elemi adattípusok. Konstansok és	Elemi és összetett adatok, képletek és függvények használata.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
	változók. Adatok bevitele, tárolása és megjelenítése, közlése. Képletek és függvények használata. Feltételes elágazások. Ciklusok típusai. Összetett adattípusok, tömbök.	Elágazások és ciklusok alkalmazása. Fejlesztő rendszer használata. Típusalgoritmusok alkalmazása életszerű, gyakorlati feladatok megoldása során. (Összegzés, keresés, megszámlálás, rendezés.)
	Típusalgoritmusok. A programkészítés lépései.	Például, oldjunk meg a szakmai irányultságnak megfelelő feladatokat, modellezzünk egyszerű rendszereket. A kész program tesztelése és alkalmazása.
Folyamatok és rendszerek modellezése	Problémák megoldása számítógépes modellekkel.	Egyszerű modellek megismerése vagy fejlesztése, „kísérletezés” a modellekkel. Az eredmények megfogalmazása.
Problémamegoldás	Informatikai eszközök és módszerek kiválasztása és komplex alkalmazása. Tantárgyi és iskolai problémák, feladatok megoldása. Számítógéppel irányított vagy intelligens rendszerek.	Problémamegoldó tevékenység tervezése. Problémák megoldása egyénileg vagy csoportban. Kooperatív munkák, projektek. Intelligens eszközök, robotok és/vagy virtuális eszközök szabályozása, tanítása, irányítása.
Információs társadalom		
Az informatika fejlődéstörténete	Információs korszakok a történelemben. A számítástechnika története. Az internet és az IKT forradalma. Fejlődési trendek, a robotok. Az IKT veszélyei a személyiségre és az egészségre.	Kutatómunkák és dolgozatok, prezentációk, weblapok írása és/vagy bemutatása, előadása az informatika történetének egy-egy érdekes eszközéről vagy technológiájáról.
Az információs társadalomról	Az információs vagy tudástársadalom fő jellemzői. A gazdaság, a környezet, a kultúra és a személyiség az információs társadalomban. A környezetvédelem lehetőségei. Az élethosszig tartó tanulás. Az információ (adat, tudás, felfedezés, szabadalom, találmány, szerzői mű …) mint	A jellemzők megvitatása, összevetése a legújabb szociológiai, gazdasági adatokkal. Kutatómunkák az információs társadalomról. Az elektronikus demokrácia osztály- vagy iskolaszintű „kipróbálása”, és/vagy társadalmi méretű esélyeinek megvitatása. Az információ és a tudás, mint

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
	termék, szolgáltatás és áru.	érték: a társadalmi lét különböző szféráiból vett példák megbeszélése.
Etika és jog	A szoftverek csoportosítása a felhasználói jog szerint. A szellemi termékek védelme, felhasználása és a szerzői jog. Alapvető viselkedési, publikálási szabályok. A szabad felhasználás köre.	Konkrét szoftverek csoportosítása. Licencszerződések tanulmányozása, szövegértése. A szerzői és a szabadalmi jogból idézett szövegek tanulmányozása, megértése.
Adatvédelem. Az információ megbízhatósága.	Adataink védelme. Az adatok hitelessége. Az információ és a tudás megbízhatósága. Az internetes források megbízhatósága.	Adatok (adataink) csoportosítása az értékük és a szükséges védelem (titkosság) szerint. Hagyományos és elektronikus hitelesítés. Példák felkutatása a média információinak megbízhatóságával kapcsolatban, az „elhallgatott” információ szerepe. A tudományos és az áltudományos ismeretek felismerése, megkülönböztetése.

Könyvtári informatika Médiainformatika

	Az iskolai könyvtár információs rendszere. Elektronikus könyvtár, internetes adatbázisok használata. Digitális könyvtári médiumok. Katalógusok és tájékoztató eszközök. Forrás- és információkeresés. Forrásfelhasználás.	A könyvtári információs rendszer felhasználása a tanulásban. Információs szükségletek felismerése és kifejezése. Forrás- és információkeresés. A problémahelyzetnek megfelelő tájékoztató eszközök kiválasztása és komplex használata. A médiumok tartalmi hitelességének, formai esztétikai értékének megítélése. Könyvtári médiumok alkotó felhasználása az etikai normák követésével.

Továbbhaladás feltételei

A tanuló tudjon értelmezni alapvető algoritmusokat. Legyen képes egyszerű elágazást és ciklust tartalmazó algoritmust leírni és értelmezni.

A tanuló legyen képes egyszerű feladat megoldásához algoritmust tervezni, leírni, kódolni, számítógépen futtatni és az eredményt értelmezni.
A tanuló ismerje az információs társadalom legfontosabb jellemzőit. Tudja, hogy a szellemi termékeket a jog védi. Tudja, hogy a szoftvereket csak a licencben meghatározott feltételekkel szabad használni (a copyleft kivételével).
A tanuló tudjon jegyzéket készíteni a megtalált forrásokról. Ismerje és kövesse a forrásfelhasználás szabályait és etikai normáit. Tudjon tájékozódni a közhasznú információs forrásokról. Legyen képes a problémahelyzetnek megfelelő tájékoztató eszközök kiválasztására és használatára.

Szempontok a tanulói tevékenység értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljünk.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt területeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük. Ebben az alapvető ismeretelemek mellett olyan tanulói képességekkel összefüggő tevékenységek szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a tanulók a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.
Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók számonkérése során a hagyományos osztályozás mellett használjuk a rövidebb-hosszabb szóbeli értékelést is. A tanulást segítő diagnosztikus értékelés úgy hatékony, ha megadjuk a javítás lehetőségét, hiszen legfőbb feladatunk a tanuló informatikai kompetenciáinak fejlesztése. Ez az értékelés a tanulási folyamat irányításának eszköze, nem a tanulók rangsorolása. Ezzel szemben a végső jegynek az informatika tudásszintet kell tükröznie, nem más szaktárgyi tudást, nem a magatartást vagy egyéb szempontot.
A tanulók tevékenységének értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet. Formái:
Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
Szóbeli beszámoló
Írásbeli beszámoló egy-egy résztémából. Törekedni kell arra, hogy a feladat megoldásához más szaktárgyi tudást és készséget, vagy egyéb ismeretet csak minimális mértékben használjunk. A feladatok ne legyenek sem túl szokatlanok, sem túl bonyolultak, az órai gyakorlathoz igazodjanak, emellett adjunk olyan feladatot is, amely a tehetségesebb és gyakorlottabb tanulóknak szól. Csak azt szabad értékelni, amit a feladat egyértelműen kér (előír). A tanulónak ne kelljen kitalálnia, hogy a kérdéseken túlmenően mire vagyunk még kíváncsiak. Írásbeli munka lehet fogalmakat, ismereteket vagy a problémamegoldást ellenőrző dolgozat, nagyobb otthoni vagy könyvtári munkára építő házi dolgozat, vagy témazáró elméleti feladatlap. A

tanulóknak legtöbbször gyakorlati feladatokat kell megoldaniuk az operációs rendszert és a különböző alkalmazásokat vagy a könyvtárat használva.
Szóbeli felelet lehet egy-egy kérdésre adott válasz, hozzászólás, kiselőadás például az informatika történetéből, beszámoló valamely összetett feladat megoldásáról.
Kiselőadás (például az informatika történetéből), írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése.
Az egyéni értékelés összegzésének összetevői:
Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége alapján.
Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

9–12. évfolyam

Célok és feladatok

A magyar nyelv és irodalom tantárgy biztos és állandó értékeket és a jelenben alakuló, változó kultúrát közvetít. Tartalommal tölti meg és erősíti a nemzeti nyelvi és kulturális identitást, felkelti a minőségi megnyilatkozás iránti igényt, erősíti az etikai, erkölcsi ítélőképességet és elősegíti a jelen és a jövő egységesülő világában más kultúrák megismerését. A tanításnak hiteles kérdések és válaszok megfogalmazásával kell reagálnia a diákok mindennapi életvilágára. Így például azzal is számolnia kell, hogy az elektronikus információhordozók, a műholdas televíziózás, a videkultúra térhódításának közegében működik. E kihívás még előre nem látható erővel hat a könyv kulturális, információhordozó és szellemi jelentőségére. Tudnia kell azt is, hogy az ifjúsági szubkultúrán belül a zenének és a mozgóképi művészeteknek nagy szerepük van; de azt is figyelembe kell vennie, hogy a kulturális hátrány, a szegénység és az élményhiány mint nyelvi deficit jelentkezik az iskolában, valamint hogy a nyelvi manipulációt és az információ szabadságát egyaránt megtapasztalja az érintett korosztály.

Tantárgyunk feladata, hogy az iskola mindennapjaiban hatékony és meggyőző legyen egyrészt mint a tanuláshoz elengedhetetlenül szükséges önkifejezési, szövegértési, gondolkodási képességeket fejlesztő tartalmak és tevékenységek rendszere, másrészt mint az érzelmi élet gazdagítása, a személyiségfejlesztés, az értékátadás meghatározó terepe.

A magyar nyelv tantárgy feladata, hogy fejlessze a nyelvi megértés és kifejezés képességét, tudatosítsa és rendszerezze a korábban megszerzett tudást a nyelv társas, társadalmi szerepéről, a nyelv és gondolkodás viszonyáról, az anyanyelv jelenbeli és múltbeli változásairól. A középiskolát végzettektől elvárt nyelvi kultúra magában foglalja a beszédértés, a beszéd, a szövegértés és a szövegalkotás képességét és mindezek minőségi alkalmazását a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások különféle élethelyzeteiben. (Ideértve a hangzó és írott szövegek mellett az audiovizuális közlés és az IST különféle jelenségeinek ismeretét, megértését, készség szintű gyakorlati alkalmazását.) Az igényes és a kellő mértékben tudatos anyanyelvhasználat előmozdítja más élő nyelvek tanulását.

Az irodalmi műveltség elsajátítása által a diákok mindenfajta szövegnek pontosabb értőivé válhatnak. Megismerhetnek olyan élethelyzeteket, döntési szituációkat, erkölcsi dilemmákat, megoldási mintákat, magatartásformákat, értékeket, eszméket és gondolatokat, amelyek a saját életükben is érvényesíthetők. Együttérzővé válhatnak más magatartások, életformák, szociális helyzetek, meggyőződések iránt. Megismerhetik a nyelv kifejező lehetőségeit, ezáltal az anyanyelv szépségének átélt élményével gazdagodhatnak. Megszerezhetik azt a műveltségi anyagot, amely a magyar és az európai kultúra hivatkozási alapja. Megismerhetnek más alternatívát a tömegkultúra mellett, modellt az igényes önművelésre. Igényesebbé válhatnak abban, hogyan tegyenek föl kérdéseket, mennyire mélyen és pontosan fogalmazzanak meg problémákat. Az irodalmi recepció tényezőinek tudatosítása, az irodalom megítélésében, befogadásában megjelenő többféle nézőpont megismerése révén az irodalmat, mint a mindennapokban, a különféle személyiségek látókörének, attitűdjének stb. megfelelően változó jelenséget érthetik és fogadhatják be. Képessé válhatnak ezáltal az önálló véleményformálásra, kánonok, értékek személyes megítélésére, a tudatos olvasmányválasztásra.
Tantárgyaink céljai és feladatai között – egy olyan világban, ahol a „szót értés” jelentősége ugrásszerűen megnőtt a személyes kapcsolatokban, a munkavállalásban, az érvényesülésben – kiemelten szerepel, hogy az iskola esélyt nyújtson a diákoknak arra, hogy sikeressé váljanak további tanulmányaikban és a munka világában. A demokráciában a politikai, közéleti, helyi önkormányzati és a civil szféra egyaránt felelős döntéseket hozó polgárokat kíván, akik artikulálni és érvényesíteni tudják érdekeiket és értékeiket, akik szellemileg-lelkileg felnőtt emberek. Tantárgyunk hatékonyan tud hozzájárulni ehhez. Célunk továbbá, hogy a diákok a 21. század információs társadalmában is megőrizzék az anyanyelv és a személyes érintkezés, a személyes gondolat semmivel sem pótolható értékét.

Fejlesztési követelmények

A beszédkészség fejlesztése, a szóbeli szövegek megértésére, értelmezésére és alkotására, a kulturált nyelvi magatartásra való fölkészítés középiskolai fokon is alapkövetelmény a magyar nyelvi és irodalmi nevelésben. Az életkornak megfelelően fejlett kommunikáció minden beszédhelyzetben a beszédpartnerekkel való együttműködés képességét jelenti, a másként vélekedők álláspontjának felfogását, tiszteletét, a saját vélemény megvédését, illetve korrigálását. Feltételezi a kommunikációs zavarok fölismerését és képességet feloldásukra, kritikus magatartást a téves ítéletek, a manipulációs szándékok fölismerésében. A hatásos kommunikáció megkívánja a verbális eszközök, a szöveg- és mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezés (testbeszéd) sikeres összehangolását, a megfelelő stílust és magatartást a magán- és a nyilvános kommunikáció ismeretlen helyzeteiben is. A kommunikációban való részvételhez a befogadó oldaláról elengedhetetlenül szükséges a kommunikáció pragmatikai szintű jelzéseinek megértése, értelmezése, illetve alkalmazása. A fejlesztés fontos területe a tömegkommunikációra és az audiovizuális, informatikai alapú (IST) közlésekre vonatkozó tudásanyag bővítése: az általános iskolában tanult műfajok körének kiterjesztése, az értő, kritikus befogadáson kívül önálló szövegalkotás néhány publicisztikai, audiovizuális és informatikai hátterű műfajban, a képi elemek, lehetőségek és a szöveg összekapcsolásában rejlő közlési lehetőségek kihasználásával.

A középiskola szintjének megfelelő szövegértés fejlesztésében követelmény az elemzési, szövegértelmezési jártasság színvonalának emelése a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásával és az elemzés kiterjesztése a szépirodalmi

szövegek mellett a szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is. Ez a tevékenység magában foglalja a szövegek nyelvi-stilisztikai, retorikai sajátosságainak értelmezését, jelentésszerkezetük, gondolatmenetük feltárását, a szöveg szó szerinti és mögöttes jelentésének értelmezését, a szöveg vizuális megjelenítéséből, a szöveges és vizuális, audiovizuális elemek kapcsolatából adódó jelentésrétegeinek, többletjelentéseinek feltárását. A szövegértésnek ki kell terjednie a szövegek közti kapcsolatok vizsgálatára, az azonos problémák különböző megközelítéseinek, a különféle műértelmezéseknek az összehasonlítására és a velük kapcsolatos önálló állásfoglalásra.

A szövegalkotás folyamatos fejlesztése a szabatos fogalmazás követelményén kívül a személyiséget kifejező, egyéni stílus bátorítását is jelenti. A szövegértés és -alkotás képessége ezen a fokon kiterjed az egyén magánéletének és társas-társadalmi életének minden szóbeli és írásbeli megnyilatkozására valamennyi kommunikációs funkcióban (tájékoztató-ábrázoló, kifejező, meggyőző, felhívó, kapcsolatteremtő és -tartó). A korábban is gyakorolt közlésformák (elbeszélés, leírás, jellemzés) folyamatos fejlesztésén túl kiemelkedően fontos, hogy kellő gyakorlatot szerezzenek a diákok az érvelés technikájában szóban és írásban egyaránt. Továbbra is fontos sokféle lehetőség biztosítása a kreatív szövegalkotó tevékenységre, például személyes élmények, belső képek fölidézésére, a szöveg játékos átalakítására, újságműfajok művelésére, valamint hosszabb fölkészülést igénylő (pl. digitális elemeket, multimédiás eszközöket is használó) tanulmány, pályázat alkotására. A változatos szövegelemző eljárások önálló használata biztosítja a művek gondolati, erkölcsi, esztétikai jellemzőinek egyre teljesebb megértését, a fejlett kifejezőképesség pedig a következtetések szabatos, az egyéni véleményt, élményt is kifejező bemutatását.

A tanulási képesség fejlesztésének fontos területe a kapcsolatteremtés és az együttműködés képességének alakítása a társakkal, a szöveggel; a nyelvhasználat, a gondolkodás, a viselkedés és érzelemkifejezés összefüggéseinek megértése. Feladata másrészt a kognitív képességek tevékenységekben való alakítása: a történeti gondolkodás, a problémamegoldó gondolkodás, a jelentésszintekre vonatkozó szövegelemzési eljárások, az indukció és dedukció, a következtetés, az analízis és szintézis logikai eljárásainak alkalmazása. Szorosan összefügg ezzel a rendszeres könyvtári munka, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozók használata, annak a képességnek elsajátítása, hogy kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodjanak el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tudjanak élni az önképzés lehetőségeivel.

A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete középiskolai fokon alapkövetelményként a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását jelenti. Ezt kiegészíti a nyelv és társadalom viszonyáról, illetve a nyelvi állandóság és változás folyamatáról szerzett tudás. Ezek az ismeretek alapozzák meg a nyelvi normákhoz való tudatos alkalmazkodást, a nyelvhelyességi kérdések felelős megítélését, az aktív nyelvművelésben való részvételt, a saját nyelvi teljesítmény tökéletesítését. Az anyanyelvi műveltség fontos összetevője a tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, rokonságáról, történetének főbb korszakairól; a magyar nyelv és a magyar művelődés elválaszthatatlan kapcsolatának tudatosodása és élményi átélése. A tanulmányoknak ezen a fokán valódi lehetőség nyílik az anyanyelvi ismeretek tudatos fölhasználására az idegen nyelvek tanulásában.
Az irodalom és az olvasó kapcsolatában változatlan követelmény annak magasabb szinten való megértése, hogy milyen élményeket, érzelmeket, jelentéseket közvetít az irodalom az egyének és a közösség számára. Változatlanul igény az irodalomtanítás élményszerűsége, a

kapcsolatteremtés a tananyag és a tanulók személyes életproblémái között, az irodalmi élményeknek nemcsak tárgyszerű, hanem kreatív, játékos feldolgozása is. Középiskolai fokon elvárható a művek tágabb kontextusban látása, például egy-egy téma változatainak, más művészeti ágakban való adaptációinak összehasonlítása. Annak vizsgálata, milyen hatása és olvasatai voltak a műnek a maga korában, mik az érintkezési pontjai a kortársak műveivel, milyen a megítélése az utókorban. Hozzátartozik ehhez a teljesebb irodalomtudáshoz a magyar irodalom néhány jelentős témájának, kapcsolódási pontjának fölismerése eltérő világlátású, szemléletű művekben, például élet és halál, szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezet, barátság, szerelem, nemzeti hagyományok, érzelmi-szellemi kötődések, magyarság és európaiság témakörében.

Az irodalmi műveltség elsajátítása több összetevőből áll. Mindenekelőtt képesség a művek jelentésének, erkölcsi tartalmának, esztétikai elemeinek megértésére, megfogalmazására a tanult fogalmak használatával szóban és írásban. E tudás része az irodalom folytonosságának és változó jellegének fölismerése, tájékozottság a magyar irodalom történetében, a magyar és az európai irodalom néhány kapcsolódási pontjában. De idetartozik az alapvető korstílusok és műfajok ismerete, néhány klasszikus magyar író, költő pályaképének, életútja fontosabb állomásainak, illetve más alkotók írói portréjának önálló bemutatása. Az irodalmi tanulmányok fontos kiegészítője a folyamatos tájékozódás a nevezetes emlékhelyekről, különösen a régió, a lakóhely irodalmi vonatkozásairól.

Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai érzékenység a felnőttkor küszöbére ért ember meghatározó tulajdonsága. E téren a magyar nyelvi és irodalmi tanulmányokra jelentős szerep hárul a logikus gondolkodás képességének növelésében és az önismeret, az önkritikai érzék folyamatos fejlesztésében. Az irodalmi művek feldolgozásában a véleményeknek teret adó megbeszélés növeli a fogékonyságot az igazságra, a megértésre, az együttérzésre mint értékre, segítheti az erkölcsi és érzelmi konfliktusok felfogását, ráhangolhat a pozitív érzelmekre, a derűre, a szépségre.

10. évfolyam

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás
A kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok szókincsének, elem- és szabálykészletének tudatos használata.
A stílusváltás képességének bizonyítása változatos témájú és műfajú szóbeli megnyilatkozással különböző kommunikációs helyzetekben.
Saját szöveg előadása a tanult beszédtechnikai, kommunikációs és retorikai ismeretek fölhasználásával iskolai, órai kommunikációs helyzetekben.
Az órai eszmecserékben és az irodalmi művekben megjelenő álláspontok követése, a megértés visszaigazolása, a saját és az eltérő vélemény összevetése.
Közéleti írásbeli és szóbeli kommunikáció irodalmi értékű mintáinak tanulmányozása, értékelése.
2. Olvasás, írott szöveg megértés
A szövegelemzés módszereinek gazdagítása szövegtani, retorikai és irodalomtörténeti ismeretek bevonásával.

Szövegek műfaji, tematikus, motivikus stb. kapcsolatainak és különbségeinek fölismerése és értelmezése.
Különböző korstílusokat reprezentáló szövegek megértése, stílussajátságaik fölismerése.
Irodalmi szövegek feltételezhető hajdani, illetve mai olvasójához szóló jelentésrétegeinek megkülönböztetése és e különbség megfogalmazása néhány könnyebben átlátható példában.
A kifejezésmódok, stíluseszközök funkcióinak megfigyelése, értelmezése: a különböző stílusrétegek és a közöttük lévő viszony (például kontraszt) bemutatása néhány tanult irodalmi mű szövegének részleteiben.
3. Írás, szövegalkotás
Az érvelés technikájának tudatos alkalmazása irodalmi beszámolókban, mindennapi kérdések megválaszolásában szóban és írásban.
Hivatalos írásművek (meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz) jellemzőinek ismerete és önálló szövegalkotás (kézi és digitális) e műfajokban.
Szónoklatnak, alkalmi beszédnek vagy ezek egyes részleteinek önálló kidolgozása: bevezetés (jóindulat megnyerése, témamegjelölés), elbeszélés, bizonyítás, cáfolás, befejezés (összefoglalás, kitekintés).

Egyszerűbb értekezés készítése valamilyen eszmetörténeti, stílustörténeti vagy egy-egy korszak művészeti-irodalmi életére vonatkozó kérdésről.
Önálló műelemzés készítése előre megadott szempont szerint.
4. A tanulási képesség fejlesztése
Különféle tantárgyak feladatainak megoldása változatos közlésformákban és szövegfajtákkal: definíció, magyarázat, kifejtés, osztályozás, összefoglalás.
Az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az Internet (audiovizuális csatornák, IST) kínálta lehetőségekkel.
A megfelelő információk kiválasztása, rendszerezése, egyszerűbb bibliográfia, forrásjegyzék összeállítása.
Az információfeldolgozás, az idézés technikai szabályainak és etikai normáinak ismerete és alkalmazása.

5. Ismeretek az anyanyelvről
A nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálata, ennek megfelelően döntés nyelvhelyességi kérdésekben, a köznyelv, a tájnyelv, a szaknyelv, a szleng eszközkészletének használatában, a saját nyelvhasználat kontrollja.
Közéleti és hivatalos írásművek, néhány klasszikus és mai szónoki beszéd, értekezés műfaji jellemzőinek megfigyelése és értékelése (szerkesztésmód, nyelvi kifejezésmód, retorikai eszközök használata).
Az érvelés technikájának ismerete és alkalmazása: érvek, ellenérvek felsorakoztatása, deduktív vagy induktív érvelés, a cáfolat módszerei.
A retorikai hatásának értelmezése, értékelése szépirodalmi művekben, értekező prózában, publicisztikai írásokban, szóbeli megnyilatkozásokban. A szöveg vizuális összetevőinek értelmezése különféle digitális, informatikai alapú műfajokban. A helyesírási ismeretek kibővítése: a tanulmányokban előforduló nem latin betűs tulajdonnevek és a gyakran használt új keletű idegen szavak helyesírása.

6. Az irodalom és az olvasó kapcsolata; ismeretek az irodalomról
Ismeretek szerzése és megfogalmazása a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról, a szerző, a mű, az olvasó történetileg változó kapcsolatáról, az irodalom és az olvasóközönség történeti alakulásáról.

Néhány alapmű kortársi és utókori hatásának, olvasatainak önálló ismertetése.
A korabeli társművészetekkel való kapcsolatok, párhuzamok néhány alapvető példájának bemutatása.
Az újonnan szerzett műfaji ismeretek, fogalmak biztos alkalmazása a műértelmezésben.
A tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok szemléleti és stiláris sajátosságainak bemutatása az elsajátított fogalmak alkalmazásával.
Az olvasott művek elhelyezése különféle kontextusokban, például a magyar irodalom történetében, az alkotó életpályájában.
A tanult epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának, esztétikai hatóelemeinek feltárása különböző szövegelemző eljárásokkal, műfajelméleti ismeretek alkalmazásával.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése
A tanult epikus és drámai művekben a szereplők rendszerének, társadalmi és lélektani motivációjának bemutatása.
A művek szereplőit vezérlő értékek és viselkedési minták azonosítása.
Az értékrend és a beszédmód összefüggéseinek vizsgálata.

MAGYAR NYELV

Témakörök	Tartalmak
Nyelvváltozatok	Rétegzettség és norma a nyelvhasználatban. A nyelvváltozatok eltérő kifejezési formái, tartalmi és magatartásbeli követelményei. A stílusrétegek. A magán- és a nyilvános élőszóbeli és írott kommunikáció, a dialogikus és a monologikus forma különbsége. A digitális, informatikai alapú szövegek stílusrétegei.
Alapvető retorikai ismeretek	Az érvelés technikája; érvek, ellenérvek felsorakoztatása, a cáfolat módszerei. A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban, az audiovizuális és multimédiás közlés különböző formáiban.
Szövegtípusok	Elbeszélés, leírás, levél műfaji jellemzőinek összefoglalása és rendszerezése. A hallgató igénye, a beszélő lehetőségei a különféle szövegfajtákban. Az értekezés, tanulmány, pályázat kidolgozásának állomásai, stiláris követelményei. Hivatalos írásművek: meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz.
Helyesírás	A nem latin betűs tulajdonnevek és a gyakran használt új keletű idegen szavak írásmódja.

Témakörök	Tartalmak
Könyv- és könyvtárhasználat	A könyvtári katalógusok, számítógépes adatbázisok, az internet szerepe az információszerzésben, témák feldolgozásában. A forráshasználat etikai normái és formai kötöttségei.

Fogalmak
Nyelvi norma, nyelvváltozatok, a nyelv vízszintes és függőleges tagolódása: standard, köznyelv, nyelvjárás, regionális köznyelv.
Csoportnyelvek, hobbinyelvek.
Retorika: szónoklat, alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfajok; érvelés: tétel (állítás), érv, ellenérv, cáfolat.
Szövegtípus, szövegfajta; definíció, magyarázat, kisértekezés, értekezés, tanulmány, pályázat, referátum, előadás; hivatalos levél, meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz.

IRODALOM

Témakörök	Tartalom
Írók, költők, irányzatok	Néhány szerző és irányzat az európai és a magyar felvilágosodás korából. Csokonai Vitéz Mihály és Berzsenyi Dániel alkotói portréja.
Katona József	Bánk bán – műelemzés és értelmezés. A mű utóélete.
Romantika a világirodalomban	Néhány epikai mű vagy műrészlet, két-három vers a 19. század világirodalmából.
A magyar romantika irodalma	Kölcsey Ferenc alkotói portréja, Hymnus és három verse, részletek értekező prózájából.
Három portré	Vörösmarty Mihály alkotói portréja: Csongor és Tünde, Szózat és négy vers. Jókai Mór egy regényének vagy három-négy novellájának részletes feldolgozása.
Petőfi Sándor	Jellemző műfajok, témák Petőfi életművében, teljes művek és részletek feldolgozásával, legalább tíz mű a korábban tanultakkal együtt.
Arany János	Jellemző műfajok, korszakok az életműben, legalább tíz műve a korábban tanultakkal együtt.

Fogalmak
Klasszicizmus, felvilágosodás, rokokó, szentimentalizmus, romantika; nyelvújítás; komikus eposz, rapszódia, románc, regénytípusok: kaland-, levél-, utazó-, tézis- és történelmi regény, verses regény; idő- és értékszembesítő verstípus; irónia, groteszk, pátosz, retorizáltság, műfajkeveredés; klasszikus strófaszerkezetek: aszklepiadeszi, alkaioszi, szapphói; szimultán verselés.

Memoriter

Teljes művek és részletek szöveghű felidézése (legalább három vers, egy 10–15 soros prózarészlet vagy egy drámarészlet); az idézet célnak és szövegkörnyezetnek megfelelő alkalmazása szóban és írásban.

Szerzők és művek
Berzsenyi Dániel: A közelítő tél és még két műve; Csokonai Vitéz Mihály legalább három műve; Katona József: Bánk bán; Kölcsey Ferenc: Hymnus és egy verse, részletek értekező prózájából; Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde, Szózat, A vén cigány és további két verse; Petőfi Sándor: Az apostol, A helység kalapácsa és öt lírai verse. Arany János: Toldi estéje és még hat verse, köztük legalább két ballada; Jókai Mór: Az arany ember vagy más regény, vagy három-négy novella; legalább két epikai mű vagy műrészlet a 19. század első felének világirodalmából, például Hugo, Balzac, Stendhal, Dickens, Hoffmann, Puskin műveiből.

A továbbhaladás feltételei

A szöveg megértését biztosító néma olvasás, szöveghű felolvasás, kellő tempójú, olvasható, rendezett írás. A kommunikációs helyzetnek megfelelő hangnem, nyelvváltozat, stílusréteg kiválasztása. A művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáinak ismerete.
Az érvelés alkalmazása irodalmi beszámolókban, mindennapi kérdések megválaszolásában és különféle tantárgyak feladatainak megoldásában. Definíció, magyarázat, egyszerűbb értekezés (kisértekezés) készítése a tanulmányi munkához kapcsolódóan. Hivatalos írásművek jellemzőinek ismerete és önálló szövegalkotás ezek gyakori műfajaiban. Az idézés szabályainak és etikai normáinak ismerete. Közéleti írásművek, néhány klasszikus és mai szónoki beszéd értelmezése. A helyesírási ismeretek kiegészítése a tanult idegen tulajdonnevek, a gyakori új idegen szavak írásmódjára vonatkozó szabályokkal.
Az órai eszmecserékben és az irodalmi művekben megjelenő álláspontok követése, az eltérő vélemények megértése, újrafogalmazása. A kifejezésmódok, stíluseszközök megfigyelése, értelmezése: a megbeszélt művek értelmezésének világos összefoglalása.
A tudásanyag megfogalmazása írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról. A tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságainak bemutatása. A feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyszerű ismertetése.

11. évfolyam

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás
Tájékozottság különféle beszédhelyzetek megítélésében; megfelelő stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetben is. Kommunikációs zavarok felfedezése, elhárítása.
A szabatos, világos és hatásos nyelvi kifejezésmód, a teljes értékű szóbeli és írásbeli kommunikáció érdekében megalapozott döntés nyelvhelyességi, stilisztikai, retorikai kérdésekben.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Kritikai és kreatív olvasással szakmai-tudományos, publicisztikai – írott, audiovizuális, digitális környezetben megjelenő – szövegek, metaforikus, metonimikus jelentésének feltárása, értelmezése. Manipulációs szándékok, technikák felfedezése.
Szépirodalmi, szakmai, publicisztikai szóbeli és írásos szövegek értékelésében a szerkezeti és stiláris egység, a vizuális megformáltság, a kifejtettség és információs gazdagság fölismerése, értékelése.
20. századi művek olvasásában, megbeszélésében újfajta befogadói magatartás kialakítása, saját olvasatok indoklása.
Művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempont követésével szóban és írásban.
Különbségtétel az allegorikus és szimbolikus ábrázolás között; az ilyen alkotások értelmezési szintjeinek kibontása.

3. Írás, szövegalkotás
Képesség a fogalomhasználat szempontjából is szabatos, igényes kifejezésmód és a szemléletes, egyéni stílus ötvözésére.
A mindennapi élet problémáiról, irodalmi, művészeti élményekről önálló vélemény kifejtése szóban és írásban különféle műfajokban: élménybeszámoló, ajánlás, glossza, riport, kisértekezés, audiovizuális, multimédiás műfajok.
Lényegre törő, világos fölépítésű, információban gazdag, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák valamelyikében (pl. digitális formában, multimédiás kiegészítésekkel).
Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet stiláris lehetőségeinek, a szavak hangulatának, stílusértékének, nyelvrétegbeli stiláris különbségének figyelembevételével.
Önálló műelemzés készítése közösen fel nem dolgozott kisepikai és lírai alkotásról többféle elemzési szempont alkalmazásával.
Nagyepikai és drámai művek szóbeli és írásbeli (pl. prezentáció) bemutatása különböző nézőpontból, illetve különféle címzetteknek.
Különbségtétel az allegorikus és szimbolikus ábrázolás között a szöveg értelmezési szintjeinek kibontásával.

4. A tanulási képesség fejlesztése
Az analizáló, jelentésfeltáró és a szöveget egybelátó (holisztikus) szövegelemzési eljárások alkalmazása szakmai-tudományos, ismeretterjesztő, publicisztikai, közéleti (pl. audiovizuális, digitális) szövegek jelentésének értelmezésében.
Szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémák megnevezése, a hibák önálló javítása.
A hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítése.
Az ismeretterjesztő (például műelemző, művelődéstörténeti, művészettörténeti, nyelvészeti) irodalom – audiovizuális, digitális források – alkotó felhasználása feljegyzés, beszámoló, értekezés, kiselőadás, hozzászólás, prezentáció formájában.

5. Ismeretek az anyanyelvről
A tanult jelentéstani, stilisztikai, a szöveg vizuális megjelenésével kapcsolatos jelenségek önálló alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében.
Szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti, szépirodalmi szövegek földolgozása, értelmezése, értékelése jelentéstani és stilisztikai szempontok érvényesítésével (szinonimitás, többértelműség, konkrét és átvitt jelentés; szóképek, alakzatok, hangszimbolika, jóhangzás stb.).

A konnotatív jelentések felfedezésével a szépirodalmi művek üzenetének teljesebb megértése.
Jelentéstani és stilisztikai tanulmányok hasznosítása az egyéni szókincs gazdagításában, a témának, a címzettnek, a műfajnak megfelelő árnyalt kifejezésmód továbbfejlesztésében.
A helyesírás értelmező, esztétikai szerepének megfigyelése különféle szövegekben; e lehetőségek felhasználása saját szövegalkotásban.

6. Az irodalom és az olvasó kapcsolata; ismeretek az irodalomról
A hagyományos műnemi és műfaji keretek átalakulásának, megszűnésének megfigyelése, megnevezése és értelmezése: új regénytípusok és regényszerkezetek, a tárgyias líra, az összetett hangneműség, a groteszk és az irónia szerepe.
Művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempontok követésével.
A magyar és az európai hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban.
Stílusirányzatok jellemző, esetleg mozgalomszerű vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban (az impresszionizmustól a szürrealizmusig).
Irányzatok korszakolása, csoportosítása, jellemző vonások, jellegzetes műalkotások társítása.
Az irodalom határterületeihez tartozó alkotások (lektűr, ponyva) jellegzetességeinek megismerése. A szórakoztató film és művészfilm elkülönítése.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése
Jellemző hőstípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek (szerelem, megbocsátás, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, hazugság, kiszolgáltatottság stb.), személyiségdilemmák felfogása, értelmezése, megvitatása.
Az emberi kapcsolatok mikrotörténéseinek, a kapcsolatok szociális tartalmainak érzékelése, felfogása, értékelése.
Annak megvitatása, indoklása, hogy a különféle alkatoknak, magatartásformáknak, világlátásnak milyen szerepe van az életművek alakításában.
Világlátási, társadalomkritikai, filozófiai hatások megfigyelése az életművekben, egyes alkotásokban, a lehetséges értelmezések mérlegelése, összevetése, a különbségek megfogalmazása.
Az értékek átrendeződésének, az értékkeresés és értékválság folyamatának megfigyelése, értelmezése és egy vagy több mű alapján következtetések megfogalmazása.
A tárgyalt korszak stílusirányzati sokszínűségének bizonyítása; az egyes irányzatok egymás mellett éléséből néhány következtetés megfogalmazása.

MAGYAR NYELV

Témakörök	Tartalmak
Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban	A jelentéstan mint a stilisztika alapja: a szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek; a hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező. Motivált és motiválatlan szavak. Stíluselem, stílushatás, állandó és alkalmi stílusérték. Nyelvhelyességi vétségek és stílustalanságok a mindennapi nyelvhasználatban. Az egyéni kifejezés formái a különféle szakmai-tudományos, közéleti, publicisztikai, társalgási stílusrétegekben. A szöveg vizuális megformálása mint stíluselem. Az illusztrációk stílushatása, stílusértéke.
Szépirodalmi stílus	Hangszimbolika, ritmusjelenségek. A szóképek (trópusok) nyelvi

	szempontból. Alakzatok (figurák), az ismétlődés különféle formái a hangzás, a szóhasználat, a mondat és a szöveg szintjén. Egyéb stíluseszközök a szóhasználatban, a mondat- és a szövegalkotásban.
Helyesírás	A helyesírás értelemtükröztető és esztétikai lehetőségei a szépirodalomban és egyéb szövegekben.

Fogalmak
Jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály; denotatív, konnotatív jelentés; motiváltság, motiválatlanság; stíluselem, stílushatás, állandó és alkalmi stílusérték; metaforizácó.
Szóképek: metafora, hasonlat, metonímia, összetett költői kép; alakzatok: kötőszóhiány, ismétlődés; mondatstilisztikai eszközök: verbális stílus, nominális stílus, hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció, áthajlás, figura etimologica, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás.

IRODALOM

Témakörök	Tartalmak
Madách Imre	Az ember tragédiája – műelemzés, értelmezés, a mű utóélete (recepciója).
Világirodalom – szépprózа, líra, dráma	Művek, műrészletek a 19. század második felének európai próza- és drámairodalmából és lírájából. Stendhal, Balzac, Gogol, Tolsztoj vagy Dosztojevszkij egy műve vagy műrészlete. Csehov vagy Ibsen egy drámája; egy-egy szimbolista és/vagy impresszionista lírai alkotás. A lektűr- és ponyvairodalom megjelenési formái.
Portrék a magyar szépprózából	Mikszáth Kálmán egy regénye vagy kisregénye, legalább két novellája; egy novella a századforduló novellairodalmából (pl. Krúdy, Gyula, Bródy Sándor, Petelei István stb.); Móricz Zsigmond egy regénye vagy két novellája.
Ady Endre	Jellemző témák, korszakok az életműben, legalább nyolc mű tematikai változatosságban, egy ciklus mélyebb ismerete és egy publicisztikai mű.
Portrék a Nyugat első nemzedékéből	Karinthy Frigyes három műve, köztük legalább két szépprózai alkotás; Juhász Gyula, Tóth Árpád két-két műve; egy-két mű a Nyugat szerzőitől (pl. Kaffka Margit, Csáth Géza, Füst Milán stb.).
Babits Mihály	Jellemző témák, korszakok, műfajok az életműben, legalább hat mű, köztük a Jónás könyve, továbbá egy esszé vagy tanulmányrészlet.
Kosztolányi Dezső	Jellemző témák, korszakok, műfajok az életműben, legalább két novella, egy regény vagy regényrészlet, öt vers és egy esszé vagy esszérészlet.
Stílusirányzatok,	Néhány mű az európai és magyar avantgárd irányzataiból (pl.

Témakörök	Tartalmak
képek, formák	Apollinaire, Kassák Lajos).

Fogalmak
Pozitivizmus, naturalizmus, impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió, avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, aktivizmus; hangulatlíra, szerepvers, önmegszólító verstípus, képvers; fejlődésregény, karrierregény, regényciklus, novellaciklus; drámai költemény, analitikus dráma, drámaiatlan dráma, tragikomédia; esszé, karcolat; paródia, látvány, látomás, parafrázis; kevert ritmusú vers, szabad vers.

Memoriter
Teljes művek és részletek szöveghű felidézése (három vers a tanultakból, egy 15–20 soros epikai vagy drámarészlet); az idézetek célnak és szövegkörnyezetnek megfelelő alkalmazása szóban és írásban.

Szerzők és művek
Madách Imre: Az ember tragédiája; Mikszáth Kálmán egy regénye vagy kisregénye; egy novella a századforduló novellairodalmából (pl. Krúdy, Gyula, Bródy Sándor, Petelei István stb.) Móricz Zsigmond egy regénye vagy regényrészlete vagy két novellája; Ady Endre egy versciklusa és egy publicisztikai műve, valamint legalább nyolc vers az életmű többi részéből; Karinthy Frigyes két műve; Juhász Gyula, Tóth Árpád legalább két-két verse; egy-két mű a Nyugat szerzőitől, például Kaffka Margit, Csáth Géza, Füst Milán; Babits Mihály: Jónás könyve és még legalább hat mű, köztük az Esti kérdés, Balázsolás, továbbá egy esszé- vagy tanulmányrészlet; Kosztolányi Dezső legalább két novellája, egy regénye vagy regényrészlete, néhány verse, egy esszéje vagy esszérészlete; Stendhal, Balzac, Gogol, Tolsztoj vagy Dosztojevszkij egy műve vagy műrészlete; Ibsen vagy Csehov egy drámája; szerzők és művek az avantgárd magyar és világirodalmából, például Kassák Lajos, Apollinaire egy-két műve; legalább egy, a lektűr körébe sorolható mű (irodalmi alkotás vagy film).

A továbbhaladás feltételei

Tájékozottság a különféle beszédhelyzetek megítélésében; megfelelő stílus és magatartás váratlan, új kommunikációs helyzetben is.
A 20. századi szépirodalmi és egyéb művek olvasásában, megbeszélésében önálló vélemény kialakítása, indoklása.
Lényegre törő, világos felépítésű közlés a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformában. A mindennapi élet problémáiról, irodalmi, művészeti élményekről vélemény kifejtése szóban és írásban, különféle műfajokban: kommentár, ajánlás, kisértekezés. Szövegformálási, -szerkesztési, stilisztikai és helyesírási hibák önálló javítása. A hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatok megoldásához önálló könyvtári munka, megadott vagy önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés, az információfeldolgozás szabályainak megtartásával.
A tanult jelentéstani, stilisztikai jelenségek megnevezése, alkalmazása a szakmai-tudományos, szépirodalmi szövegek értelmezésében. A helyesírás értelmező szerepének megfigyelése különféle műfajú szövegekben. Adott szempontú műelemzés készítése közösen fel nem dolgozott kisepikai és lírai alkotásról. Nagyepikai és drámai művek szóbeli és írásbeli bemutatása. Művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempontok követésével. Jellemző hőstípusok, jellegzetes konfliktushelyzetek bemutatása, értelmezése. Stílusirányzatok

jellemző vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban (az impresszionizmustól a szürrealizmusig).

12. évfolyam

Belépő tevékenységek

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás
Az egyéni, a kisközösségi, a nyilvános, a közéleti és a tömegkommunikációra vonatkozó ismeretek összefoglalása és alkalmazása a nyelvhasználatban minden beszédhelyzetben és a szépirodalmi nyelvi jelenségek megítélésében, a saját nyelvi teljesítmény csiszolásában, az önkorrekcióban.
Kommunikatív szempontok tudatos alkalmazása a különféle szövegek elemzésében, értékelésében: a kommunikációs funkció, előfeltevések, tudáskeret, pragmatikai jelentés stb. megítélésében.
Az irodalom létformáját figyelembe vevő olvasói magatartás, érzelmi és értelmi érvekkel alátámasztott véleményformálás, a vélemény tárgyszerű megfogalmazása.

2. Olvasás, írott szöveg megértése
Kritikai érzék különféle műfajú és témájú és megjelenésű (pl. multimédiás-digitális, audiovizuális) szövegek magvasságának, koherenciájának, szerkezeti és stiláris minőségének mérlegelő értékelésében, a szerzői előfeltevés, vélemény fölismerése, rekonstruálása.
Nyelvtörténeti és irodalomtörténeti tanulmányok alapján az olvasott irodalmi és nem irodalmi művek társadalmi-történelmi hátterének és a szöveg jelentésének önálló feltárása, megvitatása.
Egyszerűbb irodalomelméleti, nyelvészeti szakszövegek olvasása, földolgozása, ismeretanyaguk beépítése a tanult anyagba.
Annak alkalmazása, hogyan hat egymásra a szöveg és az olvasó világismerete (előzetes tudása, élettapasztalata, érzelmei, képzetei).
Nyitottság a jelenkori irodalmi szövegek befogadásában, megértésében a szokatlan szerkezetű, nyelvhasználatú művek, a magyar és az európai szöveghagyományt újraíró, újraértelmező művek befogadása iránt.

3. Írás, szövegalkotás
Adott vagy önállóan megnevezett probléma többoldalú megközelítése, földolgozása a tárgyalási szempontok sokfélesége közötti mérlegelés, a döntés indoklása.
Gyakorlottság az értekezés és esszé írásában, prezentáció, multimédiás szöveg alkotásában megfelelő helyesírással, nyelvhelyességgel, szabatos és egyéni stílusban és a vizuális elemek tudatos alkalmazásával.
A megnyilatkozás témájának és céljának megfelelő hiteles, lényegre törő szóbeli előadás különféle közlésformákban (ismertetés, összehasonlítás, kifejtés, összegezés, prezentáció).
Az irodalmi és más olvasmányok széles választékát magában foglaló tájékozottság és személyes érintettség kifejezése a műfajnak, a témának, a címzettnek megfelelően szóban és írásban.

4. A tanulási képesség fejlesztése
A továbbtanulásra való fölkészülésként egyéni kutatómunka alapján nagyobb lélegzetű dolgozat megírása, prezentáció készítése a könyvtárhasználat, digitális források alkalmazása, szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, forrásjelölés tudásanyagának hasznosításával.
Önálló tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban, például antológiákban, az irodalmi

ismeretterjesztés (könyvajánlás, könyvismertetés) műfajaiban, a televíziós, a filmes adaptáció néhány kérdésében.
Tematikus tájékozódás nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (például irodalmi adatbázisok, CD-ROM, magyar elektronikus könyvtár), irodalmi és más kérdések megvitatásához információk kiválasztása és újrarendezése.
Erkölcsi dilemma, irodalmi élmény értelmezéséhez, megvitatásához érvek felkutatása, válogatása, értékelése.

5. Ismeretek az anyanyelvről
Általános nyelvészeti ismeretek felhasználása a nyelvszemlélet tudatosításában, a konkrét nyelvi jelenségek helyes megítélésében.
Nyelvművelő kérdések szakszerű megválaszolása annak tudatában, hogy a nyelv jelen állapota nyelvtörténeti fejlődés eredménye, hogy a szinkrónia és diakrónia, valamint a nyelvi rétegzettség és a társadalom rétegzettsége elválaszthatatlan egymástól.
Kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között. A legfontosabb nyelvemlékeink (a tihanyi alapítólevél, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom) megismerése. Nyelvtörténeti-nyelvtudományi kézikönyvek (pl. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára – TESZ) megismerése, használata.
A magyar nyelv történeti korszakairól szerezett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti tanulmányokkal.
Ismeret és véleményalkotás a nyelvtervezés néhány alapvető kérdéséről (nyelvvédelem és nyelvművelés).
A magyar nyelv eredetéről kialakított elméletek ismeretében elhatárolódás a tudománytalan nyelvrokonítástól, de nyitottság az újabb tudományos kutatások irányában.
A nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában felelős magatartás a magyar nyelv értékeinek őrzésében, aktív védelmében.
A magyar nyelv rendszeréről, a beszédnek a társadalomban és az egyén életében betöltött szerepéről tanultak áttekintésével fölkészülés az érettségire és a továbbtanulásra.

6. Az irodalom és az olvasó kapcsolata; ismeretek az irodalomról
Az olvasott művekben a téma, a kompozíció, a nyelvhasználat, a motívumok összefüggései; a szépirodalom nyelvének megváltozását jelző jelenségek megfigyelése.
Az elemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel.
Következtetések megfogalmazása az újonnan olvasott művek műnemi, műfaji sajátosságaiból, irányzati, egyedi stílusbeli jellemzőkből, előadásmódból, versformákból, szakszerű fogalomhasználattal.
Műnemi, poétikai stb. fogalmak változó jelentésének megfigyelése, bizonyítása a műnek, témának és a kontextusnak megfelelő alkalmazással. Az intertextualitás, reflexív önkifejezés mint a posztmodern irodalom egyik jellemzőjének felismerése, az ilyen típusú művek jelentéseinek, jelentésrétegeinek kibontása.
Különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú összevetése, történeti változásainak vizsgálata. Az átirat mint jellegzetesen posztmodern irodalmi forma értékelése, értelmezése.
A művészeti ágak (irodalom, zene, építészet, képzőművészet, színház, film) kölcsönhatásának bemutatása példákkal.
Világszemlélet, filozófia, magatartásforma koronkénti meghatározottságai és művészi megjelenései: legalább egy korszak két művészeti ágának, tematikus és kifejezésmódbeli sajátosságainak összehasonlítása.

Az olvasott-látott művekhez kapcsolódó színházi, vizuális konvenciók alapján korok színházának és/ vagy filmművészetének bemutatása.
Az irodalom határterületeihez tartozó modern kori (1945 utáni) alkotások feldolgozása, egy-két tipikus írott, digitális és filmes-audiovizuális műfaj megismerése (pl. útirajz, detektívtörténet, ellenutópia, kalandregény és -film, akciófilm, képregény, sci-fi, humoros és erotikus alkotások, dal és dalszöveg, sanzon, vicc, reklámvers, parafrázis, fantasy, szerepjáték stb.)
Az irodalom megjelenéseinek kutatása, felismerése más közegekben (pl. filmen, rajzfilmen, televízióban, képregényben, hangzó közegben – pl. versmondás, hangoskönyv, rádiójáték, dal, megzenésített vers, daljáték –, digitális közegben – pl. internetes költészet, digitális, multimédiás kiadás, animáció); az adaptáció, a műfajcsere jelensége, jellegzetes megoldásai a posztmodern, kortárs magas művészeti és szórakoztató művekben.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése
Életművek, szerzői portrék ismeretének bizonyítása.
Néhány szerző (például József Attila, Kosztolányi Dezső, Babits Mihály) utóéletének, hatásának megfigyelése az irodalmi hagyományban, a kortárs irodalomban, művészetben.
Jellegzetes tendenciák, magatartásformák megfigyelése, megvitatása a közelmúlt és a jelenkor problémáinak megjelenítésében.
Az irodalmi szövegek egymásrautaltságát és összekapcsolódását bizonyító kortárs irodalmi szövegek gyűjtése, megfigyelése, a rájátszás, az evokáció, intertextualitás, reflexió bizonyítása.
Annak néhány példával bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány.
A magyar irodalom korszakainak főbb jellemzői: tények és példák az olvasott művekből.
Alapvető kronológiai és irodalmi topográfiai tájékozottság.
Életművek és műalkotások gondolati, tematikus, motivikus összevetése.
Önálló tájékozódásra törekvés a kortárs kultúrában, a kortárs (1980 utáni) irodalomban.
Tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban a helyi kultúraközvetítő intézmények körében.
Az irodalom határterületeinek bemutatása néhány példával: művek és műfajok, amelyeknek érintkezési pontjai vannak más művészetekkel, továbbá azok a kialakult vagy formálódó, „műfajok”, amelyek kívül esnek az esztétikai értékítélet határán, de befolyásolják az ízlést és a világképet (pl. folklór, tömegkultúra, zene).
A szórakoztató irodalom és film, illetve digitális alkotások vonzerejének és csapdáinak megfigyelése, értelmezése, tipikus műfajainak, helyzeteinek, motívumainak bemutatása.
Divatjelenségek, kultuszalkotások (könyvek, film) megismerése, hatástörténeti hátterének feltárása korunk kultúrájában.

MAGYAR NYELV

Témakörök	Tartalmak
Általános nyelvi ismeretek	A nyelv mint jelrendszer. A beszéd mint cselekvés. Nyelv és gondolkodás, a magyar nyelv és kultúra viszonya. Az európai nyelvcsaládok, nyelvtípusok.
A magyar nyelv története	Változás és állandóság a nyelvben. A magyar nyelv eredete, rokonsága, érintkezése más nyelvekkel. Az összehasonlító nyelvtudomány módszerei. A magyar nyelv fő nyelvtörténeti korszakai. A jelentésváltozások. A magyar helyesírás történetének főbb állomásai.

Témakörök	Tartalmak
Nyelv és társadalom	Fejlődési irányok, változások a mai magyar nyelvben. Nyelvünk helyzete a határon túl. A nyelvtervezés elvei és feladatai.
Az anyanyelvi ismeretek összefoglalása és rendszerezése	A kommunikáció tényezői és funkció. Az igényes egyéni és közösségi kommunikációs magatartás követelményei. A nyelvi szintek grammatikája (hangtan, szó- és alaktan, mondattan). A szöveg fogalma. A különféle szövegfajták tartalmi és formai jellemzőinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal. A kommunikáció pragmatikai szintje, jelenségei. Esszé, érvelés, vita és a multimédiás, audiovizuális megjelenítés formái, eszközei (pl. prezentáció). A gyakorlati írásbeliség jellemző műfajai, azok sajátos formai és tartalmi elemei.

Fogalmak
Jel, jelrendszer, beszédtett; indoeurópai nyelvek, finnugor nyelvcsalád, a főbb nyelvtípusok; összehasonlító nyelvtudomány, diakrónia, szinkrónia; nyelvemlék, szórványemlék, vendégszöveg, kódex, ősnyomtatvány; ősi szavak, jövevény- és idegen szavak, belső keletkezésű szavak; a magyar nyelv történeti korszakai: nyelvemléktelen kor, ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor, nyelvújítás, újmagyar kor, mai nyelvhasználat, kevert nyelvűség, kettős nyelvűség, kétnyelvűség.

IRODALOM

Témakörök	Tartalmak
József Attila	Jellemző témák és korszakok az életműben, legalább nyolc-tíz mű tematikai változatosságban.
Portrék a 20. századi magyar irodalomból	Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós, Weöres Sándor, Márai Sándor, Pilinszky János két-három műve, Ottlik Géza egy regénye vagy részlete vagy egy kisprózája. A választott művek elhelyezése, feldolgozása az életmű és a kortársi, illetve jelenkori recepció értelmező keretében.
Látásmódok a 20. századi magyar irodalomban	Németh László egy műve vagy műrészlete; Örkény István két-három műve, köztük egypercesek és egy dráma vagy drámarészlet; Illyés Gyula egy prózája vagy prózarészlete, egy-két verse; Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Szilágyi Domokos egy-egy verse. A választott művek elhelyezése, feldolgozása az életmű és a kortársi, illetve jelenkori recepció értelmező keretében, a világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatásával.
Világirodalom a 20. században	Legalább két szerző egy-egy műve, műrészlete, pl. Franz Kafka, Thomas Mann, Hemingway, Garcia Lorca, Brecht, Bulgakov. Szépprózai művek, műrészletek, legalább három szerző egy-egy alkotása vagy részletek, legalább egy dráma vagy drámarészlet,

Témakörök	Tartalmak
	átdolgozás: pl. Camus, Golding, Garcia Marquez, Hesse, Orwell, Szolzsenyicin, Dürrenmatt, Beckett, Hrabal.
Kortárs magyar irodalom	Művek, műrészletek a kortárs (1980 utáni) hazai és határon túli magyar irodalomból, legalább három szerzőtől. (Két-három vers, egy esszé vagy más prózarészlet.) Legalább egy regény vagy regényrészlet a 20. század második felének magyar irodalmából.
Az irodalom határterületei	Az irodalom létmódja filmen, televízióban, dalszövegben, a virtuális valóságban. Tömegkultúra és elitkultúra viszonyai, jellemzői a 20. századi művészetekben, irodalomban.
Regionális kultúra	A régió, település kulturális, irodalmi hagyományaira, jellegzetességeire vonatkozó ismeretek összefoglalása, összegzése.

Fogalmak
Egzisztencializmus, posztmodern, tömegkultúra, virtualitás; négysoros, egysoros, hosszú vers; esszéregény; abszurd dráma, epikus dráma és színház; szociográfia; utópia, ellenutópia, napló; komplex kép, síkváltás, archetípus, toposz, mítosz, intertextualitás, reflexió, parabola, abszurd; szubjektív idő, objektív idő.

Memoriter
Teljes művek és részletek szöveghű felidézése (legalább 3 vers és egy 15–20 soros epikai vagy drámarészlet).
Az idézetek célnak és szövegkörnyezetnek megfelelő alkalmazása.

Szerzők és művek
József Attila: Óda és további hat-nyolc mű, legalább egy vers választhatóan: Külvárosi éj, A város peremén, Téli éjszaka, Karóval jöttél..., Tudod, hogy nincs bocsánat, Bukj föl az árból, Talán eltűnök hirtelen..., Íme, hát megleltem hazámat című versek közül; Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós, Weöres Sándor, Márai Sándor, Pilinszky János két-három műve, Ottlik Géza egy regénye vagy részlete vagy egy kisprózája; Németh László egy műve vagy műrészlete; Örkény István két-három műve, köztük egypercesek és egy dráma vagy drámarészlet; Illyés Gyula egy prózája vagy prózarészlete, egy-két verse; Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Szilágyi Domokos egy-egy verse.
Legalább két szerző egy-egy műve, műrészlete a 20. századi világirodalomból. (Pl. Franz Kafka néhány novellája vagy regényrészlete; Thomas Mann egy-két novellája vagy regényrészlete, Hemingway novellája vagy regényrészlete, Garcia Lorca néhány lírai alkotása vagy drámája vagy drámarészlete, Brecht egy színműve vagy részlete, Bulgakov egy műve vagy részlete, pl. Mester és Margarita; művek, műrészletek és legalább egy dráma vagy drámarészlet, átdolgozás, pl. Camus, Garcia Marquez, Golding, Hesse, Orwell, Szolzsenyicin, Dürrenmatt, Beckett, Hrabal műveiből.)
Művek, műrészletek a kortárs (1980 utáni) hazai és határon túli magyar irodalomból, legalább három szerzőtől (két-három vers, egy esszé vagy más prózarészlet).
Legalább két alkotás az irodalom határterületeihez tartozó, írott, filmes, audiovizuális, hangzó, digitális megjelenítésű műfajok közül (pl. útirajz, detektívtörténet, ellenutópia, kalandregény, és -film, televíziós sorozat, rádiójáték, akciófilm, képregény, sci-fi, humoros és erotikus alkotások, dal és dalszöveg, sanzon, vicc, reklámvers, parafrázis, fantasy, szerepjáték stb.)

Legalább egy mű az irodalom megjelenésének bemutatására más közegekben (pl. filmen, rajzfilmen, televízióban, képregényben, hangzó közegben – pl. versmondás, hangoskönyv, rádiójáték, dal, megzenésített vers, daljáték –, digitális közegben – pl. internetes költészet, digitális, multimédiás kiadás, animáció). Legalább egy irodalmi átirat, adaptáció a posztmodern, kortárs magas művészeti és/vagy szórakoztató művek közül.

A továbbhaladás feltételei

A megértést biztosító olvasni tudás; törekvés a rendezett, olvasható írásképre, megfelelő helyesírásra minden írásbeli munkában. A páros, a kisközösségi, a magán- és közéleti kommunikációról, a tömegkommunikációról tanultak alkalmazása az egyéni nyelvhasználatban, a különféle szövegműfajok értelmezésében.
Új szakmai, publicisztikai, gyakorlati szövegek megértése. Világos felépítésű, szabatos szöveg alkotása a mindennapi élet problémáiról, irodalmi élményekről szóban és írásban. A könyvtár lehetőségeinek felhasználása önálló feladatok megoldásához: szakszerű anyaggyűjtés, -feldolgozás, idézés.
Tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között, a magyar nyelv legfőbb történeti korszakairól, példák bemutatása a legfőbb nyelvi változásokról. Nyelvtörténeti és irodalomtörténeti tanulmányok birtokában az olvasott irodalmi és nem irodalmi művek társadalmi-történelmi hátterének és a szöveg jelentésének értelmezése.
Értekezés és esszé írása megfelelő helyesírással, nyelvhelyességgel, szabatos és egyéni stílusban, a szövegalkotás vizuális kifejező lehetőségeinek tudatos alkalmazásával. A megnyilatkozás témájának és céljának megfelelő hiteles szóbeli előadás, ismertetés, összegezés. Különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú összevetése.
Életművek ismeretének bizonyítása: az alkotói pálya jelentős irodalomtörténeti tényeinek, tematikai, formabeli változatosságának bemutatásával. Művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése. A pályakép néhány tematikus, műfajbeli, tartalmi változásának bemutatása, összhangban az egyes életművek sajátosságaival. Néhány korábban tanult szerző 20. századi utóélete, hatása az irodalmi hagyományban. Portré: a szerző és műve, az életmű jellemző témáinak, műfajainak bemutatásával.

TÖRTÉNELEM

10. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek
Írott források elemzése: az egyes szövegek forrásértékének megállapítása ellentétes felfogású forrásrészletek összehasonlítása.
Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása.
A középkor és a kora újkor jelentős személyiségei életútjának bemutatása.
Az élethelyzetek értékelése történeti válaszutaknál és nehéz döntéseknél.
Annak felismerése, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak, s maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.).

A változás felismerése a történelemben, elemzése konkrét történelmi példákon.

Kifejezőképességek
Az induktív és deduktív érvelési technikák ismerete és alkalmazása szóban és írásban.
A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használata.
Írásművek készítése történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával, a középkor és a kora újkor témáiból, meghatározott terjedelemben (15–20 sor).
Jegyzetek készítése előre megadott szakirodalmi részletek alapján.
A jegyzetek felhasználásával egy-kétoldalas kiselőadások készítése.
Tanári útmutatással szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb (3–6 oldalas) tanulmány készítése.
Egy téma bemutatása többféle módszer és eszköz (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak stb.) ötvözésével.

Tájékozódás az időben
Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendjének összeállítása.
A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat felismerése, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása.

Tájékozódás a térben
Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítása történelmi és földrajzi térképek alapján, szaktanári segítséggel (pl. ásványkincsek – bányavárosok).
Az év során tanult topográfiai adatok, folyamatok, jelenségek megmutatása a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Témakörök	Tartalmak
Az érett középkor	A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában. A lovagkor. A szabad költözésű jobbágyság és a vándormozgalmak. A középkori városok. A középkor művelődése. Mindennapok a középkorban. Kronológia: 1066., 1095., 1122., 1215., 1278. Személyek: I. (Hódító) Vilmos, VII. Gergely, IV. Henrik, III. Ince, Habsburg Rudolf, Szent Ferenc, Szent Domonkos, Aquinói Szent Tamás. Fogalmak: királyi udvar, kiközösítés, keresztes hadjáratok, eretnekség, kolduló rendek, városi önkormányzat, hospes, céh, skolasztika, egyetem, lovagi kultúra, romanika, gótika. Topográfia: Szentföld, Velence, Flandria, Champagne, Párizs, Oxford, Hanza-városok, a levantei kereskedelem útvonala.
Az Árpád-házi királyok kora	Az új rend megszilárdítása – Szent László és Könyves Kálmán. Az Aranybulla és a tatárjárás. Gazdasági és társadalmi változások a XIII. században. Az Árpád-kori kultúra.

Témakörök	Tartalmak
	Kronológia: 1077–95., 1095–1116., 1205–1235., 1222., 1235–70., 1241–42., 1301. Személyek: I. László, Könyves Kálmán, Anonymus, II. András, IV. Béla. Fogalmak: bán, vajda, nádor, regálé, báró, nemes, Aranybulla, székelyek, szászok, kunok. Topográfia: Fehérvár, Pozsony, Horvátország, Erdély, Dalmácia, Szerémség, Muhi, Buda.
A késő középkor	Nyugat-Európa válsága (éhínség, járványok, háborúk). Itália, a humanizmus és a reneszánsz. Az angol és a francia rendi monarchia felemelkedése. A német császárság és a pápaság hanyatlása. A közép- és kelet-európai régió. Az Oszmán Birodalom terjeszkedése. Kronológia: 1410., 1415., 1453. Személyek: Jeanne d'Arc, Tudor-ház, Husz János, Gutenberg, III. Iván, II. Mohamed. Fogalmak: rendiség, reneszánsz, humanizmus, husziták, szultán, szpáhi, janicsár. Topográfia: Firenze, Prága, Rigómező.
Magyarország a XIV–XV. században	Károly Róbert és Nagy Lajos. Társadalmi változások. Luxemburgi Zsigmond kora. Védekezés az oszmán-török terjeszkedés ellen. Hunyadi János. Hunyadi Mátyás uralkodása. Kultúra és művelődés. Kronológia: 1308–42., 1342–82., 1351., 1387–1437., 1396., 1456., 1458–90. Személyek: Csák Máté, Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, V. László. Fogalmak: harmincad, kapuadó, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, főnemes, köznemes, kilenced, ősiség, végvári rendszer, rendkívüli hadiadó, fekete sereg, Corvina. Topográfia: Visegrád, Havasalföld, Moldva, Kassa, Nikápoly, Nándorfehérvár, Bécs.

Témakörök	Tartalmak
Kora újkor (1490–1721.)	A nagy földrajzi felfedezések és következményei. Az atlanti hatalmak felemelkedése. A modern világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei. Reformáció és katolikus megújulás. Az abszolutizmus. A modern állam kialakulása. A hatalmi viszonyok átrendeződése Európában. Az angol forradalom. A parlamentáris monarchia kialakulása. A tudományos világkép átalakulása. Kronológia: 1492., 1517., 1588., 1618–48., 1640–49., 1689., 1701–1714. Személyek: Kolumbusz, Magellán, V. Károly, Luther, Kálvin, Kopernikusz, Galilei, I. Erzsébet, II. Fülöp, Cromwell, Richelieu, XIV. Lajos, Nagy Péter. Fogalmak: gyarmatosítás, konkvisztádor, ültetvény, világkereskedelem, abszolutizmus, reformáció, protestáns, evangélikus, református, ellenreformáció, jezsuiták, barokk, manufaktúra, anglikán, puritán, jogállam, merkantilizmus. Topográfia: Németalföld, Antwerpen, London, Versailles, portugál és spanyol gyarmatok.
Magyarország története a kora újkorban (1490–1711.)	A Jagelló-kor. A török hódoltság. A Habsburgok és a magyar rendek. Az Erdélyi Fejedelemség. Függetlenségi harcok és országegyesítő kísérletek: Bocskai István, Bethlen Gábor és Zrínyi Miklós. A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon. Gazdasági és társadalmi változások. Népesség és környezet. A török kiűzése. A Rákóczi-szabadságharc. Kronológia: 1514., 1526., 1541., 1552., 1566., 1591–1606., 1664., 1686., 1699., 1703–11. Személyek: Dózsa György, II. Lajos, Szapolyai János, II. Szulejmán, Zrínyi Miklós, Báthory István, Károli Gáspár, Bocskai István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő, II. Rákóczi Ferenc. Fogalmak: örökös jobbágyság, hajdú, hódoltság, kuruc, labanc, rendi konföderáció, trónfosztás. Topográfia: Mohács, Eger, Szigetvár, Sárospatak, Győr, Várad, Nagyszombat.
Mindennapi élet, életmódtörténet	A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni. Érdekérvényesítés és érdekvédelem a középkorban (kommunák, céhek,

Témakörök	Tartalmak
	egyetemek). Éghajlat és történelem (pl. az ún. kis jégkorszak hatása). Bűn és bűnüldözés a középkorban.

A továbbhaladás feltételei

A tanulók ismerjék fel a tananyagban szereplő fontosabb középkori és kora újkori tárgyi emlékeket, legyenek képesek azokat értelmezni élőszóban vagy írásban. Képesek legyenek a források és a tankönyvi szöveg egybevetésére, az eltérések okainak feltárására. Tudjanak néhány címből álló bibliográfiákat készíteni az iskolai és a közkönyvtárak felhasználásával kiselőadások, vitaindítók számára, tanári útmutatás alapján. Képesek legyenek történelmi folyamatokat, korszakokat felismerni, megkülönböztetni. Tudjanak felépített, szabadon előadott feleletet vagy előadást tartani történelmi témákról (lecke, fejezetrész, leckéken átívelő folyamatok, összehasonlítások stb.). Tudjanak ábrákat, térképeket és egyéb már tanult ismerethordozókat értelmezni élőszóban rövid felkészülés után. Legyenek képesek a világ-, az európai és a magyar történelem nagy korszakainak és fontosabb eseményeinek szinkrónban látására. Használják a tankönyvek, munkafüzetek kronológiáit. Képesek legyenek történelmi események, folyamatok részleteinek leolvasására a középiskolában használatos történelmi atlasz és a falitérkép megfelelő lapjáról. Tudják a tematikus történelmi térképek adatait összehasonlítani tanári segítséggel, s ebből következtetéseket levonni.

11. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek
Az újkor tárgyi emlékeinek felismerése, értelmezése élőszóban vagy írásban.
Írott források értelmezése, feldolgozása, különböző szemléletű források gyűjtése szöveggyűjteményekből.
A forrásokban és feldolgozásokban fellelhető leegyszerűsítések, a jelenségek feltárása.
Az élethelyzetek értékelése történeti válaszutaknál és nehéz döntések idején.
Az egyes személyek döntéseinek értékelése, a lehetséges alternatívák számbavétele.
A régi és az új világ folyamatos együttélésének felismerése.
Annak felismerése, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak, s maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.).
Eltérő kortársi válaszok vizsgálata.
A változás felismerése a történelemben: konkrét történelmi példák elemzése (ipari forradalom, városiasodás stb.), okok, összefüggések keresése.
Eltérő jellegű források (a vizsgált korszak írott és tárgyi emlékei, műalkotások, irodalmi művek, sajtó, film, kép stb.) elemzése, az egyes forráscsoportok forrásértékének összehasonlítása.
Történelmi folyamatok, korszakok felismerése, s az európai régiók (Nyugat-Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa – centrum és periféria) megkülönböztetése, egymáshoz való viszonyuk átlátása, összehasonlítások megtétele.

Ábra készítése a tankönyv, a munkafüzet, a szakirodalom felhasználásával, az összefüggések és a lexikai adatok kapcsolatának bemutatásával.
Adatsorok számítógépes rendezése és bemutatása grafikonokon, diagramokon és táblázatokon (pl. népességi adatok, termelési mutatók, fegyverkezés stb.).

Kifejezőképességek
A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használata.
Történelmi fogalmak egyszerű meghatározása.
Előadás készítése (meghatározott terjedelemben) történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával az újkor témáiból.
Jártasság a feladatlapok kitöltésében; tájékozottság javítási elveiben és módszereiben.
Történelmi kérdések megvitatása élőszóban, előre megadott kérdések képviselete a vitapartner érveinek fokozott figyelembevételével.
Jegyzetek készítése előre megadott szakirodalmi részletek alapján, kiselőadások készítése.
Szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb előadás készítése.
Egy téma bemutatása többféle módszer (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak, számítógép stb.) ötvözésével.
Kiállításterv összeállítása az évfolyam tananyagának egy-egy körülhatárolt egységéről a reprodukciós anyag megjelölésével.
Tájékozódás az időben
Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendi viszonyainak felállítása.
A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat felismerése, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása alapján rajzok és térképek készítése.
Az időben való jártasság bemutatása élőbeszédben, írásban és a térképen.
Az egyetemes és a magyar kronológiák használata, ezek alapján megadott témakörök kronológiáinak elkészítése.

Tájékozódás a térben
Tematikus történelmi térképek adatainak összehasonlítása (pl. gazdasági fejlődés, népsűrűség, nemzetiségi összetétel változása) önállóan, következtetések levonása.
Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítása történelmi és földrajzi térképek alapján önállóan (pl. ásványkincsek, iparvidékek az ipari forradalom idején).
Az év során tanultak topográfiai adatainak, folyamatainak, jelenségeinek megjelölése a mai viszonyokat tükröző térképeken.
Vaktérképek készítése tanári útmutatás alapján, s ezen az év folyamán tanultak névanyagának, valamint a térképen ábrázolható folyamatok, jelenségek bemutatása.

Témakörök	Tartalmak
A felvilágosodás és a polgári átalakulás kora (1721–1849.)	A felvilágosodás. A felvilágosult abszolutizmus Ausztriában és Poroszországban. Az orosz nagyhatalom. Az USA létrejötte. A polgári forradalom Franciaországban. A napóleoni háborúk Európája. Az ipari forradalom és társadalmi hatásai. Forradalmi hullámok 1848–49-ben. XIX. század eszméi. Az ipari forradalom hatásai az életkörülményekre és a környezetre.

Témakörök	Tartalmak
	Kronológia: 1740–48., 1756–63., 1776., 1783., 1789., 1794., 1804–15., 1848. Személyek: Nagy Frigyes, Nagy Katalin, Voltaire, Montesquieu, Rousseau, Washington, Jefferson, XVI. Lajos, Danton, Robespierre, Metternich, Napóleon, Watt, Stephenson, Marx. Fogalmak: enciklopédia, a hatalmi ágak megosztása, felvilágosodott abszolutizmus, nacionalizmus, liberalizmus, szocializmus, konzervativizmus, alkotmány, polgári szabadságjogok, parlamenti rendszer, emigráció, reakció, terror, kapitalizmus, tőkés, proletár. Topográfia: Poroszország, Lengyelország, Washington, Waterloo.
Magyarország újjászerveződése a Habsburg Birodalom keretei között (1711–1790.)	A magyar királyság a Habsburg Birodalomban. Demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása. A társadalom képe. A felvilágosult abszolutizmus és a rendek összeütközése. Kronológia: 1740–80., 1767., 1777., 1780–1790. Személyek: III. Károly, Mária Terézia, II. József. Fogalmak: helytartótanács, betelepítés, kettős vámrendszer, vallási türelem, állandó hadsereg. Topográfia: Határőrvidék, Bánát.
A polgárosodás kezdetei Magyarországon (1790–1847.)	A napóleoni háborúk hatása Magyarországon. Az átalakuló társadalom – nemesi, paraszti és városi életformák. Új elemek és elmaradottság a gazdaságban. A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései. A nemzetiségi kérdés. A reformkori művelődés, kultúra. Kronológia: 1795., 1825., 1830., 1832–36., 1844. Személyek: Martinovics, Kölcsey, Deák, Eötvös, Kossuth, Batthyányi Lajos, Széchenyi István, Wesselényi. Fogalmak: reform, polgári átalakulás, cenzúra, államnyelv, örökváltság, közteherviselés, érdekegyesítés, védővám. Topográfia: Pest-Buda, Fiume, Vaskapu.

Témakörök	Tartalmak
Forradalom és szabadságharc Magyarországon (1848–1849.)	A pozsonyi országgyűlés. A pesti forradalom. Az áprilisi törvények. A forradalom első nehézségei: a nemzetiségek mozgalmai. A nemzeti önvédelem megszervezése és a tavaszi hadjárat. A Függetlenségi Nyilatkozat és a nemzetközi viszonyok. A szabadságharc bukása. Kronológia: 1848. III. l5., IV. 11., IX. 29., 1849. IV. 6., IV. l4., V. 21., VIII. 13., X. 6. Személyek: Jókai, Petőfi, Görgey, Klapka, Bem, Damjanich, Jelacic, Windischgraetz, Haynau. Fogalmak: nemzetőrség, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, választójog, függetlenség, nemzetiségi törvény. Topográfia: Pákozd, Isaszeg, Komárom, Arad.
A nemzetállamok és az imperializmus kora (1849–1914.)	Gazdasági és társadalmi változások a fejlett országokban, a második ipari forradalom. Az egységes Olaszország és Németország kialakulása. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Gyarmatosítás: a brit gyarmatbirodalom. Kína és Japán. A munkásság politikai erővé szerveződése. Hatalmi viszonyok, katonai-politikai szövetségek a századfordulón. Évszámok: 1853–56., 1861., 1861–65., 1866., 1870., 1871., 1882., 1907. Személyek: III. Napóleon, I. Miklós, Cavour, Garibaldi, Bismarck, Viktória királynő, Lenin, Lincoln. Topográfia: Krím-félsziget, Piemont, Német Császárság, Szuezi-csatorna, Panama-csatorna, Elzász-Lotaringia. Fogalmak: internacionálé, kereszténységszocializmus, szociáldemokrácia, centrum, periféria, részvénytársaság, monopólium, középosztály, civil társadalom, bolsevik, anarchizmus, szakszervezetek.
A polgárosodás kibontakozása Magyarországon (1849–1914.)	A megtorlás, a Bach-rendszer kiépítése. A kiegyezés. Gazdasági és társadalmi fejlődés a dualizmus korában. Népességnövekedés. A nemzetiségi kérdés. A zsidóság emancipációja. Asszimiláció és kivándorlás. A városiasodás. A tudományos és művészeti élet fejlődése. Politikai viszonyok. A kiegyezés rendszerének belső ellentmondásai. Évszámok: 1867., 1868., 1875–90., 1896.

Témakörök	Tartalmak
	Személyek: Ferenc József, Deák Ferenc, Tisza Kálmán, Baross Gábor, Tisza István. Topográfia: Bosznia-Hercegovina, Budapest, Osztrák–Magyar Monarchia. Fogalmak: passzív ellenállás, kiegyezés, dualista monarchia, közös ügyek, úri középosztály, népoktatás, kispolgár, nagypolgárság, kivándorlás, asszimiláció, állami anyakönyvezés.
Mindennapi élet, életmódtörténet	Egy, a szakirányú képzés jellegének megfelelő történelmi téma feldolgozása.

A továbbhaladás feltételei

Legyenek képesek a források és a tankönyvi szöveg egybevetésére. Tudjanak bibliográfiákat készíteni az iskolai és közkönyvtárak felhasználásával kiselőadások, vitaindítók céljára. Tudjanak felépített, szabadon előadott feleletet adni a tanult témákról. Tudjanak ábrákat, térképeket és egyéb ismert és új ismerethordozókat értelmezni élőszóban, rövid felkészülés után. Tudjanak méréseket és becsléseket készíteni a térképen önállóan vagy szaktanári segítséggel (lakosságszám, népsűrűség, gazdasági fejlettség). Tudják a térképen ábrázolt jelenségeket beépíteni szóbeli és írásbeli feladatok megoldásába.

12. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek
Írott források értelmezése, feldolgozása.
Különböző típusú források összevetése.
A filmek, filmhíradók értékelése, elemzése.
A média forrásértékének és manipulációs jellegének felismerése, elemzése.
Nemzetközi szerződések, békekötések, szövetségi megállapodások, nemzetközi szervezetek alapokmányainak elemzése.

Tájékozódás a szakirodalomban.
A források, a tankönyvi szöveg és a szakirodalom összevetése, az eltérések feltárása.
Pályamunkák, tanulmányok bibliográfiájának összeállítása, anyaggyűjtés, az írásmű elkészítése.
Történelmi esemény, intézmény, szervezet megismerése források alapján.
A különböző fejlődési régiók megkülönböztetése, összehasonlítása.

Kifejezőképességek
Valamilyen történelmi kérdés átfogó, esszéjellegű szabatos kifejtése.
A történelmi fogalmak szakszerű magyarázata és használata.
Egy-egy előre megadott kérdés kapcsán tudásra épülő, saját vélemény megfogalmazása,

kifejtése és megvédése esetleges vita esetén.
Az információforrások kritikus kezelése. Kérdések feltétele a forrás megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, tájékozottságára, rejtett szándékaira vonatkozólag.
Esszé írása társadalmi témákról, ennek kapcsán a kérdés világos megfogalmazása, a bizonyítékok és a cáfolatok kifejtése, a következtetések levonása.
Hosszabb adatsorok, grafikonok, ábrák alapján történelmi változások felismerése és bemutatása.
A huszadik század meghatározó jelentőségű történelmi személyiségei szerepének értékelése.
A források értékelésével saját szóbeli vélemény kialakítása az adott eseményről, intézményről, szervezetről.
Egyes témák nyomon követése a sajtóban és a tömegkommunikáció egyéb területein (pl. az EU-csatlakozás folyamatának figyelemmel kísérése).
Szemléletes diagramok és grafikonok készítése gazdasági, társadalmi, demográfiai folyamatokról.

Témakörök	Tartalmak
Az első világháborútól a nagy gazdasági válságig (1914–1929.)	Az első világháború kirobbanása, jellege, története. A Párizs környéki békék. Az orosz forradalmak. Az olasz fasizmus. A parlamentáris rendszerek. A gazdaság és a társadalom új jelenségei a fejlett világban. Évszámok: 1914–18., 1917., 1919. Személyek: Sztálin, Trockij, Wilson, Clemenceau, Mussolini. Topográfia: Szarajevó, Marne, Somme, Pétervár, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Csehszlovákia, Lengyelország, balti államok. Fogalmak: villámháború – állóháború, központi hatalmak, szovjet, kommunizmus, fasizmus, korporatív állam, egypártrendszer, kollektivizálás, GULAG, kisantant, kisebbségvédelem.
Az első világháború és következményei Magyarországon. A Trianon utáni ország élete (1914–1931.)	Magyarország részvétele a világháborúban. A forradalmak és az ellenforradalom. A trianoni béke. Hatása a gazdaságra, a társadalomra, az etnikai viszonyokra. A határon túli magyarság sorsa. A Horthy-rendszer kialakulása és konszolidációja. Az életmód változásai és a művelődési viszonyok. Évszámok: 1914. július 2., 1918. október 31., 1918. november 3., 1919. március 21., 1920. június 4., 1921–31., 1927. Személyek: Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Klebelsberg Kunó. Topográfia: Doberdó, trianoni Magyarország.

Témakörök	Tartalmak
	Fogalmak: proletárdiktatúra, vörös- és fehérterror, numerus clausus, antiszemitizmus, irredentizmus, revízió, társadalombiztosítás, konszolidáció.
A nagy gazdasági válságtól a második világháború végéig (1929–1945.)	Az 1929–33-as világgazdasági válság. Válságkezelés az Egyesült Államokban. A nemzetiszocializmus hatalomra jutása és működési mechanizmusa. A sztálini diktatúra a 30-as években. A második világháború története. A szövetségesek győzelme, a háború jellege. Évszámok: 1929., 1933., 1936., 1938., 1939. szeptember 1., 1941. június 22., 1944. június 6., 1945. május 8., augusztus 6., szeptember 2. Személyek: Roosevelt, Hitler, Churchill, Rommel, Montgomery, Zsukov, Eisenhower, De Gaulle. Topográfia: Brit Nemzetközösség, Leningrád, Pearl Harbor, Midway, Sztálingrád, Auschwitz, Hirosima, El-Alamein, Kurszk, Normandia. Fogalmak: tőzsde, túltermelési válság, tervgazdálkodás, totális diktatúra, nemzetiszocializmus, koncentrációs tábor, népirtás, holocaust, partizán, totális háború, antifasiszta koalíció.
Magyarország a gazdasági válságtól a második világháborús összeomlásig (1931–1945.)	Gazdasági válság és jobbratolódás a belpolitikában. Magyarország háborús részvétele. A német megszállás, a holocaust Magyarországon, a nyilas hatalomátvétel. Magyarország szovjet felszabadítása és megszállása. Évszámok: 1938., 1939., 1940., 1941. június 26., 1943. január, 1944. március 19., 1944. októ-ber 15., 1944. december 21., 1945. április. Személyek: Bajcsy-Zsilinszky Endre, Gömbös Gyula, Teleki Pál, Bárdossy László, Kállay Miklós, Szálasi Ferenc. Topográfia: Felvidék, Újvidék, Kárpátalja, Voronyezs, Don-kanyar. Fogalmak: nyilasmozgalom, zsidótörvények, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, hadifogság.

Témakörök	Tartalmak
A jelenkor (1945–napjainkig)	Hidegháborús szembenállás a II. világháború után. A fejlett piacgazdaság, a demokratikus berendezkedés országai. Az európai integráció története és az Európai Unió. A „harmadik világ”. A szocialista rendszerek kialakulása, fejlődése és kudarca. A közel-keleti konfliktusok. Az emberiség az ezredfordulón: a globális világ és problémái. Évszámok: 1947., 1948., 1949., 1956., 1957., 1961., 1968., 1975., 1991. Személyek: Gandhi, Mao Ce-tung, Truman, Adenauer, Hruscsov, Kennedy, Reagan, Gorbacsov. Fogalmak: vasfüggöny, hidegháború, fegyverkezési verseny, szociális piacgazdaság, európai integráció, harmadik világ, globális világ, enyhülési politika. Topográfia: NSZK, NDK, Kuba, Korea.
Magyarország a második világháború után (1945–napjainkig)	A háborús károk felszámolása. A demokratikus közélet kiépítésének kísérlete. A párizsi békeszerződés. A határon túli magyarság sorsa. A kommunista diktatúra kiépítése. A forradalomhoz vezető út. Az 1956-os forradalom és szabadságharc. A Kádár-rendszer kiépülése: megtorlás és diktatúra. Az életmód átalakulása. Demográfiai változások. A rendszerváltozás. Évszámok: 1947. február 10., 1948., 1949., 1953., 1956. október 23., november 4., 1963., 1968., 1989. október 23., 1990., 1991. Személyek: Mindszenty József, Nagy Ferenc, Rákosi Mátyás, Kádár János, Nagy Imre, Antall József, Göncz Árpád. Fogalmak: népbíróság, jóvátétel, kitelepítés, lakosságcsere, beszolgáltatás pártállam, földosztás, internálás, munkástanács, reformszocializmus.
Állampolgári ismeretek	A társadalmi szabályok. Emberi jogok. A gyermekek jogai. Diákjogok. Államformák, politikai rendszerek. Magyarország Alkotmánya. A demokrácia alapelvei és működése. Bírói hatalom és igazságszolgáltatás. Politikai és szociális jogok. Önkormányzatok, civil szervezetek.
Mindennapi élet, életmódtörténet	Egy, a szakirányú képzés jellegének megfelelő történelmi téma feldolgozása.

Témakörök Tartalmak

Szempontok a tanulói teljesítmény értékeléséhez

Az értékelés és ellenőrzés az elsajátítási folyamat egészét magába foglalja. Ennek értelmében az értékelés kiterjed a tanuló tudására (ismereteire és képességeire), valamint a tanári képességre (didaktikai, metodikai eljárások és módok) egyaránt.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.
A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és a szaknyelv alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása, események, jelenségek időben és térben való elhelyezése.
Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, különböző szövegek megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg-szöveg, ábra-szöveg, diagram, adatsor-szöveg) időbeli és térbeli szinkronitások, kölcsönhatások megértése.
Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése.
Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról (helyi, regionális, nemzeti és globális) és konfliktusokról, a felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek
analízis, szintézis.

A tanuló előrehaladása szempontjából a következő értékelési események tervezhetők:
Folyamatos számonkérés szóban, írásban és önálló feladatok alapján a tanítási órákon ellenőrzés céljából.
Évközi dolgozatok megírása meghatározott szempontok alapján (például a források használatának és értékelésének képessége) minősítés céljából.
Tematikus, témazáró feladatsorok, amelyek átfogó ismeretekre és képességekre irányulnak, a minősítés és a tanári folyamat kontrollja céljából.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
Belső és külső vizsgák, amelyek a művelődési anyag súlyponti szempontjait és követelményrendszerét mérik, az ellenőrzés, a minősítés és a tanítási kontroll céljából.

TÁRSADALOMISMERET ÉS ETIKA

Célok és feladatok

Az Európai Unióhoz csatlakozásunk óta felértékelődtek azok a készségek, képességek, amelyek az államszövetségben való eligazodáshoz, a tudatos, aktív állampolgári létezéshez szükségesek. A világnézeti tartalmakat hordozó tantárgyaknak fontos szerepük van ezen kompetenciák kialakításában.
A társadalomismeret és etika tantárgy az Ember és társadalom műveltségi terület céljaival azonosulva fejleszti
– sajátos eszközeinek használatával – a felelősségtudatot, az etikus gazdasági és társadalmi viselkedés normáinak kialakítását.
A tantárgy célkitűzései a Nemzeti Alaptanterv elvárásainak megfelelően a demokratizmus, a humanizmus, az egyén tisztelete, a lelkiismereti szabadság, a szolidaritás és tolerancia értékeinek alapján szervezett tanítási- tanulási folyamatok révén valósulnak meg.

A tantárgy áttekinti az emberi együttélés alapelveit, a társadalom intézményeit, a politika, a jog és a gazdaság rendszerének működését. Bevezet az etika fogalomkörébe, az ember kilétéről, a jó és a rossz mibenlétéről, az erényekről és a helyes cselekedetek alapelveiről folyó diskurzus évezredes történetébe.

Fejlesztési követelmények

A követelmények teljesüléséhez a kulcskompetenciák alakítása vezet el. Különösen hangsúlyos a tárgy tartalmi sajátosságainak megfelelően a szociális és állampolgári kompetencia fejlesztése, a kezdeményezőképesség, a tudatosság és a kifejezőképesség, az európai azonosságtudat színvonalának emelése.
Kiemelt fejlesztési feladat az énkép és önismeret, a hon és népismeret, az aktív állampolgárságra nevelés, a demokráciára, a felnőtt élet szerepeire való felkészítés.
A társadalmi együttélés szabályainak ismerete, tudatos belátáson alapuló kritikai elsajátítása. A jogérzék, a társadalmi felelősségtudat elmélyítése, a társadalomelmélet és az etika alapfogalmainak ismerete. Az önálló tájékozódáshoz és a tudatos életvezetéshez szükséges jellemvonások, készségek és ismeretek fejlesztése. Az erkölcsi érzék kiművelése, az etikai álláspontok megvitatásának képessége, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőződésének megértéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek fejlesztése.

Belépő tevékenységformák

A tantárgyi tartalmak igazodnak a Nemzeti Alaptantervben megfogalmazott célokhoz, feladatokhoz. A tanórákon az interdiszciplinaritás biztosítása teremti meg annak lehetőségét, hogy a nagykorúságához közeledő diák mozgósítsa, aktivizálja tudását, integrálja ismereteit.
A pedagógus ennek megfelelően szervezi a tanulók tevékenységét:

Mindennapos élethelyzetek, döntési szituációk elemzése.
Egyéni és csoportos anyaggyűjtés; dokumentum- és irodalomelemzés.

Irányított viták, szerepjátékok; feladatok, példák a társadalmi konfliktusok és erkölcsi dilemmák felismerésének és értelmezésének gyakoroltatására.

Témakörök	Tartalmak
Együttéléstan	Egyén, csoport, közösség, társadalom, állam. Az együttélési szabályok kialakulása és rendeltetése. Szokás, hagyomány, erkölcs, jog. Jogok és kötelességek a társadalomban. Az emberi alapjogok értelmezése. A társadalmi igazságosság kérdései.
Az állam	
A politikai közösség és intézményei	Államformák és politikai rendszerek. A demokrácia alapelvei és működése.
Hatalom, legitimáció	A hatalmi ágak. A politika és a jog intézményrendszere a mai Magyarországon és az Európai Unióban.
Gazdasági alapfogalmak	Munka és munkamegosztás, szükségletek és érdekek, tulajdon, verseny, érték, haszon, pénz, munkavállalás, vállalkozás. Termelés és fogyasztás. Jólét és életminőség.
A társadalom élete	Társas kapcsolatok és társadalmi viszonyok. A kultúra fogalma. A szocializáció folyamata. A társadalmi csoportok és rétegek. Szegények és gazdagok. A társadalmi helyzet változásai Életmód, életszínvonal.
Egység és sokféleség a modern társadalmakban	Társadalmi önazonosságunk összetevői. A helyi társadalom. Nemzet, állam, etnikum. Európa és a nemzetek feletti integráció kérdései. Kisebbségek, diszkriminált csoportok, előítéletek.
A technológiai-gazdasági haladás és a bioszféra válsága	Növekedés és fejlődés. A „jólét” ára. A földi élővilág eltartóképességének korlátai. Pazarló használat, környezetszennyezés, népességrobbanás. A technikai civilizáció hatása a földi ökoszisztémára. A globalizáció politikai, kulturális, gazdasági és természeti következményei.
Etika	
Az emberi természet	Az ember fogalma: az eszes lény, a társas lény, az univerzális lény. Autonómia és meghatározottság. Az ember környezete és a nyelv világa. A kultúra normativitása. A hagyomány értelme. A „másik” szerepe az öntudatos én kialakításában. Önazonosság és önmegvalósítás a társas viszonyban.
Etikai alapfogalmak	A jó és a rossz megkülönböztetése. A szenvedés tapasztalata. A választás szabadsága és az ember felelőssége. Szándék és következmény. Törvény és lelkiismeret.
Az etika megalapozása	Az ember léthelyzete és felelőssége a keresztény hagyományban. Az etika transzcendens megalapozásának igénye. A világi etika kialakulása.

Témakörök	Tartalmak
	A természetjogi, kötelesség-, haszon-, felelősség- és konszenzusetikák érvelési módjának alapjai és összefüggése, az erkölcsi gondolkodás történetéből vett klasszikus példák nyomán.
Az erkölcsi cselekedet dimenziói	Életcélok, önmegvalósítás. Önbecsülés és mások iránti tisztelet. Az élet tisztelete. Segítség, áldozat, szolidaritás: a személyes kapcsolatok erkölcsi dilemmái. A nemiség és a családi élet erkölcstana. Munkaerkölcs. Etikus fogyasztás. Elkötelezettség, tolerancia, szolidaritás. Hazaszeretet. Törvénytisztelet és polgári engedetlenség. Erkölcs és politika. Gazdaságetikai alapelvek.
A jellem és az erények	Erkölcsi érzék. Önnevelés. A szeretet forrásai, nemei, erkölcsi jelentősége. Etikai alapértékek. Az alapvető erények klasszikus és modern értelmezései.
Korunk erkölcsi kérdései	A tudományos-technológiai haladás etikai dilemmái. Globális felelősségünk. Kötelességek a jövő nemzedékekkel szemben, az élővilág rendjének és sokféleségének megőrzésével kapcsolatban.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje a társadalmi együttélés alapvető szabályait a Magyar Köztársaság és az Európai Unió intézményrendszerét.
Legyen képes a társadalmi konfliktusok és erkölcsi dilemmák felismerésére, értelmezésére és megvitatására. Ismerje az etikai alapfogalmak jelentését. Értse és értelmezze felelősségét maga és mások sorsáért, a földi élővilág jövőjéért.

Szempontok a tanulói tevékenység értékeléséhez

Az értékelés és ellenőrzés az elsajátítási folyamat egészét magába foglalja. Ennek értelmében az értékelés kiterjed a tanuló tudására (ismereteire és képességeire), valamint a tanári képességre (didaktikai, metodikai eljárások és módok) egyaránt.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.
A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és a szaknyelv alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, különböző szövegek megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg-szöveg, ábra-szöveg, diagram, grafikon-szöveg).
Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról (helyi, regionális, nemzeti és globális) erkölcsi dilemmákról és konfliktusokról, a felelősségvállalás attitüdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek – analízis, szintézis (a problémamegoldó, a logikus gondolkodás, az ismeretek integrációjának színvonala).

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:
Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
Témazáró dolgozatok írása, értékelése.
Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése.
Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

IDEGEN NYELV

10. évfolyam

Tartalom
A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó, nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket hat nyelvre, kétéves bontásban a kerettanterv tartalmazza.

Kommunikációs szándékok
Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:
megszólítás;
köszönés, elköszönés;
bemutatás, bemutatkozás;
telefonálásnál bemutatkozás és elköszönés;
személyes levélben megszólítás és elbúcsúzás;
érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás;
engedélykérés és arra reagálás;
köszönet és arra reagálás;
bocsánatkérés és arra reagálás;
gratuláció, jókívánságok és arra reagálás.
Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:
sajnálkozás;
öröm;
elégedettség, elégedetlenség;
csodálkozás;
remény;
bánat;
bosszúság.
Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:
véleménynyilvánítás, véleménykérés és arra reagálás;
valaki igazának az elismerése;
egyetértés, egyet nem értés;
érdeklődés, érdektelenség;
tetszés, nem tetszés;
dicséret, kritika;
ellenvetés;
akarat, kívánság, képesség, kötelezettség, szükségesség, lehetőség;
ígéret; szándék,
érdeklődés értékítélet, kívánság, preferencia iránt.
Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:
dolgok, személyek megnevezése, leírása;
események leírása;
információkérés, információadás;
igenlő vagy nemleges válasz;
tudás, nem tudás;
bizonyosság, bizonytalanság;
ismerés, nem ismerés.
A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok:

kérés;
tiltás, felszólítás;
segítségkérés és arra reagálás;
javaslat és arra reagálás;
kínálás és arra reagálás;
meghívás és arra reagálás.
Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok:
visszakérdezés, ismétléskérés;
nem értés;
betűzés kérése, betűzés;
felkérés lassabb, hangosabb beszédre;
beszélési szándék jelzése, téma bevezetése;
megerősítés;
témaváltás, beszélgetés lezárása.

Fogalomkörök
cselekvés, történés, létezés kifejezése,
birtoklás kifejezése,
térbeli és időbeli viszonyok,
függő beszéd,
mennyiségi és minőségi viszonyok,
modalitás,
esetviszonyok,
logikai viszonyok,
szövegösszetartó eszközök.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése
A tanuló legyen képes
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megérteni;
kb. 150 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
köznyelvi beszélgetés vagy monologikus szöveg lényeges pontjait megérteni.

Beszédkészség
A tanuló legyen képes
árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni;
választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni;
megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni;
beszélgetésben részt venni;
társalgásba bekapcsolódni, álláspontot, véleményt kifejteni.

Olvasott szöveg értése
A tanuló legyen képes
kb. 200 szavas, köznyelven megírt szöveget elolvasni;

kb. 200 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelentől megkülönböztetni;
ismert nyelvi elemek segítségével kb. 200 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 200 szavas köznyelven megírt szöveg felépítését megérteni;
egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai vagy irodalmi szöveg lényeges pontjait megérteni.

Íráskészség
A tanuló legyen képes
kb. 150 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló, szöveget írni;
gondolatait változatos kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával, logikai összefüggések alapján bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni;
különböző szövegfajtákat létrehozni;
változatos közlésformákat használni.

11. évfolyam

Tartalom
A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó, nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket hat nyelvre, kétéves bontásban a kerettanterv tartalmazza.

Kommunikációs szándékok
(lásd a 12. évfolyam kerettantervében)
Fogalomkörök
(lásd a 12. évfolyam kerettantervében)

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése
A tanuló legyen képes
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megérteni;
kb. 200 szavas köznyelvi szövegben specifikus információt azonosítani;
köznyelvi beszélgetést vagy monologikus szöveget különösebb nehézség nélkül megérteni.

Beszédkészség
A tanuló legyen képes
árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni;
választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni;
megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni;
beszélgetésben részt venni;
társalgásban véleményt kikérni, álláspontot megvédeni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes
kb. 250 szavas, köznyelven megírt szöveget elolvasni;
kb. 250 szavas szövegben lényeges információt a lényegtől megkülönböztetni;
ismert nyelvi elemek segítségével kb. 250 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni;
kb. 250 szavas szövegben fontos információt megtalálni;
kb. 250 szavas szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 250 szavas köznyelven megírt szöveget anyanyelven és/vagy célnyelven összefoglalni;
egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai vagy irodalmi szöveg különösebb nehézség nélkül megérteni.

Íráskészség
A tanuló legyen képes
kb. 200 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló, szöveget írni;
gondolatait és érzelmeit változatos kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával, logikai összefüggések alapján bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni;
különböző szövegfajtákat létrehozni;
változatos közlésformákat használni.

12. évfolyam

Tartalom
A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó, nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket hat nyelvre, kétéves bontásban a kerettanterv tartalmazza.

Kommunikációs szándékok
Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:
megszólítás;
köszönés, elköszönés;
bemutatás, bemutatkozás;
telefonálásnál bemutatkozás és elköszönés;
személyes levélben megszólítás és elbúcsúzás;
érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás;
engedélykérés és arra reagálás;
köszönet és arra reagálás;
bocsánatkérés és arra reagálás;
gratuláció, jókívánságok és arra reagálás.
Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:
sajnálkozás;
öröm;
elégedettség, elégedetlenség;
csodálkozás;
remény;
bánat;
bosszúság.
Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:
véleménynyilvánítás, véleménykérés és arra reagálás;
valaki igazának az elismerése és el nem ismerése;

egyetértés, egyet nem értés;
érdeklődés, érdektelenség;
tetszés, nem tetszés;
dicséret, kritika;
ellenvetés;
akarat, kívánság, képesség, kötelezettség, szükségesség, lehetőség;
ígéret; szándék,
érdeklődés értékítélet, kívánság, preferencia és érdeklődési kör iránt.
Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:
dolgok, személyek megnevezése, leírása;
események leírása;
információkérés, információadás;
igenlő vagy nemleges válasz;
válaszadás elutasítása,
tudás, nem tudás;
bizonyosság, bizonytalanság;
ismerés, nem ismerés.
A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok:
kérés;
tiltás, felszólítás;
segítségkérés és arra reagálás;
javaslat és arra reagálás;
kínálás és arra reagálás;
meghívás és arra reagálás.
Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok:
visszakérdezés, ismétléskérés;
nem értés;
betűzés kérése, betűzés;
felkérés lassabb, hangosabb beszédre;
beszélési szándék jelzése, téma bevezetése;
megerősítés;
témaváltás, beszélgetés lezárása.

Fogalomkörök
cselekvés, történés, létezés kifejezése,
birtoklás kifejezése,
térbeli és időbeli viszonyok,
függő beszéd,
mennyiségi és minőségi viszonyok,
modalitás,
esetviszonyok,
logikai viszonyok,
szövegösszetartó eszközök.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése
A tanuló legyen képes
kb. 200 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni;

kb. 200 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni;
kb. 200 szavas szövegben fontos információt megérteni;
kb. 200 szavas szövegben specifikus információt azonosítani;
köznyelvi beszélgetést vagy monologikus szöveget anyanyelvén és/vagy célnyelven összefoglalni.

Beszédkészség
A tanuló legyen képes
árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni;
választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni;
gondolatait megfelelő logikai sorrendben, választékos mondatokban előadni;
megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni;
beszélgetésben részt venni;
társalgásban részt venni.

Olvasott szöveg értése
A tanuló legyen képes
kb. 250 szavas szöveget elolvasni;
kb. 250 szavas szövegben lényeges információt a lényegtelentől megkülönböztetni;
ismert nyelvi elemek segítségével kb. 250 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni;
kb. 250 szavas szövegben fontos információt megtalálni;
kb. 250 szavas szövegben specifikus információt azonosítani;
kb. 250 szavas köznyelven megírt szöveget anyanyelvén összefoglalni;
egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai vagy irodalmi szöveget anyanyelvén és/vagy célnyelven összefoglalni.

Íráskészség
A tanuló legyen képes
kb. 200 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló szöveget írni;
gondolatait, érzelmeit, érvekkel alátámasztott véleményét változatos kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikai összefüggések alapján, bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni;
különböző szövegtípusokat létrehozni;
változatos közlésformákat használni.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A tanulói teljesítmények értékelésének a középiskolai szakaszban továbbra is három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését. Negyedik értékelési szempontként ebben az oktatási szakaszban belép az egyre önállóbb, öntevékenyebb nyelvtanulás és nyelvhasználat, amelyet a teljesítmény értékelésével bátorítani kell.

A kerettantervi célok között a korábban elsőbbséget élvező beszédértés- és beszédkészség-fejlesztés helyett a

9–12. évfolyamokon a nyelvtudás fejlesztése a mind a négy készségterületen komplexen történik. Az értékelés ebben a szakaszban mind a négy alapkészségre egységesen kitér. Alapelv, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Az értékelés elsődleges célja ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon.

A tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája a célirányos számonkérés, sokkal inkább az egyes idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítése. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak.

Feltétlenül kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez.

Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, így egyre inkább felelőssé válnak saját nyelvtudásuk fejlesztéséért.

A teljesítmények értékelésekor továbbra is fontos alapelv: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel.

A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a diákokat ne csak megtanítsuk nyelvet tanulni, hanem fokozatosan kialakítsuk bennük az igényt arra, hogy az idegen nyelvet önállóan és természetesen használják. Váljon az idegen nyelvi kommunikáció életük részévé a nyelvhasználat minden területén. Alakuljon ki bennük az az igény, hogy egyes idegen nyelvi kudarcaikat ki tudják elemezni, és a tanár segítségével kezelni tudják. Tudjanak önállóan fejlődni. Egyértelműen tudatosuljon bennük, melyik nyelvtanulási stratégiának, tevékenységnek mi a célja, mi a várható kimenete, és ők maguk mit tehetnek esetleges problémáik megoldásáért. Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiákat kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről. Idegen nyelven kommunikálni öröm, ezt kell erősítenie a tanulói értékelésnek.
Tájékoztatásul megadjuk az Európa Tanács nyelvi szintleírásait:

Nyelvi szintleírások magyarázata az Európa Tanács idegen nyelv oktatásra vonatkozó ajánlásai alapján*	
C2	Minden hallott vagy olvasott szöveget könnyedén megért. A különböző beszélt vagy írott forrásokból származó információkat össze tudja foglalni, összefüggően tudja felidézni az érveket és a beszámolókat. Spontán módon ki tudja fejezni magát, teljesen összefüggően és pontosan, a jelentések kisebb árnyalatai között is különbséget tud tenni, még a bonyolultabb helyzetekben is.
C1	Meg tud érteni különböző fajtájú igényesebb és hosszabb szövegeket, és a rejtett jelentéstartalmakat is érzékeli. Folyamatosan és spontán módon tudja kifejezni magát, anélkül hogy túl sokszor kényszerülne arra, hogy keresse a kifejezéseket. A nyelvet rugalmasan és hatékonyan tudja használni társadalmi, továbbá a tanuláshoz és a munkához kapcsolódó célokra. Világos, jól szerkesztett, részletes szöveget tud alkotni összetettebb témában is, eközben megbízhatóan használja a szövegszerkesztési mintákat, szövegösszekötő elemeket.
B2	Meg tudja érteni az összetettebb konkrét vagy elvont témájú szövegek fő

	gondolatmenetét, beleértve ebbe a szakterületének megfelelő szakmai beszélgetéseket is. Olyan szintű normális interakcióra képes anyanyelvű beszélővel, folyamatosan és spontán módon, hogy az egyik félnek sem megterhelő. Világos, részletes szöveget tud alkotni különböző témákról, és képes kifejteni a véleményét valamilyen témáról úgy, hogy részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.
B1	Megérti a fontosabb információkat a világos, standard szövegekben, amelyek ismert témáról szólnak, és gyakori helyzetekhez kapcsolódnak a munka, az iskola és a szabadidő stb. terén. Elboldogul a legtöbb olyan helyzetben, amely a nyelvterületre történő utazás során adódik. Egyszerű, folyamatos szöveget tud alkotni olyan témában, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Le tudja írni a tapasztalatait és különböző eseményeket, álmokat, reményeket és ambíciókat, továbbá vázlatosan meg tudja indokolni a különböző álláspontokat és terveket.
A2	Megért olyan mondatokat és gyakrabban használt kifejezéseket, amelyek az őt közvetlenül érintő területekhez kapcsolódnak (pl. nagyon alapvető személyes és családdal kapcsolatos információk, vásárlás, helyismeret, állás). Az egyszerű és rutinszerű nyelvi helyzetekben tud kommunikálni úgy, hogy egyszerű és direkt módon információkat cserél családi vagy mindennapi dolgokról. Le tudja írni nagyon egyszerű formában a viszonyulását valamihez, a közvetlen környezetében és olyan területeken, amelyek a legalapvetőbb szükségleteket érintik.
A1	Megérti és használja a gyakoribb mindennapi kifejezéseket és a nagyon alapvető fordulatokat, amelyeknek célja a mindennapi szükségletek konkrét kielégítése. Be tud mutatkozni és be tud mutatni másokat, meg tud válaszolni és fel tud tenni olyan kérdéseket, amelyek személyes jellegűek (pl. hogy hol lakik), amelyek olyan emberekre vonatkoznak, akiket ismer, vagy olyan dolgokra, amelyekkel rendelkezik. Képes nagyon egyszerű interakcióra, amennyiben a másik személy lassan és világosan beszél és segítőkész.
*	Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment. A Common European Framework of Reference (1996). Strasbourg, Council of Europe, 131. p.

Az angol, német, francia, spanyol, olasz, orosz nyelv tartalmi elemei a gimnáziumi kerettantervi részben találhatók.

MATEMATIKA

10. évfolyam

Gondolkodási módszerek (6 óra+ folyamatosan beépül a tananyagba)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A köznapi gondolkodás és a matematikai gondolkodás megkülönböztetése. A bizonyítási igény további fejlesztése. A követő képzelet fejlesztése a tanult bizonyítások felidézésével.	Tétel és megfordítása. Bizonyítási módszerek, jellegzetes gondolatmenetek (indirekt módszer, skatulya-elv).	A csak kimondott, illetve be is bizonyított összefüggések megkülönböztetése.
	Változatos kombinatorikai feladatok.	Egyszerű sorbarendezési és kiválasztási feladatok konkrét elemszám esetén.

Számtan algebra (35 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A permanencia elve a számfogalom bővítésében.	A valós szám szemléletes fogalma, kapcsolata a számegyenessel, a valós számok tizedes tört alakja, példák irracionális számokra.	Tájékozottság a valós számok halmazán, a racionális és irracionális számok tizedes tört alakja, nevezetes irracionális számok ismerete.
	A négyzetgyök azonosságainak használata egyszerű esetekben, az n-edik gyök.	A négyzetgyök azonosságainak alkalmazása egyszerű esetekben.
A megoldás keresése többféle úton, tanulói felfedezések, önálló eljárások keresése. Az algoritmikus gondolkodás fejlesztése.	A másodfokú egyenlet megoldása, a megoldóképlet, gyöktényezős alak, összefüggés két pozitív szám számtani és mértani közepe között.	A megoldóképlet biztos ismerete és alkalmazása. Két pozitív szám számtani és mértani közepének fogalma.
A matematika eszközként való felhasználása gyakorlati és természettudományos problémák megoldásában. A szöveg felidézése, vázlat, rajz készítése a problémához. A megfelelő rögzítési mód megtalálása.	Másodfokú egyenletre vezető szöveges feladatok. (Egyszerű gazdaságossági számítások, mozgási feladatok, a szakmai profilnak megfelelő alkalmazások, tréfás feladatok stb.)	Különböző típusú egyszerű szöveges feladatok megoldása.
Diszkussziós igény az algebrai feladatoknál.	Ekvivalens és nem ekvivalens lépések egyenletek	Egyszerű négyzetgyökös egyenlet megoldása.

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
	átalakításánál, egyszerű négyzetgyökös egyenletek.	A megoldások ellenőrzése.
Célszerű módszerek megválasztása: algebrai és grafikus módszerek együttes alkalmazása a problémamegoldásban.	Egyszerű másodfokú egyenlőtlenség megoldása.	

Függvények, sorozatok (13 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Új függvénytulajdonságok megismerése, a periodicitás mint időbeli és térbeli jelenség. Függvénytranszformációk alkalmazása. A négyjegyű függvénytáblázatok és matematikai összefüggések célszerű használata.	A négyzetgyök függvény. A tanult függvények néhány egyszerű transzformációja. A forgásszög szögfüggvényeinek értelmezése, összefüggés a szög szögfüggvényei között. A szögfüggvények tulajdonságai (értelmezési tartomány, monotonitás, zérushelyek, szélsőértékek, periodicitás, értékkészlet), a függvények ábrázolása.	A szögfüggvények definíciójának ismerete, az $x \mapsto \sin x$ és $x \mapsto \cos x$ függvények ábrázolása és tulajdonságai.

Geometria (33 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A transzformációs szemlélet fejlesztése. Hasonlósági kapcsolatok keresése a mindennapi életben.	A hasonlósági transzformáció fogalma.	A hasonlóság szemléletes tartalmának ismerete, a középpontos nagyítás és kicsinyítés alkalmazása egyszerű gyakorlati feladatokban.
Kreatív problémamegoldás. Geometriai ismeretek alkalmazása, biztos számolási készség, zsebszámológép célszerű használata.	A háromszögek hasonlósága, alapeseteinek ismerete és alkalmazása egyszerű esetekben. A hasonlóság alkalmazásai: háromszög súlyvonalai, súlypontja, arányossági tételek a derékszögű háromszögben. (Legalább egy tétel bizonyítása.) Hasonló síkidomok területének	Az alapesetek ismerete. A felsorolt tételek ismerete és alkalmazása egy vagy két lépéssel megoldható számítási feladatoknál.

	aránya, hasonló testek térfogatának aránya. Pitagorasz tételének, illetve a szögfüggvényeknek alkalmazása derékszögű háromszög hiányzó adatainak kiszámítására, gyakorlati feladatok. (A szakmai profilnak megfelelőek is.) Nevezetes szögek szögfüggvény-értékeinek kiszámítása.	
A vektorok további alkalmazása.	A vektor szorzása számmal, vektor felbontása síkban.	

Valószínűség, statisztika (7 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A valós helyzetek értelmezése, megértése és értékelése. Kísérletek elvégzése és számítógépes modellezése.	Valószínűségi kísérletek – A valószínűség szemléletes fogalma, kiszámítása egyszerű esetekben.	Egyszerű problémák megoldása a klasszikus valószínűségi modell alapján.

11. évfolyam

Gondolkodási módszerek (10 óra + folyamatosan beépül a tananyagba)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A kombinatív készség fejlesztése. A többféle megoldási mód lehetőségének keresése. becslés, a becslés összevetése a számításokkal.	Vegyes kombinatorikai feladatok. Binomiális együtthatók.	Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása.
A gráf modellként való felhasználása.	Gráfelméleti alapfogalmak, alkalmazásuk. Feladatok megoldása gráfokkal.	A gráf szemléletes fogalma, egyszerű alkalmazásai.

Számtan, algebra (24 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Modell megtalálása a matematikán belüli problémánál.	Másodfokúra visszavezethető egyszerű egyenletek.	
A matematikai fogalom célszerű kiterjesztése, a fogalmak általánosításánál a permanencia elv felhasználása.	A hatványozás kiterjesztése pozitív alap esetén racionális kitevőkre. A hatványozás azonosságai és	A hatványozás definíciója, műveletek, azonosságok ismerete egész kitevő esetén.

	alkalmazásuk.	
Bizonyítás iránti igény mélyítése. Matematikatörténeti vonatkozások megismerése (könyvtár- és internethasználat).	A logaritmus értelmezése. A logaritmus azonosságai.	A logaritmus fogalmának ismerete, azonosságainak alkalmazása egyszerűbb esetekben.
Az absztrakciós és szintetizáló képesség fejlesztése. Az önellenőrzés igényének fejlesztése.	A definíciókon és a megismert azonosságokon alapuló exponenciális, logaritmikus és trigonometrikus egyenletek.	Exponenciális, logaritmusos és trigonometrikus egyenlet egyszerű konkrét feladatokban.

Függvények, sorozatok (12 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A függvényfogalom fejlesztése. Összefüggések felismerése a matematika különböző területei között. A bizonyításra való törekvés fejlesztése.	A 2x, a 10x függvény, az exponenciális függvény vizsgálata, exponenciális folyamatok a természetben. A logaritmus függvény, mint az exponenciális függvény inverze.	
Számítógép használata a függvényvizsgálatokban és a transzformációkban.	A tanult függvények tulajdonságai (értelmezési-tartomány, értékkészlet, zérushely, szélsőérték, monotonitás, periodicitás, paritás). Függvény-transzformációk: f(x) + c; f(x + c); c f(x); f(c x).	Az alapfüggvények ábrái és legfontosabb tulajdonságainak vizsgálata (értelmezési-tartomány, értékkészlet, zérushely, szélsőérték).

Geometria, mérés (35 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A térszemlélet fejlesztése. Pontos fogalomalkotásra törekvés. Bizonyítás iránti igény továbbfejlesztése. A fizika és a matematika termékeny kapcsolatának megmutatása.	A vektorokról tanultak áttekintése. A vektorműveletek tulajdonságai. Két vektor skaláris szorzata. A skaláris szorzat tulajdonságainak felsorolása.	Vektorműveletek és tulajdonságaik (összeadás, kivonás, skalárral való szorzás). Vektorok alkalmazásai.
.	Szinusztétel, koszinusztétel. Az alkalmazásukhoz szükséges egyszerű trigonometrikus egyenletek.	A szinusztétel és a koszinusztétel alkalmazása alapfeladatok megoldásában (a háromszög hiányzó adatainak meghatározása).
A matematika gyakorlati felhasználása. Tervszerű munkára nevelés.	Távolság, szög, terület meghatározása gyakorlati feladatokban (fizikában).	

Gazdaságossági kérdések. Az esztétikai érzék fejlesztése. A zsebszámológép és a számítógép alkalmazása. Az eredmények realitásának és pontosságának eldöntése.	Számítások terep-mérési adatokkal, úthálózatokkal.	
Geometriai feladatok megoldása algebrai eszközökkel.	Helyvektor. Műveletek koordinátákkal adott vektorokkal.	Vektorok koordinátáinak biztos használata.
A bizonyítási készség fejlesztése.	Szakasz felezőpontja, harmadolópontja. A háromszög súlypontja.	Szakasz felezőpontja koordinátáinak kiszámítása.
	Két pont távolsága, szakasz hossza. A kör egyenletei.	A kör középponti egyenletének ismerete.
Adott probléma többféle megközelítése.	Az irányvektor, a normálvektor, az iránytangens fogalma, ezek kapcsolata. Az egyenes egyik egyenlete. Két egyenes párhuzamosságának, merőlegességének feltétele, két egyenes metszéspontja. Kör és egyenes kölcsönös helyzete. A kör adott pontjához tartozó érintője.	Az egyenes egy szabadon választott egyenletének tudása. Két egyenes metszéspontjának meghatározása. Kör és egyenes kölcsönös helyzetének vizsgálata.

Valószínűség, statisztika (12 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A körülmények kellő figyelembe vétele. Közvéleménykutatási, egészségügyi, vásárlással kapcsolatos események valószínűsége. Előzetes becslés összevetése a számításokkal.	Egyszerű valószínűség-számítási problémák. A binomiális eloszlás (visszatevéses mintavétel). Eseményekkel végzett műveletek egyszerű, konkrét feladatokban.	
Modellalkotásra nevelés.	Relatív gyakoriság. A valószínűség klasszikus modellje.	A relatív gyakoriság és a valószínűség közötti szemléletes kapcsolat ismerete, egyszerű valószínűségi feladatok megoldása.
A számítógép alkalmazása statisztikai adatok, illetve véletlen jelenségek vizsgálatára.	Statisztikai mintavétel a gyakorlati életben.	

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A mindennapi problémák értelmezése, a statisztikai zsebkönyvek, a napi sajtó adatainak elemzése.		

12. évfolyam

Gondolkodási módszerek (11 óra + folyamatosan beépül a tananyagba)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Az ismeretek rendszerezése: A matematika különböző területei közti összefüggéseinek tudatosítása. A döntési képesség fejlesztése, állítások igazságértékének megállapítása.	Ekvivalencia, implikáció. A halmazelméleti és logikai ismeretek kapcsolata, rendszerezése.	Az előző években felsorolt továbbhaladási feltételek.
A deduktív gondolkodás további fejlesztése.	A megismert bizonyítási módszerek összefoglalása. A kombinatorikai és gráfokkal kapcsolatos ismeretek áttekintése.	

Számtan, algebra (18 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
	Rendszerező összefoglalás Számhalmazok	Az előző években felsorolt továbbhaladási feltételek.
Matematikatörténeti ismeretek (könyvtár- és internet-használat).	Számelméleti összefoglalás. A valós számok és részhalmazai.	
Szám- és műveletfogalom biztos alkalmazása.	A műveletek értelmezése, műveleti tulajdonságok. Közelítő értékek.	
	Egyenletek	
Tervszerű, pontos és fegyelmezett munkára nevelés. Az önellenőrzés fontossága.	Nevezetes másod- és harmadfokú algebrai azonosságok. Első- és másodfokú egyenlet és egyenlőtlenség. Négyzetgyökös kifejezések és egyenletek. Egyszerű exponenciális, logaritmikus, trigonometrikus	

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
	egyenletek és azonosságok. Az egyenletmegoldás módszerei. Az alaphalmaz szerepe. Egyszerű kétismeretlenes elsőfokú és másodfokú egyenletrendszer.	
A problémamegoldó gondolkodás, a szövegértés, a szövegelemzés fejlesztése.	Szöveges feladatok.	

Függvények, sorozatok (16 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A matematika alkalmazása a gyakorlati életben. Matematikatörténeti feladatok. Egyszerű gazdaságossági problémák áttekintése.	A sorozat fogalma. Számtani és mértani sorozat, az n. tag, az első n elem összege. Kamatoskamat-számítás.	Számtani és mértani sorozat esetén az n-dik tag, és az első n elem összegének kiszámítása feladatokban. Kamatoskamat-számítás alkalmazása egyszerű gyakorlati feladatokban.
	Rendszerező összefoglalás	Az előző években felsorolt továbbhaladási feltételek.
Az absztrakciós készség fejlesztése. A függvényszemlélet fejlesztése. A függvények alkalmazása a gyakorlatban és a természettudományokban.	A függvényekről tanultak áttekintése, rendszerezése. Az alapfüggvények ábrázolása. Függvénytranszformációk. Függvényvizsgálat függvényábrák segítségével.	

Geometria, mérés (33 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A térszemlélet fejlesztése. Az esztétikai érzék fejlesztése.	Térelemek kölcsönös helyzete, távolsága, szöge.	Az előző években felsorolt továbbhaladási feltételeken kívül: térelemek kölcsönös helyzetének, távolságuk, hajlásszögük definíciójának ismerete.
A matematika gyakorlati alkalmazásai a térgeometriában. Sík- és térgeometriai ismeretek	A terület- és kerületszámítással kapcsolatos ismeretek összefoglalása. A tanult poliéderek felszíne, térfogata.	

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
összekapcsolása, analógiák felismerése.	A forgáshenger és a forgáskúp felszíne és térfogata. A csonkagúla, a csonkakúp, a gömb térfogata, felszíne.	A megismert felszín- és térfogat számítási képletek alkalmazása egyszerű feladatokban.
	Rendszerező összefoglalás Geometriai alapfogalmak, ponthalmazok.	
A függvényszemlélet fejlesztése. A deduktív gondolkodás fejlesztése.	Egybevágósági és hasonlósági transzformációk áttekintése. Háromszögekre, négyszögekre és a körre vonatkozó tanult tételek és alkalmazásaik.	
A matematika különböző területei közötti összefüggések felhasználása.	Vektorok, vektorok koordinátái. Vektorműveletek, műveleti tulajdonságok, alkalmazások. Derékszögű koordináta-rendszer. Egyenes és kör egyenlete. Trigonometrikus összefüggések és alkalmazásaik.	

Valószínűség, statisztika (9 óra)

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A leíró statisztika és a valószínűség számítás gyakorlati szerepe, alkalmazása. A számítógép felhasználása statisztikai adatok kezelésére, véletlen jelenségek vizsgálatára.	Adatkezelésnél osztálybasorolás. Terjedelem.	Az előző években felsorolt továbbhaladási feltételek.
	Összefoglalás: Adathalmazok jellemzői: számtani közép, mértani közép, súlyozott közép, medián, módusz, szórás. Gyakoriság, relatív gyakoriság. A klasszikus valószínűségi modell.	Egyszerű klasszikus valószínűség-számítási feladatok megoldása.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljünk.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt területeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük. Ebben az alapvető ismeretelemek mellett olyan tanulói képességekkel összefüggő tevékenységek szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a tanulók a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.
Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie.
A tanulók tevékenységének értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:
Diagnosztikus mérések (a mérések olyan információt szolgáltatnak, amelyek elemzése segítséget nyújthat a tanárnak a hiányosságok feltárásához, a hibák korrigálásához, a problémák jó megoldásának megtalálásához).
Témazáró dolgozatok, felmérések (Az összeállításánál egyik fontos szempont legyen, hogy a kitűzött feladatok megoldása beleférjen a tervezett időkeretbe. A felmérést különböző nehézségű feladatokból célszerű összeállítani. Legyen köztük az adott téma alapvető ismereteire közvetlenül épülő, valamint begyakorolt típusfeladat és olyan feladat is, amelyik megoldása megfelelő nehézségű akadály elé állítja a matematikából tehetségesebb, jól felkészült tanulókat is. A két utolsó évfolyamon fontos a kitűzött feladatok között választhatót is szerepeltetni, ez az érettségi előkészítését is segíti. A tizenkettedik évfolyamon célszerű dupla órás témazárót, valamint egy próba-érettségi feladatsort is íratni.)
Az írásbeli beszámolók más formái lehetnek a 10-20 perces röpdolgozatok, valamint az otthoni munkára építő házi dolgozat (kutatómunka összegezése, projekt feladat beszámolója).
A szóbeli felelet lehet egy-egy probléma megoldása, kiselőadás tartása pl. matematikatöténeti érdekességekről, feladatok ismertetése matematikai lapok tartalmából. (pl. ABACUS, KöMaL)
Az értékelés alapelvei a következetesség, a humánum, a kölcsönös bizalom legyenek. Ezzel az értékelés is megerősítheti a pozitív motivációt.
Az egyéni értékelés összegzésének összetevői:
Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége alapján.
Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

ÉNEK-ZENE

9–10. évfolyam

Célok és feladatok

A szakközépiskolai ének-zeneoktatás legfontosabb célja, hogy a zene az életmód szerves részévé váljék. Hatása érzelmi és értelmi vonatkozású, jellemformáló ereje és szerepe van.
A szakközépiskolai énekoktatás a korábban megszerzett ismereteket, készségeket aktív zenélési módokat összegzi és az életkori sajátosságokból adódóan, fejlettebb szintre emeli. Hozzájárul a zenei világkép kialakításához.

Célja, hogy a zenei élményeket, ismereteket a sokrétű, különböző előjelű zenei hatásokat zenei tudattá rendezze a tanulókban.
Két év alatt heti egy órában alkalma van a tanulónak arra, hogy szervezett oktatási keretek között lehetőséget kapjon az egyéni életminőséget meghatározó érzelmi intelligencia, a helyes értékítélet fejlesztésére.
Fontos a sikerélmény biztosítása, az oldott légkörű tanítási órák szervezése. Csökkenteni kell az elméleti feladatok számát, előtérbe kell helyezni a feltáró módszerek alkalmazását, a differenciált tanulásszervezési módszereket.
Segítséget kell nyújtani az eddig megszerzett ismeretek egységes világképpé formálásához, értékálló ismeretek kialakításához, amely segítséget nyújt megkülönböztetni a művészi értéket és a giccset.
Fontos feladat, hogy a zenei élményeket, ismereteket, a sokrétű, különböző előjelű zenei hatásokat zenei tudattá rendezze a tanulókban. Lehetőséget kell teremteni arra, hogy a tanulók megfogalmazzák egyéni és csoportosan is kialakított véleményüket a megismert zeneművekről, zenei alkotásokról, azokat meg tudják vitatni, érvekkel és ellenérvekkel alátámasztani.
Az ének-zene tantárgy tanításának kiemelt célja, hogy alkalmat adjon más művészeti ágakkal a kapcsolat-teremtésre (színház, tánc, film stb.). Ez is esélyt teremt arra, hogy a tanulók az iskolai kereteken belül és azon kívül is motiváltak legyenek az önművelésre, az ismeretbővítésre, valamint arra, hogy valóban éljenek a zene kivételes személyiségformáló, a lelki energiákat kiegyensúlyozó lehetőségeivel, fejleszteni kell a képességterületi és nevelési integrációs lehetőségeket is.
A közös zenei tevékenység, a csoportos muzsikálás biztosításával lehetőséget kell teremteni az aktív zenei cselekvésre. A zene nyújtotta örömforrás arra ösztönzi a tanulót, hogy a közösség tevékeny és felelős tagja legyen.
A differenciált tanulásszervezési módszerek alkalmazása lehetővé teszi az egyes tanulók személyi szükségleteinek, tudásának, képességeinek, érdeklődésének megfelelő fejlesztését.

Kulcskompetenciák

Anyanyelvi kommunikáció
A zenei kommunikációs kompetencia a hangzó és a zenei jelrendszerbe írott jelentések ismeretét, és megfelelő önismeret alapján az azokkal való bánni tudást jelenti. A zenehallgatás bármely formájának természetes tulajdonsága a kommunikációs képesség megléte és fejlesztése.
Idegen nyelvi kommunikáció
A tanulóknak meg kell ismerni az idegen eredetű zenei szakkifejezéseket, használatuk, értelmezésük kapjon megkülönböztetett figyelmet. A műdalok, európai és más földrészek dalainak eredeti nyelven történő megszólaltatására is igény szerint lehetőséget kell adni, mivel elősegíti más nemzetek értékeinek (nép- és műzenéjének) élményszerű befogadását.
Digitális kompetencia
Az információs és kommunikációs technikák alkalmazása igen fontos az énektanítási folyamatban (adott témához internet használat, internetes információgyűjtés, a tanár által javasolt honlapok megkeresése). Kiemelkedően fontos feladat az oktató célú tematikus, műfaj-, hangszer- videó vagy zenetörténeti CD-ROM használata is.
A hatékony, önálló tanulás
A tanulók otthoni erre vonatkozó zenei tapasztalatai meghatározóak lehetnek az iskolai éneklés, daltanulás módszerének alkalmazásánál.
Szociális és állampolgári kompetencia
Az énektanítás különösen sokat tehet abban, hogy érzelmi motiváló hatásával hozzájáruljon az ún. zenei anyanyelv használatához. Az éneklés révén, a zene segítségével, a saját kultúra

megtapasztalásán túl más országok kultúrájának jellemzőit is megélhetik a tanulók, ráismerve bennük az általános emberi érzésekre. Így egyrészt megtanulják becsülni a hazai értékeket, másrészt tisztelni és szeretni más kultúrák értékeit is.
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség
A tantárgy egyik legfontosabb társadalmi haszna a felnőtt élet egészére kiható önálló esztétikai értékítélet kialakítása.
Ezen képességek kiemelt fejlesztése megkülönböztetett figyelmet kell hogy kapjon a tantervi koncepció során.

Kiemelt fejlesztési feladatok

Énkép és önismeret
Az iskolai nevelőmunkának a személyiségfejlesztés során az egyén társadalmi környezetben történő formálására kell irányulnia. A szociális kompetenciák fejlesztése, az énkép, az önismeret alakítása is e folyamat részeként valósul meg.
Az egyéni éneklés az önkontroll lehetőségét biztosítja. A kifejező egyéni és csoportos éneklés a belső érzelemvilág megjelenítésének fejlesztő eszközét adja a tanulók kezébe.
A jellegzetes életkori sajátosságokból adódóan a mutáló hanggal nem szívesen énekelőkkel fel kell ismertetni, segítséget kell nyújtani annak megértéséhez, elfogadásához, hogy életkorukból adódó problémájuk természetes. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy saját énképüket megerősítsék.
Hon- és népismeret
A hon- és népismeret a hazára és népeire vonatkozó ismeretek közvetítését jelenti az ének-zene vonatkozásában
El kell érni azon képességnek a kifejlesztését a tanulókban, amellyel a kulturális különbségekből is képesekké válhatnak a közös nemzeti érték kovácsolására.
Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra
A technikai feltételek, az audiovizuális eszközök segítségével lehetőség adódik Európa egy-egy országa népdalainak, műzenéjének megismerése mellett más kontinensek zenékhez kapcsolódó zenei anyagának, népszokásának eredeti környezetükben történő bemutatására.
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
Fontos kialakítandó feladat az aktív állampolgári magatartáshoz szükséges részképességek elsajátítását döntően elősegítő tanulásszervezési eljárások alkalmazása, a művészeti tantárgy nyújtotta lehetőségek felhasználására törekvés.
Környezettudatosságra nevelés
A természet szeretete, a problémákkal való azonosulás, a természet értékként tisztelete és védelme kialakítható a zeneművek, dalok illetve feldolgozásuk közben az erre való tudatos odafigyeltetéssel.
A tanulás tanítása
A szép, a kifejező egyéni és csoportos éneklési készség fejlesztésével a belső érzelemvilág megjelenítésének eszközét adjuk a tanulók kezébe. A stílushű előadásmód gyakorlásával és a zenehallgatás során átélt élményeken keresztül a személyiségformálás egyik legsikeresebb, legörömtelibb eszközére, a művészetekkel való aktív, befogadói találkozásra nyílik lehetőség.
Testi és lelki egészség
Az ének-zene tanítás a zene természetéből adódóan nagyfokú érzékenységet vár el és fejleszt ki. A művészi értékre alapozott pedagógia hozzájárul a mentális egészség alakításához.
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire
Fejlesztéséhez az érdeklődés felkeltésére, természetes kíváncsiság mozgósító fenntartására, sikerélményre, egyéni és közösségi zenei, művészeti élmények biztosítására van szükség.

Fejlesztési feladatok

Interpretáció
Az éneklés sok diák számára az egyetlen aktív zenélési lehetőség. Középiskolában a megfelelő érzelmi és értelmi háttérrel a művészi önkifejezés szintjére emelhető. Az énekhang jelentse a tanuló számára a legtökéletesebb, bármikor igénybe vehető hangszert.
A csoportos és egyéni éneklés tiszta intonációval, pontos ritmussal, érthető, kifejező szövegkiejtéssel, az előadásmód helyes megválasztásával a zenei hallás fejlesztője is. A közös éneklésből a többszólamú éneklésbe fejlődve a többszólamú hallás, hangközök tiszta intonálása, a tonalitás iránti érzék erősödése következik.
Fontos, hogy az egyén a tőle telhető igényességgel és aktivitással részt vegyen ebben a tevékenységben.
Cél az éneklési kultúra kialakítása, az énektechnika, a kifejező énekhang, mint eszköz továbbfejlesztése ahhoz, hogy a tanulók közelebb kerüljenek a magyar és az egyetemes zeneirodalom remekeihez.

Improvizáció
A rögtönzési készség fejlesztésére a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználására ad lehetőséget. A saját és mások rögtönzéseire való önreflexió, illetve reflektálás, a jó és rossz miértjének megítélése a kritikai gondolkodás fejlődéséhez járul hozzá zenei eszközökkel.

Zenehallgatás
A zenei hallás fejlesztését szolgálja a hangzó zene megfigyeltetése, a zenehallgatás. Lehetővé teszi a zenei folyamat befogadását, megfigyelését, formai összefüggéseinek észrevételét, a zene valamennyi összetevőjének tudatosítását. Jól kiegészíti az éneklési készség formálását. A közös zenehallgatás egyre inkább a meglévő ismeretek alkalmazása, az ismeretlen zene megfigyelése felé irányuljon.
A zenei befogadóképesség fejlesztése a zenehallgatás segítségével történik. 9–10. évfolyamon a hosszabb szemelvények hallgatása lehetővé teszi átfogóbb összefüggések, formák, szerkesztési elvek, zenei megoldások megfigyelését. Mindezek tudatosítása a zenetörténeti korok általános művészeti jellemzőit, azok elhatárolódását és összefüggéseit érzékelteti. Mindezekkel párhuzamosan fejlődik a tanuló ízlésrendszere, véleménynyilvánítási készsége.

Zenei hallás és kottaismeret
A középiskolában a zenei olvasás-írás jelrendszerének további fejlesztése a cél. A gyakorlás eljuttatja a tanulót a reprodukálás készségéhez. A szolmizációs nevek, illetve segítségükkel a kottaolvasás, a ritmus lejegyzése, a kottakép értelmezése a zenei reprodukció fontos elemei.
A fejlesztő hatás azonban nem magától, csak e folyamat elméleti alapjainak ismeretében, annak tudatos tanári irányításával teremtődhet meg. Erre a tevékenységi területre az énekléshez, a zenehallgatáshoz, a zenei improvizációhoz, zenei élményszerzéshez eszközként szüksége van a tanulóknak. Rendkívül fontos, hogy ezek a tevékenységek is mindenkor az énekelt vagy meghallgatott zenéhez kapcsolódjanak, levezetésük abból történjen.

Önművelés
Fontos feladat az életkori sajátosságoknak megfelelő tanulási módszerek tudatosítása. A tanulók legyenek képesek korszerű könyvtári és informatikai ismeretek birtokában kotta, szakkönyv, szótár, lexikon, hangzó anyag, CD (CD-ROM) felhasználásával részfeladatok önálló feldolgozására.

A zeneirodalmi alkotások megismerése hozzájárul más művészeti ágak formanyelvének megértéséhez.
A tömegkommunikáció zenei műsorkínálatának figyelemmel kísérése, a szelektálás képessége, a rendszeres hangverseny-látogatás, az iskola zenei életének megszervezése és működtetése fontos eszköz ahhoz, hogy az értékes zene a fiatalok életének szerves részévé váljon.

Kollektív művészi tevékenység
Az ének-zene megmaradt tantárgyi struktúrája miatt különösen fontos a több területre való rálátás képességének fejlesztése, hogy legalább a saját területen belüli megújulás a „Művészetek” több részterületével összehangoltan és egyirányú hatást érjen el.
A kollektív művészi munka valamennyi színtere: énekkar, zenekar, néptánc együttes fejleszti az előadói készséget, bővíti az önkifejezés eszköztárát.

9. évfolyam

Fejlesztési feladatok	Tananyag
1. Zenei alkotóképesség 1.1. Interpretáció	
Önálló népdaltanulás kottakép alapján. Népdalelemzés általános szempont szerint (szerkezet, dallamvonal, hangkészlet, hangnem, ambitus, ritmika, stílusréteg). Népzenei felvételek hallgatása, előadó stílus megfigyelése, elemzése.	Népdalok a magyar népdal minden műfajából (népballada, sirató, katonadal, betyárnóta, ivónóta, párosító, lakodalmi dal, tánc, nóta).
Népi hangszerek (duda, citera, cimbalom, tekerő) népi zenekar hangszínének felismerése.	Népi hangszerek (duda, citera, cimbalom, tekerő) népi zenekar.
Egyéni éneklés a magyar népzene hajlításokban, díszítésekben gazdag anyagából. Autentikus előadásra törekvés (különösen a magyar népdal világában). Énekes (esetleg hangszeres) közreműködés csoportos zenei előadásban.	Énekes anyag a magyar zene történetéből a 18. század végéig (történeti énekek, virágénekek, ungaresca).
Reneszánsz, barokk és klasszikus témák megszólaltatása az énekelhető zenei szemelvények és a zeneirodalom legjelentősebb alkotásaiból. Klasszikus dalok, zeneművek témáinak éneklése.	Középkori dallamok (gregorián ének, trubadúr dal). Reneszánsz énekes művek. Korál. Históriás ének. Barokk zeneművek, énekes szemelvények. Reneszánsz, barokk és klasszikus témák, énekelhető zenei szemelvények a zeneirodalom legjelentősebb alkotásaiból. Klasszikus dalok, zeneművek témái.
Többszólamú művek (vegyeskari is) csoportos éneklése. Csoportos és egyéni éneklés hangszerkísérettel a tanult zenetörténeti	

Fejlesztési feladatok	Tananyag
korból. Zenei karakterek, stílusjegyek kifejezése, tanári vezénylés alapján. 1.2. Improvizáció Népdalperiódus rögtönzése megadott dallamsorral. Kvintváltó és szekvencia dallamok alkotása. 2. Megismerő és befogadó képesség 2.1. Zenehallgatás	Dallammodellként: az énekelt és meghallgatott zenei anyag tartalmai (dallammotívumok: műzenei és népzenei periódusdallamok).
Népzenei és műzenei alkotások ismertetése, korszak és stílus jellemzése hangzó vagy írott népzenei forrásanyagok alapján. Magyar autentikus és feldolgozott népzenei felvételek ismerete (magyar táncház mozgalom remekei).	Népzenei és műzenei alkotások hangzó vagy írott zenei forrásanyagok alapján.
A zene összetevőinek (pl. ütemformák, dallamívek) felismerése, önálló értelmezése hangzó zenei anyagok alapján. Zenetörténeti korszakok, stílusok jellemzése hangzó vagy írott dokumentumok felhasználásával.	Magyar és európai zeneirodalmi alkotások a 18. század végéig. A tanult zenetörténeti korok (középkor, reneszánsz, barokk, bécsi klasszicizmus) jellemzői, műfajai, stílusjegyei.
Tanult zenei szemelvények hallási felismerése, megnevezése (korszak, zeneszerző, mű és műfaj meghatározása).	Egyházi: gregorián, mise, motetta, korál, kantáta, oratórium, passio, requiem. Világi: kánon, trubadúr dal, madrigál, opera; concerto grosso, szvit, nyitány, preludium, fuga, rondo, variácio, menüett, szonáta, szimfónia. Zenei szerkezetek, formák: homofon, polifon szerkesztés, szekvencia, periódus; triós forma, szonáta –forma. Zeneszerzők: Josquin des Prés, G. P. da Palestrina, O. Lassus; H. Purcell, A.Vivaldi, J.S. Bach, G. F. Händel, J. Haydn, W. A. Mozart, L. van Beethoven
Zenei műszavak, előadási jelek ismerete, alkalmazása Hangszerek hangszínének felismerése.	Hangszerek: Hegedű, brácsa, gordonka, nagybőgő; fuvola, oboa, klarinét, fagott; trombita, harsona, kürt, tuba; üstdob, nagydob, cintányér, triangulum; orgona, zongora, lant, hárfa.
Öntevékeny tanulói munka: könyvtárhasználat, adatgyűjtés, képanyaggyűjtés, videó, internet, CD, egyéb oktatóanyagok használata.	

Fejlesztési feladatok	Tananyag
2.2. Zenei hallás és kottaismeret	
Dalok, zeneművek témáinak éneklése szolmizálva violinkulcsban kottáról, a tanult hangnemekben, 2#–2b-ig.	Az énekes anyag és a zenehallgatás anyagának ritmikai és metrikai struktúrája, dallamszerkezete, hangneme, formája, kottaképi és hangzásbeli sajátosságai.
ABC-s hangok azonosítása, ABC-s nevek módosításainak felismerése a tanult hangnemi keretben. Hangközök ismerete oktáv hangterjedelemig (tiszta, kis és nagy). Alaphelyzetű hármashangzatok felismerése kottaképről. Hangsorok ismerete (pentatónia, diatónia, dúr, moll).	Hangközök oktáv terjedelemig (tiszta, kis és nagy), hangsorok (penteton, dúr, moll), alaphelyzetű hármashangzatok elve; a funkciók elve (T-S-D).
Elemzési feladatok megadott szempontok szerinti önálló megoldása. Ütemfajták, alap ritmusértékek, ritmusképletek áttekintése.	Ütemfajták, alap ritmusértékek, ritmusképletek. Zenei műszavak, előadási jelek.

A továbbhaladás feltételei

Interpretáció
Népdalok, a tanult zenetörténeti korok műdalai, oratórium- és operarészletek – éneklése emlékezetből.
Közreműködés az osztály vagy csoport, egyéni énekes előadásában.
Improvizáció
Ritmus improvizálása megadott ritmusképletekkel megadott terjedelemben.
Kvintváltó dallamok szerkesztése.
Könnyebb osztinato-ritmus rögtönzése adott dallamokhoz.
Szekvencia készítése adott alapmotívumra.
Zenehallgatás
A középkori, a reneszánsz, barokk és klasszikus zenetörténeti korok stílusjegyeinek ismertetése, továbbá felismerése többször hallott zeneművekben, zeneműrészletekben.
Egyes zeneirodalmi alkotások megnevezése témáik, hallott részleteik alapján.
Zenei hallás és kottaismeret
Ismert dallamok utószolmizálása.
2 #–2b ismerete.
Hangnemek megállapítása előjegyzés alapján.2 #–2 b)
Elemzési feladat (hangnem, forma, szerkesztésmód stb.) tanári irányítással történő megoldása, tanult zenemű kottaképe alapján.
Egyszerű énekes és zenekari partitúrák értelmezése.
Dúr és moll karakter felismerése.
Írásos munka felolvasása, egy témához kapcsolódó beszámoló stb.

10. évfolyam

Fejlesztési feladatok	Tananyag
1. Zenei alkotóképesség	
1.1. Interpretáció	
Egyéni éneklés a magyar népzene hajlításokban gazdag anyagából.	A magyar népzene hajlításokban, díszítésekben gazdag dalanyaga.
Más népek dalainak csoportos éneklése eredeti nyelven.	Régi és új stílusú magyar népdalok. Hazai nemzetiségi és etnikai kisebbségek újabb dalai. Más népek újabb dalai.
Magyar és európai zeneirodalmi alkotások a romantika korában, XIX. és XX. sz. zene jellegzetességeinek megfigyelése.	Művek, műrészletek (egy és többszólamú) a XIX. és a XX. század kiemelkedő alkotásaiból. XIX. századi magyar dalok.
Többszólamú művek csoportos éneklése. Csoportos éneklés hangszerkísérettel. Zenei karakterek kifejezése önállóan is. Ismertebb zeneművek énekhangon könnyen megszólaltatható témáinak éneklése. Zenei karakterek, stílusjegyek kifejezése tanári vezénylés alapján.	XX. századi zenei szemelvények. Énekelhető szemelvények Bartók Béla, Kodály Zoltán és tanítványaik vokális zenéjéből.
1.2. Improvizáció	
Ismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználása, bővítése.	
Téma improvizálása. Tonika, domináns rögtönzése ismert dallamhoz. Szekvencia készítése adott alapmotívumra. Népdalperiódus rögtönzése megadott dallamsorral.	Dallammodell: XX. századi zenei szemelvények (ritmus- és dallam). Rögtönzés: ismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználása.
2. Megismerő- és befogadó képesség	
2.2. Zenehallgatás	
Népzenei felvételek gyűjtése, autentikus előadásmód megfigyelése.	Népzenei felvételek.
Népdalfeldolgozások éneklése.	Népdalfeldolgozások.
Népzenei alkotások ismertetése korszak és stílus jellemzése hangzó vagy írott népzenei forrásanyag alapján.	Magyar táncház mozgalom.
Saját énkép erősítése a népzenei anyagok erkölcsi tartalmának felismerése által.	
A 19. és a 20. század jellegzetes, meghatározó stílus- jegyeinek megismerése a zeneművek hallgatása során.	Művek, műrészletek a 19. és a 20. század kiemelkedő zenei alkotásaiból.
A romantika és a 20. század új zenei műfajainak, formáinak, egyéb jellegzetességeinek megállapítása, stílusjegyek hallás utáni összehasonlítása, elemzése (dal, mazurka, keringő, polonéz. etűd, fantázia, nocturne, rapszódia, szimfonikus költemény).	Magyar és európai zeneirodalmi alkotások a romantika korában. A nemzeti opera.

Fejlesztési feladatok	Tananyag
Operafilmek (részletek) megtekintése. Kiselőadás késztése a választott operákról, balettekről könyvtárhasználat, internet segítségével. A nemzeti romantika operaszerzőinek bemutatása, főbb alkotásaiknak megismerése. Zenei életútak jellemzése, kritikai szemléletmóddal történő feldolgozása (Erkel Ferenc és Liszt Ferenc munkássága).	A szimfonikus zenekar fejlődése a barokk kortól a romantikus nagyzenekar kialakulásáig.
Korszak, zeneszerző, mű és műfajának jellemzése a megadott zeneszerzők művei alapján.	F. Schubert, R. Schumann, F. B. Mendelssohn, J. Brahms, F. Chopin, A. Dvořak, P. I. Csajkovszkij, M. Muszorgszkij, Liszt Ferenc,
Egyes zenei műfajok fejlődéstörténetének leírása példákkal.	Erkel Ferenc, G. Verdi, R. Wagner
Tájékozódás a XX. századi zene legújabb megjelenési, kifejezési formáiban. Komponálási technikák: XX. századi jelenségek: atonalitás, bitonalitás, politonalitás, dodekafónia, elektronikus zene.	A XX. századi zenei irányzatok: impresszionizmus, expresszionizmus, neobarokk, neoklasszicizmus, folklórizmus, dodekafónia.
A XX. század legfontosabb zenei irányzatai, és zeneszerzői munkásságának ismerete.	XX. század zeneszerzői: C. Debussy, M. Ravel, G. Gershwin, R. és J. Strauss, I..Stravinsky, A.Honegger, A. Hacsaturján, B. Britten,
Összefüggések, kapcsolatok megállapítása és értelmezése a zene és társművészetek között. Önálló könyvtárhasználat, adatgyűjtés, képanyaggyűjtés; videó, internet, CD, egyéb oktatóanyagok használata.	A. Schönberg, W. Lutosławski XX.század – magyar zeneszerzői: Bartók Béla, Bárdos Lajos, Kodály Zoltán, Lajtha László, Weiner Leó és más ma élő szerzők.
Gyűjtőmunka: A dzsessz műfaji sokféleségét bemutató szemelvények, zeneműrészletek felhasználásával. Szórakoztató zenei aktualitások rendszerezése.	A zene szórakoztató funkciói a zenetörténetben (különös tekintettel a XIX. és XX. század zenéjére). A szórakoztató zene megjelenése a XIX. századtól napjainkig (operett, musical, sanzon, spirituálé, blues, ragtime, dixiland, swing, rock, elektronikus zene filmzene, rock-opera stb.). Lehár, Joplin, Rota, Bernstein, Presley, a Beatlesek, Webber; aktualitások.
Zenei hallás és kottaismeret	
Aszimmetrikus ütemű ritmus- és dallampéldák megszólaltatása kottaképről.	Aszimmetrikus ütemek: 3/8, 5/8, 7/8. Kromatika, egészhangúság, bitonalitás;

Fejlesztési feladatok	Tananyag
Könnyű, modulálást nem tartalmazó dallamok lapról éneklése. Az évfolyam éneklési és zenehallgatási anyagából lapról olvasás.	dodekafónia, atonalitás.

A továbbhaladás feltételei

Interpretáció
Népdal, műdal, műzenei részlet, könnyebb kórusműrészlet énekes reprodukálása emlékezetből.
Improvizáció
Ritmusok rögtönzése megadott ritmus- és dallamkészlettel a tanult ütemformákban. Kvintváltó és szekvenciás dallamok alkotása. Téma improvizálása dinamikai különbségekkel, motívumrészlet gyorsítással.
Szekvencia készítése adott alapmotívum.
Zenehallgatás
Zenei korszakokhoz kapcsolódó alapvető stílusok, műfajok, formák, szerkezetek felismerése többször hallott zeneművekben, zeneműrészletekben. Egyes zeneirodalmi alkotások megnevezése témáik, hallott részleteik alapján. (lásd. kétszintű érettségi műjegyzék / Zenefelismerés).
A XIX. és a XX. század zenei stílusainak felismerése a zeneművek hallgatása során a zene és a társművészetek kapcsolataira utaló példák felsorolása.
Zenei hallás és kottaismeret
Egyszerű aszimmetrikus ütemű ritmusok és dallampéldák megszólaltatása kottaképről. Ismert dallamok utószolmizálása.
Ismert dallamok utószolmizálása. Hangnemek megállapítása előjegyzés alapján (2 #– 2b).
Ismert dallamok írása violinkulcsban a tanult hangnemekben. Elemzési feladat (hangnem, forma, szerkesztésmód stb.) önálló megoldása a tanult zenemű kottaképe alapján. Egyszerű énekes- és zenekari partitúrák értelmezése.
Könnyű, modulálást nem tartalmazó dallamok lapról éneklése.
Az évfolyam éneklési és zenehallgatási anyagából lapról olvasás.
Ajánlott szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez
Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük. A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése (dallamok felidézése, műfajok, stílusok), fogalmak felismerése, alkalmazása, a kommunikáció fontosabb szabályainak ismerete és reprodukálása.
Összefüggések megértése, szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kotta-ének).
Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas), írásbeli és képi kommunikációs képességek kialakítása (fölhangzó művek stíluskorszakokba sorolása, a hallott hangszínek hangszerekhez, hangszer együttesekhez társítása), gondolatok és érzések kifejezésének képessége, a tanuló saját munkájának fokozatos önkontrollja.
Véleményalkotás zenei művekről, jelenségekről, egyéniségekről, kritikai érzék kialakítása.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:
Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége.
Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, vagy önálló gyűjtés alapján.
Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
A tanulók saját munkáinak esztétikai színvonala.
Kórusban, kamaraegyüttesben nyújtott teljesítmény értékelése.
Javasolt zenei anyag (válogatva)

Népdalok
A bolhási kertek alatt
A nagy bécsi kaszárnya
Annyi bánat a szívemen
Béres legény
Beteg asszony
Duna parton vagy egy malom
Elindultam szép hazámból
Erdő mellett estvéledtem
Este, este, de szerelmes
Hej, rozmaring
Istenem, istenem áraszd meg a …
Katona vagyok én
Körösfői kertek alatt
Megkötöm lovamat
Megrakják a tüzet
Röpülj, páva
Szép a gyöngyvirág
Szivárvány havasán
Tavaszi szél
Tiszán innen, Dunán túl

Énekes anyag a magyar zenetörténetből
Bocsásd meg Úristen – Balassi ének a Kájoni-kódexből
Hej Rákóczi, Bercsényi
Áll előttem egy virágszál – virágének a XVIII. századból
Ej, haj, gyöngyvirág – Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteményéből
Aranyideim folyása – Kovács Ferenc énekeskönyvéből
Simonffy: Három a tánc
Szentirmai: Csak egy kislány van a világon

Énekes műzenei szemelvények
Alleluja dallamok
Händel: Csordul a könnyem (a Xerxes c. operából)
Beethoven: Örömóda (IX. szimfónia – IV. tétel)

Gaudeamus igitur (Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány)
Kodály–Berzsenyi: A magyarokhoz
Kodály: Mikoron Dávid (Psalmus Hungaricus)
Gershswin: Porgy dala (Porgy és Bess)
Zenehallgatási anyag
Lassus: Zsoldos szerenád
Bach: h-moll szvit
Bach: c-moll preludium és fúga (Wohltemperiertes Klavier I. kötetéből)
Händel: F-dúr szvit (Vízizene)
Haydn: C-dúr („Kaiser") vonósnégyes – II. tétel (Op. 76. No. 3)
Mozart: A-dúr zongoraszonáta (K. 331)
Mozart: Figaro házassága
Beethoven: V. (Sors) Szimfónia
Beethoven: IX. szimfónia – IV. tétel
Schubert: h-moll (Befejezetlen) szimfónia
Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány
Mendelssohn: Szentiványéji álom – szvit (részlet)
Liszt: Les Preludes
Wagner: Nyitány és Walther versenydala a Nürnbergi mesterdalnokok c. operából
Ravel: Bolero
Kodály: Háry János (szvit)
Kodály. Székelyfonó
Kodály: Psalmus Hungaricus
Gershwin: Rhapsody in Blue
Bartók: 15 magyar parasztdal (zongorára) és Nyolc magyar népdal (ének-zongora)
Bartók: Cantata Profana
Bartók: Concerto
Orff: Carmina Burana
Bernstein: West Side Story

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

11–12. évfolyam

Célok és feladatok

A tantárgy a köznapi, a művészi, a tudományos és a műszaki megismerés, valamint közlés és kifejezés alapvető képi módszereivel ismerteti meg a tanulókat. Az általános nevelési célok közül különösen a kreativitás, a problémafelismerő- és -megoldóképesség, az értelmi képességek, a képi és képzetekben gazdag gondolkodás, az ízlés, az empátia, a kommunikációs készség, az érzékenység, a nyitottság fejlesztéséhez járul hozzá. Művészeti jellege miatt értékközvetítő, egyben értékteremtő, jellemformáló tevékenység. Nagy szerepe van a kultúra értékeit megbecsülő, a természeti környezetet védő – „környezettudatos" – magatartás kialakításában és az értelmi és érzelmi intelligencia kiművelésében.
A vizuális nevelés a világ látható minőségein keresztül tanít meg látni és láttatni, vagyis célja a vizuális alkotó- és befogadóképesség fejlesztése. A világ érzéki-tapasztalati birtokbavételével

az érzékszervek, kiemelten a látás kiművelésével és a kéz intelligenciájának fejlesztésével foglalkozik. A térszemlélet, a forma-, a szín-, az anyag-, a szerkezetismeret és érzék a vizuális nevelés hatására emelkedik képesség szintre. A tantárgy újszerű célja az információk közti szelekció, a kritikus befogadás a kialakítása (művészeti-esztétikai és kulturális kompetenciák).

A 11–12. évfolyamon a művészettörténeti, képzőművészeti és ábrázoló geometriai képességek fejlesztésével, művészeti és esztétikai kompetencia kialakításával az a célunk, hogy a felkészítse a középiskolás diákokat a továbbtanulásra, illetve a mindennapi életre; a vizuálisan jelentkező problémák önálló felismerésére és megoldására, azaz a munkára, valamint a természeti és mesterséges környezet felelős használatára, az információk kritikus kezelésére, az árucikkek tudatos kiválasztására, a művészi, esztétikai értékek iránti fogékonyságra. A tantárgy célja emellett a vizuális információkezelés megtanításával a többi tantárgy szemléletes tanulásának megkönnyítése. (Tanulás tanulása, befogadói és alkotói kompetenciák)
A középiskolás korosztályban megnő a személyes útkeresés szerepe. A tantárgy feladata az énkép és önismeret kialakulásának, ezen keresztül a nemzeti és európai azonosságtudat kialakulásának. Az azonosulás az alkotó munka elmélyült állapotában megy végbe a legkönnyebben, ezért a vizuális önkifejezés tág és minél önállóbb választási lehetőségeit kell felkínálni. A rajzi, a festői, a szobrászi munka mellett teret kell adnunk a korosztály érdeklődésének homlokterében álló alkalmazott grafikai tervezési és tárgytervezési-konstruálási feladatoknak is.

A két évfolyamon az alkotó és befogadó tevékenység aránya azonos, illetve az az alkotómunka javára növelhető, ugyanis a vizuális kultúra tananyag képességfejlesztő rendszere a tantárgy jellegének megfelelően a gyakorlati tevékenységre fűződik fel.

Általános fejlesztési követelmények

Egy középiskolai végzettséggel rendelkező ifjútól elvárható, hogy rendeltetésszerűen használja tárgyi környezetét, fejlett térszemlélettel rendelkezzen, megértse a mindennapi élet vizuális információit, tudatos fogyasztói döntésekre legyen képes, ismerje a művészettörténet kiemelkedő alkotásait és legyen véleménye róluk. Ugyanakkor rendelkeznie kell a mindennapi élethez szükséges ábrázolóképességgel és a hétköznapi esztétikai ítéleteket megalapozó tapasztalattal és ízléssel.
Általános követelmény a kulturális, a művészeti értékek iránti nyitottság fejlesztése, az értékes műalkotásokat, tárgyakat, információkat megbecsülő, környezettudatos magatartás kialakítása, a kritikai érzék fejlesztése. A középiskolai tanulmányok biztosítsanak kellő alapot a továbbtanuláshoz és a munkába álláshoz.

Alkotóképességek területe
Elképzelt vagy létező tárgy vagy tér egyértelmű ábrázolásának képessége látszati rajzban, illetve geometriai ábrázolás segítségével (kavalieri axonometria, egyméretű, kétméretű és Monge-vetületek, két iránypontos perspektíva). Adatok, összefüggések vizuális megjelenítésének képessége a tanult szinten. Történet, eseménysor, változás és mozgás közérthető megjelenítésének képessége.
Érzések és gondolatok önálló és tudatos vizuális megjelenítésének képessége, a témának megfelelő szabadon választott kifejezőeszközzel és technikával, síkban, illetve térben.
Önállóság a problémamegoldás lépéseiben: helyzetfelismerés, tájékozódás, vázlatkészítés-tervezés, alkotás-konstruálás és a munka értékelése. A megfelelő művészeti ág (pl. képzőművészet, alkalmazott művészet) kiválasztásának képessége. Az alkotás során a

problémának megfelelő arányú esztétikai kifejezés, kommunikációs jelentésadás, valamint a fizikai funkciónak megfelelő formálás jusson érvényre.
Befogadóképességek területe
A tanult művészeti ágak és a mindennapi környezet, a tömegkommunikáció átfogó műfajainak (pl. szobrászat, alkalmazott grafika, tárgytervezés), sajátosságainak, összefüggéseinek és történetük fordulópontjainak, valamint kiemelkedő művek és alkotóik ismerete. A tárgyhoz illő műelemző módszer (pl. stíluskritikai, ikonográfiai, tárgyelemzés) alkalmazása. A leíró elemzéstől az ítéletalkotásig terjedő műelemző-képesség. Nyitottság az idegen (pl. Európán kívüli) művek és műfajok iránt, tolerancia az új művek, tárgyak megítélésében. A hétköznapi élet jelenségeinél a vizuális formában megjelenő információk kritikus befogadása, az árucikkek tudatos megítélése a tanult szempontok alapján.
(Tanulni tanulás kompetenciája, kulturális és vizuális kifejezőkészség, esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, európai azonosságtudat-egyetemes kultúra összefüggéseit felismerő kompetenciák, környezettudatos magatartás)

A tanulást, munkát segítő képességfejlesztés
Gondolatok áttekinthetővé, szemléletessé tétele, valamint a vizuális információk megértése a tanulásban, a munkában és a mindennapi életben. A vizuális kultúra tantárgy feladata e módszerek átadása, továbbá a vizuális információforrások (pl. könyvtár, képtár, internet; a média) célszerű használatának megtanítása.
(A befogadó- és alkotóképesség fejlesztésével kapcsolatos természettudományos, tanulási, szociális, és kommunikációs kompetenciák)

11. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A vizuális alkotóképesség alapelemeinek, „nyelvének” ismerete, az ismeretek összegzése, alkalmazása. Adott problémát, témát, élményt feldolgozó alkotó tevékenység egy-egy feladatkörben. A szobrászat, a festészet, a képgrafika műfajának megfelelő történelmi korba és kultúrába ágyazott műelemzés. Látvány vizuális tartalmainak, törvényszerűségeinek feltárása, képi-plasztikai formai, téri analízisek, elemzések. Téri ábrázolásmódok a perspektíva és a műszaki távlat (axonometria) módszereivel. A vizuális kommunikáció köznapi megjelenési formáinak értelmezése. Alkalmazott grafikai és tárgytervezési feladat megoldása az alkotófolyamat végig vitelével. A témának megfelelő kifejezésmód és technika kiválasztása, alkalmazása, indoklása.
(Az alkotóképesség fejlesztésével kapcsolatos természettudományos, tanulási, szociális, és kommunikációs kompetenciák, kulturális- és vizuális kifejezőképesség, esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, környezettudatos magatartás)

Témakörök, tartalmak, tevékenységek

Kreativitás (Alkotóképesség; Problémamegoldó képesség)
A vizuális kifejezés formanyelvi elemei, összefüggései, a formaadás módjai tanulói munkákban, műalkotásokban, tárgyakban, vizuális információkban.
Az alkotó folyamat tervezése a problémafelvetéstől a megoldásig.
Érzelem, lelkiállapot, hangulat megjelenítése síkon és térben egyéni eszközhasználattal.
Művészeti (pl. irodalmi, zenei) élmények asszociációkra épülő feldolgozása.
Látványélmények színbeli-formai átírása, szintézisre épülő egyéni kifejezése.

Megismerő- és befogadóképesség (tanulási kompetenciák)
A műfajnak, témának megfelelő műelemezés (ikonográfiai, stílustörténeti) és ítéletalkotás.
Festészet fogalma, funkciója, a festészet kifejezőeszközei, hatásrendszere.
Festészeti stílusok (kulturális, társadalmi, történeti meghatározottság).
Témák (pl. arckép), megjelenési típusok (pl. táblakép), technikák (pl. olaj, freskó).
Képgrafika fogalma, funkciója, stílusa, témái, formanyelve, technikái.
A szobrászat fogalma, rendeltetése és hatásrendszere.
Szobrászati formanyelv, stílusok (kulturális, társadalmi, történeti meghatározottság).
A szobrászat műfajai (körszobor, szoborcsoport, dombormű), témái, technikái.

Kortárs műfajok a képzőművészetben.
Az iskolához közeli, könnyen elérhető művészeti gyűjtemény anyagának megismerése.
(Művészeti-esztétikai és kulturális-kommunikációs kompetenciák)

Vizuális kommunikáció
Az ábrázolás és a tervezőgrafika formanyelvi elemei és összefüggései.
Természettanulmányok, látvány- és modellértelmezések: forma, szerkezet, anyag és funkció szerinti tanulmány és analízis.
Keletkezést, működést, változást kifejező, magyarázó képsorok, folyamatábrák készítése.
Összetett térformák, tárgyak térbeli helyzetének szabadkézi rajza és szerkesztése az ábrázoló geometria rendszerében (Monge-vetület, egyméretű, kétméretű és kavalieri axonometria).
Rekonstrukció vetületi ábra alapján; modellezés.
Alkalmazott grafikai tervezés kép és szöveg felhasználásával. Néhány betűtípus alkalmazása. (pl. tudományos illusztráció, bélyegterv, ex libris, meghívó).
Ábrázolási konvenciók megjelenési formáinak megismerése és alkalmazása a köznapi és tudományos közlésekben.
A köznapi és tudományos közlések vizuális eszközeinek alkalmazása.
A tervező grafika üzenethordozó és tájékoztató funkciójának, közlő és felhívó jellegének megismerése és gyakorlati alkalmazása.
(Anyanyelvi- és képi kommunikáció kompetenciája)

Tárgy- és környezetkultúra (környezettudatos magatartás és szociális kompetencia)
A tárgyi világ formanyelvi elemei, a tartalom és forma összefüggései.
Közismert rendeltetésű, valós szükségleten alapuló tárgy tervezése (pl. ékszer, öltözködés kiegészítő, hangszer, gépezet). A tárgynak vagy térbeli makettjének elkészítése, az alkotófolyamat dokumentálása (feladat-meghatározás, tájékozódás gyűjtéssel, vázlatok, látszati és műszaki jellegű rajzok, szín- és anyagminta).
Az alkotófolyamat (feladat-meghatározás, tervezés, kivitelezés, kipróbálás, értékelés) ismerete.
A tárgyak megítélése a (funkció, forma, jelentés, lépték, anyag, szerkezet, technológia) ismerete.
A továbbhaladás feltételei (Az értékelés szempontjai)
A továbbhaladás feltétele a térábrázolási konvenciók elemi szintű elsajátítása, a színek megfelelő alkalmazása, alapszintű komponálási, képszerkesztési, konstruálási készség elsajátítása. A művészettörténet tanult műfajainak, kiemelkedő alkotóinak és műveinek, valamint legalább egy műelemző módszernek az ismerete.

Elvárható a művészeti-esztétikai véleményalkotás képességének, a környezettudatos magatartásnak, önértékelés képességének, nemzeti és európai azonosságtudatának a korábbinál magasabb szinten való megnyilvánulása.
12. évfolyam
Belépő tevékenységformák

Az alkotómunka folyamatát, logikai lépéseit felölelő tudatos, tervszerű (projekt jellegű) önálló tevékenység a képzőművészet, a vizuális kommunikáció és a környezetkultúra területén.
Problémaközpontú, verbális és vizuális műelemző módok (kultúrtörténeti, építészeti elemzés, képolvasás) tudatosítása, használata az építészet, az alkalmazott művészetek és a népművészet területén. Összefoglaló művészettörténeti áttekintés.
(Tanulás tanulása, befogadói és alkotói kompetenciák; művészeti-esztétikai és kommunikációs kompetenciák))

Témakörök, tartalmak, tevékenységek
Kreativitás (Alkotóképesség; Problémamegoldó képesség)
A formanyelv, a formaadási módok felismerése és alkalmazása az alkotó és befogadó tevékenységekben. Elemzésük a művészeti ágakban, műfajokban: népművészetben, építészetben, tárgyakban, a tudományos és a köznapi információkban.
Aktuális, egyéni vagy közösségi problémák, gondolatok, témák személyes hangú megjelenítése ábrázolási újításokat is megengedő, asszociációkra épülő alkotásokban.

Megismerő- és befogadóképesség
Művészeti ágak szerinti problémaközpontú műelemzés korba, kultúrába ágyazva. A műfajnak és a témának megfelelő értelmezési (stílustörténeti, kultúrtörténeti, ikonográfiai) szempontok alkalmazása.
Építészet
Az építészet fogalma, funkciója, társadalmi és természeti meghatározottsága.
Az építészeti szerkezetek, fejlődésük fordulópontjai.
Az építészeti stílusok (térszervezés, tömegalakítás, alaktan). Az építészet hatásrendszere.
Művészettörténeti összefoglalás
Az európai művészettörténet áttekintése a műfajok, a kor és a stílus összefüggésében.

Vizuális kommunikáció (Kommunikációs és szociális kompetenciák)
A formaadás vizuális nyelvi elemei, módjai a tanulást szolgáló, a tudományos, a köznapi információkban, a tájékoztatásban, a reklámban.
Összetettebb téri alakzatok ábrázolása a tapasztalati távlattan alapján, illetve perspektivikus szerkesztéssel.
Térábrázolási módszerek és látáskonvenciók átalakítása: transzformálási kísérletek, optikai csalódások, fordított perspektíva vagy fotó felhasználásával.
Választott témájú grafikai terv (pl. naptár, könyvborító, CD-borító, iskolaújság) készítése. Az alkotófolyamat lépéseinek összegyűjtése munkanaplóban.
A vizuális kommunikáció fogalma, gyakorlati alkalmazása
A vizuális kommunikáció műfajai (tipográfia, fotó, tervező grafika).
Hatásrendszere: információ (objektív), reklám (felhívó), műalkotás (esztétikai) jellegű.
A Monge-vetület, az axonometria, a perspektíva olvasása, megértése.
A térábrázolási konvenciók történeti áttekintése.
A közvetlen és közvetett emberi kommunikáció, a tömegkommunikáció.
A kép, az írás szerepének fordulópontjai a kommunikáció fejlődésében.

Tárgy- és környezetkultúra
A tárgyi világ formanyelvi elemei, a tartalom és forma összefüggései a téralakításban.
Tértervezési, berendezési probléma (pl. tér, térrészlet, illetve berendezési tárgy) felvetése, feladat meghatározása, tájékozódás, ötletek.
Tervezés alap- és nézetrajzban, axonometrikus rendszerben vagy perspektív képpel, a terv makettezése.
A tárgykultúra fogalma, a tárgyak funkciója, fajtái (használati-, dísz-, kegy- és műtárgy).
A tárgyak stílusa és a korstílus. A tárgyak kulturális és társadalmi meghatározottsága.
A tárgyak jelentése (társadalmi, történeti, műszaki, ergonómiai, esztétikai, gazdasági).
Népművészet
A tárgyi néprajz és a népművészet fogalma.
A hagyományos magyar népművészet és napjaink népművészete, a folklorizmus.
A népi építészet, eszközök, bútorkészítés, fafaragás, fazekasság, szőttes, hímzés, népviselet.
Az iskolához közeli, elérhető helytörténeti, néprajzi gyűjtemény.

(Művészeti-esztétikai véleményalkotás képességének, a környezettudatos magatartásnak, önértékelés képességének, nemzeti és európai azonosságtudatának a korábbinál magasabb szintű megnyilvánulása)

Technikák
Alkalmazás: Ceruza, vízfesték, tempera, s egy sokszorosító grafikai technika, valamint montázs, kollázs készítése. Egy technikai képalkotó eszköz (pl. fotó, fénymásoló, számítógép).
Ismeret: Egyedi grafikai (ceruza, szén, tus, kréta, gouache), sokszorosító grafikai (magas-, mély-, síknyomású), festészeti technikák, táblaképfestészet (tempera, olaj) és monumentális festészeti (freskó, pannó, mozaik, üvegablak), vegyes (kollázs, montázs) technikák, valamint szobrászati anyag és technika (agyag, gipsz, fa, kő, fém; mintázás, öntés, faragás) lényege.

Ajánlott művek

A műfaj tipikus alkotásait a tanár választja ki a témának megfelelően. A válogatás további szempontja, hogy a bemutatott művek lehetőleg arányosan terjedjenek ki az egyetemes és a magyar művészettörténet kiemelkedő műveire és alkotóira, illetve tartalmazzák a magas művészet mellett a populáris kultúra megnyilvánulásait. Ajánlatos nagy teret biztosítani a kortárs művek bemutatásának, a művészettörténetnek a tárgyalt műfaj szempontjából fontos alkotásai között. A mindennapi környezet, a helyi, a regionális értékek tárgyalása kiemelt fontosságú.

Festészet, képgrafika
Bikák terme a lascaux-i barlangban, Zenélő lányok Thébából Exekias feketealakos amphorája, Pompei Misztérium villa falfestményének részlete, Vang Mien: Cseresznyeág, Utamaro: Tűnődés a szerelemről (fametszet), Ravennai San Apollinare in Classe apszismozaikja, Rubljov: Szentháromság ikon, Krisztus az apostolokkal (oltárelőlap Catalóniából), Giotto: Lázár feltámasztása, Kolozsvári Tamás: Keresztrefeszítés a garamszentbenedeki oltárról, Üvegablak a chartres-i katedrálisból, Raffaello: Athéni iskola, Leonardo da Vinci: Sziklás Madonna (londoni változat), Michelangelo: Ádám teremtése, Brueghel: Tél, Giorgione: Alvó Vénusz, Dürer: A lovag, halál és az ördög (fametszet), Leonardo da Vinci: Virágtanulmány a windsori gyűjteményből, Bosch: A pokol (Gyönyörök kertje oltár részlete), A. Pozzo: Loyolai Szent Ignác megdicsőülése (mennyezetfreskó), Caravaggio: Szent Máté elhivatása, Rembrandt:

Éjjeli őrjárat, Önarckép feleségével (rézkarc), Goya: Ha az értelem szunnyad (rézkarc), E. Monet: A rouani-katedrális két képe, E. Degas:
A közönséget köszöntő táncosnő, Van Gogh: Önarckép, G. Seurat: Fürdőzés, P. Cezanne: Csendélet hagymákkal, H. Toulouse-Lautrec: Aristide Bruant (plakát) Székely Bertalan: Egri nők, Szinyei Merse Pál: Majális, H. Matisse: Ikarosz (kollázs), P. Picasso: Női arckép Cranach után (linómetszet), G. Braque: Gitár és klarinét, V. Kandinszkíj: Sárga kíséret, P. Mondrian: Vörös, sárga, kék kompozíció, P. Klee: Szindbád a tengeren, R. Magritte: Kastély a Pireneusokban, A.Warhol: Marilyn, Csontváry Kosztka Tivadar: Baalbek, Gulácsy Lajos: A varázsló kertje, Vajda Lajos: Torony tányéros csendélettel, Vasarely Viktor: Vonal Ksz, Kondor Béla: A nagy madár (rézkarc).

Szobrászat
Willendorfi Vénusz, Antilopfej alaku maszk Nyugat-Afrikából, Mükerinosz szoborcsoportja, Nofretete portré, Sebesült nőstényoroszlán, Kocsihajtó bronzszobra, Szamothrakei Niké, Laokoón-csoport, Római patrícius ősei portréival, Marcus Aurelius lovas szobra, Táncoló Síva Indiából, Rakamazi hajkorong, Angyal dombormű Pécsről, Angyali üdvözlet a reimsi katedrális kapujáról, Tilman Riemenschneider oltára, Szent László-herma, Donatello: Gattamelata, Ghiberti: Jákob és Ézsau a Porta del Paradisoról, Pisanello: Cecilia Gonzaga érem elő- és hátoldala, Michelangelo: Medici síremlék, Bernini: Szent Teréz extázisa, Ferenczy István: Pásztorlányka, Izsó Miklós: Táncoló paraszt, A. Rodin: Calaisi polgárok, V. Tatlin: III. Internacionálé emlékműve, A. Maillol: Földközi-tenger, U. Boccioni: Lépő figura, A. Archipenko: Álló alak, Medgyessy Ferenc: Táncosnő bronzszobra, Ferenczy Béni: Babits síremlék, Borsos Miklós: Lyghea II., Schaár Erzsébet: Utca, H. Moore: Király és királynő, A. Calder: Mobil, D. Hanson: Nő bevásárlókocsival.

Építészet
Stonehenge, Kheopsz piramis, Luxori Amon-teplom, Parthenon, Epidauroszi színház, Görög oszloprendek, Nimes-i vízvezeték, Pantheon, Colosseum homlokzata, Vettiusok házának átriuma Pompeiből, Kyotói zen-kert, Edirnei Szelim dzsámi, San Apollinare Nuovo bazilika, Wormsi székesegyház, Bélapátfalvi apátsági templom, Vézelay-i La Madelaine templom boltozata, Esztergomi királyi palota kápolnájának főhomlokzata, Reimsi katedrális külső-belső, Diósgyőri vár, Firenzei Palazzo Vecchio, Brunelleschi: Tempietto, Alberti: Palazzo Rucellai külső, Firenzei Palazzo Medici udvara, Sárospataki Perényi-loggia, Versaillesi-palota franciakertje, Bernini: Szt. Péter tér kollonádja, Fertődi Esterházy-kastély, Magyar barokk városkép (Eger), Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum, Eiffel: Nyugati-pályaudvar, Lechner Ödön: Postatakarékpénztár, W. Gropius: Bauhaus-épülete, Le Courbusier: Villa Savoye, F. L. Wright: Vízesés-ház, Lakótelep (Wekerle), Makovecz Imre: Paksi katolikus templom.

Magyar népművészet
A bemutatandó népművészeti alkotásokat a tanár választja ki. A népi építészet, a házbelső, a szerszámok, a használati eszközök, az étkezés, az öltözködés és a vallásnéprajzi tárgyakat ajánlatos a paraszti, tradicionális kultúrába ágyazva és összefüggéseiben, együttesekben bemutatni. (Például egy tájegységben szerepeltetni, egy család, egy falu élete köré szervezve.) A vizuális kommunikáció, valamint a tárgy- és környezetkultúra befogadásához nem készül külön műlista. A műfaji sajátosság tanítását az aktuális kommunikációs eszközök, és helyi tárgyak, épületek elemzésével ajánlatos megoldani.

A felsorolt – kiemelten ajánlott – alkotások mellett a tanár támaszkodjon a rajz és vizuális kultúra érettségi vizsgaleírásában megadott műtárgylistájára!
Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez
Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk (kifejező eszközök, műfajok, stílusok, technikák) megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, alkalmazása, a vizuális kommunikáció fontosabb szabályainak ismerete és reprodukálása.
Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, egyszerűbb szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg-kép), a műelemzés képessége.
Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas), írásbeli és képi kommunikációs képességek kialakítása (térábrázolási konvenciók elemi szintű elsajátítása, a színek szokásoknak megfelelő alkalmazása, alapszintű komponálási, képszerkesztési, konstruálási készség elsajátítása), lényegkiemelő képesség fejlesztése, a tanuló saját munkájának fokozatos önkontrollja.
Önálló véleményalkotás, értékelés vizuális művekről, jelenségekről (mindennapi környezet, fogyasztási cikkek, média), funkciókról, egyéniségekről, kritikai érzék kialakítása.
Művészi kreativitás képességének szóbeli, írásbeli értékelése.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:
Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége.
Órai gyakorlati tevékenységeket kísérő (segítő) kritikai megjegyzések (a „korrektúra”).
Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, vagy önálló gyűjtés alapján.
Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása formájában (képi, írásbeli, szóbeli).
Munkák közös értékelésére, amelynek során a tanulók elmondhatják kritikai észrevételeiket.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
A tanulók saját munkáinak esztétikai színvonala.

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

9–12. évfolyam

Az általános műveltséget megszilárdító szakasz a kilencedik évfolyamon kezdődik, és a tizedik vagy a nyelvi előkészítő évfolyamokat működtető iskolákban tizenegyedik évfolyam végéig tart. Funkciója az iskolai műveltség differenciált megszilárdítása, amelyben már megjelenhetnek a szakképzés előkészítéséhez, a pályaválasztáshoz, a munkavállalói szerepekhez szükséges kompetenciák. Ez a szakasz a tudás alapvető tényezőit és összetevőit a tartalomba ágyazott képességfejlesztés elvének a szem előtt tartásával szilárdítja meg. Ebben a korban jelenhet meg a testnevelés és sport oktatásában először a kognitív fejlesztési oldal figyelembevételével az alapvető az egészséggel és önismerettel kapcsolatos értékek elsajátítása.

Egészségvédelem és anyanyelvi kommunikáció:
Az egészségnevelés és anyanyelvi kommunikáció célja, hogy a tanulók képesek legyenek objektív módon felmérni saját egészségi állapotukat, ismerjék az egészségkárosító tényezőket, azok hatását, elkerülésük módját. Mindezek mellet tudatosan és minden tekintetben kielégítő módon tudjanak kommunikálni és saját véleményüket artikuláltan, határozottan kifejteni az egészségtudatos életvitellel kapcsolatban. El kell érni, hogy értsék meg, tegyenek saját egészségük érdekében. Ismerjék
az életkorral járó biológiai-, pszichohigiénés-, életmódi tennivalókat;
a társkapcsolatok egészségi, etikai kérdéseit;
az egészségre káros szokásokat (helytelen táplálkozás, inaktív életmód);
az egészséges életvitelhez szükséges képességek, a személyiség fejlesztésnek kérdéseit;
az egészségérték tudatosítását.
Továbbiakban őrizzék meg a pubertáskor során a korábban kialakított egészségvédő szokásokat, helyezzék előtérbe az egészséges sportprogramokat a káros szenvedélyekkel szemben. Értsék az eltérő klimatikus viszonyok között történő sporttevékenység előnyös hatásait. Ismerjenek több relaxációs eljárást. Ismerjék a növekvő szervezet igénye és a mozgásszegény életmód általánossá válása miatt a biomechanikailag helyes testtartás jelentőségét, annak automatizálását és fenntartását, az ön- és másokra veszélyes viselkedésekkel szembeni helyes értékítéletek elfogadását. Értsék az optimális folyadékszükséglet, a táplálkozás és a pihenés
egy-egy lényeges információját és a saját nem higiéniáját.

Edzettség, teherbírás fejlesztése és a tanulás megtanulása kompetencia:
Kövessék az objektív adatok alapján a saját edzettségi állapotukat, hozzanak egyéni döntéseket a saját mutatók önálló javításában, fejlesztésében. Tartsák egyensúlyban a testi és szellemi terhelést. Fejlesszék a keringési és légzőrendszert a kontrolált mérések segítségével; az erő és gyorserő mérhetőségének megismerésével egy-két motoros gyakorlat által. Fogadják be a tudományos ismeretterjesztés testkultúrával kapcsolatos produktumait. Képviseljék a fittséget, az ép lelkületű edzett fizikumot, mint értéket a társas korosztályos kapcsolatokban. A tanulók önmagukkal szemben megfogalmazható lényeges fejlesztendő célja a „tanulás megtanulása” kompetencia fejlesztése. A tanulók törekedjenek azon képességeik fejlesztésére, melynek segítségével egyénileg és csoportban is meg tudják szervezni saját edzettségük eléréséhez szükséges tanulásukat, ideértve az idővel és információval való hatékony bánásmódot. A kompetencia magában foglalja az egyén tanulási folyamatának és szükségleteinek ismeretét, az elérhető lehetőségek felismerését, és az akadályok megszüntetésének képességét az eredményes edzettség és teherbírás érdekében. Ez az új tudás és készségek megszerzését, feldolgozását és asszimilálását, továbbá útmutatások keresését és alkalmazását jelenti. Fejlesszék a tanulók azon képességeiket, ami rávezeti saját magukat arra, hogy a feladatok végrehajtásában az előzetesen tanultakra és élettapasztalatára építsen annak érdekében, hogy a tudást és készségeket helyzetek sokaságában tudják használni és alkalmazni.

Sport- és mozgáskulturális tanulás és vállalkozói kompetencia:
Állítsák a koordinációs mozgáskészletüket a sportági célok szolgálatába. Értsék meg a sportágak belső logikáját, fogadják el a törvényszerűségeket. Alkalmazkodjanak a nemenként más tananyagban a fejlesztési sajátosságokhoz; a tanult koordinációs mozgáskészlet célszerű használatával. Ismerjenek a helyzetekre történő mozgásos és pszichés reakciókban absztrakciós eljárásokat, kreatív megoldások előhívásával. Jelenjen meg a kulturált mozgás (elsősorban lányoknál) a hétköznapi mozgáskészletben. Valósítsák meg legalább két sportági rendszer technikai-taktikai alapelemei mozgástanulásának többnyire automatizációs szakaszát. A sport-

és mozgáskulturális tanulás összekapcsolása a vállalkozói kompetenciával motiválja a tanulókat a készségek elsajátításának igényét, hogy egyénileg s csapatban is képesek legyenek dolgozni. Elengedhetetlen az egyén erős és gyenge pontjai megítélésének képessége, valamint az a képesség, hogy az egyén a kockázatokat értékelni és adott esetben vállalni tudja. A vállalkozói hozzáállást a kezdeményezőkészség, a függetlenség és az innováció jellemzi a személyes és társadalmi életben, valamint a munkában egyaránt a sport- és mozgáskultúra bázisára építve.

Pozitív személyiségfejlődés és interperszonális és szociális kompetencia:
Őrizzék meg a saját én keresése közben az eddig kialakult önértékelő szokásokat. Alakuljon ki a reális énképük. Fogadják el a szabályokat értelemszerűen, keressenek konstruktív megoldásokat a konfliktusokban. Továbbiakban fontos az egyén értelmi és érzelmi viszonyának meghatározása a sportértékekkel kapcsolatban; a jellem fejlesztése a sport által. A párkapcsolatok kultúrájának megalapozása, a tanár-diák és a diák-diák összeütközések konstruktív mintáinak megbeszélése. A másik ember tiszteletben tartása, odafigyelés a társakra. A tanulók legyenek képesek az interperszonális, és szociális kompetenciához kapcsolódó elengedhetetlen tudás, készségek és hozzáállás kialakítására, mert a személyi és szociális jólét megköveteli annak megértését, ahogyan az egyén saját ideális fizikai és mentális egészségét biztosítani tudja, ideértve annak ismeretét, ahogyan az egészséges életvitel mindehhez hozzá tud járulni. A sikeres interperszonális részvétel érdekében elengedhetetlen a viselkedési szabályok általánosan elfogadott magatartás megértése. E kompetencia alapját az a készség képezi, hogy építő módon tudjanak tanulók kommunikálni nézőpontokat tudunk kifejezni és megérteni, bizalmat keltő módon tudunk tárgyalni és képesek legyenek az együttérzésre. Az egyénnek tudnia kell kezelni a stresszt és a frusztrációt, és építő módon kell ezeket kifejezésre juttatnia, továbbá különbséget kell tudnia tenni a személyes és a szakmai szféra között.
A tanulók fizikai, fittségi mérésének rendszerét az Intézményi Minőségirányítási Program tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika
9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyam kritikus állomásnak tekinthető az általános műveltségi képzésben. Ebben a szakaszban nyílik lehetőség a testnevelés és sport műveltségi terület mozgásos tartalmaival az absztrakt, kognitív attitűdök és nézet rendszerek hatékony alakítására, melynek jelentősége a kreatív, innovatív, környezettudatos, önreflexióra és saját nézeteinek felülvizsgálatára, bővítésére képes, testileg és lelkileg is egészséges, kooperatív tevékenységre interiorizálódott tudást jelenti az önálló felelősségvállalás az optimális fizikai és lelki állapotának a fenntartásáért. Tehát a testnevelés mozgásanyaga, illetve annak elsajátítása az eddigiektől eltérően nem célként, hanem eszközként és elsődleges örömforrásként jelenjen meg a stabil értékrendszer és kognitív funkciók fejlesztésében, az egyéni alkalmazkodóképesség egyidejű fejlesztésével. A kidolgozás során figyelembe vettük a testnevelési óra által biztosított lehetőségeket, amellyel még hatékonyabban tudjuk fejleszteni a tanulók kulcskompetenciáit, mely így magával hozza a közismereti tantárgyakhoz köthető kognitív funkciók mozgáson keresztüli fejlesztését is, figyelembe véve a különböző korcsoportok mozgásigényét, eltérő terhelhetőségét és a mozgás örömszerző funkcióját. A tanterv megvalósításában közreműködő pedagógusnak folyamatosan figyelemmel kell kísérnie tanulóinak testi, fizikai, és pszichikus fejlődését, s az iskolai életre ható életvitelét. Munkájában az eddiginél nagyobb szerepet kell biztosítania a demokratikus szellemű nyitott téma- és eszközválasztásnak, a nagyobb kínálatnak a testgyakorlási formák területén, és a párbeszéden alapuló interaktív

oktatási módszereknek. Ugyancsak kiemelt figyelemmel kell kezelnie a testgyakorlásban rejlő értékeket, amelyek hozzájárulnak a civilizációs ártalmak ellensúlyozásához, a tanulók optimalizált biológiai fejlődéséhez, és az aktív életre való felkészüléshez. A tanár törekedjen arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozza létre. A kombinációk számát emelje magasra, és ne ismételje meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. Az így kialakított feladatok és kombinációk haszna akkor jelentkezik, ha magas variabilitással és alacsony ismétlésszámmal alkalmazkodásra késztetjük az idegrendszert. Engedjük, hogy a tanulók is kitalálhassanak különböző kombinációkat, amit utánzással akár az egész osztály is együtt hajthat végre. Engedjük szabadjára a saját és a tanulók fantáziáját a testnevelés eszközrendszerének szigorú figyelembevételével. A tanulás legmagasabb fokán próbálkozhatunk a mozgás és a mozgásban résztvevő végtagok téri, idői, sebességi komponenseinek együttes változtatásával. Elsődleges célunk ebben az általános műveltséget megszilárdító fázisban az, hogy a tanulók intra- és intermuszkuláris koordinációját fejlesszük, ami elsősorban az idegrendszer alkalmazkodóképességének a fejlesztésében jelentkezik. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztésének érdekében meg kell próbálnunk csökkenteni a klasszikus a „tanár bemutatja”, vagy a „diák bemutatja” feladat ismertetések számát. Végeredményben próbáljuk egyéb az eddigi gyakorlatban ritkán, éppen ezért újszerűen ható instrukciós formát alkalmazni adott esetben kitalálni. Ezzel elérhetjük azt, hogy a tanulók ne csak passzív elszenvedői, hanem aktív, tudatos résztvevői legyenek már a feladatok végrehajtása előtt.

Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Módszertani és értékelési kiegészítések	Kimeneti követelmények (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
Rendgyakorlatok: Az általános iskolában tanult alaki formák ismétlése, gyakorlása, továbbfejlesztése. A testnevelésben alkalmazott rendgyakorlatok teljes köre.	Az alakiság célszerűségének elfogadtatása. A szervezett rendhez való tudatos alkalmazkodás elvárása. Nyelvi kommunikáció a torna témaköréhez kapcsolódva.	Értsék a rendgyakorlatok jelentőségét. Fegyelmezetten tudják követni az utasításokat. A blokk végére a diákok legyenek képesek az adott instrukció elhangzása után a bemutatandó feladat végrehajtására. Ne legyenek megértési problémák. A hallgatók legyenek képesek szóban, összefüggő mondatokban kifejezni magukat és gondolataikat. Az anyanyelven folytatott kommunikációban követeljük meg az egyéntől, hogy rendelkezzen az alapvető szókincs jelen esetben a testnevelés (torna) szakkifejezéseinek ismeretével. Az egyénnek rendelkeznie kell azzal a készséggel, hogy

		kommunikációt folytasson különféle helyzetekben, és hogy és a helyzet követelményeihez igazítsa kommunikációját. Értékeljük, hogy egy diák miként kommunikál, szervez, old meg feladatot egyes a tanári szerepkörhöz tartozó szituációkban (hibajavítás, bemutatás, értékelés stb).
Gimnasztika és prevenció: Gimnasztikai formájú előkészítő és célgyakorlatok. Az általános iskolában tanult elemek ismétlése, gyakorlása. A lábboltozat süllyedését ellensúlyozó és boltozaterősítő gyakorlatok. Az egyoldalú terhelést megelőző és káros hatásait javító gyakorlatok. Légző- és relaxáló gyakorlatok. Az állandó erősítő hatású mozgássorok rendszeres alkalmazása. Elsősorban a mély hát- és hasizmok, illetve a lábboltozat megfelelő karbantartása. Az ezzel együtt járó tudatos izomtevékenység elsajátítása. A mozdulat megértése, még mielőtt kivitelezné a hallgató. A precíz izomműködés a testformálás és erősítő hatást érvényesítésére. Az erő fejlesztése, a diák izomzatának, izomerejének és fejlettségi fokának megfelelően. A különböző erőadagolás változatos gyakorlatai, az erőskálának testet, a test részeit izoláltan formáló változatai.	Az állandó testtartást fejlesztő feladatokat a rendszeres gyakoroltatás jellemezze. A fizikális képesség fejlődésének értékelés mellett vegyük figyelembe az osztályzatnál, hogy mennyire épült be a tanulók életfelfogásába, életvitelébe a későbbi életvitelüket jelentős mértékben meghatározó képességek értéke. A számszerű adatok felsorolása helyett (követelmény) a fejlődés tendenciáját értékeljük. A tanulók tudjanak önállóan összeállítani rövid bemelegítő jellegű gyakorlatsorokat és azokat hajtsák is végre. (Tanulás tanulása kompetencia)	Tudjanak 8-10, szabadgyakorlatot, kéziszergyakorlatot tervezni és bemutatni. Differenciáltan – erősségeik, gyengeségeik ismeretében – hajtsák végre a képességfejlesztő gyakorlatokat. Legyenek képesek szóban, összefüggő mondatokban kifejezni maguk és gondolataik. Az anyanyelven folytatott kommunikációban rendelkezzenek az alapvető szókincs, jelen esetben a torna szakkifejezéseinek ismeretével. Kommunikáljanak, szervezzenek, oldjanak meg feladatot egyes, a tanári szerepkörhöz tartozó szituációkban. Tudjanak egy 5-6 gyakorlatból álló gerinctorna gyakorlatsort optimális izomtevékenységgel hatásfokkal bemutatni, melyet vagy betanultak, vagy önállóan állítottak össze.
Atlétika:		

Futásokat, ugrásokat, dobásokat speciálisan előkészítő és célgyakorlatok. Futások: A korábban tanult rajtformák pontos, célszerű alkalmazása. Rövid távú vágtafutások. Iramfutás (tempófutás) a táv fokozatok növelésével, illetve a táv ismételt lefutásával meghatározott pihenők beiktatásával. Tartós futás. Futás feladatokkal, akadályokkal. Átfutások akadályok felett. Váltófutás. Ugrások: Magasugrás átlépő és flopp technikával. Távolugrás guggoló, homorító technikával. Helyből ötös ugrás. Dobások: Kislabdahajítás ötös lépésritmussal. Súlylökés helyből lábemeléssel és oldalt felállásos lépő vagy beugrásos technikával.	Rendelkezzenek megfelelő aerob állóképességgel. Válasszák ki a hozzájuk legközelebb álló mozgásformákat, technikákat. Érzékelhetően javuljon futó-, ugró-, dobóteljesítményük az előző évfolyamhoz képest. Váltóhutásban fejlődjön a tempóérzék, csapatszellem, és odafigyelési képességük a társakra (interperszonális kompetencia).	Egyéni teljesítményében a diák: Képességeit a cél érdekében mozgósítva hajtsa végre az indítás jeleinek megfelelő mozgáselemeket. Legyen képes kitartóan futni fiú: 12 percig, a lány: 10 percig. Önmagához mérten fejlődjön ugróügyessége. Helyből távolugrásban a fiú legalább 190 cm-es, a lány 170 cm eredményt érjen el. A tematikus blokk végére a tanulók legyenek képesek az adott a tanár által elhangzott szóbeli instrukció után a bemutatandó feladat végrehajtására. Ne legyenek megértési problémák a végrehajtás során. Legyenek képesek egy kijelölt táv megtételéhez szükséges idő és sebesség becslésére, illetve a becsült értékek alapján a feladat pontos végrehajtására. Ebben a kérdésben mutassanak fel javulást. Legyenek képesek a kinesztetikus képességeik segítségével 9. évfolyamban a magas térdemelés, a sarokemeléses futás, 10. évfolyamban a páros karú indiánszökdelés, a magas térdemelés, a sarokemeléses futás, dzsoggolás hibátlan és változó dinamikájú végrehajtására. A versenyeken és értékeléskor a legjobb képességeik szerint vegyenek részt, mutassanak fel

		mérhető javulást eredményeikben.
Torna: A szertorna mozgásanyagát tekintve változatos gyakorlatsorok kialakítására ad lehetőséget. Sajnálatos módon ehhez a legtöbb esetben olyan fizikális képességekre van szükség a sikeresés kreatív feladat sorok kialakításakor, amivel a tanulók általában nem rendelkeznek. Ebből kifolyólag ezen blokk alkalmával a tanulók fizikai képességfejlesztését is hangsúlyozottan az előtérbe kell állítani. Ezzel párhuzamosan azonban lehetőség van egyes gimnasztikai gyakorlatsorok, ugrások, és egyéb egyensúlyozó feladatok kreatív összeállítására a fizikai képességek meglétének szigorú figyelembevételével, kihasználásával. Továbbiakban a torna mozgásanyagával az egészség megőrzése mellett a cselekvési kultúra fejlesztése is célként jelenik meg. A különböző gurulások, átfordulások, fejállások, és kézállások, illetve azok a mozgások, melyek a szokatlan testhelyzetből természetes testhelyzetbe állítják vissza a tanulót, jelentősen fejlesztik a központi idegrendszer elemző, kontroláló, korrigáló tehát szabályozó tevékenységét. Az oktatás során törekedni kell arra, hogy a tanulók, tanulják meg a segítségnyújtást, ami nemcsak a balesetveszélyt csökkenti és az óra időkihasználhatóságát javítja, hanem a sérülések megelőzésére kialakul az egymás iránti segítőkészség, illetve a segítő tanuló társa mozgásából, ezáltal fejlődik a közös felelősségérzetük. További célként jelenik meg a sportág megszerettetése, sokoldalú képzés, előkészítő mozgások megismertetése (rendgyakorlatok, szabadgyakorlatok,	Fejlődjön erejük, gyorsaságuk és erőállóképességük a feladatoknak megfelelő szintre. Talajtornában tudjanak bemutatni 3-4 elemből álló gyakorlat. Segítségadás mellett hajtsanak végre alaplendületet gyűrűn vagy nyújtón. A tanulók végezzék gyorsan és esztétikusan a megtanult elemek összekapcsolását. Tartsák meg ízületi lazaságukat. Tudják követni RG gyakorlatok közben a zene ritmusát.	Legyen képes egy-egy elem bemutatására, szükség szerint segítségadással. Majd 3-4 elem összekapcsolása, kartartásokkal, érintőjárás, hármaslépés. Lendület előre-hátra, függésben. A 9. és 10. évfolyamon értékeljük a már elsajátított talaj elemek helyes technikai végrehajtását. Mozgása mutasson összefüggést a zene sajátosságaival.

szabadgyakorlat lánc). A sportágra jellemző viselkedésnormák megtanítása, motorikus képességek színvonalának növelése: a kondicionális (erő, gyorsaság, állóképesség) és koordinációs (mozgásszabályozó, mozgásalkalmazó, átállító és mozgástanuló) képességeknek az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazított fejlesztése, alapelemek, elemkapcsolatok tanulásának megkezdése valamint a játékigény kielégítése. További részcélnak tekinthető a helyes testtartás megalapozása, kialakítása, a rossz testtarás javítása, a teljesítményre törekvés erősítése, értékes személyiségvonások fejlesztése: a kudarctűrés, a nehézségek leküzdése, és a kitartás valamint a monotónia tűrésének kialakítása.		
Testnevelés és sportjátékok: Speciálisan előkészítő, a labdás ügyességet fejlesztő feladatok és testnevelési játékok. A kosárlabda, röplabda, kézilabda, labdarúgás sportági alapjainak átadása. A helyi adottságok, a tanulók érdeklődése és a tanár irányultsága függvényében választott két sportjáték technikai és taktikai elemeinek oktatása, tökéletesítése. Támadás és védekezés alapvető megoldásai az adott sportjátékokban. Az adott sportjátékot és az ahhoz elengedhetetlen motorikus képességek fejlesztését szolgáló, a tanulók játékigényét kielégítő előkészítő és rávezető testnevelési játékok. Az adott labdajátékokban a tartalmak – az alapmozgások – a labda fogadása – továbbítása	A diákok legyenek képesek a tanár által mutatott táblán lévő ábra, illetve a tanulók által felolvasott szöveg illetve a tanuló saját maga által olvasott szöveg alapján a bemutatandó feladat végrehajtására. Ne legyenek megértési problémák, kisebb-nagyobb koordinációs problémák a végrehajtás során elfogadhatók. A feladatok végrehajtása mellett értékeljük azt is, hogy a hallgatók	A gyakorlati feladatok tekintetében a diákok minimálisan legyenek képesek a labdát a társnak eljuttatni. 9–10. évfolyamon legalább 5-ből ötször sikeresen különböző távolságokból védő jelenlétében. Ismerjék és hajtsák végre helyes technikával az adott iskolában a tanár által tanított és általuk megértett, gyakorolt technikai és taktikai feladatokat. Legyenek képesek aktívan részt venni egy sportjátékban. Ismerjék az adott sportjáték játékszabályait, és azokat alkalmazzák a különböző taktikai megoldásoknál. Alkalmazzák a technikai

– cselek labdával és labda nélkül – labdavezetés, haladást a labdával – a támadás eredményes befejezéséhez szükséges 2-3 technikai megoldások (dobást, rúgást, ütést) – védekezési alapmozgások – egyszerű támadó és védő technikák – játékszabályok szabályok	képe- sek-e lerajzolni az adott egyszerű feladatot. Bonyolultabb feladatokat ne rajzoltassunk le, hanem írassuk le a végrehajtás folyamatát. Lehet ez inkább otthoni feladat, de adott esetben órai munka keretében is feldolgozható a feladat. Az ellenőrzésnél elsősorban a hozzáállást értékeljük és ne a végrehajtás minőségét. labda fogadását csukott szemmel.	elemeket kombinatív, taktikai, a tanulók csapaton belüli helyük és helyzetük felismerésére. Viselkedjenek sportszerűen, és alkalmazzák a jártasság szintjén a játékszabályokat. Játsszanak legalább két, eddig tanult labdajátékból, az iskolai lehetőségektől függően alkalmazott lényeges versenyszabályokkal.
Grundbirkózás Önvédelem – A küzdősportokról általában. – Előkészítő gyakorlatok. – Küzdőjátékok, guggolások, esések, zuhanások. – A kéz ütőfelületének és a hasizomnak az edzése. – Gurulások, esések. Cselgáncs Előreesések: – térdelés, guggolás, tompítás, – oroszlánfogó – talicska előre hátra, oldalra Hátraesések: – ülésből, guggolásból – tompítás – oroszlánfogó Oldalra esések – térdelés, guggolás – tompítás – lábkihúzás oldalra küzdő feladatként	Törekedjünk minden hallgatót bevonni a kreatív munkába. Az legyen a célunk, hogy mindenki legalább egyszer vegyen részt valamilyen alkotó feladatban a végrehajtás minőségétől eltekintve. Abban az esetben, ha minden hallgatót sikerült gondolkodásra késztetnünk, nyugodtan mehetünk a tananyaggal tovább. A kognitív képességek terén elégedjünk meg most még a próbálkozással a minőségi megoldásra, később törekedjünk. A	Az adott tananyag helyes technikai végrehajtását illetve annak 3-ból 3-szor sikeres bemutatását. A szimmetrikus gyakorlatokat mindkét oldalra gyakorolják és mutassák be. Alkalmazzák a grundbirkózás szabályait és technikáját. Vegyenek részt birkózóversenyen térdelésből. Tudjanak szabadulni a fogásból.

– páros gyakorlatok 5 kg medicinlabdával.	grundbirkózás, önvédelem, és cselgáncs tekintetében, minden esetben értékeljük és követeljük meg. Grundbirkózásnál és önvédelemnél a hallgatók aktivitását és „vállalkozói kedvét” értékeljük.	
Foglalkozások a szabadban: Az iskola környezete és az időjárás figyelembe vételével a tanórák a szabadtéren. Túrák, kirándulások. Szabadban űzhető sportok. Téli sportok, sportjátékok. Környezettudatos viselkedés (szemetelés elkerülése, a környezet óvása, az élővilág kímélete, természetes anyagok használata stb.).	Szívesen vállalják és edződjenek hozzá a rendszeres számukra megszokott szabadban végzett testedzéshez, játékhoz. A szabadban végzett rendszeres futás váljék számukra tudatos, örömöt adó tevékenységgé. Ismerjék a szabadtéri testedzés legfontosabb egészségügyi és balesetvédelmi rendszabályait.	Rendszeresen folytasson szabadtéri sporttevékenységet. Alkalmazza a szabadban történő feladatoknál a környezettudatos magatartást. Legyen rutinja a tanulóknak a változó időjárási körülményekhez való alkalmazkodásban: esőben, hűvösben, hóban is mozogjon, tudja, hogy nem baj, ha fázik a mozgás megkezdése előtt. Tudja, hogy a mozgás után azonban nem hűlhet rá az izzadtság, törölje le, váltson trikót, vegyen száraz zoknit, dörzsölje magát stb.
Úszás: Két választott úszásnem után egy harmadik technika alapjainak elsajátítása. Magasabb szintű kondícionális képzés. Vízbeugrások, rajttechnikák, fordulások. Merjen beugrani a vízbe legalább 1 m magasról guggolásból.	Jelentős fejlődés mutatkozzon az úszóerő és állóképesség területén. Tudjanak alkalmazkodni az úszás adta monotóniához. Tudjanak tájékozódni a vízben. Rendszeresen	Tudjon folyamatosan leúszni 300-400 m-t legalább egy úszásnemben. Fejlődjön állóképessége a másik úszásnemben is (200-300m).

	ússzanak szabadidejükben is. Legyenek képesek folyamatosan úszni 800-1000-1200 m-t.	

A rendelkezésre álló időkeret elosztása

9. évfolyam

Rendgyakorlatok	3
Gimnasztika és prevenció (úszás függvénye)	15-20
Atlétika	17
Torna	10
Testnevelés és sportjátékok (úszás függvénye)	20-25
Küzdősportok	10
Foglalkozások a szabadban	15
Úszás (létesítményfüggő)	0-10
	100 %
A 10. évfolyamba lépéshez szükséges minimum: A sportági alapképzés alapvető fogalmainak ismerete és képi, fogalmi összekötése. A képességfejlesztés két-három eljárásainak megértése. Kialakuló önfegyelem a saját gyengeségek legyőzésében, a gyakorlásban, a versengésben és az edzésben. A sportágakra jellemző alaptechnikák, mozgásstílus megjelenítése még hibákkal, de javuló színvonalon. A rendszeres mozgás, egészséges életmód, versenyzés, sportteljesítmény kategóriáknak megismerése, megértése és saját tapasztalatra épülő megfogalmazása is. Úszni tudás (ha az iskola biztosította az oktatást).	

10. évfolyam

Rendgyakorlatok	3
Gimnasztika és prevenció	15-20
Atlétika	17
Torna	10
Testnevelés és sportjátékok	20-25
Küzdősportok	10
Foglalkozások a szabadban	15
Úszás (létesítményfüggő)	0-10
	100 %
A 11. évfolyamba lépéshez szükséges minimum: A diák által értelmezett és használt terminológia jelentős bővülése különösen a sportági alapképzés és a képességfejlesztés területén. Erősödő önfegyelem a saját gyengeségek	

legyőzésében, a gyakorlásban, a versengésben és az edzésben. A sportágakra jellemző alaptechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése. A rendszeres mozgás, egészséges életmód, versenyzés, sportteljesítmény kategóriáknak elfogadása a műveltségterület alapvető értékeiként.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az anyanyelven folyatott kommunikáció kulcskompetencia esetében, ha a tanulók különböző kreatív, koreografált mozgássorokat találnak ki az adott atlétikus mozgássorokra alapozva és azt szóban el tudják mondani, majd azt helyesen be is tudják mutatni, plusz érdemjeggyel jutalmazandó. A legmagasabb osztályzat akkor javasolt, ha a hallgató teljes biztonsággal képes az adott mozgáskombinációk végrehajtására azok előzetes gyakorlása nélkül. Abban az esetben végeztük jól a dolgunk, ha a tanulók a feladatsorok végrehajtása során nem passzív elszenvedők, hanem aktív alakítói, résztvevői a feladatoknak.

A fizikális és technikai képesség fejlődésének értékelés mellett vegyük figyelembe az osztályzatnál, hogy mennyire épült be a tanulók életfelfogásába, életvitelébe a későbbi életvitelüket jelentős mértékben meghatározó képességek értéke.

A feladatok végrehajtása mellett értékeljük azt is, ha a hallgatók képesek lerajzolni az adott egyszerű feladatot.
Az ellenőrzésnél elsősorban a hozzáállást értékeljük és ne a végrehajtás minőségét.

A gyakorlati feladatok tekintetében a hallgatók legyenek képesek a labdát a társnak mind két kézzel a kezébe dobni vagy pattintani vagy, mind két lábbal eljuttatni. 9–10. évfolyamon sikeresen különböző távolságokból.

Legyenek képesek a saját maguk által eldobott és felpattanó labda magasságát sikeresen megbecsülni, a társuk által megcsavart labda haladási irányát sikeresen eltalálni minden évfolyamon. Tudjanak egy labdát csavarással a célba juttatni.

A „tanulás megtanulása” kompetencia leginkább a hallgatók problémamegoldásával mérhető le mutatkozik meg.

Éppen ezért ha egy tanuló:
9–10. évfolyamon képes hiányos információk alapján egy játék megszervezésére az a legmagasabb osztályzattal értékelendő.

A tanár lehetőség szerint készítsen olyan szabályjátékokat, amelyek valami oknál fogva nem játszhatók, csak abban az esetben, ha a hallgatók a játék szabályait megváltoztatják, esetleg ahhoz hozzátesznek, vagy esetleg elvesznek. Hangsúlyozottan figyeljünk inkább az aktivitásra a módosításokban való részvétel mennyiségére.

A tematikus blokk végére adjunk minden hallgatónak egy egyszerűbb labdás koordinációs feladatot, amit
3 lépésen keresztül kell megtanítania saját osztálytársainak.

Értékeljük a tervezés színvonalát, ötletességét, szórakoztató voltát. Ehhez kapcsolódóan törekedjünk minden hallgató játékszervezésbe való bevonására, alkalmanként adjunk egy játék

instrukciókat tartalmazó jegyzetet a tanulóknak, mely instrukciók elolvasása után a legrövidebb és leghatékonyabb módon meg kell szervezni az adott játékot.

11–12. évfolyam

Az általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakasz a tizenegyedik vagy a tizenkettedik évfolyamon kezdődik, és a tizenkettedik, illetve a tizenharmadik évfolyam végéig tart. Alapvető feladata – a tanulók érdeklődésének, adottságának megfelelően – a Nemzeti alaptanterv fejlesztési feladatainak és az érettségi követelményeinek az összehangolása. Ebben a szakaszban a munkaerőpiac kompetenciaelvárásainak és a Nemzeti alaptanterv kulcskompetenciáinak a tudatosítására kell elsősorban törekedni. További cél az önálló felelősségvállalás, az alkalmazhatóság, a munkabírás, a tanulás és mozgás aránya, a választás a saját priorizált rekreációs terület irányába és az azzal kapcsolatos tudás összefoglalása, továbbfejlesztése. A Nat-nak megfelelő sportműveltségi minimum, sportágismeret elsajátítása. A civilizációs betegségek ismerete, felismerési módjai, ezek elleni küzdelem (pl. terhes torna, mellvizsgálat, munkahelyi torna, gerinctorna, helyes diéta mozgással stb.).

Egészségvédelem és anyanyelvi kommunikáció:
Ebben az életszakaszban az egészségnevelés és anyanyelvi kommunikáció célja és tartalma a 9–10. évfolyamhoz képest jelentős mértékben nem változik, hiszen ebben az esetben is a hallgatók kognitív képességei felől közelítünk a testnevelés és sport helyesen értelmezendő funkcióinak elsajátíttatásához. A tanulók továbbra is legyenek lépesek objektív módon felmérni saját egészségi állapotukat, ismerjék az egészségkárosító tényezőket, azok hatását, elkerülésük módját. Mindezek mellet tudatosan és minden tekintetben kielégítő módon tudjanak kommunikálni és saját véleményüket artikuláltan, határozottan kifejteni az egészségtudatos életvitellel kapcsolatban. Az utolsó két képzési év további célja a sportági szabályismeretek valamint a csoportos és egyéni szabadidős programokhoz kötődő tevékenységek elsajátítása, rendezvények szervezése. El kell érni, hogy alkalmazzák a tanultakat, tegyenek saját egészségük érdekében. Továbbiakban őrizzék meg és adják át fiatalabb társaik részére a pubertáskor során a korábban kialakított egészségvédő szokásokat, helyezzék előtérbe az egészséges sportprogramokat a káros szenvedélyekkel szemben. Értsék és terjesszék az eltérő klimatikus viszonyok között történő sporttevékenység előnyös hatásait adott esetben saját maguk innovatív módon fejlesszenek saját sportági technikákat, játékokat.

Edzettség, teherbírás fejlesztése és a tanulás megtanulása kompetencia:
Az edzettség, teherbírás fejlesztési tartalma mennyiségében változik az előző évekhez képest a tanulás megtanulása kompetencia ismereteinek bővítése az elsődleges szempont. A tanulók kövessék az objektív adatok alapján a saját edzettségi állapotukat, hozzanak egyéni döntéseket a saját mutatók önálló javításában, fejlesztésében. Tartsák egyensúlyban a testi és szellemi terhelést. A tudományos ismeretterjesztés testkultúrával kapcsolatos produktumainak érdeklődő befogadása mellett jelenjen meg a fittség, mint érték képviselete a társas korosztályos kapcsolatokban. A „tanulás megtanulása” kompetencia tartalma kibővítendő a tanulók innovatív képességeinek fejlesztésével illetve a hiányos ismereteken nyugvó helyes döntések meghozatalával. A tanulók továbbra is törekedjenek azon képességeik fejlesztésére, melynek segítségével egyénileg és csoportban is meg tudják szervezni saját edzettségük eléréséhez szükséges tanulásukat, ismereteiket, ideértve az idővel és információval való hatékony bánásmódot. A kompetencia magában foglalja az egyén tanulási folyamatának és szükségleteinek ismeretét, az elérhető lehetőségek felismerését, és az akadályok

megszüntetésének képességét az eredményes edzettség és teherbírás érdekében. Ez az új tudás és készségek megszerzését, feldolgozását és asszimilálását, továbbá útmutatások keresését és alkalmazását jelenti.

Sport- és mozgáskulturális tanulás és vállalkozói kompetencia:
Ebben a szakaszban a jelen blokk tartalma és célja nem változik. Ennek oka, hogy a hallgatók sport- és mozgáskulturális attitűdjének változtatása meglehetősen nehézkes és lassú folyamat. Éppen ezért a hallgatók állítsák a koordinációs mozgáskészletüket a sportági célok szolgálatába. Értsék meg a sportágak belső logikáját, fogadják el a törvényszerűségeket, vonjanak le önálló következtetéseket. A nemenként más tananyag kiválasztása a tanult koordinációs mozgáskészlet célszerű használatával történjen meg. A helyzetekre történő mozgásos és lelki reakciókban az elvonatkoztatás, kreatív megoldások előhívása legyen az elsajátítandó, tudatos feladat. A kulturált mozgás megjelenése legyen napi rutin. A sport- és mozgáskulturális tanulás bizonyítsa a foglakoztathatóság lényegé: a tanuló képes egyénileg és csapatban is dolgozni. Az egyéni erősségeire építsen, gyengeségeit fejlessze és fogadja el, hogy mások más erősséggel és gyengeséggel rendelkeznek. A vállalkozói hozzáállást a kezdeményezőkészség, az alkalmazkodásra is képes függetlenség és az innováció jellemzi a személyes és társadalmi életben és a munkában egyaránt. Mindez a sport- és mozgáskultúra bázisára is építhető, annak keretében jól gyakorolható.

Pozitív személyiségfejlődés és interperszonális és szociális kompetencia:
Ebben a szakaszban a pubertáskori krízis vége felé törekedjenek a hallgatók stabil személyiség és jövőorientációs attitűdjük kialakítására a testnevelés és sport mozgásanyagának és elméleti tartalmának segítségével. Továbbra is őrizzék meg a saját én keresése közben az eddig kialakult önértékelő szokásokat. Fogadják el a szabályokat értelemszerűen, keressenek konstruktív megoldásokat a konfliktusokban. Az egyén értelmi és érzelmi viszonyának meghatározása a sportértékekkel kapcsolatban; a jellem fejlesztése a sport által még hangsúlyozottabban jelenjen meg. A tanár-diák és a diák-diák összeütközések konstruktív mintáit láttatni kell. A tanulók legyenek képesek az interperszonális, és szociális kompetenciához kapcsolódó elengedhetetlen tudás, készségek és hozzáállás kialakítására, mert a személyi és szociális jólét megköveteli annak megértését, ahogyan az egyén saját ideális fizikai és mentális egészségét biztosítani tudja, ideértve annak ismeretét, ahogyan az egészséges életvitel mindehhez hozzá tud járulni. E kompetencia alapját az a készség képezi, hogy építő módon tudjanak tanulók kommunikálni nézőpontokat tudjanak kifejezni és megérteni, bizalmat keltő módon tudjanak tárgyalni és képesek legyenek az együttérzésre. Az egyénnek tudnia kell kezelni a stresszt és a frusztrációt, és építő módon kell ezeket kifejezésre juttatnia, továbbá különbséget kell tudnia tenni a személyes és a szakmai szféra között.
A tanulók fizikai, fittségi mérésének rendszerét az Intézményi Minőségirányítási Program tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika

A 11–12. évfolyam az általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakasznak tekinthető. A 9–10. évfolyamon végzett céltudatosan absztrakt, formális gondolkodást előkészítő szakasza után az érett diák alapvetően képessé válik az eddig megszerzett tudás, kompetenciák birtokában a tárgyi és eszköztudását fejleszteni, valamint felelősen végig tudja gondolni a jövőjét sarkalatosan befolyásoló események fontosságát, azok szerepét. Az órák anyagát a dinamikus komplex rendszerek önszervező tulajdonságának és annak pedagógiai következményeinek figyelembevételével került kidolgozásra. Vagyis az órák mozgásos

tartalmakhoz köthető elsődleges prioritása a hallgatók folyamatos alkalmazkodásra késztetése, a sikeres végrehajtás és eredményesség érdekében. Ennek értelmében, megjelenő alapelv nem a feladatok sokszori végrehajtása a modell technika kialakításának érdekében, hanem a végrehajtások során felfedezett apró a mozgássorok változatosságából következő fluktuációkhoz történő alkalmazkodás. Röviden összefoglalva a tanuló alkalmazkodó képességét és nem a mozgásreprodukáló képességét fejlesztjük a kerettantervben megjelenő mozgásos és kognitív tartalmak sikeres akkomodációjának érdekében. A kerettanterv tananyagának és struktúrájának kialakításánál összefoglalóan a következő szempontokat lettek figyelembe véve. A különböző testgyakorlási formáknál, hogy azok járuljanak hozzá az általános értékrendeken túl a közös és egyéni érdekekhez, valamint erősítsék a tantárgy alapvető motivációs tényezőit, pl.: ötletszerzés, élményszerzés, jókedv, dramatika, kaland, testformálás, fogyókúra, kikapcsolódás, feszültség-levezetés, örömszerzés, baráti kör, önmegvalósítás, teljesítménykontroll, sportolási igény. A kerettanterv nem mozgásos tartalmakhoz, vagyis a kulcskompetenciákhoz köthető elsődleges prioritása, hogy járuljon hozzá a tanulók egészséges testi fejlődéséhez, csökkentsék a környezetből származó káros ingerek személyiség befolyásoló szerepét. Éppen ezért került előtérbe az általános mozgáskészség és fizikai teljesítőképesség fejlesztése mellett a játékos mozgásfeldolgozás, amely nagymértékben erősíti a tanulók egészséges személyiségfejlődését a mozgás örömén keresztül. A tanterv egy korszerű szemléletet tükröz, amelyben kiemelt szerep jut az emberi testmozgás esztétikájának, életmód vonzatainak, és a képességfejlesztésnek.		
Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Módszertani, értékelési kiegészítések	Kimeneti követelmények (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
Rendgyakorlatok: Az általános iskolában tanult alaki formák ismétlése, gyakorlása, továbbfejlesztése. A testnevelésben célszerűen alkalmazott rendgyakorlatok teljes köre.	Az alakiság célszerűségének elfogadtatása. A szervezett rendhez való tudatos alkalmazkodás elvárása. Elvárható a belső kontroll: rend az öltözőben, a higiéniában, a mozgásban, a fejben és az életében a feladatok és instrukciók természetes elfogadása, mely a belső kontrollból fakad.	Értse a rendgyakorlatok jelentőségét. Fegyelmezetten tudja követni az utasításokat. Másokat is eredményesen figyelmeztessen, győzzön meg a rend szükségességéről, legyen a tanár partnere a munkához szükséges rend megteremtésében. Legyen mindez természetes számára. Kultúráltan kérdezzen, kommunikáljon a másik ember méltóságának tiszteletben tartásával, amennyiben az óra szervezésével, a gyakorlás tartalmával kapcsolatosan önálló véleménye van.
Gimnasztika és prevenció:		

Az előző évfolyamok gimnasztikai és célgimnasztikai gyakorlatinak magasabb szintű ismétlése, szükség szerinti kiegészítése. A kiinduló helyzeten kívül legfeljebb 4-6 alapformát tartalmazó 2-4-8-16 ütemű játékos és határozott alapformájú szabad- és kéziszergyakorlatok, valamint páros és társas, illetve egyszerű padzsámoly- és bordásfalgyakorlatok teljes köre. Kötélmászás mászókulcsolással, teljes magasságon, függeszkedési kísérlettel (leányok) és függeszkedéssel (fiúk). A lábboltozat süllyedését ellensúlyozó és boltozaterősítő gyakorlatok. Az egyoldalú terhelést megelőző és káros hatásait javító gyakorlatok. Légző- és relaxációs gyakorlatok. Ismerje a saját testalkatára vonatkozó optimális testtömeg értéket. A köredzés kialakításának mennyiségi és intenzitás-beli vonatkozásainak megértése. Terhelésnél a pulzusértékek vizsgálta.	Az önállóság szintjén tudják és hajtsák végre a legfontosabb helyzeteket és alapformákat, ismerjék a gimnasztika alapvető szakkifejezéseit és vezényszavait. Tekintettel a mai fiatalok gyenge fizikai képességeire a közoktatásban még fokozottabban kell az állandó erősítő hatású mozgássorok rendszeres alkalmazása. Elsősorban a mély hát- és hasizmok, illetve a lábboltozat megfelelő karbantartása tekinthető az elsődleges célnak. A precíz, tudatos, a megértésen alapuló izomműködés a testformálás és erősítő hatást tekintve a legcélravezetőbb.	Tudjon 8-10 szabadgyakorlatot, kéziszergyakorlatot tervezni és bemutatni. Melegítsen be önállóan 8-12 gimnasztikai gyakorlattal az adott sportágnak megfelelően. Vezessen le – tanári felügyelettel és visszacsatolással – társainak bemelegítést. Kötélen mászni v. függeszkedni. Ismerje a gerinc, lábboltozat, légzőrendszeri ártalmak, deformitások főbb okait, azok megelőzésére. Gyakorlatokat. Tudjon relaxálni, tudjon tudatosan védekezni a stresszes állapot ellen. Tudjon testtömeg indexet számolni. Tudja az alap, nyugalmi és a terheléses pulzus értékét, fontosságát. Tudjon munkapulzust számolni.
Atlétika: Futásokat, ugrásokat, dobásokat speciálisan előkészítő és célgyakorlatok. Az előző évfolyamokban tanultak magasabb szintű ismétlése és szükség szerinti gyakorlása. Futások: A tanult rajtformák pontos, célszerű alkalmazása. Rövid távú vágtafutások. Iramfutás (tempófutás) a táv fokozatok növelésével, illetve a táv ismételt lefutásával meghatározott	 Tudják és használják, hogyan lehet a futásokat, ugrásokat és dobásokat képességeik fejlesztésére felhasználni. Ismerkedjenek tapasztalati és elméleti alapon az atlétikai versenyszámok biomechanikai	 Javuljon futó-, ugró- és dobóteljesítménye és technikája az előző évfolyamokhoz képest. Ismerjék alapfokon a versenyszabályokat. (pl. mikor van térdelőrajt, állórajt, hány kiugrási lehetősége van egy versenyzőnek. Alkalmazzák a magasugrás, távolugrás és súlylökés alapvető szabályait.

pihenők beiktatásával. Tartós futás. Futás feladatokkal, akadályokkal. Átfutások akadályok felett. Váltófutás. Ugrások: Magasugrás flop technikával. Távolugrás ollózó technikával. Ötösugrás. Dobások, lökések: Járásból végrehajtott súlylökés. Súlylökés becsúszással. Súlylökés háttal felállásból után lépéssel, majd becsúszással.	alapjaival, a lendületszerzés célszerű felhasználásával az izom-előfeszítések fontosságával a teljesítmények növelésében. Törekedjenek arra, hogy egyéni technikát alakítsanak ki.	
Torna: Gimnasztikai formájú előkészítő és a gyakorlatok. Talajgyakorlat: Alapállásból nyújtott ülésen keresztül gurulóátfordulás hátra húzóállásba. Kísérletek a kiszúró mozdulatra. Fellendülés kézállásba (3 mp). Kézenátfordulás, szabadátfordulások előre, segítségadással. Szabadgyakorlat összeállítása a tanult elemekből, folyamatosan. További egy szer választása a diák testalkatához és képességeihez alkalmazkodó differenciálással. Szekrényugrás: 3-5 részes szekrényen az előző évfolyamokban tanultak ismétlése és gyakorlása az elugrás távolságának és az ugrás hosszának és magasságának növelésével. Szabadon választott ugrások. Gerenda (lányok): Az eddig tanult elemek ismétlése, gyakorlása. 5-6 elemből álló gyakorlatsor bemutatása Gyűrű (fiúk): Az eddig tanult elemek ismétlése, gyakorlása.	Ismerjék a tornamozgások szerkezeti hasonlóságának tanulást segítő hatását. Legyenek képesek a tanult elemmel önállóan összeállított összefüggő gyakorlatok végrehajtására a választott szereken. Érjék el a térbeli tájékozódás és a mozgáspontosság fejlesztésében, hogy összetett nehéz gyakorlatelem végrehajtása közben is koordináltan tudják irányítani mozgásukat. Tudjanak tájékozódni a különböző átfordulások közben és statikus fejjel lefelé helyzetben. Legyenek képesek a lendületet az elemek végrehajtásánál felhasználni.	Mutasson be a helyi felszereltséghez igazodó, elvárásokat támasztó tanár segítségével összeállított – önálló elemeket is tartalmazó – elemkapcsolatokat. Ismerje az alapfokú versenyszabályokat. Legyen képesek egy választott szeren a gyakorlat tökéletes bemutatására, hibajavításra valamint a segítségadásra. Hajtson végre esztétikusan és folyamatosan RG elemkombinációkat. Mozgása mutasson összefüggést a zene sajátosságaival. Ismerjen az izmok mozgáshatárát bővítő aktív és passzív eljárásokat.

3-4 elemből álló gyakorlatsor bemutatása. Ritmikus sportgimnasztika, aerobic (csak lányoknak). Legalább egy kéziszer alapvető technikai elemeinek gyakorlása. Sportgimnasztikában tanult elemek és kombinációk. Az izmok mozgáshatárának fejlesztése a tornafeladatok céljainak elérése érdekében.	Tudjanak lendületi és erőelemeket összekapcsolni, jellemezze a gyakorlataikat a könnyed végrehajtás.	
Testnevelés és sportjátékok: Speciálisan előkészítő, a labdás ügyességet fejlesztő feladatok és testnevelési játékok. A helyi adottságok, a tanulók érdeklődése és a tanár irányultsága függvényében választott két sportjáték technikai és taktikai elemeinek tökéletesítése. Ismerjék meg a csapatmunka értékeinek felhasználását a sportjátékok versenyszerű alkalmazásával. A technikai és taktikai elemek bővítése, a kezdeményező készség kialakítása, a változó helyzetek gyors felismerése és célszerű megoldása a sportjátékok iránti érdeklődés továbbfejlesztése érdekében.	Alkalmazzák a tanult technikai elemeket a kombinatív, taktikai, a tanulók csapaton belüli helyük és helyzetük felismerésére. Viselkedjenek sportszerűen, és alkalmazzák a készség szintjén a játékszabályokat. Játék két, eddig tanult labdajátékból, a lényeges versenyszabályok betartásával. Vezessenek mérkőzést.	Mutassanak be a tanár által előírt és /vagy a tanulók által kiválasztott technikai kombinációt, taktikai megoldást. Legyen képes aktívan részt venni egy sportjátékban. Tudják alkalmazni az alapvető technikai elemeket, és azok taktikai alkalmazásában rejlő fontosabb kombinációkat. Ismerjék a kosárlabda, kézilabda, labdarúgás, röplabda alapvető szabályait, kialakulásuk történetét. Vállalkozzanak mérkőzés részének-egészének vezetésére, vezessenek jegyzőkönyvet, vállaljanak csapatkapitányi szerepet stb.
Grundbirkózás Önvédelem A küzdősportokról általában. Előkészítő gyakorlatok. Küzdőjátékok, guggolások, esések, zuhanások. A kéz ütőfelületének és a hasizomnak az edzése. Gurulások, esések. Cselgáncs Előreesések:	Grundbirkózás szabályai és technikája. Szituációk önálló, kreatív tervezéssel, életszerűen átélve, balesetmentesen.	Ismerjenek önvédelmi fogásokat. Tudjanak birkózni versenyszerűen térdelésből. Tudjanak szabadulni fogásból. Az adott tananyag helyes technikai végrehajtását alkalmazzák imitált utcai harcban. Képesek legyenek

Térdelés, guggolás, tompítás, Oroszlánfogó Talicska előre hátra, oldalra Hátraesések: ülésből, guggolásból tompítás Oroszlánfogó Oldalra esések Térdelés, guggolás tompítás lábkihúzás oldalra küzdő feladatként. Páros gyakorlatok 5 kg medicinlabdával.		váratlan helyzetben is alkalmazni egy-két fogást. A szimmetrikus gyakorlatokat mindkét oldalon tudják alkalmazni. Ismerjék a birkózás és a cselgáncs alapvető szabályait, súlycsoportjait.
Foglalkozások a szabadban: Az iskola környezete és az időjárás figyelembe vételével a tanórák lehetőleg a szabadtéren valósuljanak meg. Túrák, kirándulások annak szervezési ismereteivel. Szabadban űzhető egyszerű sportok (pl. nordic walking) Téli sportok, sportjátékok. Környezettudatos viselkedés (szemetelés elkerülése, a környezet óvása, az élővilág kímélete, természetes anyagok használata stb.)	Épüljön be a tanulók mindennapi életébe a rendszeres szabadtéri önálló, balesetmentes testedzés. Legyenek időszakok – hetek, amikor tekintet nélkül az időjárásra – a szabadban zajlik az óra vagy annak egy része. Átszervezéssel kerüljön sorra egy-egy téli sportág megismerése (pl. korcsolya, sífutás).	Rendszeresen folytasson szabadtéri sporttevékenységet. Szívesen vállalja a megszokott szabadban végzett testedzést, játékot. Rutinosan készüljön hozzá. A szabadban végzett rendszeres futás váljék számukra tudatos, örömöt adó tevékenységgé. Ismerjék, és tudatosan alkalmazzák a szabadban űzött sportok csoportos, ruházkodási, táplálkozási szokásait. Ismerjék a szabadtéri testedzés legfontosabb egészségügyi és balesetvédelmi rendszabályait.
Úszás: Két választott úszásnem után egy harmadik technika alapjainak elsajátítása. Magasabb szintű kondícionális képzés. Vízbeugrások, rajttechnikák, fordulások, vízből mentés.	A tanulók úszását jellemezze a finomkoordináció, megfelelő mozgásritmus, gazdaságos erőközlés képessége. Legyenek képesek 1000-1500 m biztonságos úszására két-három úszásnemben.	Tudjon folyamatosan leúszni 400-500 m-t legalább egy úszásnemben. Fejlődjön állóképessége a másik két úszásnemben is (200-300 m).

11. osztály

Rendgyakorlatok	3
Gimnasztika és prevenció	15-20
Atlétika	17
Torna	10
Testnevelés és sportjátékok	20-25
Küzdősportok	10
Foglalkozások a szabadban	15
Úszás	5-10
	100 %

A 12. évfolyamba lépéshez szükséges minimum:
A diák által értelmezett és használt terminológia jelentős bővülése különösen a sportági alapképzés és a képességfejlesztés területén. Erősödő önfegyelem a saját gyengeségek legyőzésében, a gyakorlásban, a versengésben és az edzésben. A sportágakra jellemző alaptechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése. A rendszeres mozgás, egészséges életmód, versenyzés, sportteljesítmény kategóriáknak elfogadása a műveltségterület alapvető értékeiként. Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások maradéktalan végrehajtása. Az önállósság, a belső kontroll megjelenése a tanár által kiszabott ill. az egyéb iskolán kívüli rendszeres testmozgásban. A céltudatos egészségmegőrzés kialakulása. A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, annak teljesítményt rontó tulajdonságának elfogadása, megértése. Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken. A sportági szabályok jellegformáló és szocializáló szerepének megértése, az együtt játszás konfliktusainak csökkentése. Alapfokú tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseinek rendszerben.

12. osztály

Gimnasztika és prevenció	15-20
Atlétika	15
Torna	10
Testnevelés és sportjátékok	20-25
Küzdősportok	10
Foglalkozások a szabadban	20
Úszás (létesítményfüggő)	0-10
	100 %

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés a megismerési folyamat zárása, ám egyben magában foglalja az elsajátítási időszak egészét. Ezáltal együttesen irányul a megszerzett tanulói tudás (képességek, tantárgyi tartalmak) és a tanári tevékenység (módszertani, didaktikai alapelvek, eljárások) értékelésére.

Az értékelés során cél a tanulói előrehaladás mérése, a tanár által alkalmazott módszerek, eljárások eredményességének vizsgálata. A tanuló teljesítményének értékelése során együttesen vesszük vizsgálat alá az elsajátított ismeretet és a kézségeket. Az ellenőrzés, értékelés típusa függ az értékelni kívánt tanegység tartalmától, nagyságától. Célja a tanulói előrehaladás ellenőrzése, minősítése. Az értékelés tekintetében vegyük szigorúan figyelembe, hogy a 9−10. évfolyamok az általános műveltséget megszilárdító szakaszát, míg a 11−12. évfolyamok az általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakaszt reprezentálják, aminek az értékelés szempontjainál is meg kell jelennie annak érdekében, hogy követhető legyen a folyamat, melynek során átalakul teljesen önértékelővé az érett ember, vagyis a külső kontroll belsővé alakul, javasoljuk a folyamatos tanári értékelés csökkentését a tanulói értékelés mértékének a párhuzamos emelkedésével, természetesen tanári (háttér-) felügyelet mellett. A tanár minden esetben értékelje a tanulók fizikai és technikai képességeit a teljes képzés folyamán, szövegesen, adatok, osztályzat segítségével a tematikus blokkokban leírt módon vagy adott esetben a helyi körülmények figyelembevételével. A kulcskompetenciák tekintetében azonban a tanári értékelést egyre inkább szorítsuk a háttérbe a hallgatók (osztály) műveltségi színvonalának függvényében. Az ilyen típusú értékelés a fizikális és technikai képességeknél megismert módon történhet szövegesen, adatok, osztályzat segítségével a tematikus blokkokban leírt módon vagy adott esetben a helyi körülmények figyelembevételével.

Szóbeli ellenőrzés:
kiselőadás: egy témában való elmélyülés, önálló kutatómunka minősítése,
vita: vélemények ütköztetése, az érvelés képességének ellenőrzése,
forráselemzés: kritikai gondolkodás minősítése.
Tartsuk szem előtt, hogy a szóbeli ellenőrzés fejleszti a kifejezőkészséget, a reprodukálási képességet.

Írásbeli ellenőrzés:
Az írásbeli ellenőrzés feladatainak összeállítása során tekintettel kell lenni a követelményekre, amelyeke a témakörökben megfogalmazottak.
teszt-feladatlap (feleletválasztás, kiegészítés, fogalom, adat, esemény, évszám társítása),
esszé: adott témában összefüggő gondolatsor kifejtése (otthoni munka),
vázlatkészítés a lényeglátás fejlesztésére, mérésére.
A vizsgálati eredményt számszerűsítve tudja mind a tanuló, mind a tanár, mind a szülő értelmezni, amely lehet százalékérték, pontszám, érdemjegy. Az értékelési események egyben a tanulási-tanítási folyamat kontrolljai, az eredményesség mutatói.

Követelmény
Az egészséges testi fejlődés terén:
A közoktatásban résztvevő tanulók ismerjék föl az alkalmazás szintjén a mozgástevékenységeknek és sportolásnak az egészséges életmódban betöltött szerepét a 9−10. évfolyamok általános műveltséget megszilárdító, míg a 11−12. évfolyamok általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakaszában.

A mozgásműveltség fejlesztése terén:
A tanulók legyenek képesek az adott sportági szabályok és szerek környezetében az alap technikai elemek jártasság szintű kivitelezésére az adott mozgássorok hétköznapi életvitelbe beépíthető kialakítására.

A motorikus képességek fejlesztése terén:
Érjenek el jelentős fejlődést maximális gyorsasági erőben, alap-állóképességben.

Ismerjék és alkalmazzák a képességeik fejlesztésére szolgáló eljárásokat.
Fejlődjön izomérzékelésük, ritmus- és reakcióképességük, térbeli tájékozódási képességük, labilis egyensúlyi helyzetben is növekvő biztonsággal uralják testhelyzetüket.
Jellemezze a tanulókat a motorikus cselekvési biztonság, életvitelükben a rendszeres fizikai aktivitás.
Felelősségük teljes tudatában gyakoroljanak megfelelően tudatos motiváltsággal.

Elméleti felkészültségben:
Tudják kifejezni szóban azt, amit a gyakorlatban végre tudnak hajtani.
Szélesítsék az adott kulcskompetenciákhoz kapcsolódó szervezési, vállalkozói, adott esetben nyelvi és digitális eszközök használatához kapcsolódó tudásukat, ismereteiket.

Értékelendő készségek és attitűdök a kulcskompetenciákkal kapcsolatban

írásban és szóban történő kommunikáció, megértés, és a közlés másokkal való megértetése; különféle célú közlések különböző helyzetekben;
írott információk, adatok és fogalmak fellelése, gyűjtése és feldolgozása tanulás és a tudás szisztematikus rendezése céljából;
tömör és világos kifejezésmód a beszédben, a mondottak mások általi megértésének ellenőrzése;
érvek meggyőző módon történő megfogalmazása írásban és szóban, mások érvelésének meghallgatása vagy olvasása;
az oda illő és nem oda illő információk közötti különbségtétel írásban és szóban;
huzamosabb és rövidebb ideig tartó figyelemösszpontosítás és reflektálás az adott anyagra;
magabiztos fellépés, ha nyilvánosan kell beszélni;
szavak/kifejezések gyakorlati helyességén túl az esztétikai minőségre való törekvés a megnyilvánulásokban;
mások véleményének és érvelésének elfogulatlan és konstruktív megközelítése, kritikus párbeszéd kialakítása.

FIZIKA

9–10. évfolyam
A fizika kerettanterv és a Nemzeti alaptanterv viszonya
A szakközépiskolai fizika kerettanterv összhangban van a Nat-ban megfogalmazott általános értékrenddel, lehetőséget teremt, ajánlásokat fogalmaz meg a Nat által meghatározott kiemelt kompetenciák fejlesztésére. A tanterv alkalmazása során olyan oktatási struktúrák alakíthatók ki, melyek tevékenységközpontú képzést tesznek lehetővé. A kerettanterv tudatosan épít azokra a tanári megoldásokra, melyek a tanulók együttműködését helyezik előtérbe, miközben az egyén felelősségét hangsúlyozzák a közösség munkájában.
A kerettanterv rámutat az emberiség globális problémáinak forrásaira, azok kezelésének, elhárításának lehetőségeire, a környezettudatos magatartás jelentőségére. A környezetei problémák, értelmezésének és kezelésének gazdasági vonatkozásaira, a gazdasági érdekből fakadó manipuláció veszélyeire, a természettudományok társadalomba való beágyazottságának sajátosságaira.
A természettudományok, ezen belül a fizika felépítését, eszköztárát, a megismerésre, megértésre irányuló alapvető emberi törekvés szemszögéből értelmezve a tanterv logikus és alapos helyzetértékelésre, tudatos, racionális, és felelős döntésekre nevel. A tudományterület fejlődésének történeti bemutatása révén segít annak felismerésében, hogy a természet leírása a valóságról alkotott modellek révén történik, melyek önmagukban nem képviselnek abszolút igazságot, s együtt változnak a világról szerzett tapasztalatainkkal. Mindez ráirányítja a

figyelmet az élethosszig való tanulás jelentőségére, valamint a döntésekben megvalósuló kritikus, kétkedő-elemző szemléletmód fontosságára.
A fizika kerettanterv és a kulcskompetenciák fejlesztése
A fizika kerettanterv alapvető céljának tekinti tanulók a felnőtt életének sikeressége szempontjából kiemelt fontosságú kulcskompetenciák fejlesztését, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítést, a személyiségközpontú, interaktív, önálló tapasztalatszerzést lehetővé tevő tanulásra alapozó tanulási eljárások és módszerek terjedésének elősegítését. Mindezek segítséget nyújthatnak a tanulóknak személyes boldogulásukhoz és fejlődésükhöz, az aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.
A fizika oktatásának központi eleme a természettudományos kompetencia fejlesztése. A természettudományos kompetencia fejlesztése révén a tanuló képessé válik arra, hogy a természet leírásának eszköztárát megismerve értelmezze, s bizonyos mértékig előre jelezze a környezetében lezajló kölcsönhatásokat, tudatosan irányítsa mindennapi cselekedeteit, elemző, objektív módon hozza meg döntéseit. Ezáltal a tanuló védetté válik az áltudományokkal szemben, s felnőttként eredményesebben artikulálhatja nézeteit képviseleti demokráciánk intézményrendszereiben.
A fizika kerettanterv lehetőséget teremt a környezettudatos nevelés megvalósítására. Megmutatja azokat a folyamatokat, melyek során az ember megismerő tevékenysége a természeti környezet megváltoztatására vezet, illetve vezetett, láttatja a változások okait, hatásait, bemutatja a szükséges cselekvés módozatait, annak társadalmi formáit, s ezeken belül az egyén lehetőségeit.
Az anyanyelvi kompetencia fejlesztése (szövegképzés, szövegértés) minden tantárgy (műveltségterület) esetében alapvető törekvés kell hogy legyen.
A hétköznapokban illetve a munka világában való boldoguláshoz elengedhetetlen, hogy a tanuló képes legyen különféle tudományos-ismeretterjesztő szövegeket, összegyűjteni és feldolgozni, belőlük a releváns információkat kiemelni, s az ezekkel kapcsolatos saját gondolatait a helyzetnek megfelelő módon meggyőzően megfogalmazni és kifejezni.
A matematikai kompetencia fejlesztésére a fizika elsődlegesen a számítási feladatok révén alkalmas. A feladatok elsősorban hétköznapi jelenségekhez kapcsolódó számítások lehetnek, melyek a matematikai eljárások alkalmazásának elsajátítására irányulnak gyakorlati ismeretek, adatok, mennyiségek megszerzése, egyes fontos mennyiségi jellemzők nagyságrendjének tudatosítása érdekében. A matematikai kompetencia mentén értelmezhető a becslés, mérési hiba fogalomköre, mely a természettudományos leírásmód alapvető eleme.
A digitális kompetencia fejlesztése a fizikán belül szintén elengedhetetlen. A világhálón fellehető információk, virtuális kísérletek nagymértékben tágíthatják a tanulók ismeretinek horizontját, s bázisát képezhetik az önálló tanulásnak, s csoportos munkavégzésnek egyaránt. A digitális kompetencia fejlesztése révén a tanulók elsajátítják az információs technikák használatát az információk megszerzése, feldolgozása és átadása vonatkozásában is. Képessé lesznek adatbázisok, táblázatkezelők, szövegszerkesztők használatára, prezentációk készítésére.
A fizika mélyebb megértése elképzelhetetlen önálló tanulás, ismeretszerzés, ismeretfeldolgozás nélkül. Amennyiben a természettudományos kompetenciát megfelelően fejlesztetjük, olyan módszerhez és szemlélethez juttathatjuk tanítványainkat, mely a konkrét tananyagtartalmaktól függetlenül alkalmazható.
A természettudományok, ezen belül a fizika alapvető sajátsága a társadalmi beágyazottság. Mindez azt jelenti, hogy a kutatások iránya, a motivációk és mozgatók értelmezhetetlenek a társadalmi környezet, a társadalom elvárásinak ismerete nélkül. A természettudományok fejlesztési irányait is nagymértékben befolyásolhatják a társadalom belső folyamatai, s az ebből fakadó döntések. A természettudományok, ezen belül a fizika – napjaink problémáinak és a tudománytörténeti ismeretek célirányos feldolgozása révén – alkalmas lehet a szociális és társadalmi kompetenciák fejlesztésére, elmélyítésére. Ily módon a sikeresen fejleszthető

társadalmi kompetenciákon túl, az egyetemes és nemzeti kultúra bemutatására nyílik lehetőség (az adott terület vonatkozásában). Mindez fejleszti a tanulók énképét, önismeretre nevel, segít értelmezni saját helyét a közösségben.

Célok és feladatok

A fizikatanítás célja a szakközépiskolában az általános műveltség részét jelentő alapvető fizikai ismeretek kialakítása, a tanuló érdeklődésének felkeltése a természeti jelenségek megértése iránt, valamint az önálló ismeretszerzési készség megalapozása.
A kitűzött célokat az általános iskolai ismeretek rendszerezésével, kiegészítésével érhetjük el. A fizika legfontosabb területeinek áttekintésekor a diákok felkészültségi szintjének megfelelő szemléletformálást tekintjük irányadónak.
A fizika szakközépiskolai tanítása során a természeti jelenségek megfigyeléséből, kísérleti tapasztalatokból kiindulva ismertetjük fel a tanulókkal a jelenségek lényegi összefüggéseit, ok-okozati viszonyait. A törvények matematikai megfogalmazására, és azok alkalmazására feladatok megoldásában csak olyan egyszerű esetekben törekszünk, ahol ezek valóban a fizika jobb megértését segítik elő. A diákoknak látniuk kell, hogy a természet törvényei matematikai formában is leírhatók, és a számítások eredményei kísérletileg ellenőrizhetők.
A fizikai ismeretek átadása mellett alapvetően fontos tudatosítani a tanulókban, hogy a természettudományok
– ezen belül a fizika – az egyetemes emberi kultúra részét képezik, és a fizika szoros kapcsolatban áll a kultúra más területeivel. Ugyanilyen fontos annak felismertetése, hogy nagyrészt a fizika eredményei alapozzák meg a műszaki tudományokat, lehetővé téve ezzel a – napjainkban különösen is érzékelhető – gyors technikai fejlődést.
Hangsúlyoznunk kell, hogy a természet törvényeinek megismerése és az emberiség céljaira történő felhasználása felelősséggel jár. A fizikai ismereteket természeti környezetünk megóvásában is hasznosítani kell, ez nemcsak a tudósok, hanem minden iskolázott ember felelőssége és kötelessége.

Fejlesztési követelmények

Ismeretszerzési, -feldolgozási és -alkalmazási képességek
Váljon a tanuló igényévé az önálló ismeretszerzés, a természeti és technikai környezet jelenségeinek megértése. → természettudományos kompetencia.
Tudja a jelenségeket, kísérleteket megfigyelni, tapasztalatait rögzíteni. → matematikai és természettudományos kompetencia.
Legyen tapasztalata az egyszerűbb kísérleti és mérőeszközök balesetmentes használatában.
Legyen jártas az SI és a gyakorlatban használt SI-n kívüli mértékegységek, azok tört részeinek és többszöröseinek használatában. → matematikai és természettudományos kompetencia.
Legyen képes önállóan használni különböző lexikonokat, képlet- és táblázatgyűjteményeket.
Értse a szellemi fejlettségének megfelelő szintű természettudományi ismeretterjesztő kiadványok, műsorok információit, tudja összevetni a tanultakkal. → digitális és természettudományos kompetencia.
Legyen jártas a vizsgálódás szempontjából lényeges és lényegtelen jellemzők, tényezők megkülönböztetésében.
Tudja a megfigyelések, mérések, kísérletek során nyert tapasztalatokat áttekinteni.
Megszerzett ismereteit tudja a legfontosabb szakkifejezések, jelölések megfelelő használatával megfogalmazni, leírni. → természettudományos kompetencia.

Tudja a kísérletek, mérések során nyert adatokat grafikonon ábrázolni, kész grafikonok adatait leolvasni, értelmezni. → matematikai és természettudományos kompetencia.
Legyen képes a tananyaghoz kapcsolódó eszközök működésének alapelveit felismerni. → természettudományos kompetencia.
A környezet- és természetvédelmi problémák kapcsán tudja alkalmazni fizikai ismereteit, lehetőségeihez képest törekedjék ezek enyhítésére, megoldására. → természettudományos-, szociális és állampolgári kompetencia.

Tájékozottság az anyagról, tájékozódás térben és időben
Tudja, hogy az anyagnak különböző megjelenési formái vannak. Ismerje fel a természetes és mesterséges környezetben előforduló anyagfajtákat, tulajdonságaikat, hasznosíthatóságukat.
Legyen elemi szintű tájékozottsága az anyag részecsketermészetéről. → természettudományos kompetencia.
Tudja, hogy a fizikai folyamatok térben és időben zajlanak le, a fizika vizsgálódási területe a nem látható mikrovilág pillanatszerűen lezajló folyamatait éppúgy magában foglalja, mint a csillagrendszerek évmilliók alatt bekövetkező változásait. → természettudományos kompetencia.
Ismerje fel a természeti folyamatokban a visszafordíthatatlanságot.
Tudja, hogy a jelenségek vizsgálatakor általában a Földhöz viszonyítjuk a testek helyét és mozgását, de más vonatkoztatási rendszer is választható. → természettudományos kompetencia.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudomány fejlődéséről
A tanuló tudja, hogy a fizikai törvények a jelenségek alapvető ok-okozati viszonyait fogalmazzák meg. A fizikai törvények matematikai formulákkal írhatók le. A tanulóknak a megismert egyszerű példákon keresztül világosan kell látniuk a matematika szerepét a fizikában. → matematikai és természettudományos kompetencia.
A középiskolai fizika tanítása során azt is érzékeltetni kell, hogy a természet megismerése hosszú folyamat, közelítés a valóság felé. A tudományok fejlődése nem pusztán ismereteink mennyiségi bővülését jelenti, hanem az elméletek, a megállapított törvényszerűségek módosítását is, gyakran teljesen új elméletek születését.
Az alapvető fizikai ismereteken túl fontos látni a fizika kapcsolódását a kultúra más területeihez, más természettudományokhoz csakúgy, mint a technikához, a filozófiához vagy a művészetekhez. → természettudományos-, esztétikai kompetencia.

Belépő tevékenységformák

Fizikai jelenségek irányítással történő tudatos megfigyelése, a lényeges és kevésbé lényeges tényezők megkülönböztetése. Ok-okozati kapcsolatok felismerése. A tananyaghoz kapcsolódó egyszerű kísérletek önálló végrehajtása előzetes tanári útmutatás alapján. → természettudományos kompetencia.
A tapasztalatok közérthető összefoglalása a tanult szakszókincs helyes használatával. → anyanyelvi- és természettudományos kompetencia.
A tanult fizikai mennyiségek mértékegységének ismerete és helyes használata, a mindennapi életben használt fizikai mennyiségek nagyságának becslése. A tanult fizikai törvények felismerése a mindennapi élet jelenségeiben, a technikai eszközökben. → természettudományos kompetencia.
Könyvtári ismerethordozók (szaklexikonok, képlet- és táblázatgyűjtemények, segédkönyvek, ismeretterjesztő kiadványok) használata, a tananyagot kiegészítő ismeretek megszerzésére. A

számítógépes oktató- és szimulációs programok, multimédiás szakanyagok használata. Az internet használata a tananyagot kiegészítő információk megszerzésére, tanári irányítással. → digitális-, anyanyelvi- és természettudományos kompetencia.

Témakörök	Tartalmak
Mechanika	
Mozgások	
Az egyenes vonalú egyenletes mozgás	Az egyenes vonalú egyenletes mozgás jellemzése. Út-idő grafikon készítése és elemzése, a sebesség kiszámítása.
Az egyenes vonalú egyenletesen változó mozgás, szabadesés	A egyenes vonalú egyenletesen változó mozgás speciális esete: a szabadon eső test mozgásának kísérleti vizsgálata. A sebesség változásának értelmezése, átlagsebesség. A pillanatnyi sebesség fogalmának kvalitatív értelmezése. A gyorsulás fogalma, a nehézségi gyorsulás. az egyenletesen változó mozgás. Az egyenletesen változó mozgás grafikus leírása.
Az egyenletes körmozgás	Az anyagi pont egyenletes körmozgásának kísérleti vizsgálata. Az egyenletes körmozgás leírása: periódusidő, kerületi sebesség mint vektormennyiség, a sebesség változása, a gyorsulás mint vektormennyiség.
A dinamika alapjai	
Mozgásállapot-változás és erő	A mozgásállapot fogalma, a testek tehetetlenségére utaló kísérletek. A tehetetlenség törvénye. Az erő fogalma, mértékegysége. Newton II. törvénye. Hatás–ellenhatás törvénye.
Erőfajták	Nehézségi erő. Kényszererők. Súrlódás, közegellenállás. Rugóerő.
Erők együttes hatása	A kölcsönhatásban fellépő erők vizsgálata. Az erők vektoriális összegzése. Erők forgatónyomatéka. A testek egyensúlyának feltétele.
A lendület-megmaradás	A lendület-megmaradás törvénye és alkalmazása (kísérleti példák, mindennapi jelenségek).
Az egyenletes körmozgás dinamikai vizsgálata	Newton II. törvényének alkalmazása a körmozgásra. A centripetális gyorsulást okozó erő felismerése mindennapi jelenségekben.
Munka, energia	
A munka értelmezése és kiszámítása	A munka fogalma, állandó és egyenletesen változó erő munkája.
Mechanikai energia-	Mozgási energia, magassági energia, rugalmas energia. Munkatétel.

Témakörök fajták	Tartalmak
A teljesítmény és hatásfok	A teljesítmény és hatásfok fogalma, kiszámítása egyszerű esetekben.
Rezgések, hullámok	
Rezgések	A rugóra függesztett test mozgása. A rezgést jellemző mennyiségek (amplitúdó, rezgésidő, frekvencia). A rezgés energiája.
Hullámok	Mechanikai hullámok megfigyelése, jellemzése. Hullámok visszaverődése és törése (elhajlás), interferencia. Állóhullámok kialakulása.
A hanghullám tulajdonságai	Hangtani alapkísérletek és egyszerű kvalitatív értelmezésük.
Elektromágnesség	
Elektrosztatika	
Elektromos alapjelenségek	Az elektromos állapot, kétféle elektromos töltés, megosztás, vezetők, szigetelők. Töltések közti kölcsönhatás, Coulomb-törvény.
Az elektromos tér	A térerősség fogalma. Az erőtér kvalitatív jellemzése egyszerű konkrét esetekben. Munkavégzés az elektrosztatikus térben, a feszültség fogalma. Vezetők elektromos térben (gyakorlati alkalmazások).
Egyenáramok	
Az egyenáram	Az egyenáram fogalma, jellemzése. Ohm-törvény. Vezetők ellenállása, fajlagos ellenállás. Ellenállások soros és párhuzamos kapcsolása. Érintésvédelmi szabályok.
Elektromos energia és teljesítmény	Az elektromos áram munkája, fogyasztók teljesítménye.
Elektromágneses indukció, Elektromágneses hullámok	
A mágneses tér	A mágneses tér jellemzése: a mágneses indukció vektor fogalma. Áramok mágneses tere.
Lorentz-erő	Árammal átjárt vezetők mágneses térben. Mozgó töltések mágneses térben, a Lorentz-erő fogalma
Mozgási indukció	A mozgási indukció kísérleti vizsgálata, a jelenség magyarázata, az indukált feszültség, Lenz-törvény. Váltakozó feszültség kísérleti előállítása, váltófeszültség, váltóáram fogalma és jellemzése.

Témakörök	Tartalmak
Nyugalmi indukció	A nyugalmi indukció kísérleti vizsgálata.
Elektromágneses hullámok	Rádióhullámok, hősugarak, fény, ultraibolya, röntgensugárzás, hasonlóságok és különbségek. Gyakorlati alkalmazások. Egészség- és környezetvédelmi vonatkozások.

Fénytan

Geometriai optika	A fény egyenes vonalú terjedése, terjedési sebesség. A fényvisszaverődés törvényei. Sík- és gömbtükrök képalkotása. A törés és teljes visszaverődés jelensége, a törési törvény. Lencsék képalkotása, optikai eszközök.
Hullámoptika	A fény hullámtulajdonságainak kísérleti vizsgálata: elhajlás, interferencia, fénypolarizáció. A fehér fény színekre bontása.

Termodinamika

Gázok állapotváltozásai	Állapotjelzők. Boyle–Mariotte és Gay–Lussac törvények. Kelvin-féle hőmérsékleti skála. az egyesített gáztörvény. ideális gázok részecskemodellje.
A hőtan főtételei	A hőtan I. főtétele – (energiamegmaradás megfogalmazása). A hőtan II. főtétele (a folyamatok iránya).
Halmazállapot-változások	Olvadás–fagyás, forrás/párolgás–lecsapódás jellemzése. Halmazállapot-változások energetikai vizsgálata.
A hőterjedés	Hősugárzás, hővezetés, hőáramlás kísérleti vizsgálata.

Modern fizika

Az anyag atomos szerkezete	Az anyag atomos szerkezetére utaló jelenségek. Az atomok mérete.
A fény kettős természete	A fény hullámtulajdonságainak összefoglalása. A fényelektromos jelenség – a fény részecsketermészete. gyakorlati alkalmazások.
Az elektronok kettős természete	Az elektron mint részecske: az elemi töltés. Az elektron mint hullám: elektroninterferencia.
Az atom szerkezete	Az atom belső szerkezetére utaló kísérleti tapasztalatok. Rutherford-kísérlet, vonalas színkép. Az elektronburok héj-szerkezete.
Az atommag szerkezete	A nukleonok (proton, neutron), a nukleáris kölcsönhatás jellemzése.
A radioaktivitás	Alfa-, béta- és gammabomlás jellemzése. Radioaktív sugárzás környezetünkben, a sugárvédelem alapjai. A

	természetes és mesterséges radioaktivitás gyakorlati alkalmazásai.
Maghasadás	A maghasadás jelensége, láncreakció, atombomba, atomerőmű. Az atomenergia felhasználásának előnyei és kockázata.
Magfúzió	A magfúzió jelensége, a csillagok energiatermelése. A hidrogénbomba.
Egyetemes tömegvonzás	A heliocentrikus világkép (a Naprendszer bolygói, azok holdjai). Bolygómozgás: Kepler-törvények. A Newton-féle gravitációs törvény. A mesterséges égitestek mozgása.
Csillagfejlődés	A csillagok születése, fejlődése és pusztulása.
A kozmológia alapjai	Az Univerzum tágulása. Ősrobbanás-elmélet.

A továbbhaladás feltételei

A szakközépiskolai fizikai tanulmányok végére a korábbi évek tananyagának és a modern fizika elemeinek szintetizálásával körvonalazódnia kell a diákokban egy korszerű természettudományos világképnek. Tudatosodnia kell a tanulókban, hogy a természet egységes egész, szétválasztását résztudományokra csak a jobb kezelhetőség, áttekinthetőség indokolja. A fizika legáltalánosabb törvényei a kémia, biológia, földtudományok és az alkalmazott műszaki tudományok területén is érvényesek.
A konkrét jelenségeket, a tanult törvényszerűségeket tudja besorolni a fizika főbb területei alá (mechanika, elektromágnesség, termodinamika, atom- és magfizika, csillagászat).
Tudjon különbséget tenni a hipotézis és a kísérletileg, tapasztalatilag igazolt állítás között.
Tudja eldönteni, hogy egy adott kísérletből egy adott következtetés levonható-e.
Ismerje fel és tudja magyarázni a mindennapi életben tapasztalható leggyakoribb hőtani jelenségeket. Tudja, hogy a természetben végbemenő folyamatok megfordíthatatlanok.
Ismerjen olyan kísérleti bizonyítékokat, tapasztalati tényeket, amelyek az atomelmélet kialakulásához vezettek. Ismerje az atomszerkezet kutatásának főbb állomásait. Ismerje az atommag összetételét. Ismerje a radioaktivitás felfedezésének történetét, a radioaktív sugárzások fajtáit és ezek jellemzőit. Ismerje a magátalakulások főbb típusait (hasadás, fúzió). Ismerjen néhány konkrét felhasználási lehetőséget. Ismerje az atomenergia felhasználásának előnyeit és hátrányait a többi energiatermelési móddal összehasonlítva, különös tekintettel a környezeti hatásokra.
Legyen tisztában azzal, hogy a fizikai elméletek sohasem lehetnek lezártak és véglegesek, az újabb és újabb felfedezések alapján állandóan módosulnak.
Ismerjen néhány konkrét kapcsolódási pontot a fizikai elméletek és a kultúra, gondolkodás egyéb területei között.
Tudja a különböző információhordozókat megadott témakörben ismeretek szerzésére használni.
Tudjon különbséget tenni a természettudományos módszerekkel igazolt állítások, elméletek és az egyéb elméletek között. Alakuljon ki benne kritikai érzék az ilyenekkel szemben, igényelje az érvekkel történő alátámasztást, az igazolást.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljünk.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
– Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
– Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.
– Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
– Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.
A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:
– Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
– Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
– Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése.
– Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése. Önálló kísérlet, projekt bemutatása, témához csatlakozó újságcikk értelmezése, önálló kutatómunka eredményének bemutatása.
– Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

FÖLDRAJZ

9–10. évfolyam

A földünk és környezetünk tantárgy kerettanterve és a Nemzeti alaptanterv viszonya

A szakközépiskolai földrajz kerettanterv szemlélete és értékrendje tükrözi a Nat szellemiségét. Összhangban van az abban meghatározott fejlesztési feladatokkal és nevelési-oktatási célokkal. Megfogalmazása során mindvégig szem előtt tartotta a kiemelt fejlesztési feladatok, illetve a kulcskompetenciák fejlesztése terén megfogalmazott célok teljesítését.

A szakközépiskolai földrajz kerettanterv szerepe a kulcskompetenciák fejlesztésében és a kiemelt fejlesztési célok teljesítésében

A földrajzoktatás a műveltségi terület tartalmi elemeinek feldolgozása, a szűkebb és tágabb környezetünkről megszerzett ismeretek bővítése mellett nagymértékben hozzájárul a tanulók képességeinek fejlődéséhez. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. Az Európai Unió, valamint a világ természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul az eltérő kultúrák megismerése iránti igény, a nyitott és befogadó magatartás, illetve szemléletmód kialakulásához. Mindezt úgy valósítja meg, hogy közben elősegíti a természeti és

a kulturális értékek iránti tisztelet, illetve a következő nemzedékek számára történő megőrzésük iránti igény kialakulását. Ezzel hozzájárul a felelős és tudatos környezeti magatartás fejlődéséhez. A más anyanyelvű országok és kultúrák megismerése elősegítheti a tanulókban az adott célnyelven történő kommunikáció igényének kialakulását, ez pedig megkönnyítheti az idegen nyelvi kommunikáció fejlődését.
A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával a földrajzoktatás hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Szüntelenül változó és globalizálódó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerzés, valamint a nyitott gondolkodás. Ezért a megnevezett tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók egyre önállóbbá váló információszerző tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek hasznosítására. A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének kialakítása. Hazánk és a világ társadalomföldrajzi jellemzőinek bemutatásával a tantárgy oktatása elősegíti a szociális és állampolgári kompetencia fejlődését. Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismertetése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, a változásokhoz alkalmazkodó és vállalkozóképes állampolgárrá válhassanak.

A földrajzoktatás céljai és feladatai a szakközépiskolában

A földrajz tantárgy megismerteti a tanulókat a földrajzi környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőivel. Az alapozó szakasz tantervi előzményeire építve elősegíti, hogy megismerjék az ember életteréül szolgáló Földet, a természet és a társadalom főbb sajátosságait, jelenségeit, folyamatait, valamint azok kölcsönhatásait.
Tananyaga komplex és több szempontból is szemléletformáló, hiszen a földrajzi-környezeti jelenségeket, folyamatokat összefüggéseikben vizsgálja, a természettudományok, a társadalomtudományok, valamint az egyéb környezettudományok szempontjai szerint. Tananyaga az életkori sajátosságoknak megfelelően az általános természeti és társadalmi-gazdasági folyamatok térbeli és időbeli változásainak vizsgálatával, az összefüggések és a kölcsönhatások feltárásával valósítja meg szemléletformáló szerepét.
A földrajz tantárgy célja, hogy a tanulók felismerjék az élettelen és az élő természet folyamatainak társadalomra gyakorolt hatásait, azok időbeli változásait. Lássák, hogy a társadalom működése hogyan hat vissza a földrajzi környezetre. Tudjanak általánosítani és szintetizálni, lássák a földrajzi-környezeti jelenségek és főbb folyamatok helyét a földi rendszerben. A természet és a társadalom kölcsönhatásainak, összefüggéseinek megismerése nyomán fejlődjön ki a tanulókban a környezettudatos gondolkodás.
Célja, hogy a tanulók el tudják helyezni Magyarországot és Európát a világ társadalmi-gazdasági folyamataiban, kialakuljon bennük a nemzeti és az európai identitástudat, a különböző társadalmi csoportok, nemzetiségek, népek életformája, kultúrája, értékei iránti tisztelet. A földrajzoktatás célja továbbá, hogy a történeti-földrajzi szemlélet kialakításával felismertesse a földrajzi helyzet időben változó megítélését. Ismertesse meg az egyre növekvő társadalmi igények kielégítéséért folyó termelőtevékenységet és annak eltérő vonásait, teljesítményeit a Föld különböző térségeiben. Ismertesse fel a társadalmi-gazdasági életben jelenlévő többirányú, kölcsönös függőséget, a termelés és a fogyasztás viszonyát, növekedésük korlátait és következményeit, ezzel együtt a Föld globális problémáit. Fejlessze ki a tanulókban az aktív részvétel készségét közösségük, régiójuk, országuk problémáinak megoldásában.

Alapozza meg a rövid és hosszútávon érvényesülő gazdaságosság mérlegelésével a választott szakterületen a felelős, környezetkímélő munkavégzést.
A tantárgy tudatosítja a tanulókban, hogy a Föld egységes rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él. Megmutatja, hogy az ember társadalmi-gazdasági tevékenysége során jelentősen átalakította, és ma is alakítja környezetét. Ennek ésszerű korlátozása, a környezet és az ember érdekeit egyaránt figyelembe vevő, tudatos környezeti magatartást, az erőforrások tervszerű felhasználását, sőt a nemzetek közötti összefogást kívánja.
A szakközépiskolai földrajzoktatás az életkori sajátosságoknak és a szakirányú képzés igényeinek figyelembevételével magasabb szinten továbbfejleszti, elmélyíti és differenciálja a tanulók alapozó szakaszban megszerzett tudását és képességeit. A tanulásnak olyan fejlesztési, illetve a tanulás tanulását segítő stratégiákra kell épülnie, amelyek figyelembe veszik a tanulók eltérő ismeret- és képességszintjéből adódó sajátosságait, illetve eltérő ismeret-felhasználói igényeit és a differenciált oktatás elveinek alkalmazásával fejleszti tovább a földrajzi kompetenciákat az egyén képességeinek, adottságainak megfelelői ütemben.
A szakközépiskolai földrajzoktatás komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaorientációját, a szakképzésbe való bekapcsolódását, a változások iránti fogékonyság fejlesztésével folyamatos önképzésre, helytállásra ösztönöz. Ezzel együtt biztosítja annak lehetőségét, hogy a tanulók felkészülhessenek a sikeres érettségi vizsgára. Hozzájárul ahhoz, hogy az iskolából kilépő diákok eligazodjanak a globálizálódó világ társadalmi-gazdasági és környezeti folyamataiban, képesek legyenek felelős döntéshozatalra állampolgári szerepeik gyakorlása során.
Fejlesztési követelmények
A tananyag feldolgozása során el kell érni, hogy a tanulók ismerjék a földi képződményeket, a természeti és a társadalmi jelenségeket, folyamatokat és ezek főbb összefüggéseit, a megismerés során legyenek képesek a földrajzi gondolkodás alkalmazására. Az általános természetföldrajzi és az általános társadalomföldrajzi témakörök áttekintésekor alkalmazzák regionális földrajzi ismereteiket, legyenek képesek a földrajzi térben is időben való tájékozódásra. Értelmezzék a természeti feltételek és a társadalmi-gazdasági jellemzők közötti kapcsolatokat a földrajzi térben. Ismerjék fel a helyi, a regionális és a globális történések összefüggéseit, különböző szintű következményeit.
A földrajzi tanulmányok befejezésekor a tanulók biztonsággal tudjanak eligazodni a természeti és a társadalmi-gazdasági környezetben. Használják fel földrajzi ismereteiket a mindennapi élet szempontjából fontos döntések meghozatalakor. Legyenek képesek gazdasági-pénzügyi ismereteik birtokában a kezdeményező, kreatív, vállalkozó állampolgár szerepének betöltésére. Legyen képesek földrajzi kompetenciáik szintjének reális értékelésére. Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan tovább gyarapítsák földrajzi-környezeti ismereteiket és képességeiket. Legyenek birtokában a földrajzi ismeretek elsajátítást segítő hatékony tanulási módszereknek. Váljanak alkalmassá a nemzeti, az európai és az egyetemes természeti és kulturális értékek befogadására, legyenek képesek felismerni az azokban rejlő esztétikai értéket.
A szakközépiskolai földrajztanítás során el kell érni, hogy a tanulók önállóan tudják elemezni a természetföldrajzi és a társadalmi-gazdasági történéseket. Elsősorban arra kell törekedni, hogy rendszerben gondolkodjanak és szintetizálják korábbi ismereteiket, biztonsággal tájékozódjanak a Földön lezajló folyamatokban, térben és időben egyaránt. Rendelkezzenek valós képzetekkel a környezeti elemek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok és az időbeli változások nagyságrendjéről. El kell érni, hogy képesek legyenek különböző földrajzi adatsorok és mutatószámok alapján a tendenciák megfogalmazására. Alkalmazzák a kommunikációs, a kooperatív, a matematikai és a gondolkodási képességeket pl. az adatok értelmezése és feldolgozása, a problémák felismerése és megoldása, az általános

törvényszerűségek felismerése és az ítéletalkotás során. Legyenek képesek együttműködésre a földrajzi-környezeti tartalmú feladatok megoldásakor. Legyenek képesek információszerzésre a speciális információhordozókból (tematikus és különböző méretarányú térképek, szak- és ismeretterjesztő irodalom, folyóiratok, statisztikai kiadványok, lexikonok, almanachok, CD-ROM, internet, kiállítások, filmek). Legyenek képesek a digitális kompetenciák alkalmazására a földrajzi tartalmú információk megszerzésében és feldolgozásában. Tapasztalataikat szabatosan fogalmazzák meg, véleményüket támasszák alá érvekkel a vitákban. A földrajzórák is járuljanak hozzá ahhoz, hogy jártasságot szerezzenek az emberiség és a környezet szempontjából egyaránt előnyös döntéshozatalban.
A földrajzoktatásra fordítandó időkeret a szakközépiskolában
A tantárgy oktatására 9–10. évfolyamon összesen 111 óra áll rendelkezésre. Az óraszámok évfolyamok közötti felhasználásának módjáról, arányáról az intézmény a lehetőségek, a sajátos helyi igények figyelembe vételével önállóan dönthet, amelyet a pedagógiai programjában is rögzít.
Belépő tevékenységek
Különféle természetföldrajzi, környezeti és társadalmi-gazdasági témákat feldolgozó tematikus térképek logikai és összehasonlító elemzése, összefüggések bemutatása.
A témákhoz kapcsolódó topográfiai fogalmak, jelenségek felismerése kontúrtérképen.
Egyszerű térképi ábrázolások készítése.
Légköri jelenségek felismerése, összehasonlítása időjárási térképeken és műholdfelvételeken.
Digitális térképeken közölt információk leolvasása, értelmezése. Digitális útvonaltervező használata.
Az egyes térségek, régiók világgazdasági szerepének összehasonlítása különböző statisztikai mutatók, tematikus térképek alapján.
A gazdasági ágazatok szerepét, jelentőségét bemutató statisztikai adatok, diagramok összehasonlító elemzése.

A Föld fő mozgástípusainak és azok következményeinek magyarázata különböző típusú ábrák és modellek segítségével. Egyszerű modellek, folyamatábrák, magyarázó ábrák készítése.
Az egyes geoszférák szerkezeti felépítésének, természetföldrajzi jelenségeinek és folyamatainak bemutatása, értelmezése különböző típusú ábrák, képek és modellek alapján.
Felszínfejlődési folyamatok és felszínformák felismerése képek és ábrák (pl. keresztszelvények, tömbszelvények és folyamatábrák) alapján.
Földtörténeti események elhelyezése időoszlopon.
Éghajlati diagramok felismerése, elemzése, kapcsolása a földrajzi övezetességhez, a tájakhoz.
Népesség- és településföldrajzi jellemzők bemutatása képek, térképek, diagramok, statisztikai adatok, alaprajzok, leírások alapján. A demográfiai folyamatok időbeli egymásutániságának bemutatása példák alapján.
Különböző nyomtatott és elektronikus forrásokból gyűjtött gazdasági-pénzügyi adatok alapján táblázatok, grafikonok, rangsorok, tematikus térképek készítése. Az ábrázolt adatok értelmezése.

Földtörténeti időoszlop, kortáblázat készítése, a földtörténet fő eseményeivel kapcsolatban.
Magyarázó rajz készítése ciklonról, anticiklonról és időjárási frontokról. A mindennapi életre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján.
Időjárási elemekkel kapcsolatos adatok grafikus ábrázolása.
Helymeghatározási és időszámítási feladatok önálló megoldása.
Számítási feladatok a középhőmérséklettel, a hőingadozással, a vízrajzi jellemzőkkel és a népesedéssel, árfolyamváltozással, tőzsdei folyamatokkal, gazdasági növekedés ütemével kapcsolatban.

Egyszerű számítási feladatok megoldása, pl. árfolyamváltozással, tőzsdei folyamatokkal, gazdasági növekedés ütemével kapcsolatban.
Ásvány- és kőzetvizsgálati gyakorlatok.
Időjárás- és vízállásjelentés értelmezése. Egyszerű időjárási prognózis megfogalmazása az adatok alapján.

Adatok gyűjtése különféle nyomtatott forrásokból, illetve internetes szakirányú honlapok felhasználásával az adott témákhoz kapcsolódóan.
Adatok gyűjtése az egyes termékek, termékcsoportok világpiaci szerepének változásáról, az információs szolgáltatás fejlődéséről.
Információk gyűjtése az egyes kontinenseken vagy régiókban lezajlott gazdasági fejlődés jellemző vonásairól gazdaságtörténeti térképek felhasználásával.
Sajtó-, tv- és internet-figyelő: aktualitások gyűjtése regionális és globális környezeti problémákról, a környezet állapotát veszélyeztető folyamatokról, az emberi tevékenység következtében károsodott tájak, térségek helyreállításáról.
Információk gyűjtése sajtóból, hírműsorokból a globalizálódó világ jellemző vonásairól.
A hazai gazdasági-pénzügyi, tőzsdei folyamatok nyomon követése internetes források felhasználásával. A folyamatok jellemzőinek összefoglalása.
Aktuális cikkek, adatsorok, diagramok csoportmunkában történő feldolgozása, véleményalkotás, illetve következtetések megfogalmazása az adott témakörökhöz kapcsolódóan.
Leírások gyűjtése és elemzése a természeti katasztrófákról, az elhárítás és a károk mérséklésének lehetőségeiről, a környezet fokozatos átalakításáról, a természeti feltételek szerepének átértékelődéséről.
Szituációs játék, helyzetgyakorlat egy esetleges természeti vagy környezeti katasztrófa idején történő helyes magatartásforma bemutatására.
Tanulói kiselőadás, prezentáció készítése a feldolgozott témákhoz kapcsolódóan ismeretterjesztő- és szakirodalom, illetve digitális információforrások felhasználásával.
Terméklisták összeállítása, poszter kiállítás a különböző multinacionális cégek termékeiből.
Tanulói kiselőadás az egyes témákhoz kapcsolódóan önálló vagy csoportos információgyűjtés alapján.
A mindennapi környezetvédelem lehetőségeinek bemutatása prezentáció összeállításával.
Projekt feladatok megoldása egyéni vagy csoport munkában az egyes témakörökhöz kapcsolódóan: pl. a lakókörnyezet közelébe települt transznacionális vállaltok tevékenységének bemutatása, a legközelebbi ipari park tevékenységének bemutatása, a szolgáltatások jellemzőinek változása, környezetszennyezés és mérséklésének lehetőségei a lakókörnyezetben stb.
Szituációs játék például ipari park létesítéséről, multinacionális vállalatok terjeszkedéséről, vállalkozás alapításáról.
Vita az éghajlatváltozások okairól és lehetséges következményeiről cikkek alapján.
Véleményütköztetés és érvelés a globalizálódó világ és a nemzeti gazdaságok érdekellentéteiről. Döntéshozói szerep gyakorlása a környezeti problémák kialakulásával és mérséklési lehetőségeivel kapcsolatos szituációs játékokban, helyzetgyakorlatokban.
Fotókiállítás szervezése természeti értékeink bemutatására.
A tőzsde működésének modellezése, pl. csokoládé tőzsde.

Projekt feladat: Természetföldrajzi megfigyelések (időjárás, vízrajz, talaj stb.) tervezése és kivitelezése. Az adatok feldolgozása. Következtetések megfogalmazása a mérések alapján.
Projekt feladat: A Föld jellemző demográfiai és urbanizációs folyamatainak vizsgálata csoportmunkában történő információgyűjtés alapján.

Projekt feladat: Egy geoszféra környezeti problémáinak bemutatása. Megoldási lehetőségek megfogalmazása és érvekkel történő alátámasztása.
Projekt feladat: Az Európai Unió bővítésének és az együttműködés különböző területeinek bemutatása poszter bemutató formájában.
Projekt feladat: Tőzsdefigyelő – egy adott időszak vagy egy tevékenységi körhöz tartozó vállalatokra jellemző tőzsdei folyamatok vizsgálata.
Projekt feladat: Alapíts vállalkozást! Mire, miért, hogyan?
Projekt feladat: Szolgáltatások: régen és ma, faluban és nagyvárosban, a fejlődő és a fejlett világban.

Látogatás a Budapesti Értéktőzsdén.
Látogatás termelő üzemben (Audi, Suzuki, élelmiszeripari üzem stb.) vagy szolgáltató intézményben
(pl. elektromos művek, távfűtő művek, szennyvíztisztító).
Látogatás egy ipari parkban.

Témakörök	Tartalmak
Térképi ismeretek	A térkép és a valóság kapcsolata. A térképi ábrázolás módszerei. A térkép mint információforrás. Helymeghatározás, mérés, számítás térkép segítségével.
Kozmikus környezetünk	A Naprendszer A Naprendszer felépítése, elhelyezkedése a világegyetemben. A Naprendszerben megnyilvánuló törvényszerűségek. A Föld mint égitest A Föld mozgásai és azok következményei. A napi és az évi időszámítás. A helyi és a zónaidő számítása. Az űrkutatás a Föld szolgálatában Az űrkutatás eredményeinek felhasználása a mindennapi életben és a gazdaságban.
A geoszférák földrajza	Tájékozódás a földtörténeti időben A kőzetburok földrajza Földünk gömbhéjas szerkezete. A kőzetburok felépítése. A lemeztektonika alapjai. A Föld nagyszerkezeti egységei és kapcsolatuk az ásványkincsekkel. A kőzetburokban lejátszódó folyamatok kísérőjelenségei és részfolyamatai: a gyűrődés, a vetődés, a vulkánosság és a földrengés. Az ásványok és a kőzetek keletkezése, tulajdonságaik, csoportosításuk, felhasználásuk lehetőségei. A légkör földrajza A légkör anyagi összetétele, szerkezete. Az időjárási-éghajlati elemek és változásaik. A légkör alapfolyamatai: felmelegedés, csapadékképződés, légmozgások.

Témakörök	Tartalmak
	Ciklonok, anticiklonok, időjárási frontok. Az időjárás-változások hatása a mindennapi életre. Az általános légkörzés.
	A vízburok földrajza A vízburok tagolódása, víztípusai. A tengervíz tulajdonságai és mozgásai. Az a világtenger természeti erőforrásai. A szárazföld vizeinek típusai, felhasználásuk. A vízgazdálkodás. A víz mint erőforrás.
	A talaj földrajza A talaj kialakulása, szerkezete. A Föld jellemző talajfajtái. A talajok hasznosítása.
	A Föld felszínformái A belső és a külső erők szerepe a felszín fejlődésében. A jellegzetes felszínformák, kialakulásuk és átalakulásuk.
	A földi szférák környezeti problémái Az éghajlatváltozás, a levegő, a talajok és a vizek szennyezése, a gazdasági tevékenységek környezetkárosító hatása.
A földrajzi övezetesség	Éghajlati övezetesség A szoláris és a valódi éghajlati övezetek, övek kialakulása az éghajlatok jellemzői.
	A földrajzi övezetesség A vízszintes és a függőleges övezetesség rendszere. A forró, a mérsékelt, a hideg övezet és tagolódásuk. Az élővilág, a talaj, a vízrajzi jellemzők, a felszínformálódás éghajlattól függő övezetessége. Kölcsönhatások, összefüggések bemutatása. A természetföldrajzi övezetesség hatása a gazdasági életre.
Népesség- és településföldrajz	A Föld népessége A népességszám időbeli és térbeli változásai. A népesség összetétele, eloszlásának területi különbségei. A népesség térbeli mozgásai. Települések a Földön A települések területi elhelyezkedését meghatározó tényezők. A településtípusok és jellemzőik. A városodás és a városiasodás. A nagyvárosi élet jellemzői.
A világ változó társadalmi-gazdasági képe	A gazdasági élet szerkezetének átalakulása A gazdasági ágazatok fő telepítő tényezői és azok jelentőségének átértékelődése.

Témakörök	Tartalmak
	A gazdasági szektorok jellemzői, szerepük változásai.
	A világgazdaság jellemző folyamatai A globalizáció, az integrálódás, a regionális folyamatok, és a nemzetgazdaság kapcsolata. A világgazdasági szerepkörök történeti és területi változása. A nemzetközi együttműködés lehetőségei, a nemzetközi szervezetek szerepe a világ társadalmi-gazdasági életének alakításában. A piacgazdaság. A multinacionális vállalatok szerepe. A termelés, a fogyasztás és a kereskedelem kapcsolatai.
	A működőtőke és a pénz világa A nemzetközi tőkeáramlás. A pénz szerepe napjaink világgazdaságában. A pénz szerepe a hétköznapi életben: banki, tőzsdei folyamatok, vállalkozások.
A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, országcsoportok és országok	A világgazdasági pólusok A gazdasági pólusok kialakulása és a világgazdaságban betöltött szerepük változása: Kelet- és Délkelet-Ázsia, Észak-Amerika, Európai Unió.
	A fejlődő országok Általános problémáik és eltérő fejlettségű csoportjaik, helyük és szerepük a világgazdaságban. A felzárkózás lehetőségei.
	Magyarország Hazánk helye és szerepe a nemzetközi, kiemelten az európai társadalmi-gazdasági folyamatokban. Az Európai Unióhoz történő csatlakozás hatása a társadalmi-gazdasági fejlődésre. A gazdasági rendszerváltásból adódó sajátosságok, gazdaságunk jellemzői.
A globális környezeti problémák földrajzi vonatkozásai	A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének földrajzi következményei A demográfiai robbanás, az élelmezési válság, a nyersanyag- és energiaválság, valamint az urbanizáció környezeti következményei. A problémák mérséklésének lehetséges módjai.
	A környezeti válság kialakulása A különböző geoszférákat ért környezeti károsodások kölcsönhatásai. A regionális és a globális környezeti veszélyek összefüggései. Az egyén felelőssége és szerepe a környezeti problémák kialakulásában, illetve mérséklésében. A harmonikus és fenntartható fejlesztés elvei, a megvalósítás korlátai.

A tananyag feldolgozásához szükséges topográfiai fogalmak

A középfokú földrajzoktatás az általános iskolában megismert névanyag új szempontok szerinti feldolgozását és alkalmazását is szükségessé teszi.

Új topográfiai fogalmak
Afrikai-lemez, Antarktiszi-lemez, Atacama-sivatag, Ausztrál–Indiai-lemez, Azori-szigetek, Csendes-óceáni-lemez, Dél-amerikai-lemez, Észak-amerikai-lemez, Eurázsiai-hegységrendszer, Eurázsiai-lemez, Fülöp-lemez, Gondwana, Japán-árok, Kaledóniai-hegységrendszer, Krakatau, Laurázsia, Lengyel-tóhátság, Líbiai-sivatag, Mariana-árok, Mount St. Helens, Namib-sivatag, Nasca-lemez, Pacifikus-hegységrendszer, Pangea, Popocatépetl, Szent Gotthárd-hágó, Takla-Makán, Teleki-vulkán, Turáni-alföld, Variszkuszi-hegységrendszer, Vereckei-hágó;
Boden-tó, Brahmaputra, Csád-tó, Duna-delta, Erie-tó, Eufrátesz, Felső-tó, Genfi-tó, Gyilkos-tó, Hévízi-tó, Huron-tó, Holt-tenger, IJssel-tó, Ladoga-tó, La Plata, Mekong, Michigan-tó, Niagara-vízesés, Ontario-tó, szegedi Fehér-tó, Szelidi-tó, Szent Anna-tó, Watt-tenger;
Asszuáni Nagy-gát, Europoort, Randstad, Száhel-öv; Szilícium-völgy, Gibraltár.
A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon egyszerű helymeghatározási és térképészeti számításokat végezni. Legyen képes egyszerű időszámítási feladatokat megoldani. Tudjon tájékozódni a földrajzi térben és időben. Tudja bemutatni a földi szférák szerkezetét, felépítését, legfontosabb folyamatait ábrák és modellek segítségével. Mutassa be az egyes szférák jellemző folyamatainak hatását a mindennapi életre. Ismertesse a földi szférákat veszélyeztető, környezetkárosító folyamatokat, tudjon azokra példákat mondani. Nevezzen meg a környezetkárosítás mérséklését elősegítő megoldásokat, lehetőségeket. Tematikus térképek segítségével tudja bemutatni a környezetkárosító tényezők földrajzi megjelenését. Következtessen ezekből a globális veszélyek kialakulására. Magyarázza meg példák alapján a természeti környezet és a társadalmi-gazdasági folyamatok közötti alapvető összefüggéseket. Tudja példákkal alátámasztani a növekvő termelési és fogyasztási igények környezeti hatásait.
Tudjon gazdasági, pénzügyi információkat leolvasni diagramokról, tematikus térképekről. Legyen képes egyszerű gazdasági-pénzügyi számítási feladatok megoldására. A tanuló tudja jellemezni a gazdasági élet legfontosabb ágait, ágazatait, mutassa be szerepük, jelentőségük változását. Tudja értelmezni a különböző integrációk világgazdaságban betöltött szerepét. Legyen képes bemutatni a világgazdasági pólusok helyét, szerepét a világ társadalmi-gazdasági rendszerében, kapcsolatukat a fejlődő világgal. Ismerje a piacgazdaság működésének az egyén életvitelét is befolyásoló sajátosságait,. Legyen képes nyomtatott és elektronikus forrásokból a témákhoz kapcsolódó információk gyűjtésére, rendszerezésére és értelmezésére. Legyen képes ábrákból, képekről, diagramokról információk leolvasására, illetve azok értelmezésére. Tudja az egyes témákhoz kapcsolódó elméleti és gyakorlati ismereteit röviden összefoglalni szóban, illetve írásban. Legyen képes a témákhoz kapcsolódóan érveken alapuló önálló vélemény megfogalmazására.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljünk.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása. Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése.
Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban. Az információszerzés különféle módszereinek alkalmazása (pl. keresés forrásanyagban).
Szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, és az ismereteiknek megfelelő szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére. A felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek – analízis, szintézis.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:
Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
Gyakorlati tevékenységek (pl. egy természeti vagy társadalmi-gazdasági folyamat modellezése, diagramszerkesztés stb.). Terepi munka.
Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése, prezentáció.
Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

BIOLÓGIA ÉS EGÉSZSÉGTAN

A szakközépiskolai biológia kerettanterv és a Nemzeti Alaptanterv viszonya

A szakközépiskolai biológia kerettantervben kifejeződő értékrendszer tükrözi a Nat-ban meghatározott közös értékeket, azonosíthatók benne a Nat-ban kiemelt kompetenciák.
A szakközépiskolai biológia kerettantervben foglaltak alkalmasak a kompetenciák fejlesztésére, meghatároznak egy koherens szaktudományi műveltségképet, segítik a differenciált tanulást és útmutatásokkal szolgálnak mind a kiemelt, mind a műveltségi területhez rendelt fejlesztési feladatok teljesítéséhez.
A szakközépiskolai biológia kerettanterv oly módon igyekszik meghatározni a tantárgy tartalmi követelményeit és fejlesztési feladatait, hogy ezzel elősegítse az iskolai nevelés és oktatás hozzájárulását a környezeti és gazdasági fenntarthatóság kialakulásához és a társadalom felelősségtudatának erősödéséhez. Figyelmet fordít az emberiség előtt álló közös, globális természeti-környezeti problémákra, hangsúlyozva az egyén és a kisebb és nagyobb közösségek felelősségét a veszélyek csökkentésében, elhárításában.
A szakközépiskolai biológia kerettanterv alapvető céljának tekinti tanulók a felnőtt életének sikeressége szempontjából kiemelt fontosságú kulcskompetenciák fejlesztését, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítést, a személyközpontú, interaktív, tapasztalati tanulásra alapozó tanulási eljárások és módszerek terjedésének elősegítését.

A szakközépiskolai biológia kerettanterv és a kulcskompetenciák fejlesztése

A biológia tanításának – a szakközépiskolai oktatási rendszer egyik elemeként – szerepe van abban, hogy a tanulók megszerezzék azokat a kulcskompetenciákat, amelyek elengedhetetlenek a személyes boldogulásukhoz és fejlődésükhöz, az aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.
Természetesen a szakközépiskolai biológia kerettanterv a tantárgy jellegéből adódóan nem egyformán kínál lehetőséget minden kulcskompetencia fejlesztésére – de ha eltérő mértékben is, mindegyik kulcskompetencia fejlesztése lehetséges a tantárgy segítségével.

A biológia oktatásának központi eleme a szakközépiskolában is a természettudományos kompetencia fejlesztése. A természettudományos kompetencia fejlesztésével a tanuló készséget és képességet szerez arra, hogy az ismeretek és módszerek felhasználásával, az ember és a rajta kívüli természeti világ közt lezajló kölcsönhatásban lejátszódó folyamatokkal kapcsolatban magyarázatokat adjon, előrejelzéseket tegyen, s irányítsa cselekvéseit a hétköznapokban. Ugyancsak magában foglalja a természettudományos kompetencia az emberi tevékenység okozta változások megértését és az ezzel kapcsolatos, a fenntartható fejlődés formálásáért viselt egyéni és közösségi felelősség kialakítását.
A természettudományos kompetencia birtokában a tanuló képes lesz mozgósítani természettudományos műveltségét, a munkájában és a hétköznapi életben felmerülő problémák megoldása során. Képes lesz kritikusan szemlélni az áltudományos, az egyoldalúan tudomány- és technikaellenes megnyilvánulásokat, és képes lesz cselekedni a fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása érdekében lokálisan, és globális vonatkozásokban egyaránt.
A természettudományos kompetencia egyik speciális területe, fejlesztési iránya a környezettudatosságra nevelés. Ennek célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezet megóvására, elősegítve ezzel az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését.
Ha a tanulók érzékennyé válnak környezetük állapota iránt, akkor képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartásnak a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelvnek kell lennie egyéni és közösségi szinten egyaránt.
A biológiaórákon a környezeti nevelés során a tanulók megismerik azokat a folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Megismerik a társadalmi-gazdasági modernizáció egyénre gyakorolt pozitív és negatív hatásait a környezeti következmények tükrében. Bekapcsolódhatnak közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, és lehetővé válik, hogy életmódjukban a természet tisztelete, a környezeti károk megelőzése váljék meghatározóvá.

A biológia oktatásában a szakközépiskolában is kiemelt szerepet kap, a természettudományos kompetencia fejlesztése mellett, a nyelvi, elsősorban anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. Ennek birtokában a tanuló képes lesz a tantárgyi témákban szóban és írásban kommunikálni. Képes lesz felhasználni a különféle tudományos-ismeretterjesztő szövegeket, összegyűjteni és feldolgozni belőlük a releváns információkat, és képes lesz saját gondolatait a helyzetnek megfelelő módon meggyőzően megfogalmazni és kifejezni.

A szakközépiskolai biológia oktatásának számos területe alkalmas a matematikai kompetencia fejlesztésére is, hiszen ez a kompetencia lényegében egyfajta matematikai gondolkodás alkalmazásának képessége, akár a mindennapok problémáinak megoldására is. A biológiában elsősorban a matematikai kompetenciának azon területeit fejleszthetjük, amelyek a modellalkotással és a modellek alkalmazásával kapcsolatosak.
Ennek értelmében a tanuló képes lesz alkalmazni az alapvető matematikai elveket az ismeretszerzésben és a problémák megoldásában. Követni és értékelni tudja az érvek láncolatát, matematikai úton képes indokolni bizonyos biológiai kísérleti eredményeket. Törekedni fog arra, hogy a magyarázatok, bizonyítások esetében a dolgok logikus okát és érvényességét keresse.

A biológia tanítása nem nélkülözheti a digitális kompetencia fejlesztését a szakközépiskolában sem. Ez magában foglalja az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatát az ismeretek megszerzésének és továbbadásának folyamatában egyaránt.
Ennek értelmében a tanuló képes lesz a biológia tudományának megfelelő formában és módon használni a főbb számítógépes alkalmazásokat – szövegszerkesztés, adattáblázatok, adatbázisok, információtárolás-kezelés, az internet által kínált lehetőségek és az elektronikus média útján történő prezentáció-kommunikáció.

A biológia tanulása során az ismeretszerzés folyamata nem nélkülözheti a hatékony, önálló tanulást. A tanuló tehát legyen képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is.
Ennek feltétele, hogy a tanuló ismerje és értse saját tanulási stratégiáit, készségeinek és tudásának erős és gyenge pontjait, valamint legyen képes a saját tanulási stratégiájának kialakítására, a motivációjának folyamatos fenntartására. Ugyancsak képesnek kell lennie a közös munkára és tudásának másokkal való megosztására, munkájának értékelésére és szükség esetén információ és támogatás kérésére.

A szakközépiskolai biológiának több olyan témaköre is van, amely alkalmas a szociális és társadalmi kompetencia elmélyítésére. Ezekben megismertethetjük a tanulókkal a harmonikus életvitel és a közösségi beilleszkedés feltételeit, bemutathatjuk a magatartás olyan formáit, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt az egyre sokszínűbb társadalomban. A tanuló rendelkezi fog saját fizikai és mentális egészségére vonatkozó ismeretekkel és megérti az egészséges életvitelnek ebben játszott meghatározó szerepét. Ismerni fogja az egyénnel, a csoporttal, a nemek közti egyenlőséggel, a megkülönböztetés-mentességgel, a társadalommal és az emberi kultúrával kapcsolatos biológiai-pszichológiai tényeket. Törekedünk arra, hogy a tanulóban kialakuljon az a képesség, hogy figyelembe vegyen és megértsen különböző nézőpontokat és leküzdje előítéleteit.
Ez a terület alkalmas az énkép és önismeret fejlesztésére. Segítséget ad az egyén önmagához való viszonyának alakításában, az önmegismerés, az önkontroll és az önfejlesztés igényének kialakításában.
A tanulók a szakközépiskolai biológia tananyag feldolgozása során megismerik népünk kulturális örökségének a biológia tudományát jellemző részét is. Tanulmányozzák a kiemelkedő magyar tudósok tevékenységét, munkásságát, megismerik a haza természeti kincseit. Megismerik az egyetemes emberi civilizáció legnagyobb hatású tudományos eredményeit. Megismerik az emberiség közös, globális problémáit, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködéseket.
A természettudományos és szociális kompetencia sajátos szinergiája a testi és lelki egészség megőrzésének területe. Az iskolai oktatás során kiemelt feladat a felnövekvő nemzedékek egészséges életmódra nevelése. Az egészséges életmódra nevelés nemcsak a betegségek

megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékként való tiszteletére is nevel. Fel kell készíteni a tanulókat arra, hogy önálló, életükben életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, egészséges életvitelt alakítsanak ki, és a konfliktusokat képesek legyenek megoldani. Elő kell segíteni, hogy a tanulókban kialakuljon a beteg, sérült és fogyatékos emberek iránti elfogadó és segítőkész magatartás. Figyelmet kell fordítani a káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, helytelen táplálkozás) kialakulásának megelőzésére, a szexuális kultúra és magatartás kérdéseire, a családi életre és a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítésre.

Célok és feladatok

Szakközépiskolában a biológiatanítás célja az elméleti ismeretátadás, a gyakorlati készségfejlesztés és a tanulók természettudományos szemléletének formálása során, ezek egységében valósul meg.
Nem elmélyült tudományos ismeretátadás a cél, hanem a már meglévő ismeretek kiegészítésével összegzésre, szintézisre törekvés. Az általános iskolai tudásra alapozva a tanulók megismerik az élő természet működésének legfontosabb törvényszerűségeit. A rendszerező gondolkodás kialakítását segíti annak tudatosítása, hogy mikor, mi és miért történik természetes és mesterséges környezetünkben. El kell érni, hogy a diákok ismerjék saját testük felépítésének és működésének alapjait, az egészséges életmód szabályait.
Az új ismeretek feldolgozása során a mindennapi élethez, a gyakorlathoz kapcsolódva nyilvánvalóvá kell tenni, hogy az elsajátítandó tudás elsősorban nem önmagáért szükséges, hanem a napi tapasztalatokkal együtt megalapozza a környező világ jelenségeinek megértését, és lehetővé teszi ezek befolyásolását.
A szakközépiskolában a biológia oktatása az általános képzés és a szakképzés igényeinek megfelelően hasznosítható tudást közvetít. A biológia tanításának – a többi tantárggyal együtt – az is a célja, hogy kialakuljon az új ismeretek önálló megszerzésének és alkalmazásának képessége. Alapvető feladata, hogy az ismeretek elsajátítása folyamán képessé tegye a tanulókat arra, hogy logikus összefüggésekben, rendszerekben gondolkodjanak.
Képesek legyenek biológiai objektumokkal kapcsolatosan természettudományos megismerési módszereket használni.
A biológia tantárgy tanulói megfigyelések és vizsgálatok, tanulókísérletek szervezésével, vizsgálati eljárások bemutatásával megalapozza a közvetlen ismeretszerzés élményét és kialakítja annak igényét. Csoportos tevékenységekkel elősegíti az együttműködésre vonatkozó készségek kialakulását.
A biológiatanítás feladata az általános műveltség részeként olyan természetszemlélet és biológiai tudat kialakítása, mely az élet minden formájának a tiszteletére neveli a tanulókat azáltal, hogy szemlélteti az élőlények és az életközösségek változatosságát és beláttatja a biológiai sokféleség fontosságát. Felhívja a figyelmet azokra a problémákra, amelyek az élővilág sokféleségét veszélyeztetik, és amelyekkel az emberiségnek szembe kell néznie a jövőben. Rámutat az életközösségek szerveződésében felismerhető alapvető összefüggésekre. Bemutatja és alátámasztja az élővilág egységét és azt, hogy ennek a rendszernek az ember is része.
Ismerteti az emberi szervezet felépítésének és működésének lényeges sajátságait, és biztosítja az életmóddal kapcsolatos alternatívák helyes kiválasztásához szükséges tájékozottságot. Segíti az ember és ember, valamint ember és környezete közötti együttélési szabályok megértését. Célja továbbá, hogy az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolat tudatosításával növelje az élővilág fennmaradásának és az emberek egészséges életének esélyeit.

A szakközépiskola működésének egészébe integrálódva a biológia tantárgy fontos célja, hogy a maga eszközeivel megkönnyítse a szocializációt, a társadalmi környezetbe történő beilleszkedést.

Fejlesztési követelmények

Keltsük fel a tanuló érdeklődését a biológiai jelenségek, folyamatok iránt. Tegyük képessé a tanulót a biológiai jelenségek megfigyelésére, egyszerűbb vizsgálatok, kísérletek önállóan elvégzésére. A biológiai kísérletek kapcsán legyen képes megállapítani, hogy mely tényezők miként változnak meg, tanári segítséggel rendezze a megfigyelések, mérések, kísérletek során nyert adatokat.
Tegyük képessé a tanulót a kísérleti eszközök megismerésére, használatára, egyszerűbb kísérleti eszközök készítése. A vizsgálatok, kísérletek eredményeinek értelmezésére a tanult összefüggések, elméletek fényében.
Ismertessük meg a tanulóval a szűkebb, illetve a tágabb környezetében előforduló különböző szerveződési szintű élőlények alapvető tulajdonságait, az élő anyag jellemzőit.
Tegyük képessé a tanulót arra, hogy magyarázni tudja ismereteinek mennyisége és mélysége szerint a biológiai művelődési anyagban feldolgozott jelenségekhez, folyamatokhoz hasonlókat is, és használja, alkalmazza a mindennapi élet feladatainak, problémáinak megoldásában a biológiai művelődési anyag elsajátítása során szerzett jártasságait, képességeit, készségeit.
Legyen némi gyakorlata a hasonló, illetve eltérő tulajdonságok, jellemzők alapján a biológiai objektumok, jelenségek, folyamatok csoportosításában, rendszerezésében. Törekedjen a vizsgálatok, kísérletek eredményeinek értelmezésére.
Segítsük elő a tanulóban az önálló ismeretszerzés igényének kialakulását. Tegyük képessé a tanulót a természeti jelenségekkel kapcsolatos saját elképzelések és a tanult tudományos elméletek megfogalmazására, a tanultaknak magyarázatokban, előrejelzésekben és cselekvésben való alkalmazására, az ismeretszerzés folyamatának és eredményének kritikus értékelésére.
Tegyük képessé a tanulót, hogy ismeretszerzési tevékenységében használni tudja a nyomtatott, illetve az elektronikus információhordozókat és értse az életkorának, szellemi fejlettségének megfelelő szintű biológiai ismeretterjesztő könyvek, cikkek, elektronikus médiumok biológiával kapcsolatos információit. A különböző forrásokból szerzett ismereteit legyen képes összevetni, kritikusan értelmezni.
Segítsük a tanulót, hogy a megfigyelései, vizsgálatai, kísérletei során szerzett ismereteit szellemi fejlettségének megfelelő szinten – a legfontosabb szakkifejezéseket helyes használatával – tudja megfogalmazni; írásban, egyszerű vázlatrajzokon rögzíteni; leolvasni, értelmezni a biológiai jelenségekkel, folyamatokkal kapcsolatos diagramok, ábrák információtartalmát.
Tegyük képessé a tanulót ismereteinek, a vizsgálatai eredményeinek átfogó, különböző médiaeszközöket használó, informatív és esztétikus bemutatására.
Tudatosítsuk a tanulóban, hogy a biológiai jelenségek, folyamatok egyik alapvető jellemzője az idő; az idő múlásával az élőlények is változnak. Adjunk áttekintést a földi élet periodikus változásairól, az emberi élet szakaszainak főbb jellemzőiről, az életfolyamatok visszafordíthatatlanságáról.

Tegyük képessé a tanulót a tudomány-technika-társadalom komplex összefüggésrendszer elemzésére, a problémák megfogalmazására, az ember természeti folyamatokban betöltött szerepének kritikus vizsgálatára. Segítsük a tanulót a természeti-társadalmi problémák

megoldását célzó cselekvési lehetőségek felismerésében, a tudományos-technikai fejlődés erkölcsi-etikai vonatkozásainak helyes értelmezésében.
Tegyük képessé a biológiai ismeretszerzés szempontjából lényeges és lényegtelen jellemzők, tényezők elkülönítésére.
Mutassuk be az anyagi világ egészéről alkotott komplex elképzelést, mutassuk be a világ egységes felépítését az elemi részecskéktől a galaxisokig. Mutassuk be a különböző anyagcsoportok szerepét az élettel kapcsolatos folyamatokban. Adjunk képet az egyes kontinensek legismertebb életközösségeiről és hazánk tájainak jellegzetes növényeiről, állatairól.
Ismertessük meg, vétessük észre a természet szépségeit, és segítsünk, hogy a természeti szépségek megfelelő helyet foglaljanak el értékrendjében.
Kövessünk el mindent annak érdekében, hogy a tanulónak legyen igénye fizikai és lelki egészségének, egészséges – természetes és mesterséges – környezetének megőrzésére, tekintse ezeket az emberiség közös értékének.
Tudatosítsuk a tanulóval a korszerű (egészséges) táplálkozás egészségmegőrző szerepét és ismertessük meg az élelmiszerek tápanyagtartalma és értéke közötti összefüggést, valamint az ember egészséges életműködését veszélyeztető anyagok hatásait.
Törekedjünk arra, hogy a tanuló megértse és a gyakorlatban is alkalmazza a környezet- és természetvédelem legfontosabb alapelveit, vállaljon szerepet mikrokörnyezetében a szennyező anyagok káros mértékű felhalmozódásának megelőzésében.
Érjük el annak magától értetődő elfogadását, hogy az emberi faj rasszai egyenrangúak, értelmi és érzelmi fejlődésre való képességükben nem különböznek egymástól.
Tudatosítsuk, hogy a biológiai ismeretek fejlődése a különböző népek, országok tudósai, kutatói egymásra épülő munkájának eredménye, s ebben a munkában jelentős szerepet töltöttek be a magyar tudósok, kutatók is.

Ajánlott óraszám

A szakközépiskolában a biológia kerettanterv óraszám ajánlásait két hatás befolyásolja. Egyrészt a szakközépiskolának, mint érettségire felkészítő intézménynek, természetszerűleg a tananyagtartalmakat tekintve meg kell felelnie az érettségi által támasztott követelményeknek. Másrészt a kerettantervi ajánlás – konkrét évfolyam megnevezése nélkül – kimondja, hogy a szakközépiskolában legalább két évfolyamon, összesen legalább négy órában kell biológiát tanítani, vagyis a kötelező összóraszám 148 óra.
Ez a kerettanterv ezt az óraszámot két évfolyamra (a 9. és 10. évfolyamra), egyenlő mértékben osztja fel. Természetesen a helyi tanterv ezt más módon is megteheti, az összóraszám csökkentése nélkül.
Mivel a szakközépiskolai tananyagnak is meg kell felelni a kétszintű érettségi követelményeinek, ezért a témakörök tekintetében a szakközépiskolai és a gimnáziumi kerettanterv nem különbözik. A különbség abban jelentkezik, hogy a témakörök tartalma a szakközépiskola esetében szűkebb, hiszen a ráfordítható óraszám is kevesebb. Ebből az következik, hogy az eredményes érettségire való felkészítéshez a kötelezően meghatározott óraszámon felül további időkeret is szükséges (alkalmasan a 11. vagy 12. évfolyamban), amire a Nat alapján elkészített kerettantervi ajánlás lehetőséget is ad, hiszen a természettudományokra ebben a két évolyamban
74 illetve 64 óra időkeretet biztosít, amit annak megfelelően kell a tantárgyak között elosztani (súlyozni), hogy a tanulók mely tantárgyakból kívánnak felkészülni az érettségire.

9–10. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Az élőlények szervezeti felépítésének ismertetése ábrák, modellek segítségével.
Az élőlények felépítése és életműködése közötti összefüggések felismerése, megfogalmazása.
Egyszerű kísérletek, megfigyelések önálló elvégzése és értékelése.
A különféle élőlények testének, életműködéseinek összehasonlítása, a hasonlóságok és különbségek megértése.
Az állatok és növények legfontosabb életfolyamatainak megnevezése és ismertetése.
A heterotróf és autotróf anyagcsere fogalmának ismerete.
A természet- és környezetvédelem fontosságának belátása és kiselőadások tartása ebben a témakörben.
Érvelés a természetvédelmi területek fontossága mellett és a környezetszennyező, környezetpusztító magatartás ellen.
Az életközösségek anyag- és energiaforgalmának önálló ismertetése vázlatrajzok segítségével.
Az életközösségek anyag- és energiaforgalmában az emberi tevékenység következményeinek az ismertetése.
A biológiai környezet megismeréséhez rendelkezésre álló ismeretterjesztő folyóiratok, könyvek, határozók és egyéb információhordozók használata.
Tájékozódás az élővilág természetes rendszerében, a fejlődéstörténeti rendszer lényegének ismerete.

Annak belátása, hogy egyes emberi tevékenységek a földi környezetet szélsőséges mértékben változtatják, illetve a változásokat olyan mértékben felgyorsítják, amit az evolúció nem képes követni, és minderre csak az egyének és a közösségek tudatos környezetkímélő magatartása hozhat megoldást.
A legfontosabb sejtalkotók szerepének felismerése, a sejtszintű és a szervezetszintű életfolyamatok közötti kapcsolat belátása.
Az ember legfontosabb életműködéseinek ismerete és az életműködések közti kapcsolatok felfedezése.
A legfontosabb életműködések szabályozásának illusztrálása egy-egy példával.
Az egészséges életmód, a tudatos táplálkozás fontosságának megértése.
Az egészségkárosító szokások egyéni és társadalmi hátrányainak belátása.
A rendszeres testmozgás szükségességének felismerése.
A betegségmegelőzés, a védőoltások egyéni és közösségi-társadalmi szükségességének belátása.
Tartózkodó magatartás a testi és mentális egészségre káros anyagoktól.
Az egészséges életmódot erősítő értékek felismerése, és az egészség megőrzését elősegítő magatartás elsajátítása.
Az emberi szexualitás folyamatának megismerése biológiai és társadalmi-etikai szempontból.
Törekvés a felelősségteljes nemi magatartásra.
Az öröklődés lényegének ismerete.
Az élőlények és az élővilág állandó változásának belátása.
Az egészségmegőrzés szükségességének megértése és a betegségmegelőzés gyakorlati megvalósíthatóságának megismerése.
Egyszerű biokémia vagy élettani vizsgálatok, kísérletek elvégzése, dokumentálása, értékelése.

Témakör Tartalom

Témakör	Tartalom
Bevezetés a biológiába	
A biológia tudománya	A biológiai rendszer. A mesterséges és természetes rendszer.
Az élet jellemzői	Az élő rendszerek tulajdonságai. A szerveződési szintek.
Az élőlények testfelépítésének és életműködéseinek változatossága	
Vírusok, prokarióták és egysejtű eukarióták	A vírusok felépítése, a vírusfertőzés folyamata és a vírusok egészségügyi jelentősége. A baktériumok felépítése és egészségügyi jelentőségük. Az eukarióta egysejtűek néhány képviselőjének testszerveződése és jelentősége.
Az állatok teste és életműködései	Az állati test szerveződésének bemutatása tipikus példákon keresztül. Az állati sejt, a szövetek típusai, funkciói. A heterotróf anyagcsere lényege. Az önfenntartó és fajfenntartó életműködés fogalma. Az önfenntartó és fajfenntartó életműködések, valamint a környezet, az életmód és a testszerveződés kapcsolata néhány fontos állatcsoportban. Az állatok öröklött és tanult magatartása. Az állatok társas viselkedése, kommunikációja. Környezetünkben leggyakrabban előforduló fajok, ezek jelentősége.
A növények teste és életműködései	A növényi test szerveződésének és anyagcseréjének általános jellemzői. A növényi sejt. A növényi szövetek típusai, funkciói. A növények anyag-felvétele, a tápanyagok szállítása, az autotróf anyagcsere lényege. A növények testfelépítése. A növények szervei és ezek szerepe. A növények ivaros és ivartalan szaporodásának lényege, a zárvatermők virága. Az életmód, testfelépítés és a környezet összefüggései. Környezetünkben leggyakrabban előforduló fajok, ezek jelentősége.
A gombák teste és életműködései	A gombák testfelépítésének és életműködésének sajátosságai. A legfontosabb ehető és mérgező gombák felismerése. A gombák jelentősége, kölcsönhatások növényekkel és állatokkal.
Az életközösségek általános jellemzői	
Az élettelen környezeti tényezők és ezek változásai	A környezet fogalma. Az élő- és élettelen környezet. A fény, a víz, a levegő és a talaj legfontosabb jellemzői. A víz-, levegő- és talajvédelem. Az élettelen környezeti tényezők élővilágra gyakorolt hatásai. Az élőlények tűrőképessége.
Az élő környezeti tényezők	A populáció fogalma. Egyedszám, egyedsűrűség és ezek változása, koreloszlás. Populációk közötti kölcsönhatások. Táplálkozási hálózatok.
Az életközösségek anyag- és	Termelők, fogyasztók, lebontók. Az ökoszisztéma fogalma.

Témakör	Tartalom
energiaforgalma	Létfontosságú anyagok körforgása a természetben. Az emberi tevékenység következményei az anyagforgalomban. Az anyagforgalom és az energiaáramlás összefüggése.
A természetes és mesterséges életközösségek	A természetes életközösségek. Az élővilág sokféleségének fontossága, az ember hatása az életközösségekre. A legfontosabb hazai életközösségek. Környezetrombolás és környezetvédelem.
Az élővilág törzsfejlődése	
Az evolúció alapjai és bizonyítékai	Az evolúció fogalma. A fajok kialakulása, az evolúció bizonyítékai. A természetes szelekció darwini modellje. Az evolúció bizonyítékai.
Az evolúció lehetséges folyamata	Az élet keletkezése és az evolúció legkorábbi történései. A prokarióta és eukarióta sejtek kialakulása. A növény- és állatvilág őseinek kialakulása. A szárazföldi növények megjelenése. Az állatok alkalmazkodása a szárazföldhöz. A jelenkori élővilág kialakulása.
Az ember evolúciója	A korai emberfélék kialakulása. A Homo nemzetség evolúciója. A nagyrasszok kialakulása.
A jelenkori bioszféra	A Föld globális problémái. A fejlődés alternatív lehetőségei. A bioszféra jövője.
A sejtek felépítése és működése	
A sejtek felépítése és anyagcseréje	A biogén elemek és a víz. A szénhidrátok, lipidek, fehérjék és nukleinsavak legfontosabb tulajdonságai. Az eukarióta sejt legfontosabb sejtalkotói. A biológiai membránok és a sejtmag felépítése és funkciója. A passzív és aktív transzport jellemzői. A katalízis fogalma és az enzimek szerepe a biológiai folyamatokban. A felépítő és lebontó anyagcsere-folyamatok jelentősége.
A szaporodás és öröklődés sejttani alapjai	A sejtciklus. Örökletes információ a sejtben, a kromoszóma és a gén fogalma. A génműködés, az öröklődő információ megnyilvánulása. A mitózis és a meiózis folyamata és biológiai jelentősége. A mutáció fogalma, a mutagén hatások és ezek következményei.
Az ember életműködései és az életműködések szabályozása	
A bőr és a mozgás	A bőr felépítése és funkciói. A csontok kémiai összetétele, szerkezete és kapcsolódása, a csontváz. Az izmok funkciója és kapcsolódása a vázrendszerhez. A vázizom

Témakör	Tartalom
	felépítése. A mozgásszervi és bőrbetegségek, sérülések megelőzése. A mindennapos testmozgás jelentősége. .
A táplálkozás	A táplálkozás jelentősége és folyamatai. Az emésztés lényege. A bélcsatorna szakaszai és működésük. A táplálkozással kapcsolatos egészségügyi ismeretek, az egészséges táplálkozás.
A légzés	A légzőkészülék felépítése és működése. A légcsere, a gázcsere és a sejtlégzés. A légzőszervekkel kapcsolatos egészségügyi ismeretek.
A keringési rendszer	A testfolyadékok összetétele, keletkezése, kapcsolatuk. Az ember keringési szervrendszerének részei és működése. A szív- és érrendszeri betegségek veszélyeztető tényezői és megelőzése. A kisebb vérzéssel járó sérülések ellátásának módjai.
A kiválasztás	A kiválasztószervek felépítése. A vese működésének lényege. A kiválasztószervekkel kapcsolatos egészségügyi ismeretek.
Az idegrendszer	Az idegi és a hormonális szabályozás alapelvei. Az idegsejtek felépítése, az idegszövet. A reflexkör fogalma. Az idegrendszer tagolódása: a környéki és a központi idegrendszer. A központi idegrendszer részei és ezek szerepe. Az életfolyamatok idegi szabályozása. Az idegrendszer működésével kapcsolatos egészségügyi ismeretek.
Az immunitás	Az immunrendszer szerepe. Az immunrendszer jellemző sejtjei. A védőoltások. A vércsoportok. Az immunrendszerrel kapcsolatos alapvető egészségügyi ismeretek.
A hormonális szabályozás	A hormonális szabályozás alapelvei, a neuroendokrin rendszer. A legfontosabb belső elválasztású mirigyek és hormonjaik. Az életfolyamatok hormonális szabályozása. Az ember leggyakoribb hormonális betegségei.
Az érzékelés	A szem felépítése és működése. A hallószerv felépítése és működése. A kémiai érzékelés fogalma. Az íz- és szagérzékelés. A bőr érző működése. Az érzékszervek védelme és betegségei.

Témakör	Tartalom
Az ember szaporodása és egyedfejlődése	Az ivarsejtek. A hím ivarszervek felépítése és működése. A női ivarszervek felépítése és működése, a ciklus. A megtermékenyítés, a terhesség kialakulása és lefolyása, a szülés. Az emberi szexualitás. A fogamzásgátlás, nemi betegségek és megelőzésük. A rendszeres nőgyógyászati szűrővizsgálatok jelentősége. Az embrionális és posztembrionális fejlődés szakaszai, jellemzői.
Az öröklődés alapjai	
Egy gén által meghatározott tulajdonság öröklődése. A gének és a környezet hatása a tulajdonságok kialakulására	A fenotípus és a genotípus, a homozigóta és a heterozigóta fogalma. A környezet szerepe a fenotípus kialakulásában. Az intermedier és a domináns–recesszív öröklésmenet jellemzői. Néhány fontos emberi tulajdonság, betegség, vércsoportok öröklődése.
Több tulajdonság egyidejű öröklődése.	Az emberi ivar kialakulása. A nemhez kapcsolt tulajdonságok öröklődése.
A genetikai ismeretek gyakorlati vonatkozásai	A genetikai kutatások jelentősége. A genetikai eredmények és kutatások etikai kérdései.
Általános egészségügyi ismeretek	A mindennapok egészségügyi ismeretei, elsősegélynyújtás. Az orvosi ellátás igénybevétele, megelőzés, szűrővizsgálatok. Veszélyeztető tényezők, civilizációs betegségek, szenvedélybetegségek. Az utódvállalás, családtervezés, genetikai tanácsadás. Környezet-egészségtan, környezet-higiéné. A lelki egészség.

A továbbhaladás feltételei

A tanulók tudják kiemelni és röviden megfogalmazni a különféle élőlények életműködéseinek lényegét. Ismerjék fel, hogy hasonló életműködést többféle testfelépítés is biztosíthat. Legyenek képesek különböző csoportokba sorolni az élőlényeket lényeges tulajdonságaik kiemelésével, értsék a fejlődéstörténeti rendszer lényegét.

Lássák meg az összefüggést a környezetükben előforduló élőlények életmódja és a környezet között.
Tudjanak érvelni a természetvédelmi területek fontossága mellett és a környezetszennyező, környezetpusztító magatartás ellen.
Legyenek képesek táplálkozási hálózatok, életközösségek mennyiségi jellemzőit vázlatosan ábrázolni, az ilyen ábrákat értelmezni.
Használjanak ismeretterjesztő folyóiratokat, könyveket, határozókat és egyéb információhordozókat a biológiai környezet megismeréséhez.

Legyenek képesek elektronikus forrásokból a témákhoz kapcsolódó információk gyűjtésére, rendszerezésére és értelmezésére. Legyenek képesek ábrákról, képekről, diagramokról információk leolvasására, illetve azok értelmezésére.
Tudják az egyes témákhoz kapcsolódó elméleti és gyakorlati ismereteiket röviden összefoglalni szóban, illetve írásban, legyenek képesek egyszerű prezentációkat készíteni elektronikus információtechnológiai eszközök segítségével.
Alakuljon ki az egészséges életmód, a tudatos táplálkozás igénye. Lássák be az egészségkárosító szokások egyéni és társadalmi hátrányait.
Tudatosan tartsák távol magukat a testi és mentális egészségre káros anyagoktól.
Legyenek képesek az egészséget erősítő értékek felismerésére és az egészséget elősegítő magatartás elsajátítására.
Értsék meg, hogy az élőlények biológiai jellemzői anyagilag meghatározottak, és az örökítő anyagban nem kódolt tulajdonságok nem fejleszthetők ki.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljünk.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása. (Szemléletformálás, a jó gyakorlatok kialakítására, a biológiai műveltségkép.) Rendszerező tevékenység és az összehasonlító képesség.
Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése.
(Növény- és állatszervezettani és élettani jellemzők összehasonlítása. Az ember életműködései, biokémiai ismeretek, sejtbiológia, genetika, evolúcióbiológia.)
Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban.
Szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, és az ismereteiknek megfelelő szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére. A felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek – analízis, szintézis.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:
Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán. (Amelyek megválaszolásakor az is kiderül, hogy a tanulóknak helyes képzetei alakultak-e ki, jól használják-e a biológiai szakkifejezéseket, értik-e az összefüggéseket.)
Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából. Sztenderdizált feladatsorokból összeállított feladatlapok, ismeretek megállapításához készített tesztek.
Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése.
Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése. Vizsgálómódszerek gyakorlati alkalmazásában való jártasságot bizonyító tevékenységek.

Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

KÉMIA

9–10. évfolyam

Célok és feladatok

A szakközépiskolai kémia tantárgy tematikája hasonló, mint a gimnáziumé, a különbség a tananyag tárgyalásának mélységében, a nevelés és gyakorlatorientált feldolgozásban van. A szakközépiskolában a kémia oktatásának az általános képzés és a szakképzés igényeinek megfelelő, természettudományos nevelésre koncentráló, a mindennapi életben hasznosítható tudást kell közvetítenie.
A kémia tantárgy a kulcskompetenciák közül első sorban a természettudományos kulcskompetenciák kialakításában jelentős. Fontos szerepet játszik a matematikai kulcskompetencia (pl. hétköznapi életből vett számolási feladatok révén), az anyanyelvi kommunikáció (pl. kooperatív feladatok, lényegkiemelés, az anyanyelv szabályainak alkalmazása, projektek, rendszerezés, tömörítés drámapedagógiát alkalmazó feladatok), a digitális kompetencia (pl. a digitális tananyagbázis használata, anyaggyűjtés, a korosztályi adottságoknak megfelelő poszter-, prezentációkészítés, helyesírás), hatékony, önálló tanulás kialakításában is. Minden kémiatanár elsődleges feladatai közé tartozik, hogy megtanítsa diákjainak a kémiatanítás speciális módszereit. A tantárgy lehetőségeket ad az idegennyelvi kompetencia (pl. szakkifejezések értő használata), a szociális és állampolgári kompetencia (pl. a tudomány és technika fejlődése kapcsán), a kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia (kooperatív csoportmunkában, projektmunkában végzett feladatok), az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség (kooperatív csoportmunkában, projektmunkában végzett feladatok produktumai: tablók, poszterek stb.) fejlesztésére is.

A tanítás során alkalmazzunk differenciálást. A legjobbak kapjanak lehetőséget arra, hogy elméleti ismereteik továbbfejleszthetők legyenek, eljuthassanak akár az érettségiig is, viszont a gyengébbektől nem kell elvárni a számukra nehezen elsajátítható ismereteket. Első sorban a természettudományos nevelésükre kell koncentrálni. Mindezt a tanítás alaposan átgondolt szervezésével, ha erre mód van (akár néhány tanuló számára szervezett) tehetséggondozó szakkörrel lehet elérni. Alapvető, hogy nem a kisszámú jó képességű, hanem a nagyszámú átlagos, vagy gyengébb képességű tanulót tanítjuk az órákon. A kiemelkedő képességűek tehetséggondozását átgondolt szervezőmunkával a tanórákon (pl. külön feladatokkal, megbízatásokkal stb.), vagy azokon kívül végezzük. A kollégák ismerjék és használják a kémia érettségi részletes követelményrendszerét. A gyengébbek számára készüljön minimális követelményrendszer. Ez tartalmazza azokat az elvárásokat, amelyeket minden tanuló teljesíteni tud, és amit minden tanulónak teljesítenie kell.
A szakközépiskola 9–10. évfolyamát az általános iskolában megtanult alapvető ismeretek átismétlésével kezdjük: a periódusos rendszer használata, a szervetlen kémiában tanult alapvegyületek. Az év során a többi természettudományban szerzett tudással egyre több ponton érintkezünk. Ezt az integrációt megerősítjük, továbbfejlesztjük. Törekszünk az egységes természettudományos világkép kialakítására és a tanult ismereteket felhasználjuk a tanulók képességeinek, tájékozottságának, felelősségtudatának, munkamoráljának fejlesztésére.
A diákok az általános kémia ismereteit konkrét, a szervetlen kémiában tanult, valamint a hétköznapi életből vett példák segítségével értelmezik, és olyan kémiai alapot adnak a

jelenségek megértéséhez, amely az élő rendszerekben lezajló, az életműködések megértése szempontjából lényeges szerves kémiai folyamatokat is kezelni tudja.
A diákok anyagismerete kiegészül a háztartás, a közvetlen környezet, a gazdaság és a természet szempontjából kiemelkedő szerves anyagok tulajdonságaival. Megismerik az egészségkárosító szenvedélybetegségek kulcsvegyületeit (pl. alkohol, nikotin, koffein, drogok) és ezek biológiai, társadalmi hatását.
Tanári felügyelet mellett, leírás alapján csoport munkában állítanak össze és hajtanak végre, esetenként értelmeznek is kísérleteket.
A molekulamodellek használata a kovalens és a másodrendű kémiai kötések, valamint a szerves kémia feldolgozása során elengedhetetlen. A modellezés segít megérteni az egyszerűbb molekulák bemutatásával a molekulák térbeli viszonyait, fejleszti a tanulók térszemléletét.
A szakmai gyakorlatok, üzemlátogatás szerepe az ipar és a mindennapi élet eddig ismeretlen vetületének bemutatása, a pályaorientáció előkészítése. Megerősíti a tanórán tanultakat, amikor a termelőüzem szakemberei az általuk ismert kémiai fogalmakkal írják le a gyártás folyamatát, a felmerülő problémákat, a környezeti gondokat.
A rendszeresen végeztetett projektfeladatok, a csoportmunka, a drámapedagógia, a könyvtárpedagógia, a számítógép és internethasználat, valamint a tantárgyi koncentráció egymást erősítő hatásának eredményeként színvonalas szóbeli és írásbeli, képes bemutatóval kísért szövegalkotásra, esztétikus tablók, poszterek stb. készítésére képesek. Produktumaikat osztályuk és iskolájuk tanulói előtt is bemutathatják.
14–16 éves korban szellemileg és érzelmileg is nagyon fogékonyak a környezeti gondokra a fiatalok. Már kezdik átlátni a világot, érzékelik és értik a fonák helyzeteket, erős a kritikai érzékük és érzelmileg, értelmileg is nagyon nyitottak. Használjuk ki a lehetőséget a szakközépiskolai környezeti nevelés érdekében a biológia, a földrajz és a fizika tárgyak integrálására. Ebben különösen nagy szükség van a szaktanárok együttműködésére. Sikereket lehet így elérni a diákok világképe, környezetszemlélete, értékrendje és mindennapi szokásai tekintetében is. (Az integráció azonban nem lehet azonos azzal a megoldással, hogy a kétszakos tanár a megadott órakeretben /a szűkös órakeretre hivatkozva/ csak saját szakjait tanítja, esetleg ezen belül is csak egy-egy fejezetet!)
A kémiatanulás folyamata során olyan ismeretrendszert és képességkészletet sajátítanak el a diákok, amely továbbépíthető alapot ad a mindennapi élet szintjén az anyagok és a velük kapcsolatos információk kezeléséhez. Felelősségtudattal rendelkező, a felmerülő problémák megoldásához könyvtárban, interneten stb. utána nézni tudó, saját családjuk és közvetlen környezetük sorsáról dönteni képes felnőttekké válnak.

Legyenek tisztában a környezettudatos fogyasztás szabályaival. Ismerjék meg a fenntartható fejlődés gondolatát. Alakítsuk kritikus fogyasztói magatartásukat. Tájékoztassuk a tanulókat a fogyasztóvédelem alapkérdéseiről is.
Az eredményes kémiatanulásnak speciális módszerei vannak. Ezeket meg kell tanítani. Melyek azok az ismeretek, amelyeket a tanulóknak memorizálni kell és melyek azok az ismeretek, amelyeket a szabályok ismeretében a tanultakból levezethetnek. Tudatosítani kell, hogy a megértésnek, a gyakorlásnak nagy jelentősége van az eredményességben. A képleteket, egyenleteket a tanulás során (akár többször is) le kell írni, az órákon is gyakoroltatni. Az ellenőrzés előtt közölni kell a tanulókkal, hogy melyek azok az ismeretek, amelyeket feltétlenül elvárunk. Az elvárt ismeretek nem haladhatják meg egy átlagos tanuló képességeit. A kiemelkedő képességűek elismerésére külön szervezéssel teremtünk lehetőséget. (Pl. iskolai és országos versenyek, iskolai kiállítások, bemutatók, felvételi előkészítők, szakkörök.) Az egyszerű számításos feladatok begyakorlására célszerű kooperációs csoportmunkát szervezni. Ez a munkaszervezés lehetőséget ad arra, hogy az ilyen feladatokban ügyesebbek a gyengébbek munkáját segítsék és minél nagyobb számú tanuló eljusson a megértésig.

Fejlesztési követelmények

A kémia tantárgynak meghatározó szerepe van a kiemelt fejlesztési feladatok közül a környezettudatosságra és a testi és lelki egészségre nevelésben. A további kiemelt fejlesztési feladatok kialakításában is szerepet játszik. Így pl. a kooperatív csoportmunka, a drámapedagógia segítségével az énkép és önismeret valamint az aktív állampolgárságra, demokráciára, egyéni és csoportos felelősségvállalásra és a felnőttlét szerepeire történő nevelés fejleszthető. A diákok átélik az együtt végzett munka örömét. Gyakorlatot szereznek a konfliktusok, sikerek, kudarcok kezelésében. A hazai, európai, Európán kívüli tudósok kiemelkedő eredményeinek bemutatásával a hon- és népismeret, az európai azonosságtudat és egyetemes kultúra tudatosítható. A látványos, szép kísérletekkel, színes modellekkel, prezentációkkal esztétikai érzékük fejleszthető. Megfelelő, a mindennapi élethez kapcsolódó problémafeladatokkal (pl. hogyan csökkenthető a gázszámla?) gazdasági nevelést végezhetünk.

Ismeretszerzési, -feldolgozási és -alkalmazási képességek
Szerezzenek jártasságot a diákok a nyomtatott, sugárzott és digitális média kritikus használatában.
Legyen igényük az ismeretszerzésre, a tudomány mindennepi életet befolyásoló felfedezéseinek megismerésére.
Nyelvi, kommunikációs, számítástechnikai ismereteiket és a helyi audiovizuális lehetőségeket kiaknázva legyenek képesek előadás tartására, tanulmány megírására.
A kísérletek sokaságának megismétlése után legyenek képesek új kísérleteket elvégezni leírás alapján. Alakítsanak ki véleményt arról (a tanterv által elvárható körben), hogy a kísérlet eredménye a tanult elméletek fényében elvárható-e vagy sem.
Szerezzenek a diákok rutinszintű gyakorlatot egyszerűbb molekulamodellek elkészítésében. Az elkészített modellek segítségével legyenek képesek értelmezni a molekulák szerkezetét, fizikai és kémiai sajátságait. Legyenek tisztában a valóság és a modell viszonyával, a modellezés jelentőségével.
Látniuk kell, hogy a környezeti problémák hátterében a tudományos-technikai fejlődés, az ipari, gazdasági, társadalmi folyamatok állnak, melyek komplex egységet alkotnak. Legyenek tudatában annak, hogy a saját sorsuk alakításába a demokratikus intézményrendszeren keresztül önmaguk is beleszólhatnak (atomreaktor építése, alternatív energiák használata, hulladékmegsemmisítés). Segítsük ennek az igénynek a kialakítását. Ismerjék fel a tanulók a saját mindennapi életükben a környezeti problémákat, és csoportmunkában, a tanárok irányításával keressenek megoldást az egyszerűbb gondokra. Jelenjen meg mindennapi életükben a környezettudatos életvitel minél több eleme.
Családjukban, iskolájukban, tágabb környezetükben szerzett személyes tapasztalataik és tanulmányaik nyomán a diákoknak meg kell érteniük, hogy az egészség és a környezet épsége semmivel nem pótolható érték az egyén és a kisebb-nagyobb közösségek számára. Ismerniük kell azokat a környezeti tényezőket és életmódunk azon összetevőit, amelyek veszélyeztetik ezeket az értékeket. Legyen ezekről a kérdésekről saját véleményük, rendelkezzenek egyéni és közösségi cselekvés alternatíváival.

Tájékozottság az anyagról
Tudatosuljon az anyagi világ egységes felépítése. Az anyag részecsketermészetéről a tanulók a periódusos rendszerből leolvasható információk alapján rendelkezzenek a koruknak, elvonatkoztatási készségüknek megfelelő ismeretekkel. (A kvantumszámok tanítása ehhez szükségtelen!) Vizsgálataik és tanulmányaik eredményeként ismerjék a környezetükben

előforduló fontosabb szervetlen és szerves anyagok részecskeszintű szerkezetét, az ezek segítségével levezethető legalapvetőbb kötéstípusokat (elsődleges és másodlagos kémiai kötéstípusok, halmazszerkezet), a szerkezetből következő és egyéb fontos tulajdonságait, esetleges veszélyeit és biztonságos, szakszerű használatukat. Alkalmazzuk és alkalmaztassuk a 2000. évi XXV. törvény a „kémiai biztonságról" előírásait.
Legyenek képesek a kémiailag tiszta anyagok és keverékek elválasztására. Értékeljék az oldatok jelentőségét a hétköznapi élet és az élő anyag szempontjából. Legyenek képesek az oldatok töménységadatainak értelmezésére, egyszerű, a hétköznapi életből vett oldattöménységgel kapcsolatos feladatok megoldására. Rendelkezzenek a kémiai képletek, jelek értelmezésének képességével, a megmaradási törvényekkel való összefüggésükkel, ennek alapján egyszerű számítások végzésével (sztöchiometria, energiaváltozások). Foglalkozzanak a társadalomban élő embert körülvevő mesterséges környezet jellemzésével. A környezet alakításában a munka szerepével, a kémia jelentőségével a fenntartható fejlődésben.
Legyenek információik a diákoknak arról, hogy a szervezetükbe milyen természetes és mesterséges eredetű tápanyagok kerülnek, kerülhetnek, valamint a fogyasztás és a véges természeti erőforrások egyensúlyáról. Legyen áttekintésük a szervezetbe bejutó anyagok szerepéről, értékéről, veszélyeiről. Legyenek tudatában a táplálkozás egészségmegőrző szerepének, ismerjék az egészséges táplálkozási szokásokat.
Az egészségkárosító anyagok közül a nikotin, az alkohol és a tudatállapotot befolyásoló egyéb drogok jelentenek közvetlen veszélyt erre a korosztályra. Olyan formát kell találnunk ezen anyagok veszélyeinek, személyes és társadalmi hosszú távú következményeinek bemutatására, hogy ennek hatására elhatárolják magukat ezen anyagok használatától. A diákoknak ismerniük kell az őket veszélyeztető anyagok hatásait. Beszélnünk kell a gyógyszerekről, kozmetikumokról, növényvédőszerekről, a háztartásban használt anyagokról mint vegyszerekről. Alakítanunk kell a helyes gyógyszerfogyasztásról kialakult elképzeléseiket.
Legyenek képesek a diákok saját környezetükben felismerni a káros anyagokat. Önállóan vagy megfelelő segítséggel előzzék meg és csökkentsék felhalmozódásukat.

Tájékozódás az időben. Az idő és a természeti jelenségek
Az idő alapvető tényező a természeti, technikai, társadalmi jelenségekben éppúgy, mint mindannyiunk személyes hétköznapjaiban. Lássák, hogy a kémiai folyamatok időbeli lefolyása különböző lehet
(a rozsdásodástól a robbanásokig). Tudják, hogy egyes kémiai folyamatok megfordíthatók.
Legyenek ismereteik a kémiai egyensúlyról és befolyásoló tényezőiről (pl. katalizátorok, biokatalizátorok /enzimek/).

Tájékozódás a térben. A tér és a természeti jelenségek
Legyen a diákoknak elképzelése az atomon belüli méretarányokról, valamint a kémiai részecskék és a mindannapi életben használatos tárgyak méretének sok-nagyságrendi eltéréséről. Rendelkezzenek ismeretekkel a legalapvetőbb molekulák térbeli alakjáról, ennek jelentőségéről.
Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudomány fejlődéséről
A diákoknak tudniuk kell, hogy a sokszínű anyagi világ egységes a felépítő részecskék és a kapcsolatukban érvényesülő törvények, szabályszerűségek tekintetében. Érteniük kell, hogy a természet egységes rendszer, melyet csupán az emberi megismerés vizsgál különböző szempontok és módszerek, tudományágak alapján. Tudatában kell lenniük annak, hogy a tudományos megismerés kanyargós utakat bejárva fejlődik. A felhalmozott tudás az egész emberiség közös eredménye, melyben testet ölt a letűnt generációk minden tapasztalata, az életüket a tudományos problémák megoldásának szentelő tudósok munkája, tehetsége. A tudománytörténet egyes érdekességeinek bemutatásával átláttatható, hogy a tudomány

elméletirányított és a társadalmi folyamatokba beágyazott. Kialakulnak tudományos és nem tudományos elképzelések, ezek megkülönböztetése a kérdések alaposabb megismerésével lehetséges és az egyén élete szempontjából is alapvető jelentőségű. Állampolgárként alkalmanként állást kell foglalniuk az egyes technológiák alkalmazásának kérdésében is. Ezt felelősséggel csak úgy tehetik meg, ha utánanéznek a szakirodalomban, igényes internetes portálokon a kérdésnek. Az érzelmi alapokon történő döntés veszélyes a társadalom számára. Ismerjék meg kémiai ismereteikhez kapcsolódó legnevesebb hazai és külföldi kutatókat.

Belépő tevékenységformák

Az általános iskolában megtanult fontosabb elemeket és szervetlen vegyületeket az iskolaváltáskor át kell ismételni és az általános kémiai ismereteket ezekre alapozva (és nem elvontan) kell tárgyalni.
Ismeretek gyűjtése szakkönyvekből, folyóiratokból, a napi sajtóból és az elektronikus médiából.
A megfigyeléssel, méréssel és a szakirodalomból összegyűjtött információk összehasonlítása.
A világ kémiai hátterű aktuális eseményeinek, híreinek (pl. balesetek, katasztrófák, tudományos és technikai sikerek), új tudományos felfedezéseinek rendszeres megbeszélése.
Rendszerezést igénylő feladatok végzése.
Információk megjelenítése vonalas felosztások, táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák, rajzok formájában, és ezek értelmezése, használata.
A verbális és a képi információk egymásba alakítása.
A számítástechnikai készségek és az elérhető programok adta lehetőségek alkalmazása.
Kooperatív csoportban, projektmunkában készített, szemléltető eszközöket is alkalmazó előadás tartása. A tablók, poszterek, prezentációk készítése, a modellek építése során az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség fejlesztése.
A megismert kémiai fogalmak szabatos és tudatos használata írásban és szóban.
A periódusos rendszer és az atomok elektronszerkezete közötti összefüggések, az atomok vegyértékelektron szerkezetének meghatározása a főcsoportokban.
Következtetés a vegyértékelektronok számából az ion töltésszámára.
Egyszerű esetekben következtetés az anyag szerkezetéből tulajdonságára, tulajdonságából a szerkezetére.
Hogyan tükrözi az elemek elektronegativitása azok kémiai tulajdonságait.
Az ismert anyagok tulajdonságainak összehasonlítása a bennük lévő első- és másodrendű kötések alapján.
Az egyes anyagok besorolása tulajdonságaik alapján a megfelelő rácstípusba.
Az anyagot összetartó erők okozta energiaviszonyok megismerése, ezekből következtetés a lejátszódó folyamatokat kísérő energiaváltozásokra.
A reakcióhő felhasználása a sztöchiometriai számításokban. A számítások kapcsán a matematikai kulcskompetencia fejlesztése.
Kísérletek, megfigyelések és ezek rögzítése írásban a tanár szóbeli vagy írásbeli útmutatása alapján. A kísérletvégzés során az esztétikai-művészeti tudatosság fejlesztése.
A kísérletben felhasznált és keletkezett anyagok egészségügyi, környezeti hatásainak megfelelő kezelése.
A kísérlet és a tanult ismeret összekapcsolása.
Egyszerű kémiai reakciók értelmezése.
A megismert kémiai reakciók besorolása típusuk szerint, a besoroláshoz szükséges lényeges tulajdonságok ismerete.
A megismert vegyületek sav-bázis sajátságainak megállapítása.

Sav-bázis reakciók értelmezése Brönsted elmélete alapján.
Adott reakcióban az oxidáló- és redukálószer meghatározása.
Az elektrolízis során és a galvánelemekben végbemenő elektródfolyamatok azonosítása.
A kémiai jelek és a kémiai egyenlet mennyiségi értelmezésére vonatkozó ismeretek alkalmazása egyszerű példákon.
A különböző szerves vegyületek besorolása a tanult szempontok szerint.
A vegyület szerkezeti képletében a jellegzetes funkciós csoport felismerése és ennek alapján besorolása a megfelelő vegyületcsoportba.
A nevezéktani szabályok használata.
A vegyület összegképlete alapján egyszerű esetben a konstitúciós izomerek felrajzolása.
Molekulamodell készítése egyszerű molekulákról.
A szerves vegyületek fizikai és kémiai sajátosságainak vizsgálata kísérletekkel.
A szerves vegyületek kémiai sajátosságainak megismerése (az adott vegyületcsoportra jellemző reakciók, a tanult sav-bázis és redoxi-átalakulások).
A tanult reakciótípusok (szubsztitúció, addíció, polimerizáció stb.) jellemzése.
Az egyenletszerkesztéssel kapcsolatos ismeretek értelmezése a szerves kémiai reakciókban.
Mindennapi életünk során előforduló szénhidrogének tudatosítása.
A tanult, a hétköznapok, a gyakorlati élet és az élő szervezet szempontjából jelentős vegyületek élettani hatásának, felhasználásának és esetenként előállításának megismerése.
A mindennapi életben gyakran előforduló, az egészségre ártalmas szerves anyagok megismerése.
Az élő rendszerekre és a környezetre gyakorolt hatásaik ismerete.
A zsírok, olajok valamint tanult makromolekulás anyagok (szénhidrátok, fehérjék, nukleinsavak) jelentősége, jellegzetes építőköveik és a felépülés elvének megértése.
A környezetünkben előforduló műanyagok tulajdonságainak vizsgálata, felhasználási lehetőségeik, esetleges környezetkárosító hatásuk magyarázata felépítésük alapján.
Csoportmunkában, vagy drámapedagógiai eszközökkel a globális és a közvetlen környezetünkben megjelenő helyi környezeti problémák okainak, következményeinek feltárása.

Témakörök	Tartalmak
Tájékozódás a részecskék világában	Atomszerkezet Alapállapotú atom. Az elektronfelhő szerkezete: elektronhéjak, (alhéjak, atompályák), párosítatlan elektron, elektronpár. Vegyérték-elektronok, atomtörzs. Molekulaszerkezet Elektronegativitás. Kovalens kötés, (szigma- és pi-kötés), delokalizált-kötés. Poláris és apoláris kötés. Számítógépes prezentációkkal, animációkkal a digitális kompetencia fejlesztése. Önálló keresés a NET-en. Az alapvetően fontos molekulák (pl. víz, metán, etán, etilalkohol, ecetsav, szőlőcukor) téralkatát meghatározó főbb tényezők. Apoláris molekula, dipólus molekula, a dipólusosság feltételei. A szakkifejezések tanításakor a nyelvi, idegennyelvi kometencia fejlesztése. Anyagi halmazok Avogadro-törvénye. Gázok moláris térfogata. Első- és másodrendű kötés fajtái, jellemzői és kialakulásuk feltételei. Kristályrácstípusok, szerkezetük és fizikai tulajdonságaik kapcsolata. Oldatok, oldódás. Tömegszázalékos, (térfogatszázalékos) összetétel, koncentráció

Témakörök	Tartalmak
	(mol/dm3). A matematikai kompetencia fejlesztése.
A kémiai reakciók a részecskék ismeretében	Termokémia Reakcióhő (exoterm és endoterm reakciók), képződéshő, Hess-tétele
	Reakciósebesség és egyensúly A reakciósebességet befolyásoló tényezők (koncentráció, hőmérséklet, katalizátorok). Megfordítható folyamatok. Kémiai egyensúly.
	A sav-bázis reakciók A sav és a bázis fogalma Brönsted szerint. Erős és gyenge savak és bázisok. A víz autoprotolízise, /vízionszorzat (25°C-on)/, kémhatás, pH., Közömbösítés, semlegesítés. A kísérletvégzés során az esztétikai tudatosság fejlesztése.
	Redoxireakciók Oxidáció és redukció értelmezése elektronátadással, oxidáló- és redukálószer.
	Galvánelemek A galvánelem működési elve. Elektród, katód és anód. Katód- és anódfolyamatok értelmezése megismert galváncellában, elektromotoros erő. A galvánelemek gyakorlati jelentősége (pl. zsebtelepek, ólomakkumulátor) és környezetvédelmi vonatkozások. Kooperatív csoportmunka és ennek segítségével a szociális és állampolgári kompetencia, a kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia fejlesztése.
	Elektrolízis Katód- és anódfolyamatok értelmezése elektrolíziskor (a tanult folyamatok esetében). Az elektrolízis gyakorlati jelentősége (pl. alumíniumgyártás, kősó elektrolízise stb.).
Szénhidrogénkincsünk, mint energiahordozó	Szerves kémia. A szén központi szerepe. A földgáz összetevői. Szénhidrogének. A metán, égése. PB-gáz. A kőolaj, kőolaj-feldolgozás. Kőolajpárlatok és felhasználásuk, különös tekintettel a környezeti problémákra (olajszennyeződés vizekben, talajban, kipufogógázok). Kooperatív csoportmunka, projektmunka, drámapedagógia, számítógépes ismeretek alkalmazása. Ezek segítségével a szociális és állampolgári kompetencia, a kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia fejlesztése. A szerves vegyületek csoportosítása. A telített szénhidrogének homológ sorának első négy tagja, (általános képlet), összegképlet, szerkezeti képlet, konstitúció, konstitúciós izoméria, elnevezések. Telített szénhidrogének égése, reakciója halogénekkel. Benzol, mérgező hatása. Fontosabb halogénezett szénhidrogének.

Témakörök	Tartalmak
Legfontosabb műanyagaink	Telítetlen szénhidrogének. Etén. Addició, polimerizáció. Az alkének ipari jelentősége (polietilén, polisztirol). Izoprén, kaucsuk, gumi. Polimerizációs műanyagok, tulajdonságaik, jelentőségük. A halogénezett szénhidrogének (freon, vinil-klorid, PVC, teflon), élettani és környezeti hatásuk.
Szerves vegyületek a kamrától a laboratóriumig	Funkciós csoport. Alkohol – alkoholok Általános szerkezetük. A metanol, az etanol. Az alkoholizmus. Kooperatív csoportmunka, projektmunka, drámapedagógia, számítógépes ismeretek alkalmazása. Ezek segítségével a szociális és állampolgári kompetencia, a kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia fejlesztése. Az alkoholok lebontásának termékei a szervezetben az aldehidek. A formaldehid (a fehérjékre gyakorolt káros hatása). Ecet – karbonsavak A karbonsavak szerkezete. A hangyasav, az ecetsav. Tájékozódás a biológiai szempontból fontos karbonsavakról (tejsav, borkősav, citromsav). Illat- és aromaanyagok, viaszok – karbonsavészterek A gyümölcsésztereket és a viaszokat alkotó vegyületek, képződésük, főbb tulajdonságaik. Zsírok, olajok – gliceridek A képződésükben részt vevő vegyületek: glicerin, zsírsavak (palmitinsav, sztearinsav, olajsav). A zsírok és az olajok tulajdonságai. A szappanok, a tisztítóhatás mechanizmusa. Cukor és liszt papírzacskóban – szénhidrátok Egyszerű cukrok, funkciós csoportjaik. A szőlőcukor, a gyümölcscukor, szerkezetük, tulajdonságaik, biológiai jelentőségük. A fotoszintézis, az erjedés. Kettős cukrok: kristálycukor (répacukor), biológiai jelentősége, a fogyasztás meggondoltsága. Nagymolekulájú szénhidrátok: a keményítő, a cellulóz. Tej, tojás, hús – fehérjék A természetes eredetű aminosavak általános szerkezete, az aminocsoport bázikussága, amfotéria. A fehérjék képződésének értelmezése, szerkezetük, tulajdonságaik, csoportosításuk. A fehérjék tulajdonságának változása fizikai és kémiai hatásokra. A fehérjék biológiai szerepe.
A biológia határán	Nukleinsavak A DNS és az RNS alkotórészei, nukleotidok, a nukleotidok kapcsolódásának értelmezése, bázissorrend. A DNS kettős hélix. A nukleinsavak jelentősége.
A teától a heroinig	A szenvedélybetegségekkel kapcsolatos nitrogéntartalmú szerves

Témakörök	Tartalmak
	vegyületek (nikotin, tein, koffein, kábítószerek), hatásmechanizmus, hozzászokás, függőség. Kooperatív csoportmunka, projektmunka, drámapedagógia, számítógépes ismeretek alkalmazása. Ezek segítségével a szociális és állampolgári kompetencia, a kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia fejlesztése.
Környezeti szerves kémia	Katalizátor a gépjárművekben. Környezetbarát gépjámű-üzemanyagok. A kipufogógázok szerepe az üvegházhatásban. Az ózonpajzs vékonyodása. Szennyvíz. Háztartási vegyszerek, növényvédőszerek, veszélyes hulladékok (elem, akkumulátor, gyógyszer, festék). A hulladékégetés problémái. Veszélyes hulladékok a mezőgazdaságban.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes szabatosan használni a megismert kémiai fogalmakat. Ismerje az anyagok atomos szerkezetét. Számolja ki adott összegképletű anyag moláris tömegét. Állapítsa meg a tanult atomok elektronszerkezetét (az egyes elektronhéjakon található elektronok száma) a periódusos rendszer használata segítségével. Olvassa le a periódusos rendszerről a vegyértékhéjon található elektronok számát és legyen tisztában ennek jelentőségével a vegyületek kialakulásában. Ismerje a hétköznapi élet szempontjából fontosabb elemek és szervetlen vegyületek nevét, jelét és tulajdonságait. Tudja értelmezni a tanult molekulák szerkezetét, a gyakorlat szempontjából fontos vegyületek molekuláinak térbeli alakját, polaritását. Ismerje az anyagi halmazok jellemző sajátosságait. Tudja a megismert reakciók egyenletét értelmezni. Ismerje fel egyszerű esetekben a hétköznapi életben előforduló redoxi- és a sav-bázis reakciókat. Mondjon példát az elektrolízis és a galvánelem gyakorlati felhasználására. Legyen képes leírás alapján egyszerű kémiai kémcsőreakció elvégzésére, a tapasztalatok rögzítésére. Értelmezzen egyszerű, kémiai ismereteket tartalmazó ábrákat, grafikonokat, táblázatokat, cikkeket.
A tanuló ismerje a szerves vegyületek elemi összetételét, alaptípusait, a köznapi életben is előforduló, tanult szerves vegyületeket. Adja meg köznapi nevüket, molekulamodellen mutassa be térbeli szerkezetüket, ismertesse környezeti és élettani hatásukat. A szenvedélybetegségekhez kapcsolódó anyagokat sorolja fel, és ismerje hatásukat az emberi szervezetre. Értelmezzen egyszerű szerves kémiai egyenleteket. Használja szakszerűen és balesetmentesen a háztartási vegyszereket. Értse, hogyan kell a szervesvegyipari termékeket környezet- és egészségvédő módon felhasználni.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljünk.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása. Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése.
Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban.
Szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, és az ismereteiknek megfelelő szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére. A felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek – analízis, szintézis.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:
Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
Kiselőadás, kísérlet bemutatás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése.
Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

INFORMATIKA

9–12. évfolyam szakközépiskola

Célok és feladatok

A társadalom minden szférájában megjelenő számítástechnika és az IKT gyors fejlődése olyan infrastruktúrát eredményez, amely lehetővé teszi a társadalom szerkezetének az átalakítását. Az információs társadalom az emberi együttélés új módja, ahol az információ hálózatba szervezett előállítása, tárolása, forgalmazása, fogyasztása fontos szerepet játszik, kialakul a hálózati gazdaság. A társadalom régi alrendszerei is új módon kezdenek működni. Folyamatosan nő az információs termékek és szolgáltatások gazdasága, az információ árúvá válik. Az információs szektor egyre több számítógépet és munkaerőt alkalmaz. Kialakul a globális hálózati gazdaság.

Napjainkban a tudás reformációja is zajlik, az egyén és a tudás viszonya megváltozik. Az interneten lényegében az egész emberi kultúra, a társadalom minden szférája reprezentálódik. Az internet nyújtotta lehetőségeket felhasználva az egyén és az információ (az egyén és a tudás) közvetlenebb kapcsolatba kerül. A kommunikáció sebessége radikálisan felgyorsul. Megváltozik az egyén magatartása is, kritikus és értő módon kell közölnie, fogadnia és kezelnie az információt.

A mai iskolának is meg kell változnia az információs társadalom igényeinek megfelelően. Nevelni kell a tanulókat az információs termékek és szolgáltatások kritikus, etikus és értő befogadására (fogyasztására), hogy az IKT használatával tudjanak tanulni, alkotni, dolgozni, művelődni, kapcsolatot, közösséget teremteni és szórakozni. Törekedni kell az érdeklődés

felkeltésére a kreativitás és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére, hogy az informatika iránt különösen fogékony fiatalok – megfelelő továbbtanulás után – később az információs gazdaságban, mint alkotó munkaerő dolgozhassanak.

Az információs és kommunikációs kultúrát minden tanuló számára hozzáférhetővé kell tenni. Az informatikai nevelésnek meg kell mutatnia, hogy a természetes és a technikai környezet mellett létezik a jelek, kódok, szoftverek virtuális környezete is (program, szöveg, kép, mozgókép, hang …), amely az emberiség praktikus, műszaki, tudományos, művészi és sok másféle információit „hordozza” és megjeleníti. Az informatikaoktatás célja, hogy a tanuló mozogjon otthonosan ebben a környezetben. Képes legyen a különféle alkalmazások kezelésének elsajátítására, együttműködésre és a problémák, feladatok megoldására IKT eszközökkel.

Megváltozik a pedagógus szerepe is: előtérbe kerül az információk közötti eligazodást segítő, tanácsadó szerepe, az ismeretek birtokosából és átadójából a tudás navigátorává és a kompetenciák fejlesztőjévé kell válnia. Az informatikai eszközök lehetőséget teremtenek az egyéni ütemű tanulásra is, a tehetségekkel és a lemaradókkal való speciális foglalkozásra. Ennek leghatékonyabb módját a több éven keresztül tanult informatika tantárgy és az iskolai élet egészében jelen lévő informatikai nevelés biztosíthatja.

Az informatikaoktatás célrendszere összhangban van a Nemzeti alaptantervben is megjelenő kulcskompetenciákkal. Ezeket a célokat és feladatokat differenciáltan és az életkori sajátosságoknak megfelelően kell értelmezni. Az informatikaoktatás alapfeladata a tanulók digitális kompetenciájának fejlesztése.

Fejleszteni kell a tanulók digitális kompetenciáját. A társadalom információs technológiáinak magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: az információ felismerése, keresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje, továbbá kommunikáció és hálózati együttműködés az interneten.

A digitális kompetencia magában foglalja az információs technológiák lehetőségeinek értését és használatukhoz szükséges képességet, készséget a szövegszerkesztés, táblázatkezelés, képszerkesztés, prezentáció, adatbázisok, adattárolás, Internet-szolgáltatások, elektronikus kommunikáció terén, a személyes és társadalmi életben a tanulásban, a munkában, a kutatásban és a szabadidőben. Az egyénnek ismernie kell az információ hitelességével, megbízhatóságával és kritikus értékelésével kapcsolatos kérdéseket, az etikai és jogi vonatkozások alapjait.

A digitális kommunikáció az anyanyelvi és idegen nyelvi (szóban és írásban történő) kommunikáció kiterjesztésének tekinthető, – gyakran „digitális írástudásnak” is nevezik – amennyiben magában foglalja a multimédiás, hipermédiás kommunikációt és azt az „alkalmazói vizuális-manuális nyelvtudást”, amellyel, a számítógéppel, illetve a számítógépet használva kommunikálunk. Az anyanyelvi kommunikáció kompetenciaelemeit ki kell egészíteni a digitális médiumok rutinos használatának kompetenciáival: adatok, szövegek, táblázatok, diagramok, hangok és mozgóképek szerkesztése, értelmezése, prezentálása, különféle alkalmazásokban és az interneten.

A számítógépeket eredetileg nagy mennyiségű matematikai számítás gyors elvégzésére fejlesztették ki, ezért nem meglepő a matematikai és az informatikai kompetenciák rokonsága. Az informatikában fontos szerepet kap a matematikai kompetencia fejlesztése, azaz a

matematikai gondolkodás és problémamegoldás fejlesztése, az algoritmusok alkalmazásának képessége, mindennapi problémák megoldása és a világ rendszereinek, folyamatainak informatikai (számítástechnikai) modellezése során. Mindezeken túlmenően a tevékenység-algoritmusok nagy szerepet játszanak a számítógépes kommunikációban, az alkalmazások és az információk kezelésében is.

A természettudományos kompetencia készséget és képességet jelent arra, hogy ismeretek és módszerek sokaságának felhasználásával magyarázzuk, és előre jelezzük a természeti folyamatokat, illetve a rendszerek mozgását, tulajdonságait. A korszerű számítógépek és modellek alkalmazásával korábban elképzelhetetlen mennyiségű számítást lehet rövid idő alatt elvégezni. Ezzel a természettudományos és műszaki modellezés
– praktikus szempontból – magasabb szintre lépett. Az informatikai-számítástechnikai kompetencia itt kapcsolódik szorosan a matematikai és a természettudományos kompetenciához. A természettudományos és műszaki-technikai kompetencia magában foglalja a kételkedő, kritikus és kíváncsi attitűdöt, a megismerés és konstruálás iránti vágyat, valamint a biztonsággal és fenntarthatósággal kapcsolatos etikai kérdések iránti érdeklődést is. Ezen a ponton szintén kapcsolódik az informatikához.

A hatékony és önálló tanulást nagymértékben segítheti az informatika azzal, hogy új eszközöket ad a kezünkbe: általános és speciális alkalmazások, elektronikus tananyagok, e-könyvek, internetes adatbázisok, multimédia oktatóprogramok, valamint elektronikus oktatástechnikai eszközök (projektor, interaktív tábla …). A hatékony tanulás fel is tételezi, hogy rendelkezünk megfelelő digitális kompetenciával, ismerjük és tudjuk használni a fenti eszközöket. Az informatikai eszközök segítik a motiváció és az összpontosított figyelem folyamatos fenntartását, ezért is alkalmasak a legtöbb tantárgy tanulására. Az informatika tantárgy egyik célja, hogy a fenti eszközöket és módszereket megismertesse a tanulókkal.

Az informatika gyakorlatorientált tantárgy, ami nem csak azt jelenti, hogy jelentős a számítógépes gyakorlati tevékenység, hanem azt is, hogy a feladatok zöme a hétköznapi élettel, a közösségi, iskolai és családi életvitellel, a munkával, alkotással és tanulással kapcsolatos. Mindez kitűnő lehetőséget teremt a szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztésére. Az IKT eszközök gyakori használata megköveteli, hogy az egyén rendelkezzen a biológiai és mentális egészség megőrzésének képességével, ugyanis a túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító és függőséget okozhat. Az internet soha nem látott mértékben lehetővé teszi más társadalmak és kultúrák megismerését és elismerését, ezzel hozzájárul a globalizációhoz és az állampolgári kompetencia fejlesztéséhez. Az információ nyilvánossá válása lehetőséget ad a demokrácia erősítésére.

Az informatikaoktatás hozzájárul az állampolgári kompetencia fejlesztéséhez, amennyiben külön foglalkozik az informatika kultúrtörténetével és az információs társadalommal, kiemelve az informatika jogi és etikai vonatkozásait. Az informatikai kompetenciák szükségesek a munka világának szinte minden információkezelést és szellemi tevékenységet igénylő területén.

Az informatikaoktatás elősegíti a kezdeményezőképesség és a vállalkozói kompetencia tudatos fejlesztését is. A gyakorlati feladatok megoldása során olyan készségeket és képességeket fejleszt, mint a tervezés, szervezés, irányítás, elemzés, kommunikálás, a tapasztalatok értékelése, egyénileg és csapatban történő munkavégzés. Az informatikaoktatás tág lehetőségeket teremt az innovatív és kreatív problémamegoldásra.

Az információs termékek alkotása, tervezése és gyártása során fontos szempont a mű, illetve a dokumentum esztétikai megjelenése és kifejezőképessége. (Gondoljunk a könyvkiadásra, a multimédiára vagy a webhelyekre.) Rohamosan fejlődik a digitális vagy digitalizált műalkotások, illetve művészetek száma is. Az informatikaoktatás az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciafejlesztésének egyik korszerű területe.
Az iskolai számítógépes hálózat, az internet és a könyvtár forrásközpontként történő felhasználásával fejleszteni kell az önműveléshez szükséges attitűdöket, képességeket és tanulási technikákat. A könyvtári informatikának fel kell készítenie a tanulókat az információk elérésére, kritikus kiválasztására, feldolgozására és közlésére. Cél az iskolai és más típusú könyvtárakban a könyvtári eszközökkel végzett tevékenységek gyakoroltatása, tudatos és biztos használói magatartás kialakítása is. Mindehhez azonban nem elég az informatika tantárgy. A tanulóknak ismerniük és használniuk kell az informatikai eszközöket a különböző órákon és a felkészülésük során is.

A Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek. Egyes kulcskompetenciák meghatározó szerepe különösen megfigyelhető az aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés, a gazdasági nevelés, a környezettudatosságra nevelés, a tanulás tanítása, a felkészülés a felnőtt lét szerepeire, kiemelt fejlesztési feladataiban. Az informatikaoktatás és nevelés részben az ismeretek szintjén, nagyrészt azonban a feladatmegoldások, problémamegoldások, alkalmazások szintjén építi be a kiemelt fejlesztési feladatokat napi gyakorlatába.

Az informatikaoktatásban a differenciálás azt a célt szolgálja, hogy a tanulók érdeklődésüknek megfelelően, minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket. Ennek érdekében olyan differenciálást kell alkalmazni, amely optimálisan alkalmazkodik az egyének tudásához, kompetenciáihoz, olyan szervezési irányítási és értékelési módokat kell alkalmazni, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációinak kialakulását és fejlesztését. Az egyéni és a kooperatív tanulási technikák, valamint az IKT alkalmazása erre különösen tág teret nyújt az informatikában.

A tantárgy célja hogy megismertesse az informatika eszközeit, módszereit és fogalmait, amelyek lehetővé teszik a tanulók helyes informatikai szemléletének kialakítását, tudásuknak, digitális kompetenciájuk fejlesztését, alkalmazását más tantárgyakban, későbbi tanulmányaikban, a mindennapi életben, a szórakozásban és a munkában. Fontos, hogy a tanulóknak sikerélményük legyen az informatikaórákon, és megfelelő motiváltsággal törekedjenek ismereteik folyamatos megújítására. Cél olyan attitűd kialakítása, hogy az egyén érezze, képes tevékenyen bekapcsolódni az egész világra kiterjedő információs társadalomba.

Fejlesztési követelmények

A tanuló ismerje meg és tartsa be a számítógépes és az oktatásban előforduló más intelligens informatikai eszközökkel végzendő munka szabályait, különös tekintettel a balesetek megelőzésére. Sajátítsa el a számítógép-kezelés alapjait, felhasználói szinten tudja kezelni a számítógépet és perifériáit. Legyen képes a számítógéppel és más intelligens informatikai eszközökkel való kommunikációra (interaktív kapcsolat tartására). Tudja alkalmazni az operációs rendszer és a segédprogramok szolgáltatásait. Tartsa be a program- és adatvédelem szabályait. Szerezzen jártasságot az informatikai eszközök és információhordozók használatában. Ismerje a használt informatikai eszközök működési elveit.

Legyen képes a különböző formákban megjelenő adatokat felismerni; tudjon adatot különféle formákban megjeleníteni, szemléltetni, vizsgálni. Ismerje az alapvető dokumentumformákat, ezeket legyen képes megvalósítani, legyen igénye a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására, különböző formában való megjelenítésére. Tudjon kezelni és szerkeszteni multimédiás dokumentumokat. Szerezzen tapasztalatokat az adatok különféle formáinak (szöveges, hangzó, képi) együttes kezelésében, tudjon adatokat megkeresni, elérni adatbázisból, számítógépes hálózatból. Tudjon oktatóprogramokat használni.

Legyen képes egy probléma megoldásához kiválasztani az általa ismert eszközök, programok, alkalmazások és módszerek közül a megfelelőt. Legyen tudomása az intelligens eszközökről és növekvő jelentőségükről.

Legyen képes különféle formákban megfogalmazni a környezetében, az iskolában előforduló tevékenységek algoritmizálható részeit. Helyesen használja a logika bizonyos elemeit (és, vagy, nem, ha … akkor …). A problémamegoldás során ismerje fel az adatok közötti összefüggéseket. Ismerje fel az adatok és az eredmények kapcsolatát. Egyszerű feladat megoldásához legyen képes algoritmust készíteni, és az algoritmust megvalósítani számítógépen (a használt fejlesztő rendszerrel). Legyen képes értelmezni a programok által szolgáltatott válaszokat.

Kísérletezzen egyszerű folyamatok számítógépes modelljeivel, figyelje meg a paraméterek módosításának hatását.

A tanuló ismerje a közvetett (technikai) kommunikáció modelljét és néhány eszközét. Legyen jártas a hálózat alapszolgáltatásainak önálló használatában. Tudjon adatokat megkeresni, letölteni és elhelyezni az interneten. Tudjon kapcsolatot teremteni másokkal a hálózat révén: csoportos kommunikációs formák, elektronikus levelezés. Tudja használni a mobilkommunikáció lehetőségeit.

Legyen tájékozott a média (internet, televízió, rádió) szerepéről. Ismerje a hagyományos médiumok elektronikus megfelelőit (például elektronikus könyv, folyóirat, zene). Ismerje és használja az internetes portálokat, digitális fényképezést, a multimédiát. Ismerkedjen az új médiumokkal (virtuális valóság, interaktív média). Tudjon használni médiainformatikai eszközöket a tanulási folyamatban és a szabadidős tevékenységben.

A tanuló ismerkedjen meg a számítástechnika történetével, a mai informatika alkalmazásaival és fejlődési irányaival. Ismerje meg és értékelje a magyar tudósok szerepét, tevékenységét a világ informatikai kultúrájának fejlődésében.

Tanulmányozza az informatika társadalmi szerepét, az információs társadalom főbb jellemzőit, az újonnan felmerülő pszichológiai és szociális kérdéseket. Ismerje a programok és adatok használatának jogi és etikai alapjait (szerzői jog, személyes adatok, hitelesség). Legyen tudatában a túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító és a személyiségre káros hatásainak (pl. játék-függőség, gerinc vagy a szem károsodása). Legyen tájékozott az e-kereskedelemről. Tudjon terméket és szolgáltatást interneten rendelni, illetve vásárolni.

A tanuló rendszeresen használja az iskolai könyvtárat, mint információs-tanulási forrásközpontot, vegye igénybe szolgáltatásait. Alkalmazza a könyvtárhasználat szabályait, informatikai eszköztudását, és a megfelelő viselkedés normáit. Ismeretei bővítéséhez, tanulási feladataihoz szerezzen jártasságot a könyv- és médiatár, az internet és az elektronikus könyvtár

használatában. Feladatai megoldásához rendszeresen használja a folyóiratokat, lexikonokat, szótárakat, kézikönyveket, az ismeretterjesztő irodalmat, a különböző médiumokat, valamint az interaktív multimédiát. A dokumentumtípusok ismeretében legyen képes azok önálló használatára. Ismerje a könyvtártípusokat, a kézikönyvtár informálódásban betöltött szerepét. Tudjon különböző szempontok szerint dokumentumokat keresni nyilvántartásokban, a könyvtár adatbázisaiban, katalógusaiban. Tudjon forrást és információt keresni a tájékoztató eszköznek megfelelő keresési módszerek alkalmazásával. Tudjon a dokumentumokból idézni, és a forrásokra szabályosan, etikusan hivatkozni. Tudjon feladata megoldásáról beszámolni a különböző forrásokból szerzett információk elemzése és feldolgozása alapján.

9. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az informatikai eszközök használata		
Hardver- és szoftverkörnyezet	Ergonómiailag megfelelő számítógépes munkakörnyezet. A Neumann-elvű számítógépek felépítése. A számítógép és különféle perifériái. Egyes informatikai eszközök működésének fizikai, elektronikai alapjai.	A számítógépterem rendjének, a gépek balesetmentes használatának megismerése. A perifériák helyes használata. Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása. Az informatikai környezet tudatos alakítása. Az eszközök működési elvének megértése. Például, gyűjtsünk információkat korszerű IKT eszközökről kiscsoportokban és számoljunk be róluk.
Az operációs rendszer és környezete	Az operációs rendszer, a számítógépes hálózat és a segédprogramok szolgáltatásai. A hálózatok felépítése. Adatbiztonság és a kártékony programok. Szervizműveletek.	Be- és kilépés az iskolai hálózatba. A helyi rendszer, illetve a számítógépes hálózat szolgáltatásainak használata. Szoftverek, adatok etikus használata. Problémamegoldáshoz a hardver- és a szoftvereszköz tudatos választása. Például, rendezzünk „vadászatot” kártékony programok és kéretlen levelek ellen. Rendezzünk „nagytakarítást”: törlés, tömörítés, biztonsági másolat, töredezettség-mentesítés.
Infokommunikáció		
Kommunikáció az	Az elektronikus levelezés fejlett	Levelező program speciális

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
interneten	szolgáltatásai. Levelezőlisták. Közhasznú adatbázisok az interneten. Hasznos webhelyek. Céltudatos információkeresés az interneten, részletes keresés, szűrők. Térképek az interneten. Multimédiás anyagok keresése és alkalmazása. Csoportos kommunikációs formák az interneten (fórum, csevegés telefonálás…).	beállításainak alkalmazása. Levelezőlisták használata. Keresés az adatbázisokban. Böngészés és összetett keresés az interneten. Képek és multimédiás anyagok keresése és felhasználása. Térképek használata a világhálón. Fórumok használata. Csevegés, telefonálás az interneten.
Tranzakciók az interneten	Vásárlás, rendelés, ügyintézés az interneten és/vagy mobilon, telefonon.	Ügyintézés interneten. Webáruházak keresése. Termékek és szolgáltatások rendelése és vásárlása.
Médiainformatika		
	A hagyományos médiák digitális változatai az interneten. E-könyvek, portálok. Virtuális valóság alkalmazások.	Internetes portálok látogatása: tévé, rádió, újság. Elektronikus könyv kezelése, olvasása. Virtuális valóság használata.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Képszerkesztés és grafika	Képszerkesztők fontosabb szolgáltatásai. A digitális színes képek felépítése és formátumai, típusai. A rajzolás eszközei. Képek vágása és retusálása. Fények és színek módosítása. Transzformálás. Feliratok. Képek nyomtatása.	Rajzoló és képszerkesztő alkalmazások használata. Konvertálás a különböző képformátumok között. A megfelelő rajzeszköz kiválasztása. A rajzeszközök és a színek kezelése. Rajzok, ábrák készítése. Digitális fényképek alakítása retusálása, nyomtatása. Például képgaléria készítése iskolai eseményekről, rendezvényekről vagy szép épületekről vagy híres és elismert emberekről. Rajzos-szöveges dokumentumok tervezése, az elkészítés szokásos menete.
Multimédiás elemek	A multimédia elemei: szöveg,	Multimédia dokumentumok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
szerkesztése	rajz, fénykép, videó, hang, animáció.	készítése, szerkesztése. Hanganyagok és mozgóképek lejátszása multimédia számítógéppel. Például, szerkesszük a kiránduláson felvett videókat és mutassuk be az osztálynak.

Továbbhaladás feltételei

A tanuló tudjon alapvető könyvtár és állományműveleteket végezni a számítógépen. Ismerje a számítógép gyakori perifériáinak funkcióit, tudja használni azokat. Használja a leggyakoribb helyi és távhálózati kommunikációs lehetőségeket: e-mail, böngészés, keresés. Tudjon adatbázisban keresni az interneten. Ismerjen rajzoló-képszerkesztő alkalmazást. Tudjon rajzolni, képet módosítani, dokumentumban felhasználni. Tudjon multimédia hanganyagot, mozgóképet lejátszani.

10. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Szövegszerkesztés	Egy szövegszerkesztő szolgáltatásai. Szövegbevitel, javítás, módosítás. Mentés és nyomtatás. Dokumentumok formátumai. Karakterformázás. Bekezdésformázás, oldalformázás. Képek, objektumok beillesztése és formázásuk. Tabulátorok, hasábok. Táblázatok formázása. Stílusok, sablonok használata. Körlevél. Dokumentumtípusok.	Szövegbevitel, gépelés, javítás, korrektúra. A szöveg karakter szintű formázása. Bekezdések formázása: igazítások, behúzások, listák. Képek beillesztése, másolása, formázása. Tabulátorok alkalmazása a dokumentumban. Táblázatok bevitele, formázása. Bekezdésstílus készítése. Körlevél szerkesztése. Meghívó, kérvény, levél, meghatalmazás, szerződés, névjegy … készítése. Összetett dokumentumok alkotása leírás és minta után vagy szabadon. Kész dokumentum mentése, nyomtatása. Például, készítsük el kiscsoportban egy osztálykirándulás szépen formázott beszámolóját. A látott

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
		nevezetességeket bemutató, az átélt eseményeket leíró formázott szövegeket, képeket és rajzokat.
Weblapok szerkesztése	A web felépítése. Egy weblapszerkesztő szolgáltatásai. Célszerű és esztétikus webhelyek. Weblapok tulajdonságai. Szövegformázás. Képek tulajdonságai és formázásuk. Hivatkozások létrehozása a weblapon. Táblázatok tulajdonságai. Táblázatok készítése, formázása. Dinamikus információk.	Hipertext dokumentumok létrehozása és használata. Szöveget, képet tartalmazó esztétikus weblapok készítése, formázása. Hivatkozások rendszerének létrehozása. Táblázatok készítése weblapon. Dinamikus objektumok elhelyezése a weboldalon (animációk, hangok, mozgóképek). Például, készítsünk saját vagy osztály honlapot. Készítsünk honlapot egy tetszőleges (képzeletbeli) vállalkozásnak, alapítványnak, intézménynek
Infokommunikáció		
Publikáció az interneten	Adatok, dokumentumok elhelyezése megfelelő formátumban az interneten.	Weboldalak, kisebb webhelyek publikálása az interneten, webfejlesztő vagy ftp. program alkalmazásával.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Prezentációkészítés	Prezentációs dokumentumok felépítése, sablonok. Szövegbevitel. Képek, mozgóképek. Rajzok. Animációk. Táblázatok, diagramok. Vetítés, interaktivitás.	Esztétikus, dinamikus és interaktív bemutató tervezése a tartalom, forma és működés szempontjából. Bemutatók, elektronikus faliújságok létrehozása. Bemutatók szerkesztése. Bemutatók vetítése és kiselőadások megtartása. Például, készítsünk reklámot, kirakati bemutatót egy vagy több termék részletes bemutatásához. Készítsünk interaktív bemutatót egy utazásról.
Könyvtári informatika		
	Könyvtárak története. Könyvtárak típusai és szolgáltatásaik. A könyvtári médiumok, dokumentumok csoportosítása. Katalógusok és tájékoztató eszközök.	Kutatások és kiselőadások, bemutatók a könyvtárak kultúrtörténetéből. A könyvtári szolgáltatások megismerése. Megadott művek keresése és tematikus gyűjtőmunka a könyvtár állományában.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
	Forrás- és információkeresés. Könyvtári médiumok használata a tanulásban.	Forrás- és információkeresés. A médiumok megkülönböztetése formai és használati jellemzőik, információs értékük alapján. Különféle könyvtári médiumok használata. Például, keressünk szövegeket és oktatási anyagokat a „hatékony és önálló tanulás” témakörben, a könyvtárban és az interneten. Elemezzük a talált anyagokat és állítsunk össze 1–3 oldalas ajánlást, különféle hivatkozásokkal „Hogyan tanuljunk?” címmel.

Továbbhaladás feltételei

Önállóan tudjon minta és leírás alapján szöveges dokumentumot szerkeszteni. A tanuló tudjon egyszerű weboldalt szerkeszteni webszerkesztő alkalmazással. Tudjon hiperhivatkozást elhelyezni weblapon. Tudjon néhány diából álló esztétikus és tartalmas bemutatót készíteni és levetíteni.
Ismerje a könyvtártípusokat. Ismerje a könyvtári médiumokat, dokumentumokat és használja az iskolai könyvtár alapvető szolgáltatásait. Legyen képes tájékozódni a könyvtár tér- és állományszerkezetében. Tudjon forrásokat keresni a könyvtár katalógusaiban.

11. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Infokommunikáció		
Az információ és az adat	Az információ és az adat. Az analóg és a digitális jel. Titkosírás és a kód. Kettes számrendszer. Számok és karakterek kódolása. Kép- és hangkódolás. Logikai műveletek. Információátvitel modellje. A mobil korszerű szolgáltatásai.	Az információ, az adat, az adatmennyiség fogalmak helyes használata. Az analóg és a digitális jel egymásba alakíthatóságának megértése. Titkosírások készítése, megfejtése, kódolás. Számok átváltása a kettes, tízes és tizenhatos számrendszerek között a kalkulátor használatával. Karakterek kódolása.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
		Logikai műveletek végzése. Logikai feladatok, rejtvények megoldása. A mobiltelefon korszerű szolgáltatásainak használata.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Táblázatkezelés	A táblázatkezelők szolgáltatásai. A táblázatok felépítése, alapfogalmak. Adattípusok és formátumok. Hivatkozások, műveletek, képletek. Képletek és adatok másolása, hivatkozások. Rendezés. Táblázat formázása. Különféle függvények használata. Diagramkészítés, grafikonkészítés. Logikai műveletek és függvények. Keresőfüggvények.	Táblázatkezelővel megoldható feladatok áttekintése. Adatok csoportosítása, értelmezése. A feladatmegoldáshoz szükséges táblázatok, adattípusok tervezése. Adatok bevitele a táblázatba. Műveletek, képletek, függvények alkalmazása. Táblázatok formázása, diagramok készítése. Tantárgyi feladatok megoldása. Például, oldjunk meg a szakmai irányultságnak megfelelő feladatokat táblázatkezelővel. Végezzünk gazdaságossági számításokat, az egyéni életvitelt érintő problémák kapcsán (biztosítás, mobil tarifák …) Függvények ábrázolása. Adatok grafikus ábrázolása, statisztikai jellemzők kiszámolása, következtetések levonása. Táblázat önálló megtervezése szöveges feladat alapján. Esztétikus táblázatok készítése.
Adatbázis-kezelés	Adatbázismodellek, alapfogalmak. Az adatbázis-kezelő szolgáltatásai. Adatbázis tervezése. Táblák létrehozása. Űrlapok, interaktív adatkezelés. Adattáblák közötti kapcsolatok. Szűrés, keresés, rendezés, összesítés. Lekérdezések. Jelentés készítése, nyomtatása.	Adattábla, mező, rekord, kulcsmező, állomány fogalmak értése, helyes használata. Adattípusok használata. Adatok tárolásához egyszerű adatbázis tervezése és kialakítása. Adattáblák létrehozása. Űrlapok használata. Kapcsolatok kialakítása. Lekérdezések. Jelentés készítése. Relációs adatbázis alapszintű kezelése. Használjunk a szakmai irányultságnak megfelelő adatbázisokat. Használjunk adatbázisokat hétköznapi problémák (kérdések)

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
		megoldására! Például: hány kalóriát tartalmaz egy étel, hol és mikor játszanak egy filmet, színdarabot, milyen tömegközlekedési eszközzel és mikor juthatunk el A városból B-be?
	Térinformatikai adatbázisok.	Térinformatikai adatbázisok: térképek, térképi keresők, útvonalkeresők használata a gyakorlatban.

Továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje az adat, információ és kód fogalmát. Képes legyen egyszerű logikai feladatokat megoldani. Ismerje a táblázatkezelés alapfogalmait és tudjon egyszerű táblázatokat szerkeszteni, benne egyszerű képletekkel számításokat végezni. Tudjon műveleteket táblázatban végezni, és összefüggéseket diagramon megjeleníteni.
A tanuló tudjon információt keresni, megjeleníteni adatbázisban. Tudjon adattáblát feltölteni megfelelő adatokkal. Képes legyen adatbázisban egyszerű lekérdezést végrehajtani.

12. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Infotechnológia		
Algoritmizálás, adatmodellezés	Algoritmusok a gyakorlatban. Algoritmusok leírása általános eszközökkel. Programozási nyelvek és a programok.	Hétköznapi tevékenységsorok, algoritmusok leírása. Adott feladat megoldásához algoritmus tervezése. A szükséges adatok és eredmények megtervezése.
Algoritmizálás, adatmodellezés	Egy fejlesztő rendszer használata. Elemi adattípusok. Konstansok és változók. Adatok bevitele, tárolása és megjelenítése, közlése. Képletek és függvények használata. Feltételes elágazások. Ciklusok típusai. Összetett adattípusok, tömbök.	Elemi és összetett adatok, képletek és függvények használata. Elágazások és ciklusok alkalmazása. Fejlesztő rendszer használata. Típusalgoritmusok alkalmazása életszerű, gyakorlati feladatok megoldása során. (Összegzés, keresés, megszámlálás, rendezés.)
	Típusalgoritmusok. A programkészítés lépései.	Például, oldjunk meg a szakmai irányultságnak megfelelő

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
		feladatokat, modellezzünk egyszerű rendszereket. A kész program tesztelése és alkalmazása.
Folyamatok és rendszerek modellezése	Problémák megoldása számítógépes modellekkel.	Egyszerű modellek megismerése vagy fejlesztése, „kísérletezés” a modellekkel. Az eredmények megfogalmazása.
Problémamegoldás	Informatikai eszközök és módszerek kiválasztása és komplex alkalmazása. Tantárgyi és iskolai problémák, feladatok megoldása. Számítógéppel irányított vagy intelligens rendszerek.	Problémamegoldó tevékenység tervezése. Problémák megoldása egyénileg vagy csoportban. Kooperatív munkák, projektek. Intelligens eszközök, robotok és/vagy virtuális eszközök szabályozása, tanítása, irányítása.
Információs társadalom		
Az informatika fejlődéstörténete	Információs korszakok a történelemben. A számítástechnika története. Az internet és az IKT forradalma. Fejlődési trendek, a robotok. Az IKT veszélyei a személyiségre és az egészségre.	Kutatómunkák és dolgozatok, prezentációk, weblapok írása és/vagy bemutatása, előadása az informatika történetének egy-egy érdekes eszközéről vagy technológiájáról.
Az információs társadalomról	Az információs vagy tudástársadalom fő jellemzői. A gazdaság, a környezet, a kultúra és a személyiség az információs társadalomban. A környezetvédelem lehetőségei. Az élethosszig tartó tanulás. Az információ (adat, tudás, felfedezés, szabadalom, találmány, szerzői mű …) mint termék, szolgáltatás és áru.	A jellemzők megvitatása, összevetése a legújabb szociológiai, gazdasági adatokkal. Kutatómunkák az információs társadalomról. Az elektronikus demokrácia osztály- vagy iskolaszintű „kipróbálása”, és/vagy társadalmi méretű esélyeinek megvitatása. Az információ és a tudás, mint érték: a társadalmi lét különböző szféráiból vett példák megbeszélése.
Etika és jog	A szoftverek csoportosítása a felhasználói jog szerint. A szellemi termékek védelme, felhasználása és a szerzői jog. Alapvető viselkedési, publikálási szabályok. A szabad felhasználás köre.	Konkrét szoftverek csoportosítása. Licencszerződések tanulmányozása, szövegértése. A szerzői és a szabadalmi jogból idézett szövegek tanulmányozása, megértése.
Adatvédelem.	Adataink védelme.	Adatok (adataink) csoportosítása az

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az információ megbízhatósága.	Az adatok hitelessége. Az információ és a tudás megbízhatósága. Az internetes források megbízhatósága.	értékük és a szükséges védelem (titkosság) szerint. Hagyományos és elektronikus hitelesítés. Példák felkutatása a média információinak megbízhatóságával kapcsolatban, az „elhallgatott” információ szerepe. A tudományos és az áltudományos ismeretek felismerése, megkülönböztetése.

Könyvtári informatika Médiainformatika

	Az iskolai könyvtár információs rendszere. Elektronikus könyvtár, internetes adatbázisok használata. Digitális könyvtári médiumok. Katalógusok és tájékoztató eszközök. Forrás- és információkeresés. Forrásfelhasználás.	A könyvtári információs rendszer felhasználása a tanulásban. Információs szükségletek felismerése és kifejezése. Forrás- és információkeresés. A problémahelyzetnek megfelelő tájékoztató eszközök kiválasztása és komplex használata. A médiumok tartalmi hitelességének, formai esztétikai értékének megítélése. Könyvtári médiumok alkotó felhasználása az etikai normák követésével.

Továbbhaladás feltételei

A tanuló tudjon értelmezni alapvető algoritmusokat. Legyen képes egyszerű elágazást és ciklust tartalmazó algoritmust leírni és értelmezni.
A tanuló legyen képes egyszerű feladat megoldásához algoritmust tervezni, leírni, kódolni, számítógépen futtatni és az eredményt értelmezni.
A tanuló ismerje az információs társadalom legfontosabb jellemzőit. Tudja, hogy a szellemi termékeket a jog védi. Tudja, hogy a szoftvereket csak a licencben meghatározott feltételekkel szabad használni (a copyleft kivételével).
A tanuló tudjon jegyzéket készíteni a megtalált forrásokról. Ismerje és kövesse a forrásfelhasználás szabályait és etikai normáit. Tudjon tájékozódni a közhasznú információs forrásokról. Legyen képes a problémahelyzetnek megfelelő tájékoztató eszközök kiválasztására és használatára.

Szempontok a tanulói tevékenység értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljünk.
A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt területeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük. Ebben az alapvető ismeretelemek mellett olyan tanulói képességekkel összefüggő tevékenységek szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a tanulók a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:
Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.
Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók számonkérése során a hagyományos osztályozás mellett használjuk a rövidebb-hosszabb szóbeli értékelést is. A tanulást segítő diagnosztikus értékelés úgy hatékony, ha megadjuk a javítás lehetőségét, hiszen legfőbb feladatunk a tanuló informatikai kompetenciáinak fejlesztése. Ez az értékelés a tanulási folyamat irányításának eszköze, nem a tanulók rangsorolása. Ezzel szemben a végső jegynek az informatika tudásszintet kell tükröznie, nem más szaktárgyi tudást, nem a magatartást vagy egyéb szempontot.
A tanulók tevékenységének értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet. Formái:
Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
Szóbeli beszámoló
Írásbeli beszámoló egy-egy résztémából. Törekedni kell arra, hogy a feladat megoldásához más szaktárgyi tudást és készséget, vagy egyéb ismeretet csak minimális mértékben használjunk. A feladatok ne legyenek sem túl szokatlanok, sem túl bonyolultak, az órai gyakorlathoz igazodjanak, emellett adjunk olyan feladatot is, amely a tehetségesebb és gyakorlottabb tanulóknak szól. Csak azt szabad értékelni, amit a feladat egyértelműen kér (előír). A tanulónak ne kelljen kitalálnia, hogy a kérdéseken túlmenően mire vagyunk még kíváncsiak. Írásbeli munka lehet fogalmakat, ismereteket vagy a problémamegoldást ellenőrző dolgozat, nagyobb otthoni vagy könyvtári munkára építő házi dolgozat, vagy témazáró elméleti feladatlap. A tanulóknak legtöbbször gyakorlati feladatokat kell megoldaniuk az operációs rendszert és a különböző alkalmazásokat vagy a könyvtárat használva.
Szóbeli felelet lehet egy-egy kérdésre adott válasz, hozzászólás, kiselőadás például az informatika történetéből, beszámoló valamely összetett feladat megoldásáról.
Kiselőadás (például az informatika történetéből), írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése.
Az egyéni értékelés összegzésének összetevői:
Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége alapján.
Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.

Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
ÉLETVITEL – ÉLETMÓD, A MINDENNAPI ÉLET KULTÚRÁJA
9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyamon tanító osztályfőnököknek szóló segédanyag, mind célkitűzéseiben, mind műfajában más, mint a kerettanterv.
Az összeállítás választ keres a valóság időszerű kihívásaira, amely a nevelést az oktatás szerves részeként értelmezi, és az embernevelést helyezi a pedagógiai tevékenység fókuszába.
Az iskolában folyó pedagógiai tevékenység, a tanítás hagyományos funkciója a kultúra tudományokban, művészetekben, szakmában felhalmozott tartalmának az áthagyományozása. Emellett, ezzel együtt részt vállal a mindennapok gyakorlatában felhalmozott kultúra-elemek, a mindennapi élet kultúrája körébe tartozó tudnivalók, képességek, attitűdök átadásából is. Ehhez kíván segítséget nyújtani ez az összeállítás is.

Az oktatásnak mind társadalmi, mind gazdasági funkciója miatt – alapvető szerepe van abban, hogy az európai polgárok megszerezzék azokat a kulcskompetenciákat és az erre épülő kiemelt fejlesztési feladatokat, amelyek elengedhetetlenek a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodáshoz, a változások befolyásolásához, a saját sorsunk alakításához.
Alapvető célként tűzhető ki az önmegismerés és önkontroll: a felelősség önmagunkért, az önállóság, az önfejlesztés igényének kialakítása.
Az egészséges életmódra nevelésnek minden tevékenységével szolgálnia kell a tanulók egészséges, testi, lelki és szociális fejlődését. Az egészséges életmódra nevelés az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékeként való tiszteletére is nevel.
Készítsük fel a diákokat a pozitív beállítódások, magatartások kialakítására, amelyek az egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását fejlesztik.
Fejlesszük a beteg, sérült és fogyatékos emberek iránti elfogadó és segítőkész magatartást.
Készítsük fel a veszélyhelyzetek egyéni és közösségi szintű megelőzésére, kezelésére, hogy a káros függőségekhez vezető szokások kialakulását megelőzhessék.
Foglalkozzon az iskola a családi életre, a felelős örömteli párkapcsolatra történő felkészítéssel.
Célként fogalmazzuk meg a konfliktusok kezelését, az életminőség javítását, az életvitel arányainak megtartását, az értelmi, érzelmi egyensúly megteremtését, a teljesebb élet megszervezését.
Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák iránt.
Alakuljon ki bennünk a konfliktuskezelés, a humanitárius segítségnyújtás, az együttműködés képessége, a társadalmilag elfogadott viselkedési normák ismerete. A tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelveknek kell lennie egyéni és közös szinten egyaránt.
Készítsen fel az iskola, a gazdálkodással és pénzügyekkel kapcsolatos képességek fejlesztésére, az okos gazdálkodás képességének a kialakítására, továbbá arra, hogy tudjanak eligazodni a fogyasztási javak, szolgáltatások és viselkedésmódok között.
Értsék a fogyasztás a gazdaságot mozgató szerepét, saját fogyasztói magatartásuk jelentőségét, felelősségét.
A környezettudatosságra nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakítását.
Felelősséget vállaljanak egyéni vagy közös tetteikért.
Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése váljék meghatározóvá.

Alakuljon ki bennünk az önművelés igényének és szokásoknak a kibontakoztatása, az egész életen át tartó tanulás eszközeinek megismerése, módszereinek elsajátítása.

Az emberek mindennapi élete az egyed, a személy nívóján ad képet az ország, a társadalom színvonaláról.
A mindennapi élet olyan, mindenki által végzett közös tevékenységek és állapotok sorát jelenti, azaz az ember fenntartását szolgálják.
Ilyen tipikus mindennapi tevékenységek és állapotok: a pihenés, az alvás, a táplálkozás, az utódok nemzése, felnevelése, a kommunikálás, a tájékozódás és cselekvés a mindennapi térben és időben.
Ugyan a tanuló mindennapi létét leginkább a családban éli meg, ott „reprodukálja magát", azonban a gyermekek, a diákok mindennapi élete átnyúlik az iskolába is.
Az egyik legnagyobb konfliktusforrás az iskolában, hogy minden diák úgy kommunikál, étkezik, játszik, érintkezik, veszekszik, ahogyan odahaza megszokta, ahogyan kortársaitól elleste.
Ezért, ha az iskolában a mindennapi élet színvonalát – a személyhez történő odafordulással, beavatással, tudatosítással, gyakorlással – megemeljük, esély lehet arra, hogy a diákok jól érzik magukat otthon, az iskolában és a társadalom különböző helyein, komfortélményük nem kerül veszélybe.
Az életmóddal kapcsolatos felkészültség önmagunk és családunk egészséges, kultúrált életmódjának megteremtését, fenntartását, önmagunk fejlesztését szolgálja.
Az életmóddal kapcsolatos képességek a személyiség nyitottságát, önfejlődését, az önkiszolgálási és gondolkodási szokások, készségek és ismeretek az önmagunkról és másokról való gondoskodást szolgálják.
Az értelmes életvezetés, a mindennapi élet kultúrájának fejlesztése az alábbi területeket fogja át:
a családi nevelés kultúrája;
egészségkultúra;
kommunikációs kultúra;
viselkedéskultúra;
gazdálkodáskultúra;
fogyasztói kultúra;
közlekedési kultúra.

A családi nevelés kultúrája

Célok, feladatok

A családi nevelés kultúrájának célja, hogy megtanítson arra, hogy miként célszerű családban élni, milyennek kell lennie annak a közösségnek, amelyben életük nagy részét töltik, mi a felelősségük és kötelességük benne.
Az emberi tevékenység mindennapi színtere a család, amelyben a gyermek első, közvetlen tapasztalatait szerzi.
Ennek vizsgálata adja az elsődleges ismereteket a megfelelő életvitel kialakításához.

Fejlesztési követelmények

Tudja, hogy az okos szeretet, a türelem és a felelősség az alapja a helyes gyermeknevelésnek.
Legyen felelőssége önmagával és másokkal szemben.
A családi élet értéke, családi célkitűzések ismerete.
A generációk kapcsolata, egymás segítése.
Családi hagyományok, ünnepek.

Legyen fegyelmezett életvitele, alkalmazkodó és segítőkész kapcsolatteremtő képessége, magatartása.
Tudja szabadidejét kultúráltan, egészségesen eltölteni.
Ismerje és alkalmazza az elvárt viselkedési szabályokat.
Szervezett, tervszerű munkavégzés, szakszerű eszközhasználat.
Megfelelően kifejlődjön az önellátás képessége.

Témakörök	Tartalmak
A család mint az egyén legfontosabb mikrokörnyezete	A család történelmi kialakulása, szerepe koronként és társadalmanként. Jelenlegi helyzete, jelenősége, funkciója: elsősorban a gyermeknevelésben, az érzelmi biztonság nyújtásában. A családi hagyományok, a családtörténet ismerete, vállalása, mint a családi identitás része. Kapcsolatok a családtagok között (a szülőkkel, nagyszülőkkel, testvérekkel, rokonokkal).
A családi szerepek bemutatása	Szerepek, minták, eltérő természetű és mélységű kötelékek a családban. Az apa és anya sajátos szerepe a családban és a gyermeknevelésen. A szülők mint viselkedési szerepminták: nemi szerep, életvitel, viselkedés, szemlélet. Az anya-gyermek kapcsolat alapvető jelentősége a gyermek fejlődésében. A hiányzó szülő szerepének helyettesítése (egyedülálló anya, apa, nagyszülő, nevelőszülő). Örömök és konfliktusok a családi közösségekben. Nemzedéki konfliktusok, a konfliktusok feloldásának lehetősei. A család mint az elsődleges szocializáció tényezője és megvalósítója.
Nevelési stílusok a családban	A különböző nevelési stílusok a családban, hatások a gyermek személyiségének alakulására. A kényeztetés, a túlzott gondoskodás, a közömbösség, a merevség, a ridegség, az elhanyagoló nevelés, a következetlenség káros következményei. Csecsemők és kisgyermekek gondozása. A különböző életkorú gyermekekkel és fiatalokkal adódó jellegzetes nevelési problémák, tipikus konfliktusok.
A család szerepe az érzelmi biztonság nyújtásában	A család szerepe az érzelmi biztonság nyújtásában, az érzelmi kultúra kialakításában. A család képe a tömegkommunikációban, a művészetekben, irodalomban – a közvéleményben. A gyermekek és fiatalok szorongásának lehetséges okai – ezek feloldásának lehetősége a családban. A megbeszélés, a kibeszélés, az élmények feldolgozása. Az évszaknak „tanulása” a családi kapcsolatok által: szeretet, tapintat, empátia, együttérzés, figyelmesség, tolerancia,

Témakörök	Tartalmak
	tisztelet, stb. A szülők kapcsolata az iskolával, gyermekek baráti körével, partnerével.
A családi élet szervezése	Tervszerűen végzett háztartási munkák. A háztartási munkák megszervezésének és elvégzésének célszerű módjai.
Munkamegosztás	A munkamegosztás, az arányos és személyre szabott teherviselés. Felelősség a rendszeres napi feladatok ellátásában. Legyen képes életvitele tudatos alakítására. Önkiszolgálás és a család „szolgálata”.
Szabadidő-kultúra	A szabadidő értéke és fontossága. Családi szabadidős tevékenység tervezése, szervezése. A játék szerepe a szülők és a gyermek kapcsolatában. Sokoldalú aktív-passzív szabadidő-tevékenység. A káros szabadidő-tevékenységek elkerülése. Egyéni és társas szabadidő-tevékenységek megszervezése a családban, az iskolában. Az ünnepek jelentősége a család életében. Családi beszélgetések, illetve azok elmaradásának káros következményei.

Egészségkultúra

Célok, feladatok
Az egyén rendelkezzék saját fizikai és mentális egészségére vonatkozó ismeretekkel, megértse az egészséges életvitelnek ebben játszott meghatározó szerepét.
Az egészséges életmódra nevelésben szolgálni kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését, az egészséges életvitel megalapozását. Pozitív beállítódások, magatartások és szokások kialakulása, amelyek a fiatalok egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását fejlesztik.

Fejlesztési követelmények
Az egészségvédő képesség a testi és lelki egészség fenntartását, a betegség megelőzését szolgálja.
Következetes testápolás, tudatos higiénés magatartás.
Legyen igényük testük, ruházatuk és közvetlen környezete tisztán tartására, gondozására.
Az egészségmegőrzés alapvető szabályainak alkalmazása.
Alkalmazzák a helyes táplálkozás szabályait, váljon szokásukká az igényes, kultúrált étkezés.
Az egészségre hátrányos, káros függőségekhez vezető szokások emberi szervezetet károsító anyagok, például: alkohol, cigaretta, legális és illegális drogok egészséget károsító hatásai.
Készítsenek fel a veszélyhelyzetek egyéni és közösségi szintű megelőzésére, kezelésére.

Témakörök	Tartalmak
A személyes higiénia	Következetes testápolás, tudatos higiénés magatartás. Felelősség

iránti igény	önmagával és másokkal szemben. Az egészség és a természetes környezet közötti kapcsolat. Környezeti tisztaság.
Az egészségmegőrzés alapvető szabályainak alkalmazása	Betegségmegelőző beállítódás erősödése. Az egészségmegőrzés jelenőségének felismerése. A károsító hatások elutasítása (cigaretta, alkohol, drogok), egészséget károsító hatásai. Balesetvédelmi szokások, minták, készségek és ismeretek elsajátítása.
Egészséges táplálkozás	Az egészséges táplálkozás jelentősége az egészség megőrzésében. Korszerű étkezési eljárások ismerete. Hibás táplálkozási szokások, divatok elutasítása. Egészséges heti étrend összeállítása, ételsor tervezése. Táplálkozástörténet.
Betegápolás, gondozás	Az egészségmegőrzés, az ápolás egyéni és társadalmi jelentősége. Türelem és önzetlenség a gondozásban, ápolásban. Életmentés, elsősegély, házi patika. Fejlődjön a beteg, sérült és fogyatékos emberek iránti elfogadó, segítőkész magatartást.

Kommunikációs kultúra

Célok, feladatok
A kommunikációs nevelés célja, hogy a tanulókban kialakuljon a különféle beszédműfajok felfogásának és alkalmazásának, a konfliktusok fölismerésének és megítélésének képessége.
Alakuljon ki a helyes és kreatív nyelvhasználat a társadalmi és kulturális tevékenységek során, a munkában, a családi életben és a szabadidős tevékenységekben.
Az egyén rendelkezzen azzal a képességgel, hogy különféle kommunikációs helyzetekben kommunikálni tudjon.

Fejlesztési követelmények
A társas, társadalmi együttműködéshez szükséges kommunikációs képességek fejlesztése.
Mások személyiségének tisztelete, véleményének megtartására nevelés.
Kritikus és építő jellegű párbeszédre való törekvés.

Témakörök	Tartalmak
A kapcsolatteremtés	A köszönések, megszólítások zűrzavara (a probléma tudatosítása). A kapcsolat kezdeményezése: például: új osztálytársakkal, más osztálybeliekkel, más nembeliekkel, felnőttekkel, idegenekkel stb. reagálás a kapcsolatteremtő szándékára. Jellegzetes hibák: ügyetlenség a kapcsolat kezdeményezésében. A kapcsolatot kezdeményező szándékánál indokolatlan elutasítása. Tolakodás, túlzott bizalmaskodás stb.

Témakörök	Tartalmak
A beszélgetés	A testtartás, a testhelyzet, a gesztus, a mimika és más nonverbális jelzések jelentősége a kommunikációs készség, a partner iránti tisztelet, figyelem kimutatásában. Jellegzetes hibák: túl közel megyünk a beszédpartnerhez, vagy messziről kiabálunk, nem nézünk a másik szemébe, nem figyelünk mondandójára stb.
A beszélő és a hallgató szerepváltása	A beszélő és a hallgató szerepváltásával kapcsolatos helyes szokások: a szerepváltásra – a szó átvételére és átadására – alkalmas pillanatok megérzése. Mondanivalónk „tárolásának” képessége, viselkedésünk, másokra való odafigyelésünk, amíg szóhoz nem jutunk.
A társalgás „szabályai”	A társalgás „szabályai” nagyobb társaságban, kezdeményezők, hangadók, passzívak, visszavonulók. A társaság központjába kerülők pozitív és negatív szerepe: például: hangulatteremtés, érdeklődés felkeltése, változatosság biztosítása – mások elnyomása, a helyezet önközpontú uralása. Törekvés a visszahúzódók bevonására a társalgásba (a tapintat, az egyéni szuverenitás tiszteletben tartása). A mások meghallgatásának, oda nem illő mondandónk magunkban tartásának képessége.
Nyelvi igényesség	Nyelvhelyesség, adekváltság, világosság, tömörség, érdekesség, színesség, árnyaltság, közhelymentesség, töltelékszavak „divatszavak” kerülése, humor stb.
Nyelvi viselkedés	Jellegzetes helyzetekben: ismeretlenek, barátok és „ellenségek” között, nyilvánosság előtt vitában, ünnepélyes alkalmakkor, telefonáláskor, hivatalos helyen, étteremben, szórakozóhelyen stb.

Viselkedéskultúra

Célok, feladatok
A mindennapi együttéléshez nélkülözhetetlen civilizációs szokások kialakítása.

Fejlesztési követelmények
A viselkedéskultúra, etikett szerepének megismerése a mindennapi életben.
A különböző generációk között konszenzus létrehozásának lehetősége és fontossága.
Hagyomány és személyesség az udvariassági formákban.

Témakörök	Tartalmak
A mindennapi	Az ígéret, a megállapodás, a határidők betartása.

Témakörök	Tartalmak
együttéléshez nélkülözhetetlen civilizációs szokások	Mások idejének, tulajdonának, nyugalmának tiszteletben tartása: például: pontosság, tapintat, a „hangerő” helyzetének, a környezet igényeinek megfelelő szabályozása stb. A kölcsön kapott tárgyak, értékek (pénz, könyv, lemez, kazetta stb.) időben és sértetlenül történő visszaadása. Kimentés, kiengesztelés, bocsánatkérés. Sorban állásnál az érkezési sorrend betartása (például: jegypénztárnál, üzletben stb.). Az arra rászorulókkal: idősekkel, betegekkel, kisgyermekekkel, nagy megrázkódtatást átélőkkel – fokozatosan figyelmes, illemtudó magatartás, előzékeny, akár kérés nélküli segítésük. A velünk egyformán erősekkel az adódó terhek egyenlő megosztása. A testi és lelki erőszak kerülése és elutasítása. Korrekt panaszkezelés kommunikálása az élet számos területén.
Udvariassági formák	Különbségek a felnőttek és fiatalok viselkedési kultúrájában. A különböző generációk közötti konszenzus létrehozásának lehetősége és fontossága. Az idősek szokásainak megértése, türelem, alkalmazkodás. A tartalmas, életképes hagyományok megőrzése, illetve újraélesztése. Hagyomány és személyesség az udvariassági formulákban: például: kérés, megköszönés, üdvözlés, gratuláció, részvétnyilvánítás, meghívás – az ezekre való reagálás helyes módjai. Illemszabályok jellegzetes helyzetben: pl.: vendégfogadásnál, vendégségben, étteremben, moziban, színházban, diszkóban, koncerten, futballmeccsen, az iskolában, otthon, utcán, közlekedési eszközön, a természetben.

Gazdálkodáskultúra

Célok, feladatok

Minden olyan országnak, amely anyagi biztonságra törekszik és szeretne helytállni, elemi érdeke, hogy állampolgárai nyitottak legyenek a gazdaság világa felé.
Valamilyen módon, formában és mértékben minden ember a gazdaság szereplője. Ahhoz, hogy a gazdaság életében eredményesen vehessünk részt, sajátos általános gazdasági felkészültséggel is rendelkeznünk kell.
Az iskolának ma már az is feladata, hogy a felnövekvő nemzedékek minden tagjában kialakítsa a gazdasági felkészültség alapjait.

Fejlesztési követelmények

A gazdálkodással kapcsolatos elemi összefüggések felismerése.
A gazdálkodással és pénzügyekkel kapcsolatos képességek fejlesztése.

Képessé váljanak a rendelkezése álló erőforrásokkal való gazdálkodásra, beleértve a pénzzel való bánni tudást is.
Okos gazdálkodás képességének a birtoklása.
A pénz szerepe a háztartás – gazdálkodásban.
A háztartási jövedelmek összetétele, eredete.
A piaci árak elemzése, az árak és a minőség összehasonlítása és észszerű döntés.
A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeit a gyakorlatban érvényesítse, tudatos fogyasztókká váljanak.
A rendelkezésre álló erőforrásokkal való gazdálkodás.
Az energiatakarékosság lehetőségeinek kihasználása.

Témakörök	Tartalmak
A gazdálkodással kapcsolatos összefüggések	A háztartási jövedelmek összetétele. (a családi pénzjövedelem forrásai). A háztartás kiadása. A költségvetés készítésének lépései. Háztartási könyv vezetése. A bevétel – kiadás tervezése (havi, heti terv készítése). A takarékossági lehetőségek kihasználása. Az árak elemzése, az árak és a minőség összehasonlítása, észszerű döntés.
Fogyasztóvédelem	A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeit a gyakorlatban érvényesíteni tudja. Tudatos vásárlóvá nevelés. Termék, termékszerkezet, termékelemzés.
Energia-megtakarítás	Környezetkímélő és gazdaságos energiahasznosítás, gépesítés (fűtés, világítás, vízellátás, főzés, takarítás, tárolás). A háztartási energiafogyasztás rendszeres nyilvántartása.

Közlekedési kultúra

Célok, feladatok
A közúti közeledés rohamos fejlődésének vagyunk tanúi, melynek fő hajtóereje a motorizáció.
A hazánkban is egyre bővülő járműpark az állandó növekvő forgalomsűrűség tanulóink számára is nap mint nap fokozott veszélyforrásként jelentkezik.
A közlekedő ember védelme, a biztonságos közlekedés problémaköre világnézete az érdeklődés homlokterébe került.
Rendkívül nagy szükség van arra, hogy közlekedésben résztvevők magatartásukkal, egymással való viszonyukkal a közlekedést megfogalmazó jogi szabályok (KRESZ) maradéktalan elsajátításával növeljék a közúti közlekedés biztonságát, az emberi élet megvédését. Mindezek megkövetelik, hogy tanulóinkat felkészítsük az emberek egyik legmindennapibb tevékenységére: a közlekedésre.

Fejlesztési követelmények
A közlekedésben való biztonságos és felelősségteljes részvétel.
Szabályismeretet, szabályalkalmazás a biztonságos közlekedéshez.

A gyalogos közlekedés, a tömegközlekedés (városi, vasúti, országúti, vízi, légi), valamint a kerékpáros közlekedés szabályainak gyakorlati alkalmazása.
A közlekedési helyzetek helyes megítélése.
A defenzív vezetéstechnika alkalmazása.
A közlekedési helyzetek helyes és gyors megítélése, a közlekedési jelzések biztonságos értelmezése.
A közlekedéssel kapcsolatos helyes magatartási szokások és elvárt udvariassági szabályok alkalmazása.
Legyenek tisztában a közlekedés pozitív magatartásformáival.
A kultúrált közlekedési magatartás tudatos alkalmazása.

Témakörök	Tartalmak
Tájékozódás	Szűkebb és tágabb lakóhelyünk megközelítési módjainak ismerete. Tájékozódás ismeretlen városokban, országokban (menetrendek, térképek, útikalauzok, stb. használata).
Közlekedési szabályok	Szabályismeret, szabályalkalmazás a biztonságos közlekedéshez. A gyalogos közlekedés, a tömegközlekedés (városi, vasúti, országúti, vízi, légi), valamint a kerékpáros közlekedés szabályainak gyakorlati alkalmazása.
Közlekedési helyzetek	A közlekedési helyzetek helyes és gyors megítélése. A közlekedés lélektana: a túlzott gyorsaság és túlzott lassúság veszélyei. Az agresszivitás, a gyors helyzetfelismerés és döntési tudás. A határozottság jelentősége a közlekedésben. A veszélyhelyzetek gyors felismerése, felmérése és elhárítása. A városi és vidéki közlekedés különbségeinek felismerése. A defenzív vezetéstechnika alkalmazása.
Magatartási követelmények	A közlekedéssel kapcsolatos helyes magatartási szokások és elvárt udvariassági szabályok alkalmazása. A kultúrált közlekedési magatartás tudatos alkalmazása. Méltányossági szempontok érvényesítése a forgalomban, az érdekek rangsorolása járműveken és a közutakon, mások szempontjainak, igényeinek szem előtt tartása, udvariasság, előzékenység, a rászorulók – főként az öregek, kisgyermekesek, vakok, mozgássérültek – segítése.
Veszélyforrások a közlekedésben	Veszélyforrások: a szabályok ismeretének hiánya, illetve figyelmen kívül hagyása, agresszivitás, „vagánykodás” a veszélyérzet kialakulatlansága, alkoholfogyasztás, túlzott gyógyszerfogyasztás, legális és illegális drogok használata. Az autóstop és az azzal járó veszélyek.
Az aktív közvélemény szerepe	Az aktív közvélemény szerepe a tömegjárművek, gépkocsik, közutak, közterek, épségének, tisztaságának megvalósításában. A közvélemény hatása a szabálytalanul, maguk és az embertársaik testi épségét veszélyeztető módon közlekedőkkel szemben. A közeledési szabályok megszegésének, a balesetokozásnak hatósági és jogi következményei. Baleseti hírek, tanulságainak elemzése, hasznosítása közlekedési gyakorlatokban.

Ajánlás az iskolai egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok végrehajtására

Jogi háttér
A Kormány 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendeletével hatályba lépett Nemzeti alaptantervet (Nat) a 202/2007. (VII. 31.) Korm. rendelet módosította. A módosított Nat alapján kerül sor a kerettantervek, az iskolai pedagógiai programok és azon belül a helyi tantervek felülvizsgálatára. A Nat értelmében az egészségnevelés a közoktatás kiemelt fejlesztési feladata, melynek az iskolai oktatás valamennyi elemét át kell hatnia, elő kell segítenie a tantárgyközi kapcsolatok erősítését, a tanítás-tanulás szemléleti egységét, a tanulók személyiségének fejlődését. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 48. § (3) bekezdése értelmében az iskoláknak nevelési programjuk részeként meg kell fogalmazniuk az egészségneveléssel és egészségfejlesztéssel kapcsolatos nevelési feladataikat.

További fontos feladatokról rendelkezik a 96/2000. (XII. 11.) sz. Országgyűlési határozat, a „Nemzeti stratégia a kábítószer-fogyasztás visszaszorítására”, a 46/2003. (IV. 16.) sz. Országgyűlési határozat, az Egészség Évtizedének Johan Béla Nemzeti Programjáról, továbbá az 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről, 38. §
(1) bekezdés.

Ezek a jogszabályok körvonalazzák a célrendszert, valamint az ahhoz rendelt jogi feltételrendszert. Ezeknek megfelelve fontos feladat, hogy az iskolák átgondolják az egészségnevelési tevékenységüket.

Az egészségnevelés célja
Az egészségnevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók egészségfejlesztési attitűdjének, magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék minden tagja képes legyen arra, hogy folyamatosan nyomon kövesse saját egészségi állapotát, érzékelje a belső és külső környezeti tényezők megváltozásából fakadó, az egészségi állapotot érintő hatásokat, és ez által képessé váljon az egészség megőrzésére, illetve a veszélyeztető hatások csökkentésére. A teljes fizikai, szellemi és szociális jóllét állapotának elérése érdekében az egyénnek vagy csoportnak képesnek kell lennie arra, hogy meg tudja fogalmazni, és meg tudja valósítani vágyait, hogy megtalálja a megfogalmazódott szükségleteihez vezető, egészségét védő, és a környezet védelmére is figyelő optimális megoldásokat, továbbá környezetével változzék vagy alkalmazkodjék ahhoz. Az egészséget tehát alapvetően, mint a mindennapi élet erőforrását, nem pedig, mint életcélt kell értelmezni. Az egészség pozitív fogalom, amely a társadalmi és egyéni erőforrásokat, valamint a testi képességeket hangsúlyozza. Az egészségfejlesztés következésképpen nem csupán az egészségügyi ágazat kötelezettsége, hanem az egészséges életmódon túl a jóllétig terjed.

Ebből adódóan:
Az iskolára nagy feladat és felelősség hárul a felnövekvő nemzedékek egészséges életmódra nevelésében. Minden tevékenységével a holisztikus egészségfejlesztési modell szerint szolgálnia kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Személyi és tárgyi környezetével az iskola segítse azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a gyerekek, a fiatalok egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását fejlesztik.
Az egészséges életmódra nevelés nem csak a betegségek megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékként való tiszteletére is nevel. A pedagógusok készítsék fel a gyerekeket, a fiatalokat arra, hogy önálló, felnőtt

életükben legyenek képesek életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket hozni, egészséges életvitelt kialakítani, konfliktusokat megoldani, tisztában legyenek a fogyasztóvédelmi és bűnmegelőzési ismeretekkel. Fejlesszék a beteg, sérült és fogyatékkal élő embertársak iránti elfogadó és segítőkész magatartást. Ismertessék meg a környezet – elsősorban a háztartás, az iskola és a közlekedés, veszélyes anyagok – leggyakoribb, egészséget, testi épséget veszélyeztető tényezőit. Készüljenek fel a veszélyhelyzetek egyéni és közösségi szintű megelőzésére, kezelésére. Az iskola feladata az is, hogy felkészítsen az önálló gyalogos közlekedésre, a tömegközlekedési eszközök használatára, az utasbalesetek elkerülésének módjaira. Figyelmet kell fordítani, továbbá a veszélyes anyagok, illetve készítmények helyes kezelésére, legfontosabb szabályaira (felismerésére, tárolására). Nyújtsanak támogatást a gyerekeknek
– különösen a serdülőknek – a káros szenvedélyek (pl. a dohányzás, alkohol- és kábítószer-fogyasztás stb.), helytelen táplálkozás kialakulásának megelőzésében. Az iskola megkerülhetetlen feladata, hogy foglalkozzon a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel, és figyelmet fordítson a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítésre. Az egészséges, harmonikus életvitelt megalapozó szokások a tanulók cselekvő, tevékeny részvételével alakíthatók ki. Fontos, hogy az iskolai környezet is biztosítsa az egészséges testi, lelki, szociális fejlődést. Ebben a pedagógusok életvitelének is jelentős példaértékű szerepe van. (Nat 2003)
Mindezen tartalmaknak fokozatosan kell megjelenniük az iskolai pedagógiai munkában. Olyan egészségfejlesztő programot dolgozzon ki az iskola, amely megfelel a holisztikus egészségfejlesztés modelljének, és amelynek eredményeként erősödjenek a személyiségfejlesztő hatások, csökkenjenek az ártótényezők, és az iskola bejezésekor a diákok saját életükre alkalmazni tudják az elsajátítottakat.
Képesek legyenek figyelemmel kísérni:
viselkedésüket, az életvezetésük, fogyasztási szokásaik helyes alakítását,
az egészségkárosító magatartásformák elkerülését,
a betegségek megelőzését a korai szűrésekben való részvétel révén,
sajátos étrend, mozgásprogram kialakítását egészségük megőrzése érdekében,
váljon képessé személyi és vagyonbiztonságának megteremtésére,
a társas-kommunikációs készségeik és a konfliktuskezelési magatartásformák fejlesztését.

Módszertani elemek
Az egészségnevelés módszereiben jelen kell lennie az egészség állapotáról, a társadalom és az egészség viszonyáról szóló információgyűjtésnek. Biztosítani kell az információ feldolgozás, a feldolgozott információk alapján történő döntéshozatal, a döntés alapján eltervezett egyéni és közösségi cselekvések végrehajtása módszereinek a bemutatását. Az egészségnevelés eredményességéhez az szükséges, hogy ezeket a módszereket a diákok minél többször, valós globális és helyi problémákkal, értékekkel kapcsolatban maguk alkalmazzák.
Ajánlott módszerek az egészségnevelés számára:
interjúk, felmérések készítése az iskola közvetlen partnerei és az egészség viszonyáról,
serdülőkori önismereti csoportfoglalkozások,
kortárssegítők képzése,
problémamegoldó gyakorlatok, értékeléssel,
interaktív, sajátélményen alapuló szituációs játékok,
részvétel a helyi egészségvédelmi programokon,
sport, kirándulás, egészségnap(ok) rendszeres szervezése,
az iskolai egészségügyi szolgálat tevékenységének elősegítése,
érveléstechnikai gyakorlatok (hatékony kommunikáció elsajátítása),
környezetvédelmi tevékenységek kialakítása (madárvédelem, faültetés),

a szabadidő hasznos, értelmes eltöltésére irányuló programok szervezése,
az egészséges életmódra nevelés tantárgyakban történő megjelenítése.

A helyi egészségnevelési program
A helyi egészségnevelési program elkészítése kiváló alkalom az iskolának arra, hogy újragondolja, rendszerbe foglalja egészségnevelési tevékenyégét. Az egészségnevelés helyi és jövőre irányuló elkötelezettsége miatt az egészségnevelési programnak folyamatosan reagálnia kell a világban, és a szűkebb környezetében bekövetkező változásokra. Ezért az egészségnevelési programot kellően rugalmasan kell megalkotni, és biztosítani kell a folyamatos felülvizsgálat, megújítás lehetőségét. Az iskolai egészségnevelési program elkészítéséhez be kell szerezni az iskola-egészségügyi szolgálat véleményét.

Az iskolai egészségnevelési program része a mindennapi testedzés feladatainak programja is. A 2003. évi törvénymódosítás e feladatot beilleszti a meglévő időkeretbe. Tudnunk kell, hogy az új rendelkezés szerint a helyi tantervbe évfolyamonként az iskola első–negyedik évfolyamán legalább heti három, a többi évfolyamán heti átlagban két és fél testnevelési órát be kell építeni. A helyi tantervbe – a nem kötelező tanórai foglalkozások időkeretének terhére – további egy vagy több testnevelési óra is beépíthető, s e többlet testnevelési órákkal a tanulói kötelező tanórai foglalkozások száma megnövelhető.

A játékos, egészségfejlesztő testmozgást a tanítási órák részeként és szükség szerint legfeljebb egy óraközi szünet ideje legfeljebb ötven százalékának felhasználásával lehet megszervezni.
A helyi egészségnevelési, egészségfejlesztési feladatok megírásához, megfogalmazásához a következő helyről kaphat segítséget: www.okm.gov.hu.
Ajánlás az iskolai környezetvédelemmel összefüggő feladatok végrehajtására

Jogi háttér
A Kormány 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendeletével hatályba lépett, és a 202/2007. (VII. 31.) Korm. rendelettel módosított Nemzeti alaptanterv (Nat) értelmében a környezettudatosságra nevelés a közoktatás kiemelt fejlesztési feladata, melynek az iskolai oktatás valamennyi elemét át kell hatnia, elő kell segítenie a tantárgyközi kapcsolatok erősítését, a tanítás-tanulás szemléleti egységét, a tanulók személyiségének fejlődését. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításáról rendelkező 2003. évi LXV. törvény 48. §
(3) bekezdése értelmében az iskoláknak nevelési programjuk részeként el kell készíteniük környezeti nevelési programjukat is. Ezek a jogszabályok lehetőséget kínálnak arra, hogy az iskolák megtervezzék környezeti nevelési tevékenységüket.

A környezettudatosságra nevelés célja
A környezettudatosságra nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezet megóvására, elősegítve ezzel az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését (Nat), valamint óvja, védje a természetes és épített környezetét és olyan életvitelt alakítson ki, amely mentes a számára káros ártalmaktól.

A környezettudatosságra nevelés színterei az iskolában
Az összes tantárgy tanórai foglalkozásai
A nem hagyományos tanórai foglalkozások (pl. erdei iskola, témanapok, projekt-tanítás és más komplex, tantárgyközi foglalkozások)

Tanórán kívüli foglalkozások (pl. szakkörök, tábor, rendezvények, versenyek)
Hazai és nemzetközi együttműködések (más iskolákkal, állami és civil szervezetekkel, cégekkel)
Az iskola környezettudatos működése és az ezzel kapcsolatos foglalkozások

A környezettudatosságra nevelés tartalmi elemei
A környezeti nevelés során a tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció pozitív és negatív környezeti következményeit.

A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá. Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén. (Nat)

Mindezen tartalmaknak fokozatosan kell megjelenniük az általános iskolai pedagógiai munkában. A tartalmi elemek megjelenítéséhez részletes segítséget nyújt a Kerettantervi segédlet a környezeti neveléshez, melyet 2001-ben minden iskola megkapott, és olvasható a www.om.hu közoktatás rovatának tanterv alrovatában, valamint www.konkomp.hu weboldal a kiadványok rovatban.

A környezettudatosságra nevelés céljaként megfogalmazott fenntartható fejlődés, környezettudatos magatartás előmozdításához elengedhetetlen, hogy az általános iskola befejezésekor a diákok megértsék, saját életükre alkalmazni tudják az alábbi fogalmakat:
Fenntartható fejlődés: A jelenlegi generációk szükségleteinek kielégítése olyan módon, amely nem veszélyezteti a jövő nemzedékek szükségleteinek kielégítését.
A növekedés korlátai: A Föld, és a földi erőforrások végességéből adódó korlátok, melyek lehetetlenné teszik az emberiség lélekszámának, és anyagi javainak folyamatos gyarapodását.
Alapvető emberi szükségletek: Minden ember és társadalom igénye és joga a túléléshez szükséges energiához és anyagokhoz való igazságos és egyenlő hozzáférésre, és a Föld lehetőségeihez mért kielégítő életminőség megvalósítására.
Az elővigyázatosság elve: A megfontolt, a nem kívánt következményekre is figyelemmel lévő, az ökológiai folyamatokba a lehető legkevésbé beavatkozó döntéshozatal szükségessége olyan esetekben, amikor nem ismerünk minden körülményt, és/vagy amikor az adott kérdésre vonatkozó tudományos álláspont megosztott.
Kölcsönös függőség: A minden elem és életforma (beleértve az embereket is) között fennálló kölcsönös és egyenrangú függőségi kapcsolatok a természeti rendszerekben.
Módszertani elemek
A fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével olyan tájékozott és tevékeny állampolgárok nevelődnek, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikben.

Mindez úgy valósítható meg, ha a tanulók érzékennyé válnak környezetük állapota iránt, és így képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő

magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv. (Nat)

A környezettudatosságra nevelés módszereiben tehát egyaránt jelen kell lennie a környezet állapotáról, a társadalom és a környezet viszonyáról szóló információgyűjtésnek, információfeldolgozásnak, a feldolgozott információk alapján történő döntéshozatalnak, a döntés alapján eltervezett egyéni és közösségi cselekvések végrehajtási módszereinek. A környezettudatosságra nevelés eredményességéhez az szükséges, hogy ezeket a módszereket a diákok minél többször, valós globális és helyi problémákkal, értékekkel kapcsolatban maguk alkalmazzák.

Ajánlott módszerek a környezettudatosságra nevelés számára
Természettudományos megfigyelések.
Interjúk, felmérések készítése az emberek és a környezet viszonyáról.
Helyi, országos és globális döntéshozatali rendszerek tanulmányozása.
„Öröm- és bánattérkép" készítés.
Jegyzetek, feladatmegoldások összehasonlítása, elemzése.
Új ismerethez kapcsolódó kérdések megfogalmazása csoportosan.
Adatgyűjtés, feldolgozás információrögzítés együttműködéssel.
Esszé kidolgozása csoportosan (ötletgyűjtő, kidolgozó, véleményező feladatok munkamegosztással).
Problémamegoldó gyakorlat ötletrohammal, értékeléssel.
Fogalmak, jelenségek, összefüggések, törvényszerűségek kollektív definiálása, pontosítása, tisztázása.
Adott témának analitikus, analógiás és holisztikus körüljárása.
Írásbeli értekezések, vitairatok, készítése, vélemények, beadványok, javaslatok megfogalmazása és értelmezése csoportos munkában.
Viták, szituációs játékok.
Érveléstechnikai gyakorlatok (hatékony kommunikáció elsajátítása).
Természetvédelmi tevékenységek (őrjáratok, madárvédelem, faültetés).
Részvétel a helyi környezetvédelmi tevékenységben (helyi környezetvédelmi program megismerése, véleményezése, a megvalósítás segítése).

A helyi környezeti nevelési program
A helyi környezeti nevelési program elkészítése kiváló alkalom az iskolának arra, hogy újragondolja, rendszerbe foglalja nevelési tevékenyégét. A környezettudatosságra nevelés helyi és jövőre irányuló elkötelezettsége miatt a nevelési programnak folyamatosan reagálnia kell a világban, és a szűkebb környezetben bekövetkező változásokra. Ezért a környezeti nevelési programot kellő rugalmassággal kell megalkotni, és biztosítani kell a folyamatos felülvizsgálat, megújítás lehetőségét.
A helyi környezeti nevelési program megírásához, megújításához a következő szervezetektől kapható segítség:
Magyar Környezeti Nevelési Egyesület www.mkne.hu (1) 321-4796
Természet- és Környezetvédő Tanárok Egyesülete www.ttk.pte.hu/TKTE/ (1) 24-08-495
Ökoiskola Hálózat, www.okoiskola.hu (1) 318-5074
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) www.oki.hu (1) 318-6531
Körlánc Országos Egyesület a Környezeti Nevelésért www.korlanc.ngo.hu (1) 318-6531

Ajánlás az iskolai fogyasztóvédelemmel összefüggő feladatok végrehajtására

Jogi háttér
A parlament 1997. december 15-én fogadta el a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. Törvényt, melynek első része V. fejezet 17. §-a rendelkezik a fogyasztók oktatásáról.

E törvény írja elő a fogyasztók oktatásának szükségességét a fogyasztóvédelmi jogszabályok megismerése céljából. E törvény szerint a fogyasztók oktatása alapvetően állami feladat, amelyet az oktatási intézmények, a Fogyasztóvédelmi Felügyelőség és az érdekvédelmi szervezetek együttműködve teljesítenek.

A III. középtávú fogyasztóvédelmi politika megvalósítására irányuló 1033/2007. (V. 23.) Korm. határozat
2007–2010 közötti időszakra szóló cselekvési programja is megerősíti a tudatos fogyasztóvá válást támogató ismeretek elsajátításában a közoktatás szerepét.

A fogyasztóvédelmi törvény, valamint az EU jogharmonizáció alapján a közoktatási törvény 2003. évi módosításában is megjelenik a fogyasztóvédelem oktatása.

A Kormány 243/2003. számú rendeletével Nat értelmében a helyi tanterveknek biztosítania kell, hogy az egyes tantárgyak sajátosságaihoz igazodva a tanulók elsajátíthassák a fogyasztóvédelemmel összefüggő ismereteket, felkészüljenek azok gyakorlati alkalmazására. Kiemelt fejlesztési feladat a Nat-ban a felkészülés a felnőtt életre, amelyben a fogyasztói kultúra kialakítása is szerepel.

A fogyasztóvédelmi oktatás célja
A fogyasztóvédelmi oktatás célja a fogyasztói kultúra fejlesztése, és a tudatos kritikus fogyasztói magatartás kialakítása és fejlesztése a tanulókban.
A fogyasztó önvédelmi ismereteire és a jogorvoslat módjára alaposan fel kell készíteni a leendő fogyasztókat.

A fogyasztóvédelmi oktatás tartalmi elemei
A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttműködéshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a szociális és társadalmi kompetenciák tudatos pedagógiailag megtervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszerek kialakításáról és erősítéséről van szó, amely gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoz magában.
Szükséges a társadalmi és állampolgári kompetenciák kialakítása, a jogaikat érvényesíteni tudó a közéletben részt vevő és közreműködő tanulók képzése. A szociális és társadalmi kompetenciák fejlesztése a versenyképesség erősítésével kapcsolatos területek, mint például a vállalkozási a gazdálkodási és a munkaképesség szoros összefüggése az ún. cselekvési kompetenciák fejlesztése.
Fontos továbbá a fogyasztás során a tájékozódás képessége, a döntési helyzet felismerése, és a döntésre való felkészülés. Meg kell ismertetni a tanulókkal a piac, a marketing és a reklám szerepét, alkalmassá téve őket az eligazodásra. Hangsúlyozni kell a minőség és a biztonság szerepét a fogyasztás során, valamint a gazdaságosságot és a takarékosságot.
A fogyasztóvédelmi oktatás céljaként megfogalmazott fogyasztói kultúra, valamint a kritikus fogyasztói magatartás kialakítása és fejlesztése érdekében szükséges, hogy a diákok értsék, és a saját életükre alkalmazni tudják az alábbi fogalmakat:
Környezettudatos fogyasztás: Egyfajta középút az öncélú, bolygónk erőforrásait gyorsulva felélő fogyasztás és fogyasztásmentesség között.

Kritikus fogyasztói magatartás: A fogyasztói jogok érvényesítése.
A fogyasztónak joga van:
a) az alapvető szükségleteinek kielégítéséhez
b) a veszélyes termékek és eljárások ellen való tiltakozáshoz
c) a választáshoz különböző termékek és szolgáltatások között
d) a megfontolt választáshoz szükséges tények ismeretéhez
e) a jogos panaszok tisztességes rendezéséhez
f) az egészséges és elviselhető környezetben való élethez
g) a kormány irányelveinek meghatározásába és végrehajtásába való beleszóláshoz

Preventív, vagyis megelőző fogyasztóvédelem: Amikor a vevő már a kezdet kezdetén érvényesíteni tudja jogait és nincs szükség panaszbejelentésre, bírósági perekre.

A fogyasztóvédelmi oktatás színterei az oktatásban
Az egyes tantárgyak tanórai foglalkozásai.
Tanórán kívüli elemek (vetélkedők, versenyek, rendezvények).
Hazai és nemzetközi együttműködések (más iskolákkal, állami és civil szervezetekkel, cégekkel).
Az iskola fogyasztóvédelmi működése és az ezzel kapcsolatos foglalkozások.

Alapfokú oktatás: a Nat-ban megnevezett műveltségi területeken az élelmiszerbiztonsággal, a helyes táplálkozással, a vásárlási szokásokkal kapcsolatos ismeretek oktatását meg kell szervezni.

Középfokú oktatásban a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatását ki kell terjeszteni az energiaszolgáltatás és a pénzügyi (banki, biztosítási, pénztári) szolgáltatás területére is.

Módszertani elemek
A módszereknek tartalmaznia kell az egyén és társadalom viszonyáról szóló információgyűjtés, információfeldolgozás, a feldolgozott információk alapján való döntés és a döntés alapján eltervezett cselekvés végrehajtásának módszereit.
Fontos hogy a diákok e módszereket minél többször valós helyi és globális problémákon és értékeken keresztül maguk alkalmazzák.
Interjúk, felmérések készítése az emberek vásárlási szokásairól
Helyi-, országos- és EU-s szabályozások tanulmányozása
Adatgyűjtés, feldolgozás információrögzítés együttműködéssel (pl. séta a piacon, vagy vásárcsarnokban, számlaadási kötelezettség tapasztalatai, mit tartalmazzon a számla)
Egy pénzintézet és egy energiaszolgáltató tevékenységének megismertetése, a tapasztaltak kiértékelése
Problémamegoldó gyakorlat ötletbörzével, értékeléssel
Viták, szituációs játékok (eladói és vásárlói érdekek összehangolása, fogyasztói kosár készítése)
Érveléstechnikai gyakorlatok (hatékony érdekérvényesítés)

A vásárlás során az alábbiakra kiemelt figyelmet kell fordítani:
az alkalmazott reklám, annak hatékonysága,
az élelmiszerek fogyaszthatóságának, eltarthatóságának kérdése, lejárt fogyaszthatósági idejű élelmiszerek esetén mi a teendő?
a lejárt fogyaszthatósági idejű élelmiszerek egészségre gyakorolt hatása,

a Vásárlók Könyve, az abban szereplő bejegyzések sorsa,
a biztonsági őrök feladata, hatásköre a kereskedelmi egységekben.

A fogyasztóvédelmi oktatáshoz a következő szervezetektől kapható segítség és segédanyag:
Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság www.nfh.hu T: 06 (1) 459 4917
Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület (OFE) www.ofe.hu T: 06 (1) 311-7030
Magyarországi Biztosítottak és Fogyasztóvédők Egyesülete (MoBFE)
www.mobfe@panaszok.hu
Tel./fax: (82) 412 070.

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

A mozgóképkultúra és médiaismeret elsősorban a médiaszövegek szövegértési képességének fejlesztését és az audiovizuális média társadalmi szerepének, működési módjának tisztázását szolgálja, hiszen a média rendkívüli hatással van korunk emberének tájékozottságára, személyiségére. Tömegek napirendjét osztja be a televízió, sugalmazza, hogyan gondolkodjunk a világ dolgairól, étkezési, vásárlási divatokat indít, hősöket, eszményeket, életcélokat teremt. Az internet virtuális közege nagyon sok fiatal második otthonaként funkcionál, ahol több időt töltenek el, mint bárhol másutt. Mivel a média képes arra, hogy átformálja a nyelvet, az értékrendet, a ritmusérzéket, az ízlést, a vágyakat, a hősöket, a tabukat, a művészetet és a műélvezetet, az alkotást és a befogadást egyaránt, a médianevelés a személyiségfejlesztés alapvető eszköze.
A médiaműveltség fejlesztése szoros kölcsönhatásban van a résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátításával, valamint a kritikai és kreatív képességek fejlesztésével. Ily módon hozzájárul a Nemzeti alaptantervben megjelenő kulcskompetenciák fejlesztése közül az anyanyelvi kommunikációs készség, a digitális, a szociális és állampolgári kompetenciák, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség fejlesztéséhez.
A sikeres mozgóképkultúra-médiaismeret oktatás kiemelten fejleszti a kommunikációs és együttműködési készséget, támogatja az alkotásra való beállítódást, fejleszti a problémamegoldó képességet, a megfigyelés, a tájékozódás, a rendszerezés képességét. Elemzéssel és az alkotói szerepek gyakoroltatásával fejleszti a reális énkép kialakítását. A művészi alkotásokban feltáruló konfliktusok értelmezésével, a valós emberi sorsok átélhető megjelenítésével segíti a toleráns, másokkal szemben empatikus személyiség kialakítását, az életvezetés és az érvényesülés során adódó krízishelyzetek humánus kezelését. Ily módon hozzájárul a kiemelt fejlesztési követelmények közül az erkölcsi neveléshez, a demokráciára neveléshez, az önismeret és társas kultúra fejlesztéséhez, a testi és lelki egészségre neveléshez és természetesen mindenekelőtt a médiatudatosságra neveléshez. A tantárgy oktatásának elsődleges célja, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő felkészültséget szerezzenek a különböző médiaszövegekkel kapcsolatban az önálló és kritikus attitűd kialakítására, és nyitott szemlélettel használják a hagyományos és az új médiumokat – vagyis a mozgóképi írás-olvasástudás és a kritikai médiatudatosság fejlesztése. Ehhez az alsóbb iskolafokokon más tantárgyakban modulárisan megjelenített és elsajátított alapszintű mozgóképnyelvi és művelődéstörténeti tájékozottság áttekintésére, összekapcsolására, alkalmazására és továbbfejlesztésére, valamint a naiv fogyasztói szemlélet átértékelésére van szükség.
A mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása során tudatosítani kell, hogy a technikai képreprodukcióknak miféle viszonya van a valósághoz, a mozgóképi vagy internetes tartalmak mennyiben alkalmasak a tapasztalati világ reprodukálására, egyúttal a személyes közlésre. Tudatosítani kell, hogy a mediatizálódó kommunikációt miért és miképpen láttatják oly sokan a minőségi kultúra és egyúttal a személyiség autonómiája veszélyeztetőjének (pl.

információfüggőség, kényszerfogyasztás) –, de azt is, hogy a technikai képreprodukció és a hálózati kommunikáció egyidejűleg miféle esélyt hordoz a kulturális örökség védelmére, a kreatív önkifejezésre, a civil társadalom erősítésére, a választás képességének fejlesztésére.
Az audiovizuális szövegek szövegértési képességének fejlesztése során arra is törekedni kell, hogy a tanulók ismerjék fel a médiaszövegekben megjelenő kulturális mintákat. Az értelmezés egyik rétege tehát az ábrázolásban megmutatkozó szerzői vagy műfaji dominancia (személyesség, stílus, konvenció) és a befogadásban megmutatkozó nézői szerep (elvárás, azonosulás) felismerése, míg a másik meghatározó réteg a médiaszövegek befolyásoló, gyakran rejtett érték- és érdekrendszerének felismerését jelenti.
Ezért a tárgy oktatása során a tanulóknak lehetőséget kell kapniuk a tömeg-kommunikációs eszközök kritikus és szuverén használatára, történelmi, társadalmi és kulturális összefüggések felismerésére, arra, hogy a megfelelő szövegek, mozgóképi alkotások tanulmányozása útján jobban megismerhessék saját személyiségüket.
A mozgóképkultúra és médiaismeret óráin a diákoknak lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy alkalmas kreatív gyakorlatokkal fejlesszék kifejező képességüket és kifejező-kedvüket. A digitális technológiák térnyerése megkerülhetetlenné teszi, hogy a tanulók aktív résztvevői, ne csupán passzív befogadói legyenek a mediális kommunikációnak.
A mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy célrendszerében kiemelt helyet foglal el a kommunikációs készségek és a digitális kompetencia fejlesztése. Az anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció kulcskompetenciái ebben az életkorban már feltételezik a nyomtatott és elektronikus szövegek értelmezésének és értékelésének, valamint az információ megszerzésének és megfelelő szövegtípusokban való átadásának képességét. A tantárgy e kompetenciák fejlesztésén túl specifikus célként tekint a nem verbális információk adekvát verbális leírásának gyakoroltatására is. Az életkornak megfelelő kreatív feladatok során a tantárgy hozzásegíti a tanulót, hogy élni tudjon az elektronikus kommunikáció és az információ-megosztás nyújtotta lehetőségekkel, felismerje a benne rejlő esetleges veszélyeket, s elkerülhesse azokat. A felnőttkor küszöbén különleges hangsúly esik az egyéni felelősségtudat elmélyítésére; a tantárgy fontos célja, hogy a tanuló a hálózati közösségek együttműködő, az etikai elveket ismerő és betartó tagjává válhasson. A szociális és állampolgári kompetencia fejlesztéséhez a tantárgy azáltal járul hozzá, hogy a változatos médiaszövegek, alkotói és befogadói nézőpontok azonosítása révén segíti a kulturális sokszínűség jelenségének megértését és elfogadását. Az esztétikai tudatosság és kifejezőkészség szintén a mozgóképkultúra és médiaismeret tárgy legfontosabb fejlesztési területei között van. Az audiovizuális szövegek értelmezése, megfelelő kontextusba helyezése és végül adekvát megalkotása egyaránt kiemelt feladatként jelenik meg. A tanulók esztétikai-művészeti tudatosságát és kifejezőképességét fejleszti a kreatív verbális és mozgóképi szövegalkotási gyakorlatok sora. Fontos azonban megjegyezni, hogy a tantárgy nem „művészpalánták” kinevelését tűzi ki célul, hanem a művészetet befogadni képes és alapszinten audiovizuális eszközökkel kommunikálni tudó ifjú emberekét. A tantárgy a 11–12. évfolyamon elsősorban a médiatudatosság fejlesztési területén fejti ki hatását, de komplex eszközrendszerével hozzájárul a diákok tanulás-módszertani fejlesztéséhez, erkölcsi neveléséhez, valamint állampolgárságra, demokráciára és környezettudatosságra nevelésükhöz.
A tantárgy tanításának célja az alapvető médiaműveltség megszerzése, a mozgóképi szövegértés fejlesztése, a média társadalmi szerepének és működésmódjának megismertetése. Célja továbbá, hogy a tanulók magabiztosan tudjanak tájékozódni és választani a hagyományos és az új médiumok világában, hogy értő, kritikus, egyenrangú résztvevői lehessenek az új társadalmi színtereken zajló érintkezésnek. 11–12. évfolyamon ennek keretében a hangsúly a tudatos médiatartalom-választásra, azok adekvát használatára és a nem kívánatos tartalmak kritikus elutasítására esik. Ennek szolgálatában áll többek között a mozgóképi szövegek kifejezőeszközeinek pontosabb felismerése és árnyaltabb értelmezése is.

Célok és feladatok

A szakközépiskolában folyó nevelés-oktatás továbbépíti, kiszélesíti és elmélyíti a korábban megszerzett tantárgyi követelményeket. A szakközépiskolában az érettségire felkészítő 9-12. évfolyami képzések mellett érettségire épülő közép- és emelt szintű, valamint a 2012/2013-as tanévtől kifutó rendszerben felsőfokú szakképzések folynak.
A szakközépiskolában folyó szakmai képzés a felsőfokú tanulmányokra vagy a munkába állásra való felkészülést és emellett elősegítik a felkészülést az élethosszig tartó tanulásra is.

A szakközépiskola általános célja, hogy érvényesítse a humánus értékeket, közvetítse az egyetemes és nemzeti kultúra alapértékeit, testileg és lelkileg egészséges, az emberi kapcsolatokban igényes felnőtteket, demokratikus elveket követő állampolgárokat neveljen, akik képesek a társadalmi, gazdasági, technikai változások követésére és az ezekhez alkalmazkodó cselekvésre. Folyamatosan nevel az anyanyelv igényes használatára, fejleszti az idegen nyelven történő kommunikáció iránti igényt, illetve az ehhez szükséges képességeket. Feladatának tartja a természeti és az épített környezet védelmét, az egészséges életmód értékeinek elfogadását, valamint a fenntartható fejlődés és fogyasztás egyensúlyát célzó szemlélet kialakítását. A matematikai és a természettudományos kompetenciák fejlesztésével hozzájárul az élő és az élettelen környezet jelenségeinek és folyamatainak megismeréséhez, az összefüggések, kölcsönhatások feltárásához, a természettudományos gondolkodás fejlődéséhez. A digitális kompetenciák fejlesztésével hozzájárul az önálló információszerzés és –feldolgozás, a digitális kommunikáció képességének kialakulásához, a digitális eszközhasználat színvonalának fejlődéséhez. Nevelő-oktató tevékenységével elősegíti a diákok további boldogulását biztosító, hatékony tanulási módok kialakítását. A társadalmi-gazdasági fejlődés támasztotta igényeknek megfelelően felkészíti a tanulókat a felelős és aktív állampolgári szerepre. Hozzájárul a közösségi életbe történő aktív bekapcsolódást segítő szociális kompetenciák fejlődéséhez, a kezdeményező, kreatív és vállalkozó állampolgárrá váláshoz. Nevelő-oktató tevékenységével elősegíti az esztétikai-művészeti élmények iránt fogékony és befogadásukra képes személyiség kifejlődését.

A szakközépiskolában a szakképzés területén az itt folyó nevelés, a képességek fejlesztése, a közismereti oktatás és a szakmai tárgyak oktatása szerves egységet alkot. Az adott korosztályok egyre növekvő hányadát befogadó szakközépiskola nevelési és oktatási rendszere akkor képes a kulturálisan és szociálisan heterogén diákság hatékony képzésére, ha követelményeiben igazodik a tanulók adottságaihoz, fejlettségéhez. A szakközépiskolai nevelés és oktatás rendszerébe beépülnek azok az egyén kompetenciaszintjéhez igazodó differenciált nevelési-oktatási eszközök, illetve a fejlesztő célú problémakezelési módok és képzési tartalmak, amelyek a magyar társadalom demokratikus létformájából, Magyarország európai integrációs folyamatából, a közép- és felsőfokú iskolázás kiterjedéséből, az egész életen át tartó tanulás igényéből adódnak. Nevelőmunkájában számolnia kell a kultúraváltás jelenségeiből, a globalizációból, az egyenlőtlenségek világméretű növekedéséből, az értékrend zavaraiból fakadó feszültségekkel.

A felsőoktatási törvény változásainak megfelelően a felsőfokú szakképzések megszűnnek a 2013/2014-es tanévtől, a helyébe lépő felsőoktatási szakképzéseket tanulói jogviszonyban nem indíthatják a szakközépiskolák, így szakközépiskolánk sem. A 2013/2014-es tanévtől 21 új közép- és emelt szintű OKJ-s szakmát tervezünk meghirdetni az érettségivel rendelkezőknek szakközépiskolánkban.

A szakképzési tevékenységeket meghatározó jogszabályok:
2011. évi CLXXXVII. tv. a szakképzésről
2012. évi LXXI. törvény a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény módosításáról

INFORMATIKAI RENDSZERGAZDA (54 481 04) SZAKKÉPESÍTÉS AZ ISKOLAI PEDAGÓGIAI PROGRAMBA VALÓ BEILLESZTÉSE 9-12 ÉVFOLYAMRA+ ÉRETTSÉGI UTÁN 1 ÉV (4+1 ÉVES KÉPZÉSBEN)

Az Informatikai rendszergazda (54 481 04) szakképesítést intézményünk beépítette a 9-12. évfolyamos képzésbe, így a két évfolyamos képzést az érettségi után tanulóink 1 év ráépüléssel/további tanulással elvégezhetik.
A szakképzési kerettanterv ágazatra vonatkozó részét (4+1 évfolyamos képzésben az első négy évfolyamra, azaz a 9-12. középiskolai évfolyamokra, két évfolyamos szakképzésben az első évfolyamra, előírt tartalom) az alábbiakban részletezzük.
A szakképzés jogi háttere: A szakképzési kerettanterv, A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény, A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény, valamint az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről szóló 150/2012. (VII. 6.) Kormányrendelet, az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól szóló 217/2012. (VIII. 9.) Kormányrendelet, az 54 481 04 Informatikai rendszergazda szakképesítés szakmai és vizsgakövetelményeit kiadó rendelet.
A szakképesítés alapadatai:
A szakképesítés azonosító száma: 54 481 04
A szakképesítés megnevezése: Informatika rendszergazda
A szakmacsoport száma és megnevezése: 7. Informatika
Ágazati besorolás száma és megnevezése: XIII. Informatika
Iskolai rendszerű szakképzésben a szakképzési évfolyamok száma: 2
Elméleti képzési idő aránya: 40 %
Gyakorlati képzési idő aránya: 60 %

Az iskolai rendszerű képzésben az összefüggő szakmai gyakorlat időtartama: 5 évfolyamos képzés esetén a 9. évfolyamot követően 70 óra, a 10. évfolyamot követen 105 óra, a 11. évfolyamot követően 140 óra; 2 évfolyamos képzés esetén az első szakképzési évfolyamot követően 160 óra

A szakképesítés óraterve nappali rendszerű oktatásra

A szakközépiskolai képzésben a két évfolyamos képzés második évfolyamának (2/14.) szakmai tartalma, tantárgyi rendszere, órakerete megegyezik a 4+1 évfolyamos képzés érettségi utáni évfolyamának szakmai tartalmával, tantárgyi rendszerével, órakeretével. A két évfolyamos képzés első szakképzési évfolyamának (1/13.) ágazati szakközépiskolai szakmai tartalma, tantárgyi rendszere, összes órakerete megegyezik a 4+1 évfolyamos képzés 9-12. középiskolai évfolyamokra jutó ágazati szakközépiskolai szakmai tantárgyainak tartalmával, összes óraszámával.

Szakközépiskolai képzés esetén a heti és éves szakmai óraszámok:

évfolyam	heti óraszám szabadsáv nélkül	éves óraszám szabadsáv nélkül	heti óraszám szabadsávval	éves óraszám szabadsávval
9. évfolyam	5 óra/hét	180 óra/év	6 óra/hét	216 óra/év
Ögy.		70 óra		70 óra
10. évfolyam	6 óra/hét	216 óra/év	7 óra/hét	252 óra/év
Ögy.		105 óra		105 óra
11. évfolyam	7 óra/hét	252 óra/év	8 óra/hét	288 óra/év
Ögy.		140 óra		140 óra
12. évfolyam	10 óra/hét	320 óra/év	11 óra/hét	352 óra/év
5/13. évfolyam	31 óra/hét	992 óra/év	35 óra/hét	1120 óra/év
Összesen:		2275 óra		2543 óra

évfolyam	heti óraszám szabadsáv nélkül	éves óraszám szabadsáv nélkül	heti óraszám szabadsávval	éves óraszám szabadsávval
1/13. évfolyam	31 óra/hét	1116 óra/év	35 óra/hét	1260 óra/év
Ögy		160 óra		160 óra
2/14. évfolyam	31 óra/hét	992 óra/év	35 óra/hét	1120 óra/év
Összesen:		2268 óra		2540 óra

(A kizárólag 13-14. évfolyamon megszervezett képzésben, illetve a szakközépiskola 9-12., és ezt követő 13. évfolyamán megszervezett képzésben az azonos tantárgyakra meghatározott óraszámok közötti csekély eltérés a szorgalmi időszak heteinek eltérő száma, és az óraszámok oszthatósága miatt keletkezik!)

1. számú táblázat
A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszáma évfolyamonként

Szakmai követelménymodulok	Tantárgyak	Ágazati szakképzés a közismereti oktatással párhuzamosan														Ágazati szakképzés közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus utolsó évf.	
		9.			10.			11.			12.					1/13			5/13 és 2/14.	
		heti óraszám		ögy	heti óraszám		ögy	heti óraszám		ögy	heti óraszám			heti óraszám		ögy	heti óraszám			
		e	gy		e	gy		e	gy		e	gy		e	gy		e	gy		
11500-12 Munkahelyi egészség és biztonság	Munkahelyi egészség és biztonság	0,5												0,5						
11499-12 Foglalkoztatás II.	Foglalkoztatás II.																0,5			
11498-12 Foglalkoztatás I. (érettségire épülő képzések esetén)	Foglalkoztatás I.																2			
10815-12 Információtechnológiai alapok	Információtechnológiai alapok	1												1,5						
	Információtechnológiai gyakorlat		2												2					
10826-12 Szakmai életpálya-építés, munkaszervezés, munkahelyi kommunikáció	Munkaszervezési ismeretek										1			1						
	Munkaszervezés gyakorlat											2			2					
10817-12 Hálózatok, programozás és adatbázis-kezelés	Adatbázis- és szoftverfejlesztés	0,5			1			2			1			4						
	Adatbázis- és		1			2			2			2			8					

Szakmai követelménymodulok	Tantárgyak	Ágazati szakképzés a közismereti oktatással párhuzamosan														Ágazati szakképzés közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus utolsó évf.	
		9.			10.			11.			12.			1/13			5/13 és 2/14.				
		heti óraszám		ögy	heti óraszám		ögy	heti óraszám		ögy	heti óraszám		ögy	heti óraszám		ögy	heti óraszám				
		e	gy		e	gy		e	gy		e	gy		e	gy		e	gy			
	szoftverfejlesztés gyakorlat																			
	Hálózati ismeretek I.				1			1			2			4						
	Hálózati ismeretek I. gyakorlat					2			2			2			8					
10827 -12 Hálózati operációs rendszerek és szolgáltatások	Hálózati operációs rendszerek																	5,5		
	Hálózati operációs rendszerek gyakorlat																		7	
10828 -12 Vállalati hálózatok üzemeltetése és felügyelete	Hálózati ismeretek II.																	6		
	Hálózati ismeretek II. gyakorlat																		6	
	IT hálózat biztonság																	2		
	IT hálózat biztonság gyakorlat																		2	
összes óra		2	3	70	2	4	105	3	4	140	4	6		11	20	160		16	15	
összes óra		5			6			7			10			31				31		

Megjegyzések: A kerettanterv szakmai tartalma - a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 8.§ (5) bekezdésének megfelelően- a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező szakmai elméleti és gyakorlati óraszám legalább 90%-át lefedi. Az időkeret fennmaradó részének (szabadsáv) szakmai tartalmáról a szakképző iskola szakmai programjában kell rendelkezni. A szakmai és vizsgakövetelményben a szakképesítésre meghatározott elmélet/gyakorlat arányának a teljes képzési idő során kell teljesülnie.

2. számú táblázat

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak és témakörök óraszáma évfolyamonként

Szakmai követelmény-modul	Tantárgyak, témakörök	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismereti oktatással párhuzamosan											Ágazati szakközépiskolai képzés összes óraszáma 9-12. évfolyam	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus szakképzés óraszáma 5/13. és 2/14.		A szakképzés összes óraszáma
		9.			10.			11.			12.			1/13.					
		e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy		e	gy	ögy	e	gy	
11500-12 Munkahelyi egészség és biztonság	Munkahelyi egészség és biztonság	18											18	18					18
	Munkavédelmi alapismeretek	4											4	4					4
	Munkahelyek kialakítása	4											4	4					4
	Munkavégzés személyi feltételei	2											2	2					2
	Munkaeszközök biztonsága	2											2	2					2
	Munkakörnyezeti hatások	2											2	2					2
	Munkavédelmi jogi ismeretek	4											4	4					4
11499-12 Foglalkoztatás II.	Foglalkoztatás II.																16		16
	Munkajogi alapismeretek																4		4
	Munkaviszony létesítése																4		4

Szakmai követelmény-modul	Tantárgyak, témakörök	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismereti oktatással párhuzamosan										Ágazati szakközépiskolai képzés összes óraszáma 9-12. évfolyam	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus szakképzés óraszáma 5/13. és 2/14.		A szakképzés összes óraszáma
		9.			10.			11.			12.		1/13.					
		e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy		e	gy	ögy	e	gy	
	Álláskeresés																4		4
	Munkanélküliség																4		4
11498-12 Foglalkoztatás I. (érettségire épülő képzések esetén)	Foglalkoztatás I.																64		64
	Nyelvtani rendszerzés 1																8		8
	Nyelvtani rendszerezés 2																8		8
	Nyelvi készségfejlesztés																24		24
	Munkavállalói szókincs																24		24
10815-12 Információtechnológiai alapok	Információtechnológiai alapok	36										36	54						36/54
	Bevezetés a számítógépes architektúrákba	18										18	27						18/27
	Szoftverismeretek	12										12	18						12/18
	Információtechnológiai biztonság alapjai	6										6	9						6/9
	Információtechnológiai		72	70								142		72	50				142/122

Szakmai követelmény-modul	Tantárgyak, témakörök	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismereti oktatással párhuzamosan											Ágazati szakközépiskolai képzés összes óraszáma 9-12. évfolyam	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus szakképzés óraszáma 5/13. és 2/14.		A szakképzés összes óraszáma
		9.			10.			11.			12.			1/13.					
		e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy		e	gy	ögy	e	gy	
	gyakorlat																		
	Számítógép összeszerelése		24	35									59		24	25			59/49
	Telepítés és konfigurálás		36	35									71		36	25			71/61
	Megelőző karbantartás		12										12		12				12/12
10826-12 Szakmai életpálya-építés, munkaszervezés, munkahelyi kommunikáció	Munkaszervezési ismeretek										32		32	36					32/36
	Álláskeresés, foglakoztatásra irányuló jogviszony létesítése										4		4	4					4/4
	Szervezeten belüli szerep, irányítás, munkaszervezés, kommunikáció										4		4	4					4/4
	Információgyűjtés, -kezelés, tájékozódás										4		4	4					4/4
	Munkavégzés projektekben										8		8	8					8/8
	Pénzügyi, vállalkozási feladatok										6		6	8					6/8

Szakmai követelmény-modul	Tantárgyak, témakörök	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismereti oktatással párhuzamosan										Ágazati szakközépiskolai képzés összes óraszáma 9-12. évfolyam	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus szakképzés óraszáma 5/13. és 2/14.		A szakképzés összes óraszáma
		9.			10.			11.			12.		1/13.					
		e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy		e	gy	ögy	e	gy	
	Munka- és balesetvédelem, elsősegélynyújtás										2		2	2					2/2
	Minőség-ellenőrzés, minőségbiztosítás, minőségirányítás										2		2	4					2/4
	Környezetvédelem, környezeti fenntarthatóság, veszélyes anyagok kezelése										2		2	2					2/2
	Munkaszervezés gyakorlat											64	64		72				64/72
	Álláskeresés, foglakoztatásra irányuló jogviszony létesítése											8	8		8				8/8
	Szervezeten belüli szerep, irányítás, munkaszervezés, kommunikáció											12	12		12				12/12
	Információgyűjtés, -											8	8		8				8/8

Szakmai követelmény-modul	Tantárgyak, témakörök	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismereti oktatással párhuzamosan											Ágazati szakközépiskolai képzés összes óraszáma 9-12. évfolyam	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus szakképzés óraszáma 5/13. és 2/14.		A szakképzés összes óraszáma
		9.			10.			11.			12.			1/13.					
		e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy		e	gy	ögy	e	gy	
	kezelés, tájékozódás																		
	Munkavégzés projektekben											16	16		20				16/20
	Pénzügyi, vállalkozási feladatok											12	12		16				12/16
	Munka- és balesetvédelem, elsősegélynyújtás											2	2		2				2/2
	Minőség-ellenőrzés, minőségbiztosítás, minőségirányítás											4	4		4				4/4
	Környezetvédelem, környezeti fenntarthatóság, veszélyes anyagok kezelése											2	2		2				2/2
10817-12 Hálózatok, programozás és adatbázis-kezelés	Adatbázis- és szoftverfejlesztés	18			36			72			32		158	144					158/144
	Programozás alapismeretek	8											8	6					8/6

Szakmai követelmény-modul	Tantárgyak, témakörök	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismereti oktatással párhuzamosan											Ágazati szakközépiskolai képzés összes óraszáma 9-12. évfolyam	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus szakképzés óraszáma 5/13. és 2/14.		A szakképzés összes óraszáma
		9.			10.			11.			12.			1/13.					
		e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy		e	gy	ögy	e	gy	
	Adattípusok	4			20								24	20					24/20
	Programozás elemei	6			2								8	6					8/6
	Programozási tételek				14			26					40	40					40/40
	Adatstruktúrák							30					30	30					30/30
	Programtervezés							16			8		24	24					24/24
	Adatbázisok										24		24	18					24/18
	Adatbázis- és szoftverfejlesztés gyakorlat		36			72	50		72	70		64	364		288	60			364/348
	Programozási nyelvek		24										24		20				24/20
	Objektumorientált programozás					36	36						72		60	18			72/78

Szakmai követelmény-modul	Tantárgyak, témakörök	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismereti oktatással párhuzamosan										Ágazati szakközépiskolai képzés összes óraszáma 9-12. évfolyam	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus szakképzés óraszáma 5/13. és 2/14.		A szakképzés összes óraszáma
		9.			10.			11.			12.		1/13.					
		e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy		e	gy	ögy	e	gy	
	Programozási nyelv „A”		12			36	14		36	26			124		80	20			124/100
	Állománykezelés								8	10			18		18	6			18/24
	Web-programozás alapjai								28	34		28	90		74	16			90/90
	Adatbázis fejlesztés											36	36		36				36/36
	Hálózati ismeretek I.				36			36			64		136	144					136/144
	Otthoni és kisvállalati hálózatok				36			18					54	72					54/72
	Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók (ISP)							18			64		82	72					82/72
	Hálózati ismeretek I. gyakorlat					72	55		72	70		64	333		288	50			333/338
	Otthoni és kisvállalati hálózatok gyakorlat					72	55		36	35			198		144	25			198/169

Szakmai követelmény-modul	Tantárgyak, témakörök	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismereti oktatással párhuzamosan										Ágazati szakközépiskolai képzés összes óraszáma 9-12. évfolyam	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus szakképzés óraszáma 5/13. és 2/14.		A szakképzés összes óraszáma
		9.			10.			11.			12.		1/13.					
		e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy		e	gy	ögy	e	gy	
	Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók (ISP) gyakorlat								36	35		64	135		144	25			135/169
10827 -12 Hálózati operációs rendszerek és szolgáltatások	Hálózati operációs rendszerek																176		176
	Windows Server telepítése és üzemeltetése																80		80
	Linux kiszolgáló telepítése és üzemeltetése																80		80
	Különböző hálózati operációs rendszerek integrációja																16		16
	Hálózati operációs rendszerek gyakorlat																	224	224
	Windows Server telepítése és üzemeltetése																	96	96
	Linux kiszolgáló telepítése és																	96	96

Szakmai követelmény-modul	Tantárgyak, témakörök	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismereti oktatással párhuzamosan											Ágazati szakközépiskolai képzés összes óraszáma 9-12. évfolyam	Ágazati szakközépiskolai képzés óraszáma a közismeret nélkül			Szakképesítés-specifikus szakképzés óraszáma 5/13. és 2/14.		A szakképzés összes óraszáma
		9.			10.			11.			12.			1/13.					
		e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy	ögy	e	gy		e	gy	ögy	e	gy	
	üzemeltetése																		
	Különböző hálózati operációs rendszerek integrációja																	32	32
10828 -12 Vállalati hálózatok üzemeltetése és felügyelete	Hálózati ismeretek II.																192		192
	Kapcsolás és forgalomirányítás vállalati hálózatokban																96		96
	Számítógép hálózatok tervezése és támogatása																96		96
	Hálózati ismeretek II. gyakorlat																	192	192

	Kapcsolás és forgalomirányítás vállalati hálózatokban gyakorlat																	96	96
	Számítógép hálózatok tervezése és támogatása gyakorlat																	96	96

	IT hálózat biztonság																	64	64
	IT hálózat biztonság																	64	64
	IT hálózat biztonság gyakorlat																	64	64
	IT hálózat biztonság gyakorlat																	64	64
Összesen		72	108	70	72	144	105	108	144	140	128	192		396	720	160	512	480	
Összesen		180			216			252			320		1283	1116			992		2275/2268
Elméleti óraszámok/aránya		40 %																	
Gyakorlati óraszámok/aránya		60 %																	

Jelmagyarázat: e/elmélet; gy/gyakorlat; ögy/összefüggő szakmai gyakorlat
Az arányszámok a 9-12.+5/13 illetve 1/13.+2/14. évfolyamokra vonatkoznak

A táblázatban aranysárga háttérrel kiemelt szakmai követelménymodulok az ágazati közös tartalmakat jelölik.

A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 8.§ (5) bekezdésének megfelelően a táblázatban a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező szakmai elméleti és gyakorlati óraszám legalább 90%-a felosztásra került.
A szakmai és vizsgakövetelményben a szakképesítésre meghatározott elmélet/gyakorlat arányának a teljes képzési idő során kell teljesülnie.
A tantárgyakra meghatározott időkeret kötelező érvényű, a témakörökre kialakított óraszám pedig ajánlás.

A
11500-12 azonosító számú

Munkahelyi egészség és biztonság
megnevezésű

szakmai követelménymodul

tantárgyai, témakörei
A 11500-12 azonosító számú Munkahelyi egészség és biztonság megnevezésű szakmai követelménymodulhoz tartozó tantárgyak és témakörök oktatása során fejlesztendő kompetenciák

11500-12 Munkahelyi egészség és biztonság	Munkahelyi egészség és biztonság					
	Munkavédelmi alapismeretek	Munkahelyek kialakítása	Munkavégzés személyi feltételei	Munkaeszközök biztonsága	Munkakörnyezeti hatások	Munkavédelmi jogi ismeretek
FELADATOK						
Tudatosítja a munkahelyi egészség és biztonság jelentőségét	x					
Betartja és betartatja a munkahelyekkel kapcsolatos munkavédelmi követelményeket		x				
Betartja és betartatja a munkavégzés személyi és szervezési feltételeivel kapcsolatos munkavédelmi követelményeket			x			
Betartja és betartatja a munkavégzés tárgyi feltételeivel kapcsolatos munkavédelmi követelményeket				x		
A munkavédelmi szakemberrel, munkavédelmi képviselővel együttműködve részt vesz a munkavédelmi feladatok ellátásában		x	x	x	x	x
SZAKMAI ISMERETEK						
A munkahelyi egészség és biztonság, mint érték	x					
A munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések hátrányos következményei	x					x
A munkavédelem fogalomrendszere, szabályozása	x					x
Munkahelyek kialakításának alapvető szabályai		x				
A munkavégzés általános személyi és szervezési feltételei			x			
Munkaeszközök a munkahelyeken				x		

Munkavédelmi feladatok a munkahelyeken						x
Munkavédelmi szakemberek és feladataik a munkahelyeken						x
A munkahelyi munkavédelmi érdekképviselet						x
SZAKMAI KÉSZSÉGEK						
Információforrások kezelése		x		x	x	
Biztonsági szín- és alakjelek		x				
Olvasott szakmai szöveg megértése	x	x	x	x	x	x
SZEMÉLYES KOMPETENCIÁK						
Felelősségtudat			x		x	x
Szabálykövetés	x					x
Döntésképesség					x	
TÁRSAS KOMPETENCIÁK						
Visszacsatolási készség	x				x	
Irányíthatóság			x		x	
Irányítási készség			x		x	
MÓDSZERKOMPETENCIÁK						
Rendszerező képesség	x				x	x
Körültekintés, elővigyázatosság		x			x	
Helyzetfelismerés		x		x	x	

Munkahelyi egészség és biztonság tantárgy 18 óra

A tantárgy tanításának célja
A tanuló általános felkészítése az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésre, a biztonságos munkavállalói magatartáshoz szükséges kompetenciák elsajátíttatása.
Nincsen előtanulmányi követelmény.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
-

Témakörök

1.3.1. Munkavédelmi alapismeretek 4 óra
A munkahelyi egészség és biztonság jelentősége
Történeti áttekintés. A szervezett munkavégzésre vonatkozó munkabiztonsági és munkaegészségügyi követelmények, továbbá ennek megvalósítására szolgáló törvénykezési, szervezési, intézményi előírások jelentősége. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés személyi, tárgyi és szervezeti feltételeinek értelmezése.
A munkakörnyezet és a munkavégzés hatása a munkát végző ember egészségére és testi épségére
A munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatok, a munkakörülmények hatásai, a munkavégzésből eredő megterhelések, munkakörnyezet kóroki tényezők.
A megelőzés fontossága és lehetőségei
A munkavállalók egészségének, munkavégző képességének megóvása és a munkakörülmények humanizálása érdekében szükséges előírások jelentősége a

munkabalesetek és a foglalkozással összefüggő megbetegedések megelőzésének érdekében. A műszaki megelőzés, zárt technológia, a biztonsági berendezések, egyéni védőeszközök és szervezési intézkedések fogalma, fajtái, és rendeltetésük.
Munkavédelem, mint komplex fogalom (munkabiztonság-munkaegészségügy)
Veszélyes és ártalmas termelési tényezők
A munkavédelem fogalomrendszere, források
A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII törvény fogalom meghatározásai.

1.3.2. Munkahelyek kialakítása 4 óra

Munkahelyek kialakításának általános szabályai
A létesítés általános követelményei, a hatásos védelem módjai, prioritások.
Szociális létesítmények
Öltözőhelyiségek, pihenőhelyek, tisztálkodó- és mellékhelyiségek biztosítása, megfelelősége.
Közlekedési útvonalak, menekülési utak, jelölések
Közlekedési útvonalak, menekülési utak, helyiségek padlózata, ajtók és kapuk, lépcsők, veszélyes területek, akadálymentes közlekedés, jelölések.
Alapvető feladatok a tűzmegelőzés érdekében
Tűzmegelőzés, tervezés, létesítés, üzemeltetés, karbantartás, javítás és felülvizsgálat. Tűzoltó készülékek, tűzoltó technika, beépített tűzjelző berendezés vagy tűzoltó berendezések. Tűzjelzés adása, fogadása, tűzjelző vagy tűzoltó központok, valamint távfelügyelet.
Termékfelelősség, forgalomba hozatal kritériumai.
Anyagmozgatás
Anyagmozgatás a munkahelyeken. Kézi és gépi anyagmozgatás fajtái. A kézi anyagmozgatás szabályai, hátsérülések megelőzése
Raktározás
Áruk fajtái, raktározás típusai
Munkahelyi rend és hulladékkezelés
Jelzések, feliratok, biztonsági szín-és alakjelek. Hulladékgazdálkodás, környezetvédelem célja, eszközei.

1.3.3. Munkavégzés személyi feltételei 2 óra

A munkavégzés személyi feltételei: jogszerű foglalkoztatás, munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálata, foglalkoztatási tilalmak, szakmai ismeretek, munkavédelmi ismeretek
A munkavégzés alapvető szervezési feltételei: egyedül végzett munka tilalma, irányítás szükségessége. Egyéni védőeszközök juttatásának szabályai.

1.3.4. Munkaeszközök biztonsága 2 óra

Munkaeszközök halmazai
Szerszám, készülék, gép, berendezés fogalom meghatározása.
Munkaeszközök dokumentációi
Munkaeszköz üzembe helyezésének, használatba vételének dokumentációs követelményei, és a munkaeszközre (mint termékre) meghatározott EK-megfelelőségi nyilatkozat, valamint a megfelelőséget tanúsító egyéb dokumentumok.
Munkaeszközök veszélyessége, eljárások
Biztonságtechnika alapelvei, veszélyforrások típusai, megbízhatóság, meghibásodás, biztonság. A biztonságtechnika jellemzői, kialakítás követelményei. Veszélyes munkaeszközök, üzembehelyezési eljárás.
Munkaeszközök üzemeltetésének, használatának feltételei

Feltétlenül és feltételesen ható biztonságtechnika, konstrukciós, üzemviteli és emberi tényezők szerepe. Általános üzemeltetési követelmények. Kezelőelemek, védőberendezések kialakítása, a biztonságos működés ellenőrzése, ergonómiai követelmények.

1.3.5. Munkakörnyezeti hatások 2 óra

Veszélyforrások, veszélyek a munkahelyeken (pl. zaj, rezgés, veszélyes anyagok és keverékek, stressz)

Fizikai, biológiai és kémiai hatások a dolgozókra, főbb veszélyforrások valamint a veszélyforrások felismerésének módszerei és a védekezés a lehetőségei.

A stressz, munkahelyi stressz fogalma és az ellene való védekezés jelentősége a munkahelyen.

A kockázat fogalma, felmérése és kezelése

A kockázatok azonosításának, értékelésének és kezelésének célja az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeinek biztosításában, a munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések megelőzésben. A munkavállalók részvételének jelentősége

1.3.6. Munkavédelmi jogi ismeretek 4 óra

A munkavédelem szabályrendszere, jogok és kötelezettségek

Az Alaptörvényben biztosított jogok az egészséget, biztonságot és méltóságot tiszteletben tartó munkafeltételekhez, a testi és lelki egészségének megőrzéséhez. A Munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvényben meghatározottak szerint a munkavédelem alapvető szabályai, a követelmények normarendszere és az érintett szereplők (állam, munkáltatók, munkavállalók) főbb feladatai. A kémiai biztonságról szóló 2000. évi XXV. törvény, illetve a Kormány, illetve az ágazati miniszterek rendeleteinek szabályozási területei a további részletes követelményekről. A szabványok, illetve a munkáltatók helyi előírásainak szerepe.

Munkavédelmi feladatok a munkahelyeken

A munkáltatók alapvető feladatai az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkakörülmények biztosítása érdekében. Tervezés, létesítés, üzemeltetés. Munkavállalók feladatai a munkavégzés során.

Munkavédelmi szakemberek feladatai a munkahelyeken

Munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenység keretében ellátandó feladatok. Foglalkozás-egészségügyi feladatok.

Balesetek és foglalkozási megbetegedések.

Balesetek és munkabalesetek valamint a foglalkozási megbetegedések fogalma. Feladatok munkabaleset esetén. A kivizsgálás mint a megelőzés eszköze.

Munkavédelmi érdekképviselet a munkahelyen

A munkavállalók munkavédelmi érdekképviseletének jelentősége és lehetőségei. A választott képviselők szerepe, feladatai, jogai.

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)

-

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete	Alkalmazandó eszközök és felszerelések

		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			x	Szakkönyvek, munkavédelmi tárgyú jogszabályok
1.2.	megbeszélés		x		Munkabaleset, foglalkozási megbetegedés elemzése
1.3.	szemléltetés			x	Oktatófilmek (pl. NAPO)
1.4.	házi feladat	x			
1.5.	teszt	x			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Hallott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel			x	
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	x	x		A tanult (vagy egy választott) szakma szabályainak veszélyei, ártalmai

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

A
11499-12 azonosító számú

Foglalkoztatás II. megnevezésű szakmai követelménymodul tantárgyai, témakörei

A 11499-12 azonosító számú, Foglalkoztatás II. megnevezésű szakmai követelménymodulhoz tartozó tantárgyak és a témakörök oktatása során fejlesztendő kompetenciák

11499-12 Foglalkoztatás II.	Foglalkoztatás II.			
	Munkajogi alapismeretek	Munkaviszony létesítése	Álláskeresés	Munkanélküliség

FELADATOK				
Munkaviszonyt létesít	x	x		
Alkalmazza a munkaerőpiaci technikákat			x	
Feltérképezi a karrierlehetőségeket			x	
Vállalkozást hoz létre és működtet				x
Motivációs levelet és önéletrajzot készít			x	
Diákmunkát végez		x		
SZAKMAI ISMERETEK				
Munkavállaló jogai, munkavállaló kötelezettségei, munkavállaló felelőssége	x	x		
Munkajogi alapok, foglalkoztatási formák	x	x		
Speciális jogviszonyok (önkéntes munka, diákmunka)	x	x		
Álláskeresési módszerek			x	
Vállalkozások létrehozása és működtetése				x
Munkaügyi szervezetek			x	
Munkavállaláshoz szükséges iratok		x		
Munkaviszony létrejötte		x		
A munkaviszony adózási, biztosítási, egészség- és nyugdíjbiztosítási összefüggései	x	x		
A munkanélküli (álláskereső) jogai, kötelezettségei és lehetőségei			x	x
A munkaerőpiac sajátosságai (állásbörzék és pályaválasztási tanácsadás)			x	x
SZAKMAI KÉSZSÉGEK				
Köznyelvi olvasott szöveg megértése	x	x	x	x
Köznyelvi szöveg fogalmazása írásban	x	x	x	x
Elemi szintű számítógéphasználat	x	x	x	x
Információforrások kezelése	x	x	x	x
Köznyelvi beszédkészség	x	x	x	x
SZEMÉLYES KOMPETENCIÁK				
Önfejlesztés	x	x	x	x
Szervezőkészség			x	x
TÁRSAS KOMPETENCIÁK				
Kapcsolatteremtő készség		x	x	x
Határozottság	x	x	x	x
MÓDSZERKOMPETENCIÁK				
Logikus gondolkodás	x	x	x	x
Információgyűjtés	x	x	x	x

Foglalkoztatás II. tantárgy 16 óra

A tantárgy tanításának célja

A tanuló általános felkészítése az álláskeresés módszereire, technikáira, valamint a munkavállaláshoz, munkaviszony létesítéséhez szükséges alapismeretek elsajátítására.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
-

Témakörök

Munkajogi alapismeretek 4 óra
Munkavállaló jogai (megfelelő körülmények közötti foglalkoztatás, bérfizetés, költségtérítés, munkaszerződés módosítás, szabadság), kötelezettségei (megjelenés, rendelkezésre állás, munkavégzés, magatartási szabályok, együttműködés, tájékoztatás), munkavállaló felelőssége (vétkesen okozott kárért való felelősség, megőrzési felelősség, munkavállalói biztosíték).
Munkajogi alapok: felek a munkajogviszonyban, munkaviszony létesítése, munkakör, munkaszerződés módosítása, megszűnése, megszüntetése, felmondás, végkielégítés, pihenőidők, szabadság.
Foglalkoztatási formák: munkaviszony, megbízási jogviszony, vállalkozási jogviszony, közalkalmazotti jogviszony, közszolgálati jogviszony.
Speciális jogviszonyok: egyszerűsített foglalkoztatás, fajtái: atipikus munkavégzési formák az új munka törvénykönyve szerint (távmunka, bedolgozói munkaviszony, munkaerő-kölcsönzés, rugalmas munkaidőben történő foglalkoztatás, egyszerűsített foglalkoztatás (mezőgazdasági, turisztikai idénymunka és alkalmi munka), önfoglalkoztatás, őstermelői jogviszony, háztartási munka, iskolaszövetkezet keretében végzett diákmunka, önkéntes munka.

Munkaviszony létesítése 4 óra
Munkaviszony létrejötte, fajtái: munkaszerződés, teljes- és részmunkaidő, határozott és határozatlan munkaviszony, minimálbér és garantált bérminimum, képviselet szabályai, elállás szabályai, próbaidő.
Munkavállaláshoz szükséges iratok, munkaviszony megszűnésekor a munkáltató által kiadandó dokumentumok.
Munkaviszony adózási, biztosítási, egészség- és nyugdíjbiztosítási összefüggései: munkaadó járulékfizetési kötelezettségei, munkavállaló adó- és járulékfizetési kötelezettségei, biztosítottként egészségbiztosítási ellátások fajtái (pénzbeli és természetbeli), nyugdíj és munkaviszony.
Álláskeresés 4 óra
Karrierlehetőségek feltérképezése: önismeret, reális célkitűzések, helyi munkaerőpiac ismerete, mobilitás szerepe, képzések szerepe, foglalkoztatási támogatások ismerete.
Motivációs levél és önéletrajz készítése: fontossága, formai és tartalmi kritériumai, szakmai önéletrajz fajtái: hagyományos, Europass, amerikai típusú, önéletrajzban szereplő email cím és fénykép megválasztása, motivációs levél felépítése.
Álláskeresési módszerek: újsághirdetés, internetes álláskereső oldalak, személyes kapcsolatok, kapcsolati hálózat fontossága, EURES (Európai Foglalkoztatási Szolgálat az Európai unióban történő álláskeresésben), munkaügyi szervezet segítségével történő álláskeresés, cégek adatbázisába történő jelentkezés, közösségi portálok szerepe.
Munkaerőpiaci technikák alkalmazása: Foglalkozási Információs Tanácsadó (FIT), Foglalkoztatási Információs Pontok (FIP), Nemzeti Pályaorientációs Portál (NPP).
Állásinterjú: felkészülés, megjelenés, szereplés az állásinterjún, testbeszéd szerepe.

Munkanélküliség 4 óra

A munkanélküli (álláskereső) jogai, kötelezettségei és lehetőségei: álláskeresőként történő nyilvántartásba vétel; a munkaügyi szervezettel történő együttműködési kötelezettség főbb kritériumai; együttműködési kötelezettség megszegésének szankciói; nyilvántartás szünetelése, nyilvántartásból való törlés; munkaügyi szervezet által nyújtott szolgáltatások, kiemelten a munkaközvetítés.
Álláskeresési ellátások („passzív eszközök”): álláskeresési járadék és nyugdíj előtti álláskeresési segély. Utazási költségtérítés.
Foglalkoztatást helyettesítő támogatás.
Közfoglalkoztatás: közfoglalkoztatás célja, közfoglalkozatás célcsoportja, közfoglalkozatás főbb szabályai
Munkaügyi szervezet: Nemzeti Foglalkoztatási Szervezet (NFSZ) felépítése, Nemzeti Munkaügyi Hivatal, munkaügyi központ, kirendeltség feladatai.
Az álláskeresők részére nyújtott támogatások („aktív eszközök”): önfoglalkoztatás támogatása, foglalkoztatást elősegítő támogatások (képzések, béralapú támogatások, mobilitási támogatások).
Vállalkozások létrehozása és működtetése: társas vállalkozási formák, egyéni vállalkozás, mezőgazdasági őstermelő, nyilvántartásba vétel, működés, vállalkozás megszűnésének, megszüntetésének szabályai.
A munkaerőpiac sajátosságai, NFSZ szolgáltatásai: pályaválasztási tanácsadás, munka- és pályatanácsadás, álláskeresési tanácsadás, álláskereső klub, pszichológiai tanácsadás.

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
-

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat	x			
1.4.	megbeszélés		x		
1.5.	vita		x		
1.6.	szemléltetés			x	
1.10.	szerepjáték		x		
1.11.	házi feladat			x	

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló	x			

	feldolgozása				
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	x			
1.3.	Olvasott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel	x			
1.4.	Hallott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel	x			
1.5.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	x			
1.6.	Információk önálló rendszerezése	x			
1.7.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	x			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.2.	Leírás készítése		x		
2.3.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre		x		
2.4.	Tesztfeladat megoldása		x		

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

A
11498-12 azonosító számú, Foglalkoztatás I. (érettségire épülő képzések esetén) megnevezésű szakmai követelménymodul tantárgyai, témakörei

A 11498-12 Foglalkoztatás I. (érettségire épülő képzések esetén) megnevezésű szakmai követelménymodulhoz tartozó tantárgyak és témakörök oktatása során fejlesztendő kompetenciák

11498-12 Foglalkoztatás I. (érettségire épülő képzések esetén)	Foglalkoztatás I.			
	Nyelvtani rendszerzés 1	Nyelvtani rendszerzés 2	Nyelvi készségfejlesztés	Munkavállalói szókincs
FELADATOK				
Idegen nyelven:				
bemutatkozik (személyes és szakmai vonatkozással)		x	x	x
alapadatokat tartalmazó formanyomtatványt kitölt	x	x	x	x
szakmai önéletrajzot és motivációs levelet ír	x	x	x	x
állásinterjún részt vesz	x	x	x	x
munkakörülményekről, karrier lehetőségekről tájékozódik				x
idegen nyelvű szakmai irányítás, együttműködés melletti munkát végez				x

munkával, szabadidővel kapcsolatos kifejezések megértése, használata	x	x	x	x
SZAKMAI ISMERETEK				
Idegen nyelven:				
szakmai önéletrajz és motivációs levél tartalma, felépítése				x
egy szakmai állásinterjú lehetséges kérdései, illetve válaszai		x	x	x
közvetlen szakmájára vonatkozó gyakran használt egyszerű szavak, szókapcsolatok				x
a munkakör alapkifejezései				x
SZAKMAI KÉSZSÉGEK				
Egyszerű formanyomtatványok kitöltése idegen nyelven	x			x
Szakmai állásinterjún elhangzó idegen nyelven feltett kérdések megértése, illetve azokra való reagálás értelmező, összetett mondatokban	x	x	x	x
SZEMÉLYES KOMPETENCIÁK				
Fejlődőképesség, önfejlesztés		x	x	
TÁRSAS KOMPETENCIÁK				
Nyelvi magabiztosság	x	x	x	
Kapcsolatteremtő készség		x	x	
MÓDSZERKOMPETENCIÁK				
Információgyűjtés		x	x	
Analitikus gondolkodás			x	
Deduktív gondolkodás			x	

Foglalkoztatás I. tantárgy 64 óra

A tantárgy tanításának célja
A tantárgy tanításának célja, hogy a diákok alkalmasak legyenek egy idegen nyelvű állásinterjún eredményesen és hatékonyan részt venni.
Ehhez kapcsolódóan tudjanak idegen nyelven személyes és szakmai vonatkozást is beleértve bemutatkozni, a munkavállaláshoz kapcsolódóan pedig egy egyszerű formanyomtatványt kitölteni.
Cél, hogy a rendelkezésre álló 64 tanóra egység keretén belül egyrészt egy nyelvtani rendszerezés történjen meg a legalapvetőbb igeidők, segédigék, illetve az állásinterjúhoz kapcsolódóan a legalapvetőbb mondatszerkesztési eljárások elsajátítása révén. Majd erre építve történjen meg az idegen nyelvi asszociatív memóriafejlesztés és az induktív nyelvtanulási készségfejlesztés 6 alapvető, a mindennapi élethez kapcsolódó társalgási témakörön keresztül. Végül ezekre az ismertekre alapozva valósuljon meg a szakmájához kapcsolódó idegen nyelvi kompetenciafejlesztés.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak:
Idegen nyelvek

Témakörök

Nyelvtani rendszerzés 1 8 óra

A 8 órás nyelvtani rendszerezés alatt a tanulók a legalapvetőbb igeidőket átismétlik, illetve begyakorolják azokat, hogy munkavállaláshoz kapcsolódóan, hogy az állásinterjú során ne okozzon gondot a múltra, illetve a jövőre vonatkozó kérdések megértése, illetve az azokra adandó válaszok megfogalmazása. Továbbá alkalmas lesz a tanuló arra, hogy egy szakmai állásinterjún elhangzott kérdésekre összetett mondatokban legyen képes reagálni, helyesen használva az igeidő-egyeztetést.
Az igeidők helyes begyakorlása lehetővé teszi számára, hogy mint leendő munkavállaló képes legyen arra, hogy a munkaszerződésben megfogalmazott tartalmakat helyesen értelmezze, illetve a jövőbeli karrierlehetőségeket feltérképezze. A célként megfogalmazott idegennyelvi magbiztosság csak az igeidők helyes használata révén fog megvalósulni.

Nyelvtani rendszerezés 2 8 óra
A 8 órás témakör során a diák a kérdésszerkesztés, a jelen, jövő és múlt idejű feltételes mód, illetve a módbeli segédigék (lehetőséget, kötelességet, szükségességet, tiltást kifejező) használatát eleveníti fel, amely révén idegen nyelven sokkal egzaktabb módon tud bemutatkozni szakmai és személyes vonatkozásban egyaránt. A segédigék jelentéstartalmának precíz és pontos ismerete alapján alkalmas lesz arra, hogy tudjon tájékozódni a munkahelyi és szabadidő lehetőségekről. Precízen meg tudja majd fogalmazni az állásinterjún idegen nyelven feltett kérdésekre a választ kihasználva a segédigék által biztosított nyelvi precizitás adta kereteket. A kérdésfeltevés alapvető szabályainak elsajátítása révén alkalmassá válik a diák arra, hogy egy munkahelyi állásinterjún megértse a feltett kérdéseket, illetve esetlegesen ő maga is tisztázó kérdéseket tudjon feltenni a munkahelyi meghallgatás során. A szórend, a prepozíciók és a kötőszavak pontos használatának elsajátításával olyan egyszerű mondatszerkesztési eljárások birtokába jut, amely által alkalmassá válik arra, hogy az állásinterjún elhangozott kérdésekre relevánsan tudjon felelni, illetve képes legyen tájékozódni a munkakörülményekről és lehetőségekről.

Nyelvi készségfejlesztés 24 óra
/Az induktív nyelvtanulási képesség és az idegennyelvi asszociatív memória fejlesztése fonetikai készségfejlesztéssel kiegészítve/

A 24 órás nyelvi készségfejlesztő blokk során a diák rendszerezi az idegennyelvi alapszókincshez kapcsolódó ismereteit. E szókincset alapul véve valósul meg az induktív nyelvtanulási képességfejlesztés, és az idegennyelvi asszociatív memóriafejlesztés 6 alapvető társalgási témakör szavai, kifejezésein keresztül. Az induktív nyelvtanulási képesség által egy adott idegen nyelv struktúráját meghatározó szabályok kikövetkeztetésére lesz alkalmas a tanuló. Ahhoz, hogy a diák koherensen lássa a nyelvet és ennek szellemében tudjon idegen nyelven reagálni, feltétlenül szükséges ennek a képességnek a minél tudatosabb fejlesztése. Ehhez szorosan kapcsolódik az idegen nyelvi asszociatív memóriafejlesztés, ami az idegen nyelvű anyag megtanulásának képessége: képesség arra, hogy létrejöjjön a kapcsolat az ingerek (az anyanyelv szavai, kifejezése) és a válaszok (a célnyelv szavai és kifejezései) között. Mind a két fejlesztés hétköznapi társalgási témakörök elsajátítása során valósul meg.
Az elsajátítandó témakörök:
személyes bemutatkozás
a munka világa
napi tevékenységek, aktivitás
lakás, ház
utazás,
étkezés

Ezen a témakörön keresztül valósul meg a fonetikai dekódolási képességfejlesztés is, amely során a célnyelv legfontosabb fonetikai szabályaival ismerkedik meg a nyelvtanuló.

Munkavállalói szókincs 24 óra
/Munkavállalással kapcsolatos alapvető szakszókincs elsajátítása/

A 24 órás szakmai nyelvi készségfejlesztés csak a 40 órás 3 alapozó témakör elsajátítása után lehetséges. Cél, hogy a témakör végére a diák folyékonyan tudjon bemutatkozni kifejezetten szakmai vonatkozással. Képes lesz a munkalehetőségeket feltérképezni a célnyelvi országban. Begyakorolja az alapadatokat tartalmazó formanyomtatvány kitöltését, illetve a szakmai önéletrajz és a motivációs levél megírásához szükséges rutint megszerzi. Elsajátítja azt a szakmai jellegű szókincset, ami alkalmassá teszi arra, hogy a munkalehetőségekről, munkakörülményekről tájékozódjon. A témakör tanulása során közvetlenül a szakmájára vonatkozó gyakran használt kifejezéseket sajátítja el. A munkaszerződések kulcskifejezéseinek elsajátítása és fordítása révén alkalmas lesz arra, hogy a leendő saját munkaszerződését, illetve munkaköri leírását lefordítsa és értelmezze.

A képzés javasolt helyszíne
Az órák kb. 50%-a egyszerű tanteremben történjen, a másik fele pedig számítógépes tanteremben, hiszen az oktatás jelentős részben digitális tananyag által támogatott formában zajlik.

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák
A tananyag kb. fele digitális tartalmú oktatási anyag, így speciálisak mind a módszerek, mind pedig a tanulói tevékenységformák.

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			x	
1.2.	kiselőadás			x	
1.3.	megbeszélés			x	
1.4.	vita			x	
1.5.	szemléltetés			x	
1.6.	projekt		x		
1.7.	kooperatív tanulás		x		
1.8.	szerepjáték		x		
1.9.	házi feladat	x			
1.10.	digitális alapú feladatmegoldás	x			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)	Alkalmazandó eszközök és felszerelések

		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	x			
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	x			
1.3.	Hallott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel			x	
1.4.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	x		x	
1.5.	Információk önálló rendszerezése	x			
1.6.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	x			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Levélírás	x			
2.2.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre	x			
2.3.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	x			
3.	Komplex információk körében				
3.1.	Elemzés készítése tapasztalatokról			x	
4.	Csoportos munkaformák körében				
4.1.	Feladattal vezetett kiscsoportos szövegfeldolgozás			x	
4.2.	Információk rendszerezése mozaikfeladattal	x			
4.3.	Csoportos helyzetgyakorlat			x	

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

A
10815-12 azonosító számú

Információtechnológiai alapok megnevezésű szakmai követelménymodul tantárgyai, témakörei

A 10815-12 azonosító számú Információtechnológiai alapok megnevezésű szakmai követelménymodulhoz tartozó tantárgyak és témakörök oktatása során fejlesztendő kompetenciák

10815-12 Információtechnológiai alapok	Információtechnológiai alapok	Információtechnológiai gyakorlat

	Bevezetés a számítógépes architektúrákba	Szoftverismeretek	Információtechnológiai biztonság alapjai	Számítógép összeszerelése	Telepítés és konfigurálás	Megelőző karbantartás
FELADATOK						
Számítógépes konfigurációt meghatároz.				X		
Számítógépet összeszerel.				X		
BIOS funkcióit paraméterezi.				X		
UPS teljesítményszükségletet meghatározza, a UPS-t üzembe helyezi.				X		
Megelőző karbantartást végez.						X
Merevlemezt particionál.					X	
Memóriát bővít.				X		
Megfelelő operációs rendszert kiválaszt.					X	
Operációs rendszert telepít és frissít.					X	
Perifériát csatlakoztat, meghajtó programot telepít.				X	X	
Lemezklónozást végez.					X	
Rendszer- helyreállítást végez.						X
Biztonsági másolatot készít.					X	
Felhasználói fiókokat kezel.					X	
LAN/WAN hálózatokat használ.				X		
Számítógépet hálózatra csatlakoztat, konfigurál.				X		
Internet kapcsolatot megoszt.				X		
Alkalmazói programokat telepít.					X	
Biztonsági programokat telepít és használ.						X
Környezet- és munkavédelmi előírásokat betart.				X		
ESD védelem eszközeit alkalmazza.				X		
Számítógépes környezetet kialakít.				X		
Kézenfekvő problémákat kiszűr.				X		
Angol nyelvű szakmai szöveget értelmez.				X	X	X
Betartja a munka-, baleset-, tűz- és környezetvédelmi, valamint a távközlési szakmára vonatkozó előírásokat				X	X	X
SZAKMAI ISMERETEK						
Információtechnológiai alapfogalmak	X					
Kettes, tizenhatos számrendszer	X					
Számítógép főbb részei	X					
BIOS funkciók	X					
Processzorok és típusaik	X					
Memóriák és típusaik	X					
Perifériák	X					
Portok és típusaik	X					

Adattovábbítási módszerek	X					
Asztali és hálózati operációs rendszerek		X				
Multi-boot környezet		X				
GUI és CLI felhasználói felületek		X				
Fájlok, mappák kezelése és megosztása		X				
Jogok, attribútumok		X				
Memóriakezelés		X				
Partíciók		X				
Fájlrendszerek		X				
Folyamat- és processzorkezelés		X				
Hálózati csatolóegység és feladatai	X					
Kábelek és csatlakozásaik, topológiák	X					
Protokollok használata, beállítása	X					
Biztonsági veszélyforrások			X			
Adatbiztonsági eljárások, biztonsági házirend			X			
Biztonsági ajánlások és szabványok			X			
Hálózati biztonságtechnika			X			
Nyomtatók típusai, nyomtatás kezelés	X					
Hálózati nyomtatás	X					
Felügyeleti eszközök		X				
ESD védelem szükségességének okai						
Angol nyelvű szakmai kifejezések	X	X	X			
Munka-, baleset-, tűz- és környezetvédelmi előírások	X					
SZAKMAI KÉSZSÉGEK						
Számítógép összeszerelése				X		
Portok, perifériák csatlakoztatása				X		
Operációs rendszer telepítése				X		
SZEMÉLYES KOMPETENCIÁK						
Pontosság				X	X	X
Precizitás				X	X	X
TÁRSAS KOMPETENCIÁK						
Együttműködés				X	X	X
Kezdeményezőkészség				X	X	X
MÓDSZERKOMPETENCIÁK						
Ismeretek helyénvaló alkalmazása				X	X	X

Információtechnológiai alapok tantárgy 36 óra/54 óra*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
Az Információtechnológiai ismeretek tantárgy tanításának célja, hogy alapozó információtechnológiai ismereteket biztosítson az informatikai szakképesítések megszerzéséhez, valamint lehetőséget biztosítson belépő szintű IT munkakörök betöltéséhez szükséges ismeretek elsajátítására, ipari minősítő vizsga letételére.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak

Számítógép-kezelés felhasználói szintű ismerete

Témakörök és elemeik

Bevezetés a számítógépes architektúrákba 18 óra/27 óra

- Kettes- és tizenhatos számrendszer.
- Neumann-elvű számítógép felépítése.
- Hardver és firmware fogalma.
- Számítógép házak és tápegységek.
- Processzortípusok, foglalatok.
- Hőelvezetési technológiák.
- Memóriák típusai, memória modulok, memóriahibák kezelése.
- Illesztőkártyák és csatlakozási felületeik.
- BIOS feladatai, beállításai.
- Input perifériák, KVM kapcsolók.
- Háttértárak és típusaik.
- Merevlemezek adattárolási struktúrája.
- Redundáns adattárolás fogalma, RAID.
- Megjelenítők típusai, paraméterei, alapvető működési elveik.
- Nyomtatók típusai, működési elveik.
- Nyomtatók csatlakozási felületei, jellemző paramétereik.
- Lapleíró nyelvek, PCL és PostScript összehasonlítása.
- Szkennerek típusai, működési elveik.
- Multifunkciós nyomtatók.
- Portok és csatlakozók típusai, belső- és külső kábeltípusok.
- Hálózati eszközök, hálózati kártya feladata és beállításai.
- Hálózati topológiák.
- Speciális számítógépes rendszerek (CAD/CAM, virtualizáció, játék, HTPC).
- Laptop és asztali számítógép alkatrészek összehasonlítása.
- Laptopokra jellemző adapterek, bővítőkártyák.
- Dokkoló állomás és portismétlő.
- Energiagazdálkodási beállítások, APM és ACPI szabványok.
- Táblagépek és okos telefonok hardvereszközei.

Szoftverismeretek 12 óra/18 óra

- Szoftver fogalma, szoftverek csoportosítása.
- Zárt- é nyílt forráskódú rendszerek, GPL.
- Operációs rendszer fogalma, feladatai.
- Operációs rendszerek típusai és jellemzőik.
- GUI és CLI felhasználói felületek.
- Megfelelő operációs rendszer kiválasztásának szempontjai.
- Partíció fogalma, típusai.
- Formázás, fontosabb fájlrendszerek.
- Rendszerbetöltés folyamata.
- Windows indítási módok.
- Regisztráció adatbázis.
- Multi-boot rendszerek.
- Könyvtárstruktúra, felhasználói és rendszerkönyvtárak.
- Fájlkiterjesztések és attribútumok.
- Vezérlőpult beállításai.

Archiválási módok.
Kliensoldali virtualizáció, hypervisor.
Táblagépek és okos telefonok operációs rendszerei.
Adatszinkronizáció.
Hibakeresési folyamat lépései.

Információtechnológiai biztonság alapjai 6 óra/9 óra

Rosszindulatú szoftverek (vírus, trójai, féreg, adware, spyware).
Védekezési módok a rosszindulatú szoftverek ellen.
Támadástípusok (felderítés, DoS, DDoS, hozzáférési támadás).
Megtévesztési technikák (social engineering, phishing).
Kéretlen és reklámlevelek, SPAM szűrés lehetőségei.
Biztonságos böngészés, böngésző biztonsági beállításai.
Biztonságos adatmegsemmisítés módszerei.
Biztonsági szabályzat.
Felhasználói nevek és jelszavak (BIOS, számítógép, hálózati hozzáférés).
Fájlmegosztás, fájlok és mappák fájlrendszer szintű védelme.
Tűzfalak feladata, típusai.
Mobil eszközök védelme, biometrikus azonosítási módszerek.
IT eszközök fizikai védelme.

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Számítógép terem

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	Tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			X	projektor
1.2	kiselőadás	X			
1.3	szemléltetés			X	
1.4	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó				

	tevékenységek				
1.1	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása		X		
1.3	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1	Tesztfeladat megoldása			X	
2.2	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

Információtechnológiai gyakorlat tantárgy
72 óra+70 óra ÖGY/72 óra+50 óra ÖGY*
* 9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
Az Információtechnológiai gyakorlat tantárgy tanításának célja, hogy alapozó információtechnológiai gyakorlati készségeket biztosítson az informatikai szakképesítések megszerzéséhez, valamint lehetőséget biztosítson belépő szintű IT munkakörök betöltéséhez szükséges készségek elsajátítására, ipari minősítő vizsga letételére.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
Számítógép-kezelés felhasználói szintű ismerete.

Témakörök és elemeik

Számítógép összeszerelése
24 óra+35 óra ÖGY/24 óra+25 óra ÖGY

- Számítógép szétszerelése.
- Pontos konfiguráció meghatározása, megfelelő alkatrészek kiválasztása.
- Számítógép szakszerű összeszerelésének folyamata.
- Tápegység telepítése.
- Alaplapi alkatrészek telepítése, alaplap házba helyezése.
- Belső alkatrészek telepítése, kábelek csatlakoztatása.
- Perifériák csatlakoztatása.
- BIOS funkciója és beállításai.
- Memóriabővítés asztali számítógépben és laptopban.
- Számítógép alkatrészek cseréje.
- Számítógép hálózatra csatlakoztatása, IP cím beállítása.
- SOHO útválasztó hálózatra csatlakoztatása.
- Laptopok felhasználó, illetve szerviz által cserélhető alkatrészei.
- Hibakeresési folyamat lépései, kézenfekvő problémák kiszűrése.
- Áramellátás zavarai, túlfeszültség levezető bekötése.
- UPS típusok, UPS üzembe helyezése.

Telepítés és konfigurálás
36 óra+35 óra ÖGY/36 óra+25 óra ÖGY

- Operációs rendszerek hardverkövetelményeinek meghatározása.
- Operációs rendszer hardver kompatibilitásának ellenőrzése.
- Particionálás.
- Kötetek formázása.
- Operációs rendszerek telepítése.
- Meghajtó programok telepítése.
- Frissítések és hibajavító csomagok telepítése.
- Operációs rendszer upgrade-je, felhasználói adatok költöztetése.
- Regisztrációs adatbázis biztonsági mentése, helyreállítása.
- Lemezkezelés.
- Alkalmazások és folyamatok kezelése, feladatkezelő használata.
- Alkalmazások telepítése, eltávolítása.
- Felhasználói fiókok kezelése.
- Virtuális memória beállítása.
- Illesztőprogramok frissítése, eszközkezelő használta.
- Területi és nyelvi beállítások.
- Eseménynapló ellenőrzése.
- Rendszer erőforrásainak monitorozása, szolgáltatások beállításai.
- Kezelőpult (MMC) használata.
- Biztonsági másolatok készítése, archiválási típusok.
- Személyes tűzfal beállítása.
- Antivírus alkalmazás telepítése, frissítése, vírusellenőrzés.
- Lemezklónozás.
- Virtuális gép telepítése.

Megelőző karbantartás 12 óra/12 óra

- Megelőző karbantartás jelentősége, karbantartási terv.
- Hardver- és szoftverkarbantartás feladatai.
- Ház és a belső alkatrészek szakszerű tisztítása.
- Monitorok szakszerű tisztítása.
- Festékszint ellenőrzése, toner és festékpatron cseréje.
- Nyomtatók és szkennerek szakszerű tisztítása.
- Alkatrészek csatlakozásának ellenőrzése.
- Számítógépek működésének környezeti feltételei.
- Operációs rendszer frissítése, javítócsomagok telepítése.
- Merevlemez karbantartása, lemezellenőrzés, töredezettség-mentesítés.
- Helyreállítási pontok készítése, rendszer visszaállítása korábbi időpontra.
- Távoli asztalkapcsolat és távsegítség konfigurálása.
- Ütemezett karbantartási feladatok.
- Laptopok szakszerű tisztítása.

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Hardvertechnikai laboratórium

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	Tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat		X		
1.3	megbeszélés		X		
1.4	vita		X		
1.5	szemléltetés		X		
1.6	szimuláció	X			szimulációs program

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X			felhasználói kézikönyvek, dokumentációk
1.2	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1	Tapasztalatok utólagos ismertetése szóban	X			
2.2	Tapasztalatok helyszíni ismertetése szóban	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

A
10826-12 azonosító számú Szakmai életpálya-építés, munkaszervezés, munkahelyi kommunikáció megnevezésű szakmai követelménymodul tantárgyai, témakörei

A 10826-12 azonosító számú Szakmai életpálya-építés, munkaszervezés, munkahelyi kommunikáció megnevezésű szakmai követelménymodulhoz tartozó tantárgyak és témakörök oktatása során fejlesztendő kompetenciák

10826-12 Szakmai életpálya-építés, munkaszervezés, munkahelyi kommunikáció	Munkaszervezési ismeretek								Munkaszervezés gyakorlat							
	Álláskeresés, foglakoztatásra irányuló jogviszony létesítése	Szervezeten belüli szerep, irányítás, munkaszervezés, kommunikáció	Információgyűjtés, információkezelés, tájékozódás	Munkavégzés projektekben	Pénzügyi, vállalkozási feladatok	Munkavédelem, balesetvédelem, elsősegélynyújtás	Minőségellenőrzés, minőségbiztosítás, minőségirányítás	Környezetvédelem, környezeti fenntarthatóság, veszélyes anyagok kezelése	Álláskeresés, foglakoztatásra irányuló jogviszony létesítése	Szervezeten belüli szerep, irányítás, munkaszervezés, kommunikáció	Információgyűjtés, információkezelés, tájékozódás	Munkavégzés projektekben	Pénzügyi, vállalkozási feladatok	Munkavédelem, balesetvédelem, elsősegélynyújtás	Minőségellenőrzés, minőségbiztosítás, minőségirányítás	Környezetvédelem, környezeti fenntarthatóság, veszélyes anyagok kezelése
FELADATOK																
A foglalkoztatásra irányuló jogviszony fajtáit (munkaviszony, megbízás, vállalkozói jogviszony) előnyeik és hátrányaik alapján megkülönbözteti, kiválasztja a számára kedvezőt	X								X							
Megfogalmazza és ismerteti leendő munkahelyével, munkakörével kapcsolatos elvárásait saját szakmai ismeretei, készségei és képességei, karriercéljai alapján (a lehetőségek figyelembevételével)	X								X							
Ismeri és karriercéljaiba beépíti a szakképesítésének megfelelő munkakörökre jellemző munkaadói elvárásokat	X								X							
Munkaszerződést köt, munkaviszonyt létesít munkavállalói jogai és kötelezettségei ismeretében	X								X							

Különböző méretű, felépítésű szervezetek (vállalkozások köztük egyéni vállalkozás, egyéni cég, nonprofit szervezetek, közigazgatási szervek) között szervezeti jellemzőik alapján különbséget tesz		X								X						
Elhelyezi a különböző típusú szervezetekben a szakképesítésével betölthető munkaköröket		X								X						
A különböző szervezeti típusokra jellemző irányítási eszközök ismertében, a szervezeti kommunikációra (írásbeli és szóbeli), ügyvitelre vonatkozó szabályokat, eljárásokat értelmezi, betartja, ügyviteli célú szoftvereket használ		X								X						
A munkavégzésre jellemző szóbeli kommunikációs helyzetekre vonatkozó viselkedési és kommunikációs szabályokat alkalmazza: üzleti tárgyalás, reklamáció, panasz kezelése, nehéz ügyfél kezelése, prezentáció vezetőknek		X								X						
Elkészíti a jellemző munkahelyi szituációkhoz illeszkedő dokumentumokat (hivatalos levél, emlékeztető, ajánlat, jegyzőkönyv, reklamáció, műszaki, ügyviteli leírás, utasítás), dokumentum-menedzsment szoftvert alkalmaz		X								X						
Saját munkaidejét, feladatait megtervezi, kontrollálja, nyilvántartja a személyes időgazdálkodás, személyes hatékonyság módszereinek alkalmazásával, idő- és feladattervező, követő szoftvert alkalmaz		X								X						
Tárolja, gyűjti, kezeli és elemzi az információkat, információkat visszakeres			X								X					
Érti, értelmezi és elmagyarázza a magyar és angol nyelvű műszaki dokumentáció (katalógus, publikáció, szakszöveg) tartalmát, fontosabb jellemzőit és adatait			X								X					
Megkülönbözteti a projekten belüli szerepeket, a				X								X				

szerepekhez kapcsolódó, a projektalapú működésből fakadó tevékenységeket, jogokat és kötelezettségeket																

Alkalmazza a projektműködésre jellemző speciális kommunikációs és dokumentációs szabályokat, csoportmunka támogató eszközöket, szoftvereket.				X								X				
Létrehoz egyéni vállalkozást, egyéni céget					X								X			
Pénzügyi adminisztrációt végez, számlákat készít és ellenőriz					X								X			
Egyszerű költségkalkulációs, költségszámítási feladatokat végez munkafolyamatokhoz, szolgáltatásokhoz, termékekhez kapcsolódóan, a vállalkozókat, munkavállalókat terhelő adó- és közterhek figyelembevételével.					X								X			
Munkájában alkalmazza az Ügyfélkapu szolgáltatásait (EBEV)					X								X			
Biztosítja a balesetmentes munkavégzés feltételeit, alkalmazza, megköveteli a szükséges és előírásszerű védőeszközök, védőfelszerelések használatát.						X								X		
Betartja a balesetvédelmi és az érintésvédelmi előírásokat, fokozottan ügyel az áramütéses balesetek megelőzésére, részt vesz az áramütést szenvedett elsősegélynyújtásában						X								X		
Munkahelyi minőségirányítási előírásokat alkalmazza és betartja azokat							X								X	
A munkavégzés környezetvédelmi előírásait betartja, alkalmazza								X								X
Hulladékokat, veszélyes anyagokat szakszerűen kezel, illetve tárol								X								X
SZAKMAI ISMERETEK																
A foglalkoztatásra irányuló jogviszony fajtái (munkaviszony, megbízás, vállalkozói jogviszony),	X								X							

előnyök és hátrányok a foglalkoztatott szempontjából																
Munkahellyel, munkakörrel szemben támasztott személyes elvárások szakmai tudás és szakmai karriercélok alapján	X								X							
Munkavállalóval szemben támasztott munkaerőpiaci elvárások a szakképesítéssel betölthető munkakörökben	X								X							

Munkavállaló jogai, kötelezettségei, munkaviszony létesítése	X								X							
Gazdasági szervezetek (vállalkozások, egyéni vállalkozás, egyéni cég), nonprofit szervezetek, közigazgatási szervek jellemzői, különbségei, azonosságai		X								X						
A tanult szakképesítéssel betölthető munkakörök elhelyezése különböző szervezetekben		X								X						
A különböző szervezeti típusokra jellemző irányítási eszközök, a szervezeti irányítás szoftverei		X								X						
A szervezeti kommunikációra (írásbeli és szóbeli), ügyvitelre vonatkozó szabályok, elvárások, szabályozó dokumentumok, jellemző ügyviteli szoftverek		X								X						
A munkavégzésre jellemző, szóbeli kommunikációs helyzetekre − üzleti tárgyalás, reklamáció, panasz kezelése, nehéz ügyfél kezelése, prezentáció vezetőnek − vonatkozó viselkedési és kommunikációs szabályok		X								X						
A különböző munkahelyi szituációkban keletkező dokumentumok tartalmi, formai, stilisztikai sajátosságai (hivatalos levél, emlékeztető, ajánlat, jegyzőkönyv, reklamáció, műszaki, ügyviteli leírás, utasítás), dokumentummenedzsment szoftverek		X								X						
Saját munkaidő, feladatok tervezésének nyomon követésének módszerei (személyes időgazdálkodás, személyes hatékonyság), munkaidő és feladattervező,			X								X					

követő szoftverek																
A munkafeladatok elvégzéséhez szükséges információk gyűjtése, elemzése, kezelése, visszakereshető tárolása			X								X					
Magyar és angol nyelvű műszaki dokumentáció (katalógus, publikáció, szakszöveg) tartalma, felépítése, értelmezése, ismertetése				X								X				
Projekten belüli szerepek, a szerepekhez kapcsolódó, a projekt alapú működésből fakadó tevékenységek, jogok és kötelezettségek				X								X				
A projektműködésre jellemző speciális kommunikációs és dokumentációs szabályok, csoportmunka támogató eszközök, szoftverek					X								X			
Egyéni vállalkozás, egyéni cég alapításának folyamata, jogi alapok					X								X			
Pénzügyi adminisztrációra jellemző alaptevékenységek (számlanyitás, számlavezetés, átutalás, hiteligénylés, hitelfelvétel), számla kiállítása, számlaellenőrzés					X								X			
Munkafolyamatokhoz, szolgáltatásokhoz, termékekhez kapcsolódó egyszerű költségkalkulációs, költségszámítási feladatok a vállalkozókat, munkavállalókat terhelő adó- és közterhek figyelembevételével					X								X			
Ügyfélkapu szolgáltatásait (EBEV)					X								X			
A balesetmentes munkavégzés feltételei, a szükséges és előírásszerű védőeszközök, védőfelszerelések használata						X								X		
Balesetvédelmi és érintésvédelmi előírások, áramütéses balesetek megelőzése, áramütést szenvedett elsősegélynyújtása						X								X		
Minőségellenőrzés, minőségbiztosítás, minőségirányítás fogalmának értelmezése a szakképesítésre jellemző munkafolyamatokban							X								X	
Munkahelyi minőségirányítási előírások							X								X	

A betölthető munkakörre jellemző környezetvédelmi előírások és azok alkalmazása								X								X
Hulladékok, veszélyes anyagok kezelésének szabályai, tárolásának módja								X								X
SZAKMAI KÉSZSÉGEK																
Szakmai szövegek írása, hatékony szövegalkotás	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Munkavégzés csoportban, együttműködés csoportban	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Gazdálkodás az idővel	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Információk gyűjtése és elemzése	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Feladattervezés	X	X	X	X	X				X	X	X	X	X			
SZEMÉLYES KOMPETENCIÁK																
Döntésképesség	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Szervezőkészség	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Pontosság	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
TÁRSAS KOMPETENCIÁK																
Meggyőzőkészség	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kommunikációs rugalmasság	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	
Prezentációs készség	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	
Meggyőzőkészség	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
MÓDSZER KOMPETENCIÁK																
Áttekintőképesség	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Rendszerezőképesség	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Információgyűjtés	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Munkaszervezési ismeretek tantárgy 32 óra/36 óra*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A Foglalkoztatás követelménymodulra építve a tanuló megismeri a jellemző informatikai munkaköröket, az informatikai munkakörökre jellemző munkaadói elvárásokat, és a személyes portfólió sajátosságait, és az informatikai álláshelyekkel kapcsolatos információforrásokat.
Megismeri a különböző szervezeti típusokat, azok jellemző ügyviteli és információs folyamatait és szabályait. Elsajátítja a szervezeti kommunikációra vonatkozó alapvető szabályokat, fejleszti írásbeli és szóbeli kommunikációs készségét. Megismeri a személyes hatékonyságnövelés, időgazdálkodás alapjait, megismeri a saját feladatai tervezésére, súlyozására, nyomon követésére alkalmas módszereket. Jártasságot szerez saját munkája elvégzéséhez szükséges információk felkutatatásában, és visszakereshető tárolásában.
Elsajátítja a projektmenedzsment alapismereteket, felkészül arra, hogy tevékenységét projekt keretek között végezze. Elsajátítja az alapvető pénzügyi, számviteli ismereteket: bankszámlanyitás, bankszámla-vezetés, számla formája, kiállítása, alapvető adók, közterhek.
A Munkahelyi egészség és biztonság megnevezésű modulhoz kapcsolódóan megismeri a szakképesítésére, szakmacsoportjára jellemző munkavédelmi munkaegészségügyi kockázatokat és azokat a szabályokat, amelyek alkalmasak a veszély és a kockázat minimalizálására.
Megismeri a minőségirányítás helyét, szerepét a munkaszervezeten belül.
Képet kap a szakmacsoportjára jellemző, a tevékenységek során keletkező veszélyes hulladékokról és azok kezelésének módjáról a jogszabályok tükrében.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
11499-12 Foglalkoztatás II. modul – Foglalkoztatás tantárgy: Munkavállaló jogai, kötelezettségei; Munkavállalás.
11500-12 Munkahelyi egészség és biztonság – Munkavédelmi alapismeretek tantárgy: Munkahelyi egészség és biztonság, munkavédelem.

Témakörök és elemeik

Álláskeresés, foglakoztatásra irányuló jogviszony létesítése
4 óra/4 óra
Ez a témakör a Foglakoztatás modulra épül.
A foglalkoztatásra irányuló jogviszony, megbízási, vállalkozói jogviszony előnyei és hátrányai a foglalkoztatott szempontjából.
Szakmai és személyes portfólió helye és szerepe az életpálya-építésben, tartalma az informatikai munkakörök esetében.
Jellemző informatikai munkakörök, tipikus munkaköri elvárások.

Szervezeten belüli szerep, irányítás, munkaszervezés, kommunikáció
4 óra/4óra
Gazdasági szervezetek (vállalkozások, egyéni vállalkozás, egyéni cég), nonprofit szervezetek, közigazgatási szervek szervezeti, működési jellemzői, különbségei, azonosságai a vezetés/irányítás, munkaszervezés és kommunikáció szempontjából.
A szervezeti kommunikációra (írásbeli és szóbeli), ügyvitelre vonatkozó alapvető szabályok, eljárások.

Az eljárásokat leíró szabályozó dokumentumok fajtái (szervezeti és működési szabályzat, iratkezelésre, dokumentumkezelésre, ügyviteli folyamatokra kiterjedő szabályzatok) tartalma, helye, szerepe a szervezetek működésében.
A munkaszervezési, kommunikációs és ügyviteli folyamatok, eljárások támogatására alkalmazott szoftverek.
A munkavégzésre jellemző, szóbeli kommunikációs helyzetekre – üzleti tárgyalás, reklamáció, panasz kezelése, nehéz ügyfél kezelése, prezentáció - vonatkozó viselkedési és kommunikációs szabályok.

Információgyűjtés, információkezelés, tájékozódás
4 óra/4 óra
A munkafeladatok elvégzéséhez szükséges információk gyűjtése, elemzése, kezelése, visszakereshető tárolása: tematikus portálok; szakmai adatbázisok; szakmai fórumok.
Gyártó - specifikus információforrások az informatika területén;
Az interneten elérhető szakmaspecifikus képzési és tananyagok;
Végfelhasználó által jelzett igények, hibajelzések értelmezése, pontosítása;

Munkavégzés projektekben 8 óra/8 óra
Projektmenedzsment alapfogalmai.
Projekten belüli szerepek, a szerepekhez kapcsolódó, a projekt alapú működésből fakadó tevékenységek, felelősségi és hatáskörök.
Projektszoftverek fajtái, jellemző funkcionalitása, helye, szerepe, alkalmazhatósága a projektek tervezésében, adminisztrálásában, nyomon követésében, erőforrások kezelésében.
A projekttervezés folyamata, tevékenységek tervezése, erőforrások fajtái és tervezése.
A projektműködésre jellemző speciális kommunikációs és dokumentációs szabályok, jellemző projektdokumentumok.
A projektek nyomon követésének, monitoringjának módja, az indikátorok fajtái, szerepe a projektek követésében.
Csoportmunka támogató eszközök, szoftverek a projekten belüli együttműködést támogató web2-es csoportmunka-támogató eszközök.

Pénzügyi, vállalkozási feladatok 6 óra/8 óra
Egyéni vállalkozás, egyéni cég alapításának folyamata, az alapítás feltételei. Társas vállalkozás alapítása.
Pénzügyi adminisztrációra, számvitelre jellemző alaptevékenységek, pénzügyi, számviteli folyamatok, tevékenységek helye, szerepe a szervezeti működésben.
A vállalkozás jövedelmének keletkezési folyamata a bevételtől az eredményig.
A vállalkozókat, vállalkozásokat, munkavállalókat terhelő adó- és közterhek.
A bruttó és nettó bevétel, költség, önköltség fogalma, számításának módja.
Munkafolyamatokhoz, szolgáltatásokhoz, termékekhez kapcsolódó egyszerű költségkalkuláció, költségszámítás, jövedelmezőség számítása;
Árajánlat szerepe, tartalma, felépítése.
Ügyfélkapu szolgáltatásait (eBEV, értesítési tárhely, adó és járulékbevallás, foglalkoztatási jogviszony, cégkereső, ügyintézés, jogszabálykereső, OEP lekérdezés /betegéletút, biztosítási jogviszony).

Munkavédelem, balesetvédelem, elsősegélynyújtás
2 óra /2 óra
Ez a témakör a Munkahelyi egészség és biztonság megnevezésű modulra épül.

A számítógépes munkahely kialakítására vonatkozó munkaegészségügyi szabályozás.
A számítógépes munkahelyre vonatkozó ergonómiai követelmények.
Érintésvédelmi előírások, áramütéses balesetek megelőzése

Minőségellenőrzés, minőségbiztosítás, minőségirányítás
2 óra/4 óra
Minőségellenőrzés, minőségbiztosítás, minőségirányítás fogalmának értelmezése a szakképesítésre jellemző munkafolyamatokban.
A szabványok helye és szerepe a minőségügyi, minőségirányítási, minőségbiztosítási eljárásokban.
Szakképesítésre jellemző minőségügyi szabványok

Környezetvédelem, környezeti fenntarthatóság, veszélyes anyagok kezelése
2 óra/2 óra
A betölthető munkakörre jellemző környezetvédelmi előírások és azok alkalmazása, hulladékok, veszélyes anyagok kezelésének szabályai
Környezetterhelési kockázatok

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Elméleti szaktanterem
Informatikai szaktanterem

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1.	magyarázat			X	projektor
1.2..	kiselőadás	X	X	X	projektor
1.3.	megbeszélés		X		
1.3..	vita		X		
1.4..	szemléltetés			X	
1.5.	projekt		X		
1.6.	kooperatív tanulás		X	X	
1.7.	szimuláció	X	X	X	számítógép, internet
1.8.	szerepjáték		X		
1.9.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)	Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont

		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.-	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X	X	X	
1.3.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X	X		számítógép, internet
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1	Tesztfeladat megoldása			X	
2.2	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

Munkaszervezési gyakorlat tantárgy 64 óra/72 óra*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A tanuló elsajátítsa és gyakorolja a szaktudásának, személyes karrier elképzeléseinek megfelelő állás, munkahely felkutatásához, elnyeréséhez szükséges készségeket, kompetenciákat. Elemzi, értelmezi a különböző szervezeti típusokra jellemző ügyviteli és információs folyamatokat. Fejleszti írásbeli és szóbeli kommunikációs készségét. Kipróbálja a személyes hatékonyságnövelés, időgazdálkodás módszereit, és a saját feladatai tervezésére, súlyozására, nyomon követésére alkalmas módszereket. Jártasságot szerez saját munkája elvégzéséhez szükséges információk felkutatásában, és visszakereshető tárolásában. Felkészül arra, hogy tevékenységét projekt keretek között végezze. Gyakorlatot szerez alapvető pénzügyi, számviteli tevékenységekben: bankszámla-nyitás, bankszámla-vezetés, számla kiállítása, önköltségszámítás, árajánlat készítés. Értelmezi és elemzi a szakképesítésére, szakmacsoportjára jellemző munkavédelmi, munkaegészségügyi kockázatokat és azokat a szabályokat, amelyek alkalmasak a veszély és a kockázat minimalizálására. A minőségirányítási eljárásokhoz kapcsolódóan folyamatokat elemez, egyszerű folyamatokat ír le, szakmacsoportjára jellemző szabványokat keres.
Veszélyes hulladékokkal kapcsolatban szakmacsoportjára jellemző helyzetekben a jogszabályok figyelembe vételével kockázatokat elemez.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
11499-12 Foglalkoztatás II. modul – Foglalkoztatás tantárgy: Munkavállaló jogai, kötelezettségei; Munkavállalás.
11500-12 Munkahelyi egészség és biztonság – Munkavédelmi alapismeretek tantárgy: Munkahelyi egészség és biztonság, munkavédelem.

Témakörök és elemeik

Álláskeresés, foglakoztatásra irányuló jogviszony létesítése
8 óra/8 óra
Szakmai és személyes portfólió elkészítése és vezetése a közösségi oldalakon, interneten közzétett személyes információk figyelembevételével
Az internet használata informatikai állások felkutatásában: információforrások, lehetőségek, szolgáltatások.
A szakmai önéletrajz jellegzetességei informatikai szakképesítések esetében.

Szervezeten belüli szerep, irányítás, munkaszervezés, kommunikáció
12 óra/12 óra
A különböző munkahelyi szituációkban keletkező dokumentumok tartalmi, formai, stilisztikai sajátosságainak megismerése dokumentumok elemzésével: hivatalos levél, emlékeztető, ajánlat, jegyzőkönyv, reklamáció, műszaki, ügyviteli leírás, utasítás.
Dokumentummenedzsment, dokumentumkezelő szoftverek jellemző funkciói, helye, szerepe a szervezet folyamataiban – egy konkrét dokumentummenedzsment alkalmazás megismerése.
Saját munkaidő, feladatok tervezésének, nyomon követésének módszerei (személyes időgazdálkodás, személyes hatékonyság), eszközei.
Munkaidő és feladattervező, - követő szoftverek használata.

Információgyűjtés, információkezelés, tájékozódás
8 óra/8 óra
Jellemző keresőalkalmazások, keresőalkalmazások funkcionalitása;
Megadott szempontok alapján különböző típusú információk keresése.
Információk megosztására, rendszerezésére, tárolására szolgáló alkalmazások kezelése.
Hibajegy-kezelő szoftver alkalmazása.
Magyar és angol nyelvű műszaki dokumentáció (katalógus, publikáció, szakszöveg) értelmezése, ismertetése.

Munkavégzés projektekben 16 óra/20 óra
Jellemző projekt-dokumentumok elkészítése minta alapján saját projektre.
Saját projekt megtervezése: megadott projektcélra tevékenységek tervezése, ütemezése, erőforrás tervezés.
Projektszoftverek alkalmazása a projektben: adminisztrálás, nyomon követés, erőforrások kezelése. Saját tanulói projekt felvitele projektmenedzsment szoftverbe.
Ügyfél-kapcsolattartás eszközei.
Csoportmunka támogató eszközök, szoftverek a projekten belüli együttműködést támogató web2-es csoportmunka-támogató eszközök.

Pénzügyi, vállalkozási feladatok 12 óra/16 óra
Egyéni és társas vállalkozás alapítása.
Pénzügyi adminisztrációra jellemző alaptevékenységek elvégzése: bankszámlanyitás, számlavezetéssel kapcsolatos tevékenységek, átutalás kezdeményezése, hiteligénylés, hitelfelvétel feltételeinek, menetének megismerése);
Számla kiállítása, számlaellenőrzés.
Munkafolyamatokhoz, szolgáltatásokhoz, termékekhez kapcsolódó egyszerű költségkalkulációs, költségszámítási feladatok a vállalkozókat, vállalkozásokat, munkavállalókat terhelő adó- és közterhek figyelembevételével.
A költségkalkuláció figyelembevételével egyszerű árajánlat összeállítása.

Alapvető ügyfélkapu műveletek gyakorlása.

Munkavédelem, balesetvédelem, elsősegélynyújtás
2 óra /2 óra
A számítógép perifériáinak ergonomikus, helytakarékos, funkcionális elrendezése a környezeti adottságok és a munkaegészségügyi előírások figyelembevételével.
A balesetmentes munkavégzés – kockázatbecslés, elemzés – szituációk alapján.
Balesetvédelmi és az érintésvédelmi előírások, áramütéses balesetek megelőzése, áramütést szenvedett elsősegélynyújtása.

Minőségellenőrzés, minőségbiztosítás, minőségirányítás
4 óra/4 óra
Folyamatszabályozás, folyamatfejlesztés – szervezeti dokumentumok alapján.
Munkahelyi minőségirányítási előírások értelmezése; szabályozó dokumentumok fajtái.
Szabványok fellelhetősége, keresés minőségügyi szabványok között.

Környezetvédelem, környezeti fenntarthatóság, veszélyes anyagok kezelése
2 óra/ 2 óra
Veszélyes anyagok hulladékok kezelése – eljárások.
Veszélyes hulladékokkal kapcsolatos kockázatbecslés.

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Elméleti szaktanterem
Informatikai szaktanterem

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1.	magyarázat			X	projektor
1.2	elbeszélés	X			
1.3	kiselőadás	X	X	X	projektor
1.4	megbeszélés		X		
1.5	vita		X		
1.6	szemléltetés			X	
1.7	projekt		X		
1.8	kooperatív tanulás		X	X	
1.9	szimuláció	X	X	X	Számítógép, internet
1.10	szerepjáték		X		
1.11	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)	Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont

		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X	X	X	
1.3.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X	X		
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1	Tesztfeladat megoldása			X	
2.2	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

A
10817-12 azonosító számú Hálózatok, programozás és adatbázis-kezelés megnevezésű szakmai követelménymodul tantárgyai, témakörei

A 10817-12 azonosító számú Hálózatok, programozás és adatbázis-kezelés megnevezésű szakmai követelménymodulhoz tartozó tantárgyak és témakörök oktatása során fejlesztendő kompetenciák

10817-12 Hálózatok, programozás és adatbázis-kezelés	Adatbázis- és szoftverfejlesztés							Adatbázis- és szoftverfejlesztés gyakorlat						Hálózati ismeretek I.		Hálózati ismeretek I. gyakorlat	
	Programozás alapismeretek	Adattípusok	Programozás elemei	Programozási tételek	Adatstruktúrák	Programtervezés	Adatbázisok	Programozási nyelvek	Objektumorientált programozása	Programozási nyelv „A”	Állománykezelés	Web-programozás alapjai	Adatbázis fejlesztés	Otthoni és kisvállalati hálózatok	Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók (ISP)	Otthoni és kisvállalati hálózatok gyakorlat	Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók (ISP) gyakorlat
FELADATOK																	
Weblapot készít												X					
Információkat gyűjt, tárol, kezel, elemez	X	X			X	X		X	X		X		X				
Több táblás adatbázist tervez, készít, karbantart, SQL nyelvű lekérdezéseket végez							X						X				
Adatbázis szolgáltatásokat vesz igénybe, adatbázis műveleteket végez napi problémák kezelésére és webes feladatok megoldására							X						X				
Programozási feladatot végez egyszerű napi problémák kezelésére	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X						

Programozási feladatot végez webes feladatok megoldására			X		X	X						X	X				
Vizuális tervező és ábrázoló rendszerrel rendszertervet készít	X	X			X		X		X								
Munkájában az irodai szoftvercsomagot komplexen alkalmazza						X								X		X	
Megtervez és telepít egy otthoni / kisvállalati (SOHO) hálózatot, és csatlakoztatja az internethez														X	X	X	X
Alapvető IP-szolgáltatásokat konfigurál munkaállomásokon														X	X	X	X
Ellenőrzi a hálózatot és az internet-csatlakoztatást, elhárítja a fellépő hibákat														X	X	X	X
Erőforrásokat (állományokat és nyomtatókat) oszt meg több számítógép között														X		X	
Felismeri és elhárítja az otthoni / kisvállalati hálózatok biztonsági veszélyeit														X	X	X	X
Ismert internetes alkalmazásokat telepít és működésüket ellenőrzi														X	X	X	X
Internet és szerver kapcsolatra szolgáló hálózati eszközöket installál, konfigurál és elvégzi a fellépő hibák hibaelhárítását														X	X	X	X
A működő hálózat teljesítményét monitorozza, a														X	X	X	X

hibákat behatárolja és elhárítja																	
Angol nyelvű szakmai szöveget értelmez	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Betartja a munka-, baleset-, tűz- és környezetvédelmi, valamint a távközlési szakmára vonatkozó előírásokat																X	X
SZAKMAI ISMERETEK																	
Adatbázis kezelési alapok							X						X				
SQL alapok							X						X				
HTML, CSS és XML alapok												X					
Programozási alaptudás valamilyen webes környezetben is alkalmazható programozási nyelven	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X					
Műszaki tervező és ábrázoló rendszerek														X		X	
Irodai szoftvercsomag integrált alkalmazása														X		X	
IPv4 és IPv6 címek és alhálózati maszkok														X	X	X	X
Az Ethernet hálózat hozzáférési rétegének felépítése														X		X	
Helyi hálózat tervezése és csatlakoztatása az internethez														X		X	
Különböző kábelek és csatlakozók tudása, a csavart érpáras kábellel végzett														X		X	

szerelési munka																	
A rétegelt modell és az egyes rétegek protokolljai														X	X	X	
Az ügyfél-kiszolgáló viszony és a jellemző szolgáltatások														X	X	X	X
A vezeték nélküli LAN-ok és biztonsági megfontolásai														X	X	X	X
Egy integrált vezeték nélküli hozzáférési pont és ügyfél konfigurálása														X		X	
Kis- és közepes hálózatokban alkalmazott kapcsolók és forgalomirányítók konfigurálása parancssorból és grafikus felületen															X		X
Hálózati címfordítás működése és beállítása														X	X	X	X
Az irányító protokollok működése és konfigurálása															X		X
Hálózati veszélyek és támadási módszerek														X	X	X	X
Tűzfalak és egyéb biztonsági eszközök														X	X	X	X
Angol nyelvű szakmai szövegek értelmezése és felhasználása	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Munka-, baleset-, tűz- és környezetvédelmi előírások																X	X
SZAKMAI KÉSZSÉGEK																	
Bináris számrendszer használata	X	X									X			X	X	X	X

IP-címzés														X	X	X	X
Angol nyelvű, olvasott szakmai szöveg megértése	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
SZEMÉLYES KOMPETENCIÁK																	
Precizitás							X		X			X	X	X	X	X	X
Megbízhatóság														X	X	X	X
Döntésképesség														X	X	X	X
Önállóság									X	X	X	X	X	X	X	X	X
TÁRSAS KOMPETENCIÁK																	
Együttműködés									X			X		X	X	X	X
Kezdeményezőkészség						X	X							X	X	X	X
Prezentációs készség										X		X	X	X	X	X	X
MÓDSZERKOMPETENCIÁK																	
Logikus gondolkodás			X			X	X		X				X	X	X	X	X
Hibakeresés (diagnosztizálás)										X	X	X	X	X	X	X	X
Problémamegoldás, hibaelhárítás			X			X				X	X	X	X	X	X	X	X

Adatbázis- és szoftverfejlesztés tantárgy 158 óra/144 óra*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A tantárgy oktatásának alapvető célja azoknak az ismereteknek, képességeknek a fejlesztése, amelyek képessé teszik a tanulót egy egyszerű algoritmus elkészítésére, a megvalósításhoz szükséges adattípusok és adatszerkezetek kiválasztására, a fejlesztői és felhasználói dokumentáció elkészítésére, egy egyszerű adatmodell logikai tervének megvalósítására.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
Informatika: Algoritmizálás és adatmodellezés

Témakörök és elemeik

Programozás alapismeretek 8 óra/6 óra
A programkészítés lépései: feladat kitűzése, specifikáció, algoritmuskészítés, kódolás, tesztelés, hatékonyságvizsgálat, dokumentálás
Specifikáció: a probléma megfogalmazása; bemenő és kimenő adatok pontosítása, elő- és utófeltételek megfogalmazása
Algoritmusleíró eszközök: folyamatábra, stuktogram, mondatszerű leírás, Jackson diagram
A programkészítés elvei: stratégiai elv: lépésenkénti finomítás, Top-Down módszer; taktikai, technológiai, technikai elvek

Adattípusok 24 óra/20 óra
Adatok jellemzői: azonosító; hozzáférési jog (konstans, változó); hatáskör (globális, lokális, privát, publikus), kezdőérték; helyfoglalás, műveletek.
Elemi adattípusok: egész, valós, logikai, karakter, felsorolt, részintervallum. Felépítésük, ábrázolásuk, helyfoglalásuk, műveleteik.
Összetett adattípusok: karakterlánc (string) adattípus felépítése, ábrázolása, helyfoglalása, felhasználása. Rögzített hosszúságú és nulla végű karakterláncok. Karakterlánc műveletek: hosszúság, részkarakterlánc, karakterláncok egymáshoz kapcsolása, beszúrás, törlés, csere.
Összetett adattípusok: tömb adattípus felépítése, ábrázolása, helyfoglalása, felhasználása. Indexelés. Egydimenziós tömbök tárolása, helyfoglalás, alkalmazása. Többdimenziós tömbök tárolása, helyfoglalás, alkalmazása.
Összetett adattípusok: rekordok. Rekordszerkezetek, mező fogalma. Rekordok tárolása (párhuzamos tömbök, változó hosszúságú rekordok), helyfoglalás. Műveletek rekordokkal.

Programozás elemei 8 óra/6 óra
Utasítások: értékadás, feltöltés (egyszerű és összetett változó esetén), aritmetikai műveletek, matematikai függvények, véletlenszámok, típuskonverziók.
Eljárások, függvények: egyszerű eljáráshívás, paraméterezett eljáráshívás, függvényhívás; eljárás, függvény-definiálás
Összetett utasítások: szekvencia, elágazások. szekvencia (BEGIN-END); elágazás (IF-THEN-ELSE); feltételek (=,<,>,>=,<=,<>, NOT); összetett feltételek (AND, OR); választás (CASE)
Összetett utasítások - Iterációk: Hátultesztelős ciklus (REPEAT-UNTIL). Előltesztelős ciklus (WHILE-DO). Számlálós ciklus (FOR-DO)

Programozási tételek 40 óra/40 óra

Programozási tételek - Egy sorozathoz egy érték rendelése: összegzés tétele, eldöntés tétele, kiválasztás tétele, megszámlálás tétele, maximumkiválasztás tétele

Programozási tételek – Keresések: lineáris keresés tétele, logaritmikus (bináris) keresés tétele

Programozási tételek - Egy sorozathoz egy sorozat rendelése: másolás, transzformálással, kiválogatás tétele, szétválogatás.

Programozási tételek - Rendezések: közvetlen kiválasztásos rendezés, minimum kiválasztásos rendezés, buborék-rendezés, beszúrásos rendezés, rendezések összehasonlítása (legrosszabb eset, átlagos eset, helyfoglalás).

Programozási tételek - Több sorozathoz egy sorozat rendelése: metszetképzés tétele, unióképzés tétele, összefuttatás tétele.

Rekurzió: Rekurzív specifikáció. Példák rekurzív függvényekre: Fibonacci, faktoriális, binomiális együtthatók. Rekurzív algoritmusok: Hanoi tornyai, QuickSort. Rekurzió átalakítása ciklussá, ciklusok átalakítása rekurzióvá.

Adatstruktúrák 30 óra/30 óra

Mutatók, dinamikus tárkezelés: mutatók tárolása, műveletei; hivatkozás mutatók segítségével; típusos és típusnélküli mutatók; helyfoglalás, helyfelszabadítás; dinamikus és statikus változók.

Lista adatszerkezet: listák alapfogalmai (csomópont, kapcsolómező, stb.); listák megvalósítása statikusan, ill. dinamikusan; listák bejárása, keresés, beillesztés, törlés.

Kétirányú láncolt listák: felépítése; műveletek (bejárás, keresés, törlés, beszúrás); ciklikus listák.

Sor adatszerkezet: sor fogalma, megvalósítása (statikusan, dinamikusan); sorokkal kapcsolatos műveletek (inicializálás, sorba, sorból); dupla végű sorok; prioritásos sorok.

Verem adatszerkezet: verem fogalma, megvalósítása (statikusan, dinamikusan); veremmel kapcsolatos műveletek (PUSH, POP, túl- és alulcsordulás ellenőrzése); verem alkalmazásai: rekurzió, függvényhívások, lokális változók stb.

Programtervezés 24 óra/24 óra

Unified Modeling Language, Az UML építőkövei, az UML diagramjai.

Objektumosztályok közötti kapcsolatok

Állapotdiagram, szekvenciadiagram, használati esetek diagramja

Adatmodell megtervezése, algoritmizálás. Logikai és fizikai rendszerterv fogalma. Felület elkészítése (prototípus), kódolás, alkalmazáslogika megvalósítása.

Kódolás, tesztelés, hibakeresés, javítás, felhasználói és fejlesztői dokumentáció.

Szoftverprojektek életciklusa.

Adatbázisok 24 óra/18 óra

Az adatbázis-kezelés alapjai, adat, információ, információelmélet, adatbázis, adatredundancia, adatbázis-kezelő rendszerek; Adatbázisok felépítése: táblák, rekordok, mezők. Adatintegritás, adatvédelem. Relációs adatmodell.

Adatmodellezés, adatbázis tervezés, alapelemek, egyed, tulajdonság, kapcsolat. Egyed-kapcsolat diagram, adatmodellek típusai.

Mezőtulajdonságok: típusok, mezőméret, alapérték

Elsődleges kulcs fogalma. Index fogalma, indexelés.

Adattáblák közötti kapcsolatok, adattáblák normalizálása, normálformák, redundancia csökkentése. Táblák közötti kapcsolatok érvényessége. Funkcionális függések és kulcsok a relációs modellben.

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Elméleti szaktanterem

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1.	magyarázat			X	
1.2.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
1.1.	Leírás készítése	X			UML és XML tervező szoftver (pl. Altova Mission Kit)
1.2.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.	Komplex információk körében				
2.1.	Esetleírás készítése	X			Irodai szoftvercsomag (pl. Microsoft Office, LibreOffice)

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel

Adatbázis- és szoftverfejlesztés gyakorlat tantárgy
244 óra+120 óra ÖGY/288 óra+60 óra ÖGY*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A tantárgy oktatásának alapvető célja azoknak az ismereteknek, képességeknek a fejlesztése, amelyek képessé teszik a tanulót egy komplex szoftver elkészítésére (kódolására), a szükséges

komponensek kiválasztására, egy adott programnyelven történő implementálására, az adatmodell fizikai megvalósítására.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
Informatika: A weblapkészítés alapjai; Adatok tárolásához szükséges egyszerű adatbázis kialakítása; Algoritmizálás és adatmodellezés;

Témakörök és elemeik

Programozási nyelvek 24 óra/20 óra
A programozási nyelvek csoportosítása: Neumann-elvű, automata, funkcionális, objektum-orientált.
A programozási nyelvek fejlődése, generációk, általános és speciális programnyelvek és felhasználási területeik. Általános és speciális programnyelvek és jellemzőik
Programok készítése és futtatása: forrásnyelvű programok fordítása, fordítási technikák, interpreter és compiler típusú nyelvek. Programok futtatása: natív futtatás, virtuális gépek.
Programozási nyelvek alapfogalmai: szintaxis, szemantika, interpreter, fordítóprogram, byte-kód fordítási egység, specifikációs rész, törzs, deklarációs rész kiértékelése statikusan, ill. dinamikusan, blokkstruktúra, szigorúan típusos nyelv definíciója
Típusok, a programozási nyelvek típusossága, típuskonverzió. A típusok osztályozása: skalár (diszkrét, egész, karakter és logikai típusok), valós (fixpontos, lebegőpontos, kétszeres pontosságú típusok). Konstansok és változók. Deklaráció hatásköre, láthatósági köre; Globális és lokális azonosító, változók allokálása, élettartama. Mutató típusok.
Kifejezések, kifejezések szerkezete, kifejezések kiértékelése

Objektumorientált programozás
36 óra+36 óra ÖGY/60 óra+18 óra ÖGY
Objektumorientált paradigma
Az objektumorientált programozás alapjai: osztály, objektum. Adatmezők, tulajdonságok. Metódusok, üzenetek. Statikus és dinamikus objektumok.
Objektumok hierarchiája. Öröklődés; újradefiniálás (redefine). Metódusok hívása. Metódus elérése (INHERITED). Objektumhierarchia tervezése és kialakítása.
Polimorfizmus fogalma. Statikus és virtuális metódusok. Konstruktor és destruktor alkalmazása.
Rendszerterv készítése
Javasolt programozási nyelv: C/C++/C# vagy JAVA
Javasolt fejlesztőeszköz: Microsoft Visual Stúdió vagy Eclipse vagy NetBeans

Programozási nyelv „A”
84 óra+40 óra ÖGY/80 óra+20 óra Ögy
A programozói környezet (IDE) használata, konzol alkalmazás készítése: Project műveletek, egyszerű konzol alkalmazás készítése, alapvető szintaktikai szabályok, megjegyzések. Példák változók használatára. Egyszerű beolvasás, kiírás. Konzol alkalmazás felületének a megtervezése.
GUI alkalmazás (felület) készítése. Komponensek, tulajdonságaik beállítása tervező nézetben. Kód hozzárendelése eseményekhez.
Elemi adattípusok: numerikus típusok, karakter és szöveg, logikai típus. Típusátalakítás, konverziók. Mutatók és referenciák.
Vezérlési szerkezetek: Elágazások, ciklusok. Ciklusok egymásba ágyazása. Eljáráshívások (paraméterátadás különböző fajtái, túlterhelés)

Hibakezelési funkciók. Kivétel (Exception) fogalma. A fontosabb kivételosztályok. Kivételek elkapása és kezelése (Try-Catch-Finally).
Szintaktikai és szemantikai hiba. A leggyakoribb hibaüzenetek értelmezése. Hibakeresés és javítás. Debug-olási módszerek: töréspont, lépésenkénti futtatás, változók tartalmának a figyelése.
Tömbváltozó deklarálása, létrehozása, inicializálása, feldolgozása. Tömbök és ciklusok kapcsolata. Tömb feldolgozása speciális (pl. foreach) ciklussal.
Struktúrák definiálása és alkalmazása. Struktúra és tömb együttes használata, egymásba ágyazás.
Az objektumorientált programozás: osztály, objektum létrehozása. Adatmezők, tulajdonságok. Metódusok, üzenetek. Statikus és dinamikus objektumok. Öröklődés.
Komponensek: Alapvető komponensek, dialógusablakok. Konténer komponensek és menük. Grafikus komponensek. Rajzolás és animálás.
Javasolt programozási nyelv: C/C++/C# vagy JAVA
Javasolt fejlesztőeszköz: Microsoft Visual Stúdió vagy Eclipse vagy NetBeans

Állománykezelés 8 óra+10 óra ÖGY/18 óra+6 óra ÖGY
Állományok: típusos, szöveges és bináris állományok. Létrehozás, törlés, I/O műveletek, megnyitás, lezárás.
Típusos állományok kezelése. Megnyitási módok; műveletek rekordokkal: pozícionálás, olvasás, írás, törlés, beszúrás, hozzáfűzés. Műveletek állományokkal: létrehozás, feltöltés, listázás, aktualizálás, indexelés, rendezés. Szekvenciális és direkt feldolgozás

Web-programozás alapjai
56 óra+34 óra ÖGY/74 óra+16 óra ÖGY
HTML alapjai, dokumentumszerkezet (head, body), html utasítások szerkezet
HTML alapelemei (tag), törzsrészben (bekezdési szintű elemek, karakterszintű elemek) és fejlécben alkalmazható elemek
Hivatkozások (link) és képek beillesztése
Táblázatok
Űrlapok (form) készítése (beviteli mezők, action elemek)
Stílusok és stíluslapok (CSS) használata. CSS nyelvtana, stílusok rangsorolása.
Dokumentumfa és dobozmodell. Pozicionálás, margók, kitöltések, szegélyek.
XML alapjai, felépítése, szerkezete.
Kliens oldali programozási nyelv alapjai (JavaScript): Nyelvi alapok, változók, tömbkezelés, karakterláncok kezelése, függvények
Szerver oldali programozási nyelv alapjai (pl. PHP): Nyelvi alapok, változók, tömbkezelés, karakterláncok kezelése, függvények, adatbázis kapcsolat.
Javasolt szerver oldali programozási nyelv: PHP vagy JAVA

Adatbázis fejlesztés 36 óra/36 óra
Adatbázis-kezelő rendszer telepítése, alapvető konfigurációs beállítások
SQL adatbázis műveletek: Új adatbázis létrehozása, tábla-létrehozás, új mező hozzáadása
SQL adatbázis műveletek: rekord beszúrása, módosítása, törlése
SQL adatbázis lekérdezések: feltételek,(lekérdezések, feltételek megadása: SELECT, FROM, WHERE, LIKE, az eredmény korlátozása)
SQL összesítő függvények, rendezés: COUNT, MAX, MIN, SUM, AVG, ORDER BY
SQL-csoportosítás: GROUP BY, HAVING
Javasolt adatbázis-kezelő eszköz: Microsoft SQL Server vagy MySQL vagy PostgreSQL szerver

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Számítógépterem

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1.	szemléltetés		X		CASE eszközök (pl. PowerDesigner) Virtualizációs szoftverek (pl. VMWare, VirtualBOX) Automatikus tesztelést támogató eszközök (pl. JUnit, NUnit)
1.2.	projekt		X		Integrált fejlesztőeszköz (pl. MS Visual Studio, Eclipse, NetBeans) Adatbázis-kezelő eszköz (pl. MySQL, Oracle, SQL Server) Automatikus tesztelést támogató eszközök (pl. JUnit, NUnit) Szerver és desktop/mobil operációs rendszerek (pl. Windows, Linux, Android, iOS) Web fejlesztő eszközök (pl. MS Visual Web Developer) Multimédia fejlesztő eszközök (pl. Adobe CS) UML és XML tervező szoftver (pl. Altova Mission Kit)
1.3.	házi feladat	X			Integrált fejlesztőeszköz (pl. MS Visual Studio, Eclipse, NetBeans) Adatbázis-kezelő eszköz (pl. MySQL, Oracle, SQL Server) Automatikus tesztelést támogató eszközök (pl. JUnit, NUnit)

					Web fejlesztő eszközök (pl. MS Visual Web Developer) Virtualizációs szoftverek (pl. VMWare, VirtualBOX) UML és XML tervező szoftver (pl. Altova Mission Kit)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
1.1.	Leírás készítése	X			CASE eszközök (pl. PowerDesigner) UML és XML tervező szoftver (pl. Altova Mission Kit)
1.2.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.	Komplex információk körében				
2.1.	Esetleírás készítése	X			Multimédia fejlesztő eszközök (pl. Adobe CS)
3.	Csoportos munkaformák körében				
3.1.	Kiscsoportos szakmai munkavégzés irányítással		X		Integrált fejlesztőeszköz (pl. MS Visual Studio, Eclipse, NetBeans) Web fejlesztő eszközök (pl. MS Visual Web Developer) Automatikus tesztelést támogató eszközök (pl. JUnit, NUnit)

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel

Hálózati ismeretek I. 136 óra/144 óra*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A Hálózati ismeretek I. tantárgy tanításának célja, hogy a(z) Informatikai rendszergazda szakma gyakorlása során végrehajtandó feladatok elméleti hátterére, szakmai ismeretek elsajátítására és a kapcsolódó ipari minősítés megszerzésére felkészítse a tanulókat. A tantárgy további célja, hogy az otthoni, kis- és közepes vállalati hálózatokra, és internet szolgáltatásokra fókuszálva megismertesse a hálózatokban telepített eszközök és alkalmazások telepítésének, üzemeltetésének, biztonságnak és hibaelhárításnak elméleti alapjait, valamint bevezetést nyújt a hálózatok tervezési folyamatába és a hálózatfelügyeleti feladatokba is.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
10815-12 Információtechnológiai alapok szakmai követelménymodul
Információtechnológiai alapok tantárgy
Bináris és hexadecimális számrendszer
Személyi számítógépek felépítése
Operációs rendszerek

Témakörök és elemeik

Otthoni és kisvállalati hálózatok 54 óra/72 óra
Személyi számítógép típusok, hardver összetevők, operációs rendszerek és alkalmazások
Számítógépes rendszer összetevői, számítógép alkotóelemei és perifériái
Operációs rendszer kiválasztása
Kapcsolódás helyi hálózathoz és az internethez
Bevezetés a hálózatokba
Hálózati kommunikáció helyi vezetékes hálózaton és interneten
LAN technológiák, Ethernet hálózat hozzáférési rétege és elosztási rétege
Helyi hálózat tervezése és csatlakoztatása
Hálózati eszközök és átviteli közegek
Hálózati címzés (fizikai és logikai cím), IP címek szerkezete, csoportosítása, alhálózati maszkok
Hálózati szolgáltatások, ügyfél/kiszolgálók és kapcsolataik
OSI és TCP/IP rétegelt modell, protokollok
Vezeték nélküli technológiák, eszközök és szabványok
Vezeték nélküli LAN-ok és biztonsági megfontolások
Hálózatbiztonsági alapok, hibaelhárítás, biztonságpolitika
Hálózati veszélyek, támadási módszerek, tűzfalak használata
Hibaelhárítás és ügyfélszolgálat
Otthoni és/vagy kisvállalati hálózat tervezése, esettanulmány készítése

Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók (ISP)
82 óra/72 óra
Az internet és használata, ügyfélszolgálati feladatok
Az internet szolgáltatásai, internetszolgáltatók (ISP), kapcsolódás az ISP-hez
OSI modell és szisztematikus hibaelhárítás
Hálózat továbbfejlesztésének tervezése, címzési struktúra, hálózati eszközök

IP-címzés a LAN-ban, NAT és PAT fogalma
Hálózati eszközök konfigurálási feladatai, forgalomirányítók és kapcsolók felépítése, jellemzői, indulási folyamata
Forgalomirányítás, irányító protokollok, belső és külső irányító protokollok
ISP szolgáltatások bemutatása, ISP szolgáltatásokat támogató protokollok
Tartománynév szolgáltatás (DNS)
WAN technológiák, internet szolgáltatások és protokollok
ISP felelősség, ISP biztonsági megfontolások, biztonsági eszközök

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
IKT eszközökkel (aktív tábla, számítógép, projektor) felszerelt és internet hozzáféréssel rendelkező tanterem.

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			X	
1.2.	elbeszélés	X			
1.3.	kiselőadás		X		
1.4.	megbeszélés			X	
1.5.	szemléltetés			X	
1.6.	projekt		X		
1.7.	kooperatív tanulás		X		
1.8.	szimuláció	X			Szimulációs szoftver
1.9.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X			
1.3.	Olvasott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel	X			

1.4.	Hallott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel			X	
1.5.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása			X	
1.6.	Információk önálló rendszerezése	X			
1.7.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Írásos elemzések készítése		X		
2.2.	Leírás készítése		X		
2.3.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre	X			
2.4.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.5.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			
2.6.	Tapasztalatok utólagos ismertetése szóban			X	
3.	Képi információk körében				
3.1.	Fizikai és logikai tervrajz értelmezése	X			
3.2.	Fizikai és logikai tervrajz készítése leírásból	X			
3.3.	Fizikai és logikai terv rajz elemzés, hibakeresés	X			
4.	Komplex információk körében				
4.1.	Esetleírás készítése	X			
4.2.	Elemzés készítése tapasztalatokról	X			
4.3.	Utólagos szóbeli beszámoló			X	
5.	Csoportos munkaformák körében				
5.1.	Feladattal vezetett kiscsoportos szövegfeldolgozás		X		
6.	Gyakorlati munkavégzés körében				
6.1.	Műveletek gyakorlása	X			
7.	Üzemeltetési tevékenységek körében				
7.1.	Géprendszer megfigyelése adott szempontok alapján		X		
7.2.	Üzemelési hibák szimulálása és megfigyelése		X		
7.3.	Adatgyűjtés géprendszer üzemeléséről		X		
8.	Szolgáltatási tevékenységek körében				
8.1.	Részvétel az ügyfélfogadáson, esetmegfigyelés		X		
8.2.	Szolgáltatási napló vezetése		X		
8.3.	Önálló szakmai munkavégzés	X			

	felügyelet mellett				

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

Hálózati ismeretek I. (gyakorlat) 208 óra+125 óra ÖGY/288 óra+50 óra ÖGY*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A Hálózati ismeretek I. gyakorlat tantárgy tanításának célja, hogy a(z) Informatikai rendszergazda szakma gyakorlása során végrehajtandó gyakorlati feladatok elsajátítására és a kapcsolódó ipari minősítés megszerzésére felkészítse a tanulókat. A tantárgy további célja, hogy az otthoni, kis- és közepes vállalati hálózatokra, és Internet szolgáltatásokra fókuszálva a tanulók meg tudják oldani a hálózatokban telepített eszközök és alkalmazások telepítésének, üzemeltetésének, biztonságnak és hibaelhárításnak gyakorlati feladatait, valamint bevezetést nyújt a hálózatok tervezési folyamatába és a hálózatfelügyeleti feladatokba is.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
10815-12 Információtechnológiai alapok szakmai követelménymodul
Információtechnológiai gyakorlat tantárgy
Személyi számítógépek felépítése
Operációs rendszerek témakörök

Témakörök és elemeik

Otthoni és kisvállalati hálózatok gyakorlat
108 óra+90 óra ÖGY/144 óra+25 óra ÖGY
Számítógépek és perifériák üzembehelyezése, működés ellenőrzése
Adatok bináris ábrázolása, számítógép paraméterek mérése
Számítógépes rendszer összeállítása
Operációs rendszer kiválasztása, telepítése, kezelése és karbantartása
Kapcsolódás helyi hálózathoz és az internethez
Kommunikáció helyi vezetékes hálózaton és interneten
Vezetékes és vezeték nélküli helyi hálózat tervezése és csatlakoztatása
Hálózati eszközök üzembehelyezése, működés ellenőrzése
Csavart érpáras kábelek készítése, fali csatlakozók, patchpanelek bekötése, kábelek tesztelés
IP címzés- és alhálózat számítás, IP címek beállítása, DHCP konfigurálása
Hálózati szolgáltatások és protokollok beállítása (http, ftp, email, DNS)
Hozzáférési pont és vezeték nélküli ügyfél konfigurálása, forgalomszűrés WLAN-okban
Hálózatbiztonsági alapok, hibaelhárítás, tűzfalak beállítása, vírus- és kémprogramirtó programok használata, hibaelhárítás és ügyfélszolgálati feladatok
Operációs rendszer beépített parancsainak és segédprogramjainak használata
Otthoni és/vagy kisvállalati hálózat tervezése, esettanulmány készítése

Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók (ISP) gyakorlat
100 óra+35 óra ÖGY/144 óra+25 óra ÖGY
Az internet feltérképezéséhez használható eszközök, parancsok és segédprogramok

Ügyfélszolgálati technikus feladatai, hibajegy készítése, hibakeresés OSI modellel
Hálózat továbbfejlesztésének tervezése, címzési struktúra-tervezés
Hálózat tervezése, eszköz-beszerzése és üzembehelyezése, strukturált kábelezési feladat
IP-címzés a LAN-ban, NAT és PAT vizsgálata
Hálózati eszközök konfigurálása, forgalomirányító első konfigurálása, grafikus- és IOS parancssori felületen, kapcsoló első konfigurálása
Hálózati eszközök összekötése, CPE csatlakoztatása az ISP-hez, WAN csatlakozás beállítása
Forgalomirányítás konfigurálása (RIP, RIPv2, BGP)
ISP szolgáltatások bevezetése
Tartománynév szolgáltatás (DNS) konfigurálása
ISP biztonság, adattitkosítás, hozzáférés vezérlés listák készítése
Biztonsági eszközök, tűzfalak, behatolás érzékelő és megelőző rendszerek (IDS, IPS)
ISP teljesítmény monitorozása és menedzselése, eszközfelügyelet
Mentések és katasztrófa-helyzet helyreállítás terv készítése, állományok és IOS mentése
Meglévő hálózat továbbfejlesztés tervezése

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Az Informatikai rendszergazda szakmai és vizsgakövetelményeiben meghatározott Eszköz- és felszerelésjegyzék szerint kialakított hálózati labor.

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			X	
1.2.	elbeszélés	X			
1.3.	kiselőadás		X		
1.4.	megbeszélés			X	
1.5.	szemléltetés			X	
1.6.	projekt		X		
1.7.	kooperatív tanulás		X		
1.8.	szimuláció	X			Szimulációs szoftver
1.9.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló	X			

	feldolgozása				
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X			
1.3.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása			X	
1.4.	Információk önálló rendszerezése	X			
1.5.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Írásos elemzések készítése		X		
2.2.	Leírás készítése		X		
2.3.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre	X			
2.4.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.5.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			
2.6.	Tapasztalatok utólagos ismertetése szóban			X	
3.	Képi információk körében				
3.1.	Fizikai és logikai tervrajz értelmezése	X			
3.2.	Fizikai és logikai tervrajz készítése leírásból	X			
3.3.	Fizikai és logikai tervrajz elemzés, hibakeresés	X			
4.	Komplex információk körében				
4.1.	Esetleírás készítése	X			
4.2.	Elemzés készítése tapasztalatokról	X			
4.3.	Utólagos szóbeli beszámoló			X	
5.	Csoportos munkaformák körében				
5.1.	Feladattal vezetett kiscsoportos szövegfeldolgozás		X		
5.2	Kiscsoportos szakmai munkavégzés irányítással		X		
6.	Gyakorlati munkavégzés körében				
6.1.	Műveletek gyakorlása	X			
6.2	Munkamegfigyelés adott szempontok alapján	X			
7.	Üzemeltetési tevékenységek körében				
7.1.	Géprendszer megfigyelése adott szempontok alapján		X		
7.2.	Üzemelési hibák szimulálása és megfigyelése		X		
7.3.	Adatgyűjtés géprendszer üzemeléséről		X		
8.	Szolgáltatási tevékenységek				

	körében				
8.1.	Részvétel az ügyfélfogadáson, esetmegfigyelés		X		
8.2.	Szolgáltatási napló vezetése		X		
8.3.	Önálló szakmai munkavégzés felügyelet mellett	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

A
10827 -12 azonosító számú Hálózati operációs rendszerek és szolgáltatások megnevezésű szakmai követelménymodul tantárgyai, témakörei

A 10827-12 azonosító számú Hálózati operációs rendszerek és szolgáltatások megnevezésű szakmai követelménymodulhoz tartozó tantárgyak és témakörök oktatása során fejlesztendő kompetenciák

10827-12 Hálózati operációs rendszerek és szolgáltatások	Hálózati operációs rendszerek			Hálózati operációs rendszerek gyakorlat		
	Windows Server telepítése és üzemeltetése	Linux kiszolgáló telepítése és üzemeltetése	Különböző hálózati operációs rendszerek integrációja	Windows Server telepítése és üzemeltetése	Linux kiszolgáló telepítése és üzemeltetése	Különböző hálózati operációs rendszerek integrációja
FELADATOK						
Meghatározza a hálózati kiszolgáló funkciójának és várható terhelésének megfelelő hardvert	X	X	X	X	X	X
Redundanciát és magas rendelkezésre állást biztosító tároló rendszert telepít és konfigurál	X	X		X	X	
Kiválasztja a működési körülményeknek legmegfelelőbb hálózati operációs rendszer változatot, illetve disztribúciót	X	X	X	X	X	X
Kiválasztja a működési körülményeknek legmegfelelőbb hálózati operációs rendszer telepítési módot, partícionálja a merevlemezt, kiválasztja és létrehozza a fájlrendszert, feltelepíti a hálózati operációs rendszert				X	X	X
Beszerzi a szükséges eszközmeghajtó programokat és feltelepíti a rendszerbe	X	X		X	X	
Telepíti az operációs rendszer biztonsági	X	X		X	X	

frissítéseit, kernelt konfigurál és fordít						
Feltelepíti és beállítja a boot manager-t, testre szabja az indítási folyamatot, beállítja a rendszer futási szintjét és megfelelő módon leállítja, illetve újraindítja a kiszolgálót	X	X		X	X	
Rendszerösszetevők és alkalmazások telepítéséhez csomagkezelő rendszert használ		X			X	
Gondoskodik a különböző szerepkörök, tulajdonságok és szolgáltatások telepítéséről, kezeléséről, beállítja a szolgáltatások indításának módját	X			X		
Hálózati címtárszolgáltatást telepít, konfigurál és üzemeltet; felhasználókat és csoportokat hoz létre, jelszókezelést végez	X	X	X	X	X	X
Hálózati csoportházirendet tervez meg és alkalmaz	X		X	X		X
Hálózati fájl- és nyomtató szolgáltatást telepít és konfigurál, beálltja a megosztásokat	X	X	X	X	X	X
Lemezkvótát állít be a felhasználók számára, beállítja a fájlrendszer jogosultsági és tulajdonosi rendszerét	X	X	X	X	X	X
Testre szabja és használja a shell környezetet, egyszerűbb feladatok megoldására scripteket készít		X			X	
Ütemezett feladatkezelést végez	X	X		X	X	
Dinamikus IP-címkiosztást biztosító hálózati szolgáltatást telepít	X	X	X	X	X	X
Hálózati operációs rendszeren működő dinamikus forgalomirányítási protokollt telepít és konfigurál		X			X	
Beállítja a szoftveres tűzfalat és az egyéb fejlett biztonsági funkciókat	X	X		X	X	
DNS kiszolgálót telepít és konfigurál	X	X		X	X	
Web kiszolgálói feladatokat biztosító hálózati szolgáltatást telepít és konfigurál, virtuális web kiszolgálót és virtuális könyvtárat hoz létre	X	X		X	X	
FTP szervert telepít, konfigurál, virtuális FTP szervert, virtuális könyvtárat létrehoz	X	X		X	X	
E-mail kiszolgálót telepít és konfigurál	X	X		X	X	
Adatbázis kiszolgálót telepít és konfigurál	X	X		X	X	
Biztonságos távoli elérést biztosító szolgáltatást telepít és konfigurál	X	X		X	X	
Hálózati hozzáférés-védelmet telepít és állít be	X	X		X	X	
Hálózati mentési és visszaállítási feladatot tervez meg és hajt végre	X	X		X	X	
Monitorozza és felügyeli a hálózati operációs rendszer és az ügyfelek működését, naplózási beállításokat végez, naplófájlokat elemez	X	X		X	X	
Virtualizációs környezetet telepít, virtuális munkaállomásokat és kiszolgálókat telepít	X	X	X	X	X	X

Felügyeli, monitorozza és optimalizálja a virtuális munkakörnyezetben üzemelő számítógépek működését	X	X		X	X	
Egymással együttműködő és egymást kiegészítő funkciójú szabadforrású és üzleti szerver operációs rendszert egyaránt tartalmazó rendszert tervez, konfigurál és üzemeltet			X			X
Betartja a munka-, baleset-, tűz- és környezetvédelmi, valamint a távközlési szakmára vonatkozó előírásokat				X	X	X
SZAKMAI ISMERETEK						
Hálózati operációsrendszerek telepítési módjai	X	X		X	X	
Tároló-rendszerek típusai működési elvük	X	X		X	X	
Címtárszolgáltatáshoz tartozó fogalmak	X	X				
Csoportházirend fogalma	X					
Magas rendelkezésre állás biztosítása	X	X				
Hálózati címzés és címkiosztás (IPv4 és IPv6 címzés)	X	X	X	X	X	X
Szoftveres tűzfal és egyéb biztonsági beállítások	X	X		X	X	
DNS és WINS alapok	X	X		X	X	
Távoli elérést biztosító technológiák	X	X		X	X	
Hálózati hozzáférést szabályozó technológiák	X	X				
Nyomtató kiszolgálás	X	X		X	X	
Fájl kiszolgálás	X	X		X	X	
Web- és FTP kiszolgálás	X	X	X	X	X	X
E-mail kiszolgálás	X	X				
Adatbázis kiszolgálás	X	X		X	X	
Hálózat felügyelet és a hibaelhárítás	X	X		X	X	
Virtualizált környezet és hálózat, illetve virtuális gépek telepítése és beállítása	X		X	X		X
Munka-, baleset-, tűz- és környezetvédelmi előírások				X	X	
SZAKMAI KÉSZSÉGEK						
Bináris számrendszer használata	X	X				
IP-címzés	X	X	X	X	X	X
Angol nyelvű, olvasott szakmai szöveg megértése és felhasználása	X	X	X	X	X	X
SZEMÉLYES KOMPETENCIÁK						
Precizitás	X	X	X	X	X	X
Megbízhatóság	X	X	X	X	X	X
Önállóság	X	X	X	X	X	X
Döntésképesség	X	X	X	X	X	X
TÁRSAS KOMPETENCIÁK						
Együttműködés	X	X	X	X	X	X
Kezdeményezőkészség	X	X	X	X	X	X
Prezentációs készség	X	X	X	X	X	X
MÓDSZER KOMPETENCIÁK						

Logikus gondolkodás	X	X	X	X	X	X
Hibakeresés (diagnosztizálás)	X	X	X	X	X	X
Problémamegoldás, hibaelhárítás	X	X	X	X	X	X

Hálózati operációs rendszerek tantárgy 176 óra/ 176 óra*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A Hálózati operációs rendszerek tantárgy tanításának célja, hogy az Informatikai rendszergazda szakma gyakorlása során végrehajtandó feladatok elméleti hátterére, szakmai ismeretek elsajátítására és a kapcsolódó ipari minősítés megszerzésére felkészítse a tanulókat. További cél Windows és Linux szerverek, Internet szolgáltatások telepítéséhez, üzemeltetéséhez szükséges elméleti ismeretek elsajátítása, különböző hálózati operációs rendszerek integrációjának megismerése.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
Informatika tantárgy– Operációs rendszerek ismerete és informatikai eszközök használata témakörök
10815-12 Információtechnológiai alapok szakmai követelménymodul
Információtechnológiai alapok tantárgy
Személyi számítógépek felépítése
Operációs rendszerek

Témakörök

Windows Server telepítése és üzemeltetése
80 óra/ 80 óra
Windows Server kiadások és licencelési módjuk
A hardverkövetelmények meghatározása
A telepítési módok áttekintése
Frissítés és migráció
Szerepkörök és tulajdonságok megtekintésének és telepítésének módja
Állapotlekérdezés és üzemeltetési feladatok ellátásának módja a Server Manager segítségével
PowerShell alapok
A rendszerfelügyeleti eszközök bemutatása
Az állomány-kiszolgáló beállítási és kezelési lehetőségeinek áttekintése (megosztások, tárolók, kvóták és szűrések)
A nyomtatószolgáltatás beállítási és kezelési lehetőségeinek áttekintése
Hálózati alapszolgáltatások áttekintése
Biztonsági megfontolások a Windows operációs rendszerekben (hitelesítés, engedélyezés, fájlrendszer jogosultságok, Windows tűzfal, felhasználók felügyelete)
Címtárszolgáltatás alapok
A címtárszolgáltatás objektumai (Felhasználók, csoportok, számítógépfiókok és szervezeti egységek)
Active Directory haladó ismeretek
A Csoportházirend
A távoli elérési módok áttekintése
Network Access Protection
Virtualizáció Hyper-V-vel
Terminálszolgáltatás alapok
A Web- és az FTP szerver
Adatbázis kiszolgáló
Levelezési szolgáltatás
A Server Core telepítési változat

A Windows Server Backup

Linux kiszolgáló telepítése és üzemeltetése 80 óra/80 óra
A szerver hardverkövetelményének meghatározása
A szerver betöltési folyamatának áttekintése
A futási szintek meghatározása, azok funkciói
Linux fájlrendszerek
A Linux rendszereknél használt lemezpartícionálások
A boot manager működése
A megosztott és rendszer könyvtárak meghatározása
A csomagkezelők és függőségek áttekintése
Munka a parancssorban
Parancssori szűrők áttekintése
Fájlok és könyvtárak tulajdonságai
Szabványos bemenet, szabványos kimenet, szabványos hibacsatorna, csővezetékek
Folyamat-menedzsment áttekintése
Folyamatok futási prioritása
Alapvető reguláris kifejezések
Fájlrendszer integritásának fenntartása, monitorozás alapjai
Rendszernaplózás
Grafikus felhasználói felület beállításai
Rendszerfelügyelet időzített folyamatokkal
E-mail továbbítás
Nyomtatás, nyomtatási sor
Hálózati alapok, hálózati alapszolgáltatások
Névfeloldás (/etc/hosts, /etc/resolv.conf, /etc/nsswitch.conf, DNS)
Címfordítás áttekintése
Biztonságos adattovábbítás bemutatása
Forgalomirányítás Linux szerver segítségével
Biztonsági mentés alapjai
Webszerver szolgáltatás
Adatbázis kiszolgáló
Tűzfal és proxy szolgáltatások (iptables, squid)

Különböző hálózati operációs rendszerek integrációja
16 óra/16 óra
Windows és Linux rendszerek együttműködése
Szabványos TCP/IP szolgáltatások vegyes szerver-kliens környezetben
Címtár szolgáltatások használata vegyes szerver-kliens környezetben
Fájlkiszolgáló használata vegyes szerver-kliens környezetben
Levelezési szolgáltatás üzemeltetése vegyes szerver-kliens környezetben

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
IKT eszközökkel (aktív tábla, számítógép, projektor) felszerelt és internet hozzáféréssel rendelkező tanterem.

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			X	
1.2.	kiselőadás		X		
1.3.	szemléltetés			X	
1.4.	projekt		X		
1.5.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X			
1.3.	Olvasott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel	X			
1.4.	Hallott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel			X	
1.5.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása			X	
1.6.	Információk önálló rendszerezése	X			
1.7.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Írásos elemzések készítése		X		
2.2.	Leírás készítése		X		
2.3.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre	X			
2.4.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.5.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			
2.6.	Tapasztalatok utólagos ismertetése szóban			X	
3.	Komplex információk körében				
3.1.	Esetleírás készítése	X			
3.2.	Elemzés készítése tapasztalatokról	X			

3.3.	Utólagos szóbeli beszámoló			X	
4.	Csoportos munkaformák körében				
4.1.	Feladattal vezetett kiscsoportos szövegfeldolgozás		X		
5.	Gyakorlati munkavégzés körében				
5.1.	Műveletek gyakorlása	X			
6.	Üzemeltetési tevékenységek körében				
6.2.	Üzemelési hibák szimulálása és megfigyelése		X		
7.	Szolgáltatási tevékenységek körében				
7.1.	Részvétel az ügyfélfogadáson, esetmegfigyelés		X		
7.2.	Szolgáltatási napló vezetése		X		
7.3.	Önálló szakmai munkavégzés felügyelet mellett	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

Hálózati operációs rendszerek gyakorlat tantárgy 224 óra/ 224 óra *
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A Hálózati operációs rendszerek gyakorlat tantárgy tanításának célja, hogy az Informatikai rendszergazda szakma gyakorlása során végrehajtandó gyakorlati feladatok elsajátítására és a kapcsolódó ipari minősítés megszerzésére felkészítse a tanulókat. További cél Windows és Linux szerverek, Internet szolgáltatások telepítéséhez, üzemeltetéséhez szükséges gyakorlati ismeretek elsajátítása, különböző hálózati operációs rendszerek integrációjának megvalósítása.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
Informatika tantárgy– Operációs rendszerek ismerete és informatikai eszközök használata témakörök
10815-12 Információtechnológiai alapok szakmai követelménymodul
Információtechnológiai gyakorlat tantárgy
Személyi számítógépek felépítése
Operációs rendszerek

Témakörök

Windows Server telepítése és üzemeltetése 96 óra/96 óra
A Windows Server telepítése
A Windows Server frissítése és migrációja
Szerepkörök és tulajdonságok megtekintése és telepítése a Server Manager eszköz segítségével

Állapotlekérdezés és üzemeltetési feladatok ellátása Server Manager segítségével
PowerShell parancsok és scriptek
Rendszerfelügyeleti eszközök használata
Megosztások és tárolók beállítása
Kvóták és szűrések beállítása
A nyomtatószolgáltatás beállítása és üzemeltetése
A DHCP, a DNS, a DFS és a WINS szerver telepítése és beállítása
Hitelesítés és engedélyezés beállítása
A fájlrendszer jogosultságainak beállítása
A Windows tűzfal beállítása
Az Active Directory telepítése és beállítása
Felhasználók, csoportok, számítógépfiókok és szervezeti egységek létrehozása és kezelése
Read-only tartományvezérlő telepítése
Csoportházirendek beállítása
Távoli elérés klasszikus távoli asztal kapcsolattal
Távoli elérés DirectAccess segítségével
Network Access Protection
A Hyper-V szerepkör hozzáadása, a Hyper-V beállítása és kezelése
Virtuális desktop gépek üzemeltetése
A terminálszolgáltatás beállítása
A Web- és az FTP szerver telepítése, beállítása és üzemeltetése
Adatbázis kiszolgáló telepítése és üzemeltetése
Exchange levelezési szolgáltatás telepítése és alapszintű beállítása
A Server Core telepítése
A Windows Server Backup telepítése, beállítása és üzemeltetése

Linux kiszolgáló telepítése és üzemeltetése 96 óra/96 óra
A szerver hardver konfigurálása
A futási szintek beállítása, alapértelmezett futási szint beállítása, váltás a futási szintek között
A rendszer leállítása, újraindítása parancssorból
A lemezek partícionálása (a fájlrendszer és a swap terület elválasztása)
A boot manager telepítése és beállítása
Megosztott könyvtárak telepítése
Különböző csomagkezelők használata, a függőségek kezelése
Programok telepítése forrásból
A parancssor és héj használata (shell parancsok, a shell környezet konfigurálása, egyszerű szkriptek írása)
Parancssori szűrők használata, szöveges fájlok kezelése
Fájlok és könyvtárak kezelése (másolás, áthelyezés, törlés, helyettesítő karakterek, fájltulajdonságok lekérdezése, módosítása)
Folyamatok kezelése (előtérben, háttérben futtatás, folyamatok monitorozása, jel küldése folyamatnak)
Folyamatok futási prioritásának módosítása
Szövegfeldolgozás reguláris kifejezések segítségével
Egyszerű szövegszerkesztési lépések (pl. vi editor alapszolgáltatásai)
Fájlrendszer monitorozása, egyszerű hibák elhárítása
Fájlhozzáférések és lemezkvóták kezelése
Hardlink és szimbolikus link létrehozása, törlése
X Window konfigurálása, képernyőkezelők használata (pl. XDM, GDM, KDM)
Időzített rendszerfelügyeleti beállítások (cron)

Nyomtatási sor kezelése, általános nyomtatási hibaelhárítás
Hálózati címek beállítása, hálózati alapszolgáltatások használata (ftp, telnet, ssh, ping, dig, traceroute, tracepath)
Címfordítással kapcsolatos beállítások
Hálózati hibaelhárítás
Névfeloldás működése, beállításai (/etc/hosts, /etc/resolv.conf, /etc/nsswitch.conf, DNS)
Kétkulcsos titkosítása használata a biztonságos adattovábbításban (OpenSSH, GnuPG, X11 tunnels)
Forgalomirányítási beállítások
A rendszer biztonsági mentése, részleges és teljes mentés készítése, és rendszer visszaállítása ezekből
Apache webszerver telepítése, konfigurálása
Adatbázis kiszolgáló telepítése és üzemeltetése
Tűzfal és proxy szolgáltatások beállítása (iptables, squid, ACL, kliensazonosítás)
Levelezési szolgáltatások alapbeállításai (SMTP protokoll, postfix, sendmail, exim)

Különböző hálózati operációs rendszerek integrációja
32 óra/32 óra
A különböző operációs rendszereket futtató gépek multiboot rendszerének beállítása
Samba szolgáltatás beállítása Linux szerveren Windows kliensek kiszolgálására
LDAP szolgáltatás beállítása Linuxon az Active Directory használatához
Exchange szerver elérése Linuxon futtatott POP3, IMAP kliensek segítségével

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Számítógépterem (virtuális gép használatára alkalmas hardverrel)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			X	
1.2.	kiselőadás		X		
1.3.	szemléltetés			X	
1.4.	projekt		X		
1.5.	kooperatív tanulás		X		
1.6.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)	Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont

		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X			
1.3.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása			X	
1.4.	Információk önálló rendszerezése	X			
1.5.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Írásos elemzések készítése		X		
2.2.	Leírás készítése		X		
2.3.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre	X			
2.4.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.5.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			
2.6.	Tapasztalatok utólagos ismertetése szóban			X	
3.	Képi információk körében				
3.1.	Fizikai és logikai tervrajz értelmezése	X			
3.2.	Fizikai és logikai tervrajz készítése leírásból	X			
3.3.	Fizikai és logikai tervrajz elemzés, hibakeresés	X			
4.	Komplex információk körében				
4.1.	Esetleírás készítése	X			
4.2.	Elemzés készítése tapasztalatokról	X			
4.3.	Utólagos szóbeli beszámoló			X	
5.	Csoportos munkaformák körében				
5.1.	Feladattal vezetett kiscsoportos szövegfeldolgozás		X		
5.2	Kiscsoportos szakmai munkavégzés irányítással		X		
6.	Gyakorlati munkavégzés körében				
6.1.	Műveletek gyakorlása	X			
6.2	Munkamegfigyelés adott szempontok alapján	X			
7.	Üzemeltetési tevékenységek körében				

7.1.	Géprendszer megfigyelése adott szempontok alapján		X		
7.2.	Üzemelési hibák szimulálása és megfigyelése		X		
7.3.	Adatgyűjtés géprendszer üzemeléséről		X		
8.	Szolgáltatási tevékenységek körében				
8.1.	Részvétel az ügyfélfogadáson, esetmegfigyelés		X		
8.2.	Szolgáltatási napló vezetése		X		
8.3.	Önálló szakmai munkavégzés felügyelet mellett	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

A
10828-12 azonosító számú Vállalati hálózatok üzemeltetése és felügyelete megnevezésű szakmai követelménymodul tantárgyai, témakörei

A 10828-12 azonosító számú Vállalati hálózatok üzemeltetése és felügyelete megnevezésű szakmai követelménymodulhoz tartozó tantárgyak és témakörök oktatása során fejlesztendő kompetenciák

10828-12 Vállalati hálózatok üzemeltetése és felügyelete	Hálózati ismeretek II.		Hálózati ismeretek II. gyakorlat		IT hálózat biztonság	IT hálózat biztonság gyakorlat
	Kapcsolás és forgalomirányítás vállalati hálózatokban	Számítógép hálózatok tervezése és támogatása	Kapcsolás és forgalomirányítás vállalati hálózatokban gyakorlat	Számítógép hálózatok tervezése és támogatása gyakorlat	IT hálózat biztonság	IT hálózat biztonság gyakorlat
FELADATOK						
Elemzi és leírja a vállalati hálózatok infrastruktúráját	x	x	x	x		
Feltárja az aktuális hálózatot és a használt alkalmazásokat		x		x		
Jóváhagyott hálózati terv alapján a LAN implementálást végez	x	x	x	x		

VLAN-okkal rendelkező kapcsolót és kapcsolók közötti kommunikációt konfigurál	x		x			
Megelőzi a kapcsolási hurkok kialakulását	x		x			
Hierarchikus IP-hálózati címzési sémákat, VLSM-et használ, NAT-ot és PAT-ot konfigurál	x		x			
Alkalmazza az osztály nélküli forgalomirányítást	x		x			
Meghatározott forgalom engedélyezésére vagy tiltására szolgáló hozzáférési listákat készít	x		x		x	x
WAN kapcsolatokat implementál	x		x			
Forgalomirányító eszközökön irányítási protokollokat konfigurál	x		x			
Strukturált módszertan és az OSI modell felhasználásával LAN, WAN és WLAN hibaelhárítást végez	x		x		x	x
Összegyűjti a felhasználói követelményeket		x		x		x
Informatikai hálózati eszközök alkalmazásával egyszerű internet-hálózatot tervez		x		x		
LAN követelményeknek megfelelő IP-címzési sémát tervez		x		x		
LAN tervezési követelményeknek megfelelő eszközlistát állít össze		x		x		
LAN/WAN hálózat prototípus telepítését és konfigurálását végzi		x		x		
Informatikai hálózati eszközök IOS szoftverét letölti és frissíti		x		x		
WAN-ok és távmunkások támogatását végzi		x		x		
Beazonosítja hálózati alkalmazásokat, hálózati forgalmat		x		x		
Elkészíti a megfelelő IP címzési tervet		x		x		
Elkészíti a hálózati tervdokumentációt		x		x		x
Hálózattervező programot használ		x		x		
Teszteli a hálózatot		x		x		x
Angol nyelvű szakmai szöveget értelmez	x	x	x	x	x	x
Betartja a munka-, baleset-, tűz- és környezetvédelmi, valamint a távközlési szakmára vonatkozó előírásokat	x	x	x	x	x	x
SZAKMAI ISMERETEK						
Vállalati hálózatok, VPN	x	x	x	x	x	x
Hálózati problémák, ütközési és szórási tartományok	x		x			
Forgalomirányítás és kapcsolás	x	x	x	x		
Kapcsolási hurkok,	x		x			
Feszítőfa protokoll (STP, RSTP)	x		x			
VLAN-ok, trönkölés	x		x		x	x
VTP protokoll	x		x		x	x
VoIP eszközök és technológiák	x		x			
WLAN eszközök és technológiák	x		x		x	x
Hierarchikus IP címzés	x	x	x	x		
VLSM technológia	x		x			

Hálózati címfordítás (NAT, PAT)	x		x			
Osztály nélküli forgalomirányítás, CIDR, útvonalösszegzés	x		x			
Távolságvektor alapú forgalomirányítás (pl. RIP, EIGRP)	x		x			
Kapcsolatállapot alapú forgalomirányítás (pl. OSPF)	x		x			
WAN eszközök és technológiák	x		x			
WAN szabványok	x		x			
Csomag és vonalkapcsolás	x		x			
WAN beágyazások (HDLC, PPP)	x		x			
PPP hitelesítés (PAP, CHAP)	x		x		x	x
Frame-Relay	x		x			
Hozzáférési listák (normál, kiterjesztett, nevesített)	x		x		x	x
Helyettesítő maszk	x		x		x	x
Hálózattervezési koncepciók és követelmények		x		x		
Minőségbiztosítás, QoS		x		x		x
IP címzés, IPv4 és IPv6	x	x	x	x		
LAN/WAN prototípus		x		x		
Implementálási terv, telepítési terv		x		x		
Angol nyelvű szakmai szövegek értelmezése és felhasználása	x	x	x	x	x	x
Munka-, baleset-, tűz- és környezetvédelmi előírások	x	x	x	x	x	x
SZAKMAI KÉSZSÉGEK						
Bináris számrendszer használata	x	x	x	x		
IP-címzés	x	x	x	x		
Angol nyelvű, olvasott szakmai szöveg megértése	x	x	x	x	x	x
SZEMÉLYES KOMPETENCIÁK						
Precizitás	x	x	x	x	x	x
Megbízhatóság	x	x	x	x	x	x
Önállóság	x	x	x	x	x	x
Döntésképesség	x	x	x	x	x	x
TÁRSAS KOMPETENCIÁK						
Együttműködés	x	x	x	x	x	x
Kezdeményezőkészség	x	x	x	x	x	x
Prezentációs készség	x	x	x	x	x	x
MÓDSZER KOMPETENCIÁK						
Logikus gondolkodás	x	x	x	x	x	x
Hibakeresés (diagnosztizálás)	x	x	x	x	x	x
Problémamegoldás, hibaelhárítás	x	x	x	x	x	x

Hálózati ismeretek II. tantárgy 192 óra/192 óra*

*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja

A tantárgy célja, hogy a kapcsolt hálózatokra, az IP telefónia igényeire és a biztonságra fókuszálva megismertesse a vállalati hálózatban telepített eszközök és alkalmazások telepítésének, üzemeltetésének és hibaelhárításának elméleti alapjait. A tantárgy bevezetést nyújt továbbá a közepes- és nagyméretű vállalati hálózatok tervezési folyamatába.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
Hálózati ismeretek I. tantárgy
Otthoni és kisvállalati hálózatok
Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók

Témakörök

Kapcsolás és forgalomirányítás vállalati hálózatokban
96 óra/96 óra
A vállalati hálózat és hálózati alkalmazások ismertetése
A hálózati forgalomirányítás és kapcsolás alapjainak áttekintése
A vállalati szintű kapcsolás alapfogalmai
A kapcsolási hurkok kialakulásának megelőzésére szolgáló technológiák bemutatása (VTP, RSTP, VLAN, PVSTP, 802.1q)
A VLAN-ok alapjai
A trönkölés és a VLAN-ok közötti forgalomirányítás
A VLAN-ok kezelése egy vállalati hálózatban
Biztonsági megfontolások egy kapcsolt hálózatban
Hierarchikus IP-hálózati címzési sémák alapjai
A VLSM
Az osztály nélküli forgalomirányítás és a CIDR
IPv6 címzés
A NAT és a PAT ismertetése
A RIP, EIGRP és OSPF irányító protokollok bemutatása
Több irányító protokoll egyidejű használatának bemutatása
Vállalati WAN kapcsolatok bemutatása
A Frame Relay bemutatása
A hozzáférési listák ismertetése
A helyettesítő maszkok szerepe
Meghatározott forgalomtípusok engedélyezésének és tiltásának elméleti alapjai
A kapcsolási és csatlakozási hibák elhárítási módszereinek ismertetése
A forgalomirányítási hibák elhárítási módszereinek ismertetése
A WAN konfigurációs hibák elhárítási módszereinek ismertetése
A hozzáférési listákkal kapcsolatos hibák elhárítási módszereinek ismertetése
A VPN technológiák ismertetése
Forgalomirányítók közötti PPP kapcsolatok ismertetése

Számítógép hálózatok tervezése és támogatása
96 óra/ 96 óra
A hálózat-tervezésének alapjai
A mag, az elosztási réteg és a hozzáférési réteg tervezési koncepciója
A szerver farmok és a biztonság szerepe a tervezésben
A vezetéknélküli hálózatok tervezési szempontjai
A WAN-kapcsolatok és távmunkások támogatásának tervezési szempontjai
A hálózat életciklusainak meghatározása

A tervezés műszaki követelményeinek és a korlátozó tényezőnek beazonosítása
A létező hálózat dokumentálásának szempontjai
A vezetéknélküli hálózat felmérésének módszertana
A hálózati alkalmazások azonosítása és azok hatása a hálózat-tervezésre
Minőségbiztosított hálózati szolgáltatások (Quality of Service, (QoS)) bevezetése
A hang- és videó-szolgáltatások tervezési szempontjai
A megfelelő LAN topológia kiválasztásának módszertana
A hálózat biztonságának tervezési szempontjai
Az IP-címzés használata a hálózati tervezésben
A megfelelő IP-címzési és elnevezési séma kialakításának szempontjai
IPv4 és az IPv6 alapú hálózatok tervezésének alapjai

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
IKT eszközökkel (aktív tábla, számítógép, projektor) felszerelt és internet hozzáféréssel rendelkező tanterem.

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			X	
1.2.	kiselőadás		X		
1.3.	megbeszélés			X	
1.4.	szemléltetés			X	
1.5.	projekt		X		
1.6.	kooperatív tanulás		X		
1.7.	szimuláció	X			Szimulációs szoftver
1.8.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X			
1.3.	Olvasott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel	X			

1.4.	Hallott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel			X	
1.5.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása			X	
1.6.	Információk önálló rendszerezése	X			
1.7.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Írásos elemzések készítése		X		
2.2.	Leírás készítése		X		
2.3.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre	X			
2.4.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.5.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			
2.6.	Tapasztalatok utólagos ismertetése szóban			X	
3.	Képi információk körében				
3.1.	Fizikai és logikai tervrajz értelmezése	X			
3.2.	Fizikai és logikai tervrajz készítése leírásból	X			
3.3.	Fizikai és logikai terv rajz elemzés, hibakeresés	X			
4.	Komplex információk körében				
4.1.	Esetleírás készítése	X			
4.2.	Elemzés készítése tapasztalatokról	X			
4.3.	Utólagos szóbeli beszámoló			X	
5.	Csoportos munkaformák körében				
5.1.	Feladattal vezetett kiscsoportos szövegfeldolgozás		X		
6.	Gyakorlati munkavégzés körében				
6.1.	Műveletek gyakorlása	X			
7.	Üzemeltetési tevékenységek körében				
7.1.	Géprendszer megfigyelése adott szempontok alapján		X		
7.2.	Üzemelési hibák szimulálása és megfigyelése		X		
7.3.	Adatgyűjtés géprendszer üzemeléséről		X		
8.	Szolgáltatási tevékenységek körében				
8.1.	Részvétel az ügyfélfogadáson, esetmegfigyelés		X		
8.2.	Szolgáltatási napló vezetése		X		
8.3.	Önálló szakmai munkavégzés	X			

	felügyelet mellett				

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

Hálózati ismeretek II. gyakorlat tantárgy 192 óra/192 óra*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A tantárgy célja, hogy a Hálózati ismeretek II. tantárgyban tárgyalt kapcsolt hálózatokkal, vállalati forgalomirányítással és biztonsággal kapcsolatos elméleti háttérre támaszkodva a vállalati hálózatok tervezését, kialakítását, üzemeltetését és hibaelhárítását a gyakorlatban is alkalmazzák a tanulók.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
Hálózati ismeretek I. gyakorlat tantárgy
Otthoni és kisvállalati hálózatok gyakorlat
Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók gyakorlat (ISP)

Témakörök

Kapcsolás és forgalomirányítás vállalati hálózatokban gyakorlat
96 óra/96 óra
A kapcsolási hurkok kialakulásának megelőzése különböző technológiák segítségével (VTP, RSTP, VLAN, PVSTP, 802.1q)
VLAN-ok létrehozása és konfigurálása
A trönkölés és a VLAN-ok közötti forgalomirányítás beállítása
A VLAN-ok konfigurálása egy vállalati hálózatban
Biztonsági beállítások egy kapcsolt hálózatban
Hierarchikus IP-hálózati címzési sémák kialakítása
A VLSM konfigurálása
Az osztály nélküli forgalomirányítás és a CIDR alkalmazása forgalomirányítókon
IPv6 címzés gyakorlati alkalmazása munkaállomásokon és forgalomirányítókon
A NAT és a PAT beállítása
RIP protokollal történő forgalomirányítás konfigurálása
EIGRP protokollal történő forgalomirányítás konfigurálása
OSPF protokollal történő forgalomirányítás konfigurálása
Egy területű (Single-Area) OSPF konfigurálása
Irányított hálózatok konfigurálása több irányító protokoll egyidejű használatával
Vállalati WAN csatlakoztatások beállítása
A Frame Relay konfigurálása
Forgalomszűrés hozzáférési listák alkalmazásával
A helyettesítő maszkok alkalmazása
Meghatározott forgalomtípusok engedélyezése és tiltása
A kapcsolási és csatlakozási hibák elhárítása
A forgalomirányítási hibák elhárítása
A WAN konfigurációk hibaelhárítása
A hozzáférési listákkal kapcsolatos hibák elhárítása

Távoli hozzáférésű és telephelyek közötti VPN technológiák vizsgálata
PPP kapcsolatok beállítása forgalomirányítókon

Számítógép hálózatok tervezése és támogatása gyakorlat
96 óra/ 96 óra
A hálózat életciklusainak meghatározása és tervezése
A létező hálózat dokumentálása
A hálózati eszközök operációs rendszerének frissítése
A meglévő hardver frissítése
A hálózat-tervezési követelményeinek dokumentálása
Minőségbiztosított hálózati szolgáltatások (Quality of Service, (QoS)) tervezése
A vezetéknélküli hálózat felmérése
Vezetéknélküli hálózatok tervezési gyakorlata
WAN-kapcsolatok és távmunkások támogatásának tervezése,
A hang- és videó-szolgáltatások tervezése
A hálózat biztonságának tervezése
IP-címzési és elnevezési séma kialakítása
IPv4 és az IPv6 alapú hálózatok tervezése
Telephelyi hálózat prototípusának elkészítése

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Az Informatikai rendszergazda szakmai és vizsgakövetelményeiben meghatározott Eszköz- és felszerelésjegyzék szerint kialakított hálózati labor.

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			X	
1.2.	kiselőadás		X		
1.3.	megbeszélés			X	
1.4.	szemléltetés			X	
1.5.	projekt		X		
1.6.	kooperatív tanulás		X		
1.7.	szimuláció	X			Szimulációs szoftver
1.8.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	

1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X			
1.3.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása			X	
1.4.	Információk önálló rendszerezése	X			
1.5.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Írásos elemzések készítése		X		
2.2.	Leírás készítése		X		
2.3.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre	X			
2.4.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.5.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			
2.6.	Tapasztalatok utólagos ismertetése szóban			X	
3.	Képi információk körében				
3.1.	Fizikai és logikai tervrajz értelmezése	X			
3.2.	Fizikai és logikai tervrajz készítése leírásból	X			
3.3.	Fizikai és logikai tervrajz elemzés, hibakeresés	X			
4.	Komplex információk körében				
4.1.	Esetleírás készítése	X			
4.2.	Elemzés készítése tapasztalatokról	X			
4.3.	Utólagos szóbeli beszámoló			X	
5.	Csoportos munkaformák körében				
5.1.	Feladattal vezetett kiscsoportos szövegfeldolgozás		X		
5.2	Kiscsoportos szakmai munkavégzés irányítással		X		
6.	Gyakorlati munkavégzés körében				
6.1.	Műveletek gyakorlása	X			
6.2	Munkamegfigyelés adott szempontok alapján	X			
7.	Üzemeltetési tevékenységek körében				
7.1.	Géprendszer megfigyelése adott szempontok alapján		X		
7.2.	Üzemelési hibák szimulálása és megfigyelése		X		

7.3.	Adatgyűjtés géprendszer üzemeléséről		X		
8.	Szolgáltatási tevékenységek körében				
8.1.	Részvétel az ügyfélfogadáson, esetmegfigyelés		X		
8.2.	Szolgáltatási napló vezetése		X		
8.3.	Önálló szakmai munkavégzés felügyelet mellett	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

IT hálózat biztonság tantárgy 64 óra/64 óra*
*9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A tantárgy célja, hogy a hálózatok biztonságára fókuszálva megismertesse a tanulókkal a hálózatbiztonság alapelveit, a hardveres és szoftveres védelem eszközeit, azok telepítésének, üzemeltetésének elméleti alapjait. A tantárgy bevezetést nyújt továbbá a hálózatbiztonság tervezésébe és támogatásába is.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
Hálózati ismeretek I. tantárgy
Otthoni és kisvállalati hálózatok
Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók (ISP)
Hálózati ismeretek II. tantárgy
Kapcsolás és forgalomirányítás vállalati hálózatokban
Számítógép-hálózatok tervezése és támogatása

Témakörök

IT hálózat biztonság 64 óra/64 óra
Hálózat biztonság fejlődése, eszközei, főbb területei, hálózatbiztonsági szervezetek, hálózatbiztonsági házirendek.
Vírusok, férgek és trójai programok és a veszélyek elhárítása.
Hálózati támadások kategóriái, védekezés lehetőségei.
Hálózat biztonság eszközei, biztonság konfigurálása forgalomirányítókon
Eszközök monitorozása és menedzselése
Biztonságmenedzsment, naplózás (SNMP, syslog)
Hitelesítés, engedélyezés és számlázás (AAA) alapfogalmai, konfigurálása, hibaelhárítása
Tűzfal technológiák, tűzfal típusok.
Hozzáférés-vezérlés listák
Behatolás detektálása és megelőzése (IDS IPS)
LAN biztonság, biztonsági rések és védelmi módszerek
Vezeték nélküli hálózatok és VoIP biztonsági megfontolásai és megoldásai
Titkosítási módszerek, szabványok

VPN hálózatok célja, típusai, technológiák, VPN konfigurálása. Távoli hálózati hozzáférési módszerek a vállalati hálózatokban
Hálózat biztonság, veszélyek azonosítása, kockázatelemzésen alapuló tervezés
Biztonság tesztelése, katasztrófa helyzet utáni helyreállítás
Hardveres tűzfalak, állapottartó tűzfal eszközök

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
IKT eszközökkel (aktív tábla, számítógép, projektor) felszerelt és internet hozzáféréssel rendelkező tanterem.

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	
1.1	magyarázat			X	
1.2.	kiselőadás		X		
1.3.	megbeszélés			X	
1.4.	szemléltetés			X	
1.5.	projekt		X		
1.6.	kooperatív tanulás		X		
1.7.	szimuláció	X			Szimulációs szoftver
1.8.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X			
1.3.	Olvasott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel	X			
1.4.	Hallott szöveg feldolgozása jegyzeteléssel			X	
1.5.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása			X	
1.6.	Információk önálló rendszerezése	X			
1.7.	Információk feladattal vezetett	X			

	rendszerezése				
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Írásos elemzések készítése		X		
2.2.	Leírás készítése		X		
2.3.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre	X			
2.4.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.5.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			
2.6.	Tapasztalatok utólagos ismertetése szóban			X	
3.	Képi információk körében				
3.1.	Fizikai és logikai tervrajz értelmezése	X			
3.2.	Fizikai és logikai tervrajz készítése leírásból	X			
3.3.	Fizikai és logikai terv rajz elemzés, hibakeresés	X			
4.	Komplex információk körében				
4.1.	Esetleírás készítése	X			
4.2.	Elemzés készítése tapasztalatokról	X			
4.3.	Utólagos szóbeli beszámoló			X	
5.	Csoportos munkaformák körében				
5.1.	Feladattal vezetett kiscsoportos szövegfeldolgozás		X		
6.	Gyakorlati munkavégzés körében				
6.1.	Műveletek gyakorlása	X			
7.	Üzemeltetési tevékenységek körében				
7.1.	Géprendszer megfigyelése adott szempontok alapján		X		
7.2.	Üzemelési hibák szimulálása és megfigyelése		X		
7.3.	Adatgyűjtés géprendszer üzemeléséről		X		
8.	Szolgáltatási tevékenységek körében				
8.1.	Részvétel az ügyfélfogadáson, esetmegfigyelés		X		
8.2.	Szolgáltatási napló vezetése		X		
8.3.	Önálló szakmai munkavégzés felügyelet mellett	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

IT hálózat biztonság (gyakorlat) 64 óra/64 óra*
* 9-13. évfolyamon megszervezett képzés/13. és 14. évfolyamon megszervezett képzés

A tantárgy tanításának célja
A tantárgy célja, hogy a hálózatok biztonságára fókuszálva megismertesse a tanulókkal a hálózatbiztonság alapvető gyakorlati feladatainak megoldásait, a hardveres és szoftveres védelem eszközeit, azok telepítésének, üzemeltetésének gyakorlati alapjait. A tantárgy bevezetést nyújt továbbá a hálózatbiztonság tervezésébe, gyakorlati megvalósításába és a biztonság támogató tevékenységébe is.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak
Hálózati ismeretek I. gyakorlat tantárgy
Otthoni és kisvállalati hálózatok gyakorlat
Kis- és közepes üzleti hálózatok, internetszolgáltatók (ISP) gyakorlat
Hálózati ismeretek II. gyakorlat tantárgy
Kapcsolás és forgalomirányítás vállalati hálózatokban gyakorlat
Számítógép-hálózatok tervezése és támogatása gyakorlat

Témakörök

IT hálózatbiztonság gyakorlat 64 óra/64 óra
Hálózati támadási eljárások elemzése, védelmi struktúrák kialakítása
Vírusirtó programok telepítése és konfigurálása
Hálózat biztonság konfigurálása forgalomirányítókon, ACL szűrések kialakítása, AAA védelem beállítása
Hálózati eszközök monitorozása és menedzselése (SNMP, syslog)
Hardveres és/vagy szoftveres tűzfalak konfigurálása, tűzfalfelügyelet
VPN kapcsolatok konfigurálása ((Site-to-site lPSec VPN, Remote Access VPN), VPN felügyelet
VLAN-ok konfigurálása
IPS konfigurálása, felügyelete
Vezeték nélküli hálózatok és VoIP biztonsági beállításai
Biztonságos hálózati szolgáltatások beállítása https, sftp, tanúsítványkezelés)
Hálózati eszközök biztonságos távelérése (ssh, https)
Biztonság tesztelése, hibakeresés, javítás
Biztonsági mentések (IOS, konfigurációs állományok), helyreállítás

A képzés javasolt helyszíne (ajánlás)
Az Informatikai rendszergazda szakmai és vizsgakövetelményeiben meghatározott Eszköz- és felszerelésjegyzék szerint kialakított hálózati labor.

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek, tanulói tevékenységformák (ajánlás)

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható sajátos módszerek (ajánlás)

Sorszám	Alkalmazott oktatási módszer neve	A tanulói tevékenység szervezeti kerete			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		egyéni	csoport	osztály	

1.1	magyarázat			X	
1.2.	kiselőadás		X		
1.3.	megbeszélés			X	
1.4.	szemléltetés			X	
1.5.	projekt		X		
1.6.	kooperatív tanulás		X		
1.7.	szimuláció	X			Szimulációs szoftver
1.8.	házi feladat	X			

A tantárgy elsajátítása során alkalmazható tanulói tevékenységformák (ajánlás)

Sor-szám	Tanulói tevékenységforma	Tanulói tevékenység szervezési kerete (differenciálási módok)			Alkalmazandó eszközök és felszerelések (SZVK 6. pont lebontása, pontosítása)
		Egyéni	Csoport-bontás	Osztály-keret	
1.	Információ feldolgozó tevékenységek				
1.1.	Olvasott szöveg önálló feldolgozása	X			
1.2.	Olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása	X			
1.3.	Hallott szöveg feladattal vezetett feldolgozása			X	
1.4.	Információk önálló rendszerezése	X			
1.5.	Információk feladattal vezetett rendszerezése	X			
2.	Ismeretalkalmazási gyakorló tevékenységek, feladatok				
2.1.	Írásos elemzések készítése		X		
2.2.	Leírás készítése		X		
2.3.	Válaszolás írásban mondatszintű kérdésekre	X			
2.4.	Tesztfeladat megoldása	X			
2.5.	Szöveges előadás egyéni felkészüléssel	X			
2.6.	Tapasztalatok utólagos ismertetése szóban			X	
3.	Képi információk körében				
3.1.	Fizikai és logikai tervrajz értelmezése	X			
3.2.	Fizikai és logikai tervrajz készítése leírásból	X			
3.3.	Fizikai és logikai tervrajz elemzés, hibakeresés	X			
4.	Komplex információk körében				

4.1.	Esetleírás készítése	X			
4.2.	Elemzés készítése tapasztalatokról	X			
4.3.	Utólagos szóbeli beszámoló			X	
5.	Csoportos munkaformák körében				
5.1.	Feladattal vezetett kiscsoportos szövegfeldolgozás		X		
5.2	Kiscsoportos szakmai munkavégzés irányítással		X		
6.	Gyakorlati munkavégzés körében				
6.1.	Műveletek gyakorlása	X			
6.2	Munkamegfigyelés adott szempontok alapján	X			
7.	Üzemeltetési tevékenységek körében				
7.1.	Géprendszer megfigyelése adott szempontok alapján		X		
7.2.	Üzemelési hibák szimulálása és megfigyelése		X		
7.3.	Adatgyűjtés géprendszer üzemeléséről		X		
8.	Szolgáltatási tevékenységek körében				
8.1.	Részvétel az ügyfélfogadáson, esetmegfigyelés		X		
8.2.	Szolgáltatási napló vezetése		X		
8.3.	Önálló szakmai munkavégzés felügyelet mellett	X			

A tantárgy értékelésének módja
A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény. 54. § (2) a) pontja szerinti értékeléssel.

Szakközépiskolai szakok
(a 2013/14-es tanévtől felmenő rendszerben)

az intézmény által oktatandó szakmák megnevezése	OKJ száma (azonosító száma)	Évfolya-mainak száma	Szakmacsoport	Ágazati besorolás
CAD-CAM Informatikus	(54 481 01 0000 00 00)	2	informatika	informatika
Fitness-wellness instruktor	(54 813 01 0000 00 00)	2	oktatás	Sport
Gazdasági Informatikus	(54 481 02 0000 00 00)	2	informatika	informatika
Gyermekotthoni asszisztens	(54 761 01 0000 00 00)	2	Szociális szolgáltatások	szociális
Gyógypedagógiai segítő munkatárs	(54 140 01 0000 00 00)	2	oktatás	pedagógia
Idegenvezető	(54 812 01 0000 00	2	Vendéglátás-	Turisztika

az intézmény által oktatandó szakmák megnevezése	OKJ száma (azonosító száma)	Évfolya-mainak száma	Szakmacsoport	Ágazati besorolás
	00)		turisztika	
Informatikai rendszergazda	(54 481 04 0000 00 00)	2	informatika	informatika
Irodai asszisztens	(54 346 01 0000 00 00)	2	ügyvitel	Ügyvitel
Kisgyermek-gondozó, nevelő	(54 761 02 0000 00 00)	2	Szociális szolgáltatások	szociális
Környezetvédelmi technikus	(54 850 01 0000 00 00)	2	Környezet-védelem-vízgazdál-kodás	Környezet-védelem-vízgazdál-kodás
Logisztikai ügyintéző	(54 345 01 0000 00 00)	2	Kereskedelem-marketing-üzleti adminisztráció	Kereskedelem
Nonprofit menedzser	(54 345 02 0000 00 00)	2	közgazdaság	közgazdaság
Pedagógiai- és családsegítő	(54 140 02 0000 00 00)	2	oktatás	pedagógia
Pénzügyi-számviteli ügyintéző	(54 344 01 0000 00 00)	2	közgazdaság	közgazdaság
Sportedző (labdarúgás)	(54 813 02 0000 00 00)	2	oktatás	sport
Szállítmányozási ügyintéző	(54 841 04 0000 00 00)	2	közlekedés	közlekedés
Szoftverfejlesztő	(54 213 05 0000 00 00)	2	informatika	informatika
Turisztikai szervező, értékesítő	(54 812 03 0000 00 00)	2	Vendéglátás-turisztika	Turisztika
Vállalkozási és bér ügyintéző	(54 344 02 0000 00 00)	2	közgazdaság	közgazdaság
Ügyviteli titkár	(54 346 02 0000 00 00)	2	ügyvitel	Ügyvitel
Vám-, jövedéki és termékdíjügyintéző	(54 344 03 0000 00 00)	2	közgazdaság	közgazdaság

Felsőfokú szakképzések
(a 2012/13-as tanévtől kifutó rendszerben)

az intézmény által oktatandó szakmák megnevezése	OKJ száma (azonosító száma)	Évfolya-mainak száma	Szakmacsoport	Ágazati besorolás
Csecsemő- és gyermeknevelő,	(55 761 01 000 00 00)	2	Szociális szolgáltatáso	szociális

az intézmény által oktatandó szakmák megnevezése	OKJ száma (azonosító száma)	Évfolya-mainak száma	Szakmacsoport	Ágazati besorolás
gondozó			k	
Idegenforgalmi szakmenedzser	(55 812 01 0010)	2	Vendéglátás-idegenforgalom	Turisztika
Intézményi kommunikátor	(55 213 01 0000 00 00)	2	Művészet, közművelődés, kommunikáció	oktatás
Informatikus statisztikus és gazdasági tervező	(55 481 02 0000 00 00)	2	Informatika	informatika
Jogi asszisztens	(55 346 01 0000 00 00)	2	Ügyvitel	ügyvitel
Kereskedelmi szakmenedzser	(55 345 02 0010 55 01)	2	Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	kereskedelem
Logisztikai műszaki menedzserasszisztens	(55 345 02 0010 5501)	2	Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	kereskedelem
Mechatronikai mérnökasszisztens	(55 810 01 0010 55 09)	2	gépészet	gépészet
Nemzetközi szállítmányozási és logisztikai szakügyintéző	(55 345 01 0010 55 05)	2	Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	kereskedelem
Pénzügyi szakügyintéző	(55 343 01 0010 55 04)	2	Közgazdaság	közgazdaság
Sportkommunikátor	(55 213 01 0010 55 04)	2	Művészet, közművelődés, kommunikáció	oktatás
Web-programozó	(55 481 04 0000 00 00)	2	Informatika	Informatika
Képzési szakasszisztens	(55 140 01 0000 00 00)	2	Oktatás	oktatás
Üzleti szakmenedzser	(55 345 01 0010 55 07)	2	Közgazdaság	Közgazdaság